

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

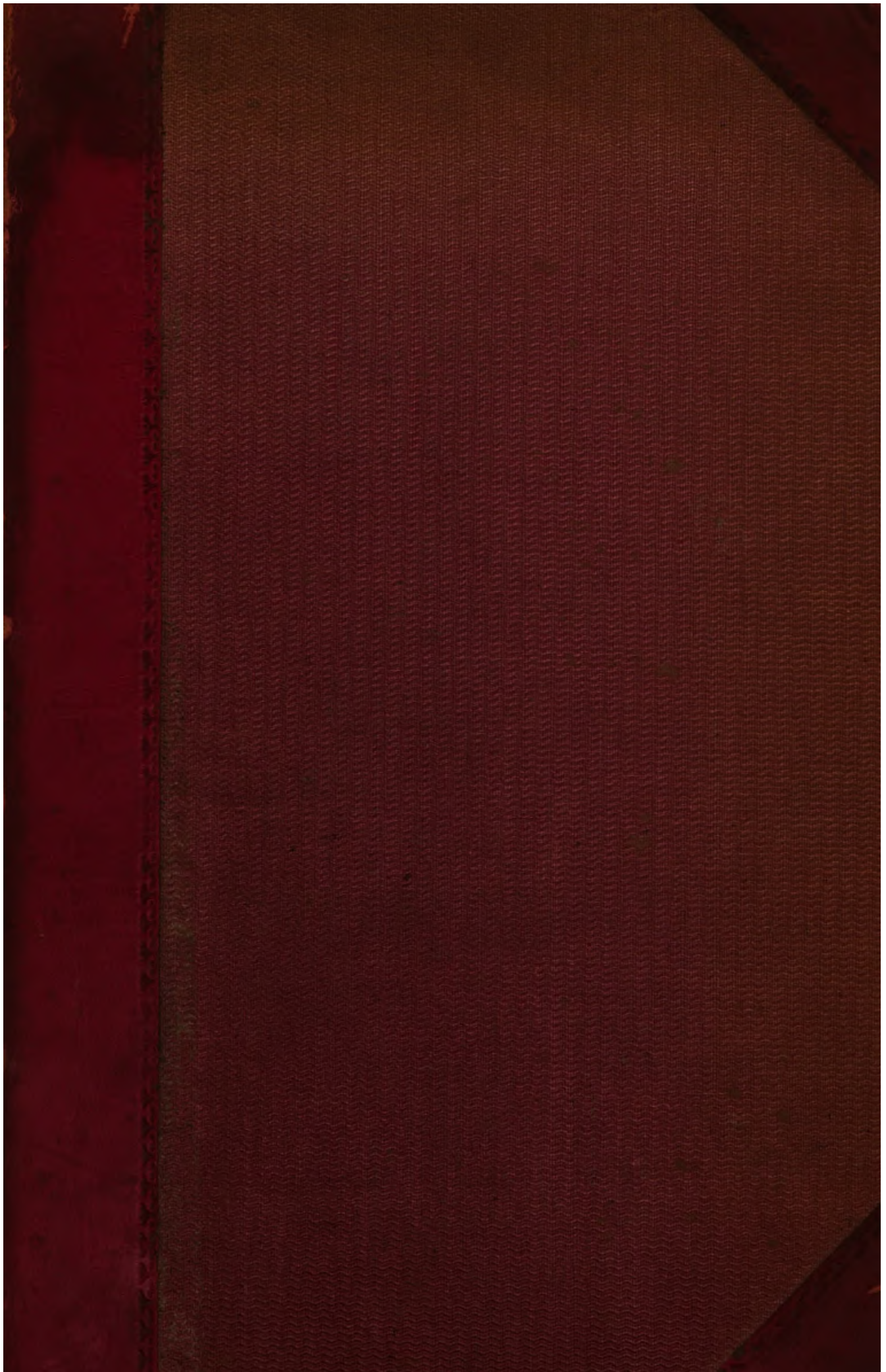
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

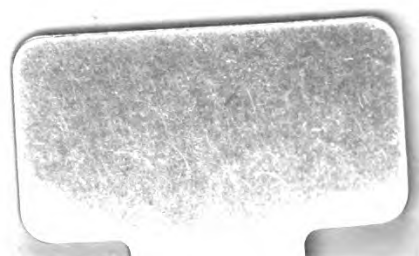
For more information see:

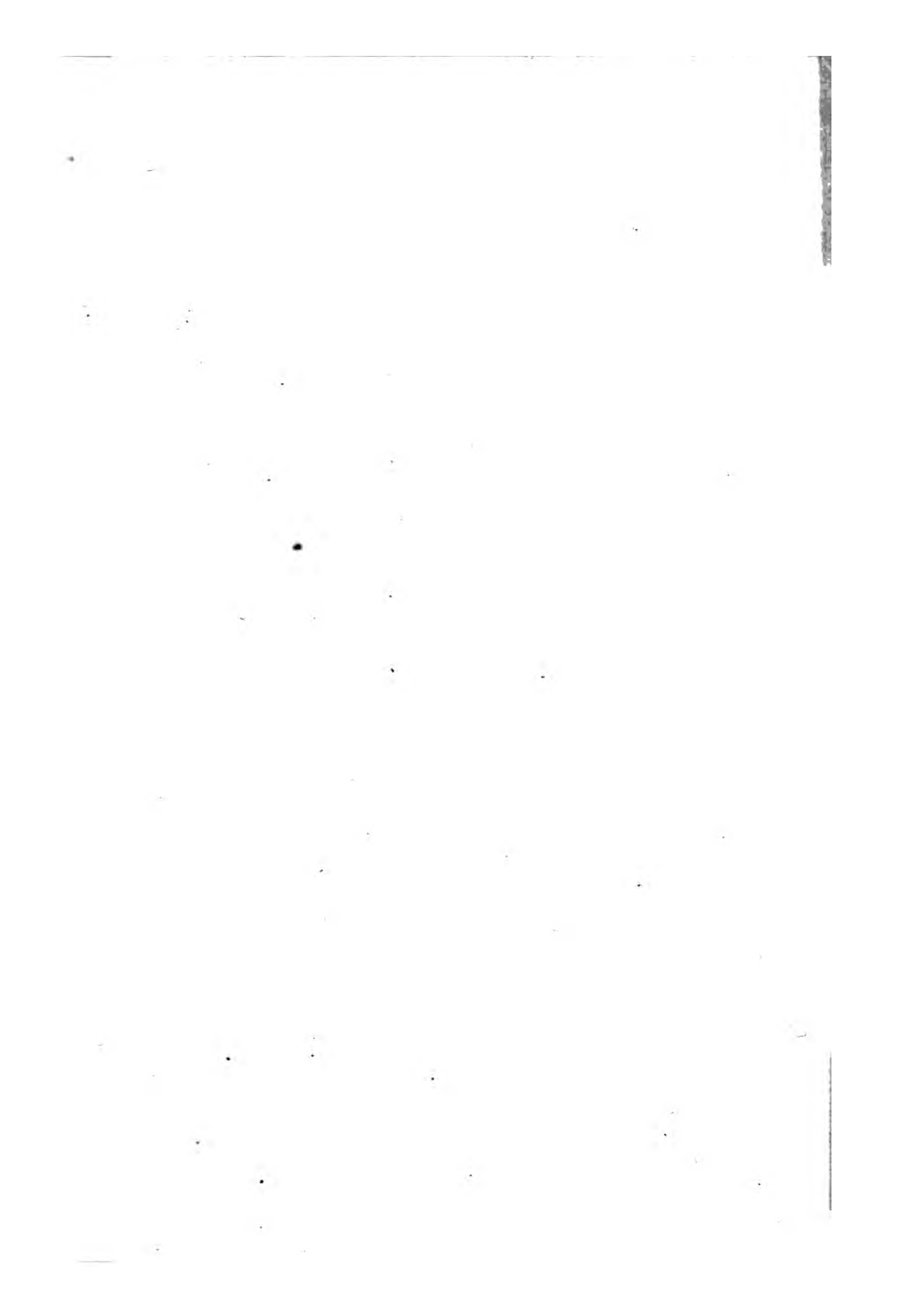
<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

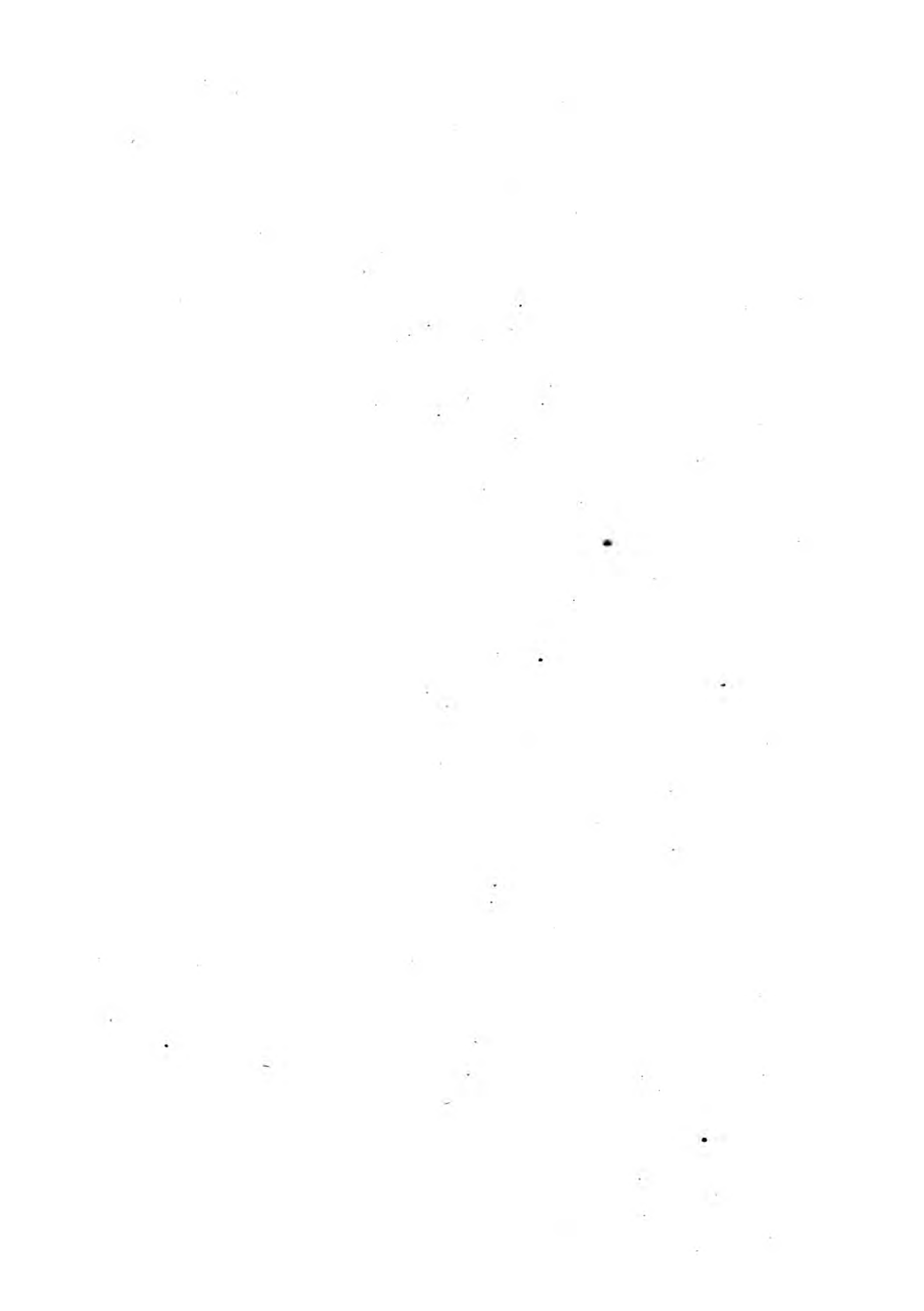

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

Geiriadur Saesneg a Chymraeg.

AN ENGLISH-WELSH

DICTIONARY:

CONTAINING

All Words necessary for Reading an English Author;

WHEREIN

NOT ONLY THE CORRESPONDING BRITISH IS GIVEN TO THE
ENGLISH,

AND THE VARIOUS SIGNIFICATIONS PROPERLY RANGED;

BUT ALSO

EVERY ENGLISH WORD IS ACCENTED

TO PREVENT A BAD PRONUNCIATION,

The Part of Speech added to which each Word respectively belongs,
AND PROPER AUTHORITIES SUBJOINED WHERE NECESSARY.

The Whole carefully compiled from the most approved Authors

IN BOTH LANGUAGES.

BY WILLIAM EVANS.

SECOND EDITION:

Improved by the late Rev. Mr. RICHARDS, of Coychurch, Glamorganshire.

ECCL. xxxiii. 17.

Κατανόησατε ὅτι οὐκ ἐμοὶ μόνῳ ἐκοπίασα, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ζητῶσι παιδεῖαν.

—*antiquam exquirite matrem.*

VIRGIL.

CARMARTHEN:

PRINTED AND SOLD BY JOHN EVANS;

SOLD ALSO BY

Messrs. LACKINGTON, ALLEN, & Co. Finsbury-Square, Mr. WILLIAMS & Son, Stationer's Court, and Mr. E. WILLIAMS, No. 11, Strand, London; Mr. JONES, Printer, Dolgelly; Messrs. JAMES & WILLIAMS, Printers, Aberystwith; Mr. SAUNDERSON, Printer, Bala; Mr. C. LEWIS, Bookseller, Cardigan; Messrs. THOMAS & GRIFFITHS, Booksellers, Haverfordwest; Mr. JENKINS, Printer, and Mr. J. HARRIES, Bookseller, Swansea; Mr. WILLIAMS, Merthyr-Tydvil; Mr. NORTH, Brecon; Mr. RICE REES, Llandovery; and Mr. E. CARNES, Holywell.

3153-e.3.

1812.

302.4.8

TO THE PUBLIC.

THE British Tongue is allowed to be one of the most ancient and least corrupted Languages, in this western part of the world: and, tho' at present, it is only spoken in the principality of Wales, and the province of Britany in France, yet there hath been a time when it extended, not only over this Island, but over the greatest part of Europe.—The learned Abbot PEZRON, struck with admiration, says, “The language of the Titans, which is that of the ancient Gauls, is, after a revolution of above four thousand years, preserved even to our time: a strange thing, that so ancient a language should now be spoken by the Armorican Britons of France, and by the ancient Britains of Wales.—These are the people who have the honour to preserve the language of the posterity of GOMER, JAPHETH's eldest son, and the nephew of SHEM, the language of those princes, called SATURN and JUPITER, who passed for great Deities among the ancients.” As this language has continued for such a long series of ages: we can have little doubt but that it is the divine will that it be preserved to the end of time, as we have the word of God most elegantly and faithfully translated into it, with this peculiar advantage of most versions, in that the Hebrew Idioms, and Phraseology, are retained with great propriety: and it may be further observed, that it hath not only a great many marks of the original simplicity of the Hebrew, but that a vast number of words are found therein, that either exactly agree with, or may be very naturally derived from the mother-language of mankind.

COYCHURCH.

T. RICHARDS.

ABBREVIATIONS USED IN THIS WORK.

(s.) and (sub.) substantive.	(interj.) interjection.
(adj.) adjective.	(fig.) figuratively.
(pron.) pronoun, <i>and sometimes pronounced.</i>	(pl.) and (plu.) plural.
(v.) verb.	(act.) actively.
(v. a.) verb active.	(pass.) passive.
(v. n.) verb neuter.	(neut.) neuterly.
(part.) participle.	(abbrev.) abbreviation.
(adv.) adverb.	(Gr.) Greek.
(conj.) conjunction.	(Heb.) Hebrew.
(prep.) preposition.	(Lat.) Latin.
	(edr.) edrych

Scripture abbreviations are so well known we need not insert them here.

SUBSCRIBERS' NAMES.

A.

Mr. Allen, Angel, Carmarthen.

B.

Rev. T. Beynon, Llandilo

Rev. D. Bowen, Waun-Ifor, Cardiganshire.

Rev. J. Bowen, Saron.

Mr. James Bowen, Elephant & Castle, Carmarthen.

Mr. Thomas Bowen, Student, do.

Mr. Henry Bowen, Book-binder, do.

Mr. J. Butler, do.

Mr. William Bowen, Llanarthney.

C.

Mr. E. Carnes, Holy-well, 100 copies.

Mr. D. Charles, Carmarthen.

D.

Rev. J. Davies, Bethlehem.

Mr. Luther Davies, Abergwilly.

Mr. William Davies, Trawsdre, Llanarthney.

Mr. Daniel Davies, Llwyn-bedw, Ystrad-gunlais, Breconshire,
13 copies.

Mr. John Davies, Llanerchayron.

Mr. J. Davies, Carmarthen.

Mr. John Davies, Book-binder, do. 2 copies.

Mr. Rees Davies, Glangorse, Breconshire, 12 copies.

Mr. Timothy Davies, Gwernogle.

Mr. J. Davies, Mansant-fach, Llangendeirne.

Mr. D. Davies, Student, Carmarthen.

Mr. Henry Davies, Pant-yr-Inn.

Mr. John Davies, near Pontreseli.

Mr. Thomas Davies, do.

Mr. Daniel Davies, do.

Mr. Thomas Davies, do.

Mr. John Davies, Brisken, Llanfynydd.

Rev. D. Davies, Gilford-Street Welsh Chapel, Borough, Lon-
don, 12 copies.

Mr. D. Davies, Trelech.

Mr. David Davies, Cooper, Llanarthney.

Mr. William Davies, Student, Carmarthen.

E.

Rev. David Evans, Curate of Loughor, Glamorganshire.

Mr. Evan Evans, Maes-y-rhiw, Llansadwrn.

Mr. William Evans, Llanboidy.

Rev. William Evans, Hebron, 12 copies.

Mr. Thomas Evans, Cooper, Water-Street, Carmarthen.

Mr. Evan Evans, Clock-maker, Mauardifi.

Rev. Evan Evans, Garn-Dolbenman, Caernavonshire, 12 copies.

Mr. E. Evans, Clock-maker, near Pontreseli.

Mr. S. Etheridge, Newport, 6 copies.

G.

Mr. William Griffiths, Cilwr, Talley.

Rev. Mr. William Griffiths, Glandwr, 12 copies.

Rev. Mr. Griffiths, Horeb.

Mr. Thomas Griffiths, Penallt-Howel, Bridell Parish.

Mr. J. Goodman, Llanore, near Pwllheli, Caernarvonshire, 12 copies

H.

Mr. J. R. Hughes, Merchant, Carmarthen.

Mr. William Harries, Glangwilly-Gate.

Mr. David Howells, Nant y-kee.

Mr. David Harries, Glan-gwendraeth.

Mr. E. Harries, Llanwnen, 12 copies.

Rev. Roger Howell, Baran, 12 copies.

Mr. Harry Harries, Talsarn.

Mr. J. Harries, Printer, Carmarthen, 12 copies.

Rev. J. Harries, Swansea, 12 copies.

J.

Rev. T. Jones, Carmarthen.

Mr. Richard Jones, Landoverly.

Mr. John James, Heol-y-cerrig, St. Clears.

Mr. David James, Joiner, Blaenporth.

Mr. Philip Jenkins, Tymawr, Pembrokeshire, 12 copies.

Mr. William Jones, Mason, Llanddarog.

Mr. Philip Jenkins, Tymawr, Llanfihangel-penfedw Parish, 14 copies

Mr. David Jenkin, Black-smith, Pontreseli, 12 copies.

Mr. Thomas Jones, Maes-Evan,

Rev. D. L. Jones, Clyn-Adda.

Mr. Jones, Malster, Carmarthen.

Mr. William Jones, Llandilo

Mr. John Jones, Llwyn-melyn, Llangunnor.

Mr. John Jones, Blaenig, Talley Parish

Mr. James Jenkin, near Pontreseli, 12 copies.

Mr. Evan Jones, Pen-y-coed, Abernant.

L.

Mr. William Lewis, Llanddausant.

Mr. David Lewis, Student, Carmarthen.

Mr. Lewis Lewis, Llantwid Parish.

Mr. Benjamin Lewis, Pentreathrofach, Llanstephan.

Mr. Benjamin Lewis, Pentrewyn, Llanstephan.

Mr. John Lewis, Grocer, near the Six-Bells, Carmarthen.

Mr. William Lewis, Moelcrove, Pembrokeshire.

Mr. H. Lewis, Attorney, Aberystwith.

Messrs. Lackington, Allen, & Co. London, 100 copies.

M.

Mr. William Morgan, Llandilo.

Mr. Richard Morris, Draper, Carmarthen.

Rev. Jenkin Morgan, Pentretygwyn, 2 copies.

Mr. T. Morgans, near Pontreseli.

Mr. D. Morris, Book-binder, Carmarthen, 4 copies.

SUBSCRIBERS' NAMES.

N.

Mr. D. Nicholas, near Pontreseli.

P.

Mr. D. Philips, Book-binder, Llandisilio, 6 copies.

Mr. Walter Price, Glyn-lllech, Ystradgunlais, Breconshire, 2 do.

Mr. Lewis Powell, Maescarnog, Breconshire.

Rev. Thomas Price, Carmarthen.

R.

Rev. David Richards, Curate of Penbre.

Rev. Richard Richards, Curate of Nantcwnlle.

Mr. John Richards, Mason, Llanddarog.

Mr. David Richards, do. do.

Mr. Roberts, Printer, Caernarvon, 72 copies.

Mr. Wm. Roberts, Cristo, Llandrillio Parish, 12 copies.

Mr. Richard Rees, Carmarthen.

Mr. David Rees, near Pontreseli.

Mr. Griffith Rees, do.

Mr. Rice Rees, Landoverly, 6 copies.

S.

Mr. D. Skym, Porth-y-rhyd-gate.

T.

Mr. J. Thomas, Bartlett's Building, London.

Mr. Henry Thomas, Pantmeinog, Llanfihangel-rhos-y-corn

Mr. William Thomas, Cul-y-cwm.

Mr. S. Thomas, Auctioneer, Carmarthen.

Mr. John Thomas, Carpenter, Llanelly.

Mr. Ishmael Thomas, near Pontreseli.

W.

Mr. R. Walters, Shop-keeper, Carmarthen.

Rev. William Lloyd Williams, Curate of Pencarreg.

Mr. E. Williams, Strand, London, 12 copies.

Mr. William Williams, Book-seller, Swansea, 50 copies.

Messrs. James & Williams, Printers, Aberystwith, 50 copies.

Many Persons who have taken Subscriptions for this Work, not having sent in the Names, such, we hope, will excuse their not being inserted in this List of Subscribers.

THE AUTHOR'S
P R E F A C E

To the first Edition of this Work.

THE mutual intercourse between the natives of this principality and their neighbours, the English, has rendered the study of the English Tongue necessary to every one in this Country, whose views are raised above the plowman and the labourer; and the great number of English publications continually circulated among us, make an undertaking of this kind, not only useful, but necessary; especially for all such as are desirous of reading English Authors, but have not a competent knowledge of the Language.—It may also be of great service to young Divines, who are obliged to officiate in the Welsh Language, but have had their education at the Universities, or other Seminaries of learning, where only the English and learned Languages are studied.—The tradesman, likewise, must find a work of this kind extremely serviceable, as all commerce is carried on in English, which must, at first, be difficult to a Cambro-Briton, without the assistance of an English-Welsh Dictionary.

Considering, therefore, that this work would be of great utility to men of all ranks in this Country, I have, in order to render it as cheap as possible, so that all may be able to purchase it, given but few phrases; nor, indeed, did I conceive it would be of any great use where the idiom of both Languages agree; but where otherwise, or it appeared necessary to ascertain the meaning of an obscure word, either in Welsh or in English, I have not neglected it.—In this work there is

given a short account of some religious sects, and the etymologies of some words, particularly Greek and Hebrew ones made use of in Scripture.

For the sake of such of my Countrymen as are unacquainted with the English pronunciation, I have placed the accent upon every English word, which is a mark thus (´) over a vowel, denoting that the voice is to be raised on that vowel. The part of speech is, likewise, placed immediately after every word.* I have in various places given the English words as they are pronounced; as for instance, the word *ache* is always pronounced *ake*; *calves* pronounced *caves*; *cough* pronounced *coff*, &c. &c.

When an English word bears two, three, or more senses, I have distinguished the significations in the Welsh part; when they greatly differ, thus [—] with a dash between each acceptance; but where the senses vary but a little, I have put only a semicolon; and where the word bears but one obvious sense, I have only placed a comma after each of the words corresponding to the English, as the learned and judicious Dr. Thomas Williams has done in his Latin-Welsh Dictionary.

I think proper to caution the Reader, not to expect that word always placed first, which may appear most familiar to him, since it is well known, that what is very well understood, and familiar in one part of the principality, is not so in another: therefore, I flatter myself the candid and judicious will be perfectly satisfied, if among three, four, or five words, they are not disappointed in finding one or more, which they fully understand; nor will such condemn as useless those words they may not be so well acquainted with, for the reason before given.

* See the Table of Abbreviations.

For the authority of the English part of the work, I have consulted Ainsworth's English-Latin Dictionary, Fenning, Entick, and other Authors of established reputation; and I hope that my Countrymen, and other Gentlemen whose curiosity may lead them to peruse this little work, will not, if they think I have given a wrong definition of some words, or inserted others which may appear to them to be obsolete, be precipitate in their judgment, and pass censure upon it, till they consult some of the Authors above-mentioned, especially Mr. Fenning, who has given quotations from the most eminent English Authors, as an authority for such words as are not commonly made use of, and for the different significations of some others.—It is with pleasure I own myself indebted chiefly to the labours of that great, learned, and judicious critic, Dr. Davies, in the Welsh part of this work, without whose friendly aid I had scarcely ventured on such a laborious task—I have, likewise, received some assistance from Mr. Llwyd, Mr. Richards, and others.

I do not expect this work to escape censure; neither have I the ambition to think it free from imperfection; yet, upon the whole, I think, I have given a true definition of the English words. If some should differ from me in opinion, I shall not be angry: and, I hope, it will, in some measure, defend me from censure, that I am willing to give to others, the same liberty which I desire to have myself, that is, a liberty to follow their own judgment. I shall, therefore, conclude in Horace's words,

—————*Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his utere mecum.*

AN
ENGLISH-WELSH
DICTIONARY.

ABA

A, *BEFORE* a Noun, o flaen enw peth sydd yn arwyddo UN, rhyw beth neillduol; *as, a man, dyn, heb enwi pwy, a tree, pren*
A. D. *Anno Domini*, yn y flwyddyn o oed ein Harglwydd
A. M. *Anno Mundi*, yn y flwyddyn o oed y byd
A. M. *Artium Magister*, athraw yn y celfyddydau
A'ARON, (Heb. *a mountaineer, if from Har, a mountain; but if from Jarah, he taught, it signifies a teacher*, mynyddwr, neu ddysgawdwr) arch-offeiriad cyntaf yr Iuddewon
ABÁCK, (adj.) yngwysg y cefn, yn ol
A'BACUS, (s.) bwrdd cyfrif
ABÁDDON, (s.) dinystrydd, *Dat. ix. 11.* anrheithiwr, difrodwr, enw a roddir i ddiabol neu satan
ABÁFT, (adv. *behind*, yn ôl; *but used as a sub.*) llyw, llyw'r llong, pen ôl y llong, wrth y llyw
ABÁISANCE, (s.) gostyngedigaeth, ymgrymiad, cyfarchiad
ABÁLIENATE, (v. a.) *in Civil Law*, arallu, gwneuthur yn eiddo arall; yr hyn oedd ein heiddo ni o'r blaen; symud o feddiant y naill i feddiant y llall.—ymddyethrio, ymestron-eiddio; eithr ansynych yr arferir, yn bresennol, yn yr ystyr yma
ABALIENÁTION, (s.) aralliad, symudiad eiddo un i un arall, trosiad
ABÁNDON, (v. a.) rhoi i fynu, gadael heibio, gadaw, gwrthod, bwrw ymaith—ymroddi—llwyr adael
ABÁNDONED, (par.) wedi ei adaw, gwrthodedig, wedi ei wrthod, wedi ei roddi i fynu, anfad, ysgeler

ABA

ABÁNDONED, (adj.) anfad, dyrras, ysgeler, echryslon, colledig
ABÁNDONING, } (s.) ymadawlad,
ABÁNDONMENT, } ymwrthodiad
ABÁRNARE, (v. a.) *in law*, datguddio dirgelfai, neu garedd, dadanhuddo
ABARTICULÁTION, (s.) cyffrôad y llafar
ABÁSE, (v. a.) iselu, dwyn yn isel, gostwng, darostwng, goriselu
ABÁSEMENT, (s.) gostyngiad, darostyngiad, gor-iseliad, dýgiad i lawr
ABÁSH, (v. a.) cywilyddio, peri i un gywilyddio—cyffroi, annhrefnu
ABÁSHMENT, (s.) cywilydd, gýwlyedd, synedigaeth, braw, cythrudd
ABÁTE, (v. n.) treio, lleihau, myned yn llai, prinhaus—(active) cwmpo mewn pris, colli, gostwng mewn pris, tynu ymaith.—*To abate one's courage*, digaloni, gwanhau llwfrhau, darostwng, tori awch un
ABÁTEMENT, (s.) lleihad, cwmp, tawl, toliant, gostyngiad
ABÁTER, (s.) gostyngwr
A'BB, (s.) yr edafedd yn ngwenol gwehydd
A'BBA, (s.) *Syriac*, tad, *Rhuf. viii. 15.*
A'BBACY, (s.) abadaeth
A'BBESS, or } (s.) abades, neu lywod-
ABBATESS, } raethes mynachlog.
A'BBEY, (s.) abady, mynachlog, mynachdy —trigle abad
A'BBOT, or } (s.) abad, llywydd, neu
A'BBAT, } reolwr mynachlog
ABBREVIATE, (v. a.) byrhau, cwtogi, talfyru, dyfyru, talgrynu
ABBREVIÁTION, (s.) byrhad, cwtogiad, talfyriad, crynodeb
ABBREVIÁTOR, (s.) talfyrwr, byrhawr, cwtogwr

- A'BDICATE**, (v. a.) ymwrthod, ymadael, rhoi i fynu, llysu, gadaw
- ABDICATION**, (s.) gwrthodiad, llysiant—ymadawiad, rhoddiad i fynu
- A'BDICATIVE**, (adj.) yr achos o wrthodiad [bol]
- A'BDOMEN**, (s.) y ceudod, gwaelod y
- † **ABDUCE**, (v. a.) dwyn ymaith, tywyso ymaith, neillduo, gwahanu
- † **ABECÉDARY**, (adj.) yn perthyn i'r egwyddor, neu restr y llythyrenau
- ABÉD**, (adv.) mewn gwely
- ABÉRRANCE**, (s.) cyfeiliornad
- ABERRATION**, (s.) cyfeiliorn, didro, cyfrgoll, crwydr, disberod
- ABÉRUNCATE**, (v.) diwreiddio
- ABÉT**, (v. a.) cefnogi, annog, cymhell, ategu, cyffroi — cynnal i fynu, dal i fynu — cynnorthwyo, nerthu, bod o blaid un—annos
- ABÉTTOR**, (s.) annogwr — cynhal-iwr—cynnorthwywr, cefnogwr
- ABÉYANCE**, (s.) *in law*, etifeddiaeth mewn gobaith; peth mewn gobaith, neu ddysgwyliad; neu i ddyfod i feddiant un ar ol un arall; ond nid yn bresennol yn ei feddiant
- ABGRÉGATION**, (s.) didoliad o'r neilldu
- ABHÓR**, (v. a.) ffieiddio, dynggasáu, llwyrgasáu, casáu
- ABHÓRRANCE**, } (s.) atgasrwydd,
- ABHÓRRANCEY**, } dygasedd, ffieiddra, dynggas, gwrthwynebiad, ffieiddiad, casineb
- ABHÓRRENT**, (adj.) ffiaidd, atgas, dygas, ffieiddgas
- ABHÓRRER**, (s.) ffieiddiwr, atgaswr
- ABÍDE**, (v. n.) aros, trigo, aneddu, ymaros, preswyllo, pryseddu — dyoddef, goddef—sefyll wrth
- ABÍDER**, (s.) trigiannydd, preswyllydd, pryseddwr, cyfanneddwr, preswylwr
- ABÍDING**, (s.) preswyllyad, arhosiad, trigiad, cyfaneddiad — goddefiad, ymaros, 1 Cron. xxix. 15. *fel cysgod yw ein dyddiau ni ar y dduear, ac nid oes ymaros*
- ABJÉCT**, (v. a.) diystyru, dibrisio, bwrw heibio, distadlu
- ABJÉCT**, (adj.) diystyr, distadl, dirmygus, gwael, dibris, wedi ei fwrw heibio, disas, salw, gorwael
- ABJÉCT**, (s.) adyn, adlaw, ad ll
- ABJÉCTLY**, (adv.) yn ddiystyr, yn ddibris, yn ddigalon
- ABJÉCTION**, } (s.) salwedd, dial-
- ABJÉCTNESS**, } wedd, gostyngiad, gwaeledd, gwendid meddwl
- ABÍLITY**, (s.) nerth, cadernid, gallu, Mat. xxv. 15. *yn ol ei allu ei hun.* — golud, cyfoeth, dâ.—medrusrwydd, gwybodaeth, doniau, dawn
- ABINTÉSTATE**, (s.) *in Civil Law*, etifedd un a fu farw yn ddiewyllys
- ABJÚGATE**, (v.) gollwng, rhyddhau
- ABJURATION**, (s.) diofryd, ymwrthodiad, ymwadiad, ymwad trwy lw, ymadawiad â pheth, rhoddiad i fynu—Anudon, medd Dr. Dafis, eithr anfynych yr arferir yn yrystyrhau
- ABJÚRE**, (v. a.) diofrydu, gwada trwy lw, ymwrthod â pheth, rhoi i fynu, tyngu anudon
- ABLATION**, (s.) cymmeriad ymaith.
- A'BLATIVE**, (adj.) yr hyn a gymmero ymaith. (s.) gwrthodedigaethydd, y chweched case yn yr enwau Lladin
- A'BLE**, (adj.) abl, a ddichyn—galluog, nerthol, cryf—cyfoethog, goludog, cadarn, medrus. — *To be able*, gallu, bod yn alluog, dichon, medru, dichoni, digoni
- A'BLENESS**, (s.) abledd, cadernid, galluogrwydd — cryfder, glewder, grym—medr—nerth corphorol
- † **A'BLEPSY**, (s.) dallineb, dallni
- ABLÚENT**, (adj.) golchiadol
- ABLÚTION**, (s.) golchiad, ymolchiad, golchiad ymaith, puredigaeth
- ABNEGATION**, (s.) gwâd, nacâd, gomeddiad, ymwadiad, nâg, pall
- ABNÓDATE**, (v.) cwrteithio coed
- ABNÓRMOUS**, (adj.) afreolaidd, anllywodraethus heb reol, diról
- ABÓARD**, (adv.) ar fwrdd llong, mewn llong. — *To go aboard*, myned ar fwrdd llong, dringo, esgyn ar fwrdd llong
- † **ABÓDE**, (v. a.) rhagddewinio, rhagddywedyd peth a ddygwyddo, darogan. *This tempest aboded a sudden breach.* Shakespeare's Hen. VIII.
- ABÓDE**, (s.) cartref, trigle, preswylfod, anedd, pryseddfod, cyfannedd, cyfanneddle, trigias, arosiad
- ABÓLISH**, (v. a.) dinystrio, dystrywio, diddymu, dileu, dirymu
- ABÓLISHABLE**, (adj.) dystrywadwy,

a ellir ei ddileu, neu ei ddiddymu, hygraf, dirymiadol
ABOLISHING, } (s.) diddymiad, di-
ABOLITION, } lëad, dirymiad, di-
 nystriad
ABOMINABLE, (adj.) ffaidd, ffeidd-
 gas, erchyll, atgas, echryslawn
ABOMINABLY, (adv.) yn ffaidd, yn
 atgas, yn erchyll
ABOMINATE, (v. a.) ffeiddio, dyg-
 gasâu, casâu
ABOMINATION, (s.) ffeidd-dra, at-
 gasrwydd, dygasedd, ysgymun-beth
ABORIGINES, (s.) cyn-frodorion, sef
 preswylwyr cyntaf gwlad
ABORTION, } (s.) erthyliaid, y
ABORTIVENESS, } peth a esgorir
 cyn tymp, esgorfa annhymig
ABORTIVE, (adj.) annhymig —*figu-
 ratively*. methedig, seithug, aflwydd-
 iannus, anffodiog, annhyciannus.—
Abortive Birth, erthyl, un a enir
 cyn ei amser, plentyn annhymig
ABORTIVELY, (adv.) yn annhymig,
 yn erthylaidd —*fig.* yn annedwydd
 yn aflwyddiannus, yn anffodiog,
 yn anffynadwy, yn ddilys
ABOVE, (prep.) uwch, uwchlaw, uwch
 ben, mwy nâ, oddiar, goruwch
ABOVE-BOARD, (adv.) ar gyhoedd, yn
 agored, yn ddiuedd, yn ddiddichell
ABOVE all things, anad, yn anad dim
ABOUND, (v. n.) amlhau, cael digon,
 cael ei wala, bod â digonedd, a he-
 laethrwydd gantho. bod ar ddigon
ABOUT, (prep.) ynghylch, amgylch,
 wrth, am, o amgylch, o gylch, o
 bob parth, amgyred, gororwy
ABRACADÁBRA, (s.) swyngyfaredd
 coel-grefyddol rhag y cryd, neu y
 ddyrton
ABRÁDE, (v. a.) crafu ymaith, eillio,
 neu naddu ymaith, rhasglio
ABRÉAST, (adv.) ochr yn ochr
 †**ABRENÚNCIATION**, (s.) ymwrth-
 odiaid, ymwadiad
ABRICOT, (s.) math ar afal
ABRIDGE, (v. a.) byrhau, cwtogi,
 dyfyru, talfyru, 2 Macc. ii. 23. *Ni
 a brofwen eu talfyru mewn un llyfr*
ABRIDGEMENT, (s.) byrhad, cynhwy-
 siad, cwtogiad, talfyriad, crynodeb
ABRÓAD, (adv.) allan, ar lëd, oddi
 allan—oddi cartref, allan o'r wlad

ABROGATE, (v. a.) diddymu, dileu,
 dirymu, tynu ymaith
ABROGATION, (s.) diddymiad, dirym-
 iad, dilëad
To sit **ABRÓOD**, (v. n.) eistedd ar
 wyau, dëori
ABRÚPT, (adj.) candryll, toredig,
 drylliedig—disymwth, ehud, serth,
 chwidr-wyllt, byrbwyll, difoes
ABRÚPTNESS, (s.) ymddygiad byr-
 bwyll, byrbwylldra, serthedd, dibyn
ABRÚPTLY, (adv.) yn anghyson, yn
 yngwrth, yn ddisymwth, yn ddibrol
ABSCISS, (s.) pwnga, cornwyd, an-
 afod, crugyn, addwyd
 † **ABSCISSION**, (s.) toriad ymaith
 rhwyg, trwch
ABSCOND, (v. n.) ymguddio, ym-
 ddirgelu, murnio, llechu, cilio
ABSCONDER, (s.) ciliwr, ymguddiwr.
ABSCONDING, (s.) ymguddiad, ym-
 orchuddiad, ymachludd, cel, cudd
ABSENCE, (s.) absen, absennoldeb
ABSENT, (v. n.) absennu, bod yn
 absennol, asswyno
ABSENT, (adj.) absennol, anmhres-
 ennol, allan o wydd—di-sylw
ABSENTEE, (s.) ymabsennwr
ABSOLVE, (v. a.) gollwng, gwaredu,
 rhyddhau, maddeu, dybenu, pardynu
ABSOLUTE, (adj.) cwbl, perffaith,
 hollol, cyflawn—pendant—diam-
 modol, anymddibynol, anorchfygol
ABSOLUTELY, (adv.) yn berffaith, yn
 llwyr-gwbl, yn hollawl, yn ddilys
ABSOLUTENESS, (s.) perffeithrwydd,
 cwblhad.—*Absoluteness in govern-
 ment*, arglwyddiaeth, llywodraeth,
 pendeigaeth, unbenaeth
ABSOLUTION, (s.) maddeuant, goll-
 yngdod, rhyddhad, gwared
ABSONANT, } (adj.) anghywir, ang-
ABSONOUS, } hyson, anghytun
ABSORB, (v. a.) llyngcu, traflyngcu
ABSORBENT, (s.) sugnydd, sychydd
ABSTÁIN, (v. n.) ymgadw, ymattal,
 ymbeidio, dirwestu, ymochelyd
ABSTÁINING, } (s.) ymarbed, dir-
ABSTINENCE, } west, arbedrwydd
ABSTÉMIOUS, (adj.) sobr, diwin, dif-
 rwysg, diwair, cymmedrol
ABSTÉMIOUSNESS, (s.) ardymer, cym-
 medrollder, cymmesurwydd, d weir-
 deb, sobrwydd, ymarbedrwydd

- ABSTÉRCÉ**, (v. a.) sychu ymaith, glanhau, golchi ymaith
- ABSTÉRSIVE**, (adj.) pureiddiol
- ABSTRACT**, (v. a.) tynu ymaith, tynu oddiwrth, didoli—byrhau, cwt-togi; talfyru, crynhoi, talgrynu
- ABSTRACT**, (s.) byr-draethawd, cynnwysiad, crynodeb, cwtogiad
- ABSTRÚSE**, (adj.) dirgel, cuddiedig, anhawdd ei ddeall, tywyll
- ABSTRÚSELY**, (adv.) yn dywyll, yn guddiedig, yn ddirgel, yn aunyalladwy, yn anamlwg
- ABSTRÚSENESS**, } (s.) anhawsder,
ABSTRÚSITY, } caddug, tywyllni
- ABSÚME**, (v. a.) difa, dinystrio
- ABSÚRD**, (adj.) anghymmwys, anaddas, ffól, ynfyd, anghymmesur, ofer, direswm, gwrthwyneb i reswm, anghyson, gwrthun
- ABSÚRDITY**, (s.) anghymmwysdra, ynfydrwydd, ffoledd, afresymoldeb, peth gwrthwyneb i reswm
- ABÚNDANCE**, (s.) digonedd, amledd, helaethrwydd, Mat. xii. 34. digonoldeb, lliosogrwydd, cyflawnder, toreth
- ABÚDANT**, (adj.) helaethlawn, digonol, gorllawn, aml, cyflawn, diwall
- ABÚDANTLY**, (adv.) yn gyflawn
- ABÚSE**, (v. a.) gwaradwyddo, 1 Sam. xxxi. 4. camarfer, drwg arferu, arfer peth yn amgen nag y gweddaï, gwneuthur amharch, enllibio
- ABÚSE**, (s.) camarfer, camwri, drwg arfer, amharch, trosedd, sarhad
- ABÚSER**, (s.) camarferwr, halogwr, gwawdiwr, enllibiwr, absenwr
- ABÚSIVE**, (adj.) amharchus, rhyfygus, rhodresus, enllibus, edliwgar
- ABÚSIVENESS**, (s.) enllib, edliwiant, gogan, sarhad, tymer watworus
- ABÚT**, (v. n.) cyffinio, terfynu
- ABÚTMENT**, (s.) cyffinydd, amhinog, terfyn, cydiad
- ABÚTTALS**, (s. pl.) terfynau, miniogau, cydiadau, pentanau
- ABÝSS**, (s.) anoddyn, cadduglyn, pwll diwaelod—yr eigion
- ACADÉMIAN**, (s.) ysgolhaig, prif-ysgolwr, astudiwr
- ACADÉMICAL**, (adj.) yn perthyn i'r brif-ysgol, neu'r brif-athrofa
- ACADÉMY**, (s.) prif-ysgol, mam-ysgol, prif-athrofa. Felly y gelwid lle y dysgai Plato yn Athen
- ACÁNTHUS**, (s.) y llysieuyn troed yr arth.
- ACCÉDE**, (v. n.) cyrchu at, nesáu, myned at, cydsynio, cytuno
- ACCÉLERATE**, (v. a.) brysio, prysuro, ffrystio, cyflymdra, ebrwyddo
- ACCELERÁTION**, (s.) ffwrst, brys, cyflymdra, ychwanegiad brys, neu gyflymdra, dyfrýs, prysurdeb
- ACCÉNT**, (s.) acen, orddigan, tón, codiad neu ostyngiad llais, adgen
- ACCÉNT**, (v. a.) acenu
- ACCÉPT**, (v. a.) cymmeryd, derbyn, arffolli, dilysu, croesawu
- ACCÉPTABLE**, (adj.) derbyniol, dilysiant, cymmeradwy, croesawus, boddlawn, hyfryd, hoff
- ACCÉPTANCE**, } (s.) cymmeriad,
ACCEPTÁTION, } derbyniad, croesawiad, cymmeradwyaeth
- ACCÉPTER**, (s.) derhyniwr
- ACCÉSS**, (s.) dyfodiad at, dyfodfa, nesád, dynesád.—*To have access*, cael dyfodfa, Rhuf. v. 2. *Trwy yr hwn hefyd y cawsom ddyfodfa*
- ACCÉSSIBLE**, (adj.) hygyrch, a ellr dyfod ato—mwynaidd
- ACCESSARY**, } (s.) affeithiol, cyfran-
ACCESSORY, } og o fai, cyfranogwr, affeithiwr, cynnorthwyol
- ACCESSION**, (s.) dyfodiad
- ACCIDENCE**, (s.) rhaglith, grammadeg
- ACCIDENT**, (s.) dygwyddiad, damwain, siawns, damchwain
- ACCIDENTAL**, (adj.) damweiniol
- ACCIDENTALLY**, (adv.) yn ddamweiniol, ar ddamwain
- ACCÍDIOUS**, (adj.) diog, swrth
- ACCÍDITY**, (s.) diogi, syrthni
- ACCLAMÁTION**, (s.) crechwen o lawenydd, gorfoledd, bloddest, 2 Sam. vi. 15. *Trwy floddest, a sain udgorn*
- ACCLÍVITY**, (s.) goriwfynu, llechwedd, tyle, lechweddiad, gallt
- ACCÓMMODATE**, (v. a.) cymmedroli, cymhwyso, addasu, cyfaddasu, cymmesuro, priodoli—diwallu, digoni
- ACCOMMODÁTION**, (s.) addasiad, cymhwysder, cymmesuriad, lletty
- ACCÓMPANY**, (v. a.) cyd-ymdeithio, cyd-gerdded, hebrwng, canymdaith, canymdoi, cyd-fyned
- ACCÓMPLICE**, (s.) cyfrinachwr, neu un o'r gyfrinach. Edr. *Accessory*
- ACCÓMPLISH**, (v. a.) diweddu. ner-

- fleithio, cwblhau, cyflawni, gorphen, dybenu, dwyn i ben
 ACCÓMPLISHMENT, cwblhad, perffleithiad, gorpheniad, dybeniad, cyflawniad, diweddiad, gorphen
 ACCÓMPT, (v. a.) cyfrif, rhifo
 ACCÓMPT, (s.) cyfrif, rhif
 ACCÓMPTANT, (s.) rhifyddiaethwr
 ACCÓRD, (v.) uno, cytuno, cydgordio, cydfod, cynganeddu
 ACCÓRD, (s.) undeb, cytundeb, cydgordiad, cyngordiad, cydfod, cyfundeb, cymmodlonedd—bodd
 ACCÓRDANCE, (s.) cydsyniad, cydgordiad, cydfod, cydweddiad
 ACCORDING, (pre.) yn ol, yn gyffelyb, megis, wrth, fel
 ACCÓST, (v. a.) nesâu, dyfod at—gosod ar un, cyrchu, rhuthro—llefaru wrth un, cynanu, cyfarch
 ACCÓUNT, (v. a.) cyfrif, rhifo—priso, ystyrio—bwrw
 ACCÓUNT, (s.) cyfrif, rhif—bri, cymmeriad, parch; mynegaeth, hypysiad
 ACCÓUNTS, (s. pl.) cyfrifon
 ACCÓUNTABLE, (adj.) cyfrifol, attebol, yn rhwymedig i roddi cyfrif
 ACCÓUPLE, (v. a.) cwplu, cysylltu
 ACCÓUTRE, (v. a.) gwisgo, trwsiadu, darparu, taclu, addurno
 ACCÓUTREMENTS, (s.) addurn, arfau, taclau, offer, darmerth, trec
 ACCRÉTION, (s.) cynnydd, twddf
 ACCRÚE, (v. n.) cynnyddu, ychwanegu, mwyhan, deilliaw oddiwrth
 †ACCUBÁTION, (s.) eisteddiad
 ACCÚMBENT, (adj.) gogwyddiadol
 ACCÚMULATE, (v. a.) tyru, pentyru, cludeirio, casglu, cynnyrchu
 ACCUMULÁTION, (s.) pentyriad, cynhulliad, anghwanegiad, cludair
 ACCURACY, } (s.) cywrein-
 ACCURATENESS, } rwydd, medrus-
 rwydd, iawnder, astudrwydd
 ACCURATE, (adj.) cywraint, celfyddgar, hylaw, dichlyn, gofalus
 ACCURATELY, (adv.) yn gywraint, yn ddichlyn, yn ofalus, yn daclus
 ACCÚRSE, (v. a.) rhegu, mellthio, melltigo, rhoi i andras, ymgeinio
 ACCÚRSED, (adj.) melledigedig, diofryd, ysgymyn
 ACCÚSABLE, (adj.) beius, camgylus
 ACCÚSE, (v. a.) cyhuddo, achwyn, beio, athredi, bilo, cablu
 ACCÚSER, (s.) achwynwr, cyhuddwr
 ACCUSÁTION, (s.) cwyn, achwyniad, cyhuddiad, cyhudded—achos
 ACCÚSTOM, (v.) cynnefino, arferu
 ACCÚSTOMING, (s.) cynnefinad, arferiad, cynnefindra, gnottad
 ACCÚSTOMABLE, (adj.) cynnefinol, arferol, defodol
 ACCÚSTOMABLY, (adv.) yn ol yr arfer, fel y mae yr arfer
 ACCÚSTOMARY, (adj.) arferol, defodol, cynnefin, cyfiredu
 A'CE, (s.) yr âs, nôd un, llygad-nôd
 ACÉRRE, (adj.) auaddfed, chwerw, sur—sarug—blindost, gofidus
 ACÉRBITY, (s.) chwerwder, surni, surder—gerwindeb, sarugrwydd
 ACÉRIVATE, (v. a.) tyru, pentyru, cludeirio, carneddu
 ACERVÁTION, (s.) pentyriad
 ACÉTOUS, (adj.) sur, egr
 A'CHE, pronounced AKE, (s.) dolur, poen, cystudd, gwŷn, gwst
 A'CHE, (v. n.) gwynegu, gwynio
 ACHIEVE, (v. a.) cwblhau, cyflawni, dwyn i ben, gorphen, diweddu
 ACHIEVEMENT, (s.) y cyflawniad o ryw weithred hynod, cwblhad, gorchestwaith
 A'CID, (adj.) sur, egr, chwibl
 ACÍDITY, (s.) llymder, surni
 ACÍDULATE, (v.) suro, chwiblo
 ACKNÓWLEDGE, (v. a.) cydnabod, adnabod, addef, cyfaddef, cyfesu
 ACKNÓWLEDGING, (s.) cydnabyddiad, cyfaddefiad, cyflesiad
 ACKNÓWLEDGMENT, (s.) cydnabyddiaeth. Edr. *Acknowledging*
 A'COBATHIST, (s.) un o'r graddau iselaf yn eglwys Rhufain
 A'CORN, (s.) mesen; *pl.* mäs
 ACQUAINT, (v. a.) gwneuthur yn gydnabyddus, hypysu, mynegi, dwyn ar gof—cynnefino
 ACQUAINTANCE, (s.) câr, cydymaith, cyfaill—cydnabod, cydnabyddiaeth—cynnefindra, cyfathrach
 ACQUAINTED, (adj.) cydnabyddus, —cynnefin, arferedig, adnabyddus
 ACQUIÉSCÉ, (v. n.) ymfoddloni, ymlonyddu, ymesmwytho, ymhyfrydu mewn rhyw beth, cydsynio
 ACQUIÉSCENCE, } (s.) ymfoddlon-
 ACQUIÉSCENCY, } rwydd, cymmodlonedd, cydsyniad, goddefiad

- ACQUIRABLE**, (adj.) cyrhaeddadwy
ACQUIRE, (v. a.) ynnill, maelio, cyrhaeddyd, caffael, gorddiwes
ACQUIREMENT, (s.) caffaeliad, yr hyn a ynnillwyd neu gyrhaeddwyd
ACQUISITION, (s.) ynnilliad, cyrhaeddiad, y peth a ynnillwyd
ACQUIT, (v. a.) gollwng yn rhydd, rhyddhau, maddeu, pardynu, gwaredu, digaethiwo, cyfiawnhau
ACQUITTAL, } (s.) rhyddhad, goll-
ACQUITMENT, } yngdod
ACQUITTANCE, (s.) rhyddhad tan law un, gweithred tan law un, cyfaddefiad taledigaeth, ysgrif-ryddhad
ACRE, pronounced **AKUR**, (s.) (*containing 160 square poles or perches*) cyfair, erw ystang, egyr
ACRID, } (a.) sur, egr, llym,
ACRIMONIOUS, } sarug, creulon
ACRIMONY, (s.) llymder, toster, ffraethder, sarugrwydd, surni
ACRÓSPIRE, (s.) blaguryn
ACRÓSS, (adv.) ar wŷr, arosgo, ar draws
ACRÓSTIC, (s.) pennill a'i lythyren flaenaf yn gwneuthur rhyw enw
ACT, (s.) gweithred, gorchwyl
ACT, (s.) (*decree*) ordinhad, ystatun
ACT, (v. a.) gwneud, gwneuthur
ACTION, (s.) gweithred, gwaith, digoniant, cwyn, dadl, amarfer—cynghawseidd, achwyn—brwydr
ACTIVE, (adj.) bywiog, esgud, chwimwth, cyflym, gwisgi, siongc
ACTIVELY, (adv.) yn heinif, yn gyflym, yn llafurus, yn fywiog
ACTIVITY, (s.) bywiogrwydd, esgudrwydd, cyflymder, gweithgarwch
ACTOR, (s.) gwneuthurwr—chwarëydd, llamhidydd, dynwardwr
ACTRESS, (s.) chwaraëyddes
ACTUAL, (adj.) gweithredol, yn bod
ACTUALLY, (adv.) yn sicr, yn ddiaw
ACTUARY, (s.) ysgrifenydd
ACTUATE, (v. a.) cynhyrfu, cyffroi
ACUATE, (v.) blaenllymu, golymu
ACULEATE, (adj.) pigog, colynog
ACULEATED, (adj.) pigog, llym
ACUMEN, (s.) llymder, ystryw
ACUMINATED, (adj.) llym, blaenfain
ACUMINATE, (v. a.) hogi, blaenllymu, minio, pigfeinio, blaenio
ACUTE, (adj.) craff ei ddyall, cyfrwys, dichellgar, synhwyrol
ACUTENESS, (s.) llymder, cyflymder
deall, synhwyroldeb, parodrwydd
rheswm, dichellgarwch, cyfrwysder
A'DAGE, (s.) dihareb, dieu-air
A'DAMANT, (s.) diemwnt, adamant, maen tynu. Edr. *Loadstone*
ADAPT, (v. a.) cymmwyso, cymmesuro, addasu, cyfaddasu
ADÁPTION, } (s.) addasiad, cyfadd-
ADÁPTING, } asiad, cymmwyssiad
A'DCORPORATE, (v. a.) corpholae-thu, cydgorphi
ADD, (v. a.) anghwanegu, doddi at, doddi wrth, cyssylltu, ychwanegu
ADDÉCIMATE, (v. a.) degymu
A'DDER, (s.) gwiber, neidr, asp, Gen. xlix. 19. *Neidr ar y llwybr*. Sal. xci. 13. *Ar asp y cerddi—Adder's tongue*, tafod y neidr
A'DDICE, (s.) neddyf, bwyall gam
ADDICT, (v. a.) ymroi i ryw beth, ymroddi, ymosod
ADDICTING, } (s.) ymroddiad i
ADDICTEDNESS, } ryw beth
ADDITION, (s.) ychwanegiad, anghwanegiad, cysylltiad, 1 Bren. vii. 30. *Ar gyfer pob cysylltiad—gwelliant*
ADDITIONAL, (adj.) anghwanegol
A'DDLE, (adj.) gwag, diffrwyth, gorllyd, braenllyd, clwc, gorwag
A'DDLE-HEADED, } (adj.) ynfyd, ffol,
A'DDLE-PATED, } disynwyr, penwan, penglwc, hurt, ymenydd-wag
ADDRESS, (s.) ymddywediad, cyfarchiad, cyfeiriad—dehenrwydd
ADDRESS, (v. a.) darparu, arlwyo, parotoi, darmerthu, addurno—cyfeirio, wynebu at, llefaru wrth, cyfarch
A'DDUCE, (v.) tynu, casglu
ADÉLING, (s.) edling, tywysog ieuangc, mab pendefig, etifedd coron
ADÉPT, (s.) un yn berffaith gyfarwydd yn ei gelfyddyd, un hyddysg
A'DEQUATE, (adj.) cyfartal, cymmwys, cymhesurol, cyflawn, perffaith
ADHÉRE, (v. a.) glynu wrth, ymllynu, ymludio, dyllynu
ADHÉRENCE, } (s.) glŷn, ymlyniad,
ADHÉSION, } ymgysylltiad
ADHÉRENT, (adj.) ynglyn wrth
ADHÍBIT, (v. a.) defnyddio
ADJÁCENT, (adj.) cyffinydd, yn gorwedd neu yn sefyll yn agos i beth
A'DJECTIVE, (s.) enw gwan, gair yn arwyddocâu moesau, neu gynneddfau peth, ansawdd-air

- ADÍEU, (adv.) bydd iach, bydd law-en, bydd wych, Duw yn rhwydd
- ADJÓIN, (v. a.) cyssylltu wrth, dod wrth, cydio, cyffwrdd
- ADJÓINING, (part.) yn ymyl, wrth
- ADJÓURN, (v. a.) oedi, gohirio, dod heibio hyd amser arall
- ADJÓURNMENT, (s.) oediad, gohiriad, dodiad heibio hyd ddydd neu odfa arall
- ADÍPOUS, (adj.) bras, tew, saimlyd
- ADÍT, (s.) rhodfa, cyntedd, dyfodfa
- ADÍTION, (s.) mynediad, neu ddyfodiad yn agos at
- ADJÚDGE, (v. a.) barnu i un, difarnu, rhoddi, neu cyhoeddi dedfryd
- ADJÚDICATE, (v. a.) Edr. *Adjudge*
- ADJUDICÁTION, (s.) sefydliad barn ar beth, pennodiad, neu cyfraniad i un trwy farnol ddedfryd
- ADJUMENT, (s.) porth, cymmorth, cynnorthwy
- ADJÚNCT, (s.) cyssylltiad, peth cyssylltedig, ychwanegiad, amgylchiad
- ADJURÁTION, (s.) tyngheddiad
- ADJÚRE, (v. a.) tynghedu
- ADJÚST, (v. a.) cyfaddasu, cymmwyso, trefnu, cymmodi, cymmedrol, cymmesuro, gosod mewn trefn
- ADJÚSTMENT, (s.) trefniad, cyfaddasiad, cymmwysiad, cydweddiad
- ADJÚTANT, (s.) cynnorthwywr, cyfnerthwr, helpwr
- ADJÚTOR, (s.) cynnorthwywr
- ADJÚTORY, (adj.) cynnorthwyol, a gynnorthwyo, neu helpio, hyborth
- ADMEÁSUREMENT, } (s.) mesuriad,
- ADMEASURÁTION, } meidraeth
- ADMÍNISTER, (v. a.) gweinyddu, gwasanaethu, llywodraethu, gweini, canlyn cŵyn, trin, gweinidogaethu
- ADMINISTRÁTION, (s.) gweinidogaeth, trefniad, triniad, gweinyddiad
- ADMINISTRÁTOR, (s.) gweinydd, neu trinwr achos arall, dyn i ofal pa un y rhoddwyd meddiannau un a fu farw yn ddiwyllys
- ADMINISTRÁTRIX, (s.) benyw i ofal pa un y rhoddwyd meddiannau un a fu farw heb wneud ei lythyr cymun, neu ewyllys ddiweddf
- ADMIRABLE, (adj.) rhyfeddol, rhyfedd, aruthr, ardderchog. hoff
- ADMIRABLY, (adv.) yn rhyfeddol, yn rhagorol, yn odidawg
- ADMIRAL, (s.) llyngeswr, penllywydd y llu môr, môr-ryfelwr
- ADMIRALSHIP, (s.) swydd llyngeswr
- ADMIRALTY, (s.) môr-lys
- ADMIRÁTION, (s.) rhyfeddod, hoffter
- ADMÍRE, (v. a.) rhyfeddu, aruthro, serchu, hoffi yn fawr, rhoi bri ar beth, mawrygu, anrhydeddu
- ADMÍRER, (s.) mawrygwr
- ADMÍSSION, (s.) caniatad, cynnwys, cynnwysiad, trwydded, goddefiad, derbyniad, dyfodiad i mewn
- ADMÍT, (v. a.) caniatáu, cynnwys, derbyn, neu ollwng i mewn, goddef
- ADMÍTTANCE, (s.) Edr. *Admission*
- ADMÍX, (v. a.) cymmysgu, cydgymmysgu, bwrw am ben
- ADMÍXTION, (s.) cymmysgedd
- ADMÓNISH, (v. a.) rhybuddio, rhoi rhybudd, cynggori, 2 Thes. v. 15. *cynghorwch ef fel brawd; annog, dwyn ar gof, ceryddu*
- ADMÓNISHMENT, } (s.) cyngor, an-
- ADMÓNITION, } ogaeth, rhybudd, 1 Cor. x. 11. *Yn rhybudd i ninnau*
- ADMÓNITORY, (adj.) rhybuddiol, annogaethol, cynghorus
- ADMÓVE, (v. a.) symud at, mudo at, ymmod, dwyn un peth at y llall
- ADÓ, (s.) terfysg, trafferth, trallod, cynnwrf, Marc v. 37. *Pa ham y gwnewch gynnwrf? Much ado, o'r braidd, braidd, yn brin. Without any more ado, yn ddiwed, yn ddiatreg, yn y man—yn ddirwystr*
- ADOLÉSCENCY, } (s.) ieuengotid, mab-
- ADOLÉSCENCE, } olaeth, mebyd
- ADÓPT, (v. a.) cymmeryd yn fab, mabwysio, mabwysiadu. *Adopted son, ansoddfab, mab dewis*
- ADÓPTION, (s.) mabwysiad, mabwys
- ADÓPTIVE, (adj.) mabwysiadol, a gymmerir yn lle mab—mabwysaidd
- ADÓRABLE, (adj.) addoladwy, neu i'w addoli, i'w anrhydeddu, i'w berchi, teilwng o addoliad
- ADORÁTION, (s.) addoliant, addoliad, anrhydedd, parch, urdduniant
- ADÓRE, (v. a.) addoli, anrhydeddu, perchi, mawrhau—tra-serchu
- ADÓRER, (s.) addolwr, anrhydeddwr
- ADÓRN, (v. a.) harddu, addurno, prydferthu, trwsio, taclu, hoywi
- ADÓRNMENT, (s.) addurn, harddwch, trwsiad

- A'DRIFT**, (adv.) yn benrhydd, gyd-â'r dwfr neu'r weilgi
- ADRÓIT**, (adj.) synhwyrol, call, doeth, ystrywgar, cyfrwys, dichlyn, cyfarwydd, medrus, fiel
- ADROÍTNES**, (s.) synhwyroldeb, ystryw, cyfrwysder, deheurwydd
- ADRY'**, (adj.) yn sychedig
- ADVÁNCE**, (v. a.) ardderchafu, mawrygu, urddasu, codi, dyrchafu—gosod ger bron, cynnyg—myned rhagddo, myned yn mlaen
- ADVÁNCEMENT**, } (s.) archafiad, cod-
ADVÁNCE, } iad, ardderchafiad—cynnydd, mynediad yn mlaen
- ADVÁNTAGE**, (s.) budd, mantais. lles, llesâd, elw, mael, ynnill—goruchafiaeth. (v.) llesu, buddio, manteisio, maelio, elwa, tycio
- ADVANTÁGEOUS**, (adj.) buddiol, llesol, manteisiol, cedawl, cyfleusdra
- ADVANTÁGEOUSNESS**, (s.) manteisrwydd, cymmwysdra, buddioldeb
- ADVÉNE**, (v. a.) dyfod at, dynesu
- A'DVENT**, (s.) Adfent, pedair wythnos o flaen Nadolig, dynesâd
- ADVENTÍTIUS**, (adj.) dyfodol, damweiniol, a f'o gan un oddiwrth arall
- ADVENTURE**, (v.) beiddio, anturio, llyfasu, rhedeg y perygl, ymroddi. *Nad ymroddai efe i fyned i'r orsedd, Act. xix. 31. profi. Ni phrofodd osod gwadn ei throed ar y ddaear, Deut. xxviii. 56.*
- ADVENTURE**, (s.) antur, anturiaeth, pŷd, damwain, dygwydd
- ADVENTUROUS**, (adj.) hŷ, hyderus, anturiol, eofn, dibryder
- ADVENTURESOME**, (adj.) anturiol
- A'DVERB**, (s.) rhagferf, gorair, arorair
- ADVÉRBIAL**, (adj.) a arferir megis rhagferf, gorairaidd, goreiriol
- ADVÉRBIALLY**, (adv.) megis rhagferf, neu orair
- ADVERSÁRIA**, (s.) nod-lyfr
- A'DVERSARY**, (s.) gwrthwynebwr, gelyn, gwrthblaid, esgarant
- A'DVERSE**, (adj.) y peth a f'o gyferbyn, neu ar gyfer, gwrthwynebus, aflwyddiannus, gwrthwynebol
- A'DVERSELY**, (adv.) yn wrthwynebus, yn aflwyddiannus, yn groes
- ADVERSITY**, (s.) adfyd, blinfyd, gwrthwyneb, aflwydd, trychineb, trueni, drygfyd, afrwydd-deb
- ADVÉRT**, (v. n.) dal sylw, ystyried
- ADVÉRTENCE**, } (s.) gofal, pwyll, ys-
ADVÉRTENCY, } tyriaeth, astudrwydd
- ADVERTÍSE**, (v. a.) rhoi gwybodaeth, hyspysu, rhybuddio, rhoi rhybudd
- ADVÉRTISEMENT**, (s.) rhybudd, hyspysrwydd, hyspysiad, cyngor, hyfforddiad, cyhoeddiad—hanes
- ADVERTÍSER**, (s.) rhybyddiwr, hyspyswr, cyhoeddwr, mynegydd
- ADVÍCE**, (s.) cyngor, barn, cyssul—mynag—newyddion, copinod
- ADVÍSABLE**, (adj.) call, doeth
- ADVÍSABLENESS**, (s.) cymmwysder, addasrwydd—buddioldeb
- ADVÍSEDLY**, (adv.) yn oichelgar, yn bwyllog, yn gynghorus
- ADVÍSEDNESS**, (s.) cyfarchwyl, pwyllledd, callineb, gocheliad
- ADVÍSE**, (v. a.) cyngori, rhoddi cyngor, annog, rhybuddio
- ADVÍSEMENT**, (s.) ystyriaeth, craffder, pwyll, myfyrdod, cymmeriad cyngor
- ADULÁTION**, (s.) gweniaith, ymolaith
- ADULÁTOR**, (s.) gwenieithwr
- ADULÁTORY**, (adj.) gwenieithus
- ADÚLT**, (s.) yr hwn sydd yn ei gyflawn oedran, wedi cael ei dwf
- ADÚLTERATE**, (v. a.) godinebu—llygru, ffugio, diwyno, cymmysgu. (adj.) godinebus, ffugiol, cymmysgedig, llygredig, anurddedig
- ADULTERÁTION**, (s.) llygriad trwy gymmysgu—diwyniad, gwaethygiad
- ADÚLTERER**, (s.) godinebwr, gordderchwr, torwr priodas, puteiniwr, hocrellwr, gwageddwr
- ADÚLTERESS**, (s.) godineb-wraig, putein-wraig, putain
- ADÚLTEROUS**, (adj.) godinebus, puteinaidd, puteinig
- ADÚLTERY**, (s.) godineb, puteindra. *To commit adultery*, godinebu, gordderchu, tori priodas
- ADÚMBRATE**, (v. a.) cysgodi
- ADÚMBRATION**, (s.) cysgodiad
- A'DVOCATE**, (s.) eiriolwr, dadleuwr, ymddiffynwr dadl, sistiwr, tafodiog
- ADVOCÁTION**, (s.) tafodogaeth, swydd eiriolwr, dadleuwriaeth
- ADVÓUTRY**, (s.) godineb
- ADVÓW**, (v. a.) taeru, haeru, gwirio, sicrhau, cadarnhau
- ADVOWEÉ**, (s.) un â iawn ganddo i roddi personiaeth

ADVŴSON, (s.) iawn, neu awdurdod i roi bywioliaeth, neu bersoniaeth
ADŴRE, (v. n.) llosgi, deifio, goddeithio, golosgi, poethi
ADŴST, (par. & adj.) wedi ei ologi, neu ddeifio, golosgedig, hylog
ADŴSTION, (s.) deifiad, goddeithiad, golosgiad, poeth-grasiad
Æ'DILE, (s.) math ar swyddog yn mhlith y Rhufeiniaid
Æ'RA, (s.) amser nodedig, oddiwrth ba un y cyfrifir blynyddoedd
AÉRIAL, } (adj.) o'r awyr, yn per-
AÉRY, } thyn i'r awyr, wybrol
ÆRÓLOGY, (s.) awyryddiaeth
ÆSTIVAL, (adj.) hafaidd
ÆSTUARY, (s.) caingc o fôr, morgamlas, morgerwyn, mornant, moryd, pwllmygydarth, cul-for
Æ'THER, (s.) yr elfen dân, yr awyr
ÆTHERIAL, (adj.) wybrol, yn perthyn i'r wybr—awyraidd
AFÁR, (adv.) yn mhell, pell, o bell
AFFABÍLITY, } (s.) mwynder, tir-
A'FFABLENESS, } iondeb, hynawsedd, mwneidd-dra, llarieidd-dra, cyweithasrwydd, addfwynder
AFFABLE, (adj.) mwyn, hawdd ymddiddan ág ef, llariaidd, hynaws, mwynaidd, adrawdswyn, cyweithas
AFFÁIR, (s.) neges, trafterth, mater, trebystod, y peth—gorchwyl
AFFÉCT, (v.) effeithio, gweithredu ar, cyffroi, cynhyrfu—taer-ymgais, hoffi, serchu, rhoi serch ar, Gal. iv. 17. *Fel y rhoddoch fawr serch arnynt hwy.*—ffuantu
AFFECTÁTION, (s.) gwagymddangosiad, rhagrithiol gymmeriad ar un i fod yn amgen nag yw, gawymddangosiad, mersundod
AFFÉCTION, (s.) cariad, hoffder, serch, tuedd meddwl, chwannogrwydd, affaith, awyddfryd meddwl, dihwyl—gofeg
AFFÉCTIONATE, (adj.) chwannog, serchog, mwynaidd, hynaws, hoff, cariadus, caredigol, caredig, Rhuf. xii. 10. *Byddwch garedig, &c.*
AFFÉCTIVE, (adj.) anhyfryd, blin i'r meddwl, dwys-gynhyrfiol
AFFÉRE, (v. a. *in law*) sicrhau
AFFÉRERS, } (s.) trethwyr, cerydd-
AFFÉRORS, } wyr, senwyr

AFFÉANCE, (v. a.) dyweddio, rhoi cred priodas, addaw priodi, ymgredu, ymddiried, goglyd
AFFÍANCE, (s.) ymddiried, goglyd, hyder, coel, gobaith, gofynag, ymgred, crêd priodas, dyweddi
AFFIDÁVIT, (s.) tystiolaeth trwy lw, llw cyhoedd—rhaith
AFFILIÁTION, (s.) mabwysiad
AFFÍED, } (part.) ymgyfathrached-
AFFÍNED, } ig, I Bren. iii. 1. *A Salomon a ymgyfathrachodd â Pharao*
AFFÍNITY, (s.) cyfathrach, cystlwn, cystlynedd—tebygoliaeth, cyffelybrwydd, perthynas
AFFÍRM, (v. a.) taeru, gwirio, sicrhau, haeru, cadarnhau
AFFÍRMABLE, (adj.) a ellir ei wirio, neu gadarnhau
AFFÍRMANCE, (s.) cadarnhad
AFFÍRMANT, (s.) cadarnhawr, sicrhawr, haerwr, gwiriwr, taerwr
AFFIRMÁTION, (s.) gwiriad, sicrhad, hóniad, hacriad, cadarnhad
AFFÍRMATIVE, (adj.) cadarnhaol
AFFÍX, (v. a.) cyssylltu, cydio
AFFLÁTION, (s.) chwythiad ar, ysbrydoliaeth, anadliad
AFFLÍCT, (v. a.) trallodi, blino, gorthrymu, cystuddio
AFFELÍCTER, (s.) cystuddiwr, trallodwr, gorthrymwr
AFFLÍCTION, (s.) blinder, trallod, gorthrymder, helbul, cystudd
AFFLÍCTIVE, (adj.) trallodus, gorthrymus, gofidus, cystuddiol
A'FFLUENCE, (s.) llawnder, digonedd, helaethrwydd, amllder, cyfoeth
A'FFLUENT, (part.) helaethlawn, gorllawn, diamdlawd, fllwch
A'FFLUX, (s.) gofeiriad, llifeiriad at
AFFÓRD, (v. a.) rhoddi, gweini—gallael gwerthu yn ddigolled
AFFRANCHÍSE, (v. a.) rhyddhau, gwneuthur yn rhydd, breinio
AFFRÁY, } (s.) ymladd, ym-
AFFRÁYMENT, } drech, cynnen, brwydr, terfysg, ymryson
AFFRÁY, (v. a.) dychrynu
AFFRÍGHT, (v. a.) dychrynu, ofni, peri ofn neu arswyd, brawychu
AFFRÍGHT, (s.) dychryn, braw
AFFRÓNT, (v. a.) cyffroi, cynhyrfu, rhoi drwg foes, anfodloni, sarhau

- AFFRONT**, (s.) sarhad, anmharch, drwg-foes, diystyrwch, drygfri
- AFFRONTIVE**, (adj.) enllibus, anmharchus, sarhaus, edliwgar
- AFFUSION**, (s.) gorddinëad, tywalltiad un peth ar y llall
- AFFY**, (v.) Edr. *Affiance*
- AFLÓAT**, (adv.) ar wyneb y dwfr, yn nosio, ar nawf
- AFÓOT**, (adv.) ar draed, Marc vi. 33.
- AFÓRE**, (prep.) o'r blaen, Eph. iii. 3
- AFÓREHAND**, (adv.) yn mlaenllaw
- AFÓRESAID**, (part.) rhagddywededig
- AFÓRETIME**, (adv.) o'r blaen, gynt
- AFRÁID**, (part.) ofnus, ofnog, brawychus, gwan-galon
- AFRÉSH**, (adv.) o'r newydd, drachefn, ail, Heb. vi. 6. ail *groeshoelio*
- AFRÓNT**, (adv.) yn y tu blaen
- AFTER**, (adv.) gwedi, yn ol, ar ol
- AFTERBIRTH**, (s.) hemysgar, y brych
- AFTERCROP**, (s.) adladd, ail gnwd
- AFTERNOON**, (s.) diwedydd, pryd-nawn, echwydd
- AFTERWARDS**, (adv.) gwedi hyny, Diar. xxiv. 27. *a* gwedi hyny, &c.
- AGÁIN**, (adv.) drachefn, eilwaith, eilchwyl, etto, eiloes
- AGÁINST**, (prep.) cyferydig—yn erbyn, Mat. xii. 30, *sydd yn fy erbyn*: (v.) bod yn erbyn, gwrthwyn-ebu, gwrthymryson, gwrthymdrech
- AGÁRIC**, (s.) madarch y coed
- AGÁST**, (adv.) yn synedig, yn syn, yn frawychus, yn syfrdan
- AGÁTE**, (s.) muchudd, maen muchudd
- AGÁZED**, (par.) synedig, wedi hurtio
- AGE**, (s.) oed, oedran, einioes, oes
- A'GED**, (adj.) henaidd, oedranus
- A'GENCY**, (s.) gweithred, gweithrediad, gorchwylyddiaeth
- A'GENT**, (s.) gweithredydd, gwneuthurwr, goruchwyliwr, golygwr
- A'GGERATE**, (v. a.) tyru, pentyru, carn-eddu, cludeirio
- AGGLÓMERATE**, (v. a.) pentyru, pellenu; (neut.) ymdyru, ymsypio, ymfyddino, ymddirwyn yn nghyd
- AGGLÚTINATE**, (v. a.) ysgrawlingo, cydio, cyssylltu, gludio wrth, gludio yn nghyd, tewychu, cadarnhau
- AGGRANDÍZE**, (v. a.) dyrchafu, urddasu, ardderchogi, mawrhau
- A'GGRANDIZEMENT**, (s.) dyrchafiad
- A'GGRAYATE**, (v.) trymhau, am-drymu, mwyhau, helaethu, gwae-thu, anghwanegu bai, neu euog-rwydd, cyffroi arall trwy anmharch
- AGGRAVATION**, (s.) ychwanegiad, helaethiad, y weithred o wneud peth yn waeth, anghwanegiad euog-rwydd, cyffroad i ddigofaint
- A'GGREGATE**, (v. a.) casglu yn nghyd, cynnull, crynhoi
- A'GGREGATE**, } (s.) casgliad yn
- AGGREGATION**, } nghyd, cynnulliad, crynodeb, neu gasgliad o amryw ranau yn un swm
- AGGRÉSS**, (v. a.) gosod ar, dwyn lluchynt, cychwyn peth, cyrchu at, dechreu'r gynhen
- AGGRÉSSION**, (s.) cyrch, lluchynt, diebyd, ymosodiad, rhuthr
- AGGRÉSSOR**, (s.) cyrchwr, ymosodwr, dygwr lluchynt, cychwynwr
- AGGRIEVANCE**, (s.) gofid, gormes, poen, cysteg, trymfryd, alaeth, tristwch, dygnedd, blinder, dolur
- AGGRIÉVE**, (v. a.) blino, dygnu, aflonyddu, trallodi, gofidio, tristâu
- AGHÁST**, (adv.) Edr. *Agast*
- A'GILE**, (adj.) cyflym, buan, esgyd
- A'GILENESS**, } (s.) cyflymdra, byw-
- AGÍLITY**, } iogrwydd, brys
- A'GISTAGE**, } (s.) tir i'w bori wrth
- A'GISTMENT**, } yr wythnos
- A'GITATE**, (v. a.) cynhyrfu, cyffroi, terfysgu, cythryblu, aflonyddu
- AGITATION**, (s.) cychwyfan, cynnyrfiad, chwyfiad, cyffroad, cynnwrf
- A'GLET**, (s.) pwyntl carai
- A'GITABLE**, (adj.) a ellir ei dreiglo, cynhyrfol, hydreigl
- A'GNAIL**, (s.) corn ar droed
- AGNÁTI**, } (s.) carennydd o du
- AGNATION**, } neu o ran y tad
- AGNITION**, (s.) cydnabyddiaeth, gwybyddiaeth, adnabyddiaeth
- AGNÍZE**, (v. a.) cydnabod, cyfaddef
- AGÓ**, (adv.) cyn hyn, o flaen hyn
- AGÓG**, (adv.) yn chwannog, yn awyddus, mewn hiraeth am gael mwynhau rhyw beth—yn anesmwyth
- AGÓNE**, (adv.) Edr. *Ago*
- A'GONIST**, (s.) ymorchestwr, ymdrechwr, rhyswr, ymddihafarchwr
- AGONÍZE**, (v.) poeni, dirboeni, gofidio, dygnflino, arteithio
- A'GONY**, (s.) ing, gloes, cyfyngder, cyni, cyflini, cystudd, gwasgfa

ACRÉE, (v. a.) cytuno, cydsynio, cydgordio, bod yn gymmodlon
AGREÉABLE, (adj.) cymmwys, cyfaddas, cymmesur, a fyddo yn cyngweddu, hyfryd, llon, dyddan
AGREÉABLENESS, (s.) cydgordiad, cyssondeb, addasrwydd, cyffelybrwydd—hyfrydwch, gorawen, bodd
ACRÉEMENT, (s.) cytundeb, cydsyniad, cydgordiad—cyfammod—cymmod, cymmodlonedd, atgysiliad
AGRÉSTICAL, (adj.) trwsogl, diwybod, anhyddysg, tauogaidd, gwyllt, gwladaidd, drèl, delff
AGRICULTURE, (s.) amaethad, llafurwriaeth, arddwriaeth, hwsmonaeth
AGRÓUND, (adv.) ar lawr, ar draeth
AGRIMONY, (s.) tryw, y drydon, troed y dryw, llysiâu'r dryw, crimp y dryw, y drwyn sawr, cwlyn y mêl, y dinllwyd, tansi gwyllt, gwên y merched
AGRIOT, (s.) ceiriosen sur
AGUE, (s.) y ddyrton, cryd, clefyd-gryd, y wrach, y mwyth
AH, (interj.) och, wb, oh, Esa. i. 4. *Oh genhedlaeth bechadurus*
AHA, (interj.) twt, aha, ha ha, Sal. xxxv. 21, *ha ha gwelodd ein llygaid*
AHEIGHT, (adv.) yn uchel
AID, (v. a.) cymmorth, helpu, cynnorthwyo, nerthu
AID, (s.) help, cymmorth, cynnorthwy, porthwy, nerth, ymward
AID-DE-CAMP, (s.) gweinyddwr, neu gennadwr y penciwddawd
AÍDER, (s.) cyfnerthwr, cynnorthwywr, helpwr
AÍDLESS, (adj.) digynnorthwy
AIL, } (s.) anhwyf, dolur, clef-
AÍLMENT, } yd, afiechyd, cystudd
AIL, (v. a.) dolurio, cynhyrfu, poeni, blino, gwyno, gofidio
AIM, (s.) bwriad, amcan, cyfeiriad
AIM, (v. a.) cyfeirio'r nôd, wynebu at, bwriadu, amcanu, anelu
AIR, (s.) awyr, un o'r pedair elfen
AIRBALLOON, (s.) awyr-fwlan, awyren, awyr-bêl
AIRPUMP, (s.) awyr-sugnyn
AIRS, (s.) irllonedd, ffromder, drwg-anwydau, gwynasrwydd
AÍRY, (adj.) yn perthyn i'r awyr, oer—ysgafn—disyllfaen—coegaidd
AIRY, (s.) rhedfa rhwng corau

AKE, (v.) gofidio, dolurio, gwyno
AKIN, (adv.) yn perthynu, yn debyg
A'KING, (s.) dolur, poen, gwyn, gwayw
A'LABASTER, (s.) maen mynor
ALÁCK, } (interj.) gwae fi, och
ALACKADAY, } fi, ochain fi
ALÁCURITY, (s.) llonder, llawenydd, hoywder, hoen, gorawen, gorhoen
ALA-MÓDE, (adv.) yn ol yr arfer
ALAMÓDE, (s.) math ar sidan tenau
ALÁRM, (s.) dychryn, dychryndod, arswyd—cyffrôad—orlais i ddeffroi un o'i gwsg, alarwm, Num. x. 5, 9. *Pan ganoch alarwm—perylg*
ALÁRM, (v. a.) cydfloeddio, dolefaen, cyhoeddi, canu alarwm, neu goru rhybudd—dychrynu, coffroi, arswydo—galw i arfau—alarmu
ALÁS, (interj.) och, gwae fi, och fi
ALÁTE, (adv.) yn ddiweddar
ALB, (s.) gwisg laes hyd y traed heb na dulliau na chrychiad ynddi—gwisg a arfer offeiriad Rhufain—ffringrys, offeren-grys
ALBÉIT, (adv.) er, er hyn, pe rhon
ALBION, (s.) hen enw Brydain
ÁLCORAN, (s.) llyfr cyfraith Mahomet, neu Feibl y Twrc—y coran
ALCÓVE, (s.) lloches, ystafell neillduol, neu ddirgel—cell gardd
ÁLCYON, (s.) math ar aderyn
ÁLDER-TREE, (s.) gwernen
ÁLDERMAN, (s.) seneddwr, henuriad, henefydd, henydd
ÁLE, (s.) cwrw, heiddgwrw, heiddlyn, diod.—*Ale-house*, tŷ cwrw, tafarn, diotty.—*Ale-brewer*, cyrfydd, darllawydd, darllawr, macswr, gwallawfwr.—*Ale-house-keeper*, tafarnwr
ÁLEGARR, (s.) cwrw sur
ÁLENGTH, (adv.) yn ei hyd
ÁLÉRT, (adj.) calonog, bywiog, heinyf, llon, llawen, ewyllysgar, parawd, gwych, grymus
ÁLÉRTNESS, (s.) bywiogrwydd, hoywder, gwychder, diwydrwydd
ALEXIPHÁRMIC, (s.) ymward, neu feddyginiaeth rhag gwenwyn
ÁLGEBRA, (s.) rhifyddeg lythyrenol
ÁLGID, (adj.) rhylllyd, fferllyd, oerllyd, oerfelog, anwydog
ÁLGÍDITY, (s.) oerni, fferdod, anwyd
ÁLIAS, (adv.) yn amgen, onité, onidê

- A'LIBLE**, (adj.) hyfaeth, ymborthadwy, maethus, maethadwy
- A'LIEN**, (s.) alltud, estron, dyeithr
- A'LIEN**, (adj.) dyeithr, dyeithriol, estronol—annhebyg, gwrthwyneb
- A'LIENABLE**, (adj.) a ellir ei wneuthur yn eiddo i arall, aralladwy
- A'LIENATE**, (v. a.) gwneud yn eiddo i arall, rhoddi i arall, trosglwyddo i arall—arallu, dyeithrio, estroneiddio
- A'LIENATE**, (adj.) Edr. *Alien*
- ALIENATION**, (s.) aralliad, dyeithriad—rhoddiad i arall, trosglwyddiad i arall, trosiad
- ALIGHT**, (v. n.) disgyn oddiar geffyl, disgyn, dyfod i lawr
- ALIKE**, (adv.) yn debyg, yn gyffelyb, unsud, unfaint, cydradd, gogyfyrdd
- A'LIMENT**, (s.) ymborth, lluniaeth, porthiant, maeth, magwraeth
- ALIMENTAL**, } (adj.) gosymddei-
- ALIMENTARY**, } thig, maethol, ymborthiannol, magwriaethol
- A'LIMONY**, (s.) rhan gwraig a dröer ymaith gan ei gwr, heb achos cyfreithlawn—cynhaliaeth
- ALISÁNDER**, (s.) y ddulys, alisantr
- ALÍVE**, (adj.) bywiol, bywiog, iraidd
- ALL**, (adj.) y cwbl oll, i gyd oll, pob peth, pob dim, y cyfan, gwll.—*All-about*, o bob parth, o bob lle, o amgylch, o gylch.—*All-alone*, wrtho ei hun
- ALLÁY**, (v. a.) llonyddu, llarieiddio, lliniaru, esmwytho, tangnefeddu, meddalhau—cymmysgu
- ALLÁY**, } (s.) llarieiddiad, llin-
- ALLÁYING**, } iarwch, lleihad, esmwythad—cymmysgiad, tymheriad
- ALLÁYER**, (s.) tangnefeddwr, meddalhawr, tymherwr, cymmysgwr
- ALLECTÁTION**, (s.) deniad, hudriad, tyniad trwy deg, llithiad, hud
- ALLÉDGE**, (v. a.) sicrhau, haeru, tae-ru, datgan, cadarnhau, gwirio
- ALLEGÁTION**, (s.) cadarnhad, traethiad, hóniad
- ALLÉGIANCE**, (s.) ufudd-dod i'r brenin, ffyddlondeb i'r llywodraeth
- ALLEGÓRICAL**, } (adj.) cyffelyb-
- ALLEGÓRIC**, } iaethol, cydmariaethol, dammegol, arallegol
- ALLEGORÍZE**, (v. a.) cyffelybu, arallegu, dammegu, ymadroddi yn ddammegol, neu yn gyffelybiaethol
- A'LLÉGORY**, (s.) cyffelybiaeth, ymadrodd tywyll, aralleg, dammeg
- ALLELÚJAH**, (s.) Heb. *Hallelujah*, from *Hallelu*, praise ye, molwch; *and jah*, Lord, Arglwydd; molwch yr Arglwydd, Haleluia
- ALLÉVIATE**, (v. a.) ysgafnhau, esmwythau, llonyddu
- ALLEVIÁTION**, (s.) esmwythâd, ysgafnhâd, haws-hâd, toliad
- A'LLÉY**, (s.) rhodfa, ala, talwrn, llanerch i rodio, heol gul
- ALLHAIL**, (v. n.) henffych well
- ALLHALLOWTIDE**, (s.) calan gauaf
- ALLÍANCE**, (s.) cyweithias, cyfathrach, cystlwn, cystlynedd, cyngrair
- ALLÍCIENCY**, (s.) tynedigaeth
- ALLÍED**, (adj.) cyssylltedig, cyfathrachol, pleidiol—cystlynol o herwydd priodas
- ALLÍES**, (s.) llywodraethau, brenhin-oedd, neu dywysogion mewn cyngrair
- A'LLIGATE**, (v. a.) rhwymo wrth, cylymu yn nghyd, cyd-gylymu
- ALLIGÁTION**, (s.) rhwymiad wrth, cylymiad wrth, cylymiad yn nghyd
- ALLÓDIAL**, (adj.) anymddibynol, a fyddo gan un yn berffaith gwbl yn ei feddiant ei hun, breiniol
- ALLÓT**, (v. a.) gosod, pennodi, dosparthu wrth goelbren, cyfranu
- ALLÓTMENT**, (s.) dewisiad wrth goelbren, bwriad coelbreni, pennodiad—swydd, galwad, cyfran, neu ryw beth arall a bennodwyd i un
- ALLÓW**, (v. a.) lwfio, caniatâu, goddef, gostwng, dogni
- ALLÓWABLE**, (adj.) lwfasus, caniatâol, goddefol, cyfreithlawn
- ALLÓWANCE**, (s.) dogn, llwfiedigaeth, ysgar, caniatâd, goddefiad
- ALLÚDE**, (v. n.) cyffelybu at beth
- ALLÚRE**, (v. a.) denu, hudo, tynu drwy deg, llithio
- ALLÚREMENT**, (s.) hâd, deniad, llithiad, hudoliaeth, annogiad
- ALLÚRER**, (s.) hudwr, llithiwr
- ALLÚSION**, (s.) ymgysfattedbiad, perthynas i ryw beth, cyfeiriad
- ALLÚVION**, (s.) llifeiriant, rhyferthwy, llif ddwfr, diluw
- ALLY**, (s.) cyfaill, cydymaith, cyfathrachwr, un mewn cyngrair
- ALLY**, (v. a.) cyfathrachu
- ALMANAC**, (s.) cyfrif-lyfr, calendar, *vulgo. almanac*

ALMIGHTINESS, (s.) holl-alluog-
rwydd, holl-gyfoethogrwydd
ALMIGHTY, (a.) ollallog, ollgyfoethog
ALMOND, (s.) almon, Preg. xii. 5.
ALMONER, (s.) elusenwr, amnerydd
ALMOST, (adv.) agos, oddieithr ych-
ydig, hayach, o fewn ychydig
ALMS, (s.) elusen, cardawd.—*Alms-
house*, elusen-dy, yspytty
ALOES, (s.) aloes, Sal. xlv. 8.
ALOFT, (adv.) yn uchel, i fynu
ALONE, (adj.) unig, ei hun, wrtho
ei hun; (adv.) yn unig
ALONG, (adv.) ar hyd—rhagddo,
Jos. xv. 3, 10. Jer. xli. 6.
ALOOF, (adv.) o bell, o hirbell
ALÓUD, (adv.) yn uchel, yn groch
ALPHA, (s.) y llythyren gyntaf yn
y Groeg, y cyntaf
ALPHABET, (s.) egwyddor, agwyddor,
rhestr y llythyrenau—mab gyfire
ALPHABÉTICAL, (adj.) egwyddorol,
gosodedig, neu wedi ei osod mewn
trefn fel rhestr y llythyrenau
ALPS, (s.) mynydd mynnau, rhwng
•yr Eidal a Ffraingc, alpau
ALRÉADY, (adv.) eisoes, o'r blaen,
o flaen hyn, yn barod, cyn hyn
ALSO, (adv.) hefyd, felly, a hefyd, yn
mhellach, heblaw hyn, gyda hyn
ALTAR, (s.) allor, neu allawr
ALTER, (v. a.) arallu, newid, am-
genu, newidio, cyfnewidio
ALTERABLE, (adj.) newidiol, cyf-
newidiol, anwadal, anwastad
ALTERATION, (s.) newid, newidiad,
cyfnewidiad
ALTERCATE, (v. n.) ymserthu, ym-
ryson, ymeirio, ymddadleu
ALTERCATION, (s.) ymrafael, ym-
ddadl, ymresymiad, ymryson
ALTERN, } (adj.) y peth a
ALTERNATE, } wneler ar gylch,
ALTERNATIVE, } y naill ar ol y
llall, bob yn ail, ol ynol
ALTERNATELY, } (adv.) ar gylch,
ALTERNATIVELY, } ol ynol
ALTERNATION, (s.) cyfnewidiad ol
ynol, dyfodiad yn lle un arall, di-
lyniad, cylch-cyfnewidiad
ALTERNITY, (s.) cylch-gyfnewidiad,
dyfodiad bob yn ail, cylchyniad
ALTHOUGH, *pron.* altho, *th soft, as dd*
in Welsh, (adv.) pe rhon, er, er hyn
ALTIMETRY, (s.) mesuriad uchder

ALTI'SONANT, (adj.) uchelseiniad
ALTITUDE, (s.) uchder, uchelder
ALTOGÉTHÉR, (adv.) yn hollawl,
yn gwbl, yn llwyr, achlan, llybwr
ALVEARY, (s.) cwch gwenyn, gwe-
nyn-lestr, gardd wenyn
ALUM, (s.) alym, alwm
ALUMNIOUS, (adj.) llawn alym, cyff-
elyb i alym, alymaidd
ALWAY, } (adj.) bob amser, yn
ALWAYS, } wastadol, byth, o amser
i amser, yn ddibaid, yn dragywydd
AM, (v. & s.) ydwyf, wyf
AMÁIN, (adv.) yn wrol, yn egniol
AMANDATION, (s.) cennadwriaeth
AMANUÉNSIS, (s.) rhaglaw, ysgrifen-
ydd yr hyn a adroddir gan arall,
copiwr, ysgrifenydd talfyriadau
AMÁSS, (v. a.) casglu, pentyru
AMÁSSMENT, } (s.) pentwr, cron-
AMÁSSING, } iad, casgliad
AMÁZE, (v. a.) synu, brawychu,
dychrynu, aruthraw, ofni
AMAZEDNESS, } (s.) syndod, braw,
AMÁZEMENT, } dychryn, rhyfeddod
AMÁZING, (par.) rhyfeddol, rhy-
fedd, aruthrol, syn
AMBÁGE, (s.) cylchymadrodd, cwm-
pasddadl, amgylchddywediad
AMBÁSSADOR, (s.) cennad, negeswr
AMBÁSSAGE, (s.) cennadwri, swydd,
neu neges prif-gennad
AMBER, (s.) gwefr, ambr, ystor
coeth, elydr
AMBERGRIS, (s.) ambyr
AMBIDÉXTER, (s.) uu deheuig o bob
llaw—un dauwynebog
AMBIENT, (adj.) yn cylchynu, yn
amgylchu, neu a f'o yn amgylchynu
AMBIGUITY, (s.) ammheuaeth, pe-
trusder, annilysrwydd, amwysedd
AMBIGUOUS, (adj.) ammheus, pe-
trus, anwadal, annilys, amwys
AMBIT, (s.) amgylchiad, amgylch,
cylchyniad, cwmpas, cylchedd
AMBITION, (s.) swyddymgais, traha,
gormod chwant i godiad, taer-ym-
gais, taer-erlyn ar ol urdduniant
neu glod, uchel-gais, uchel-drem
AMBITIOUS, (adj.) trahaus, tra-
chwannog i swyddau, uchel-frydig
AMBLE, (v. n.) rhygyngu: (s.) rhy-
gyng.—*Ambling-horse*, march rhy-
gyngog.—*Ambling-pace*, ymdeith-
wastad

- A'MBLER**, (s.) rhygyngwr
A'MBLINGLY, (adv.) ar rygyng
AMBRÓSIA, (s.) ymborth a fwytai duwiau'r Cenhedloedd i'w cynnal yn anfarwol, fel ag y mae'r beirdd yn dychymmygu: *fig.* pob math ar ffurwythau pêr—bara'r bywyd
AMBRÓSIAL, (adj.) pêr, peraidd, hyfryd, anfarwol, dwyfol
A'MBRY, (s.) bwyty, cardotty
AMBULÁTION, (s.) rhodiad, teithiad, ymdeithiad, cerddediad
AMBULÁTORY, (adj.) hyfud, peth i'w symudo, rhodiannol
AMBUSCADE, } (s.) cynllwyn, di-
A'MBUSH, } chellion i ddal heb
wybod; y lle yn mha un y mae rhai yn cynllwyn, cynllwynfa
A'MELCORN, (s.) gwenith ffrengig
AMÉN, (adv.) yn wir, felly y b'o, boed, bydded, bid, neu poed felly
AMÉNABLE, (adj.) atebol
AMÉND, (v.) atgyweirio, adnewyddu, gwellhau, diwygio, difeio
AMÉNDMENT, (s.) gwellhad, diwygiad, difeiad, adgyweiriad
AMÉNDs, (s.) iawn, tal pwyth, boddlondeb, taliad
AMÉNITY, (s.) hyfrydwch, difyrwch, dyddanwch, tiriondeb, digrifwch
AMÉRCE, (v.a.) dirwyo, ffinio, camlyru
AMÉRCEMENT, (s.) ffin, dirwy, camlwrw, fforffed, camgwl
A'MIABLE, (adj.) hawddgar, caruaid, hygar, caredig, serchog, hardd
A'MIABLENESS, (s.) hawddgarwch
A'MICABLE, (adj.) cyfeillgar, cydymeithgar, cariadus, hygar
A'MICABLENESS, (s.) caredigrwydd
A'MIDST, (adv.) ynghanol, ymhlith
AMÍSS, (adj.) beius, drygionus, anwir, a f'o ar y bai. (adv.) yn ddrwg, yn feius, trawsder.—*To do amiss*, gwneuthur ar fai, camweddu
A'MITY, (s.) caredigrwydd, cyfeillach, cariad, carenydd, cydundeb
AMMÓNÍAC, (s.) gwm, halen
AMMUNÍTION, (s.) darmerth milwr-aidd, rhyfelgar arlwy
AM'NESTY, (s.) angof, ebargofiad troseddiadau
AMÓNG, } (prep.) rhwng, ymysg,
AMÓNGST, } ymhlith, yn, gyda
A'MORIST, (s.) cariad merch, un mewn cariad â merch, serchawg-ddyn
A'MOROUS, (adj.) serchog, caredigol, mewn cariad, careugar
AMÓRT, (adv.) marw, yn ddiysbryd
AMÓVE, (v. a.) symud, symud ymaith, tynu oddiwrth, diswyddo
AMÓUNT, (s.) swm, y cyfan, casgliad o bethau. (v. a.) dringo, esgyn
AMÓUR, (s.) cariad, anllad-serch
AMPHIBÍOUS, (adj.) a fyddo byw yn y dwfr yn gystal ag ar dir
AMPHIBÓLOGY, (s.) gair mwys, mwys air, gair amwys, â dau ddyall ynddo, ymadrodd annyls
AMPHITHÉATRE, (s.) chwareufa gron-gwmpas—chwareudy
A'MPLE, (adj.) ehang, helaeth, mawr, rhwth, llydan, rhongca
A'MPLIATE, (v.) mwyhau, ehengu, helaethu, llydanu
AMPLÍFICATE, (v. a.) amlhau, helaethu, ychwanegu
AMPLIFICÁTION, (s.) amlhad, ychwanegiad, helaethiad
A'MPLIFIER, (s.) helaethwr, ychwanegwr, amlhawr, ehangydd
A'MPLIFY, (v. a.) ychwanegu, helaethu, ehengu, mwyhau, amlhau
A'MPLITUDE, (s.) ehangder, helaethrwydd, maint, praffder, lled
A'MPLY, (adv.) yn helaeth, yn ehang
A'MPUTATE, (v. a.) tori ymaith
AMPUTÁTION, (s.) toriad ymaith
AMUSE, (v. a.) difyru, ysbleddach
AMÚSEMENT, (s.) difyrwch, digrifwch
ANABÁPTIST, (s.) *from the Greek, ana, again, drachefn, and βαπτίζω to baptize*, bedyddio, aifedyddiwr, enw a roddir (gan rai) i'r cyfryw ag ydynt yn dal na ddylid bedyddio plant hyd oni ddelont i'r ymarferiad o'u rheswm; ac o herwydd hyny ydynt yn bedyddio rhai ag oeddynt (yn ol barn ereill) wedi eu bedyddio yn barod.
A'NAGRAM, (s.) llythyrenau enw wedi eu gosod o'u lle mewn trefn arall
ANALÉPTIC, (s.) meddyginiaeth adferol, neu gryfhäol
ANALÓGICAL, } (adj.) tebyg, cyffel-
ANÁLOGOUS, } yb, yn dwyn rhyw debygoliaeth, neu gyffelybrwydd i ryw beth arall, mewn rhai pethau
ANÁLOGY, (s.) cyfladdiad, tebygoliaeth, y cyffelybrwydd y mae'r naill beth yn ei ddwyn i'r llall, cyfatebiad

- ANÁLISIS**, (s.) ymddattodiad, dos-parthiad, eglurhâd, dattodiad
- ANALÝZE**, (v. a.) dattod, diosg
- ANÁRCHICAL**, (adj.) heb lywodraeth, dilywodraeth, terfysgus
- A'NARCHY**, (s.) aflywodraeth, dibenaethiaeth, terfysg, annhrefn
- ANÁTHEMA**, (s.) ysgymun-beth difofryd-beth, melldigedig, rheg
- ANATHEMATÍZE**, (v. a.) ymddiofrydu, esgymuno, melldithio, rhegu
- ANÁTOMY**, (s.) toriad yn rhanau, difyniad y corph, fel y gwna y physygywyr er mwyn gweled ei osodiad; esgyrn gwllwm, ysgerbwd
- ANÁTOMIZE**, (v. a.) difynio corph er mwyn cael gweled ei osodiad
- A'NCESTORS**, (s.) hynafiaid, rhieni, hen dadau, cynryw, teidiau
- A'NCESTRY**, (s.) cenedl, tadogaeth, gwelygordd, gwehelyth, âch, cýff âch
- A'NCHOR**, (s.) angor; llong-fach
- A'NCHORET**, } (s.) meudy, titriwr,
- A'NCHORITE**, } didryfwr, ancr
- ANCHÓVIES**, (s.) brwyniaid
- A'NCIENT**, (adj.) hen, oedranus, oed-iog, hir-hoedlog.—*Ancient of days*, hen-ddihenydd, (o di a hanu)
- A'NCIENTLY**, (adv.) gynt, gynt oll, er ys talm, er cynt, o'r cynfyd
- A'NCIENTNESS**, (s.) henafiaeth, heneiddrwydd, henaduriaeth
- A'NCLE**, (s.) Edr. *Ankle*
- AND**, (conj.) a, ac
- A'NDIRON**, (s.) brigwn, gobed, bigwn
- ANÉCNOTE**, (s.) erthygl yn perthyn i ryw neges, neu weithred ddirgel, dirgel hanes, chwedl
- ANÉMONY**, (s.) llyisiau'r gwynt
- ANÉW**, (adv.) o newydd
- A'NGEL**, (s.) angel, cennad
- ANGÉLICAL**, (adj.) angylaidd
- A'NGER**, (v. a.) cyffroi, cynhyrfu, cynneu dig, ennyn llid, digio, lldio
- A'NGER**, (s.) dig, digter, digofaint, lldiaiwgrwydd, bâr, digllonedd
- A'NGLE**, (v. a.) genweirio, bachu pysgod, pysgota â gwialen
- A'NGLE**, (s.) ongl, congl, cilfach, cornel, ebach; genwair
- A'NGLER**, (s.) genweiriwr, pysgotwr
- A'NGLESEY**, (s.) Ynys Fôn, Tir, Môn, Ynys dowyll
- A'NGLICISM**, (s.) dull o ymadrodd, yn neillduol i'r Saesoneg
- A'NGRY**, (adj.) gwthlawn, digllon, cyffrous, anfoddog, digofus, gorddig
- A'NGVISH**, (s.) ing, poen, cyfyngder, cyni, gloes, gofid, bliinder
- A'NGULAR**, } (adj.) onglog, cor-
- A'NGULOUS**, } nelog, conglog
- A'NGUST**, (adj.) cyfyng, cul, ing
- ANHELATION**, (s.) dyhëad, byrdra anadl, diffyg anadl
- ANÍGHTS**, (adv.) yn y nos, liw nos, o hyd nos, bob nos, yn nosweithiol
- ANÍLITY**, (s.) gwarcheiddrwydd
- ANIMADVÉRSION**, (s.) ystyriaeth—cerydd, cospedigaeth, barnedigaeth
- A'NIMADVERT**, (v. n.) ystyried, gwiliaw, synied ar, dal sylw, edrych ar—cospi, ceryddu, barnu
- A'NIMAL**, (s.) mil, peth encidiol, perchen bywyd neu anadl, anifail
- ANIMÁLCULE**, (s.) milyn, prifyn rhy fachi'r llygad noeth graffu arno
- A'NIMATE**, (adj.) eneidiol, bywiol
- A'NIMATE**, (v.) cysuro, rhoddi calon, rhoddi arial, bywhau, cefnogi
- ANIMÁTION**, (s.) rhoddiad arial, rhoddiad bywyd, neu ddygiad i fywyd—mwynhâd bywyd, calondid
- ANIMÓSE**, (adj.) calonog, hÿ, hyderus
- ANIMÓSITY**, (s.) anghymmod, soriant, anysgymmod, casineb
- A'NISESEED**, (s.) hâd anis
- A'NKER**, (s.) tynnellig, barilan
- A'NKLE**, (s.) migwrn, meilwn
- A'NNALS**, (s.) cronicl, llyfrau neu hanesion blynyddawl
- A'NNATS**, (s.) blaen-ffrwyth, cynffrwyth y flwyddyn, blaen gnwd
- ANNÉX**, (v. a.) doddi wrth, rhwymwrth, cyssylltu, ychwanegu at
- ANNEXATION**, } (s.) cylymiad,
- ANNÉXION**. } wrth, rhwymiad wrth, cyssylltiad, ychwanegiad
- ANNÍHILATE**, (v. a.) dielwi, diddymu, llwyr-ddinystrio
- ANNIHILATION**, (s.) dielwiad, diddymiad, difëad, diddymiant
- ANNIVÉRSARY**, (adj.) blynyddol, a wneler o flwyddyn i flwyddyn
- ANNIVÉRSARY**, (s.) cylchwyl
- ANNOTATION**, (s.) sylwad, nôd, esponiad, eglurhâd
- ANNOTATOR**, (s.) nodwr, espouiwr
- ANNÓUNCE**, (v. a.) cyhoeddi, datgan yn gyhoeddus—dedfrydu, rhoddi dedfryd, mynegu ar g'oedd

- ANNÓY**, (v. a.) blino, gormesu, niweidio, argyweddu, gwneuthur sarhâd, peri alles, aflonyddu
ANNÓYANCE, (s.) gormes, adwyth, argywedd, afles, anghymmwynas, sarhâd, niwed
A'NNUAL, (adj.) blynyddawl
A'NNUALLY, (adv.) yn flynyddawl, bob blwyddyn, o flwyddyn i flwyddyn
ANNUITY, (s.) tâl, cyllid, neu lwfiedigaeth blynyddawl
ANNŪL, (v. a.) diddymu, gwneuthur yn ofer, yn ddiles, neu yn ddifudd, dileu, diffwytho, dielwi
ANNŪMERATE, (v. a.) cyfrif at, bwrw, neu roddi at y cyfrif
ANNŪNCIATE, (v. a.) mynegi, datcan, dwyn cennadwri, dangos
ANŌINT, (v. a.) eneinnio, iro, elio, ireiddio, rhwbio âg olew
ANŌINTED, (part.) eneinniog, wedi ei eneinnio, wedi ei iro
ANŌINTER, (s.) eneinniwr
ANŌMALOUS, } (adj.) afreolus, di-
ANŌMALER, } reol, anghyfartal
ANŌMALY, (s.) anghyfartaledd, anghyfraith, afreolaeth, anghyfwedd
ANŌN, (adj.) yn y man, ar frys, heb attreg, allan o law, yn ddiannod, ar fyr, yn fuan, yn ddioed
ANŌNYMOUS, (adv.) dienw, heb enw
ANŌTHER, (adj.) arall, un arall
A'NSWER, (s.) ateb, gwrtheb
A'NSWER, (v. a.) ateb, ymatteb, goheb, cyfateb, gwrtheb, esguso
A'NSWERABLE, (adj.) attebol, cyf-
 attebol, bod yn rhwym i ateb dros
ANT, (s.) mywionyn, morgrugyn, grugionyn: *pl.* morgrug, mywion
ANTÁGONIST, (s.) gwrthwynebwr, gwrthymdrechwr, gwrth-blaid
ANTÁRCTIC, (adj.) deheuberthig
ANTECÉDE, (v. a.) blaenori, rhagori, myned o'r blaen, rhagflaenu
ANTECÉDENCE, (s.) blaenoriaeth
ANTECÉDENT, (adj.) blaenorol: (s.) y blaenor, y rhagflaenor
ANTECHÁMBER, (s.) ystafell flaenaf
A'NTEDATE, (v.) rhagrodde, rhagosod, rhagbennodi amser, rhagddyddio
ANTEDILŪVIAN, (adj.) a oedd o flaen y diluw: *pl.* gwŷr y cynfyd
A'NTELOPE, (s.) gafr gyrr-nyddol
ANTÉRIOR, (adj.) o flaen, cyn, yn hyn
ANTHÍL, (s.) cryg y morgrug
ANTHRŌPOPHAGI, (s.) bwytafwr dynion
A'NTHEM, (s.) gwrthgan, mawl-gân
A'NTICHRIST, (s.) Gwrth-Grist, Anghrist
ANTÍCIPATE, (s.) rhag-achub, rhagflaenu, ymachub, achub y blaen
ANTICÍPATION, (s.) rhagdderbyn-
 iad, rhagcymmeriad, rhagfeddiant
A'NTICK, } (s.) chwarcýdd, llam-
A'NTIC, } hidydd, ysgentyn, gwat-
 worwr, digrifwr
ANTÍDOTE, (s.) cyfaredd yn erbyn gwenwyn, meddyginiaeth rhag gwenwyn
A'NTIMONY, (s.) carreg wen a geir mewn mwyn-glawdd arian
ANTINŌMIANS, (s.) (*from anti, against*, yn erbyn, *nomos, law*, cyfraith) enw a roddir i'r cyfryw ag ydynt yn ymorphwys ar ffydd, neu grediniaeth noeth yn unig; gan ddal nad ydyw cyflawni dyledswyddau moesol ond peth anfuiddiol
ANTÍPATHY, (s.) gwrthnaws, gwrthwynebedd cynneddfau, annhuedd, gwrthwynebiad, casineb
ANTÍPODES, (s.) y rhai sydd wrthdroed i ni, gwrthdroediad, annwn
A'NTIQUARY, (s.) un yn myfyrio pethau er y cynfyd, un yn astudio henaduriaeth, hynafiaethydd
A'NTIQUATE, (v. a.) henu, digofhau, diddymu, dileu, dirymu
A'NTIQUE, (adj.) hen, henaidd
ANTÍQUITY, (s.) hynafiaeth, heneiddrwydd, henaduriaeth
ANTÍSTROPHE, (s.) gwrthdro, ymdro; ail bennill cerdd
ANTÍTHESIS, (s.) traws-lythyr, traws-ddodiad, gwrthosodiad
A'NTITYPE, (s.) eilun, cynllun
A'NTLERS, (s.) cyrn y carw
A'NVIL, (s.) eingion, einon gôf
A'NVIL-STOCK, (s.) cyff einion
ANXÍETY, (s.) cyfyngder, helbul, gofal, pryder, ingder, trymfryd
ANXÍOUS, (adj.) aflonydd, trymdrist, pryderus, anesmwyth mewn meddwl
A'NY, (adj.) neb un, rhyw un, y neb a fynoch, neb rhyw.—*Any thing*, rhyw beth.—*Any where*, rhyw le.—*Any one*, rhyw un
AŌRIST, (s.) (Greek tense) amser annherfyndig

APÁCE, (adv.) ar frys, yn fuan, yn gyflym, ar ffrwst, ar redeg
APÁRT, (adv.) o'r neilldu
APÁRTMENT, (s.) ystafell, rhandy
A'PATHY, (s.) *from* Gr. *α*, neg. di, and *Παθος*, *passion*, or *feeling*, dyoddefaint, neu deimlad—rhyddhâd oddiwrth bob cythrwil; cyflwr o annheimladrwydd
APE, (s.) eppa, ab, gwrab
APE, (v. a.) dynwarded, cyffelybu
APÉRTION, } (s.) egoriad, myned-
APÉRTURE, } iad, rhodfa, adwy
APÉRTLY, (adv.) yn egored
A'PEX, (s.) copa, top, blaen
APHÓRISM, (s.) ymadrodd profedig, prif reswm, rheol fer mewn rhyw gelfyddyd, prif ddadl
A'PIARY, (s.) gwenynlle, gwenynog
APÍECE, (adv.) bob un
APÓCALYPSE, (s.) datguddiad, arddamlewychiad, ymatgudd
APÓCRYPHA, (*from* *απο*, Gr. *from*, oddiwrth, and *κρυπτω*, Gr. *to hide*, cuddio) yn ei ystyr gwreiddiol, rhyw beth ag sydd guddiedig. Pan roddir yr enw hwn i lyfrau, mae'n dal allan nad ydys yn gwybod yn sicr pwy yw eu hawdwyr, ac ansicrwydd o'u bod o ddwyfol awdurdod
APÓCRYPHAL, (adj.) ammheus, cuddiedig, annilys, anamlwg
APODÍCTICAL, (adj.) dangosawl, a ymddangosir, eglur, profadwy
APÓLOGIST, (s.) amddiffynwr, amddiffynydd, diheurwydd
APÓLOGISE, (v. a.) amddiffyn, esgusodi, gwneuthur esgusod
A'POLOGUE, (s.) chwedl gwneuthur, doeth wers
APÓLOGY, (s.) esgus, esgusod, amddiffyniad, diffyniad, ateb i esgusodi, ac i ddihauro
APÓPHTHEGM, (s.) cymhenair, doeth-air, direb, cymhenwers
A'POPLEXY, (s.) y parlys mud
APÓSTACY, } (s.) gwrthgwyp,
APÓSTASY, } ymadawiad, gwrthgiliad, ymwrthodiad, syrthiad ymaith
APÓSTATE, (s.) ymadawr, ymwadwr, gwrthgiliwr
APÓSTATIZE, (v. n.) gwrthgilio, tori proffes, ymadaw ac ymwrthod â'i grefydd, cilio oddiwrth ei grefydd

APÓSTEME, } (s.) cornwyd, crûg,
APÓSTUME, } postwm, anafad
APÓSTLE, (s.) apostol, cennad
APÓSTLESHIP, (s.) apostolaeth
APÓSTROPHE, (s.) nôd ymsathr
APÓTHECARY, (s.) apothecari, a wertho feddyginiaeth
APÓTHEGM, (s.) See *Apophthegm*
A'POZEM, (s.) trwyth, godrwyth, isgell, diod lysieuol
APPÁLL, (v. a.) dychrynu, brawychu, synu, digaloni, peri arswyd
APPÁLMENT, (s.) echryn, dychryn, braw, synedigaeth, arswyd
APPARATUS, (s.) darmerth, offer, arlwy
APPÁREL, (v. a.) ymwisgo, dilladu, harddu, gwychu, addurno, ym-drwsio: (s.) gwisg, trwsiad, dillad, archenad, addurn
APPÁRENT, (adj.) amlwg, eglur, diargel, hyspys, gweledig
APPÁRENTLY, (adv.) yn amlwg, yn hyspys, yn eglur, yn debygol
APPÁRENTNESS, (s.) eglurder, amlygrwydd, ymddangosiad
APPARÍTION, (s.) gweledigaeth, drychiolaeth, ellyll, tremyniad, lledrith
APPÁRITOR, (s.) dyfynwr, rhingyll, gwysiwyr, gwaidd gwlad
APPÉACH, (v. a.) cyhuddo, achwyn
APPÉACHMENT, (s.) cwyn, achwyniad
APPÉAL, (v. n.) appello, galw yn dyst, galw am farn arall
APPÉAL, (s.) appêl, galwad, appeliad, cyrch at lys uwch
APPÉAR, (v. n.) ymddangos, bod yn weledig, bod yn bresennol, tywynu
APPÉARANCE, (s.) golygiad, ymddangosiad—tebygolaeth
APPÉASABLE, (adj.) hawdd ei ddihuddo a'i lonyddu, hynaws, rhywiog
APPÉASE, (v. a.) dyhuddio, heddychu, llonyddu, lliniaru, boddloni, dofi, gostegu, tawelu
APPÉASER, (s.) heddychwyr, llonyddwr, dyhuddwr, cymmodwr
APPÉASING, (s.) llonyddiad, heddychiad, gostegiad, dyhuddiad
APPÉLLANT, (s.) appeliwr
APPÉLLATION, (s.) enwad, galwad, titl
APPÉLLATIVE, (adj.) enwedigawl, galwedigawl
APPÉLÉE, (s.) y galwedig, y cyhuddedig

- APPÉLLOUR**, (s.) achwynwr, cyhuddwr, athrodwr, appeliwr
APPÉND, (v. a.) d) benu wrth, cysylltu wrth, ychwanegu, cydio
APPÉNDANT, (adj.) yn dybenu wrth, neu yn perthyn i beth arall
APPÉNDIX, } (s.) anghwanegiad,
APPÉNDAGE, } llabed, dringl
APPERTAIN, (v. n.) deiryd, perthynu i, piau
APPÉRTENANCES, (s.) perthynasau
APPÉTENCE, } (s.) blys, chwant, aw-
APPÉTENCY, } ydd, chwennychiad
APPÉTIBLE, (adj.) dymunol, chwennychol, hyfryd
APPÉTITE, (s.) chwant, awyddfryd, chwant bwyd, blys
APPLÁUD, (v. a.) gorfoleddu, ymlawenhau, canmol, curo dwylaw gan lawenydd, clodfori
APPLÁUSE, (s.) crechwen o lawenydd, gorfoledd, canmoliaeth, bloddest
APPLE, (s.) afal: *pl.* afalau
APPLE-YARD, (s.) perllan
APPLE, *or, Ball of the Eye*, (s.) canwyll y llygad, mablygad
APPLICABLE, (adj.) cyfaddas
APPLICÁTION, (s.) addasiad, cyfaddasiad, cymhwysiad — diwydrwydd, astudrwydd, cyflead
APPLY, (v. a.) cyssylltu at, dod i at, gosod wrth, cymhwyso, cyfaddasu, ymroddi i ryw beth, sefydlu y meddwl ar ryw wrthddrych neillduol, gofyn cyngor
APPOINT, (v. a.) gosod, ordeinio, nodi, dogni, pwyntio, trefnu
APPOINTMENT, (s.) pwyntiad, gosodiad, pennodiad, ordinhad, dygymmod, cyngair, cytundeb
APPOSE, (v. a.) holi, ymosyn
APPOSITE, (adj.) addas, cyfaddas, cymmws, cymmesur, cyfladdol
APPOSITION, (s.) arddodiad, cysylltiad wrth, cyfaddasiad
APPRÁISE, (v. a.) cywerthyddio, prisiau, gwerthyddio
APPRÁISEMENT, (s.) prisiad
APPRÁISER, (s.) prisiwr
APPREHÉND, (v. a.) dal, gafaelu — dyall, dirnad — ofni, drwg-dybio
APPREHÉNSION, (s.) amgyffred, drwg-dyb — gafaeliad, daliad
APPREHÉNSIVE, (adj.) synhwyrgall, doeth — ofnus, pryderus, drwg-dybus
APPRENTICE, (s.) prentis, dechreuwr celfyddyd, un yn dysgu crefft
APPRENTICESHIP, (s.) prentisiaeth
APPRÍSE, (v. a.) hyfforddi, addysgu, hyspysu, mynegu, rhoi copinod
APPRÓACH, (v. n.) nesáu, dynesáu, cyrchu at, dynesu
APPRÓACH, (s.) nesád, dynesád
APPROBÁTION, (s.) cymmeradwyaeth, ymfoddlonrwydd, derbyniad yn gymmeradwy
APPRÓPERATE, (v. a.) brysio, prysuro, ffyrstio, ffullio
APPRÓPRIATE, (v. a.) cymmeryd iddo ei hun, priodoli, addasu: (adj.) priodol, neillduol
APPRÓPRIATION, (s.) perchenogaeth, priodoldeb, neillduaeth, rhoddiad peth tu ag at ryw wasanaeth neillduol, priodoliad
APPRÓPRIATOR, (s.) addaswr
APPRÓVE, (v. a.) ymfoddloni, derbyn yn gymmeradwy, cymmeradwyo, bod yn foddlon i beth, bod wrth fodd
APPRÓVEMENT, (s.) cymmeradwyaeth, ymfoddloniad
APPRÓXIMATE, (adj.) agos, agos at
APPRÓXIMATION, (s.) dynesád
APPURTENANCES, (s.) perthynasau
APRÍCITY, (s.) tywyn haul
APRICOCK, (s.) math ar afal
APRICOT, (s.) bricyllen
APRIL, (s.) Ebrill — mis y briall
APRON, (s.) arffedog, barclod, ffedog
APT, (adj.) cymmesur, cymmws, cyfaddas, cyfwlch, addas, chwannog
APTITUDE, } (s.) addasrwydd, cym-
APTNESS, } mwysder — gogwyddiad meddwl, tueddiad ewyllys, parodrwydd — hyddysgrwydd
APYREXY, (s.) attaliad y cryd
AQUAFORTIS, (s.) dwfr cryf
AQUÁRIUS, (s.) dyfrwr
AQUÁTICAL, (adj.) dyfrllyd
AQUAVITE, (s.) dwfr y bywyd
AQUEDUCT, (s.) tywysiad dwfr
AQUEOUS, (adj.) dyfrllyd
AQUILINE, (adj.) tebyg i eryr
ARABLE, (adj.) hyar, arddadwy
ARBALIST, (s.) albras, bwa croes
ARBITER, (s.) dyddiwr, cylafareddwr, canolwr
ARBITRAGE, (s.) barn, barn cylafaredd, mympwy — dewis
ARBITRARILY, (adv.) at ddewisiad

- ei hunan—yn arglwyddiaethol, yn ymmerodraethol, yn ornesol
- A'RBITRARINESS**, (s.) arglwyddiaeth, ymmerodraeth, trawsedd
- A'RBITRARY**, (adj.) arglwyddiaidd, ymmerodraidd, a f'o yn dwyn rhwysg, a f'yno fod yn ufudd iddo
- A'RBITRATE**, (v. a.) cylafaredd, barnu, rhoi barn, dyddio, penderfynu
- ARBITRÁTION**, (s.) cylafareddiad, barn cylafaredd, mympwy
- A'RBITRATOR**, (s.) penderfynwr, dyddiwr, cylafareddwr
- A'RBOUR**, (s.) osgl, gwasgawdwydd, gwydd-dŷ, deil-dŷ
- A'RBUITE-TREE**, (s.) mefus-bren, pren syfi
- ARCANUM**, (s.) cyfrinach, dirgelwch
- ARCH**, (v. a.) gwneuthur bwâu mŵd, neu fwâu maen, bwäuo
- ARCH**, (s.) bwa, bwa maen, bwa mŵd
- ARCH**, (adj.) prif, arch—cyfrwys
- ARCHAIOLOGY**, (s.) hynafiaeth
- ARCH-ANGEL**, (s.) arch-angel, prif-angel—ymddanadlen ddall
- A'RCH-BISHOP**, (s.) arch-esgob
- A'RCH-DEÁCON**, (s.) arch-diacon
- A'RCH-DÚKE**, (s.) arch-dywysog, prif-dywysog, arddug
- A'RCHER**, (s.) saethydd, arwydd y saethydd yn yr wybr
- A'RCHETYPE**, (s.) cynddelw, cynffurf, cynllun, yr eilun cyntaf
- A'RCHITECT**, (s.) pen saer, dychymmygwr gwaith, saer
- ARCHITÉCTURE**, (s.) saerniaeth, pensaerniaeth—adeilad—y gelfyddyd o adeiladu
- ARCHÍVES**, (s.) trysordai hen gofion, ac ysgrifenedau, cof-lyfrdy
- A'RCHTREASURER**, (s.) prif-drysorwr
- A'RCTICK**, (s.) gogleddol, gogleddig
- A'RDENCY**, (s.) taerni, difrifwch—brydaniaeth, angerdd
- A'RDENT**, (adj.) taer, difrif, gwresog, angerddol, brwd, awchus
- A'RDENTLY**, (adv.) yn daerllyd, yn ddifrifol, yn wresog, yn angerddol
- A'RDOUR**, (s.) gwres, brydaniaeth, poethder, taerni, mawrchwant
- A'RDUOUS**, (adj.) anhawdd, uchel, caled, peryglus, gwresog—calonog
- ARE**, (pl. of am) y maent
- ARÉA**, (s.) cadlas, clawr, wyneb fesur
- A'RGENT**, (adj.) arianaidd
- A'RGIL**, (s.) priddgist, pridd y crochenydd, clai y crochenydd
- A'RGUE**, (v. n.) dadleu, argymhenu, ymresymu, ymgomio, ymddadleu
- A'RGUER**, (s.) ymresymwr, ymddadleuwr
- A'RGUMENT**, (s.) daull, rheswm, prawf, testun, neu swm araith, neu chwedl
- A'RGUMENTATION**, (s.) ymddadleuad, ymresymiad
- A'RGUTE**, (adj.) cyfrwys, cyflym, cyfrwysgall, ymadrawdlym
- A'RIAN**, (s.) un o ganlynwyr Arius
- A'RIANISM**, (s.) athrawiaeth Arius
- A'RID**, (adj.) sych, gwyw, cras
- ARÍDITY**, (s.) sychder, gwywder
- A'RIES**, (s.) yr hwrdd, un o'r deuddeg arwydd
- ARÍGHT**, (adv.) yn dda, yn iawn, fel y dylai fod, yn uniawn
- ARÍSE**, (v. n.) cyfodi, codi i fynu, cwndu, cychwyn, esgyn
- ARISTÓCRACY**, (s.) llywodraeth pen-aethiaid, neu bendefigol
- ARÍTHMETIC**, (s.) cyfrifyddiaeth, rhifyddiaeth, celfyddyd rhifo
- ARK**, (s.) arch, llong, cist
- ARM**, (s.) braich, caingc
- ARM**, (v. a.) arfogi, arfu
- ARMÁDA**, (s.) llynges arfog
- A'RMAMENT**, (s.) arfdŷ—byddin—llynges, llu o longau rhyfel
- A'RMATURE**, (s.) arfogaeth
- A'RMIGER**, (s.) dygiawdwr arfau, arweddawdwr arfau, yswain
- ARMINIANS**, (s.) Arminiaid, neu ganlynwyr Arminius, yr hwn oedd weinidog enwog yn Amsterdam, ac o amgylch y flwyddyn 1600, a ymneillduodd oddiwrth y Calvinistiaid, gan ddal nad oedd Duw, mewn modd diammodol, gwedi rhag-afaelu, neu ethol rhyw nifer neillduol i fod yn gadwedig, a bod pawb ereill yn wrthodedig; nad oedd Duw yn dinystrio rhyddid heb o'i greaduriaid, trwy osod rhai dan angenrheidrwydd o fod yn gadwedig, ac ereill dan angenrheidrwydd o fod yn golledig, ac nad oedd gweithrediadau yr Ysbryd Glân yn anwrthwynebol: eithr, bod rhagordiahad, etholedigaeth, gwrthod

- edigaeth, &c. yn ammodol; bod iechydwrïaeth yn cael ei chynnyg i bawb yn gyffredin, ar yr ammod o gredu ac ufuddhau i'r efengyl; bod dyn at ei ryddid, naill ai i ufuddhau i, neu ynte i wrthwynebu cynhyrfïadau yr Ysbryd; ac y bydd yr hwn a iawn-ddefnyddio rad ras Duw, (yr hwn sydd yn cael ei gynnygi bob dyn yn gyffredinol, yn sicr o fod yn gadwedig; ond bydd yr hwn a wrthwynebo gynhyrfïadau yr Ysbryd, ac a gamddefnyddia ras Duw yn sicr o fod yn golledig
- ARMÍPOTENT**, (adj.) cryf, galluog, dewrarfog, rhyfelgryf
- A'RMLLET**, (s.) breichrwy
- A'RMORY**, } (s.) arf-dŷ, ty arfau,
- A'RMOURY**, } ystordŷ arfau, arfgell
- A'RMOUR**, (s.) arfogaeth, cyffyrïau, trec, addurn rhyfel
- A'RMOUR-BEARER**, (s.) arweinydd arfau, cludydd arfau
- A'RMPIT**, (s.) ceseil, twll y geseil
- ARMS**, (s.) arfau, offer, trec
- A'RMYY**, (s.) llu, byddin, cadlu
- AROMATICKS**, (s.) llysïau siopau
- ARÓUND**, (adv.) o bob parth, o amgylch, o ymylbwgylydd, o bobtu
- ARÓUSE**, (v.) dihuo, deffroi, cynhyrfu, cyffroi, cynffroi
- A'RQUEBUSE**, (s.) gwn llaw [dôf
- A'RRACH**, (garden) (s.) y llew gwyn
- A'RRACH**, (wild) (s.) y llew gwyn gwyllt
- ARRÁIGN**, (v. a.) cyhuddo, dyfyn, dwyn un i'r frawdle, cwyno
- ARRÁNGE**, (v.) gosod mewn trefn
- ARRÁNGEMENT**, (s.) trefn, dosparth, y weithred o osod mewn trefn
- A'RRANT**, (adj.) carn, gwaethaf, penaf, prif yn mhlith creill o'r unrhyw, megis carn butain, carn lleidr
- ARRÁY**, (s.) gwisg, addurn, trwsïad —trefn: (v. a.) trwsïadu, addurno —gosod mewn trefn
- ARRÉARS**, (s.) sarid, y relyw, gweddill, gwargred, hyn sydd yn ol o'r cyfrif, dyled heb ei dalu
- ARRÉST**, (v. a.) gafaclu, cymmeryd, cymmeryd gafacl, dal
- ARRÉSTING**, (s.) daliad, gafacliad
- ARRÍVAL**, (s.) dyfodedigaeth, dyfodiad i ryw le, tiriad
- ARRÍVE**, (v. a.) dyfod i dir, neu i ben taith, tirio
- A'RRÓGANCE**, (s.) rhyfyg, cymyredd, traha, balchder, rhodres
- A'RRÓGANT**, (adj.) cymyreddus, rhyfygus, tra-balch, trahaus, rhodresus
- A'RRÓGANTLY**, (adv.) yn rhyfygus, yn falch, yn drahaus, yn firoen uchel
- A'RRÓGATE**, (v. a.) rhyfygu, ymgymyraeth, cymmeryd ato
- A'RRÓW**, (s.) saeth, sitell, picell
- A'RSENAL**, (s.) arfdŷ, tŷ arfau
- A'RSENIC**, (s.) rhyw felyn-liw
- A'RSMART**, (s.) y bengoch, y dinboeth, yr elinog goch, llysïau'r domen
- ART**, (s.) celfyddyd, cywreinrwydd, crefft, dyfais, medr.—*Master of Arts*, athraw yn y celfyddydau
- ARTÉRIAL**, (adj.) yn perthyn i'r rhedweli, rhedweliawl
- A'RTERY**, (s.) rhedweli
- A'RTFUL**, (adj.) a wnaed yn gelfyddyd, neu'n gywraint—synhwyrol, call, doeth, cyfrwys
- A'RTFULNESS**, (s.) cywreinrwydd, medrusrwydd
- ARTHRÍTIC**, (adj.) â'r clefyd cymmalau arno
- A'RTICHOKES**, (s.) marchysgall y geiddi, marchysgall dôf
- A'RTICLE**, (s.) erthygl
- ARTÍCULATE**, (adj.) rhanedig, gwa-hanedig, dosparthedig, eglur
- A'RTIFICE**, (s.) ystryw, ystrange, dichell, siomiant, cyfrwysder, ystrywgar ddychymmyg
- ARTÍFICER**, (s.) un celfyddyd, celfyddyd, gwr o gelfyddyd, un cywreint-graff
- ARTIFÍCIAL**, (adj.) celfydddaidd, cywraint, crefftwraidd, a wnaid trwy gelfyddyd
- ARTÍLLERY**, (s.) arfu, offer, cyffyrïau rhyfelgar
- A'RTIST**, } (s.) celfyddyd, un celfyddydgar, un cyfarwydd yn ei gelfyddyd
- A'RTIZAN**, } (s.) celfyddydgar, un cyfarwydd yn ei gelfyddyd
- A'RTLESS**, (adj.) digelfyddyd, difedr, anghywraint, diddichell
- As**, (conj.) mal, fal, fel, megis, ag
- ASAFŒTIDA**, (s.) baw'r diawl, gwm drewllyd
- ASBÉSTINE**, (adj.) anllosgadwy, nac ellir ei ddifa gan dân
- ASCÉND**, (v. n.) esgyn, derchafu, dringo

- ASCÉNDABLE**, (adj.) esgynadwy, dringadwy, neu a ellir ei ddringo
- ASCÉNDANT**, (s.) awdurdod, goruchafiaeth, dylanwad, awdurdod dros un: *fig.* y radd uchaf, neu berffieithrwydd—*In Geneology*, cyffâch
- ASCÉNDENCY**, (s.) goruchafiaeth, dylanwad, awdurdod, pennogaeth
- ASCÉNSION**, (s.) dyrchafael, dyrchafiad, esgyniad, dringiad, archafad
- ASCÉNT**, (s.) rhiw, mochrhiw, llechwedd, llethr esgynfa
- ASCERTAIN**, (v. a.) sicrhau, arddelw, honni, cadarnhau, haeru, taeru
- ASCERTAINMENT**, (s.) cadarnhad, sicrhad, gwiriad, sefydliad
- ASCRIBE**, (v. a.) bwrw ar, cyfrif at
- ASH**, (s.) onen, onwydden
- ASHAMED**, (adj.) gorchwylus, cywilyddgar, gwladaid
- ASHES**, (s.) lludw, ylwyn, ulw.—*Ash-Wednesday*, dydd Mercur y lludw
- ASHORE**, (adv.) ar draeth, ar dir
- ASIDE**, (adv.) wrtho ei hun, o'r neilldu, arddidol, yn wahanredol, ar wŷr, ar osgo, o'r naill ochr.—*To lay aside*, rhoi heibio, gosod o'r neilldu
- ASININE**, (adj.) asynaid
- ASK**, (v. a.) gofyn, dymuno, ymbil, erfyn, erchi, adolwyn
- ASKANCE**, } (adv.) ar draws, ar
- ASKAUNCE**, } wŷr, ar ysgiw, yn
- ASKAUNT**, } lleddf
- ASKER**, (s.) gofynwr, erfyniwr
- ASKÉW**, (adv.) ar wŷr, ar osgo, lledpai, lleddf, yn wyrgam
- ASLANT**, (adv.) Edr. *Askew*
- ASLEÉP**, (adv.) yn cysgu, yn huno
- ASLOPE**, (adv.) ar wŷr, ar osgo, ar ogwydd, ar lechwedd
- ASP**, (s.) asp, sarph dra gwenwynig
- ASPECT**, (s.) golwg, trem, godrem, golygiad, wynebryd [wydden
- ASPEN**, (s.) poplysen, aethnen, aeth-
- ASPERITY**, (s.) garwedd, garwder, gerwindeb, sarugrwydd, llymder
- ASPEROUS**, (adj.) garw, disgethrin
- ASPERSE**, (v. a.) difrio, anfrío, enllibio, hortio, taenellu
- ASPERSION**, (s.) ysgeiniad, taenelliad—enllib, hort, gwaradwyddad
- ASPIRATION**, (s.) chwythiad, anadliad—taer-ymgais, awydd
- ASPIRE**, (v. n.) chwythu, anadlu—awyddu, ymgeisio
- ASQUINT**, (adv.) Edr. *Askance*
- ASS**, (s.) asyn, asen, hawys, hawes.—*A little ass*, asynan
- ASSAIL**, (v. a.) rhuthro, neu osod ar, ymgeisio, taro, curo
- ASSAILANT**, (s.) rhuthrwr, cyrchwr at, rhysgwr, tarawydd
- ASSASSINATE**, (v. a.) lladd, lladd yn fradychus, lladd am elw
- ASSASSIN**, (s.) llofrudd, lleiddiad
- ASSASSINATION**, (s.) llofruddiaeth, murndwrn, brad-laddiad
- ASSAULT**, (s.) rhuthr, hwrdd, ymhwrdd, rhysgyr, cyrch—sarhâd
- ASSAULT**, (v. a.) gosod ar un, rhuthro, cychwyn, gwneuthur sarhâd
- ASSAY**, (s.) prawf, profiad, ymbrofiad, cais, cynnygiad
- ASSAY**, (v. a.) profi, rhoi ar brawf
- ASSEMBLAGE**, (s.) casgliad, ymgasgliad, cynhulliad, casgl
- ASSEMBLE**, (v. a.) ymgasglu, ymgysglu, casglu ynghyd, ymgynnull
- ASSEMBLY**, (s.) cymmanfa, cynulleidfa, ymgasgl, tyrfa
- ASSÉNT**, (s.) cydsyniad, y weithred o dderbyn peth megis gwirionedd
- ASSÉNT**, (v. a.) cydsynio, cydgordio, gwenyddu, rhoddi crêd i beth, neu dderbyn peth fel gwirionedd
- ASSENTATION**, (s.) gweniaith, trûth, ymoleithiad
- ASSÉRT**, (v. a.) taeru, cadarnhau, sicrhau, gwirio, arddelw, haeru, diheuro, honni, amddiffyn achos
- ASSÉRTION**, (s.) taeriad, cadarnhad, haeriad, honniad, arddelw
- ASSÉSS**, (v. a.) trethu, tasgu
- ASSÉSSMENT**, (s.) teyrnged a godir oddiar un, cyllid, ardreth, treth, tasg
- ASSÉVER**, } (v. a.) ymarddelw,
- ASSÉVERATE**, } taeru, haeru, sicrhau, cadarnhau trwy lw
- ASSEVERATION**, (s.) ymhonniad, arddelwad, cadarnhâd trwy lw
- ASSIDUITY**, (s.) dyfalwch, diwydrwydd, astudrwydd
- ASSIDUOUS**, (adj.) dyfal, diwyd, parhaus, dibaid, didor, astud
- ASSIDUOUSLY**, (adv.) yn ddyfal, yn ddibaid, yn astud
- ASSIGN**, (v. a.) gosod, appwyntio, pennodi, dosparthu, cyfranu

- ASSIGNÉE**, } (s.) un a osodwyd neu
ASSIGN, } a appwyntiwyd gan
arall, rhaglaw, dirprwywr
- ASSIGNATION**, } (s.) pennodiad,
ASSIGNMENT, } dydd pennod, cyf-
nod, eilwydd, cyfraniad, parthiad,
dosparthiad, oed dydd
- ASSIMILATE**, (v. a.) cyffelybu, cyn-
nhebygu, dyfalu, tebygu
- ASSIMILATION**, (s.) cyffelybrwydd,
cynnhebygolrwydd, ymdebygiad
- ASSIMULATE**, (v. a.) cymmeryd
arno, ffugio, ffuantu, ymdebygu
- ASSIMULATION**, (s.) ffug, cymyredd
- ASSIST**, (v. a.) cymmorth, cymmer-
yd plaid, cynnorthwyo, helpu
- ASSISTANCE**, (s.) cymmorth, porth,
cynnorthwy, help [nertho
- ASSISTANT**, (adj.) cynnorthwyol, a
- ASSISTANT**, (s.) cynnorthwywr,
cyfnerthwr
- ASSIZE**, (s.) eisteddfod, llys
- ASSIZE**, (v. a.) sefydlu pris, pŵys,
a mesur pethau [gynnull
- ASSOCIABLE**, (adj.) hygasgl, hawdd-
- ASSOCIATE**, (v. a.) cymdeithasu, cy-
feillachu, ymgweithasu, cyssylltu
- ASSOCIATE**, (s.) cyfaill, cydymaith,
cyfranog, cydswydd
- ASSOCIATION**, (s.) cyfeillach, cym-
deithas, cydgysylltiad
- ASSOIL**, (v. a.) rhyddhau, neu oll-
wng o ysgymundod
- ASSORTMENT**, (s.) cydagweddiad
- ASSUAGE**, (v. a.) llonyddu, llin-
iaru, dyhuddo, esmwythau, gos-
tegu, dofi, tawelu
- ASSUAGEMENT**, (s.) dyhuddiant,
llonyddiad, esmwythâd, llarieiddiad
- ASSUASIVE**, (adj.) a lonyddo, a es-
mwythâo, esmwythâol
- ASSUETUDE**, (s.) cynnefnder, arfer,
defod
- ASSUME**, (v. a.) cymmeryd, cymmer-
yd arno, rhyfygu, ymgymyraeth
- ASSUMPTION**, (s.) derbyniad, cym-
meriad, rhyfyg, cymyraeth
- ASSURANCE**, (s.) sicrwydd, diogel-
rwydd, dilysrwydd, adrybedd, hyder
- ASSURE**, (v. a.) gwarantu, diogelu,
sicrhau, cadarnhau, haeru
- ASSUREDLY**, (adv.) yn sicr, yn ddi-
ammeu, yn ddi-nam, yn ddilys
- A'STERISK**, (s.) *or a mark thus* *,
serenig, cyfeirnod
- ASTHMA**, (s.) clefyd yr ysgyfaint,
pâs, rhuthrbâs, diffyg anadl
- ASTÓNISH**, (v. a.) peri syndod, synu,
syfrdanu, hurtio, brawychu, irdangu
- ASTÓNISHMENT**, (s.) syndod, hurt-
rwydd, synedigaeth, braw, irdang
- ASTÓUND**, (v. a.) *See astonish*
- ASTRÁDDLE**, (adv.) a'i draed ar led
- A'STRÁL**, (adj.) yn perthyn i'r sêr
- ASTRÁY**, (adv.) ar ddisperod, ar
grwydr, ar ddigrain, ar ddidro.—*To*
go astray, crwydro, cyfeiliorni,
gwibio, myned ar ddisperod, myn-
ned ar ddigrain, myned ar ddiwanfa.
—*Stray-sheep*, defaid sied, defaid
diarddel
- ASTRÍCTION**, (s.) rhwymiad, cylm-
iad, caethrwymiad
- ASTRÍCTIVE**, } (adj.) rhwym, caeth,
ASTRÍNGENT, } rhwymedig
- ASTRÍDE**, (adv.) *See astraddle*
- ASTRÍNGE**, (v. a.) rhwymo, cylymu
yn dynn, caeth-rwymo, gwasgu yn
nghyd
- ASTRÓLOGER**, (s.) astromiwr, ser-
ydd, sywedydd, ser-ddewin
- ASTRÓLOGY**, (s.) sywedyddiaeth, ser-
yddiaeth, celfyddyd o roi barn yn
ol tremiadau'r sêr, astrologyddiaeth
- ASTRÓNOMER**, (s.) serydd, wybrydd,
sywedydd, astronomydd
- ASTRÓNOMY**, (s.) gwybodaeth y ser,
sywedyddiaeth, astronomyddiaeth
- ASÚNDER**, (adv.) o'r neilldu, y naill
oddiwrth y llall, ar ddidol, ar
wahan, yn wahanredol
- ASY'LUM**, (s.) noddfa, nawddle
- AT**, (prep.) yn, wrth, yn agos at, ar
- ATCHÍEVE**, (v. a.) cwplhau, dwyn
i ben, gorphen, cyrhaeddu
- ATCHÍVEMENT**, (s.) y cyflawniad o
ryw beth hynod, neu ragorol
- A'THEIST**, (s.) di-Dduw, un ni chred
fod Duw, atheist
- ATHÍRST**, (adv.) yn sychedus, yn
sychedig
- ATHLETIC**, (adj.) campus; milwr-
aidd, cadarngrŷf
- ATHWÁRT**, (adv.) ar draws, ar wŷr
- A'TMOSPHERE**, (s.) yr elfen awyr o
amgylch y ddaear, yr awyr gylch
- A'TOM**, (s.) mymryn, diran, y ticyn
lleiaf, corphilyn, brycheuyn
- ATÓNE**, (v. a.) cymmodi, dyhuddo,
heddychu, cytuno

- ATÓNEMENT**, (s.) dyhuddiant, cymmod, cymmodlonedd, undeb
ATÓP, (adv.) ar ben, ar gopa
ATRÓCIUS, (adj.) creulon, dywal, didrugaredd, sarug, erchill
ATRÓCIUSLY, (adv.) yn greulon, yn sarug, yn ddidrugaredd
ATRÓCITY (s.) creulonedd, ffyrnigrwydd, ysgelerder
ÁTROPHY, (s.) Edr. *Consumption*
ATTÁCH, (v. a.) dal, neu gymmeryd gafael ar wr, neu ei feddianuau—bod â chwenychiad cryf ar ol rhyw beth, gafaelu
ATTÁCHMENT, (s.) gafaeliad—gogwyddiad y meddwl, serch
ATTÁCK, (s.) rhysgyr, cyrch, lluchynt, diebyd, ymosod, rhuthr
ATTÁCK, (v. a.) gosod ar un, cyrchu, rhuthro, cychwyn
ATTÁIN, (v. a.) cael, cyrhaedd, meddu, cyrhaeddyd, hercyd
ATTÁINABLE, (adj.) a ellir ei gyrhaeddyd, neu ei ynnill
ATTÁINMENT, (s.) yr hyn a gyrhaeddwyd, neu a ynnillwyd, cyrhaeddiad, caffaeliad
ATTÁINT, (v. a.) pasio dedfryd yn erbyn un, euog-farnu—halogi
ATTÉMPERATE, (v. a.) cymmedrofi, cymmesuro, cyfaddasu
ATTÉMPY, (s.) antur, anturiaeth, ymgais, cais, cynnyg, ymdrech
ATTEMPT, (v. a.) cynnyg, amcanu, anturio, ymegnio, ymgais
ATTÉND, (v. a.) canlyn, gwrando, clust-ymwrando, dal sylw, ystyrio, rhoi clust—canymdaith, heilio, gweini, gweinyddu
ATTÉNDANCE, (s.) gwasanaeth, hail, gweinidogaeth—gwas, neu yr hwn a fyddo yn gweini—gosgordd
ATTÉNDANT, (s.) cydymaith, gwas, gweinydd, gweiniad—heilyn
ATTÉNTION, (s.) sefydliad y meddwl ar ryw wrthddrych neillduol, astudrwydd, clust-ymwrandawriad, gosteg, ystyriaeth, dyfalwch
ATTÉNTIVE, (adj.) gwrandawus, ystyriaidd, ystyriol, gwyliadwrus
ATTÉNTIVENESS, (s.) ymwrandawriad, ystyriad, dyfal wrandawriad
ATTÉNUATE, (v. a.) tenehau, gwneuthur yn denau, lleihau
ATTENUATION, (s.) tenehad, lleihad
ATTÉST, (v. a.) tystio, tystiolaethu, dwyn tystiolaeth, gwirio
ATTESTATION, (s.) dygiad tystiolaeth, profiad trwy dystion—tystiolaeth
ATTÍRE, (v. a.) gwisgo, trwsiadu, dilladu, addurno, trwsio
ATTÍRE, (s.) gwisg, trwsiad, dillad, addurn
ATTITUDE, (s.) ystum y corph
ATTÓRNEY, (s.) gwr o gyfraith, dadleuwr, edrydd hawl, dirprwywr, cyfreithwr
ATTÓRNEY, (v. a.) dirprwyo
ATTRÁCT, (v. a.) tynu at—denu, hudo
ATTRÁCTION, (s.) tyniad at, tynedigaeath—deniad
ATTRÁCTIVE, (adj.) a dyno ato—a dwyllo, ac a hudo
ATTRÁHENT, (adj.) a dyno ato
ATTRÍBUTE, (v. a.) bwrw ar, cyfedliw, cyfrif at, priodoli
ATTRÍBUTE, (s.) priodoledd
ATTRÍBÚTION, (s.) edmyg
ATTRÍTION, (s.) treiliad
ATTÚNE, (v. a.) cyweirio
AVÁIL, (v. a.) llesu, buddio, elwa
AVÁIL, (s.) budd, les, elw
AVÁILABLE, (adj.) affeithiol, buddiol, llesol, buddfawr, hylwydd—galluog
AVÁILMENT, (s.) budd, buddles, mwyniant, elw, buddioldeb
AVÁRICE, (s.) cybydd-dod, crintachrwydd, trachwant
AVARÍCIUS, (adj.) cybyddlyd, trachwantus, chwannog, awyddus, diwala, arbedus, cynnil
AVARÍCIUSLY, (adv.) yn gybyddlyd, yn drachwantus, yn awyddus, yn ddiwala
AVARÍCIUSNESS, (s.) caledwch
AVÁST, (interj.) dal, dalwch, aros-wch, attaliwch, digon, gan bwyll
AVAÚNT, (interj.) i ffordd, ymaith, hwt, fli
AÚCTION, (s.) arwerthiad cyhoedd, trefn arwerthiad, yn mha un y mae'r moddion yn cael eu gwerthu i'r hwn a gynnygo uchaf
AÚCTIONEER, (s.) arwerthwr
AUDÁCIUS, (adj.) hý, rhyfygus, digywilydd, hyderus, haerllug, anturiol
AUDÁCIUSNESS, (s.) *See Audacity*
AUDÁCITY, (s.) hyfder, rhyfyg, antur, haerllugrwydd

- A'UDIBLE**, (adj.) soniarus, llafar, sonfawr, croywlais
- A'UDIENCE**, (s.) clywedigaeth—cynulleidfa, cymmanfa, gwrandawyr
- A'ÚDIT**, (v. a.) holi cyfrif
- A'ÚDIT**, (s.) holiad cyfrif
- A'UDITOR**, (s.) clywedydd, gwrandawr—swyddog i dderbyn cyfrif
- A'UDITORY**, (s.) gwrandawle, brawdle—y lle yr ymgynnull pobl i wrandó—cynulleidfa
- AVÉNGE**, (v. a.) dial, dialeddu, cospi, gwneuthur dial
- AVÉNGEMENT**, (s.) dialeddiad, dial
- AVÉNGER**, (s.) dialwr, dialeddwr, cospwr, arteithwr, dialydd
- A'VENS**, (s.) y fabcoll, afans, llysiâu bened, f'anwylyd, llygad yr ysgyfarnog
- A'VENUE**, (s.) mynediad, ffordd, dyfodiad i mewn, rhodfa, cyntedd
- AVÉR**, (v. a.) taeru, haeru, gwirio, sicrhau, honni
- AVÉRMÉNT**, (s.) gwiriad, ymhoniad, arddelwad, gorchwiriad
- AVERRÚNCATE**, (v. a.) chwynu, diwreiddio
- AVERSÁTION**, (s.) gwrthwynebiad, ffeiddiad, gwrthodiad, dirmygiad, trôad oddiwrth beth
- AVÉRSE**, (adj.) digllon, dyeithr, anfoddog, gwrthwynebus
- AVÉRSION**, (s.) gwrthwynebiad, ffeiddiad, casineb
- AVÉRT**, (v. a.) troi oddiwrth, troi ymaith, dadtroi, troi heibio
- AUF**, (s.) un ynfyd, ofer, direswm, ffol
- A'UGHT**, (pron.) un peth, dim
- A'UGMENT**, (v. a.) cynnyddu, mwyhau, anghwanegu, helaethu, amlhad
- AUGMENTÁTION**, (s.) cynnydd, anghwanegiad, helaethiad, cynnyddiad, ychwanegiad, amlhad
- AUGMÉNTER**, (s.) anghwancgwr
- A'UGER**, } (s.) ebill, taradr, trwy-
- A'UGRE**, } ddew, trul
- A'UGUR**, (s.) dewin, dewin wrth adar
- A'UGUR**, } (v. n.) dewinio, dy-
- A'UGURATE**, } falu, a bwrw amcan beth a ddel
- AUGURÁTION**, (s.) dewiniaeth
- A'UGURY**, (s.) dewiniaeth, dewindabaeth adar, adar goel
- A'UGUST**, (s.) Awst
- AUGÚST**, (adj.) anrhydeddus, mawr-
- yddig, dyledog, brenhinol, ymerodraidd, mawr, urddedig, urddasol
- A'VIARY**, (s.) adardŷ, gwialdŷ adar
- AVÍDITY**, (s.) awydd, gwangc, chwant, blys
- A'UL**, (s.) *See Awl*
- A'ULIC**, (adj.) yn perthyn i'r llys
- A'UNT**, (s.) modryb [ymaith
- A'VOCATE**, (v. a.) galw ymaith, tynu
- AVOCÁTION**, (s.) difyriad a dyno un oddiwrth ei waith, rhwystr, attaliad, galwad ymaith
- AVÓID**, (v. a.) cilio oddiwrth, ffoi rhag, gochel, gochelyd
- AVÓIDABLE**, (adj.) a ellir ei ochelyd, gocheladwy
- AVÓIDANCE**, (s.) ffoad, gocheliad, cil-iad oddiwrth—arloesiad, dispyddiad
- AVÓIRDUPUIS**, (s.) pwys o 16 wns
- AVÓUCH**, (v. a.) honni, haeru, sicrhau, cadarnhau, ymarddelw
- AVÓW**, (v.) gwirio, sicrhau, cadarnhau, gwneud cyfaddefiad cyhoeddus
- AVÓWABLE**, (adj.) amddiffynadwy
- AVÓWAL**, (s.) adduned, cyfaddefiad cyhoeddus, cyfies, arddeliad
- AVOWÉE**, (adj.) Edr. *Advowee*
- AVÓSAL**, (s.) cyfaddefiad
- AVÓWTRY**, (s.) godineb, tor priodas, pteindra
- A'URICLE**, (s.) y rhan allanol o'r glust
- A'URICULAR**, (adj.) sydd yn perthyn i'r glust, dirgel, megis sisial, neu sibrd yn nghlust un. *Auricular Confession*, yn eglwys Rhufain, yw y cyfaddefiad dirgel mae un yn ei wneud o'i bechodau o flaen yr offeiriad, mewn trefn i dderbyn rhyddhad
- AURÓRA**, (s.) y seren foreu, y boreuddydd, y wawrddydd
- A'USPICE**, (s.) adargoel—ffafor
- AUSPÍCIUS**, (adj.) dedwydd, llwyddiannus, tyciannus, flynadwy
- AUSPÍCIUSNESS**, (s.) llwyddiant, flyniant, dedwyddydd
- AUSTÉRE**, (adj.) sur, llymdost, anfoddog, disgyfrith, sarug, dyrffing, creulon, gerwin, tost
- AUSTÉRITY**, (s.) llymder, creulonedd, sarugrwydd, garwder, gerwindeb, trawsder
- AUTHÉNTIC**, (adj.) awdurol, awduredig, awdurdodol, dilys
- AUTHÉNTICAL**, (adj.) Edr. *Authentic*

- AUTHENTICITY**, (s.) gwirionedd, dilysiant, dilysrwydd, awdurdod
- AUTHOR**, (s.) awdwr, gwneuthurwr
- AUTHORITATIVE**, (adj.) awdurdodol
- AUTHORITY**, (s.) awdurdod, awduriaeth, rhwysg, gallu
- AUTHORIZE**, (v. a.) awdurdodi
- AUTOGRAPHY**, (s.) Gr. *αυτος*, *his own self*, efe ei hun, and *γραφω*, *to write*, ysgrifenu; yr hyn a ysgrifenydd gan yr awdwr ei hun, ysgrifen-law yr awdwr ei hun
- AUTUMN**, (s.) cynhauaf, amser cynhauaf, hydref, cwmp y dail
- AUTUMNAL**, (adj.) yn perthyn i'r cynhauaf, hydrefol
- AUXILIAR**, (s.) helpwr, cynnorthwywr
- AUXILIARY**, (adj.) cynnorthwyol, diangymmorth, a ddelo yn borth i un arall
- AUXILIATION**, (s.) porth, help, cynnorthwy, cymmorth
- AWAIT**, (v. a.) gwylio, dysgwyl, aros
- AWAKE**, (v.) dihuo, deffroi, cynhyrfu: (adj.) effro, digwsg, dihun
- AWAKEN**, (v.) *See Awake*
- AWARD**, (v. a.) dedfrydu, barnu, rhoddi barn cylafaredd: (s.) barn, mympwy, cylafaredd, dedfryd, barn cylafaredd
- AWARE**, (adj.) gochelgar, darbodus, yn rhagwled, yn rhagddarbod
- AWAY**, (adv.) ymaith, i'wrrdd
- AWE**, (s.) ofn, arswyd, dychryn— anrhydedd, parchedig ofn: (v. a.) dychrynu, neu arswydo un, peri ofn, cadw mewn ofn
- AWFUL**, (adj.) ofnus, ofnog; arswydus, ofnadwy, mawreddog
- AWFULNESS**, (s.) dychryn, achreth, alaeth, parchus ofn, arswydolrwydd
- AWHILE**, (adv.) encyd, eunyd
- AWKWARD**, (adj.) anneheu, chwithig, anaddas, gwladaidd, trwsogl
- AWKWARDNESS**, (s.) anaddasrwydd, gwladeidd-dra, gwladeiddrwydd
- AWL**, (s.) mynawyd
- AWN**, (s.) col yd, tywysen
- AWRY**, (adv.) ar wŷr, ar wŷrdraws, ar wŷrgam, ar led-draws, ar y naill ochr, lletpai, gŷrdraws
- AX**, (s.) bwyall, cymmynai
- AXIOM**, (s.) ymadrodd profedig, prif-ddadl, prif-reswm, diwrthebair, diarebair, gosodedigaeth
- AXIS**, (s.) dau begwn y byd, sef, y gogleddig, a'r gwrth-ogleddig, neu y deheuol; echel
- AXLE-TREE**, (s.) echel, echel menn
- AY**, (adv.) ie, Mat. v. 37.
- AYE**, (adv.) byth, yn wastadol, yn dragywyddol, o amser i amser
- AZURE**, (adj.) asur, nefliw, glas, brithlas, glas goleu
- AZY'MUS**, (s.) (from Gr. *α*, *neg. di*, *ζυμν*, *Leaven*, surdoes) bara disurdoes, bara croyw

B.

- BA'AL**, *Heb. lord*, (s.) arglwydd, enw eilun
- BABBLE**, (s.) siaradach, baldorrd, gwagsiarad, dywedgarwch, dwndwr: (v. n.) baldorrd, dadwrdd, dwndrio, lolio, dywedyd yn ffladr
- BABBLER**, (s.) gwag-siaradwr, dwn-driwr, loliwr, bragawthwr
- BABE**, (s.) plentyn aflafar, maban, baban, babi, mebyn
- BABISH**, (adj.) mabanaidd, plentyn-aid, babiaidd
- BABOON**, (s.) eppa, ab
- BABYSHIP**, (s.) mehyd, mabolaeth, babandod, mabaniaeth
- BACCHANALIAN**, (s.) meddwyn, brwysgwr, oferddyn, gloddestwr
- BACCHANAL**, (s.) gwledd Bacchus, uchel wyl Bacchus
- BACHELOR**, (s.) anmhriod, diddyw-eddi, unig, dyn gweddwr
- BACK**, (s.) cefn, gwegil: (adv.) yn ol, yn y gwrthol: (v. a.) ategu, cynnal i fynu
- BACCKBITE**, (v. a.) absennu, rhoddi

- drygair, neu anair, dywedyd drwg, absen, enllibio, hortio, athrodi
- BÁCKBITER**, (s.) goganwr, enllibiwr, absennwr, hortiwyr, athrodwr
- BÁCKBITING**, (s.) drwgabsen, hort, enllib, athrod, cabl, anair
- BÁCK-FRIEND**, (s.) cyfaill gau
- BÁCKGAMMON**, (s.) chwareu gwyddbwyll
- BÁCKSIDE**, (s.) tu cefn, gwrthwyneb
- BACKSLÍDE**, (v. a.) gwrthgilio, syrthio oddiwrth y gwirionedd, encilio
- BÁCKSLIDER**, (s.) gwrthgiliwr
- BACKSLÍDING**, (s.) gwrthgwmp, syrthiad oddiwrth y gwirionedd, ymlithriad oddiwrth y gwirionedd
- BÁCKWARD**, (adj.) musgrell, llesg, llibyn, anesgud: (adv.) yn wysg ei gefn, yn ei ol, yn ei wrthgefn, yn y gwrthwyneb
- BÁCKWARDNESS**, (s.) syrthni, musgrellni, llesgedd, anewyllysgarwch
- BÁCON**, (s.) cig moch, bacwn.—*Flitch of Bacon*, hannerog o gig moch hallt, hannerog.—*Gammon of Bacon*, morddwyd hwch, ffolen hwch, angell hwch
- BAD**, (adj.) drwg, diriad, drygionus, mall, niweidiol, claf
- BADGE**, (s.) nôd, arwydd, argoel, amlygyn, llumman, Num. xi. 2. (v. a.) gosod nôd, neu arwydd ar un
- BÁDGER**, (s.) pryf llwyd, daiar-fochyn, pryf penfrith, byr-hwch
- BÁDGER**, (s.) edwicwr, yr hwn a bryno yd, neu y fath gyfreidiau, mewn un lle, ac a'i gwertho mewn man arall, a bryno beth i elwa arno
- BÁDLY**, (adv.) yn ddrwg, yn glafaid, yn anhwylyd, yn niweidiol
- BÁDNESS**, (s.) drygioni, direidi
- BÁFFLE**, (v. a.) siomi, twyllo, seithugo, dyrysu, trechu
- BÁFFLE**, } (s.) twyll, dichell, hûd,
BÁFFLING, } siomiant, hoced
- BÁFFLER**, (s.) twyllwr, siomwr, hudwr, hocedwr, diddymwr
- BAG**, (s.) cwd, còd, sach, ffetan.—*Cloak-Bag*, ysgrepan, cwd dau benog, còd i ddwyn cochl
- BÁGATÉLLE**, (s.) peth o ddim pwys na chanlyniad, gwag-beth, oferbeth, simerà, ffiril, ffiloreg
- BÁGGAGE**, (s.) dodrefn sawdwyr, cyfreidiau byddin—hen ddillad, hen gelfi—benyw anllad, pntain, dyhiren
- BÁGNIO**, (s.) ymolchfa, ymdrochfa, golchfa, twymdy, chwysdy
- BÁGPIPE**, (s.) pib cwd, pibell gòd
- BÁGPIPER**, (s.) pibydd còd
- BÁIL**, (s.) meichniaeth, mach, meichiau, gwystl: (v. a.) meichnio, rhoddi meichiau, gwystlo
- BÁILIFF**, (s.) rhyngyll, gwysiwyr, dyfynwr, ceispwl, pentrefwr, maer
- BÁILIFF**, or *Overseer of Lands*, (s.) goruchwyliwr amaeth, rheolwr tai, neu diroedd, hafodwr
- BÁILIWICK**, (s.) cantref, cwmmwd
- BAIT**, (v.) abwydo, llithio, hudo—cymmeryd ymborth ar y ffordd mewn gwestle, neu letty—cynhyrfu, cythruddo, gosod ar
- BAIT**, (s.) llith, abwyd, hud, deniad trwy ysbleddach, adwledd
- BAIZE**, (s.) brethyn cedenog
- BAKE**, (v.) pobi, crasu
- BÁKER**, (s.) pobydd, pobwr, tylinwr
- BÁKEHOUSE**, (s.) pobdy, ffwrndy
- BÁLANCE**, (s.) tafol, clorian, mantol, cyd-bwysedd, arwydd y fantol yn yr wybr, terfyniad cyfrif: (v. a.) pwysu, mantoli, tafoli, cymhwyso, gogymhwyso, rhanu yn union, cyfartalu, cyfrif
- BÁLCONY**, (s.) adeilad yn taflu allan o dai, yn fwyaf cyffredin o flaen ffenestr
- BÁLD**, (adj.) moel, llwm, gwallt-goll—*fig.* gwael, dibris, ynfyd.—*To be, or wax bald*, moeli, arfoeli, myned yn foel
- BÁLDERDASH**, (s.) cymmysgedd
- BÁLDNESS**, (s.) moelni, arfoledd—*fig.* diffyg addurn, tegwch, neu brydferthwch
- BALE**, (s.) seldrem, ing, poen, cyfyngder, trallod, helbul: (v. a.) rhwymo peth i fynu yn seldrem
- BÁLEFUL**, (adj.) trist, galarus, alaethus, trallodedig, helbulus, niweidiol, dinystriol, gresynol
- BALK**, (s.) balc, bryncyn, malc, (v. a.) bryncynu, balcio, malcio
- BALK**, *Beam*, (s.) trawst, tylath
- BALK**, *disappointment*, (s.) siomedigaeth; seithugiaeth
- BÁLK**, *pass by*, (v. a.) gadael heibio,

- esgeuluso, gollwng ymaith, myned dros beth
- BALK**, *disappoint*, (v. a.) siomi, dyfod yn fyr o ateb dysgwyliadau un, gwneuthur ymdrechadau un yn aneffeithiol, seithugio, peri methu
- BALL**, (s.) pêl, pelen, bwl
- BALL**, *a dancing-meeting*, (s.) dawns gymmanfa, cynulleidfa o bobl wedi ymgyfarfod i ddawnsio.—*The Ball of the eye*, canwyll y llygad
- BÁLLAD**, (s.) cathl, cân, cân gyffredin.—*Ballad-singer*, cethlydd, yr hwn a gano ganau ar hyd yr heolydd, neu ryw gynniweirfa gyhoedd
- BÁLLAST**, (s.) gro, balasarn, graian, marian, tywod, neu y cyffelyb a roddir mewn llong: (v. a.) balasarnu, llwytho llong â graian, neu dywod
- BÁLLISTERS**, (s.) mân golofnau, cledr
- BALLÓN**, } (*in architecture*) (s.)
- BALLÓON**, } globyn, neu bêl, ar ben piler, neu golofn, bwlen
- BÁLLON**, } (*in fireworks*) (s.) pêl
- BÁLLÓON**, } wedi ei llenwi â rhyw ddefnydd hylog
- BÁLLOT**, (s.) cist, neu flwch, i ba un y tefir coelbrenau, neu nodau, wrth ddewis swyddogion. Y gair a roddir gydâg un mewn etholiadau: (v. n.) dewis trwy daslu nôd, neu arwydd, i flwch, dewis trwy ddal dwylaw i fynu
- BALM**, (s.) driacl, Jer. vii. 22. a xlv. 11.—llysiau'r gwenyn
- BÁLMT**, (s.) a lonyddo, neu a esmwythâo boen, neu gystudd
- BALNÉARY**, (s.) ymolchdŷ
- BÁLSAM**, (s.) sudd y Balsamum.—*Balsam-mint*, berw'r dwfr, mintys y dwfr
- BÁLLUSTER**, (s.) colofnig, cledren, canllaw, piler, canbost
- BÁLLUSTRADE**, (s.) rhestr o golofnigion, neu gledr wedi ei gosod ar, neu o flaen rhyw adeilad
- BAMBÓOZLE**, (v. a.) twyllo, neu siomi un, seithugio, peri seithug
- BAMBÓOZLER**, (s.) twyllwr, hudwr, seithugwr, gau-gyfaill
- BAN**, (s.) cyhoeddiad, ordinhad cyhoedd, gorchymmyn cyhoedd—*melldithiad*, ysgymundod, rheg
- BAN**, *curse*, (v.) rhegu, melldigo, melldithio, gorchymmyn i ddystryw
- BAND**, (s.) rhwymyn, cydiad cysylltiad—llyffethar, coler, bancaw: (v. a.) rhwymo, cylymu, cylchu—*rhwymo wrth*, *cylymu wrth*, *cysylltu*—*bancawio*.—*Band of soldiers*, byddin, mintai o filwyr, torf o filwyr, rhawd, llu.—*By Bands*, yn finteioedd, yn fyddinoedd—*Neck Band*, coler, torch gwddf, torch fynwgl, mynygl-dorch.—*Hat Band*, llinyn het, llinyn cwcwll
- BÁNDAGE**, (s.) rhwymyn
- BÁNDITT**, (s.) lleidr deoledig
- BANDITTI**, *pl. of Banditt*, (s.) lladron, neu yspeilwyr deoledig, neu wedi eu gyru ar herw
- BÁNDORE**, (s.) math ar offeryn cerdd, chwibanogl bugeiliaid
- BÁNDY**, (s.) pren pen grwca, crwbach, ffon gam fachog, pelgip, bando: (adj.) crwca, crwm.—*Bandy legged*, coesgam, camgoesog, troedgam
- BANE**, (v.) dinystrio, lladd, gwenwyno
- BANE**, *poison*, (s.) gwenwyn—*angeu*, dien, dihenydd, dinystr, dystryw
- BÁNEFUL**, (adj.) adwythig, gwenwynllyd, marwol, angheuol, niweidiol
- BANG**, (s.) dyrnod, cis, cnith, curfa, yspongc, tarawiad: (v. a.) curo, ffustio, taro, maeddu, pwyo, ergydio
- BANGING**, (s.) curfa, curiad, maethgen, maeddiad
- BÁNISH**, (v. a.) alltudio, difroi, deol, taryru, didirio
- BÁNISHER**, (s.) un a yro arall allan o'i wlad, alltudiog, deoledig
- BÁNISHMENT**, (s.) alltudiaeth, herwriaeth, deoliad, diröedd
- BÁNISHED MAN**, (s.) herwr, gwr deol, difro
- BANK**, (s.) bryncyn, ceulan, bryn—*arian-lle*, *arian-dŷ*.—*Bank-bill*, ysgrif-docyn arianydd, papur-dâl
- BÁNKER**, (s.) arianydd, cloddiwr
- BÁNKRUPT**, (s.) un wedi tori, un wedi ffaelu yn ei fasnach, toredigwr
- BÁNKRUPTCY**, (s.) cyflwr yr hwn a dorodd yn ei fasnach, methedigaeth
- BANN**, (v. a.) melldithio, rhegu
- BÁNNER**, (s.) baniar, baner, lluman, arwydd, penwn

- BANNERET**, (s.) marchog y faner, llummanwr
- BANNOCK**, (s.) teisen geirch
- BANNS of Matrimony**, (s.) gostegion priodas, cyhoeddiad priodas
- BANQUET**, (s.) gwledd, cyfeddach: (v.) gwledda, cyfeddach. — *Banqueting-house*, (s.) tŷ cyfeddach, gwledd-dŷ
- BANSTICLE**, (s.) crothell: *pl.* crethyll, math o fân bysg
- BANTER**, (s.) cellwair, gwatwor, arabedd, gwawd: (v. a.) cellweirio, gwawdio, gwatwor
- BANTERER**, (s.) cellweiriwr, gwatworwr, gwawdiwr
- BANTLING**, (s.) bachgenyn, mabau, herlotyn, llengcyn
- BAPTISE**, (v. a.) bedyddio, taen-drochi, golchi
- BAPTISM**, (s.) bedydd, taen-drochiad, golchiad
- BAPTIST**, (s.) bedyddiwr, trochwyr
- BAPTISTERY**, (s.) bedyddfan, bedyddfaen, bedyddlestr, trochlestr
- BAR**, (s.) trosol drws, bollt, cliced, rhwystr, lludd, lluddias, attal — dadleu, llys, brawdle: (v. a.) trosolio, bolltō—cau allan, cadw oddi wrth—rhwystro, lluddias, attal
- BARB**, (s.) ceffyl o wlad Barbaria — barf, adfach, blaen arf: (v. a.) eillio, cneifio, tocio
- BARBARIAN**, (s.) yn ei ystyr ddech-reuol alltud, neu un o wlad ddyeithr; eithr yn bresennol, mae'n arwyddocau dyn creulon, nawswyllt—dyn taegaidd, anhynawdl, anfoesawg, barbariad
- BARBARISM**, (s.) taelogrwydd, eisian moes, gwladiddrwydd, creulonder, trysgledd, anghyfraith, trwsgliaith
- BARBARIETY**, (s.) creulonder, anfoesgarwch, annhirionwch, anhynawsedd, cieidd-dra
- BARBAROUS**, (adj.) creulon, anfwyn, anfoesgar, nawswyllt, gwladaidd, taegaidd, ffyrnig, gwyllt
- BARBAROUSNESS**, (s.) *edr. Barbarity*
- BARBER**, (s.) eilliwr, barbwr
- BARBERRY-TREE**, (s.) y pren melyn, pren drain yspinys
- BARBICAN**, (s.) rhagfyr, gwrthfyr
- BARBLES**, (s.) llyffanwst
- BARD**, (s.) prydydd, bardd, cywyddwr: *pl.* beirdd
- BARD**, or *beard wool*, (s.) cneifio ymaith blaen, neu ddiflaen cnuf
- BARDSEY**, (s.) ynys Enlli
- BARE**, (adj.) *naked*, noeth, hynoeth, llwm, llymsi, noethlumyn
- BARE**, (adj.) *only*, yn unig.—*To make bare*, noethi, dynoethi, llymhau, moeli
- BARELY**, (adv.) yn noeth, yn llymsi, yn llwm, braidd, o'r braidd, prin, yn brin
- BARENES**, (s.) noethder, noethni, llymder, moelni, anffrwythlondeb
- BARE-FOOTED**, (adj.) troednoeth
- BARGAIN**, (s.) bargaen, dygymmod, ammod, cytundeb, cymmod: (v.) ammodi, cyfammodi, bargena
- BARGAINER**, (s.) bargaenwr, ammodwr, gwneuthurwr ammod
- BARGE**, (s.) ysgraff, båd, ceubal
- BARGE-MAN**, (s.) gwasanaethwr ar gwch, neu lestr, ysgraffwr, ceubalwr, badwr.
- BARK**, (s.) rhisglyn, rhisgyn: (v. a.) dirisglo, dirisgo
- BARK**, (s.) *little ship*, llong fechan: *To bark as a dog*, (v. n.) cyfarth
- BARKER**, (s.) cyfarthwr
- BARKING**, (s.) cyfarthiad, cyfarthfa
- BARLEY**, (s.) haidd, barlys
- BARM**, (s.) burman, swyf, ewyn diod
- BARN**, (s.) ysgubor, ydty, heiniardŷ
- BARNACLE**, (s.) genfa, penwar
- BAROMETER**, or *weather-glass*, (s.) (*from* n Gr. *βαρος*, *weight*, pwys, neu drymder, and, *μετρον*, *to measure*, mesuro) hin-wydr, neu offeryn, i fesuro pwys yr awyr; yr hwn offeryn sydd wedi ei wneud i fynu o bibell wydr, a'i llenwi, o fewn ychydig, âg arian byw; y naill ben i'r bibell yma sydd taead, ac, i rai o honynt, y mae glob yn ar y llall; eithr y fath oreu o honynt, yw y rhai sydd heb y globyn; ond a'r pen agored wedi ei osod newn math o lestr âg arian byw ynd do, a phan y mae'r awyr yn drwm, mae'n gwasgu ar yr arian byw yn y llestr, neu'r globyn, ac yn peri iddynt gwnnu i fynu tu a phen y bibell, yr hyn sy'n arwydd o dywydd tēg; eithr pan y mae trym-

- der yr awyr yn lleihau, y mae yr ar-
ian byw yn gostwng; yr hyn sydd
yn arwyddo gwlaw, neu dywydd
garw
- BÁRON**, (s.) breyr, barwn, rhi
- BÁRONAGE**, (s.) breyrdir, barwniaeth
- BÁRONESS**, (s.) breyres, barwnes.
- BÁRONET**, (s.) y radd nesaf islaw
breyr, neu farwn, barwnig
- BÁRONY**, (s.) barwniaeth
- BÁRRACK**, (s.) bwth, lluest milwr,
ymogor milwraidd
- BÁRREL**, (s.) pib win, baril, celwrn
- BÁRREN**, (adj.) hysp, diffwrth, an-
ffrwythlon, anmhlantadwy, anhil.—
To wax Barren, myned yn ddi-
ffwrth, myned yn hysp
- BÁRRENLY**, (adv.) yn anffrwythlon
- BÁRRENNES**, (s.) diepilrwydd, hysp-
rwydd, anffrwythlondeb, anym-
ddwyn, diffwrthder
- BÁRRETER**, (s.) goganwr, drwg-
absenwr, cecryn, ymgyfreithwr
- BÁRRICADE**, (s.) amddiffyniad a
wneir i fynu mewn brys o lestri,
coed, daear, a'r cyfryw bethau, i
gadw allan y gelynion. — *figur.*
rhwystr, attal: (v. a.) cau i fynu
ffordd, neu fynediad; rhwystro,
neu attal dyfodiad rhyw beth
- BÁRRIER**, (s.) diffyniad, attalgae,
rhwystr, lluddias
- BÁRRIER**, (s.) *boundary*, terfyn, ffin
- BÁRRISTER**, (s.) dadleuwr, cyfreith-
wr, gwr o gyfraith, adroddwr cy-
raith, cynghaws
- BÁRROW**, (s.) berfa, carthglwyd.—
Barrow, hog, twrch, mochyn.—
Barrow-grease, bloneg mochyn
- BÁRTER**, (s.) cyfnewidiad y naill beth
am y llall, cyfnewidiad marsiand-
aeth, newidwriaeth: (v. a.) newidio,
cyfnewid y naill beth am y llall
- BÁRTERER**, (s.) cyfnewidiwr mar-
siandaeth, cyfnewidiwr nwyfau
- BÁRTON**, *for poultry*, (s.) iardŷ,
adardŷ, cut i gadw ieir a gŵyddau,
neu'r cyffelyb, ffrongc [dŷ
- BÁRTON**, (s.) tiroedd maenor, maenor
- BASE**, *foundation*, (s.) sail, sylfaen,
gwaelod, gosail, gwadn, troed co-
lofn, bôn, ystol
- BASE**, *mean*, (adj.) isel gwael, di-
bris, disas, tlawd, anfonheddig
- BASE**, *knawish*, (adj.) twyllodrus, di-
chellgar, dihir, anonest
- BÁSE-BORN**, (s.) gordderchfab, mab
ordderch, bastardd
- BÁSENESS**, *of birth*, (s.) lledryw,
lledach, salwedd âch
- BÁSENESS**, *knawishness*, (s.) twyll,
dichell, hoced, siomiant
- BÁSENESS**, *meanness*, (s.) iselder,
gwaeledd, distadledd, brynti
- BÁSHFUL**, (adj.) mul, yswil, gŵyl,
cywilyddgar, gwladaidd
- BÁSHFULLY**, (adv.) yn fulaidd, yn
gywilyddgar, yn wladaidd
- BÁSHFULNESS**, (s.) gŵylder, yswil-
der, gwlaidd-dra, muldra, lled-
neisrwydd, cywilyddgarwch
- BÁSILIC**, (s.) neuadd, llys, brenhin-
llys—eglwys gadeiriol, esgobty
- BÁSILICA**, (s.) gwythen yr afu,
gwythen yn y fraich a elwir felly
- BASILICAL**, (adj.) yn perthyn i'r
cyfryw wythen — brenhinol, pen-
defigaidd [aint
- BÁSILICON**, (s.) math o eli, neu en-
- BÁSILISK**, (s.) y fad felen, sarph a
ladd â'r anadl ac â'r olwg
- BÁSILISK**, (s.) gwn mawr
- BASIS**, (s.) sail, gwaelod, sylfaen
- BASK**, (v.) hynoni, heulo, ymheulo,
ymwresogi wrth wres yr haul
- BÁSKET**, (s.) cawell, basged, cest
- BÁSIN**, } (s.) cawg, pilig, osgud,
BÁSON, } osged, cawg ymolch, cron-
bwl, nawfle llongau
- BASS**, (s.) yr iselaf o bedwar llais
music, neu gerddwriaeth; sylfaen
cerddwriaeth, neu fiwsic. Os bydd
neb yn ammeu'r gair *music*, edrych-
ed y gair *musica*, yn Dr. Dafis
- BÁSTABLE GROUND**, (s.) *in law*,
maenol, neu dir am yr hwn yr ym-
rysonir, neu ymddadleuir
- BÁSTARD**, (s.) bastardd
- BÁSTARDY**, (s.) genedigaeth ang-
hyfreithlon, bastarddiaeth
- BASTE** (v. a.) basto—iro cig âg ym-
enyn wrth ei bobî—pwytho, gow-
nio, curo, pastwyno [gynt
- BASTILE**, (s.) teyrn-garchar Ffrainge
- BASTINÁDO**, (v. a.) ffonodio, ffus-
tio, curo â llawffon
- BÁSTION**, (s.) gwrth-glawdd, amddi-
ffynfa, rhagfur, clawdd

- BAT, (s.) ystumlyn—cwl bren, clwpa, cnwpa, ffon gol
- BATCH, *of bread*, (s.) crasiad o fara
- BATE, (s.) ymryson, cynnen, ymrafael, dadl: (v.) lleihau, gostwng pris
- BATH, (s.) ymdrochle, ymdrochfa, ymolchfa, badd, baddon, enaint
- BATHE, (v. a.) ymolchi, ymdrochi, Lev. xv. 15. neu nofio mewn golchfa, baddo—mwydo
- BATLET, (s.) golchbren, golchffon
- BATOON, (s.) berllysg, llawffon
- BATTÁBION, (s.) llu o wyr wedi ymfyddino, byddin o 5 i 8 cant
- BÁTTEN, (v.) ymbesgi, tewychu, brasâu, ymgreinio
- BÁTTER, (v. a.) curo i lawr, bwrw adeilad i lawr, dryllio
- BÁTTERING-RAM, (s.) mangnel, offer rhyfel, Eze. iv. 2. a ii. 22.
- BÁTTING-STAFF, (s.) golchbren
- BÁTTLE, (s.) brwydr, ymladdfa, cãd, trin, garthan, cammawn, breithrad, citrach: (v. n.) ymladd, ymryson, cynhenu, ymgiprys.—*Battle-axe*, arf-fwyall
- BÁTTLEDOOR, (s.) pelgip, peth i daro pêl—y llyfr corn
- BÁTTLEMENTS, (s.) canllawiau, caerau, mur-ganllawiau, Jer. v. 10.
- BATTÓLOGY, (s.) Gr. *βατολογία*, mynych adroddiad o'r un peth heb ach-
- BÁUBEE, (s.) ffyrting [os
- BÁUBLE, (s.) simera, arabedd, gwagbeth, ofer-beth, tegan, ffiril
- BAUD, (s.) llattai, llatteres, putain
- BÁUDRY, (s.) llatteiaeth, llatterwydd, anllad-iaith, budr-eiriad, serthedd, croesanaeth, croesanair
- BÁWDY, (adj.) anllad, drythyll, aflau, brwnt, budr, croesan, serth, anniwair
- BÁWDY-HOUSE, (s.) puteindý
- BAVIN, (s.) swp o friwydd, ysgubell o fanwydd, ffagoden
- BÁWL, (v. n.) llefain, dolefain, bloeddio, gwaeddi allan, germain
- BÁWLER, (s.) bloeddiwr, dolefwr, crochlefwr, gwaeddw
- BÁWLING, (s.) bloedd, ynglef, bon-
llef, gwaedd, crochwaedd
- BÁWSIN, (s.) daear-fochyn
- BAY, (s.) angorfa—ebach, cilfach—*applied to the colour of a horse*, gwineugoch. gwineu. Zec. vi. 7.
- BAY-SALT, (s.) halen a wneir o ddwfr y môr, halen llwyd-las
- BAY-TREE, (s.) llawryf, llawydden
- BÁYONET, (s.) bidogan, dagran
- BE, (v. a.) bod, hanfod.—*Be it so*, bid felly, gadewch i hyny fod, boed felly
- BEACH, (s.) tywyn y môr, y feisdon, traeth, tywyn
- BÉACON, (s.) cludair eithin, neu ryw ddefnydd hylog, i roddi rhybydd o ryfel, twr gwylied, dysgwylfa
- BÉACONAGE, (s.) treth a dalir i faentumio y cyfryw gludair
- BÉADLE, (s.) cyhoeddwr, gostegwr—gwysiw, dyfynwr, rhingyll
- BÉADROLL, (s.) cofrestr gweddiau dros y meirw, yn eglwys Rufain
- BEADS, (s.) *or pair of beads*, tyrch mwnwgl, mwnwgl-dlysau, gwddf-gadwynau—paderau—gleini
- BÉADS-MAN, (s.) areithiwr, gweddiwr, paderwr
- BÉAGLE, (s.) bytheiad bychan
- BEAK, (s.) pig, gylfin, duryn, gwppaderyn, penarth, gwep
- BÉAKED, (adj.) a fyddo â phig, neu dduryn iddo, gylfog, durynog
- BEAL, (s.) crugdardd, crug, penddün, llynoryn, chwysigen
- BEAM, (s.) trawst, tylaeth, llogeilwydd, rheswydden.—*Plow-beam*, arnodd aradr.—*Weaver's beam*, carfan gwehydd.—*Beam of the sun*, pelydr yr haul, tywyn yr haul
- BEAN, (s.) ffäen, ponar.—*Every bean hath its black*, nid oes neb heb ei fai.—*Bean-cod*, cibyn, neu god-en ffa.—*Bean-shells*, plisg ffa, cibau ffa, masgl ffa.—*Bean-stalks*, callod ffa
- BEAR, *carry*, (v. a.) cludo, dwyn, arwedd, cywain, arwain, porthi
- BEAR, *suffer*, (v. a.) dyoddef, cyddwyn, goddef
- BEAR *witness*, (v. a.) tystio, tystiolaethu, dwyn tystiolaeth
- BEAR, *he or she*, (s.) arth, arthes
- BEARD, (s.) barf.—*Beard of corn*, cöl ýd
- BÉARDED, (adj.) barfog, colio
- BÉARDLESS, (adj.) difarf, moel
- BEARER, (s.) cludydd
- BÉARING, (s.) dygiad, cludiad, arweddiad—goddefiad. vmoddef

- BEARN, (s.) bachgenyn, maban, herlotyn, plentyn
- BEASOM, (s.) ysgubell, ysgub
- BEAST, (s.) anifail, bwystfil, mil, gwestl, enfil — *Wild-beast* anifail gwyllt, gwystfil
- BEASTIAL, (adj.) anifeilaidd—gwrthun, aflan, ffaidd, brwnt, budr
- BEASTLINESS, (s.) aflendid, yslyfonaidd-dra — anlladrwydd, trythyllwch, creulonder, anifeildra
- BEASTLY, (adj.) anifeilaidd, yn aflan
- BEAT, (v. a.) curo, maeddu, pwyo, ffustio, taro, dulio.—*Beat, pound*, (v. a.) pwnio, malurio, briwo, dryllio, dulio.—*Beat, conquer*, (v. a.) gorchfygu, goresgyn, ynnill, cael yr oruchafiaeth.
- BEATEN, (par.) curedig, drylliedig, wedi ei falurio, wedi ei guro, neu ddulio
- BEATER, (s.) curwr, duliwr
- BEATÍFIC, (adj.) dedwydd, gwynfydedig, gwynfydig
- BEATÍFICALLY, (adv.) yn wynfydedig, yn berffaith ddedwydd
- BEATIFY, (v. a.) gwneuthur yn berffaith ddedwydd, neu wynfydedig
- BEATING, (s.) curiad, maeddiad
- BEATITUDE, (s.) bendigedigrwydd, gwynfydedigrwydd, dedwyddydd, perffaith ddedwyddwch
- BEAU, *pronounced bo*, (s.) dyn dillyn, coegyn; un â'i fryd yn ormodol ar wisgoedd destlus
- BEAVER, (s.) afangc, addangc, llostlydan, ffrancon
- BEAÚTEOUS, (adj. *pronounced buteous*) edr. *Beautiful*
- BEAÚTEOUSLY, (adv.) yn dêg, yn brydweddol, yn ddillyn, yn hardd
- BEAÚTIFUL, (adj.) tég, prydwedol, dillyn, prydus, golygus, gosgedig, glân, hardd, prydferth
- BEAÚTIFULNESS, (s.) glendid
- BEAÚTIFY, (v. a.) addurno, harddu, hoywi, gwychu, taclu
- BEAÚTY, (s.) glendid, pryd, tegwch, telediwrwydd, prydferthwch, mir-einwch, glwysder
- BECAFICO, (s.) aderyn tebyg i ÷os
- BECALM, (v. a.) tawelu, llonyddu, gostegu, llarieiddio.—heddychu
- BECALMING, (s.) gostegiad, llonyddiad, heddychiad, esmwythâd
- BECAUSE, (conj.) o blegid, am, can, canys, o achos pa ham, yn gymmaint ag, o herwydd, o ethryb
- BECK, (s.) amnaid, awgrym
- BECKON, (v. a.) amneidio, ysgwyd pen, pentwyno, pengamu
- BECOME, (v. n.) gweddu, bod yn weddus, yn hardd, dawr, tawr: (v. a.) *to grow, or be made*, tyfu, ymwneuthur—damwain, damweinio, digwyddo, dyfod, *as, what will become of me?* beth a ddaw o honof?
- BECOMING, (s.) gweddusder, gweddiddrwydd, harddwch: (adj.) gweddus, gweddol, gweddaidd, hardd, cymmwys.
- BECOMINGLY, (adv.) yn weddus
- BED, (s.) gwely, gorweddfa, gorweddle.—*Truckle-bed*, gwely i reddeg ar olwynion.—*Bed Chamber*, ystafell wely.—*Bed-stead*, ystlys gwely, erchwyn gwely.—*Bedfellow*, cydwely: (v. a.) gosod mewn gwely, myned i wely, gwelya
- BEDÁGGLE, (v. a.) llutrodi, diblo, diwyno godre gwisgoedd wrth gdedd, ymlodro
- BEDÁSH, (v. a.) ysgeinio, taenellu
- BEDÁWB, (v. a.) diwyno, clyro, budreddu, anurddo, llutrodi
- BEDÁZZLE, (v. a.) dallu'r llygaid gan ormod llewyrch, neu ddisgleirdeb, tywyllu
- BEDÉCK, (v. a.) addurno, harddu, taclu, prydferthu, trwsiadu
- BEDÉW, (v. a.) gw litho, gwlychu, gwlybhau, ysgeinio
- BEDÍM, (v. a.) tywyllu, dallu
- BÉDLAM, (s.) tŷ a elwir felly, lle y cedwir pobl a fyddo allan o'u côf, neu wedi gwallgofi, elusendy i rai gorphwyllog
- BÉDLAMITE, (s.) un a fo gwedi gwallgofi, neu fyned allan o'i gof, ynfyd, gwallgofus, gorphwyllog
- BED-RÍDDEN, (adj.) llesg, neu gynwaned gan oedran, neu glefyd, fel na allo gwnnu o'r gwely, gorweiddog
- BÉDUNG, (v.) tomi, teilo
- BÉDUST, (v.) llychwino, lluwchio
- BEE, (s.) gwenynen, bychygr.—*Swarm of bees*, haid o wenyn.—*Bee-hive*, gwenyn-lestr, cwch gwenyn, cyff gwenyn, modrydaf

- BEECH**, (s.) ffawydden, pren ffawydd.—*Beech mast*, ffrwyth y ffawydd
- BEEF**, (s.) cig eidion
- BEÉLZEBUB**, (s.) *from Heb.* Baal, *lord*, arglwydd, *and Zebul*, a fly, clyryn, arglwydd y clyr. Felly gelwir penaeth y cythreuliaid yn *Mat. x. 25. a xii. 24.*
- BEEN**, (pret. of *to be*) mi fum
- BEER**, (s.) diod haidd, cwrw
- BEET**, (s.) betysen, beatws
- BEÉTLE**, (s.) chwil, chwilen ddu, gordd, gorddwyn, gorddbren
- BEEVES**, (s.) anifeiliaid duon
- BEFÁL**, (v. n.) digwyddo, damweinio
- BÉFIT**, (v. a.) gwedd, cyngwedd, cydladd, ymwedd
- BEFOOL**, (v. a.) twyllo, siomi, gwatwor, gwawdio, gwneuthur gwawd
- BEFÓRE**, (prep.) ymlaen, o flaen, o'r blaen, yn y blaen, cyn, rhag.—*Before hand*, (adv.) o'r blaen, yn mlaenllaw
- BEFÓUL**, (v. a.) diwyno, bydreddu, halogi, lluthrodi
- BEFRIÉND**, (v. a.) ffafrio, gwneuthur cymmwynas, rhoi ced
- BEG**, (v. a.) crefu, cardota, gofyn cardod, ymbil, amnhedd, ymnhedd, ymddifregu, ersyn, ymhwedd
- BEGÉT**, (v. a.) cenhedlu, eppilio, ynnill eppil, esgor,—magu
- BEGÉTTÉR**, (s.) cenhedlwr, eppiliwr, hiliwr
- BEGÉTTING**, (s.) cenhedliad, eppiliad, hiliad—*pariad*, magiad
- BÉGGAR**, (s.) cardottyn
- BÉGGARLINESS**, (s.) tlodi, eisiau, prinder, angen, rheidusni
- BÉGGARLY**, (adv.) yn dlawd, yn anghenus: (adj.) tlodaidd
- BÉGGARY**, (s.) tlodi, angenoetid
- BÉGGING**, (s.) cardotiaeth
- BEGÍN**, (v.) dechreu, cychwyn
- BEGÍNNER**, (s.) dechreuwyr, cychwynwr, dechreuydd
- BEGÍNNING**, (s.) dechreuad, cychwyniad, cychwynfa
- BEGÍRD**, (v. a.) gwregysu, amgylchu, cylchynu, amwregysu
- BEGRÉASE**, (v. a.) iro, ireiddio
- BEGRÍME**, (v. a.) duo, gordduo, pardduo, brynthau
- BEGÚILE**, (v. a.) twyllo, siomi, hudo, seithugo, llithio
- BEGÚILING**, (s.) twyll, siomiant, hoced, dichell, hudiad
- BEHÁLF**, (s.) parth, parthred, rhan, plaid. *To speak on a person's behalf*, llefaru yn mhlaid un
- BEHÁVE**, (v. a.) ymddwyn, ymarwedd, arwedd
- BEHÁVIOUR**, (s.) ymddygiad, arwediad, ymarwediad
- BEHÉAD**, (v. a.) dybenu, tori pen, ysgymyddio, torfynyglu
- BEHÉADING**, (s.) dybeniad, toriad pen oddiar y corph
- BEHÉST**, *promise*, (s.) addewid
- BEHEST**, *command*, (s.) gorchymmyn
- BEHÍND**, (prep.) yn ol, ar ol
- BEHÓLD**, (v. a.) ardremu, edrych, golygu, syllu, tremio, dal sulw, dysgwyl ar, selu, enycha: (interj.) wele, wely, llyma, llyna
- BEHÓLDER**, (s.) edrychwyr, golygwyr, disgwyliwr, gweledydd
- BEHÓLDING**, (s.) ardremiad, golygiad, edrychiad, tremiad
- BEHÓOF**, (s.) búdd, llês, elw.—*He behooveth*, e weddai, e gyngweddai, mae'n weddus, gweddus yw
- BÉING**, (s.) bod, hanfod, hanffod
- BELÁBOUR**, (v. a.) dygaboli, maeddu, pwyo, curo, flusto
- BELÁY**, (v. a.) cynllwyn, cyfragod—*gwneuthur dichellion i ddal*
- BELCH**, (v. a.) brytheirio, ysgyfogi, bytheirio: (s.) bytheiriad, brytheiriad, ysgyfogiad, archyth
- BÉLDAM**, (s.) gwrach, henwrach
- BELÉAGUER**, (v. a.) cylchynu, ymgylchynu, gwarchae
- BÉLIAL**, (s.) Heb. (*either from Beli, without, heb; and Hol, yoke, iau: or from Beli, without, and Jahal, he profited, i. e. unprofitable, an-fuddiol*) y diafol, 2 Cor. vi. 15. y fall, Deut. xiii. 13.—*Meibion Belial*, ydynt yn arwyddocau dynion afreolaidd, ysgeler, neu anufudd; ac yn nghyfieithad Groeg y deg a thrugain maent mewn amryw fannau wedi eu cyfieithu, ἄνθρωποι ἀναργεῖς παρανομῶν, i. e. meibion, neu ddynion afreolaidd. Deut. xiii. 13. *aeth dynion, meibion y fall* (neu Belial) *allan o'th blith.* 70. Εὐλαβία

ἀνδρες παρανομοὶ ἐξ υμῶν, aeth *dynion*
afreolaidd o'ch plith. Gwel Barn.
 XIX. 22. 1 Sam. ii. 12. 2 Sam. xvi. 7.
BELIÉF, (s.) coel, crediniaeth, crêd,
 hyder, ymddiried, ffydd, neith
BELIÉVABLE, (adj.) credadwy, hy-
 goel, hygred, coeliadwy
BELIÉVE, (v. a.) credu, coelio
BELIÉVER, (s.) credadyn, ffyddloniad
BELÍKE, (adv.) ysgatfydd, adfydd
BELL, (s.) cloch: *pl.* clychau.—
Passing-bell, clul, cloch y meirw.
 —*Bell-founder*, gwneuthurwr cloch
BELLE, (s.) merch lân goegaidd
BELLES-LETTRES, (s.) tlws-ddysg
BÉLLFRY, (s.) clochdŷ, lloft y
 clychau, twr clychau
BÉLLOW, (v. n.) breferad, bugunad,
 beichio, brefu fel eidion, erthy-
 ain, gynnifio, crochleisio
BÉLLOWS, (s.) megin
BÉLLY, (s.) bol, bola, cest, rumen,
 brŷ, croth, tòr, boly, ceudod.—
Belly-ache, bolwst, dolur bol.—
Belly-bound, bol-rwym.—*Belly-*
full, llonaid bola, digonedd, dig-
 onoldeb, gwala, llawnedd.—*Belly-*
timber, for man or beast, cyn-
 heiliaeth, magwriaeth, ymborth,
 porthiant
BÉLLMAN, (s.) clochydd, criwr
BELONG, (v. n.) perthynu, deiryd,
 ymgystlwn, yn eiddo un
BELÓNGING, (par.) yn perthynu, yn
 ymgystlwn—yn eiddo un, Ruth ii.
 2. *field belonging unto* Boaz, maes
 yn eiddo Boaz
BELÓVED, (adj.) cu, hoff, caredig,
 anwylyd, gorhoff, anwyigu, an-
 wyl, Mat. iii. 17.—*Dearly beloved*,
 anwyl garedig
BELÓW, (prep.) tanodd obry, isod,
 tan, is, islaw, oddi tan
BELT, (s.) gwregys milwr
BELY', (v. a.) camachwyn, dywedyd
 celwydd ar un, ffugio, ffuantu
BEMÍRE (v.) diwyno, gorchuddio â
 chlai, llaid, neu ddom, cluro
BEMÓAN, (v. a.) galaru, alaethu,
 griddfanu, wylofain, tosturio, cyd-
 gwyno, gofidio, cwyno
BEMÓANING, (s.) griddfan, alaeth,
 galar, cwynalaeth, wylofain, tristwch
BEMÓIL, (v. a.) diwyno, anurddo

BEMÓNSTER, (v. a.) anferthu
BENCH, (s.) maingc, lledring, pellan;
 ysgemydd, eisteddfa. — *Bench of*
Justice, brawdle, gorsedd barn,
 gorsedd faingc
BEND, (v. a.) plygu, camu, gwyro,
 crymu, annelu
BÉNDÉD, } (part.) plygedig, crym-
BENT, } edig, gwyredig, annelog
BÉNDABLE, (adj.) plygadwy, neu a
 ellir ei blygu, camu, neu annelu
BÉNDING, (s.) plyg, hylygiad, gog-
 wyddiad, gostyngiad, gwyrriad, au-
 nelriad
BENÉATH, (prep.) tan, dan, oddi
 tan, isod, oddi tanodd, islaw
BENEDÍCTION, (s.) bendith, moliant
BENEFÁCTION, (s.) gweithred dda,
 twrn da, cymmwynas, buddged,
 cêd, caredigrwydd, haelioni
BENEFÁCTOR, (s.) cymmwynaswr,
 gwneuthurwr twrn da, cymmwyn-
 as, neu cêd, lleswr, noddwr
BENEFICE, (s.) personoliaeth, gwo-
 brwy, neu buddged eglwys, by-
 iolaeth eglwys, plwyfged
BENÉFICENCE, (s.) haelioni, hael-
 edd, cymmwynasgarwch, ciried
BENÉFICENT, (adj.) haelionus, cym-
 mwynasgar, hyged, cedawl
BENEFÍCIAL, (adj.) buddiol, llesol,
 buddfawr, manteisiol
BENEFÍCIARY, (s) un mewn medd-
 iant o eglwys, neu bersonoliaeth
BÉNÉFIT, (s.) llâd, cêd, bùdd, lles:
 (v. a.) buddio, llesu, gwneuthur
 lles i un.—*Benefit of Clergy*, braint
 Eglwyswyr—braint a fu gynt yn
 cael ei rhoddi i ddrwg-weithred-
 wyr.—Os darllenai y troseddwr
 wers, mewn hen ysgrifen neu ar-
 graff, fe gyhoeddid *Legit ut Cleri-*
cus, Y mae yn darllain fel Eglwys-
 wr: ac felly yr oedd ei fywyd yn
 cael ei arbed.—Hon a elwid yn
Neck-verse, Gwers y gwddf
BENÉVOLENCE, (s.) cymmwynasgar-
 wch, ewyllys da, hoffedd, cariad,
 serch, rhodd wirfodd
BENÉVOLENT, (adj.) cymmwynas-
 gar, yn dwyn ewyllys da, ewyll-
 ysiol, caredig, haelionus
BENÍGHT, (v. n.) tywyllu, nosi,
 crwydro yn y tywyllwch

- BENÍGN** (adv.) tirion, hynaws, mwyn, rhywiogaidd, hael
BENÍGNITY, (s.) haeledd, tirioudeb, hynawsedd, mwynder, addfwynder
BENÍGNLY, (adv.) yn dirion, yn hynaws, yn fwynaid, yn addfwyn
BÉNISON, (s.) bendithiad
BENT, (s.) ystumiad, plygiad, troad, camedd, cami — gogwyddiad, neu tueddiad y meddwl, neu yr ewylllys
BENÚMB, (v. a.) syfrdanu, hurtio, peri synnu, gwneuthur yn lledfeddod, gwneuthur yn ddideimlad
BENUMBING, (s.) merwindod, marweidd-dra, cysgfa fel pe na's gwypai oddi wrtho ei hun, trymlyrthni
BEQUÍATH, (v.) gadael rhyw beth i un trwy ewylllys, gorchymmyn, cymmynu
BEQUÍATHER, (s.) cymmynwr, a wneio lythyr cymmyn
BEQUÍST, or *Legacy*, (s.) cymmyn, rhodd a gymmyner, yr hyn a adawer drwy lythyr cymmyn
BERÁTTLE, } (v. a.) ymserthu, ym-
BERATE, } senu, difrio
BERÉAVE, (v. a.) dwyn oddiar, yspeilio, anrheithio, difuddio, difeddu, amddifadu
BERÉAVEMENT, } (s.) yspeiliad, an-
BERÉAVING, } rheithiad, difeddiad, difuddiad
BERÉFT, (part. passive of bereave) yspeiliedig, anrheithiedig, wedi ei ddifuddio, difuddiedig
BÉRLIN, (s.) math o gerbyd
BÉRNACLE, (s.) gwyrain, barnacl
+BERÓB, (v. a.) yspeilio, anrheithio, lladrata
BÉRRY, (s.) grawn, mân, aeron
BÉRYL, a *precious stone*, (s.) maen beril
BESÉCH, (v. a.) dymuno, erfyn yn ostyngedig, ymbil, ymhedd, ymhured, attolwg, adolwyn, ymhwedd
BESÉCHER, (s.) dymuwr, erlyniwr, ymbiliwr, deisyfwr
BESÉCHING, (s.) erfyniad, dymuniad, ymchweddiad, attolygiad
BESÉEM, (v. n.) gweddu, bod yn weddus, bod yn hardd
BESÉEMINGNESS, (s.) gweddeiddra, harddwch, prydfferthwch
BESÉT, (v. a.) amgylchu, cylchynu, amgylchynu, gosod ar
BESHREW, (v. a.) dymuno drwg i un, rhegu, melldithio, difrio
BESÍDES, (prep.) heblaw hyn, yn mhellach, am ben hyn. — *Besides one's self*, gorffwyllus, cynfyd, allan o'i bwyll, allan o'i gof
BESÍEGE, (v. a.) ymosod, amgylchu, cwmpasu, cynllwyn
BESÍEGER, (s.) ymosodwr, cynllwynwr, gwarchaewr
BESÍEGING, (s.) amgylchyniad, cynllwyniad, amgylchiad tref neu gastell
BESMÉAR, (v. a.) eneinnio, iro, ireiddio — diwyno, llutrodi
BESMÓKE, (v. a.) mygdarthu, sychu yn y mwg, mygsychu
BESMÚT, (v. a.) pardduo, gordduo, duo â huddygl
BÉSOM, (s.) ysgyb, ysgybell
BESÓT, (v. a.) ynfydu, gwneuthur yn ynfyd. — *To besot with drink*, meddwi, brwysgo, gwneuthur yn feddw, pen-feddw
BESPÁTTER, or *defame*, (v. a.) enllibio, hortio, anfrío, athrodi
BESPÁWL, (v. a.) amboeri, diwyno â phoer, poeri ar, ymboeri
BESPÉAK, (v. a.) llefaru wrth un, cyfarch i un — rhoddi gorchymmyn i wneud peth — amrwymo yn mlaen llaw — amlygu
BESPÉCKLE, (v. a.) britho, ysprychu, amlwio, dyfritho
BESPÉW, (v. a.) chwydu
BESPÓT, brychu, britho
BESPRÉAD, (v. a.) lledu, egori, taenu, bwrw ar led
BESPRÍNKLE, (v. a.) taenellu
BESPÚTTER, (s.) poeri wrth siarad
BEST, (adj.) prif, goreu, godidocaf
BÉSTIAL, (adj.) anifeilaidd, ffaidd
BÉSTIALITY, (s.) anifeildra
BESTIR, (v. a.) cynhyrfu, ymgynhyrfu, cychwyn cyffroi
BESTÓW, or *give*, (v. a.) rhoddi, anrhegu, rhoddi yn hael, donio
BESTÓW, or *lay out*, (v. a.) treulio, gwario, costio, rhoddi allan
BESTÓW, or *place*, (v. a.) cyfleu, cyflehu, gosod mewn lle
BESTÓWER, (s.) rhoddwr, doniwr
BESTÓWMENT, (s.) rhodd, dawn, rheg, anrheg, oseb, rhoddiad

†BESTRAUGHT, (part.) gwallgofus, ynfyd, gorffwyllog
 BESTRÉW, (v. a.) gwasgaru, tanu
 BESTRÍDE, (v. a.) marchogaeth ddwycoes o gwmpas, sefyll â'i goesau o amgylch peth
 BET, *lay stake, or wager*, (v. a.) cyngwystlo, dal cyngwystl, prido
 BET, (s.) cyngwystl, gwystl
 BETÁKE, (v. a.) ymroi, ymroddi i fyw beth—cymmeryd, cymmeryd at, ffoi.—*They betook themselves to flight*, hwy a ffoasant, neu a gymmerasant eu ffo. *Shak.*
 BETÉEM, (v. a.) rhoddi, arhegu.—*So would I beteem to you this sword*, felly yr arhegwn i chwi y cleddyf hwn
 BETHÍNK, (v. a.) adgofio, galw i gof, adfyfrio, bwriadu yn y meddwl
 BETHRAL, (v. a.) rhwymo, llyffeth-eirio, caethiwo
 BETHÚMP, (v. a.) pwyo, curo, ffysto, maeddu, dyrnodio
 BETÍDE, (v. n.) dygwyddo, damweinio
 BETÍMES, (adv.) mewn amser, mewn pryd, yn ddigêd, mewn byr amser, yn brydlawn.—*Betimes in the morning*, yn foreu
 BETÓKEN, (v. a.) arwyddocau, yspysu, rhagddywedyd, darogan
 BETÓKENING, (s.) arwydd, arwyddocad, arddangosiad
 BETONR, (s.) cribau St. Ffraid, dan-nogen, llys dwyfwg
 BETÓOK, (prep. from *betake*) a gymmerodd, a gymmerth
 BETRÁY, (v. a.) bradychu, traddodi, gwneuthur brâd, twyllo
 BETRÁY, or *discover*, (v. a.) cyhuddo, datguddio, dadanhuddo
 BETRÁYER, (s.) bradychwyr, traddodwyr, pradwyr, twyllwyr
 BETRÁYING, (s.) bradychiad
 BETRÍM, (v. a.) addurno, harddu, taclu, trwsio, hoywi
 BETRÓTH, (v. a.) rhoddi cred, ymgredu, addaw priodi, dyweddio
 BETRÚST, (v. a.) ymddiried
 BETTER, (adj.) gwell, amgen.—*To make better*, gwneuthur yn well, gwella, gwellhau, diwygio, difeio.—*It is better*, gwell yw, mae yn well, mae yn rhagorach.—*Better and better*, gwell-well

BETWÉEN, } (prep.) rhwng, cyf-
 BETWÍXT, } rwng, ymysg, ymhlith.
 —*To go between*, cyfryngu, gwneuthur cyfrwng
 BÉVERAGE, (s.) diod, diod gymmysgedig, pob peth yfadwy.—*To pay beverage*, rhoddi gildiad ar y pryd cyntaf y gwisgo un wisg o ddillad newyddion, neu ar ddyfodiad un i garchar
 BÉVIL, (s.) conglyn
 BÉVY, (s.) diadell, gré, mintai o adar
 BEWÁIL, (v. a.) cwyno, cwynfan, wylofain, galaru, alaethu
 BEWÁILING, (s.) wylofain, alaeth, galar, galarnadiad
 BEWÁRE, (v. n.) gochel, gochelyd, gwylio, ymogelyd, gofalu
 BEWÉT, (v. a.) gwlychu, gwlybhau, mwydo
 BEWÍLDER, (v. a.) cyfeiliorni, myned ar ddiro, diarfforddi: *fig.* blino a dyrysu y meddwl mewn anhawsdra
 BEWÍTCH, (v. a.) arganfod, swyno, llygadtynu, rheibio, cyfareddu
 BEWÍTCHER, (s.) swynwr, rheibiwr, cyfareddwr, gorcheiniad
 BEWÍTCHING, (s.) cyfaredd, swyn-gyfaredd, swyn, rheibiad
 †BEWRÁY, (v. a.) diwyno, halogi, budreddi, llutrodi: *fig.* cyhoeddi, cyhuddo, datguddio, gwneuthur yn gyhoedd, dangos
 BEWRÁYER, (s.) cyhoeddwr, datguddiwr, bradychwyr, diwynwr
 BEWRÁYING, (s.) cyhuddiad, datguddiad, bradychiad
 BEYÓND, (prep.) y tu hwnt i, tros, tra, y tu draw, uwchlaw, goruwch.—*To go beyond*, rhagori, blaenori, bod yn odidocach
 BEZÓNIAN, (s.) dihiryn
 BEZOAR, (s.) carreg feddygol
 BEZZLE, (v. a.) brwysgo
 BIÁNGULATED, } danonglog, dau-
 BIÁNGULOUG, } gornellog
 BIÁS, (s.) tueddiad, ystlysiad, gogwyddiad y meddwl tu ag at ryw beth, tueddiad ewyllys, tueddfryd
 BIB, (v. n.) ymyfed, diota, yfed yn fynych, yfettri, llymeitian
 BIB, for a child's breast, (s.) taloithaig, dwyfroneg plentyn

- BIBÁCIous**, (adj.) yfgar, diodgar
BIBÁCIty, (s.) yfetri, brwysgedd, meddwdod, yfgarwch
BIBBER, (s.) diotwr, yfwr, uttresswr, cyfeddachwr, meddwyn
BIBL, (s.) Gr. βιβλος, *Book*, Llyfr; yr ysgrythur lân, y Bibl
BIBLIÓGRAPHER, (s.) from Gr. βιβλος, *Book*, Llyfr, a γραφω, *to write*, ysgrifenu; ysgrifenwr llyfrau
BICKER, (v. n.) ymgiprys, ymdynu, ymryson, ymgecru, ymrafaelio, ymsywyn, ymserthu
BÍCKERING, (s.) cynnen, ymryson, amrafael, ymllelef
BÍCORN, } (adj.) deugornog,
BÍCORNOUS, } florhog.—*A Bicorn*, y gam einion, eingingion gyriog
BID, *command*, (v. a.) gorchymmyn, peri, erchi
BID, *invite*, (v. a.) gwahodd—gwahawdd, dymuno ar un ddyfod
BÍDDEN, (part.) gorchymmynedig—gwahoddedig, archedig
BÍDDER, (s.) gorchymynwr, erchwr—gwahoddwr—a gynnyg bris am beth, cynnygwr
BÍDDING, (s.) gwahoddiad, archiad
BIÉNNIAL, (adj.) peth dwyflwydd
BÍER, (s.) elawr, elorwydd
BIÉSTINGS, (s.) llaeth tôr, neu toro
BÍFEROUS, (adj.) a ddygo ffrwyth ddwy waith yn y flwyddyn
BIFIDÁTED, (adj.) holltedig
BIFÓLD, (adj.) deublyg
BIG, (adj.) mawr, amrosgo, braisg, abrwysgl, praff.—*Big with young*, cyflo, cyfeb, torog.—*Big with child*, beichiog
BÍGAMIST, (s.) gwr dwy wraig, perchen dwy wraig
BIGAMY, (s.) priodas â dwy wraig
BÍGGIN, (s.) cappan plentyn
BÍGNESS, (s.) maint, helaethrwydd, ehangder, maintioli
BÍGOT, (s.) dyn cyndyn yn ei farn, parod i ymryson, ac i erlid pawb a fo o wahanol dyb, dall-bleidiwr
BÍGOTRY, (s.) cyndynrwydd, gwrthnysigrwydd, neu'r cyfryw ymroddiad i ryw grefydd, neu blaid o grefyddwyr, ac a wnel i ddynion farnu yn gyfyng am bawb ag ydynt o wahanol farn, cyndyn-bleidiad
BÍLBERRIES, (s.) llusi duon bach
BÍLBERRY-TREE, (s.) lluswydden
BILE, (s.) cornwyd, llynor, gweli crawnlyd, penddŷyn, geri
BILÍOUS, (adj.) geriawg, geriaidd
BILK, (v. a.) twyllo, siomi, hudo, seithugio
BÍLKER, (s.) twyllwr, siomwr, hudwr, seithugydd
BILL, (s.) ysgrifen-law, gweithred, neu rwymedigaeth tan law un
BILL, *beak*, (s.) duryn, gylfant, gwp, pig, gylfin, gwep
BILL, *hook*, (s.) bilwg, cryman, gwyddi, isarn
BÍLLET, (s.) math ar lyfr bychan
BÍLLET, *of wood*, (s.) ysgyren
BÍLLOW, (s.) morgymlladd, gwaneg, tonn, llifeiriant, Sal. xlii. 7.
BIN, (s.) almari, cist, cernen
BIND, (v. a.) rhwymo, tidaw, cylymu i fynu, asethu
BÍNDING, (s.) rhwymiad, cylymiad
BÍNOMINAL, (adj.) dau-enwol
BIÓGRAPHER, (s.) from Gr. βιος *life*, bywyd, and γραφω, *to write*, ysgrifenu; ysgrifenydd bucheddau
BIÓGRAPHY, (s.) ysgrifenyddiaeth bucheddau, buch-draethiad
BÍPARTÍTE, (adj.) peth dwyran, peth dau hatnerog, deubarth
BIPARTÍTION, (s.) rhaniad yn ddau, dauraniad
BÍPED, (adj.) dau droediog
BIPÉNNATED, (adj.) dwyadeiniog
BÍRCH-TREE, (s.) bedwen, pren bedw, llwyn y fedw
BIRD, (s.) aderyn, afais, edn, edyn.—*One bird in the hand is worth two in the bush*, Gwell aderyn yn llaw nâ dau yn y llwyn.—*Birds of a feather will flock together*, Adar o'r un lliw a gynnull i'r un lle.—*To kill two birds with one stone*, Lladd dau aderyn â'r un garreg.—*Bird-cage*, cut adar, adardy.—*Bird-catcher*, adarwr
BÍRDLIME, (s.) glûd, ysgrawling
BIRGÁNDER, (s.) math o wýdd wyllt, gwyran
BIRT, (s.) math ar bysgodyn, lleden y môr, tafod yr hýdd
BIRTH, (s.) genedigaeth, esgoriad.—*Birth day*, dydd genedigaeth.—*Birth-right*, genedigaeth-fraint.—*Birthwort*, llysiâu'r galon

BISCÚIT, (s.) math o deisen fechan, bara byr, bara deugras
BISÉCT, (v.) rhanu yn ddau, tori yn ddau, daubarthu
BISÉCTION, (s.) rhaniad yn ddau
BÍSHOP, (s.) esgob, golygwr, goruchwyliwr
BÍSHOPRICK, (s.) esgobaeth, goruchwyliaeth, esgobawd
BISSÉXTILE, (s.) blwyddyn naid
BISTÓRT, (s.) llysiau'r neidr
BISÚLCOUS, (adj.) fforchdroed, fforchog, yn fforchogi'r ewin
BIT, (s.) tamaid, safnaid, drull.—*Bit of a bridle*, haiarn ffrwyn, genfa
BITCH, (s.) gast, gastan.—*Bitch fox*, llwynoges, cadnoes
BITE, (v. a.) cnoi, tamigo, brathu
BÍTTER, (adj.) chwerw, bustlaidd
BÍTTERN, (s.) aderyn y bwn, bwmp y gors—buddai
BÍTTERNESS, (s.) chwerwedd, chwerwder, bustledd
BITUMEN, (s.) puglöyn gludiog, math ar glai gwdn fel pyg, diglist
BLAB, (v. a.) dywedyd yn ffladr yr hyn a ddylid ei gelu; baldwrdd, dadwrdd, gwag-siarad
BLAB, } (s.) rhuadwr ni chél
BLÁBBER, } ddim a wypo, dyn tafodrydd, baldorddiwr, dwndriwr
BLACK, (adj.) du, tywyll, pygliw.—*To black, or make black*, duo, gordduo, gwneuthur yn ddu
BLACK-ART, (s.) dewiniaeth, swyn-gyfaredd
BLACK-BERRY, (s.) mwyaren
BLACK-BIRD, (s.) yr aderyn du, ceiliog mwyalch
BLACK-CAP, (*bird*), (s.) bronddu'r brwyn
BLÁCKNESS, (s.) düedd, duder
BLACK-smith, (s.) gôf, gôf du
BLACKING, (s.) du esgidiau, düad
BLÁDDER, (s.) chwysigen, pledren
BLADDERNUT, (s.) dagrau Adda
BLADE, of corn or grass, (s.) eginyn, clöen, llafn, glaswelltyn
BLADE, of a sword, llafn cleddyf, neu gyllell.—*Breast blade*, asgwrn y ddwy fron.—*Shoulder blade*, asgwrn ysgwydd, crafell ysgwydd.—*Cunning blade*, dyn dichellgar, dyn cyfrwys, dyn ystrywus

BLAIN, (s.) chwysigl, gweli, llynor, crown, cornwyd, penddüyn
BLAME, (s.) bai, cwl, camgwyl, gwýd (v. a.) beio, bwrw bai ar un, ceryddu, achwyn
BLÁMEABLE, } (adj.) beius, cam-
BLÁMEWORTHY, } gylus, hygwl, ceryddus, ceryddadwy, goganus
BLÁMEABLY, (adv.) yn feius, neu geryddus
BLÁMER, (s.) beiwr, goganwr
BLÁMELESS, (adj.) difai, difeius
BLÁMELESSLY, (adv.) yn ddifeius
BLANCH, (v. a.) gwynnu, cannu, gwyngalchu, dirisgo, dirisglo, gwisgioni
BLAND, (adj.) afieithus, mwynaid, geirdeg, ymoleithus, gwenieithus.—*With bland words*, â geiriau gwenieithus. *Paradise lost*
BLÁNDILOQUENCE, } (s.) ymoleith,
BLÁNDILOQUY, } truth, gweniaith
BLÁNDISH, (v. a.) gwenieithio, truthio, ymoleithio, afieithio
BLÁNDISHER, (s.) gwenhieithwr, truthiwr, ymoleithiwr
BLÁNDISHMENT, (s.) gweniaith, truth, hudiaith, mwyniant, afiaith, arabeddiaith
BLANK, (s.) lle gwag, gwagle.—*Blank-verse*, cân benrhydd
BLANK, white, (adj.) gwyn
BLÁNKET, (s.) gwrthban, teisban, brycan
BLASPHEME, (v. a.) cablu, rhegu, difenwi
BLASPHEMER, (s.) cablydd, cablwr
BLASPHEMOUS, (adj.) cabledaidd, enllibus, dirmygus, sarhaus, edliwgar
BLÁSPHEMY, (s.) cabl-eiriau, cabl, cabled, cabledigaeth
BLAST, (s.) piff, awel, chwa, chwaw, chwythad, gwynt, Esa. xxv, 4. (v. a.) deifio, poethi, deifio a llosgi ýd, neu acron gan boethwynt. Esa. xxxvii, 27. *ýd wedi deifio cyn addfedu*
BLÁSTING, (s.) deifiad, diflaniad, Amos iv, 9. *tarawais chwi á diflaniad*
BLAZE, (s.) fflam, fflagl.—*To blaze as fire*, fflamio, fflamyhu, fflaglu.—*To blaze abroad*, cyhoeddi, gwneuthur

- yn gyhoedd, gwneuthur yn gyffredin, taenu ar led, Marc i. 45.
- BLÁZON**, (s.) pais arfau
- BLEACH**, (v. a.) heulo, cannu yn yr haul, canle ar y glaswellt
- BLEÁCHING**, (s.) canniad, y gelfyddyd o wneuthur peth yn wyn
- BLEAK**, (adj.) oer, anwydog, oerfelog—gwelw
- BLEÁKNES**, (s.) oerni, oerfel, fferdod, noethder—gwelwder
- BLEAR**, (adj.) coegddall, cibddall, llygadwlyb, molog: (v. a.) coegddallu, myned yn gibddall, tywyllu, dallu
- BLEÁREDNESS**, of eyes, flameg
- BLEAT**, (v. n.) brefu fel dafad
- BLEATING**, of sheep, (s.) brefuad dafad, brefad
- BLEED**, (v. n.) gwaedu
- BLEÉDER**, (s.) gwaedwr
- BLEÉDING**, (s.) rhediad gwaed, gwaedlif.—*Bleeding at the nose*, gwaedling
- BLÉMISH**, (s.) magl, anaf, Lef. xxi, 20. magl ar ei lygad; adn. 21. yr hwn y byddo anaf arno.—*Without blemish*, perffeith-gwbl, Ecs. xii. 5. difeius, Eph. v. 27. ac yn ddifeius: (v. a.) ysprychu, anurddo, hortio, enllibio, goganu
- BLEND**, (v. a.) cymmysgu, cydymgymmysgu, mysgu
- BLESS**, (v. a.) bendithio, moli
- BLESSÉD**, (adj.) bendigaidd, bendigedig, gwynfydedig
- BLESSÉDNESS**, (s.) bendigedigrwydd, gwynfydedigrwydd, dedwyddwch
- BLESSING**, (s.) bendith, moliant
- BLIGHT**, (s.) deifiad, neu losgiad yd, neu aeron gan boethwynt
- BLIND**, (adj.) dall, tywyll: (v. a.) dallu—tywyllu
- BLÍNDNESS**, (s.) dallineb, dallni.—*Pur-blind*, coegddall, cibddall.—*Pur-blindness*, coegddallineb, coegddallni, cibddellni.—*Blind of one eye*, unllygeidiog
- BLIND-WORM**, or slow worm, (s.) mabddall, pwldall
- BLINK**, (v. n.) llygadwyro, llygadgamu, cliplygadu
- BLÍNKARD**, (s.) llygad-draws
- BLISS**, (s.) dedwydd, dedwyddwch, gwynfyd, gwynfydedigrwydd
- BLÍSSFUL**, (adj.) dedwydd, gwynfydedig, gwynfydig, dedwyddlawn
- BLÍSSFULNESS**, (s.) edr. *Bliss*
- BLÍSTER**, (s.) chwysigl, pothell: (v. a.) codenau, chwysigenu, pothellu, chwydalu
- BLITHE**, (adj.) llawen, gorhoenus, difyr, hoyw, hoenus, gorawenus
- BLÍTHNESS**, } (s.) llawenydd,
- BLÍTHSOMNESS**, } digrifwch, gorawen, gorhoen, llonder, dyddanwch
- BLITHSOME**, (adj.) edrych *Blithe*
- BLOACH**, (s.) crugdardd, crugyn, llynoryn, penddŷyn
- BLOAT**, (v.) chŵyddo, codi yn chŵydd—balchio
- BLOCK**, (s.) cyff, boncyff, cippyll
- BLOCK**, } (v. a.) gwarchau, cau-
- BLOCKADE**, } ad ffordd, cau i fynu, cau oddiamgylch lle
- BLOCKÁDE**, (s.) diffyniad, attalgae—amgylchyniad tref
- BLÓCKHEAD**, (s.) dyn dwl, hurthgen, penbwl, pengaled
- BLÓCK-HOUSE**, (s.) castell o gadernid, diogelfa, argae-borth
- BLÓCKISH**, (adj.) ynfyd, disynwyr, hurt, penbylaidd, anhyddysg
- BLÓCKISHNESS**, (s.) ynfydrwydd, ffoledd, hurtrwydd, mydrondod
- BLOOD**, (s.) gwaed, crau, tras.—*To let blood*, gollwng gwaed
- BLOODSHED**, (s.) tywalltiad gwaed, colliad gwaed
- BLOODY**, (adj.) gwaedlyd, creulon, gwaedwyllt.—*Bloody-flux*, gwaedlif, gorddin, gwaed, lledewigwst
- BLOOM**, } (s.) blodeuyn, blaen-
- BLOSSOM**, } dardd.—*Bloom of youth*, blodau amser: (v. n.) blod-
euo, dwyn blodau—blaguro
- BLOOMY**, (adj.) blodeuog, blagurog
- BLOT**, (s.) magl, dilëad, diddymiad—anaf, Diar. ix. 7. a gaiff anaf: (v. a.) ysprychu, llannerchu—dilëu, diddymu, crafu ymaith
- BLOTCH**, (s.) edr. *Blotch*
- BLOW**, (s.) tarawiad, dyrnod, lab, pangc, cnith, cis, dul, fat, pafod: (v.) chwythu, anadlu, awelu.—*Blow in the ear*, cernod, bonclust
- BLÓWING**, (s.) chwythiad, anadliad
- BLOWZE**, (s.) cloben, benyw grib goch
- BLÚBBER**, (s.) brasder y morfil
- BLUDGEON**, (s.) cwlbren, pastwn

- BLUE**, (adj.) glas, asur: (v. a.) glasu, lliwio yn las
- BLUENESS**, (s.) glasrwydd, clais
- BLUFF**, (adj.) gwyllt, sarrug, ffrom
- BLUNDER**, (s.) camsyriad, amryfusedd, bai, camgymeriad, cyfeiliorn (v. n.) cyfeiliorni, amryfuseddu, gwneuthur amryfusedd
- BLUNT**, (adj.) pŵl, heb fin, heb flaen — trymhyrddig, trymlŷog, hurt
- BLUNTNESS**, (s.) pylni, hurtrwydd, trymder, lledfeddod, trwsgeidd
- BLUR**, (s.)edr. *blot*
- BLURT**, (v. a.) llafaru yn ddiystyriaeth, datgan, adrodd yn gyhoeddus yr hyn a ddylid ei gelu
- BLUSH**, (v. n.) gwridio, cochi, cywilyddio, gwladyddu, gwladdeiddio, yswilio
- BLUSH**, } (s.) gwridiad, coch-
BLUSHING, } iad, gwladdeiddiad
- BLUSTER**, (v. n.) trystio, rho, nadu, darstain: (s.) trwst, twrdd, gorddyar, godwrdd, ymswrn, swa
- BOAR**, (s.) baedd, tremyniad
- BOARD**, (s.) astyllen, astell, bwrdd, toniar, llifwydd: (v. a.) astyllo, cymmeryd yspytty—bordo
- BOARDER**, (s.) bordydd, llettywr
- BOAST**, (v. a.) ymfrostio, bocsbachu, gwneuthur gwagfost, rhodresu
- BOASTER**, (s.) ymfrostiwr, bocsbachwr, rhodreswr, bostiwr
- BOASTFUL**, (adj.) rhodresgar, ffrostus
- BOASTING**, (s.) ymfrost, bocsbach, gwagfolach, ffrost, rhodres
- BOAT**, (s.) båd ysgraff, cwch.—*Ferry-boat*, ysgraff.—*Boat-man*, badwr, ysgraffwr
- BOATSWAIN**, (s.) penfadwr
- BOB**, (v. n.) taro, curo, pwyo
- BOBBIN**, (s.) math o linyr gwyn
- BODE**, (v. a.) rhagddywedyd, darogan, rhagddewino, brudio
- BODEMENT**, } (s.) dewiniad, rhag-
BODING, } fwriad, armes, darogan
- BODILESS**, (adj.) digorff, anghorff-orol
- BODILY**, (adj.) corfforawl
- BODILY**, (adv.) yn gorfforawl
- BODKIN**, (s.) boytcin, math ar fynawyd
- BODY**, (s.) corph.—*No body*, neb un, neb, nebawd.—*Some body*, rhyw un.—*Every body*, pob un
- BOG**, (s.) cors, llyngcfa, siglen, traeth byw, caddugle, migen.—*Bog house*, ceudy
- BOGGLE**, (v. n.) rhuso, ammen, petruso, arswydo, ofni
- BOGGLER**, (s.) petruswr, ammheuw—arswydwr, ofuwr
- BOGGY**, (adj.) corsog, siglenog
- BOIL**, or *Bile*, (s.) penddŷn: (v. n.) berwi, brydio
- BOILING**, (s.) berwad, ias, berw
- BOISTEROUS**, (adj.) tymhestlog, terfysglyd, llawn cynnwrf
- BOISTEROUSNESS**, (s.) gwrthrwff, terfysg, trabludd, cynnwrf, godwrdd, angerdd, rhyferthwy, rhuad, creulonder
- BOLD**, (adj.) hŷ, ÷on, hyderus, rhyfygus, anturiol, hy-faidd.—*To be bold*, anturio, beiddio, arfreiddio, llyfasu, rhyfygu, bod yn hŷ, hyderu
- BOLDLY**, (adv.) yn hŷ, yn ÷on, yn hyderus, yn ddigywilydd
- BOLDNESS**, (s.) hydra, hyder, eonder, rhyfyg, llefys, calondid
- BOLE**, (s.) cyff, boncyff; mesur sych o 6 llestraid, math o briddell
- BOLL**, of *flax*, (s.) bollteiad, Jos. ii, 6. bollteidiau *llin*: (v. n.) hadu, Ecs. ix, 31. *a'r llin wedi hadu*, the flax was *bolled*
- BOLLEMONG**, (s.) amŷd, brithŷd
- BOLSTER**, (s.) gobenydd, clustog: (v. a.) ategu, cynnal i fynu
- BOLT**, (s.) bollt, trosol drws, bollt clo: *fig.* rhwystr, llŷdd, attal: (v. a.) bollto: *fig.* sicrhau—gogrynu, peillio, puro, neillduo
- BOLTER**, (s.) gwagr, rhidyll, gogr
- BOLTSPRIT**, (s.) yr hwylbren gogwyddedig yn mlaen llong
- BOLUS**, (s.) pelen, neu dameidyn meddygol
- BOMB**, (s.) garwsain—bwmp—pelen gau wedi ei llenwi â rhyw ddeunydd hyllog
- BOMB**, } (v. a.) saethu'r cyfryw
BOMBARD, } belenau i dref
- BOMBARDMENT**, (s.) bwmbart
- BOMBASIN**, (s.) defnydd sidan ysgafn, cottwn

- BOMBAST**, (s.) geiriau, neu ymadroddion uchel chwyddedig heb ystyr iddynt—ffwstian
- BONA-RÓBA**, (s.) putain
- BOND**, *tie*, (s.) rhwymyn, rhwym
- BOND**, *obligation*, (s.) rhwymedigaeth mewn ysgrifen, gweithred, neu rhwymedigaeth tan law un: (adj.) rhwym, caeth, 1 Cor. xii. 13. *Ai caethion ai rhyddion*
- BÓNDAGE**, (s.) caethiwed, caethfyd
- BÓNDMAN**, (s.) caeth wr, caeth was
- BONDSÉRVICE**, (s.) caeth wasanaeth
- BONE**, (s.) asgwrn: *pl.* esgyrn.—*Back-bone*, asgwrn cefn, glain cefn.—*Jaw-bone*, asgwrn gên
- BÓNELESS**, (adj.) diesgyrn, heb esgyrn
- BÓNFIREF**, (s.) coelcreth, tanllwyth gorfoledd, tandawd, tân a wnelir i arwyddocau rhyw lawenydd
- BÓNGRACE**, (s.) ffunen, penwisg
- BÓNNET**, (s.) heulrhod, penguwch, cwcwll, cap. Ecs. xxviii. 40.
- BÓNNY**, (adj.) moesgar, rhywiog, teg, dillyn, destlus, hoew-wych
- BÓNŶ**, (adj.) esgyrniog
- BÓOBY**, (s.) dyn hurt, dwl, serfan
- BOOK**, (s.) llyfr, llyfryn
- BOOK BINDER**, (s.) rhwymwr llyfrau
- BOOKISH**, (adj.) llyfraidd
- BOOK SELLER**, (s.) gwerthwr llyfrau
- BOOL**, (s.) paladr llysieuyn, calaf, neu welltyn yd; holttad llin
- BOOM**, *of a ship*, (s.) hwylbren llong
- BOON**, *favour*, (s.) anrheg, rhodd, dawn, oseb, twrn da
- BOON**, *petition*, (s.) gofyn, gofyniad, arch, eidduned, erfyniad
- BOON**, *companion*, (s.) cydymmaith, neu gyfeddachwr llawen, digrif, neu arabedus
- BOOR**, (s.) gwr gwledig, delff
- BOÓRISH**, (adj.) gwladaidd, delffaid, taeog, taeogaidd, diwybod
- BOÓRISHNESS**, (s.) gwladeidd-dra, taeogrwydd, delffeiddrwydd
- BOARD**, (s.) cydcam, cymhwedd, cellwair, digrifwch: (v.) cydcam, cellwair, gwawdio
- BOÓSY**, (adj.) hrwysg, meddw
- BOOT**, (s.) curan, heus, botas, coesarn—cêd, budd, lles, elw
- BOOTH**, (s.) pabell, lliest, lliesty, caban, bŵth, Job xxvii. 18.
- BOÓTLESS**, (adj.) difudd, diles, diddefnydd, anfuiddiol
- BOÓTY**, (s.) anrhaith, ysglyfaeth, ysgwfl, yspail a ddygir oddiar elynion
- BÓRAGE**, (s.) llawenllys
- BORÁX**, (s.) math o halen
- BÓRDEL**, (s.) puteindŷ, tŷ drwg
- BÓRDER**, (s.) ymyl, lledymyl, cwrr, ôr, eithaf peth—ffin, terfyn, cyffin, miniog, tuedd—gwrym, neu odre dilledyn, garddagl: (v. n.) cyffinio, cydymylu
- BORE**, (s.) twll ebill, twll taradr, twll: (v. a.) tyllu âg ebill, treiddio, tyllu, tyllu â tharadr
- BÓREAL**, (adj.) gogleddol, gogleddig
- BÓREAS**, (s.) gogledd-ddwyreinwynt
- BÓRER**, (s.) tyllwr, trywanwr—taradr, ebill, trwyddew
- BÓRING**, (s.) tylliad, treiddiad
- BORN**, (v. n.) geni, cael ei ddechreuad.—*To be born again*, ail-eni, ad-eni.—*First born*, cyntaf-anedig.—*Base born*, gordderch-fab, bastardd
- BÓROUGH**, (s.) bwrdeisdref
- BÓRROW**, (v. a.) benthycio, echwynna, cymmeryd echwyn, Esa. xxiv. 2. *Fr hwn a roddo, ac i'r hwn a gymmero echwyn* [wr
- BÓRROWER**, (s.) benthyciwr, echwyn-
- BÓRROWING**, (s.) benthyciad, echwyniad
- BÓSCAGE**, (s.) coedfa, coedwig, coed, gallt, gwig, coedle
- BÓSKY**, (adj.) coedog, llawn coed
- BÓSOM**, (s.) mynwes, asgre, llofres, asger, brocen, cesail, cilfach: (v. a.) mynwesu, cofleidio: *fig.* cadw yn ddirgel
- BOSS**, (s.) boglyn, bolglwm, gem, lletem—bogeilglwm a fydd ar gaead llyfr
- BOTÁNIC**, } (adj.) yn perthyn i
- BOTÁNICAL**, } lysiau
- BÓTANIST**, (s.) llysiuwr, llysieuydd, un celfydd yn natur llysiu, un yn astudio natur planhigion
- BÓTANOLOGY**, (s.) *from Gr. Botanē, herb, llysieuyn, and λογία, description, adroddiad; ymadroddiad, neu draethawd ar lysiau, neu blanhigion*
- BÓTANY**, (s.) yr wybodaeth o lysiau, neu blanhigion, llysiuwriaeth

- Botch**, *mend*, (v. a.) clytio, ailgyweirio: (s.) pyloryn, llynoryn
- BóTCHER**, (s.) clytiwr, cyweiriwr hen ddillad—gweithiwr trws gl
- BóTCHING**, (s.) clytiad, ailgyweiriad
- Both**, (adj.) y ddau, y ddau ynghyd—ein deuoedd, eich deuoedd, eill deuoedd.—*On both sides*, o'r ddeuparth, o'r ddeutu
- BoTs**, (s.) mân llyngyr yn ngholudd ceffylau, yr eüon
- BóTTLE**, (s.) costrel, cunach, costrelig, potel
- БóТТОМ**, (s.) gwaclod, sylfaen—dyffryn, cwm, glyn, ystrad, pant, panwl, godre, llawr
- BóТТОМLESS**, (adj.) diwaelod.—*Bottomless pit*, pwll diwaelod, anoddy, cadduglyn, annwn
- BOUGET**, (s.) cŵd, cŵd, alwar, pwr
- BOUGH**, *pron. Bow*, (s.) cainge, cangen, clofen, gwrysgen
- BOUGHT**, (*pre. of buy, pronounced baut*) prynedig, wedi ei brynu
- BOUGHT**, (s.) trŵad, trofa, plygiad
- BOULT**, (v. a.) gogrynu, peillio
- BóULTER**, (s.) gogr, paill, peilliwr
- Bounce**, (s.) ysgort, sain, diaspad, tongc—rhodres, ffrost: (v. n.) ysgortio, trystio, swnio wrth daro y naill beth wrth y llall, darstain, diaspedain, bocsbachu, bostio
- BOUND**, (v.) terfynu, gosod terfyn peth, ffinio, cyffinio
- BOUND**, *as a ball*, (v. a.) llamu, adlamu, neidio, gwrthneidio, rhoddi adlam, cilio yn ol, ysglentio
- BOUND**, (s.) terfyn, ffin, eithaf peth, terfyriad, cyffin
- BOúNDING**, (s.) neidiad, adlam, llamsach, llemain, ysglent
- BOúNDARY**, (s.) cyffin, terfyn
- BOúNDLESS**, (adj.) annherfynedig, diddiwedd, difesur, diderfyn, annyben
- BOúNTEOUS**, } (adj.) hael, haelgar,
- BOúNTIFUL**, } haelionus, hyged, hyrodd, doniog, cedawl, rhodddgar
- BOúNTY**, } (s.) haelioni,
- BOúNTIFULNESS**, } haeledd, haelder, syberwyd. *O gwna â mi, sy'mron fy medd, drugaredd a syberwyd.* Arch Diacon Prys, Sal. xxxix.
- BOúRGEON**, (v. a.) blaendarddu, blaguro, eginio, tarddu allan
- BOURN**, (s.) carog, nant, cornant, afonig—cyffin, terfyn
- BOUSE**, (v. n.) diota, meddwi, brwysgo, penfeddwi
- BOúSY**, (adj.) brwysg, meddw
- BOUT**, (s.) tro, sias, flwrgwd
- Bow**, (v.) plygu, camu, crymu, gwyro, gostwng, ymgrymu, Sal. lxxxvi. 1. *Gostwng, O Arglwydd, dy glust.* Barn. vii. 6. *A ymgrymasant ar eu gliniau*
- Bow**, (s.) bwa, albras—gostyngiad y pen, cyfarchiad.—*Rain-bow*, enfys, bwa gwllaw
- BóW-MAN**, (s.) saethydd
- BóW-BENT**, (adj.) cam fel bwa, annellog
- BóWEL**, (v. a.) diberfeddu, tynu allau yr ymysgaroedd
- BóWELS**, (s.) perfedd, ymysgaroedd, coludd, tripa.—*Bowels of compassion*, ymysgaroedd tosturi
- BóWER**, (s.) gwasgawdwydd, hafdy dail, osgl, deildy—angor
- BOWGE**, *pierce*, (v. a.) treiddio, trywanu, tyllu drwodd
- BóWING**, (s.) treiddiad, trywaniad
- BOWL**, (s.) ffiol, neu phiol, gwn, cawg, Num. vii. 13. *un phiol arian.* Preg. xii. 6. *A chyn tori'r cawg aur*
- BóWYER**, (s.) bwedydd, saer bwäu
- Box**, (s.) dyrnod, cernod, bonclust, cis, cernhep, lwmp—blwch, golwrch, prenfol, bylc: (v. a.) cernodio, dyrnodio
- Box, tree**, (s.) bocys, boc, Esa xli. 19. *A'rpren boc ynghyd*, pen. lx. 13.
- BóXER**, (s.) rhyswr, ymornestwr, ymdrechwr, ymladdwr â dyrnau
- Boy**, (s.) bachgen, llanc, herlod, crynddyn, rhocas, hogyn, bachgenyn, llengcyn, glas langc
- BóYISH**, (adj.) bachgenaidd, mabaidd, mabinaidd
- BóYISHNESS**, (s.) bachgeneiddrwydd, maboed, mabanoed
- Boy, or buoy of an anchor**, (s.) mynegai angor, dangoseg angor
- BRáBBLE**, (s.) ymgypris, ymryson, ymrafael, cynnen, ymsen, cecreth, ymgeiniad, ymgeintach: (v. n.) ymsenu, ymserthu, ymeirio, ymgeinio, ymryson ar eiriau, cecru
- BRáBBLER**, (s.) cecrwr, ymrysonwr, cynhenwr, dwndrwr

- BRACE**, (s.) creffyn, craff, cŷd, cys-wllt, cwplws, gafael fach — pâr, cwplw: (v. a.) rhwymo, cylymu, cyssylltu, cydio, cwplysu
- BRÁCELET**, (s.) breichrwy, breich-dlws, braichledr, arddyrdlws
- BRÁCER**, (s.) breichrwy, neu freich-wisg saethydd [eiau]
- BRÁCES**, (s.) hwyl-caffau, crog-gar
- BRÁCHIAL**, (adj.) yn perthyn i'r fraich, breichiol, breichus
- BRÁCHYGRAPHY**, (sub.) *from* Gr. *βραχυς*, short, byr, and *γραφω*, to write, ysgrifenu, byr ysgrifened, neu y gelfyddyd o ysgrifenu wrth nodau
- BRÁCHYLOGY** (s.) byr chwedl, byr draethawd, byr sôn
- BRACK**, (s.) gŵyd, bai, breg, agen
- BRÁCKET**, (s.) ysgwydd, neu dderbyniad i gynnal pen trawst mewn adeilad, gobenyddiad, cynnalbren
- BRÁCKISH**, (s.) hallt, heliaidd
- BRAG**, (v. n.) bocsbachu, ymffrostio, ymfolychu, ymogoneddu, ymglodfori, brolio, gwag-fostio
- BRAG**, } (s.) ffrost, ymffrost,
BRÁGGING, } molach, bocsbach, rhodres, gwag-fost, coegfolach, brol
- BRÁGGER**, } (s.) rhodreswr,
BRAGGADOCIO, } ymffrostiwr, bocsbachwr, ymfolychwyr, broliwr
- BRÁGGFT**, *kind of drink*, (s.) mêdd, bragod, diod a wneir o fêl a llysiau siopau, meddyglyn
- BRAID**, (v. a.) modrwyo, crychu, ymblethu: (s.) briger plethedig, lloewth o wallt modrwyog, penbleth
- BRAIN**, (s.) ymenydd.—*Brain-pan*, creuan, padell yr ymenydd.—*Brain-sick*, gwylltnaws, lledfrydig, ymenydd drwm, ymenydd glaf: (v. a.) diymenyddio
- BRÁINLESS**, (adj.) diymenydd, di-synwyr, ffol, ynfyd, ehud
- BRAIN-SICKNESS**, (s.) ynfydrwydd, gwallgof, gorphwyll, cynddaredd
- BRAKE**, *such as bakers use*, (s.) nôe bobi, padell bobi, llestr tylino
- BRAKE**, *for hemp or flax*, (s.) hydor, hydrwch, breuan llin neu gywarch, brac—rhodyn—genfa
- BRAMBLE**, (s.) mieren, mierion, drysien.—*Place full of brambles*, gwyddwal, gwyddweli, mierinllwyn
- BRAMBLING**, (s.) bronrhuddyn y mynydd.—*Greater brambling*, golfan yr eira
- BRAN**, (s.) sisel, rhuchion, eisin
- BRANCH**, (s.) caingc, cangen, clofen, osgl, gwrysgen.—*To branch out*, blaguro, blaen-darddu, tarddu allan, egino, tyfu.—*To branch out a discourse*, dosparthu ymadrodd yn amryw ranau, rhanu yn bennodau
- BRANCHINC**, (s.) blacndraddiad, blaguriad, blaendwf, tyfiad
- BRANCHY**, (adj.) llawn canghenau, canghenog, osglog, ceingciog
- BRAND**, (v. a.) nodi â haiarn poeth—goganu, enllibo, rhoddi drygair.—*Brand of fire*, pentewyn tanllyd, tewyn.—*Brand-iron*, trybedd
- BRAND**, *for cattle*, (s.) arwydd, nôd haiarn i nodi anifeiliaid, haiarn-nôd
- BRANDISH**, (v. a.) ysgwyd, cwhwfan, honsio, ysgwyd arf—llewyrchu, dysgleirio, Ezeq, xxxii. 10.
- BRÁNDY**, (s.) poethwin, brandi
- BRÁNGLE**, (v. a.) ymsenu, ymsywen, ymgecreth, ymremial, ymryson, ymregu, ymdaeru
- BRÁNNY**, (adj.) branllyd
- BRASS**, (s.) pres, copr, latwn, efydd, clydr, elydn
- BRAT**, (s.) plentyn, mewn ffordd o ddirmyg, bretyn, cadechyn
- BRÁVADO**, (s.) balchder, traha, rhyfyg
- BRAVE**, (adj.) tlws, gwyh, taclus, trwsiadus, hardd, cyfrdo—rhagorol, godidog, ardderchog—glew, nerthol, dewr, hyderus, hŷ, calonog: (v. a.) cyffroi, cynhyrfu, cythruddo, annog i ddigofaint.—*To be brave*, (*fine*) hod yn wych, bod yn daclus, bod yn drwsiadus, bod yn hardd
- BRÁVERY**, *fineness*, (s.) destlusrwydd, harddwch, tegwch, gloywder
- BRÁVERY**, *excellency*, (s.) rhagoriaeth, godigawgrwydd, ardderchawgrwydd
- BRÁVERY**, *valour*, (sub.) dewrder, gwyhder, glewder, mawrfrydigrwydd, mawrwriaeth
- BRAWL**, (v. n.) ymsenu, ymserthu, ymgeinio, ymryson ar eiriau, cecru: (s.) ymserth, ymryson ar eiriau, cecreth
- BRAWLER**, (s.) ymffrostiwr, ymsenwr, ymgecwr, ymgeinigwr

- BRAWN**, (s.) cyhyr, llyweth o gig cyhyrog, rhannau cyhyrog y corff—braich—nerth, grym—baeddgig
- BRÁWNŶ**, (adj.) cyhurog, gewynog—cryf, nerthol, grymus
- BRAY**, *pound*, (v. a.) briwio, malurio, chwilfriwio, dryllio, ponio
- BRAY**, (v. n.) gweryru fel asyn, brefu, breferad—drygnadu, rho, trydar
- BRAZE**, (v. a.) efyddu, sawdurio, asio, iasu, cyfanu
- BRÁZEN**, (adj.) efyddaidd a wneir o bres—digywilydd, haerllug.—*To brazen a thing out*, taeru, neu haeru peth yn ddigywilydd; gwadu yn haerllug.—*Brazen face*, dyn digywilydd, coegddyn haerllug.—*Brazen-fac'd*, digywilydd, trahy, haerllug
- BRÁZIER**, (s.) gof pres, efydd, neu gopr, efydd-weithiwr
- BRÁZING**, (s.) sawduriad, asiad ynghyd, iasad
- BREACH**, (s.) toriad, rhwygiad, digyswllt, dadgysylltiad, gwahaniad—anghydfod, anghytundeb—troseddiad
- BREAD**, (s.) bara.—*Household bread*, bara peiniol, bara ammyd, bara gwenith trwyddo.—*Leavened bread*, bara surdoes.—*Unleavened bread*, bara cri, bara croyw.—*Show bread*, bara gosod, Mat. xii. 4.—*Bread-corn*, ŷd bara
- BREADTH**, (s.) llêd, lledander, ehanger, helaethder
- BREAK**, (v. a.) torri, darnio, dryllio, rhwygo, gorthorri
- BREAK**, *tame*, (v. a.) dofi, hyweddu, tori anifail gwyllt.—*Break of day*, toriad y dydd, llug y dydd, boreuddydd, y wawr ddydd, glasiad y dydd
- BREAK-FAST**, (s.) boreufwyd, torympryd, tor cythlwg: (v. n.) bwyta boreufwyd, tori ympryd
- BRÉAK-NECK**, (s.) dibyn, diphwys, gorwaered, enbyd ei ddringo
- BREAST**, (s.) bron, dwyfron, brysced—parwyden, Ecs. xxix. 26.—*Woman's breast*, bron gwraig.—*Breast-cloath*, bronlliaen, dwyfron-eg, bronfoll.—*Breast-plate*, cledr y ddwyfron, clwyd y ddwyfron, dwyfron-eg, bronddor, cyras
- BREATH**, (s.) anadl, ffûn, chwyth, awel
- BREATHE**, (v. n.) anadlu, chwythu, cymmeryd anadl, diheu, peuo, gorphwys—gorphwyso—byw, bucheddu.—*To breathe one's last*, anadlu allan, marw, ymadael â'r ysbryd.—*Shortness of breath*, chwiw, diflyg anadl
- BREATHING**, (s.) chwythiad, anadliad, dyhead, cymmeriad gwynt
- BREATHLESS**, (s.) allan o anadl, dianadl, marw
- BRECON**, or } (s.) Aberhonddu;
BRECKNOCK, } Brycheiniog
- BRECH**, (s.) tin, rhefr, cyfeistedd
- BRÉCHES**, (s.) clôs, llawdr, llodr
- BREED**, (v. a.) cenedlu, hilio, eppilio, yunill eppil, ymddwyn, esgor; deor; magu, maethu, meithrin, dwyn i fynu.—*They breed mischief to me*, maent yn creu niweid i mi.—*What is bred in the bone will never be out of the flesh*, yr hyn a fago yn yr asgwrn nid â byth allan o'r cnawd: (s.) rhyw, cenedl, hiliogaeth, rhywogaeth, edryd, bragad, eppil
- BRÉÉDER**, (s.) cenedlwr, hiliwr, eppiliwr—magwr, maethydd
- BRÉÉDING**, (s.) cenedliad, hiliad, eppiliad—magiad, meithriniad, dygiad i fynu.—*Breeding good manners*, dinaseiddrwydd, cyweithasrwydd, medrusrwydd, moesgarwch
- BREEZE**, (s.) awel dirion—chwa—cacynen y meirch
- BRETHREN**, (s.) brodyr
- BRÉVIARY**, (s.) talfyriad, cwtogiad, crynodeb, byrhad, byriaeth
- BREVIATE**, (v. a.) edr. *Abbreviate*
- BRÉVIATING**, (s.) edr. *Abbreviation*
- BRÉVIATURES**, (s.) arwyddion. nodau, neu lythyrenau, a osodir am eiriau
- BREVIÉR**, (s.) math o argraff lythyren o'r maintioli hyn—*Dictionary*
- BRÉVITY**, (s.) byrder, cwtogrwydd
- BREW**, (v. a.) macsu, darllaw
- BRÉWER**, (s.) darllawr, darllawydd, traenter, cyrfydd, gwallowfwr, macswr
- BRÉW-HOUSE**, (s.) darllawdy cwrfdy

- BREWESS,** } (s.) brywes, pottes,
BREWIS, } mican, brwchan cig
BRI'AR, } (s.) drysien.—*Sweet Bri-*
BRI'ER, } *ars*, mieri mair
BRI'BE, (s.) gwobr, gwobrwy: (v. a.)
 rhoddi gwobrwy, llygru â gwobr
BRI'BER, (s.) gwobrwr, gwobrwywr
BRI'BERY, (s.) y weithred o roddi
 gwobr i'r dyben i amrwymo un i
 fod o ryw blaid neillduol, gwob-
 rwyad
BRICK, (s.) priddfaen, pridd beithyn
BRI'CK-KILN, (s.) olyn priddfeini
BRI'CK-MAKER, (s.) priddellwr
BRI'DAL, (adj.) a berthyn i briodas,
 neu neithior: (s.) neithior, priodas
BRIDE, (s.) priodas ferch, gwraig
 pwys, priodferch, y wraig ieuangc
BRIDEGROOM, (s.) priodfab, priodas
 fab, gwr pwys, gwr newydd briodi
BRI'DE-MAN, (s.) gwas y priodfab
BRI'DE-MAID, (s.) llawforwyn y
 briodferch, morwyn priodas
BRI'DEWELL, (s.) carchar, tŷ cerydd
BRIDGE, (s.) pont, gwddor.—*Draw-*
bridge, pont i'w chodi pan fyddo
 achosion, ysgrogell
BRI'DLE, (v.) ffrwyno: (s.) ffrwyn,
 genfa, llyddawydd.—*Bridle-rein*,
 awen ffrwyn, awyn, afwyn.—*The*
head stall of a bridle, boglwm,
 bogeilglwm ffrwyn, talffrwyn
BRIEF, (s.) brŷf, byrlyfr, ysgrifen,
 siarter: (adj.) byr, talgrwn, cryno,
 cwta
BRIEFLY, (adv.) yn fyr, yn gryno,
 Rhuf. xiii. 9. *ei gynnwys yn gryno*,
 ar fyreiriau—ar fyr.—*As briefly as*
I could, mor fyred ag y gallaswn.—
I will briefly relate the cause, mi a
 adroddaf yn fyr yr achos
BRIEFNESS, (s.) crynodeb, byrdrâ,
 cwtogrwydd, byrder
BRI'ER, (s.) edr. *Briar*.—*Sweet Bri-*
er, drysien bêr
BRI'ERY, (adj.) drysiog, dreiniog.
 llawn drain, drysi, a mieri
BRIGÁDE, (s.) byddin, rhawd, min-
 tai o lieddwyr
BRI'GADIER, (s.) blaenor, neu dyw-
 ysog byddin, byddinwr
BRI'GANDINE, (s.) llurig, curas
BRI'GANTINE, *pinnacle*, (s.) ysgafn
 long, llong fechan
BRIGHT, (adj.) gloyw, eglur, ysplen-
 ydd, dysglair, goleu, mirain, ffloyw,
 tywynedig, llewyrchedig, tég
BRI'GHTEN, (v. a.) gloywi, gwneuthur
 yn ddysglair, gwneuthur yn ysplen-
 ydd—addurno, harddu: (v. n.) dys-
 gleirio, llewychu, llewyrchu, gol-
 euo, llenferu
BRI'GHTISH, (adj.) lled-ddysglair,
 lled-ysplenydd
BRI'GHTLY, (adv.) yn ddysglair, yn
 ysplenydd, yn loyw, yn ganaid
BRI'GHTNESS, (s.) gloywder, dysgleir-
 deb, eglurdeb, llewyrch, hudd, flur
BRIGUE, (s.) anghymmod, cynnen
BRI'LLIANCY, (s.) llewyrch, dysgleir-
 der, tywyn, mellteniad.
BRI'LLIANT, (adj.) ysplenydd, dys-
 glair, echdywynedig, llewyrchedig
BRIM, (s.) ymyl, lled ymyl, cwr,
 glan, min, goror: (v.) llodi
BRI'MFUL, (adj.) llawn hyd yr ymyl
BRI'MSTONE, (s.) brwmstan, mygfaen,
 llosgfaen, llosgfaen
BRI'NDED, (par.) rhengog, brith,
 tryfrith, amryliw, brych
BRI'NDLE, (s.) rheng, brithni, brith-
 der, brychder
BRI'NDLED, (par.) edr. *Brinded*
BRINE, (s.) heli, dwfr hallt, gwlyb-
 wr hallt.—*Brine-pit*, pwll heli
BRING, (v. a.) cywain, arwedd, dwyn,
 dyborthi.—*To bring up*, dwyn i
 fynu, magu, meithrin.—*To bring*
forth young, esgor, ymddwyn, cen-
 hedlu, dwyn eppil; deor, heigio,
 llydnu.—*A wyddost tŷr amser i*
eifr gwylltion y creigiau llydnu? Job
 xxxix. 1.—*Bringer up*, meithrinwr,
 maethwr, magwr.—*Bringing forth*
of young, cenhedliad eppiliad.—
Bringing up, meithriniad, magiad,
 dygiad i fynu, dysgeidiaeth, ath-
 rawiaeth
BRINY, } (adj.) hallt, halltaidd,
BRINISH, } wedi ei halltu, heliaidd
BRINK, (s.) min, glan, ar lan yr
 afon, Gen. xli. 3. cwr goror.—*To*
be on the brink of death, bod mewn
 perygl
BRI'ONY, (s.) y winwydden wen.—
White briony, bloneg y ddaear,
 rhwymyn y coed, llyisiau'r twrch,
 eirin gwion, grawn y perthi, pader-
 au'r gâth.—*Black briony*, gwden y
 coed

- BRISK**, (adj.) cyflym, hoenus, buan, bywiog, esgudlym, hoyw, heinyf
- BRISKNESS**, (s.) bywiogrwydd, cyflymder, hoywder, gorawen, gorhoen
- BRI'SKET**, (s.) parwyden, brysced
- BRI'STLE**, (s.) gwrychen, rhwynyn: (v. a.) codi gwrych, hyllu, gerwino
- BRISTLY**, (adj.) gwrychog, llawn gwrych, garwfflewog
- BRI'STOL**, (s.) Caerodor yn Nant Baddon, Bristo, Bryste
- BRITAIN**, (s.) Prydain, ynys Prydain
- BRITAINS**, (s.) brutaniaid, brython
- BRITISH**, (adj.) prydanaidd, yn perthyn i Brydain.—*British tongue*, Brythoneg, Cymraeg
- BRITTLE**, (s.) brau, hydor, hydwrch, breuol, bregus
- BROACH**, (s.) bêr, beran: (v. a.) trywanu â ber—dwselu baril—agori—bod yr awdwr, neu'r cyhoeddwr cyntaf o ryw farn, neu ddychymmyg
- BRÓACHER**, (s.) bêr: *figur.* dychymmygwyr, neu sylfaenwr cyntaf rhyw athrawiaeth
- BROAD**, (adj.) llydan, ehang, ehelaeth, rhwth
- BRÓADNESS**, (s.) lled, llydander, ehangder, helaethder
- BROCK**, (s.)edr. *Badger*
- BROGUE**, (s.) esgid goed, clogsen
- BROID**, (v.)edr. *Brail*
- BROIL**, (s.) terfysg, ymryson, trabludd, trallod, cynnwrf, cythrwfwl, helbul, godoryn: (v. a.) poethi, crasu, cras boethi, golosgi, goddeithio
- BRÓKAGE**, **BRÓKERAGE**, (s.) hur, neu wobwr un a fyddo yn gwneuthur bargaenion dros arall—y swydd neu yr alwedigaeth o brynu a gwerthu pethau ail law
- BROKE**, (v. n.) prynu a gwerthu dros ereill, dirprwyo
- BRÓKEN**, (part.) drylliog, torredig
- BRÓKER**, (s.) dirprwywr, un a f'o yn prynu a gwerthu dros eraill—prynwr a gwerthwr pethau ail law—un a gymmer wystlon
- BROND**, (s.) nôd haiarn fel ar leidr, arwydd anair, gogan
- BRÓNTOLOGY**, (s.) *from* Gr. *Βροντη* *thunder*, tarau, and *λογος*, *discourse*, traethawd, traethawd ar dyrfau
- BROOCH**, (s.) gem, glain, torch mawr, nwgl, eurdorch, tlws: *fig.* addurn, harddwch, anrhydedd
- BROOD**, (s.) deoriad cywion, hiliogaeth, eppil: (v. n.) deor, eistedd ar wŷau
- BROÓDING**, (s.) deoriad, eisteddiad ar wŷau
- BROOK**, (s.) nant, cornant carog, aber, aber ddwfr, afonig: (v. a.) cyd-ddwyn, goddef ymddyoddef, dyoddef
- BROOKLIME**, (s.) y greulys fenyw, llychlyn y dwr, llyisiau Taliesin, claiarllys y dwfr, graianllys y dwfr
- BROOM**, (s.) ysgub, ysguben, ysgubell—hanadl.—*Butcher's broom*, celyn Mair
- BROOM-RAPE**, (s.) gandrist y banadl, yr orfanch, corn y bwch, paladr hir
- BROTH**, (s.) pottes, cawl, bresych, isgell, sew
- BRÓTHEL**, } (s.) trythylldy,
BROTHEL-HOUSE, } puteindy
- BRÓTHELRY**, (s.) puteindra, aflendid, serthedd, trythyllwch
- BRÓTHER**, (s.) brawd: *pl.* brodyr
- BRÓTHERHOOD**, (s.) brawdoliaeth, brawdoldeb.—*Foster brother*, brawd maeth.—*Brother in law*, brawd yn nghyfraith
- BRÓTHERLY**, (adj.) brawdol.—*Brotherly love*, brawdgarwch, cariad brawdol, brawdserch
- BROW**, (s.) ael, ellacl, talcen, Esa. xlvi. 4. *a'th* dalcen *yn bres*.—*The space between the brows*, cyfwng yr aelïau.—*Brow of a hill*, ael bryn, crib mynydd
- BROW'BEAT**, (v. a.) edrych yn guchïog, edrych yn sur, cuchïo
- BROWN**, (adj.) tywyll, gwineu, gwineu-ddu, llwyd-ddu, coethin
- BROWSE**, (s.) pawr, gwrysg, neu ganghenau deiliog i anifeiliaid i ymborthi arnynt: (v. a.) pori canghenau deiliog, ymborthi ar frigau coed, ysgythrhu. brig-ladd
- BRÓWSER**, (s.) ysgythrwr
- BRUISE**, (v. a.) dryllio, ysigo, tori yn fân, briwo, malurio, sibwrtho
- BRUISING**, (s.) ysigfa, pwyad, drylliad, maluriad
- BRUIT**, (s.) swn, trwst, chwedl, newydd: (v. a.) rhoi'r sôn i maes, cyhoeddi, gwneuthur yn gyhoedd

- BRÚMAL**, (adj.) yn perthyn i'r gauaf, gauafaidd
- BRÚNETTE**, (s.) un o wynebpyrd tywyll, merch wineu-lwyd
- BRUNT**, (s.) rhygyr, rhythr, cyrch, hwrdd, lluchynt, cais, ymosod
- BRUNT**, *evil accident*, (s.) dryglam, aiffawd, drwg ddamwain, drwg ddygwydd, ammorth
- BRUSH**, (s.) ysgubell, ysgubrwyd: (v. a.) ysgubo ymaith, glanhau
- BRUSHER**, (s.) ysgubwr, glanhawr
- BRÚSTLE**, (v. n.) trystio, ysgortio, clindarddach, seinio, diaspedan: *fig.* ffrostio, ymfrostio, bocsachu, ymfolychu, ymfrochi
- BRÚTAL**, } (adj.) anifeilaidd, ys-
- BRUTISH**, } giublaidd, fel anifail gwyllt—anwar, creulon, anynad, dywal—ffiaidd, aflan, anllad, drythyll, hurt, ynfyd, poethwyllt, cnawdwyllt
- BRÚTALITY**, (s.) anifeildra, creulonedd, ffyrnigrwydd, gerwindeb, gwylltineb, dywalder—ffieidd-dra, aflendid, anlladrwydd, trythyllwch—hurtrwydd
- BRÚTALIZE**, (v. n.) gwylltio, gorwylltio, cynddeiriogi, hyllu, ffyrnigo, creuloni—ynfydu
- BRUTE**, (adj.) direswm, diddeall: (s.) anifail, ysgrubl—dyn creulon, ffyrnig, didrugaredd
- BRÚTISHNESS**, (s.) *edr. brutality*
- BUB**, (s.) cwrw cryf.—*He loves cheap port, and double bub. Prior.*
- BÚBBLE**, (s.) morwisiad, bwrlwm, cloch y dwfr, clych lluddas: *figur.* twyll, dichell, siomiant: (v. n.) berwi'n gruchias, boglymu, berwi'n glychau: (v. a.) twyllo, siomi hudo
- BÚBBLING**, (s.) berwad fel morwysiad, neu glych suddas, crychias
- BÚBBY**, (s.) bron gwraig, diden
- BÚCCANIERS**, (s.) môr-wylliaid, neu fôr ladron, a fu gynt yn dygn fol-estu ynnysoedd yr India Orllewinol
- BUCK**, (s.) iwrch, carw, ewig lwyd.—*Buck-lie*, lleisw, llutrod, trwyth
- BUCK**, (v. a.) golchi dillad mewn llutrod, rhidio, trwytho, golchi
- BÚCKET**, (s.) llestr i godi dwfr, llestr i ddwyn dwfr, ystwc, crwc
- BÚCKLE**, (v. a.) byclu, tytmwyo, cylymu, cyssylltu, cau yn nghyd: (s.) bwcl, gwaeg, tytmwy, boglwm, gwilfrwn.—*Buckle-maker*, gwneuthurwr boglymau
- BÚCKLER**, (s.) astalch, bwled, tarian, ysgwyd, aes, talwas, talbos
- BÚCKRAM**, (s.) lliain cri, syth-liain
- BÚCKTHORN**, (s.) rhafnwydden
- BUD**, (s.) blaendardd, blaguryn, ysgewyll, eginyn, bywullyn: (v. n.) torri allan, blodeuo, blaendarddu, eginio
- BÚDDING**, (s.) blaendarddiad, blaguriad, tyfiad, blaendwf, toriad allan
- BUDGE**, (adj.) digllon, anhyuaws
- BÚDGET**, (s.) còd, scrapan, còd, bwlgan còd groen, bolgan
- BUFF**, **BÚFFLE**, **BÚFFALO**, (s.) bual, ých gwyllt
- BÚFFET**, (s.) llogawd, llogell, almari i ddal bwrdd-lestri—cernod, bonclust, cis, dyrnod, lab, lwmp: (v. n.) taro â dwrn, pwyo, ffustio, maeddu
- BUFF-leather**, (s.) buelingroen, croen bual
- BÚFFLE-headed**, (adj.) hurt, pwl, synhwyrbwl, ynfyd, pendew
- BUFFOÓN**, (s.) ysgentyn, croesan, cellweiriwr, digrifwas, un a wna funudiau.—*To play the buffoon*, cellwair, cydgam, cymwedd, chwarae'r ysgentyn, dywedyd croesanaeth a bustledd
- BUFFOÓNERY**, (s.) croesanaeth, bustledd, coegddigrifwch, serthedd, cellwair, cydgam, croesanair
- BUG**, (s.) cynrhonyn.—*May bug*, chwil, chwilen ddu
- BUG**, *or bugbear*, (s.) bw, bwbach, hudwg, cysgod, ellyll, anysbyrd
- BÚGGERER**, (s.) a wnel anlladrwydd gyda bechgyn, gwrryw-gydiwr
- BÚGGERY**, (s.) anlladrwydd gyda bechgyn, gwrryw-gydiad, Sodom-iaeth
- BÚGLE**, (s.) y friwlys las, glesyn y coed, yr olchenid—glain, cae, mynyglgae.—*Bugle-horn*, corn hela
- BUILD**, (v. a.) adeiladu, saernio
- BÚILDER**, (s.) adeiladwr, adeilwr.—*Master-builder*, pen saer, dychymmygwr gwaith, meistr gwaith
- BÚILDING**, (s.) adeilad, adeiladaeth
- BULGE**, (*sea term*) (v. n.) taro wrth graig, suddo, tolcio, agenu
- BÚLIMY**, (s.) *from Gr. βov, large, or*

- great*, helaeth, neu fawr, and λιμος, *hunger*, newyn, dirfawr wange, neu newyn—y newynglwyf
- BULK**, (s.) maint, maintiolaeth, helaethrwydd.—*The bulk of mankind*, y rhan fwyaf o ddynol.ryw—adeilad o flaen ffenestr
- BULKY**, (adj.) mawr, dirfawr, amrosgo, abrwysgl, corffol, cynhwysfawr
- BULL**, (s.) tarw, bwla, bitolws
- BULL**, *blunder in speech*, (s.) gwrthuniaith, trwsgliaith, gwrthddywediad.—*Bull-dog*, costog, costowci.—*Bull-finch*, aderyn rhwngoch, coch y berllan
- BULLACE**, (s.) bwlas, eiriren wyllt, eiriren perthi, eiriren sur fach.—*Bullace-tree*, eirin-bren gwyllt, eirin berth
- BULLET**, (s.) maen gwn, pelen o blwm, neu fetel arall, bwleden
- BULL-HEAD**, (s.) bawd y melinydd, pen tarw.—*Bull-chaffer*, gwas y neidr
- BULLION**, (s.) arian, neu aur mewn clamp, neu dalp
- BULLOCK**, (s.) bustach, eidion ieuangc, enderig, treisiad, ych
- BULL-RUSH**, (s.) cors frwynen, llafrwynen, morfrwynen, morhesgen
- BULLWEED**, (s.) y ddau wynebog, y fad felen
- BULLWORT**, (s.) troed y tarw
- BULLY**, (s.) rhodreswr, ymfrostiwr, boesachwr, broliwr, bygythiwr: (v. a.) bygylu, bygwth, rhodresu, ymfrostio
- BULLWARK**, (s.) gwrthglawdd, gwarchglawdd, argae, amddiffynfa, diogelfa, noddfa, nawddle
- BUM**, (s.) bontin, ffolen, tin
- BUMBAILIFF**, (s.) ceispwl, rhingyll, gwysiwyr
- BUMKIN**, (s.) gwr gwladaidd, delff, diwybod, tauog, drel
- BUMP**, (s.) chwydd, cis, dyrnod: (v. a.) chwyddo, codi yn chwydd—troedio
- BUMPER**, (s.) cwpan wedi ei lenwi hyd yr ymyl, cyfor wydryn
- BUNCH**, (s.) hwrwg, chwydd, oddf, cwgn, cygn—swp, swp o rawnwin
- BUNDLE**, (s.) swp, sypyn, sopen, seldrem—ysgub, rhwymyn, 1 Sam. xxv. 29. *Wedi ei rwymo yn rhwymyn y bywyd*. Mat. xiii. 30. *Rhwymwch hwynt yn ysgubau*
- BUNG**, (s.) top, neu dopyn baril.—*Bung-hole*, twll baril
- BUNGLE**, (v. n.) gwneuthur rhyw beth mewn modd anghelfydd, trwsgl, neu chwithig, bwngler. waith
- BUNGLER**, (s.) dyn chwith, anghelfydd, anghywraint, bwngleryn
- BUNGLINGLY**, (adv.) yn anghelfydd, yn anghywraint, yn anghreiftwraidd, yn anweithgar, yn drwsgl, yn wrthun
- BUNN**, } (s.) teisen, teisen lysieuog,
BUN, } chwiog, bara mïod
- BUNT**, (v. n.) gwrthio allan, chwyddo allan, chwyddo gan wynt
- BUOY**, (s.) mynegydd angor: (v. a.) codi i wyneb y dwfr, cadw ar wyneb y dwfr: (v. n.) nofio: *fig.* gorchfygu pob rhwystrau
- BUR**, or *burdock*, (s.) cyngaf, cacamwci, cyngaw
- BURBOT**, (s.) llefen, llefenan
- BURDEN**, (v. a.) llwytho, pynio, pynorio: (s.) baich, llwyth, pwn, bwrn, pwys
- BURDENOUS**, **BURDENSOME**, (adj.) llwythog, pwysfawr, trwm, helbulus, trallodus
- BUREAU**, (s.) ysgrifen-gist
- BURGAGE**, (s.) ammod, neu hawl bwrdeisdrefol
- BURGANET**, (s.) helm, penwisg ddu, penffestin
- BURGEOIS**, (s.) math o argraff lythyren
- BURGESS**, (s.) dinesydd, gwr rhydd, gwr breiniol, bwrdaid
- BURGEON**, (s.) blaendardd, blaguryn, ysgewyll, eginyn: (v. n.) tarddu allan, blaendarddu, blaguro, eginio
- BURGLAR**, (s.) torwr tai, neu dŷ
- BURGLARY**, (s.) toriad tai gwedi'r nos
- BURCOMASTER**, (s.) penllywodraethwr, neu reolwr tref, maer
- BURIAL**, (s.) angladd, claddedigaeth, cynhebrwng, arwyl
- BURIAL**, (*solemnities*) arwyliant
- BURLESQUE**, *pron. Burlesk*, (s.) sen, duchan, gogangerdd, gwatworgerd, arabedd, gwawd, cellwair: (v. a.) senu, gwadio, cellwair, cydcam
- BURLY**, (adj.) mawr o gorff

- BURN**, (v. a.) llosgi, deifio, goddeithio: (s.) llosgiad, golosgiad
- BURNET**, (s.) cerdin y ddaiar, llysiâu'r cryman
- BURNING**, (sub.) llosgfa, angerdd, poethfa, ennynfa, goddaith.—*Burning glass*, llosg-wydr
- BURNISH**, (v. a.) cyboli, yslipanu, arlathru, gloywi
- BURNISHER**, (s.) cybolwr, llathrydd
- BURNED**, (part. passive of *Burn*) llosgedig, llosg
- BURR**, (s.) tipyn y glust, cwr isa'r glust
- BURROW**, (v. a.) gwneuthur ogof, neu dwll yn y ddaiar: (s.) bwrdeisdref, tref freiniol—twll cwingod
- BURSAR**, (s.) trysorwr, amnerydd
- BURSE**, (s.) cyfnewidty, cyfnewidfa
- BURST**, (v. n.) hollti, rhwygo, rhuthro allan, tori allan: (s.) rhwygiad, toriad
- BURTHEN**, (s.)edr. *Burden*
- BURY**, (s.) cyfanneddle, annedd, trigle, pryseddfod: (v. a.) claddu, daiaru.—*Burying-place*, mynwent, beddrod
- BUSH**, (s.) llwyn, perth, Ecs. iii. 2.
- BUSHEL**, (s.) ystaca, hestoraid, meiliaid, llestr, Mat. v. 15.
- BUSHY**, (adj.) llwynog, perthog
- BUSILY**, pron. *Bizily*, (adv.) yn drafferthus, yn ystig, yn ddyfal, yn ddiwyd, yn ffwdanus, yn llafurus
- BUSINESS**, pron. *Bisness*, (s.) neges, trafferth, gorchwyl, trybestod, pelrhe, cymhelri, galwad, gwaith
- BUSK**, (s.) bronfoll, bronbren, bronatteg
- BUSKIN**, (s.) ffollach, curan, gwintas
- BUSS**, (s.) cusan—llong fechan: (v. a.) cusanu
- BUST**, (s.) delw, neu lun rhan o ddyn, megis y pen a'r ysgwyddau
- BUSTLE**, (v. n.) trabluddio, ymdrafferthu, bod mewn trybestod, a chythrwfl, godwrddio: (s.) godwrdd, trafferth, cythrwfl, terfysg, trallod, trabludd, ymfirwst
- BUSY**, pron. *Bizy*, (s.) trafferthus, diwyd, ystig, dyfal, llafurus: (v.) trafferthu, llafurio.—*To be busy*, bod yn ddiwyd, ymdraffullio, ymdrafferthu.—*Busy body*, dyn cymmyreddus
- BUT**, (conj.) ond, onid, eithr: (s.) ffin, cyffinydd, terfyn
- BUTCHER**, (s.) cigydd: (v. a.) lladd.—*Butcher broom*, celyn Mair
- BUTCHERLY**, (adv.) yn greulon, yn erchyll, yn waedlyd, cigyddlyd
- BUTCHERY**, (s.) swydd cigydd: *fig.* lladdfa, galanastra, aerfa
- BUTLER**, (s.) trulliad, gwallofiad, gwallawfwr, heilyn, pentrulliad
- BUTT**, (s.) gwinlestr, baril—nôd—gwrthddrych: (v. a.) cornio, hyrddio, ymhwrd
- BUTTER**, (s.) ymenyn.—*Fresh-butter*, ymenyn gwryf.—*Butter-milk*, enwyn, llaeth enwyn
- BUTTERFLY**, (s.) gloyn byw, eilier
- BUTTERWORT**, (s.) y doddedig wen, y werog, bara can y defaid, llysiâu y defaid, mân y donn
- BUTTERY**, (s.) trull, bwytty
- BUTTOCK**, (s.) clun, pedrain, ffolen
- BUTTON**, pron. *Butun*, (s.) bwtwm: (v. a.) botymu, bytymu, boglymu.—*Button-hole*, rhwyll bwtwm
- BUTTRESS**, (s.) atteg, annel, attegabawl, cynhal-fur
- BUXOM**, (adj.) ufudd, ewyllysgar, heinif, bywiog, hoyw, hoenus, llon, gorawenus: anllad, drythyll, nwyfus
- BUXOMNESS**, (s.) gorawen, gorhoen, carueiddrwydd, bywiogrwydd
- BUY**, pron. *By*, (v. a.) prynu, pwrcasu
- BUYER**, (s.) prynwr, pwrcaswr
- BUZZ**, (v. n.) lleisio fel gwenyn.—*To buzz in one's ear*, sibrdw, sisial, sio yn nghlust un
- BURZARD**, (s.) math ar hebog—bod teircaill.—*Moor buzzard*, bod y gwerni, bwncath y wern: *fig.* dyn dwl, hurt, syfrdan
- BÜZZER**, (s.) sisiwr, sisialwr
- BY**, (prep.) wrth, trwy, heibio.—*By and by*, allan o law, maes o law, yn y man, yn ddioed, ar fyr, yn ddiattreg, hebair, ar y gair.—*By end*, hunan fantais
- BYGONE**, (adj.) aeth heibio, a basiodd. *The bygone day.* *Shaks.*
- BYPAST**, (adj.) wedi myned heibio
- BY-LAWS**, (s.) rheolau cymdeithas, cyfreithiau cartrefol, cyfreithiau a wnair gan, a phriodol i, ryw gorffolaeth
- BYAS**,edr. *Bias*.

C.

- CABAL**, (s.) cymmanfa fechan, cynulleidfa—ystryw, dichell, ystrange: (v.n.) dyfeisio dichellion i'r dyben i wneuthur cynnwrf, neu gyfnewid mewn llywodraeth, cynllwyn
- CABÁLA**, (s.) *from Heb.* cabala, *received doctrine*, athrawiaeth dderbyniedig, traddodiad Iuddewig, neu farn, tyb, arfer, neu esponiad ar yr ysgrythur, a draddodwyd o dad i fab
- CÁBALIST**, (s.) sect yn mhlith yr Iuddewon, ag oeddent yn deongli, neu esponio yr ysgrythur, ac yn astudio y traddodiadau
- CÁBBAGE**, (s.) bresych bengron: (v.a.) lladrata yn ddirgel, yn ei ystyr mwyaf priodol, y mae yn arwyddocau lladrata rhan o frethyn un heb yn wybod iddo
- CÁBIN**, (s.) caban, bwth, cell.—*Cabin-boy*, caban-was
- CÁBINET**, (s.) prenol, prenfol, cistan, ysgrin—dirgel gyngor
- CÁBLE**, (s.) rhaff angor
- CÁCKLE**, (v.n.) crecian, clocian, clwcian, gregar, taenu chwedlau
- CÁCOPHONY**, (s.) *from Gr.* *κακός*, *bad*, *drwg*, and *φωνή*, *voice*, lleferydd, sŵn anhyfryd, o herwydd cydsylltiad llythyrenau, neu silaffau mewn gair
- CÁCODEMON**, (s.) drwg ysbryd, anysbryd
- CADAVEROUS**, (adj.) celaneddog, tebyg i fyrgyn, neu gorff marw
- CÁDDIS**, (s.) ysnoden
- CADE**, (s.) llestryn, barilan: (adj.) tyner, dôf, gwâr.—*A cade of herrings*, mwys o ysgadan, yw 500.—*A cade lamb*, oen swci, oen llawfaeth
- CÁDENCE**, (s.) cwympiad, neu ostyngiad llais—iawn-fesuriad
- CÁDET**, (s.) y brawd ieuangaf mewn teulu—un yn gwasanaethu mewn rhyfel ar ei draul ei hun
- CAGE**, (s.) adardŷ, cut adar, cawell
- CAJÓLE**, (v.a.) gwenieithio, truthio, ymoleithio, llithio, denu, hudo
- CAJÓLER**, (s.) twyllwr, truthiwr, gwenieithwr, llithiwr
- CÁITIFF**, (s.) dyn caeth, un gwael, dibris, dygas, anfad, dihiryn
- CAKE**, (s.) teisen, torthig, afrellad, cacen.—*A sweet cake* bara calan, bara teisen, chwiog: (v.n.) teisenu, torthu, cacenu
- CÁLAMINE**, (s.) mwyn pres
- CÁLAMINT**, (s.) mintys y gath
- CALÁMITOUS**, (adj.) adfydig, gofidus, helbulus, blinderog, adwythig
- CALÁMITV**, (s.) blinfyd, trueni, adfyd, gofid, trallod, helbul
- CALÁSH**, (s.) math ar gerbyd bedair olwyn, math o benwisg benyw
- CÁLCINATE**, } (v.a.) llosgi yn
- CÁLCÍNE**, } bôwdr, calchu
- CÁLCULATE**, (v.a.) bwrw cyfrif, rhifo, cyfrif
- CÁLCULÁTION**, (s.) cyfrifiad
- CÁLCULÓSE**, (adj.) carregog, graianog
- CÁLDRON**, (s.) pair, callawr
- CALEDÓNIA**, (s.) yr Alban
- CALEFÁCTION**, (s.) gwresogiad
- CÁLEFY**, (v.n.) gwresogi, twymno, brydio, poethi
- CÁLENDAR**, (s.) calendar—peth i llyfnhau brethyn, lliain, &c.
- CALENDER**, (v.a.) llyfnhau, neu gyholi brethyn, lliain, &c.
- CÁLENDs**, (s.) calan, neu'r dydd cyntaf o bob mis
- CÁLF**, (s.) *pl. calves*, and *pronounced calves*, llo.—*Calf of the leg*, croth y goes, llygoden y goes.—*A sea calf*, morlo
- CALICE**, **CHÁLICE**, cwpan
- CÁLICO**, (s.) math o liain, neu gwtwn têt, a wnaed gynt yn Calicut, yn yr India
- CÁLID**, (adj.) twymn, gwresog
- CÁLÍDITY**, (s.) gwres, twymnder, brydaniaeth, poethder
- CÁLIGÁTION**, (s.) tywyllwch, caddug. "*Instead of calligation, or dimness, we conclude a cecity.* Brown.
- CÁLÍGONOUS**, (adj.) tywyll, anamlwg
- CÁLIPH**, (s.) archoffeiriad y Mahometaaniaid
- CALK**, **CAULK**, (v.) cau agenau llong â charth pygedig
- CALL**, *pron. caul*, (v.a.) galw, gwa-

- hawdd, enwi: (s.) galwad, galwedigaeth, gwahoddiad
- CÁLLING, (s.) galwad, galwedigaeth, swydd, crefft, celfyddyd
- CÁLLIPERS, (s.) math ar gwmpas
- CALLÓCITY, (s.) caledwch, caledgroen, chwydd, caled diboen
- CÁLLOUS, (adj.) caled, chwyddedig, ac annheimpladwy, dideimplad
- CALLÓUSNESS, (s.) annheimpladrwydd
- CÁLLOW, (adj.) diblu, moel, llwm
- CALM, (adj.) tawel, dystaw, llonydd, digynnwrf, araf, heddychol: (v. a.) tawelu, lliniaru, llonyddu, arafu, gostegu, dyhuddo, dofi: (s.) tawelwch, canllaid
- CÁLMLY, (adv.) yn dawel, yn araf, yn esmwyth, yn bwyllog
- CÁLMESS, (s.) llonyddwch, tawelwch, arafwch, esmwythder
- CÁLMY, (adj.) edr. *Calm*
- CALOTTE, (s.) cap ymddiffyn, a wnaid o'r groen
- CALVE, (v. n.) dyfod â llo
- CÁLVIN, (s.) diwygiwr enwog o Geneva, a fu farw yn y flwyddyn 1564, yn 55. oed
- CÁLVINISM, (s.) egwyddorion crefydd, unol â barn Calfin. Y mae Erthyglau Eglwys Loegr (ac fe fu Erthyglau'r holl eglwysi Protestanaidd) yn gydsyniol â'r egwyddorion hyn; oddieithr y gwahaniaeth o ran y seremoniau a threfniad allanol crefydd
- CÁLUMNIATE, (v. a.) athrodi, camgyhuddo, camachwyn, enllibo
- CALUMNIATION, (s.) athrod, camgyhuddiad, camachwyn
- CALUMNIATOR, (s.) athrodwr, camgyhuddwr, enllibwr
- CÁLUMNIOUS, (adj.) athroddgar, enllibus, enllibaidd
- CÁLUMNY, (s.) enllib, cabl, hort, athrod, camachwyniad, anair
- CALX, (s.) calch
- CÁMBRICK, (s.) bliant, meinlliaen
- CÁMBRIDGE, (s.) Caergrawnt
- CÁMEL, (s.) camel, cawrfarch, cawrfil
- CAMÉLEON, (s.) math o enau goeg, madfall
- CÁMLET, (s.) camlad, camlod
- CÁMOMILE, (s.) milwydd, camri, camamil
- CAMP, (s.) gwersyll, pebyll, lluestai, lladdfre, preswylfa: (v. a.) gwersyllu, pebyllio, lluestu
- CAMPÁIGN, *pron. Campaign*, (s.) ymgychwyn i'r rhyfel; yr yspaid o amser b'o milwyr yn y maes—gwas-tadedd
- CÁMPHIRE, (s.) camphir
- CAN, (s.) cwpan, piser: (v. n.) gallu, dichon, bod yn abl
- CANÁL, (s.) canawl, dyfr-gronfa
- CÁNARIES, (s.) ynnysoedd yn y môr Atlantic, yr ochr orllewinol i Affrica, a elwid gynt, *Yr ynnysoedd dedwydd*. Y mae ynddynt ddau gynhauaf yn y flwyddyn.—*Canary-bird*, aderyn o'r ynnysoedd uchod.—*Canary-grass*, glaswellt y cwm
- CÁNCER, (v. a.) dileu, crafu ymaith, dielwi, dystrywio, diddymu, tynu ymaith
- CÁNCER, (s.) crangc—cancr
- CÁNDID, (adj.) gwyn, canaid: *fig.* diduedd, hynaws, mwyn, arafaidd, tég
- CÁNDIDATE, (s.) un yn sefyll am swydd, neu urddau, swydd-ymgeisydd
- CÁNDIDLY, (adv.) yn ddiuedd, yn dég, yn hynaws
- CÁNDIDNESS, (s.) didueddgarwch
- CANDLE, (s.) canwyll, goleu.—*Candle-snuffers*, glanhadur, toriadur pen canwyll, gefail, Ecs. xxxvii. 23. saltring, 2 Bren. xii. 13.—*Candlestick*, canhwyl-bren, canhwyllyr, goleuddal.—*Corpse candle*, canwyll corff
- CANDLEMAS, Gwylfair y canhwyllyau, dydd puredigaeth Mair
- CANDOUR, *pron. candor*, (s.) didueddgarwch, hynawsedd, tegwch
- CÁNDY, (v. n.) crwenu â siwgr
- CANE, (s.) calaf, corsen: (v. a.) euro â chorsen, ffonnodio
- CÁNIBALS, (s.) bwytywyr cnawd dynion, difawyr dynol gnawd
- CANÍCULA, (s.) enw seren yn arwydd y ci.—*Canicular days*, dyddiau'r cŵn
- CANÍNE, (adj.) ciaidd. costogaidd, anhydryn, afrywiog
- CÁNKER, (s.) bŵd, bydni, cancr: (v. n.) rhwdu, ysu
- CÁNNON, (s.) mangnel, gwn mawr
- CÁNNONEER, (s.) mangnelwr

- CANOE, (s.) cwch, ceubwl, corwgl, crwn fâd
- CÁNON, (s.) canon, rheol, gosodiad—
canonwr, cynhonwr
- CANÓNICAL, (adj.) canonig, rheol-
aidd, deddfol, cyfreithlon
- CANONIZÁTION, (s.) gwneuthuriad
sant, seintiad
- CÁNONÍZE, (v. a.) gwneuthur sant
- CÁNONRY, (s.) buddged, neu swydd
canonwr, canoniaeth
- CÁNOPY, (s.) gorchudd, gortho: (v.
a.) gorchuddio
- CANÓROUS, (adj.) llefor, llafar, llaf-
arus, soniarus
- CANT, (s.) tôn, ffrec, ffregod
- CÁNTER, (s.) rhagrithiwr
- CANTÉRBURY, (s.) Caergaint.—
Canterbury-bells, clych y perthi
- CÁNTHARIDES, *spanish flies*, (s.) cyl-
ion paradwys, cylion Yspañ
- CÁNTICLE, (s.) cân, caniad, cathl,
cywyddoliaeth
- CÁNTICLES, (s.) *pl.* caniadau Salomon
- CÁNTO, (s.) cân, neu rhan o gân
- CÁNTON, (s.) llwyth, tiriogaeth,
cwmmwd, rhandir, talaith, ardal:
(v. a.) parthu, rhanu
- CÁNTRED, (s.) cantref, cwmmwd
- CÁNVASS, (s.) canfas, cywarch llen
fras: (v. a.) holi, chwilio—swydd-
ymgais
- CAP, (s.) cap, capan, heulrhod: (v.
a.) capio
- CÁPABLE, (adj.) abl, cymmwys, di-
gonol, cyfwlch, addas, cymhesur
- CAPÁCIOUS, (adj.) ehang, rhwth,
ehelaeth, mawr, cynhwysfawr
- CAPÁCIOUSNESS, (s.) helaethrwydd,
ehangder
- CAPÁCITATE, (v. a.) cymmwyso,
addasu, galluogi, cyfaddasu
- CAPACITY, (s.) galluogrwydd, cym-
mwysder—ehangder, maint, hel-
aethrwydd—medr
- CAPÁRISON, (s.) llurig, neu addurn
ceffylau: (v. a.) trwsio ceffyl—
addurno, taclu, trwsiadu
- CAPE, (s.) penrhyn, morben, pen-
narth, penfro, penmaen—*Cape of
a garment*, torch fwnwgl, myngwair
- CÁPER, (s.) dawns, crychnaid, llam-
sach: (v. a.) dawnsio, crychneidio,
crychlamu
- CAPÍLAMENT, (s.) mân-wraidd
- CAPÍLLARY, (adj.) fel gwallt.—*Cap-
illary veins*, mân wythenau
- CÁPITAL, (adj.) prif, penial, penaf
—marwol, angheuol—sum—prif-
ddinas, prif-gaer, pengorsedd
- CAPITÁTION, (s.) treth y penau
- CAPÍTULATE, (v. u.) rhoddi i fynu
ar ammodau i ddwyllaw gelynyon
- CAPITULÁTION, (s.) rhoddiad i fynu
ar ammodau; yr ammodau ar ba
rai y rhoddir lle i fynu
- CÁPON, (s.) capwrn, capwllt
- CAPÓUCH, (s.) cwl, cwfl, cwcwll
- CAPRÍCE, (s.) chwim, chwyf, cyf-
newidiad meddwl disymwth
- CAPRÍCIOS, (adj.) cyfnewidiol, an-
sefydlog, chwyfiol, anynad
- CAPRÍCIOSUSNESS, (s.) anwadalwch,
anwastadrwydd, cyfnewidioldeb
- CÁPRICORN, (s.) arwydd yr afr
- CÁPSTAN, (s.) chwerfan dro i godi
llwythau, dirwynlath
- CÁPULAR, (adj.) ceuol, cau fel coffr
- CÁPRAIN, (s.) tywysog llu, blaenor
llu, cadpen, penaig, capten, pen-
ciwdod
- CÁPTION, (s.) daliad, daliiedigaeth
- CÁPTIOS, (adj.) cipgar, ymgeisgar,
ymrysongar, ymrafaelus, testungar
—ystrywgar, dichellgar, hocedus
- CÁPTIOSUSNESS, (s.) parodrwydd i
godi gwrthddadleuon, ymrysongar-
wch; anynadrwydd
- CÁPIVATE, (v. a.) caethiwo, car-
ddu, hudo
- CÁPITIVE, (adj.) caeth, a ddalier yn
y rhyfel, caethwas, carcharor
- CAPTÍVITY, (s.) caethiwed, caeth-
glud, caethfyd, caethgludiad
- CÁPITOR, (s.) ymgaffiwr, ymgipiwr,
cymmerwr, daliwr
- CÁPTURE, (s.) yspail, ysglyfaeth,
ysgwfl, dalfa, ysgafael, caffaeliad
- CAPUCHÍN, *pron. capusheen*, (s.)
manach, brawd—cochl benyw
- CAR, (s.) car, carfen, cerbyd, clud-
ai, menn
- CARAVÁN, (s.) llu o farsiadwyr, yn
cydymdeithio trwy anialwch, a lle-
ocdd niweidiol yn y dwyrain
- CARAVANSARY, (s.) lletty cyffredin
yn y dwyreinfyd, tafarndŷ
- CÁRAWAY, (s.) y gorddwy

- CARBONÁDE, (v. a.) tori ar draws—
rhostio cig ar farwor
- CARBÚNCLE, (s.) maen carbuncl—
llynoryn du, carbwncl
- CÁRCASS, (s.) corph marw, celain,
burgyn, buria, abwy, ysgerbwd
- CARD, (s.) crib wlan, carden: (v. a.)
gardio, cribo gwlan
- CÁRDER, (s.) gardiwr, cribwr
- CÁRDIGAN, (s.) Aberteifi
- CÁRDINAL, (adj.) prif, penaf, penial,
arbenig: (s.) un o brif-lywodraeth-
wyr eglwys Rhufain—cochl benyw
- CARE, (s.) gofal, pryder, dyddoriad,
gofalgar: (v. n.) gofalu, pryderu,
dyddori
- CAREÉN, (v. a.) adgyweirio llong
- CAREÉR, (s.) gyrfa, helynt, rhediad,
hytynt, gyr, cerynt
- CÁREFUL, (adj.) gofalus, pryderus,
astud, diwyd, dyfal, manol
- CÁREFULNESS, (s.) gofal, manol-
rwydd; diwydrwydd, astudrwydd
- CÁREFULLY, (adv.) yn ofalus, yn fanol,
yn bryderus
- CARELESS, (adj.) esgeulus, diofal,
gwallus, diddarbod, dibryder, ys-
gafala, ysmala, diddawr
- CÁRELESSLY, (adv.) yn esgeulus, yn
ddiofal; yn ddibryder
- CÁRELESSNESS, (s.) esgeulusdra, di-
ofalwch, difraw-wch, gwall, gwall-
usdra, anymgeledd
- CARÉSS, (v. a.) cofleidio, ymgared-
igo, ymwasgu: (s.) cofleidiad
- CÁRET, (s.) gwall-nôd, distyg-nôd
- CÁRGO, (s.) lliwyth llong
- CARÍCATURE, (s.) anferth-lyn
- CÁRIES, (s.) pydrni esgyrn
- CÁRIOUS, (adj.) pwdr, braenllyd
- CÁRLISLE, (s.) Caerliwelydd
- CARMÍNE, (s.) lliw coch dysglair
- CÁRNAGE, (s.) cigfa, lladdfa, galanas-
tra, acrfa
- CÁRNAL, (adj.) cnawdol, anianol
- CÁRNALLY, (adv.) yn gnawdol
- CARNÁLITY, (s.) cnawdoldeb
- CARNÍVOROUS, (adj.) ciglyd, cig-
lwnge, a ys gig, ysgig, cig-reibus
- CÁROL, (s.) carol, cân o orfoledd
- CARÓLSE, (v. n.) cyfedd, brwysgo;
(s.) cyfeddach, gloddest, wtres
- CARÓUSER, (s.) brwysgwr, yfwr
- CARP, (s.) carp, cerpyn: (v. n.) beio,
cablu, goganu, cellweirio, cnoi, senu
- CÁRPENTER, (s.) saer coed
- CÁRPENTRY, (s.) celfyddyd saer
- CÁRPER, (s.) beiwr, cellweiriwr,
cablwr
- CÁRPET, (s.) gorchudd i'w daenu
ar fwrdd, neu ar llawr, llawr-len
- CÁRRIAGE, (s.) cerbyd, menn—clud,
cludfa—ymddygiad, ymarweddiad,
cyweinio, gwaith cario
- CÁRRIER, (s.) arweddawdr, cludwr,
dygawdwr, cyweinwr
- CÁRRION, (s.) celain, burgyn, buria,
abo, abwy, ysgrwt, llurgyn
- CÁRROT, (s.) moronen goch.
- CÁRROTTY, (adj.) coch, gwallt goch
- CÁRRY, (v. a.) arwedd, dwyn, cludo,
cywain, cario
- CART, (s.) cert, menn, carfen, cer-
byd.—*A small cart*, trol
- CÁRTEL, (s.) cytundeb, neu ammod-
au rhwng gelynyon
- CÁRTER, (s.) cartwr, menwr
- CÁRTILAGE, (s.) madruddyn, myd-
rydd
- CARTILÁGINOUS, (adj.) medryddog
- CÁTRIDGE, (s.) côd i ddal powdr gwn
- CÁRTWRIGHT, (s.) saer ceirt, gwneu-
thurwr ceirt
- CARVE, (v. a.) cerfio, ysgythru—
tori bwyd, rhanu
- CARVER, (s.) cerfiwr, torwr bwyd
- CARÚNCLE, (s.) difyn o gig
- CASCÁDE, (s.) rhaiadr, cwlis, cwyp
dwfr
- CASE, (s.) côd, gwain, caead, gwer-
chyr, blwch—ystâd, cyflwr—achos,
achlysur—cynghawsedd, dadl, eth-
ryb: (v. a.) gorchuddio, doddi mewn
gwain
- CÁSEMENT, (s.) rhwyll, ffenestr ar
golyn, coegffenestr, ffenestr-ddôr
- CASH, (s.) arian, mwnai, arian dâl
- CASHÍER, (v. a.) diswyddo, diurddo,
diawdurdodi, diraddio, difreinio:
(s.) arian-ddaliwr, arian-dalwr
- CASK, (s.) baril, barilan
- CÁSKET, (s.) prefol, prenol, cist-
an—blwch
- CASQUE, (s.) helm, penffestin
- CASS, (v. a.) diddymu, dileu, di-
ffrwytho, dirymu
- CASSÁTION, (s.) diddymiad, dirym-
iad, dilead
- CÁSSOCK, (s.) casul, cochl, toryn,
cwnsallt, hug, hugan

- CAST**, (v. a.) bwrw, taflu, lluchio, ergydio, saethu : (s.) tafliad, ergyd, bwrad, tarawiad
- CASTELLAIN**, (s.) ceidwad castell
- CÁSTER**, (s.) tafliwr, ergydiwr, bwrwr—tawdd-luniwr
- CÁSTING**, (s.) tafliad, chwydiad.—*Casting-voice*, llais terfyniadol, terfynlais
- CASTIGÁTION**, (s.) cerydd, cospedigaeth, costwyad, costwg
- CÁSTLE**, (s.) castell, clás, ymddiffynfa, tŵr
- CÁSTOR**, (s.) afangc, addange
- CÁSTRATE**, (v. a.) dispaddu—tori ymaith, cyweirio, byrhau
- CASTRATION**, (s.) dispaddiad
- CÁSUAL**, (adj.) damweiniol, dygwyddiadol
- CÁSUALLY**, (adv.) yn ddamweiniol, ar ddamwain
- CASUÁLTY**, (s.) damwain, damchwain, dichwain, dygwydd
- CÁSUIST**, (s.) cylafareddwr, neu eglurhawr achosion cydwybod
- CAT**, (s.) cath.—*When the cat's away the mice will play*, llon fydd y llygod, pryd ni bo'r gath gartref
- CÁTACHRÉSIS**, (s.) camarfer
- CÁTACÓMBS**, (s.) ogofeydd i gladdu y meirw gerllaw Rhufain
- CÁTALOGUE**, *pron. Cattalog*, (s.) cofrestr, llechres, rhifrestr
- CÁTARÁCT**, (s.) rhaiadr, cwllis, eirw, eiraf, cwyp dwfr—sych bilen llygad
- CATÁRRH**, (s.) gormwyth, llysnafedd a ddifera o'r pen, mer-lifiad
- CATÁRRHOUS**, (adj.) yn perthyn i'r cyfryw glefyd
- CATÁSTROPHE**, (s.) dymchweliad, gorphen chwarae, tachwedd chwarae—*fig.* damwain, neu ddygwyddiad annedwydd, a derfyna yn nhrueni, neu farwolaeth un
- CATCH**, (v. a.) ymaelyd, crisio, dal, maglu, cipio, ysgipio : (s.) dalfa, daliad—pennill
- CATCHER**, (s.) dalwr, gafaelwr
- CATCH-poll**, (s.) ceispwl, rhingyll
- CÁTCHWORD**, (s.) y gair diweddaf mewn tu dalen, â pha un y mae'r tu dalen arall yn dechreu
- CÁTECHÍSE**, (v. a.) holi, athrawu, dysgu, addysgu trwy holi
- CÁTECHISM**, (s.) athrawiaeth, dysgyblaeth, egwyddor, egwyddor-lith
- CATEGÓRICAL**, (adj.) pendant, sicr, diau, diammau, syml, hihoced
- CATEGÓRICALLY**, (adv.) yn bendant, yn sicr, yn benderfynol
- CÁTEGORY**, (s.) yr adroddawl
- CATENÁTION**, (s.) cadwyniad, cysylltiad, cyfrwymiad
- CÁTER**, (v. a.) prynu bwydydd, parotol bwyd, arlwyo enllyn
- CÁTERER**, (s.) parotwr bwyd
- CÁTERPILLAR**, (s.) lindys, Joel i. 4. prŷf cadachog
- CATERWÁUL**, (v. a.) catherig, cathderig, cathderica
- CATHÉDRAL**, (s.) prif-eglwys, eglwys gadeiriol, neu esgobawl
- CATHOLIC**, (adj.) cyffredinol, hollol
- CATTLE**, (s.) pob math ar anifeiliaid, neu filod, ysgrubliaid, gwartheg
- CAVALCADE**, (s.) llu o wŷr meirch
- CAVALÍER**, (s.) marchog
- CÁVALRY**, (s.) marchawglu, mintai o wŷr meich, marchogion
- CÁUDLE**, (s.) llymeidfwyd, sucen
- CAVE**, (s.) ffau, ogof, ceudwll
- CÁVEAT**, (s.) anach, gocheliad
- CÁVERN**, (s.) ogof, ffau, ceudwll
- CÁVERNOUS**, (adj.) gogofawg
- CÁVIL**, (s.) trawsddadl, gwrthddadl ofer, cecrus-ddadl : (v. n.) cellweiriau, codi gwrthddadleuon, trawsddadlu
- CÁVITY**, (s.) ceuedd, ceudod, ceudwll
- CAUL**, (s.) penrhe, penwisg—siwed, y weren fol, gwisg yr ymenydd, brithell yr ymenydd
- CÁULDRON**, (s.) pair, crochan mawr
- CAUSE**, (s.) achos, ethryb, achlysur—cynghaws, cynghawsedd, hawl, dadl : (v. a.) peri, effeithio, achlysuru
- CÁUSELESS**, (adj.) diachos
- CÁUSEY**, **CAUSEWAY**, (s.) sarn
- CÁUSTIC**, (adj.) poeth, llosgedig
- CÁUTELOUS**, (adj.) ymochelgar, pwylllog, gwastadbwyll, synhwyr-ol, cyfrwys
- CAUTERIZÁTION**, (s.) llosgiad â haiarn poeth, seriad
- CÁUTERIZE**, (v. a.) llosgi â haiarn poeth, serio, ysu

- CAUTION**, (s.) rhybudd, gofal, pryder, gocheliad, pwyll: (v. a.) rhybuddio, rhagrybuddio
- CAUTIOUS**, (adj.) gofalus, pryderus, gwyliadwrus, gochelgar, dichlyn
- CAUTIOUSLY**, (adv.) yn ochelgar, yn ddichlyn, yn wyliadwrus, yn bwyllog
- CAUTIOUSNESS**, (s.) gochelgarwch, pwyllledd, gwyliadwriaeth
- CAW**, (v. n.) creu, crefu, crawcian
- CEASE**, (v. n.) peidio, dyspeidio, gorphwys, gadael, ymattal
- CEASELESS**, (adj.) diorphwys, dibaid
- CÉCITY**, (s.) dallineb, delli, dellni
- CÉDAR**, (s.) cedrwydden
- CEIL**, (v. a.) cronglwydo ystafell
- CÉILING**, (s.) cronglwyd ystafell
- CÉLEBRATE**, (v. a.) clodfori, canmol, enwogi, anrhydeddu, perchi, cadw gwyl, Lef. xxiii. 41.
- CELEBRATION**, (s.) parch, cadwad gwyl, clodforedd, canmoliad
- CELÉBRIOUS**, (adj.) parchedig, enwog, clodfawr, canmoledig
- CÉLEBRITY**, (s.) enwogrwydd, clodforedd, geirda
- CELÉRITY**, (s.) büander, cyflymder, bywiogrwydd, brÿs
- CELÉSTIAL**, (adj.) nefol, nefolaidd
- CÉLIBACY**, (s.) annyweddiaeth, dibriodas, buchedd unig
- CELL**, (s.) cell, trull, cuddigl
- CÉLLAR**, (s.) trull, seler, 1 Cron. xxvii. 27. diod-gell
- CÉLLULAR**, (adj.) trulliog, cellawg
- CÉLSITUDE**, (s.) uchder, uchelder
- CEMENT**, (s.) simant, cymrwd, calch, priddgalch: (v.) cyssylltu, ysgrawlingo, simantu, cymrydu
- CÉMETERY**, (s.) mynwent, corfflan, hunfa y meirw, beddrod
- CENSE**, (v.) llosg-aberthu, arogllosgi, perarogli: (s.) mygdarth
- CÉNSER**, (s.) thuser, Lef. x. 1.
- CÉNSOR**, (s.) diwygiwr moesau
- CENSÓRIOUS**, (adj.) enllibus, anynad—gogodus, hyfarn, gogangar
- CÉNSURE**, (s.) sarhâd, sen, gogan, barn, barnedigaeth: (v. a.) beio, barnu, goganu, senu, ceryddu
- CENT**, *abbreviation of Centum lat.* (s.) cant—*Five per cent*, pump yn y cant
- CENTAURY**, (s.) bustl y ddaiar, y gaurhi goch
- CÉNTER**, } (s.) cymherfedd, cenol
- CÉNTRE**, } bwynt, y canol, y pwynt perfedd: (v.) cymherfeddu, cydgyfarfod
- CÉNTINEL**, (s.) gwyliedydd
- CENTRÍPÉTAL**, (adj.) yn tueddu tu a'r cenol-bwynt, canol-gyrch
- CÉNTRY**, (s.)edr. *Centinel*
- CENTÚRION**, (s.) canwriad, pen ar gant
- CÉNTURY**, (s.) canrif, can mlynedd—mintai o gant
- CERATE**, (s.) cÿwyr-eli, sugliain
- CERECLOTH**, (s.) pygliain, sugliain
- CEREMÓNIAL**, } (adj.) defodol,
- CEREMÓNIOUS**, } cynnefodol
- CÉREMONY**, (s.) defod, cynnefod, trefn, arfer, moesgarwch
- CÉRTAIN**, (adj.) sicr, diau, diammau, diogel, dilys, anochel, dinam, dianwadal, hyspys, gwir, rhyw un
- CÉRTAINLY**, (adv.) yn sicr, yn ddiâu, yn ddiocr, yn ddiammau
- CÉRTAINTY**, (s.) sicrwydd, dilysrwydd, diogelrwydd, adrybedd, hyspysrwydd, diamheuedd
- CETIFÍCATE**, (s.) tystiolaeth mewn^{*} ysgrifen, llythyr hyspysrwydd
- CÉRTIFY**, (v. a.) yspysu, dilysu, rhybuddio, sicrhau, ardystio
- CÉRTITUDE**, (s.) diourwydd
- CERÚSSE**, (s.) gwynblwm puredig
- CESS**, (s.) dirwy, dogniad, trethiad: (v. a.) trethu, gosod treth, tasgu, dogni
- CESSATION**, (s.) dyspeidiad, gorphwysiad, seibiant, paid, tawl, toliad
- CÉSSION**, (s.) dyspeidiad, ymrôad, ymadawiad, trosiad
- CÉSSMENT**, (s.) trêth, trethiad
- CHACE**, (s.)edr. *Chase*
- CHAFE**, (v.) gwresogi, poethi—digio, ffromi, sori, siomgaru: (s.) sor, soriant, ffromder, gwyth, digllonedd
- CHAFF**, (s.) ús, mân-ús, usion ýd, peiswyn, gwehilion, hedion, mwlwg, Esa. xli. 15.
- CHÁFFER**, (v.) bargena, masnachu, prynu, marchnata, porthmona
- CHÁFFERER**, (s.) prynwr
- CHÁFFING-DISH** (s.) tân-lestr
- CHÁFFY**, (adj.) usog, llawn us
- CHAGRÍN**, *pron. Shagreen*, (s.) anfoddlonrwydd, gorthrymder, tristwch: (v. a.) gorthrymu, aflonyddu, gofidio

CHAIN, (s.) cadwyn, sŷg, tid, rhew-awg, ystid, ystidwm: (v. a.) cadwyno

CHAIR, (s.) cadair, eisteddfa, gorsedd. —*Chairman*, cadeiriwr, gorseddwr

CHAISE, (s.) cerbyd ysgafn

CHÁLDRON, (s.) mesur glô o 36 llestraid, neu 9 baril

CHÁLICE, (s.) cwpan, caregl

CHALK, (s.) sialc, pridd-galch: (v. a.) sialco, pridd-galchu

CHÁLLEGE, (s.) gofram, annog, cyffroad—cleimiad, ymarddelwad: (v. a.) annog, cyffroi—cleimio, ymarddelw, gofram

CHALYBEATE, (adj.) duraidd, durllyd

CHÁMBER, (s.) ystafell, siambr

CHAMBERLAIN, (s.) ystafellydd

CHÁMBERLAINSHIP, (s.) swydd ystafellydd, ystafellyddiaeth

CHÁMBERMAID, (s.) ystafellyddes

CHÁMBER-POT, (s.) troeth-lestr

CHAMÉLION, (s.) anifail bychan

CHAMP, (v. a.) cnoi, bwyta

CHÁMPAIGN, *pron. Campaign*, (sub.) gwastadfaes, gwastadedd, rhôs

CHÁMPION, (s.) rhyswr, rhüon, ymornestwr, ymladdwr, campiwr

CHANCE, (s.) damwain, dichwain, dygwydd: (v. n.) dygwyddo, damweinio

CHÁNCEL, (s.) cangell, cafell

CHÁNCELLOR, (s.) canghellawr

CHÁNCELLORSHIP, (s.) canghelloriaeth

CHÁNCERY, (s.) dadleudŷ cyfiawnder, senedd-dŷ uniondeb, llŷs cyfiawnder

CHÁNDELIER, (s.) ceingc-ganhwyllir

CHÁNDLER, (s.) canhwyllwr, canhwylllydd, gwerthwr canhwyllau

CHÁNGE, (v. a.) newidio, cyfnewidio, arallu: (s.) cyfnewidiad, newidiad, aralliad

CHÁNGEABLE, (adj.) cyfnewidiol

CHÁNGEABLENESS, (s.) newidioldeb, cyfnewidioldeb, anwadalwch, anwastadrwydd

CHÁNGELING, (s.) hurtyn, hutan, symlyn, cadafel, anwadal-ddyn

CHÁNGER, (s.) cyfnewidiwr

CHÁNNEL, (s.) canawl, cafndwr, mor-rydd, cyfyng-fôr, brwynen afon, dyfrlle—rhych, neu ffos, colofn—cyflead hŷpysrwydd, neu newydd: (v.) cwysu, neu rychu colofn.—

English channel, môr Udd.—*Bristol channel*, môr Hafren.—*Irish channel*, môr Iwerddon, Môr-wer-ydd

CHANT, (s.) canu, puroriaethu, cynganeddu, pyngcio

CHÁNTER, (s.) cantwr, cantor

CHÁNTICLEER, (s.) ceiliawg

CHÁNTRY, (s.) eglwys, capel

CHÁOS, (s.) chwyn, pentwr didrefn, cymmysgedd, cymmysgfa

CHAP, (s.) agen, hollt, rhwyg, gagen—bôch, gên, cern—masnachwr: (v.) agenu, egori, hollti, ymagenu

CHÁPEL, (s.) capel, eglwysan

CHÁPITER, (s.) penyn, penclwm colofn, heilog colofn

CHÁPLAIN, (s.) caplan, capelwr

CHÁPLAINSHIP, (s.) caplanoriaeth, swydd caplan, capelwriaith

CHÁPLET, (s.) coronig, coronbleth o lysiau, taleith, taleithig

CHÁPMAN, (s.) marsiandwr, maelier, prynwr, edwiewr, porthmon

CHÁPTER, (s.) pennod—cabidwl.—*Chapter-house*, cabidyldŷ

CHAR, (v. n.) gweithio wrth y dydd: (s.) pysgodyn torgoch

CHÁRACTER, (s.) arwydd, nôd—gair da, neu drwg mynegiad

CHÁRACTERIZE, (v. a.) nodi—rhoddi nôd un, rhoddi desgrifiad o un

CHÁRCOAL, (s.) marworyn, coedglo

CHARGE, (v. a.) siarsio, gorchymyn, erchi, peri—achwyn, cyhuddo, gosod yn erbyn, Job iv. 18.

(s.) siars, gorchymyn, erch—gofal, cadwraeth—cwyn, achwyn, cyhudd—cost, traul

CHÁRGEABLE, (adj.) treulgar, treulfawr, costfawr—llwythog—cyhuddol, gofynadwy

CHÁRGER, (s.) dwbler, dysgl—march rhyfel

CHÁRIOT, (s.) cerbyd

CHÁRITABLE, (adj.) hael, hyged, breulan, hyrodd, caredig, hynaws, cyweithas, elusengar

CHÁRITABLY, (adv.) yn hael, yn garedig, yn elusengar

CHÁRITY, (s.) cariad—tosturi—elusen, cardawd, cirted

CHARLOCK, (s.) goresgynydd: *vulgo* esgynydd

CHARM, (s.) cyfaredd, swyn-gyfar-

- edd, swyn, swyn-gan, gorchan—
hûd, deniad: (v. a.) swyno, llygad-
tynu, rheibio—boddloni, bodddhau
CHARMING, (adj.) hyfryd, rhagorol,
cywraint, boddhäus, boddawl
CHART, (s.) llen yn dangos gosodiad
gwledydd
CHARTER, (s.) siartr, braint lyfr
CHARY, (adj.) gochelgar, gofalus,
pryderus
CHASE, (v. a.) hely, hela, erlyn, ym-
lid, erlid, Lef. xxvi. 8: (s.) sias,
helwriaeth, helyddiaeth, erlidiaeth
CHASM, (s.) gagendor, agoriad, hollt,
gwagder, agen, gwagle
CHASTE, (adj.) dihalog, dilwgr, di-
wair, pur
CHASTELY, (adv.) yn ddiwair
CHASTEN, (v. a.) ceryddu, cospi, da-
rostwng, cystwyo
CHASTISE, (v. a.) ceryddu
CHASTISEMENT, (s.) cerydd, cosp-
edigaeth, costwyad
CHASTITY, (s.) diweirdeb, purdeb,
dianlladrwydd, ymgynnal
CHAT, (v. n.) trydar, sisial, siarad,
baldorrd, chwedleua: (s.) bald-
orrd, gwagsiarad, trydar
CHÂTTLS, (s.) meddiannau symud-
ol—meddiant, perchenogaeth, pri-
odoldeb—däoedd, dà
CHÄTTER, (s.) edr. *Chat*
CHAW, (v. a.) cnoi
CHEAP, (adj.) newid, isel, dibris
CHÉAPNESS, (s.) iselder pris, dielw-
ant, dielwedd
CHEAT, (s.) twyll, hoced, dichell,
siomedigaeth: (v. a.) twyllo, hudo,
siomi, seithugio, cogio, cam-golledu
CHECK, (v. a.) argyhoeddi, ceryddu,
attal: (s.) cerydd, cosp, argyhoedd-
iad—seithugiaeth—aerwy
CHÉCKER, } (v. a.) britho, am-
CHÉQUER, } ryliwio
CHEEK, (s.) grudd, boch, cern
CHEER, (s.) arlwy, darmerth—cys-
ur, sirioldeb: (v. a.) cysuro, llóni,
llawenhau, dyddanu, sirioli
CHÉERFUL, (adj.) llawen, hoenus,
gorawenus, llon, cysurus, siriol,
Diar. xv. 13. *Calon lawen a wna
wnebyd siriol*
CHÉERFULLY, (adv.) yn llawen, yn
siriol, yn llon, yn hoenus
CHÉERFULNESS, (s.) llawenydd, hyf-
rydwch, sirioldeb, llonder, hoen,
gorhoen, gorawen
CHÉERY, (adj.) llawen, hoenus, siriol
CHEESE, (s.) caws.—*A cheese*, cosyn
CHÉPSTOW, (s.) Càsgwent
CHEQUE, (s.) math o liain brith,
brith-liain
CHÉQUER, (v. a.) britho, braithliwio
CHÉRISH, (v. a.) achlesu, sirio, cys-
uro, ymgeleddu, meithrin, magu,
magwriaethu, twymdwyro
CHÉRRY, (s.) ceiroesen, sirionen
CHÉRSONESE, (s.) bron ynys
CHÉRUB, (s.) eerub, angel
CHÉRUBIC, (adj.) angylaidd
CHÉSHIRE, (s.) sir Gaerlleon
CHÉSNUT, (s.) sataen, castan
CHESS, (s.) gwyddbwyll, tawlbwrdd
CHEST, (s.) coffr, cist, llogell
CHEVALIÉR, (s.) marchog
CHEW, (v.) cnoi—adfeddylied, ad-
myfyrio—“Old politicians *chew*
on wisdom past.” *Pope*
CHICÁNE, } (s.) cellwair, ystryw,
CHICÁNERY, } ystrange, ceeraeth
CHICK, CHÍCKEN, (s.) cyw, iengyn
CHIDE, (v.) sardio, ceryddu, senu,
ymserthu, dwrddio, Barn. viii. 1.
CHIEF, (adj.) arch, penaf, prif
CHIEFLY, (adv.) yn benaf, yn enwe-
digol, yn bendifaddau
CHIEFTAN, (s.) tywysog, blaenor,
penaeth, pencywdod
CHÍLBLAIN, (s.) melreth, meltyrch,
gibws, y gibwst
CHILD, (s.) plentyn: (v. n.) planta.
—*With child*, yn feichiog
CHÍLDHOOD, (s.) maboed, mebyd,
mabanoed, mabolaeth
CHÍLDISH, (adj.) plentynaidd, mab-
anaidd, mabaidd
CHÍLDISHNESS, (s.) bachgeneidd-
rwydd, hurtrwydd, anwybodaeth
CHÍLDLESS, (adj.) amhlantadwy,
diblant
CHÍLIAD, (s.) mil o rifedi
CHILL, (adj.) rhylllyd, fferllyd,
oerllyd, anwydog, oer: (v. a.) oeri,
fferu, gwneuthur yn oer, neu yn
rhylllyd
CHÍLLINESS, } (s.) oerni, merwin,
CHÍLNESS, } rhyndod, fferdod
CHÍLLY, (adj.) oer, rhylllyd, an-
wydog
CHIMÉ, (s.) cynganedd clychau,

- cytgerdd: (v. n.) cynghaneddu, cydseinio
- CHIMÉRA, (s.) dychymmyg ofer, ffug
- CHIMÉRICAL, (adj.) ffugiol, ffuantus, dychymmygol
- CHÍMNEY, (s.) simnai, ffumer, sawell, lwfer, ffynetr, mygnoll, ffanell
- CHIN, (s.) gên, elgeth, aelgeth, aelgerth.—*Double chin*, tagell
- CHINCOUGH, (s.) pàs
- CHINE, (s.) glain cefn, asgwrn cefn
- CHINK, (s.) agen, gagen, hollt, agoriad: (v. n.) tincio, tincian, synio fel arian—hollti, agenu
- CHÍNKY, (adj.) agenog, holltog
- CHIP, (s.) asglodyn, cilcyn, difyn: (v. a.) difynio, naddu yn asglod
- CHÍROGRAPHY, (s.) *from χεῖρ, hand, llaw, and γραφω, to write*, ysgrifenu, llaw ysgrifen un, a ysgrifeno un â'i llaw ei hun, ysgrifenyddiaeth
- CHÍROMANCER, (s.) *from χεῖρ, hand, llaw, and μαντις, prophet, proffwyd, neu ddewin, llawddewin*
- CHÍROMANCY, (s.) llawddewiniaeth
- CHIRP, (v. n.) gwneuthur llais aderyn, trydar, cathlu
- CHIRÚRGEON, *pron. Surgeon*, (s.) llawfeddyg
- CHIRÚRGERY, (s.) llawfeddyginiaeth
- CHÍSEL, (s.) cŷn, gaing
- CHIT, (s.) herlotyn, maban, bachgenyn—brychni: (v. n.) blaendarddu, blaguro, egino
- CHÍTTERLINGS, (s.) ymysgaroedd, perfedd, pleth addurn, coluddion
- CHÍVALRY, (s.) marchwriaeth—gwasanaeth, neu reolau marchog—grym, glewder, gwycheder
- CHIVES, (s.) cenin sifi
- CHÓCOLATE, (s.) gwlybwr y cocoa
- CHOICE, (s.) dewis, dewisiad, etholiad: (adj.) etholedig, rhagorol, ardderchog, godidog, cywrain—gofalus, manawl
- CHOICELY, (adv.) yn gywraint, yn rhagorol, yn ddewisol
- CHOÍCENESS, (s.) cywreinrwydd, rhagoriaeth
- CHOIR, *pron. Quire*, (s.) côr, cafell, mintai o gantorion
- CHOKER, (v. a.) mogu, mygu, tagu, lln-dagu—lluddias, attal, rhwystro
- CHÓKING, (s.) mygiad, tagiad, lln-dagiad, tagfa
- CHÓLER, (s.) geri: *fig.* digter, digllonedd, bâr, llid, irllonedd, gŵyth
- CHÓLERICK, (adj.) digllon, digofus, llidiog, drygnawsus, anynad, gwanafog
- CHÓLERICKNESS, (sub.) irllonedd, gwynasrwydd, ffromder
- CHOOSE, (v. a.) dewis, ethol, dethol
- CHÓOSER, (s.) dewiswr, etholwr
- CHOP, (v.) tori ymaith, cinynio, ciniachu—newidio, cyfnewid—arallu: (s.) difyn, cilcyn
- CHOPS, (s.) bochgernau, bochau, gorchfanau, safn
- CHÓRAL, (adj.) coraidd, yn perthyn i gôr, corawl
- CHORD, (s.) tant: *pl.* tannau
- CHÓRISTER, (s.) cantwr mewn côr
- CHORÓGRAPHER, (s.) *from χορηγ, region, gwlad, and γραφω, to describe*, mynegwr, neu ddesgrifiwr gwledydd
- CHORÓGRAPHY, (s.) gwlad-ddosparth, darluniad gwledydd
- CHÓRUS, (s.) edr. *Choir*
- CHÓSEN, (part. passive from *choose*) etholedig, dewisedig, dewisol
- CHOUSE, (v. a.) twyllo, siomi, hudo
- CHRISM, (s.) eneinniad
- CHRIST, (s.) *from Χριστος, anointed*, eneinniog, Crist
- CHRISTEN, (v. a.) bedyddio, enwi
- CHRÍSTENDOM, (s.) cred, lle y proffesir y grefydd gristianogol
- CHRÍSTENING, (s.) bedydd
- CHRÍSTIAN, (s.) cristion, cristyn
- CHRISTIANITY, (s.) cristianogrwydd
- CHRÍSTMAS, (s.) nadolig, dydd genedigaeth Crist
- CHRONICLE, (s.) cronicl, brud, brut, amser-lyfr, hanes, llechres, oes-lyfr: (v. a.) gosod mewn cronicl, brut, neu llechres
- CHRONICLER, (s.) ysgrifenydd cronicl, neu hanesion, hanesydd
- CHRONÓLOGY, (s.) cyfrifiad amser, mynegiad amser, amseryddiaeth
- CHUB, (s.) math ar bysgodyn—cangen goch, coch gangen: *pl.* coch ganghenod
- CHÚBBED, (adj.) penfawr, pendew
- CHUCK, (v. n.) crecian, clwecian, gregar, lleisio fel iar, neu betris: (v. a.) rhoddi ergyd tirion tan ên un: (s.) llais iar

- CHUCKLE**, (v.) chwerthin hyd oni b'o un maes o anadl. Edr. *chuck*
- CHUFFY**, (adj.) anynad, drygnaws, anhynaws, sarug
- CHUM**, (s.) cydystafellydd, cydymaith ystafell, cywely
- CHUMP**, (s.) cŷff, boncyff, cipill
- CHURCH**, (s.) eglwys, llan.—*The nearer the Church the further from God*, a f'o n'asaf i'r Eglwys, fydd pellaf oddiwrth Baradwys
- CHURCHWARDEN**, (s.) golygwyr eglwys
- CHURCH-YARD**, (s.) mynwent, corff-lan, beddle, beddrod
- CHURL**, (s.) carl, delff, cybydd, drel, dyn sarug, creulon, blwng
- CHURLISH**, (adj.) delffaid, cybydd-lyd, drêlaid, tauog, sarug, blwng
- CHURLISHNESS**, (s.) delffeidrwydd, tauogrwydd, blyngder
- CHURN**, (s.) buddai: (v. a.) corddi
- CHURN-STAFF**, (s.) gordd gorddi
- CHUSE**, edr. *choose*
- CHY'MIST**, (s.) fferyll, fferyllt
- CÍCATRICE**, (s.) craith, crachen
- CÍCATRÍZE**, (v. a.) creithio
- CÍDER**, (s.) diod a wnair o afalau
- CÍÉLING**, (s.) mŵd, nen orchudd
- CÍNCTURE** (sub.) gwregys, gwasgrwym, rhwymyn
- CÍNDER**, (s.) sindw, marwor, lludw
- CÍNGLE**, (s.) cengl, brongengl
- CÍNNABAR**, (s.) sinobl, rhyw faen meddalgoch
- CÍNNAMON**, (s.) canel, synamwn
- CÍNQUE**, *pron. Sink*, (s.) nifer pump.—*Cinquefoil*, pumbys, pumnaen
- CÍON**, (s.) creffryn, impyn, blaguryn, planhigyn, ysbrigyn
- CÍPHER**, (s.) y cyfryw farc [0] mewn rhifedigaeth—dyn diles: (v. n.) dysgu rhifedigaeth, bwrw cyfrifon
- CÍRC.E**, (s.) cemp, cylch, cant, cwmpas, amgylchedd, lloeran
- CÍRC.LING**, (adj.) cwmpasog, cylchynaid
- CÍRCUIT**, (s.) amgylch, amgylchedd, amgylchiad, cylch, cylchyniad, ewmpas, amred: (v. n.) cylchu, amgylchu, amdroi
- CÍRCULAR**, (adj.) cylchaid, cylchynaid, cylchynol
- CÍRCULATE**, (v. n.) cylchynu, myned o amgylch, cylch anfon
- CÍRCULÁTION**, (s.) cylchyniad, amgylchyniad, amred, coreddiad
- CÍRCUMÁMBIENT**, (adj.) cwmpasog, amgylchaid, cylchynawl
- CÍRCUMÁMBULATE**, (v. n.) rhodio o amgylch, darymred, amrodio
- CÍRCUMCÍSE**, (v. a.) enwaedu
- CÍRCUMCÍSION**, (s.) enwaediad
- CÍRCUMFERENCE**, (s.) cwmpas, cylch, cylched, cylchedd, amgylchedd, gogylchedd
- CÍRCUMFLEX**, (s.) nód hir dôn, fforch-gapan, fel hyn (^)
- CÍRCUMFLUENCE**, (s.) cylch-lifiad
- CÍRCUMLOCÚTION**, (s.) cylch-ymadrodd, cwmpasddadl, amgylchiaith
- CÍRCUMSCRÍBE**, (v. a.) cylchysgrifenu: *fig* terfynu, gosod terfyn
- CÍRCUMSCRÍPTION** (s.) terfyniad
- CÍRCUMSPECT**, (adj.) gochelgar, gwyliadwrus, gofalus, pryderus
- CÍRCUMSPÉCTION**, (s.) gocheliad, cyfarchwyl, gwyliadwriaeth
- CÍRCUMSPÉCTIVE**, edr. *Circumspect*
- CÍRCUMSPÉCTLY**, (adv.) yn ochelgar, yn bwylllog
- CÍRCUMSTÁNCE**, (s.) amgylchiad, cyflwr, ansawdd, achos perthynol
- CÍRCUMSTÁNTIAL**, (adj.) amgylchiadol, damweiniol, perthynol
- CÍRCUMVALLÁTION**, (s.) amgylchglawdd, gwarchae, cylchglawdd
- CÍRCUMVÉNT**, (v. a.) twyllo, hudo, siomi, cogio, cam-golledu
- CÍRCUMVÉNTION**, (s.) twyll, hûd, dichell, ystryw, camwedd
- CÍRCUMVÉST**, (v. a.) amwisgo, amddilladu
- CÍRCUMVÓLVE**, (v. a.) torchi, cylchio, troi o amgylch, treiglo
- CÍRCUMVOLÚTION**, (s.) cylchiad, troad o amgylch, cylchrediad
- CÍRCUS**, } (s.) chwareufa gaead
- CÍRQUE**, } —cemais
- CÍST**, (s.) còd gwain, caead, gwerchyr
- CÍSTED**, (adj.) caeadig, mewn gwain
- CÍSTERN**, (s.) cerwyn, ffynon, Esa. xxxvi. 16. Jer. ii. 13. trwpa
- CIT**, (s.) dinesydd, ysprigyn tref
- CÍTADEL**, (s.) castell, tŵr, amddiffynfa
- CITÁTION**, (s.) gwŷs, dyfyn
- CITE**, (v. a.) gwysio, galw, dyfynu, dywyddu
- CÍTER**, (s.) gwysiwyr, dyfynwr

- CÍTIZEN**, (s.) dinaswr, dinesydd, caerwr, bwrtais
- CÍTRINE**, (adj.) melynlliw, eurliw
- CÍTY**, (s.) dinas, dinas-dref, caer, prifgaer: (adj.) dinasaidd, dinesig
- CÍVIC**, (adj.) dinasaidd, gwladol. — *Civic crown*, oedd goron-bleth o ddail derw, a roddai'r Rhufeinwyr gynt yn wobr anrhydeddus, am achub einioes, neu ddatguddio bradwriaeth
- CÍVIL**, (adj.) dinasaidd—dygiadus, moesol, cyweithas, medrus, mwynaidd
- CIVILITY**, (s.) dinaseiddrwydd, cyweithasrwydd, moesgarwch, mwyn-eidd-dra, medrusrwydd, hynawsedd
- CIVILÍZE**, (v. a.) dofi, gwarhau, hyweddu, gwareiddio, moesoli
- CIZE**, (s.) maint, meidroldeb
- CLACK**, (s.) clec, clebar, clegyr, dadordd, clap—tafod: (v. n.) clecian, dadordd, clegyr, dwndrio
- CLAD**, (part. pret. from *Cloathe*) wedi ei wisgo
- CLAIM**, (s.) claim, hawl, ymarddelwad, arddelw: (v. a.) cleimio, ymarddelw, gofyn
- CLÁIMANT**, (s.) ymarddelwr
- CLAMBER**, (v. n.) dringo
- CLAMM**, (v. n.) llestair, lluddias, atal, goluddio, gwydnu
- CLÁMMINESS**, (s.) gludrwydd, ysgawlingrwydd, gwydnedd
- CLÁMMY**, (adj.) gludiog
- CLÁMOROUS**, (adj.) gwaeddgar, bloeddffawr, dadyrddus
- CLÁMOUR**, (s.) gwaedd, bloedd, llef, dolef, garm, cri, crochlef, diaspad: (v. n.) gwaeddi, llefain, crio, bloeddio, germain, ubain, gelwain
- CLAMP**, (s.) darn o haiarn at gydio meini; darn o bren i gydio wrth un arall, i'w gryfhâu.—*Clamp of bricks*, odyndaid o briddfeini
- CLAN**, (s.) llwyth, gosgordd, teulu
- CLÁNCULAR**, (adj.) dirgel
- CLANDÉSTINE**, (adj.) dirgel, cuddiedig, diarwybod, lladradaidd
- CLANDÉSTINELY**, (adv.) yn ddirgel, tan llaw, yn lladradaidd
- CLANG**, (v. a.) tincio, tincian, synio fel udgorn, uchel seinio
- CLÁNGOR**, (s.) clegyr, trydar, trws:
- CLANK**, (s.) rhingc, tingcian, tongc, diaspad, crochleis, twrdd
- CLAP**, (s.) clap, diaspad, tongc, sain, trwst, bram: (v. a.) curo, baeddu, pwyo — seinio, seinio. — *To clap hands*, curo dwylaw ynghyd o lawenydd—*To clap the wings*, ysgytian, ysgwyd adenydd
- CLAPPER**, (s.) ffustwr, curwr dwylaw ynghyd—tafod clôch
- CLARENCIEUX**, (s.) yr ail arwyddfardd, a enwir felly oddiwrth dduciaeth Clarens
- CLARET**, or *claret wine*, (s.) ffuon, gwin côch, ffuon win
- CLARIFY**, (v. a.) puro, gloywi
- CLARION**, (s.) clariwn, udgorn, llugorn
- CLARITY**, (s.) gloywder, eglurder, clærder, dysgleirdeb, purder
- CLASH**, (v. n.) anghytuno, anghordio, anghydseinio, amryfaelio—cyfladd, taro ynghyd—gwrthwynebu, gwrtheb—seinio: (s.) tarawiad yn nghyd—gwrthwynebiad, cyferbyniad—anghytundeb, anghordiad
- CLASHING**, (s.) Edr. *Clash*
- CLASP**, (s.) gwaeg, pendant, boglwm, gafaelfach: (v. a.) bwclu, boglymu, gwaegu—colleiddio, braicheiddio—argau
- CLASS**, (s.) trefn, rhês, rhestr
- CLASSIC**, } (adj.) o'r radd benaf,
- CLASSICAL**, } profedig
- CLASSIC**, (s.) awdwr enwog
- CLATTER**, (v. n.) trwstio, darstain, diaspedain, baldordd, dwndrio: (s.) trwst, trydar, diaspad, bram
- CLAUSE**, (s.) byr ymadrodd, erthygl
- CLÁUSURE**, (s.) carchar, cyfarchwel, ceidwadaeth, cauedigaeth
- CLAW**, (s.) crafangc, palf, ewin, yspagau, crimp: (v. a.) ysgraffinio, crafu, rhathu
- CLÁWED**, (adj.) ewinog, crafangog, palfog, crafedig âg ewinedd
- CLAY**, (s.) clai, priddgist
- CLÁYEX**, (adj.) cleiog, cleilyd
- CLEAN**, (adj.) glân, syw, gloyw, pûr, dillyn, coeth, destl, diwyg, irchwys: (v. a.) glanhau, puro, coethi
- CLEÁNLY**, (adv.) yn lân, yn syw, yn syber, yn lanwaith

- CLEÁNLINESS**, (s.) glendid, glaneidd-dra, syberwyd, purdeb, destlusrwydd, maledd
- CLEÁNNESS**, edr. *Cleanliness*
- CLEANSE**, (v. a.) edr. *Clean*
- CLEÁNSEER**, (s.) glanhawr, purwr
- CLEAR**, (adj.) amlwg, diargel; eglur, pur, glân, gloyw, dysglair, claer, difrycheulyd: *adverbially*, yn hollol, yn gwbl: (v. a.) clacro, huddo, rhyddhau, glanhau, puro, gwneuthur yn ddysglair—egluro, amlygu
- CLEARANCE**, (s.) rhyddhad, llongryddhad
- CLEARLY**, (adv.) yn amlwg, yn eglur, yn lân, yn loyw, yn bur
- CLÉARNESS**, (s.) gloywder, dysgleirdeb, llewyrch, eglurder; amlygrwydd, dilysrwydd
- CLEAVE**, (v. n.) glynu wrth, ymgysylltu, ymludio, ymlyn, dyllynu: (v. a.) holltu, ysgyrioni, delltenu—rhanu, dosparthu
- CLÉAVER**, (s.) bwyall, cymmynai
- CLEFT**, (s.) hollt; agen, agoriad, gorimin, rhigol
- CLEMENCY**, (s.) mwyneidd-dra, tirondeb, llarieidd-dra, gwaredd, gwareidd-dra, hynawsedd, addfwynder, mwynder
- CLÉMENT**, (adj.) trugarog, tirion, hynaws, mwynaid, hywar, hygar
- CLÉRGY**, (s.) gwŷr llên, offeiriad, eglwyswyr
- CLÉRGYMAN**, (s.) periglor, eglwyswr
- CLÉRICAL**, (adj.) a berthyn i'r offeiriad, offeiriadol, eglwysaid
- CLERK**, (s.) periglor—rhaglaw, ysgrifenydd; ysgolhaig swyddwr
- CLÉVER**, (adj.) cywraint, dehau, deheuig, hylaw, celfydd
- CLÉVERLY**, (adv.) yn gywraint, yn ddeheuig, yn brydferth
- CLÉVERNESS**, (s.) medrusrwydd, deheurwydd, cywreinrwydd
- CLEW**, (s.) pellen edafedd: *fig.* cyfarwyddyd, hyfforddiad
- CLICK**, (v. n.) clecian, tincian
- CLICKET**, (s.) ymgais cydymgydiad yn y mân wyllthlod, megis ysgyfar-nogod, &c.
- CLÍENT**, (s.) dyn gosgordd, un a roddo ei achos i gyfreithiwr, hawlwr
- CLÍFF**, (s.) craig, bryn, serth allt, gallt, dibyn, bron, clogwyn
- CLIMÁCTERIC**, } (s.) niweidiol.
- CLIMACTERICAL**, } —*Climacterical*
- CLÍMATE**, (s.) un o ranau'r byd, o'r gyhydedd i'r ddau begwn—ardal, bro, byd-ddosparth
- CLÍMAX**, *in rhetoric*, (s.) dull ymaddod, a elwir graddiaith, neu gradd-egyn megis 1 Cor. iii. 22, 23.
- CLIMB**, *pron. clime*, (v.) dringo, esgyn, dyrchafu
- CLIME**, edr. *Climate*
- CLINCH**, (v. a.) dala mewn llaw, cau dwrn ar beth â'r bawdfys dros y bys-edd ereill—cadarnhau, sicrhau
- CLING**, (v. n.) glynu wrth, troi o amgylch peth, cydio wrth
- CLINK**, (v. n.) tincio, tincian, seinio fel metel
- CLIP**, (v. a.) cofleidio, braicheidio—cneifio, gwelleifio, tocio, tori yn fyr—gwneud arian yn llai
- CLOAK**, (s.) clôg, cochl, mantell, côb, toron, hûg, coban: (v. a.) gorchuddio, dirgelu, cuddio
- CLOATH**, (v. a.) dilladu, gwisgō, trwsiadu, ymwisgo, arwisgo
- CLOATHING**, (s.) dillad, gwisg, trwsiad, archenad
- CLOCK**, (s.) cloc, orlais, awrlais
- CLOD**, (s.) tywarcheu, tywarchyn, priddell: (v.) tywarchu, ceulo
- CLÓDDY**, (adj.) tywarchog
- CLÓDPATE**, (s.) dyn dwl, hurt, diddeall, un penfeddal
- CLÓG**, (v.) llestair, lluddias, rhwystro, attal, llwytho: (s.) rhwystr, lluddias, goludd, attaliad—esgyd-goed
- CLOÍSTER**, (s.) clâs, clos, manachlog, mauachdŷ: (v. a.) cau mewn clâs, neu fanachlog
- CLOSE**, (v. a.) cau, cloi, diweddgloi, dybenu, gorphen, terfynu—uno, cyssylltu: (s.) cae, coet-gae—diwedd, terfyn—diweddglo, argaëdig-aeth: (adj.) caead—agos, cyfagos, gerllaw—dirgel—cyfyng, caeth; yn
- CLÓSENESS**, (s.) agosrwydd—cyfyngder—cynnilddeb, tynder
- CLÓSET**, (s.) ystafell, ysgafala, llogawd, cuddigl, cell
- CLÓSURE**, (s.) cae; diweddglo, argaëdig-aeth; terfyn
- CLOT**, Edr. *Clod*

- CLOTH**, (s.) brethyn, lliain.—*Cut your coat according to your cloth*, tor dy bais, yn ol dy bwer
- CLOTHE**, (v. a.) *edr. Cloath*
- CLÓTHIER**, (s.) brethynwr, panwr, dilledydd
- CLÓTTY**, (adj.) tywarchog
- CLOUD**, (s.) cwmwl, cymwl: (v.) cymylu—tywyllu, caddugo, gorchuddio
- CLÓUDY**, (adj.) cymylog—tywyll
- CLOVE**, (s.) ewin garleg—firwyth pren o'r India
- CLÓVEN**, (part. from *cleave*) fforchog, holltrog, gwahanedig, Act. ii. 3.
- CLOUGH**, *pron Cluff*, (s.) craig, bryn, serth allt, dibyn
- CLOUT**, (s.) clwt, clwtyn, carp, llarp, brat, brib, cadechyn: (v. a.) clytio, darnio, cyweirio
- CLOWN**, (s.) carl, drel, delff, lleban, toledog
- CLÓWNISH**, (adj.) drelaidd, delffaid, taegaid, gwladaidd, trwsgl
- CLÓWNISHNESS**, (s.) delffeiddrwydd, tauogrwydd, gwlaideiddrwydd
- CLOY**, (v.) digoni, llenwi
- CLUB**, (s.) clwpa, cnwpa, cwlbren—cyfedd, cyfeddach, cymdeithas gydranawl, gild: (v. n.) gildio, bod yn gydran mewn traul.—*Club moss*, corn y carw
- CLUCK**, (v. n.) clwcian, clocian
- CLÚMSILY**, (adv.) yn chwithig, yn anghelfydd, yn drwsgl
- CLÚMSINESS**, (s.) chwithrwydd, anghywreinrwydd, anneheurwydd
- CLÚMSY**, (adj.) chwith, chwithig, anghelfydd, anghywraint, anneheurig, anferth, lledchwith
- CLUNG**, (v. n.) crino, crinellu, celfeinio
- CLÚSTER**, (s.) swp, bagad
- CLUTCH**, (v. a.) *edr. clinch*
- CLÚTTER**, (s.) *edi. clatter*
- COÁCERVATE**, (v. a.) tyru, pentyru, sypio, cludeirio, crugio
- COACERVATION**, (s.) pentyriad
- COACH**, (s.) cerbyd, carfen
- COÁCTION**, (s.) cymhelliad, diriad, gyriad, cydweithrediad
- COADJUTOR**, (s.) helpwr, nerthwr, cyfaill, cyfnerthwr, cydweinydd
- COÁGULATE**, (v. n.) ceulo
- COAGULATION**, (s.) ceuliad
- COAL**, (s.) gloyn—marworyn.—*To carry coal to Newcastle*, gwerthu mêl i berchen gwenyn
- COALÉSCÉ**, (v. n.) uno, cyssylltu, cydtyfu, adgyssylltu, ymgysylltu
- COALÉSCENCE**, (s.) cydtyfiad; cysylltiad, undeb, adgyssylltiad
- COALITION**, (s.) cyssylltiad amryw bethau ynghyd mewn un clamp
- COAPTATION**, (s.) cyfaddasiad, cymhwysiad
- COARSE**, (adj.) braisg, praff, bras, garw—gwael, dibris
- COÁRSENESS**, (s.) gerwindeb, anmhurdeb, anharddwch
- COAST**, (s.) cyffinydd, tuedd, minion; ymyl, cwr, goror
- COAT**, (s.) twyg, hug, hukan, hefis: (v. a.) gwisgo; cuddio, gorchuddio.—*Great coat*, siwmp
- COAX**, (v. a.) gwenhieithio, ymoleithio, hudo, twyllfoddio
- COÁXER**, (s.) gwenhieithiwr, ymoleithiwr, gwenhieithydd
- COB**, (s.) gwilan lwyd—cybydd
- COBBLE**, (v. a.) clytio, cyweirio hen esgidiau, brasdrwsio
- COBBLER**, (s.) clytiwr, neu gyweiriwr hen esgidiau
- CÓBWEB**, (s.) gwe'r copyn
- COCHINEAL**, (s.) rhyw bryf tramor, a arferir at liwio ysgarlad, &c.
- COCK**, (s.) ceiliog, mwdwl.—*Black cock*, (bird) ceiliog du, grugiar.—*Cock of hay*, (s.) mwdwl o wair
- COCK**, *spout*, (s.) dwsel
- COCKÁDE**, (s.) pleth a wisgir ar het
- CÓCKATRICE**, (s.) gwiber, asp
- CÓCKER**, (v. a.) cocru, gwenhieithio, truthio, ymoleithio, llochi
- CÓCKLE**, (s.) crogenbysg: (v. n.) rychu, crychu, cuchio
- CÓCKNEY**, (s.) un a enir yn Llundain—enw o ddirmyg ar un a fagwyd yn Llundain: y mae'n arwyddo na wyr efe wahaniaeth rhwng caniad ceiliog a gweryriad march
- CÓCKPIT**, (s.) lle i geiliogod ymladd, twmpath ceiliogod
- CÓCK'S COMB**, (s.) crib ceiliog
- CÓCTION**, (s.) berwad
- COD**, (s.) coden, cibyn, plisgyn, masglyn—math o bysgodyn, codsyn

- CODE**, (s.) llyfr, y gyfraith wladol
CODICIL, (s.) cyflawniad, neu ychwanegiad at ewyllys
CÓDLE, (v. a.) berwi, goferwi
CÓDLING, (s.) afal berwedig
COÉQUAL, (adj.) cyfartal, gogystal, gogyfuwch, cydgyfartal
COEQUALITY, (s.) cyfartalwch, gogystadledd, cydraddoldeb
COÉRCE, (v. a.) attal, cyfattal, rhwystro, dal i mewn
COÉRCION, (s.) attaliad
COÉRCIBLE, (adj.) attaliadwy
COESSENTIAL, (adj.) o'r un hanfod
COÉTÁNEOUS, (adj.) gogyfoed, cyfoed, cydoed
COÉTÉRNAL, (adj.) gogydtragywyddol, cyd-dragywyddol [ous
COÉVAL, (adj.) cydoes:edr. *coetane-*
COEXÍST, (v. n.) cydfod
COEXÍSTENT, (adj.) gogydhanfodol
CÓFFER, (s.) coffr, cist, ysgrin
CÓFFIN, (s.) ysgrin, arch corff marw: (v. a.) dodi mewn ysgrin
COG, (v.) gwenieithio, truthio, ymoleithio, rhagrithio, hudo, denu: (s.) dant rhod
CÓGENCY, (s.) grym, nerth, gallu
CÓGENT, (adj.) grymus, nerthol, galluog, affeithiol
CÓGER, (s.) twyllwr, hudwr, gwenieithiwr, truthiwr, ymoleithiwr
COGITÁTION, (s.) meddyliad, myfyriad, meddwl, bryd, myfyrdod, bwrriad, ystyriaeth
CÓGITATIVE, (adj.) meddylgar, myfyriol, myfyrgar
COGNÁTION, (s.) carenydd, cystlwn, cystlanedd, tras
CÓGNIZANCE, (s.) gwybyddiaeth, gwybodaeth, cyfaddefiad
COHÁBIT, (v. n.) cydfyw, cydtrigo, cyttal, cydanneddu, cydtrefu
COHÁBITANT, (s.) cydtrigiannydd, cydanneddwr, cydanneddydd
COHABITÁTION, (s.) cydtrefiad
COHÉIR, (s.) cydetifedd, cyttiriog, cydtrefnadog
COHÉIRESS, (s.) cydetifeddes
COHÉRE, (v. n.) cydlynu, ymgysylltu, cytuno
COHÉRENCE, } (s.) cyssylltiad, cys-
COHÉRENCY, } swllt, undeb
COHÉRENT, (adj.) cydlynol, cytunol, unol, cytun
- COHÉSION**, (s.) cydlyniad, ymgysylltiad, cyttyniad, cydrwymiad
COHÓRT, (s.) cyndod, byddin, torf, mintai y'myddin y Rhufeinwyr gynt
COIF, (s.) cap, capan, penwisg
COIL, (s.) godwrdd, cyffro, cythrwfl, terfysg—rhaff wedi ei dirwyn yn dorch: (v. a.) dirwyn ynghylch, dirwyn rhaff yn dorch
COIN, *pron. quoin, or quoine*, (s.) ongl, cornel gwal—mwnai, arian bath, bath, mál: (v. a.) bathu, llunio, ffurfio, ffugio
COÍNAGE, (s.) bathiad
COINCÍDE, (v. n.) syrthio ar, neu gyfarfod yn yr un pwynt, cordio, cytuno, cydfod, cydseinio
COINCIDENCE, (s.) cydymgyfarfodiad, cydrediad, cydgoradiad, cytundeb, cyd-darawiad
COINCIDENT, (adj.) yn cwmpo ar yr un pwynt, yn cydredég, yn cydgoradio, yn cydseinio
COÍNER, (s.) bathwr—ffugiwr, dychymmygwr
COIT, (s.) coiten
COKE, (s.) sindw, marwor
CÓLANDER, (sub.) *pron. Cullander*, hidl, hiddl
COLÁTION, (s.) hidlad
COLÁTURE, (s.) y peth hidledig
COLD, (adj.) oer, addoer, oerfelog, anwydog, anghynnes, croi: (s.) oerni, oerfel, anwyd, fferdod, rhyn-
CÓLDNESS, (s.) oerder, oerni [dod
CÓLIC, (s.) clwy'r colic
CÓLLAR, (s.) coler, mynygldorch, myngwair, mwngci: (v. a.) coleru
COLLÁTE, (v. a.) cymharu, cystadlu, holi, chwilio—cysleu—rhoddi, donio, cyflwyno
COLLÁTERAL, (adj.) ystlysawl, cydystlys, cyfarystlys, cyfochrawl
COLLÁTION, (s.) rhoddiad, doniad—cymhariad, cystadliad—gwledd—rhoddiad bywioliaeth, neu bersonoliaeth
COLLÉAGUE, *pron. Colleg*, (s.) cyfaill, cydymaith, cydswydd
CÓLLECT, (s.) gweddi fer, colect: (v. a.) casglu, cynnull, casglu yn nghyd
COLLÉCTION, (s.) casgl, casgliad, cynnull, cynnulliad, crown
COLLÉCTIVE, (adj.) casgledig

- COLLECTOR** (s.) casglwr, cynnullwr
COLLEGE, (s.) cynulleidfa
COLLIER, (s.) glöwr—glo-lestr
COLLIERY, (s.) glo-glawdd, gwaith glo, glo bwll
COLLIGATION, (s.) cydrwymiad, cyt-gylymiad
COLLIQUATE, (v. a.) toddi, ymollwng, cyd-doddi
COLLIQUATION, (s.) toddiad
COLLISON, (s.) tarawiad ynghyd
COLLOGUE, (v. a.) hudo, twyllo, denu
COLLOP, (s.) golwyth
COLLOQUY, (s.) cydymddiddan, cydsiarad, cylafaredd, cyfrwch, ymddywediad, cynnagl
COLLOW, (s.) parddu
COLLUDE, (v. n.) cydtwylllo
COLLUSION, (s.) cytundeb i dwyllo
COLLUSIVE, (adj.) twyllodrus, dichellgar, hocedus
COLON, (s.) y cyfryw nôd [:]—y coluddyn mawr
COLONEL, *pron. Kurnel*, (s.) llywodraethwr, rheolwr, neu flaenor rhiallu, milwriad, swyddog mewn byddin
COLONY, (s.) lle didrigan y danfonir pobl i breswyllo ynddo; y bobl a ddanfonir i drigo yn y cyfryw le, dinas y daethai ei phobl o le arall
COLOQUINTIDA, (s.) yr afal gwyn
COLÓSSE, } (s.) delw ddirfawr—
COLÓSSUS, } gair arferedig am ryw beth mawr anferth, oddiwrth enw y ddelw o bres a godwyd gynt yn ynys Rhodes. Yr oedd y llongau yn myned i mewn i'r porthladd rhwng ei thraed
COLOUR, (s.) lliw, eilyw, gwawr: (v. a.) lliwo, lliwio
COLOURS, (s.) banerau, arwyddion
COLT, (s.) ebol, eddestr
COLT'S FOOT, (s.) alan bychan, gwrthlys, carn yr ebol, y besychlys, llun troed yr ebol, dail troed yr ebol
COLÚMBARY, (s.) colommendŷ, twll colommen
COLUMN, (s.) colofn, piler, post
COMB, (s.) crib, ysgrafell: (v. a.) eribo, ysgrafellu
CÓMBAT, (v.) ymladd, ymryson, ornestu, ymdrechu: (s.) amrafael, ymryson, cynnen, ymladd, ornest
CÓMBATANT, (s.) ymladdwr, ornestwr, rhyswr
COMBINÁTION, (s.) cyssylltiad, cydgyssylltiad, cytundeb, cydsyniad, cydfwriad, cydfrad, cynllwyn
COMBÍNE, (v.) cyssylltu, cytuno, cydfwriadu, gwneuthur cydfrad
COMBÚSTIBLE, (adj.) hylosg, hyboeth, yscreall
COME, (v. n.) dyfod, dynesu, dygwyddo, damweinio
CÓMEDY, (s.) chwarae, gwarae ystori, llon-chwareuwaith
CÓMELINESS, (s.) harddwch, tegwch pryd, telediwrwydd, flur
CÓMELY, (adj.) gweddus, gweddol, hardd, tég, dillyn, prydweddawl
CÓMET, (s.) seren walltog, seren y gynffon, seren losgyrnog
CÓMPIT, } (s.) ancwyn, eil-
CÓMFEITURE, } saig, danteith-fwyd
CÓMFORT, (v. a.) cysuro, comfforddio, dyddanu, dyhuddo: (s.) cysur, dyddanwch, comffordd, dihuddiant
CÓMFORTABLE, (adj.) cysurus, dyddanus
CÓMFORTABLY, (adv.) yn gysurus, yn ddyddanus
CÓMFORTEr, (s.) cysurwr, dyddanwr, dedestl, cymfforddiwr
CÓMFORTLESS, (adj.) digysur, annyddanus
CÓMFREY, (s.) glesyn y coed
CÓMIC, } (adj.) araf, arabedus,
CÓMICAL, } digrif, difyr, cellweirus
CÓMICALLY, (adv.) yn ddifyr, yn ddigrif, yn arabedus
CÓMING, (s.) dyfodiad, dyfodedigaeth, dynesad
COMÍTIAL, (adj.) a berthyn i gymmanfa, cymmanfäol
CÓMMA, (s.) rhagwahannod, (,)
COMMÁND, (s.) gorchymmyn, archiad, cenadwri—awdurdod: (v. a.) gorchymmyn, erchi, ordeinio—arglwyddiaethu, llywodraethu, rheoli, awdurdodi, rhwysgo
COMMÁNDER, (s.) gorchymmynwr, erchwr—rheolwr, penaeth, penciwdawd, penllywydd
COMMÁNDMENT, (s.) gorchymmyn, deddf. arch
COMMÉMORABLE, (adj.) gwiwgof
COMMÉMORATE, (v. a.) cofio, coffau, adgoffau, dwyn ar gof

- COMMEMORATION**, (s.) coffad, coff-
adwriaeth, cofiant, adgoffa
- COMMENCE**, (v.n.) dechreu, cychwyn
- COMMENCEMENT**, (s.) dechreuad,
cychwyniad, cychwynfa
- COMMEND**, (v. a.) edmygu, cyflwyno,
cymynu, clodfori, canmol, anerch
- COMMENDABLE**, (adj.) canmoladwy,
gwiwglod, gwiwfawl, hyglood, hyfawl
- COMMENDABLY**, (adv.) yn ganmol-
adwy
- COMMENDATION**, (s.) edmyg, canmol-
iaeth, moliant, clod, geirda, mowlair
- COMMENDATORY**, (adj.) canmolad-
wy, canmoliaethawl
- COMMENSURABILITY**, (s.) cymmes-
urwydd, cymmesuroldeb
- COMMENSURABLE**, (adj.) cymmesur-
adwy, cymmesurolwy
- COMMENSURATE**, (adj.) cymmesur:
(v.) cymmesuro
- COMMENSURATION**, (s.) cymmesur-
ad, cyfladdrwydd
- COMMENT**, } (s.) sylwadau, eg-
COMMENTARY, } lurhad, esponiad,
deongliad: (v.) esponio, eglurhau,
deongl
- COMMENTATOR**, (s.) esponiwr, ys-
grifenwr sylwadau
- COMMENTITIOUS**, (adj.) dychym-
mygol, ffugiol
- COMMERCE**, (s.) cyweithas, masnach,
marsiendaeth, newidwriaeth
- COMMETICKS**, (s. pl.) addurnau oddi
allan, megis cyfoeth i'r dyn, lliw
i'r wyneb, dillad i'r corff, ail-
addurnau
- COMMIGRATE**, (v. a.) mudo o le i'r
llall, symud trigias
- COMMINATION**, (s.) bygythiad, bygw
- COMMINATORY**, (adj.) bygythiol
- COMMISERABLE**, (adj.) tosturus, tos-
turiol, tosturiaethus
- COMMISERATE**, (v. a.) tosturio, tru-
garhau, truanhau
- COMMISERATION**, (s.) tosturi, tru-
garedd, cydymdeimlad
- COMMISSARY**, (s.) rhaglaw, dirprwy-
wr, goruchwyliwr
- COMMISSION**, (s.) awdurdod, gorch-
ymyn, Ezra viii. 36.—trosedd,
troseddiad: (v. a.) awdurdodi, ap-
pwyntio, rhoddi awdurdod
- COMMISSURE**, (s.) cymmal, cydiad,
cysswllt, agen, hollt
- COMMIT**, (v. a.) gwneuthur—cym-
ynnu, ymddiried i un, gorchym-
myn i un—danfon i garchar
- COMMITMENT**, (s.) anfoniad i gar-
char, traws-weithrediad
- COMMITTEE**, (s.) cymmanfa
- COMMITX**, (v. a.) cymmysgu, cyd-
gymmysgu
- COMMÓDE**, (s.) penwisg benyw
- COMMÓDIUS**, (adj.) cymmwys, cym-
mesur, gweddus, addas, cyfaddas,
buddiol, cyfleus
- COMMÓDIU:NESS**, (s.) cyfaddas-
rwydd, cymmwydra, cymmesur-
wydd, cyfleusdra
- COMMÓDITY**, (s.) cêd, budd, elw
—marsiendaeth, buddioldeb
- COMMÓDORÉ**, (s.) tanlyngeswr, lly-
wodraethwr llynges, môr-raglaw
- COMMON**, (adj.) cyffredin, cyffred-
inol, arferedig, gwael: (s.) maes
cyffredin
- COMMONALTY**, (s.) y cyffredin bobl,
y werin, gwreng, bilciullu
- COMMONER**, (s.) gwreng, bilain
- COMMONLY**, (adv.) yn gyffredin,
yn fynych, yn arferedig
- COMMONNESS**, (s.) cyffredinrwydd,
cyffredinoldeb, arferoldeb
- COMMONS**, (s.) y cyffredin bobl—
senedd y cyffredin—ymborth
- COMMONWEAL**, } (s.) gwladwr-
COMMONWEALTH, } iaeth — y lles
cyffredin, cyfundod
- COMMÓTION**, (s.) cyffro, cynnwrf,
terfysg, aflonyddwch, cythrwf
- COMMÚNE**, (v. n.) ymddyddan, ym-
gomio, ymgynghori, ymddywedyd,
cyd-chwedleua
- COMMÚNICABLE**, (adj.) cyfranogol,
cymmynadwy
- COMMÚNICANT**, (s.) cymunwr
- COMMÚNICATE**, (v.) cymuno, cyf-
ranogi, cyfranu âg arall—datgu-
ddio ei farn i un
- COMMUNICÁTION**, (s.) cyfranogiad,
cyffrediniad—cydymddyddan, cyd-
siarad, rhydd-dramwy
- COMMÚNION**, (s.) cymun, cymundeb
- COMMÚNITY**, (s.) cymdeithas, cyw-
eithas, cydfyddiaeth, cyffredinrwydd,
cyffredinoldeb—gwladwriaeth
- COMMÚTABLE**, (adj.) cyfnewidiol
- COMMUTÁTION**, (s.) newidiad, cyf-
newidiad, newidwriaeth

- COMMUTE**, (v. a.) cyfnewid, newidio prynu, rhoddi iawn
COMPACT, (s.) dygymmod, ammod, cyngrair: (v. a.) dywasgu, cynhwyso, cymmoni — gwneuthur cyngrair: (adj.) cynnwys, cryno
COMPACTNESS, (s.) crynodeb, cryfder
COMPACTION, (s.) cysswllt, cysylltiad, cydiad, cydgylymiad
COMPANION, (s.) cyfaill, cydymaith, cydwr, canymdaith
COMPANY, (s.) cyfeillach, cymdeithas, cyweithas, cynulleidfafa, lliaws: (v. a.) canymdaith, canymdoi, cydymganlyn
COMPARABLE, (adj.) cymharadwy, cydradd, cydmarol
COMPARATIVE, (adj.) cymhariaethol
COMPARATIVELY, (adv.) yn gymhariaethol
COMPARE, (v. a.) cymharu, cystadlu, cyffelybu, cyhydry: (s.) cymhariaeth
COMPARISON, (s.) cymhariaeth, cystadlaeth, cyffelybiaeth
COMPARTMENT, (s.) rhaniad, parthiad, adeil-raniad
COMPASS, (s.) cwmpas, cylch, amgylchiad: (v. a.) cwmpasu, cylchu, amgylchu. — *Mariner's Compass*, compod
COMPASSES, (s.) cwmpas, compodau
COMPASSION, (s.) tosturi, trugaredd
COMPASSIONATE, (v. a.) tosturio, truanu, trugarhau: (adj.) tosturus, tosturiol, trugarog
COMPATIBLE, (adj.) cytunol â, cyfaddas i, cydweddawl
COMPÉER, (s.) cydradd, cyfaill, cydymaith, cysurddor
COMPÉL, (v. a.) cymmell, dirgymell, dirio, gyru, gwthio
COMPÉNDIOUS, (adj.) byr, talgrwn, cryno
COMPÉNDIOUSNESS, (sub.) byrder, cwtogrwydd, crynoder
COMPÉNDIUM, (s.) crynodeb, byrhâd, cwtogrwydd, talfyriad
COMPÉNSATE, (v. a.) talu'r pwyth, gwneuthur iawn, gwobrwyo
COMPÉNSATION, (sub.) iawn, tâl pwyth, boddloniad
COMPÉTENCE, } (s.) cymmedrolder,
COMPÉTENCY, } cymmesurwydd, digonolrwydd, cyfaddasrwydd
COMPÉTENT, (adj.) cymmwys, digonol, addas, cymhesur, cyngweddus
COMPÉTENTLY, (adv.) yn gymmwys, yn addas, yn gymhesur
COMPÉTITION, (s.) cyderlyniad, cydymgais, cydyndrech
COMPÉTITOR, (s.) cydarch, cydeirchiol, cyderlynwr, a fyddo'n ymgais am yr un peth ag arall
COMPÍLE, (v. a.) cyfansoddi, casglu
COMPÍLER, (s.) cyfansoddwr, ysgri-fenwr llyfrau, casglydd
COMPLÁCENCE, (s.) boddlonrwydd, dyddanwch, hyfrydwch, pleser—cyweithasrwydd, moesgarwch
COMPLÁCENT, (adj.) cyweithas, moesgar, mwynaidd, hynaws
COMPLÁIN, (v.) achwyn, cwyno, cwynfan, alaethu, galaru, gronan
COMPLÁINT, (s.) achwyn, achwyniad, cwyn, galargwyn, alaeth
COMPLAISÁNCÉ, (s.) cyweithasrwydd, moesgarwch, mwyneidd-dra, hynawsedd, ostis, boneddigaeth
COMPLAISÁNT, (s.) cyweithas, hynaws, mwynaidd, moesgar
COMPLÉMENT, (s.) cyflawniad, cwblhad, llawn ddognad
COMPLÉTE, (adj.) perffaith, cyflawn, hollol, cyfan, cyfangwbl, cwbl: (v. a.) cyflawni, cwblhau, perffeithio, gorffen, dybenu
COMPLÉTELY, (adv.) yn berffaith, yn gyflawn, yn hollol, yn gwbl
COMPLÉTENESS, (s.) perffeithrwydd
COMPLÉTION, (s.) perffeithiad, cwblhad, cyflawniad, gorffeniad
COMPLÉX, (adj.) cymmysgedig, amryfedd, o amryw foddion
COMPLÉXION, (s.) pryd, wynebpryd —naws, neu ardymer y corff
COMPLIÁNCÉ, (s.) cydsyniad, darostyngiad, gostyngeddwrwydd, ufuddod, ymroddiad
COMPLIÁNT, (adj.) cydsyniol
COMPLÍCATE, (v.) cydblygu, lliosddyblygu, lliosogi, cymhlyg: (adj.) cymmysgedig, o amryw ranau
COMPLÍCATION, (s.) cymmysgiad o amryw bethau, cydblethiad
COMPLÍCE, (s.) edr. *Accomplice*
COMPLIMENT, (s.) cyweithasrwydd, anerchiad, cyfarchiad: (v. a.) trwthio, gwenieithio

- COMPLIMENTAL**, (adj.) cyweithas
COMPLOT, (s.) cydfrad, cydfwriad, cynllwyn, cydanturiaeth: (v. a.) cydfwriadu, cynllwyn, gwneuthur cydfrad
COMPLY, (v. n.) cydsynio, ymroi, bodloni, cydgordio, cytuno
COMPÓRT, (v. a.) cyngweddu, cytuno, ymweddu, ymddwyn: (s.) ymddygiad, ymarweddiad, arweddiad
COMPÓRTABLE, (adj.) gweddus, cyngweddol, cytun
COMPÓRTMENT, (s.) edr. *Comport*
COMPÓSE, (v. a.) cyfansoddi, cymmoni, cyssylltu — cyssulio, cymmodi, dyddio—dyhuddo, llonyddu, heddychu
COMPÓSED, (adj.) dyhudd, llonydd, llariaidd, cyfansoddedig
COMPÓSEDNESS, (s.) tawelwch, llonyddwch, dyhuddiant, arafwch
COMPÓSER, (s.) awdwr, cyfansoddwr, cyssodydd, cyfansoddydd
COMPOSÍTION, (s.) cymmysgiad o amryw bethau, cyflaith—cyssylltiad, cyfansoddiad—gosodiad peth—cytundeb, cymmod, cylafaredd
COMPÓSOR, (s.) cyssodydd
COMPOST, (s.) tail, gwrtaith: (v. a.) teilo, gwrteithio
COMPÓSURE, (s.) ysgrifeniad, cyfansoddiad—trefn—tawelwch meddwl, arafwch, llonyddwch
COMPOUND, (v. a.) cymmysgu, cydgymmysgu—cymmodi, dyddio, cytuno—cytuno ar ammodau, cytuno â gofynwr, talu rhan o ddyled: (adj.) cymmysgedig, cyfansoddedig, cyssylltiedig
COMPREHÉND, (v. a.) argynnwys, cynnwys, gorymddwyn, amgyffred, deall, dirnad
COMPREHÉNSIBLE, (adj.) amgyffredadwy, dealladwy
COMPREHÉNSION, (s.) amgyffred, cyhwysiad, gorymddwyn, deall
COMPREHÉNSIVE, (adj.) cynnwysfawr, helaeth, ehang, dirnadus
COMPRESS, (v. a.) gwasgu, dywasgu, cyngwasgu, cydwasgu, gwasgu yn nghyd: *fig.* cofleidio
COMPRESSÍBLE, (adj.) gwasgadwy, a ellir ei wasgu yn nghyd
COEPRÉSSION, (sub.) cyngwasgiad, gwasgiad yn nghyd, cydwasgiad
COMPRÍSE, (v. a.) cynnwys, amgyffred, cydgynnwys
COMPROBATION, (s.) cyd-dystiolaeth, cyd-brofiad
COMPROMISE, (s.) cyfaddewid, gogyfaddewid, rhoddiad ar ddyddiwr: (v. a.) cyfaddaw, rhoddi ar ddyddiwr, neu gylafareddwr
COMPTRÓLL, (v. a.) edr. *Controll*
COMPÚLSION, (s.) diriad, cymhelliad, gwthiad, dirgymhelliad
COMPÚLSIVE, (adj.) nerthol, gwthiol, cymhellol
COMPÚLSIVENESS, (s.) dir, nerth, grym
COMPÚNCTION, (s.) pigiad, dwysbigiad, tymhigiad—gofid tefewnol, blinder, anesmwythder, neu dristwch am fai
COMPÚTABLE, (adj.) cyfrifadwy, hygyfrif
COMPÚTATION, (s.) cyfrif, cyfrifiad, bwriad
COMPÚTE, (v. a.) cyfrif, rhifo, bwrw cyfrif, cmean gyfrif
COMRÁDE, (s.) cyfaill, cydymaith
CON, (*abbreviation of contra*, Lat.) yn erbyn: (v. a.) dysgu, gwybod
CONCÁTENATE, (v. a.) cwplysu, cydgylymu, cyssylltu, cyfrwymo
CONCATENÁTION, (s.) cyfrwym, cytglwm, cynghlwm, cyssylltiad
CONCÁVE, (adj.) cau, ceuol, rhongca
CONCÁVITY, (s.) ceuedd, ceudod
CONCÉAL, (v. a.) celu, dirgelu, cuddio, murnio, argelu, achludd
CONCÉALABLE, (adj.) a ellir ei gelu, neu guddio, celadwy
CONCÉALMENT, (s.) cudd, cel, achludd, celedigaeth, celiad
CONCÉDE, (v. a.) canhiadu, caniatu, goddef, cydsynio, cyfroddi
CONCÉIT, (s.) tyb, meddwl, lledtyb, drwgdyb — dychymmyg: (v. a.) tybio, meddyliad. dychymmygu
CONCEITED, (adj.) balch, yu tybio yn rhy dda am dano ei hun
CONCEITEDNESS, (s.) cymmyraeth, balchder, hunan-dyb, coeg-falchedd
CONCÉIVABLE, (adj.) dealladwy, amgyffredadwy, tybygawl
CONCÉIVE, (v. a.) ymddwyn, beichiogi—gorymddwyn, amgyffred, deall, dirnad, dychymmygu
CONCÉNT, (s.) cynganedd—cysondeb, cyssain

- CONCÉNTRE**, (v. n.) cydterfynu, tu-eddu tu ag at yr un pwynt
- CONCÉPTIBLE**, (adj.) dyalladwy
- CONCÉPTION**, (s.) ymddwyn, beichiogiad—dychymmyg, tyb, meddwl, syniad, amgyffred, dirnadaeth
- CONCÉRN**, (v.) deiryd, perthynu, ymgystlwn—afonyddu, blino: (s.) neges, trafferth—gofal, cur, gorchwyl
- CONCERNMENT**, (s.) edr. *Concern*
- CONCÉRT**, (v. a.) ymgynghori, cydgyngghori: (s.) cynghanedd, cydgerdd, cydberoriaeth, cydgais
- CONCÉSSION**, (s.) goddefiad, cenhad-
iad, caniatâd—yr hyn a ganiatawyd, neu a roddwyd i fynu
- CONCÍLIATE**, (v. a.) cyssulio, cymmodi, dyhuddo: cael, ynnill bodd, denu, boddloni, heddychu
- CONCILIATION**, (s.) ynnilliad bodd; cymmod, cymmodlonedd
- CONCILIATOR**, (s.) cyssuliwr, cymmodwr, dyddiwr, heddychwyr
- CONCÍNUNITY**, (s.) addasrwydd, cymhesurwydd — crynodeb, twtneisrwydd, gweddusder, dillynedd
- CONCÍNNUOUS**, (adj.) addas, cymmwys, gweddus, cryno, tlws, dilyn, destlws
- CONCÍSE**, (adj.) byr, cryno, cyfladd
- CONCÍSELY**, (adv.) yn fyr, ar fyr eiriau, yn gryno
- CONCÍSENESS**, (s.) byrder, cwtogrwydd, cynhwysder, crynoder
- CONCÍSION**, (s.) toriad ymaith, trwch, difyniad, cyd-doriad
- CONCITATION**, (s.) cyffroad, cynhyr-
fiad, terfysgiad
- CONCLAMATION**, (s.) cydwaedd, cyd-
floedd, cydlef
- CONCLAVE**, (s.) ystafell—cynnull-
eidfa prif-lywodraethwyr eglwys
Rhufain
- CONCLÚDE**, (v. a.) argau, diwedd-
gloi, gorffen, dybenu, terfynu —
barnu, Act. xxi. 25.
- CONCLÚSION**, (s.) dyben, diwedd, gor-
ffeniad, clöad, diwedd-glo, argaëd-
igaeth — canlyniad — swm, Preg.
xii. 13.
- CONCLÚSIVE**, (adj.) clöedig, terfyn-
ol; canlynol, penderfynol
- CONCÓCT**, (v. a.) treulio yn y cylla
- CONCÓCTION**, (s.) traul bwyd yn y
cylla, cydferwad
- CONCÓMITANCE**, } (s.) cymdeithas;
CONCÓMITANCY, } cydymdeithas,
cyweithas, cydganlyniad
- CONCÓMITANT**, (s.) cydymaith cyf-
aill, cyweithydd, cyd-deithiwr
- CÓNCORD**, (s.) cordiad, cydgordiad,
undeb, cytundeb, cyfuundeb, cyd-
fod, cynghanedd, cysongerdd: (v.
n.) cydgordio, cysoni
- CONCÓRDANCE**, (s.) cydgordiad,
mynegydd ysgrythurol, mynegeir
- CONCÓRDANT**, (adj.) cytun, cyfun,
cyson, cysain
- CONCÓRDATE**, (s.) cymmanfa, cy-
nulleidfa, cyngair, cytundeb
- CONCÓRPORATE**, (v. a.) cydgorffori,
gwneuthur yn un corff
- CONCOURSE**, (s.) tyrfa, mintai, ym-
gynnull, ymgyfarfod, cydgasgliad
- CONCRÉTE**, (v.) ceulo, glynu ynghyd
- CONCRÉTION**, (s.) ceuliad, undeb
rhanau, cyd-gorfforiad
- CONCÚBINAGE**, (s.) gordderchiad
- CÓNCUBINE**, (s.) gordderch, gor-
dderchwraig, cywelyes
- CÓNCÚPISCENCE**, (s.) trachwant, gor-
modd-chwant, blys, anlladrwydd
- CONCUPÍSCIBLE**, (adj.) dymunol
- CONCÚR**, (v. n.) cydredeg, cydfyned
—cydgordio, cytuno, cydsynio
- CONCURRENCE**, } (s.) undeb, cyt-
CONCURRENCEY, } undeb, cydsyn-
iad, cyflwyn—cymmorth, help
- CONCÚSSION**, (s.) ysgydwad, ysgyt-
iad, ysgytfa, cyfergydiad
- CONDÉMN**, (v. a.) difarnu damnaff,
barnu'n euog, bwrw'n euog, ded-
frydu—beio
- CONDEMNATION**, (s.) dyfarniad, coll-
edigaeth, damnedigaeth
- CONDÉMNED**, (adj.) barnedig, colled-
ig, collfarnedig
- CONDÉNSATE**, (v. a.) tewychu: (adj.)
wedi ei dewhau
- CONDENSATION**, (s.) tewhâd
- CONDÉNSE**, (v.) tewhau, gwneuthur
yn dew
- CONDÉNSITY**, (s.) tewedd, tewder
- CONDÉSCÉND**, (v. n.) ymostwng, dar-
ostwng, iselu; cydsynio
- CONDÉSCÉNDENCE**, (s.) darostyngedd-
rwydd, ymblygiad
- CONDÉSCÉNSION**, (s.) darostyngedd-
rwydd, ymddarostyngiad; cydsyniad

- CONDÍGN**, (adj.) teilwng, cywiw, addas i, dyledus, haeddiannol
- CONDÍTION**, (s.) cyflwr, modd, ystâd, dull, ansodd, sut—ammod, dygymmod: (v. a.) gwneuthur ammodau cytundeb
- CONDÍTIONAL**, (adj.) ammodol
- CONDÍTIONALLY**, (adv.) yn ammodol
- CONDÓLE**, (v. n.) cyd-ddolurio, cyd-gwyno, cydymdeimlo
- CONDÓLEMENT**, (s.) gofid, tristwch, galar, cydgwyn, cydalar
- CONDÓLENCE**, (s.) cyd-alar, cyd-dristwch, cydymdeimlad
- CONDUCE**, (v. n.) cyd-ddwyn, dwyn yn y blaen, cydarwain
- CONDÚCIBLE**, (adj.) a ddygo yn y blaen, buddiol, llesol
- CONDUCIVE**, (s.) tywysiad, hyfforddiad—ymddygiad, arweddiad, ymarweddiad: (v. a.) tywys, arwain, cyfarwyddo; hyfforddi
- CONDÚCTOR**, (s.) arweinydd, tywysog, cyfarwyddwr, blaenor
- CÓNDUIT**, *pron. Cundit*, (s.) conawl, pibell ddwfr, pistyll, dyfrlle
- CÓNEY**, (s.) cwningen, ffigen
- CONFÁBULATE**, (v. n.) ymchwedleua
- CONFÉCT**, (v. a.) pereiddio, cyweirio: (s.) achwyn, cyflaith
- CONFÉCTION**, (s.) ceidwadaeth, cyweir bwyd—cymmysgedd
- CONFÉCTIONER**, (s.) cyffeithwr
- CONFÉCTORY**, (s.) cyffeithdŷ
- CONFÉDERACY**, (s.) cyngair, ammod, dygymmod, afell, cytundeb
- CONFÉDERATE**, (v.) cyngreirio, gwneuthur cyngair, cytuno: (s.) cyfall, cydwr, cyfranog, cyfathrachwr
- CONFÉR**, (v.) ymddyddan, siarad, chwedleua—cymharu, cyffelybu, cydystyried—rhoi, donio
- CÓNFERENCE**, (s.) ymddyddan, cydgynnalredd, cylafaredd
- CONFÉRRÉD**, (adj.) rhoddedig
- CONFÉSS**, (v. a.) addef, cyfaddef, cyffesu, cydnabod, ymglyffesu
- CONFÉSSION**, (s.) cyffes, addefiad, cyfaddefiad, cydnabyddiad
- CONFÉST**, (adj.) addefedig, adnabyddus, hyspys, noeth, amlwg
- CÓNFIDANT**, (s.) un o'r gyfrinach, un a ymddiriedwyd iddo am ddirgelion, cyfall mynwesol, cyfrinachydd
- CONFÍDE**, (v. n.) ymddiried yn, hyderu, rhoi goglud ar
- CÓNFIDENCE**, (s.) ymddiried, coel, goglud, hyder, eondra
- CÓNFIDENT**, (adj.) ymddiriedus, hyderus, hy, eofn, anturiol
- CÓNFIDENTIAL**, (adj.) cyfrinachol, ffyddlaw, ymddiriedawl
- CÓNFIDENTLY**, (adv.) yn hyderus
- CÓNFINE**, (s.) cyffin, ffin; terfyn, amminiog: (v. n.) ffinio, cyffinio: (v. a.) caethiwo, rhwymo, cadw i mewn, attal; terfynu
- CÓNFÍNEMENT**, (s.) carchar; caethiwed—attal, rhwystr
- CÓNFÍNITY**, (s.) agosrwydd, cymydogath
- CÓNFÍRM**, (v. a.) cadarnhau, cyfnerthu, sicrhau, cryfhau, rhoi bedydd esgob
- CÓNFIRMÁTION**, (s.) cadarnhâd, cryfhâd, sicrhâd, bedydd esgob
- CÓNFÍSCATE**, (v. a.) fforffetio, cymeryd yn fforffed, atafaela
- CÓNFISCATION**, (s.) cymmeriad yn fforffed, dirwy, Ezec. vii. 26.
- CÓNFAGRÁTION**, (s.) llosgiad, goddai, cydlosgiad, flagliad
- CÓNFLICT**, (v. n.) ymladd, ymdrechu, ymgiprys, ymgintach: (s.) ornest, ymladd, ymdrech, ymdrin, cyfrangc, cãd; gloes; cyffini, trabludd, cythrwfl
- CÓNFLUENCE**, (s.) edr. *Conflux*
- CÓNFLUENT**, (adj.) yn cydlifo, yn cydredeg, cydredawl
- CÓNFLUX**, (s.) ymgyfarfod dwy afon, cydlif, cymmer, cyfred, cydffrwd—torf, tyrfa, cydffrydiad
- CÓNFÓRM**, (v.) cyflunio, ffurfio, cydffurfio; cydsynio, cyd-ddulio
- CÓNFÓRMABLE**, (adj.) cydffurfiol, cytunol, unfurf; addas, cyfaddas, cymmwys, cyfluniaidd
- CÓNFÓRMÁTION**, (s.) cydffurfiad
- CÓNFÓRMIST**, (s.) cydffurfiwr
- CÓNFÓRMITY**, (s.) cydffurfiad, cydgordiad, cytundeb, cyssondeb, cydsyniad, addasrwydd, cymmwysdra, cyffelybrwydd
- CÓNFÓUND**, (v. a.) dygymmysgu, dyffysgu, cymmysgu; annhrefnu—dyrys—cywilyddio, yswilio—matharu, dystrywio, gwaradwyddo
- CÓNFRONT**, (v. a.) wynebu, gwrthwynebu—cymharu, cystadlu

- CONFÚSE**, (v. a.) *edr. Confound*
CONFÚSEDNESS, (s.) annybenrwydd, annhreffnusdra, annybendod
CONFÚSION, (s.) cymmysg—annhrefn, annhreffniad—annybendod—cynnwrf—cywilydd, syndod
CONFÚTABLE, (adj.) gwrthbrofadwy
CONFUTÁTION, (s.) gwrthbrofiad, dibrawf, dadbrawf, dadbrofiant
CONFÚTE, (v. a.) diddadlu, dibrofi, gwrthbrofi, gwrthdystio
CÓNGE, } (s.) ymgrymiad, cyweith-
CONGEE, } asrwydd, cyweithasiad—cymmeriad cenad
CONGÉAL, (v.) ceulo, rhewi, tewychu, cyd-dewychu, cydgeulo
CONGÉALABLE, (adj.) rhewadwy
CONGÉALATION, (s.) rhewiad, ceulad, tewychiad, cyd-dewychiad
CONGÉNEROUS, (adj.) cydryw, o'r un rhyw, cydgynneddfol
CONGÉNIAL, (adj.) cydryw, o'r un natur, o'r un rhyw, cydrywiol
CÓNGER, (s.) congen, morlysofen
CONGÉSTION, (s.) cydtyriad, cronriad, crown, crown-gasgliad
CONGLÓMERATE, (v. a.) pellenu, dirwyn, sypio: (adj.) wedi ei dirwyn, neu'i pellenu
CONGLÚTINATE, (v.) ysgrawlingo, gludio; cyssylltu
CONGLUTINÁTION, (s.) ysgrawlingad, gludiad ynghyd
CONGRÁTULATE, (v. a.) cyd-lawenychu am lwyddiant un
CONGRATULÁTION, (s.) cydlawenychiad, llon-gyfarchiad
CONGREET, (v. n.) cydanerch, cydgyfarch
CONGRÉGATE, (v. a.) casglu ynghyd, ymgasglu, cydgasglu, cynnull
CONGREGÁTION, (s.) cynnulleidfa, eymmanfa
CONGREGÁTIONAL, (adj.) cynnulleidfaol, yn perthyn i gynnulleidfa
CONGRÉSS, (s.) cyfarfod, cyfrwch, cynnaddl—ymdrin, ymdrech, ymladd
CONGRUÉNCÉ, (s.) cydgorriad, cytundeb, cyssondeb—cyfaddasrwydd, cymmwysra, cyffelybrwydd
CONGRUÉNT, (adj.) addas, cyfaddas, cymmwys, cyngweddol, gweddus, cyfladd, cytunol, cydgorriadawl
CONGRÚITY, (s.) cyfaddasrwydd, cymmwysder; cyssondeb, cytundeb
CÓNGRUOUS, (adj.) *edr. Congruent*
CONJÉCTURAL, (adj.) tebygol
CONJECTURE, (s.) tÿb, amcan, trawsamcan, lledtyb, dyfais, dychymmyg, amcaniaeth, tybiad
CONJÉCTURE, (v. a.) dyfalu, tybio, amcanu, bwrw amcan
CONJÉCTURER, (s.) amcanwr, dyfalwr, dychymmygydd
CONJÓIN, (v.) cyssylltu, cydgyssylltu, cwplysu; uno, duno; cyfathrachu
CONJÓINT, (part. and adj.) cyssylltiedig, clymiedig—cyfun, cytun
CONJÚGAL, (adj.) dyweddiol, yn perthyn i briodas, cydweddog
CÓNJUGATE, (v. a.) cydieuo, cwplysu, hyweddu, dyweddio, priodi
CONJUGÁTION, (s.) cyfieuo, cyfrwym, cyssylltiad, cydieuo
CONJUNCT, (part. and adj.) *edr. Conjoint*
CONJÚNCTION, (s.) cyssylltiad, cydgyssylltiad, cydiad—*fig.* cyngair, cyfammod
CONJÚNCTLY, (adv.) ynghyd, yn gyssylltiedig
CONJÚNCTURE, (s.) cysswllt, cydystâd, neu ansawdd pethau
CONJURÁTION, (s.) cyttwng, cydlw—cynllwyn, cysswyn, cydfradswyniad, arganfod, rheibiad
CONJÚRE, (v. a.) tynghedu; ymhwedd—cydfwriadu, cynllwyn—swyno, arganfod
CÓNJURER, (s.) consyrwr, dewin, swynwr, chwarydd ysgafn law
CONNÁTE, (adj.) cynenid, cynhwynol, wedi ei eni yn un
CONNÁTURAL, (adj.) naturiol, cydnaturiol, cydanian, cydryw
CONNÉCT, (v. a.) cydgylymu, cwplysu, cyssylltu, cyfrwymo
CONNÉXION, (s.) undeb, cyfundeb; cyfrwymiad, cyssylltiad, cydiad
CONNÍVE, (v. n.) cau llygad—pasio heibio, goddef, cyd-ddwyn
CONNÚBIAL, (adj.) dyweddiol
CÓNQUER, (v. a.) cefnu, gorfod, gorchfygu, goresgyn, (neut.) cael y fuddugoliaeth, cael yr oruchafiaeth
CÓNQUEROR, (s.) goresgynwr, gorfodawg, buddugawl, concwerwr, Rhuf, viii. 37.

- CÓNQUEST**, (s.) buddugoliaeth, goruchafiaeth, gorfod, gorfodaeth
- CONSÁNGUINEOUS**, (adj.) cydwaed, cydgar, o'r un gwaedoliaeth
- CONSANGUÍNITY**, (s.) cydwaedoliaeth, gwaedoliaeth, cydgarennydd, carennydd o waed
- CONSCIENCE**, (s.) cydwybod, tystiolaeth meddwl un ei hunan
- CONSCIÉNTIOUS**, (adj.) cydwybodol
- CONSCIÉNTIOUSLY**, (adv.) yn gydwybodol
- CONSCIÉNTIOUSNESS**, (s.) pryder cydwybod, cydwybodoldeb
- CÓNSCIONABLE**, (adj.) cydwybodus, cyfiawn, iawn, union, rhesymol
- CÓNSCIONABLENESS**, (s.) uniondeb, rhesymoldeb, uniawnder
- CÓNSCIOUS**, (adj.) cyfrin, syniol, ymsyniol, ymwybodol, cydwybodus
- CÓNSCIOUSNESS**, (s.) ymwybodaeth, ymhyspysrwydd, hyspysrwydd tufewnol, tystiolaeth cydwyb. d
- CÓNSECRATE**, } (part. and adj.)
- CÓNSECRATED**, } cyssegredig; sanctaidd: (v. a.) cyssegru, sancteiddio, bendigo
- CONSECRÁTION**, (s.) cyssegriad
- CONSECTARY**, (adj.) canlynol, a fo'n canlyn: (s.) canlyniad
- CONSÉNSION**, (s.) cydsyniad, cytundeb, dundeb, cysswyn
- CONSÉNT**, (s.) cysswyn, cydsyniad, dundeb—cenad, caniatâd: (v. a.) cytuno, cyssynio, cydsynio, cordio, cydgordio; cennadu, caniatâu
- CONSENTÁNEOUS**, (adj.) cyson, cymmwys, addas, cydsyniol, cytun
- CONSENTÁNEOUSLY**, (adv.) yn gydsyniol, yn gyson, o wirfodd
- CONSÉNTIENT**, (part.) yn cydsynio, yn cytuno mewn barn
- CÓNSEQUENCE**, (s.) canlyniad, dilynriad, cyd-ganlyniad, pwys
- CÓNSEQUENT**, (adj.) yn canlyn, dilynol, canlynol, cydganlynol
- CONSEQUÉNTIAL**, (adj.) canlynadwy
- CÓNSEQUENTLY**, (adv.) yn ganlynol
- CONSERVÁTION**, (s.) cadwriaeth, ceidwadaeth
- CONSERVÁTOR**, (s.) ceidwad
- CONSERVATORY**, (s.) y lle y cedwir un peth mewn modd cyfaddas i'w natur, megis pysgod mewn llyn, &c. (adj.) cadwedigol
- CONSERVE**, (s.) ancwyn, cywir
- CONSIDER**, (v. a.) ystyried, pwyllo, synied, darbod, dwysfyfyrio
- CONSIDERABLE**, (adj.) teilwng o ystyriaeth; pwysfawr, o bwys; gwerthfawr; cryn helaeth, cryn fawr
- CONSIDERABLENESS**, (s.) gwerthfawrogrwydd; dwysder, mawrder
- CONSIDERATE**, (adj.) ystyriol, pwyllog, darbodus, call, hamddenol
- CONSIDERATELY**, (adv.) yn bwyllog, yn ystyriol
- CONSIDERATENESS**, (s.) pwylledd, callineb, ystyrioldeb
- CONSIDERATION**, (s.) ystyriaeth, ystyr, darbodiad, darbod, hamdden
- CONSIGN**, (v. a.) trosglwyddo; danfon i arall: (neut.) ymostwng; cydsynio â. Shakes. *A hard condition for a maid to consign to*
- CONSIGNMENT**, (s.) trosglwyddiad; arwydd ysgrifenad, da ymddiriad
- CONSIMILAR**, (adj.) tebyg, cynnhebyg, cyffelyb
- CONSIST**, (v. n.) cynnwys; bod; cydsefyll, bod yn gynnwysedig
- CONSISTENCE**, } (s.) sylwedd—add-
- CONSISTENCY**, } arwydd, cymmwysdra, cytundeb, cysondeb
- CONSISTENT**, (adj.) cyson, cymmwys, cytun, a fo'n cydsefyll
- CONSISTORY**, (s.) cynghordy, cabidwl, cwusli, barnlys esgob
- CONSÓCIATE**, (s.) cyfaill, cydymaith, affeithiwr, cydbleidiwr: (v.) cymdeithasu; cyssylltu, uno
- CONSOCIÁTION**, (s.) cymdeithas; cyssylltiad, undeb, cydweddiad
- CONSÓLABLE**, (adj.) cymfforddus, cysurus, dyddanadwy
- CÓN SOLATE**, (v. a.) cysuro, cymfforddio, dyddanu, dyhuddo
- CONSOLÁTION**, (s.) cysur, dyddanwch, comffordd, dyhuddiant
- CONSOLATORY**, (adj.) cysurus
- CONSOLE**, (v. a.) sirio, llonni, cysuro, dyddanu
- CONSÓLIDATE**, (v.) ffurfhau, cryfhau, caledu, cydrwymo
- CONSOLIDÁTION**, (s.) ffurfhâd, cryfhâd
- CÓN SONANCE**, (s.) cydsain, cydgorodiad, cytundeb, cysonedd

- CONSONANT**, (adj.) cydseiniog, cys-on—cymmwys, addas, cytun : (s.) cydseiniaid, cysoniaid
- CONSONANTLY**, (adv.) yn gytunol, yn gydseiniol, yn gytun
- CONSONANTNESS**, (s.)edr. *Consistency*
- CONSONOUS**, (adj.) cydlais, cytun, cyson
- CONSORT**, (s.) cyfaill, cydymaith—cydwedd — cynghanedd, cytgan, cyssain, Eccl. xxxii. 5.: (v. n.) cyfeillachu, cymdeithasu, cyssylltu, uno
- CONSPICUITY**, (s.) amlygrwydd, eglurder, eglurdeb
- CONSPICUOUS**, (adj.) eglur, amlwg, goleu, hywel : *fig.* enwog, parchedig, ardderchog
- CONSPIRACY**, (s.) cydfrad, cydfwriad, cynllwyn, cydtwng
- CONSPIRE**, (v. n.) cydfwriadu, cynllwyn, ymwneuthur, ymddyuno
- CONSTABLE**, (s.) ceidwad heddwch
- CONSTANCY**, (s.) gwastadrwydd, dianwadalwch, sicrwydd
- CONSTANT**, (adj.) gwastad, dianwal, sefydlog, safadwy, diysgog
- CONSTANTLY**, (adv.) yn wastadol, yn ddiymmod, yn ddiysgog
- CONSTELLATION**, (s.) cydser, swp o ser, ser-gynnul
- CONSTERNATION**, (s.) synedigaeth, syndod, braw, cythrudd, dychryn
- CONSTIPATE**, (v. a.) tewychu, gwneuthur yn dew, gwneuthur yn gaead, tynhau, cysychu
- CONSTITUENT**, (adj.) hanfodol, angenrheidiol, anhepcor, cysail : (s.) ordeiniwr, trefnwr, gosodwr
- CONSTITUTE**, (v. a.) pennodi, ordeinio, trefnu, gosod, pwyntio, sefydlu, cyfleu, arosod
- CONSTITUTION**, (s.) sefydliad, gosodedigaeth, ordinhad—cyflwr, tymer, ardymer, naw, ystad
- CONSTRÁIN**, (v. a.) cymmell, dirio, gwthio, dirgymmell
- CONSTRÁINABLE**, (adj.) cymmelladwy, diriadwy
- CONSTRÁINT**, (s.) dir, cymmell, gormes, trais—caethiwed
- CONSTRÍCT**, (v. a.) rhwymo, gwasgu, cydwasgu
- CONSTRÍCTION**, (s.) rhwymiad
- CONSTRÍNGE**, (v. a.)edr. *Constrict*
- CONSTRÚCT**, (v. a.) cydosod, cyfansoddi, adeiladu, cydlynio
- CONSTRÚCTION**, (s.) cyfansoddiad, adeilad, trefnad, gosodiad—deongliad, ystyr—cystrawen
- CONSTRÚCTURE**, (s.) adeilad, cludair, adeiladaeth
- CÓNSTRUE**, (v. a.) deongli, cyfieithu, esponio
- CONSTUPRÁTION**, (s.) trais
- CONSUBSTÁNTIAL**, (adj.) o'r un sylwedd, neu natur
- CONSUBSTANTIÁTION**, (s.) cydsylwedd
- CÓNsul**, (s.) prif-swyddog yn Rhufain, hefyd, swyddog i olygu marsiendaeth, &c. mewn gwledydd pell
- CONSÚLT**, (v. a.) gofyn cyngor, ymgynghori, cydymgyngori
- CONSULTÁTION**, (s.) gofyniad cyngor, ymgynghoriad, cynghorfa
- CONSÚME**, (v.) treulio, difa, ysu, difrodi, dyfetha, afradloni, nychu
- CONSÚMMATE**, (v. a.) cwblhau, perffeithio, dybenu, gorffen, cyflawni, diweddu : (adj.) cwbl, hollol, cyflawan-gwbl, perffeith-gwbl
- CONSUMMÁTION**, (s.) cwblhad, perffeithiad, gorffeniad, diwedd
- CONSÚMPTION**, (s.) llifant, traul, darfodedigaeth, nychdod
- CONSÚMPTIVE**, (adj.) nychlyd, darfodedig, llifiannus
- CONSÚMPTIVENESS**, (s.) darfodedigrwydd, darfodedigaeth
- CONTÁBULATE**, (v.) llorio âg ystyllod
- CÓNTACT**, (s.) ymgyffwrdd, cyffyrddiad, cydgyffyrddiad
- CONTÁCTION**, (s.) cyffyrddiad
- CONTÁGION**, (s.) ymglwyf, haint, llyn, clefyd llusg, heinglwyf
- CONTÁGIOUS**, (adj.) llygrol, gwenwynig, heitnawsaidd, heintus
- CONTÁIN**, (v.) gweddu, cynnwys, annu, genni, dal
- CONTAMINÁTE**, (v. a.) halogi, diwyno, budreddu : (adj. or part.) halogedig, llygredig
- CONTAMINÁTION**, (s.) halogiad, diwynad, llwgr, llygriad
- CONTÉMn**, (v. a.) dirmygu, tremygu, dibrisio, diystyru, difrio
- CONTÉMPLETE**, (v. n.) ymsynied, sylwi, tremio, darsyllu
- CONTEMPLÁTION**, (s.) dwysfyfyriad,

- sylwad, darsylliad, synedigaeth, dwysdremiad, myfyrdod
 CONTÉMPLATIVE, (adj.) syniol, myfyriol, tremiol, arystyriol
 CONTÉMPT, (s.) dirmyg, tremyg, diystyrwch, dielwedd, gwawd
 CONTÉMPtible, (adj.) dibris, dirmygus, salw, gwael, disas, diystyr
 CONTÉMPtibleNESS, (s.) gwaelder, dibrisrwydd, dielwant
 CONTÉMPtuous, (adj.) dibrisgar, a ddirmygo, diystyrllyd, trahaus
 CONTÉMPtuousNESS, (s.) dibrisgarwch, trahausder, diystyrwch
 CONTÉND, (v. n.) ymryson, ymrafael, cynhen, ymdaeru, trechedd, ymgeintach, ymddadleu
 CONTÉNT, (adj.) boddlon, esmwyth: (v. a.) boddloni, boddhau
 CONTÉNT, (s.) } boddlonrwydd,
 CONTENTÁTION, } boddlondeb.—
A contented mind is a continual feast, meddwl boddlongar sydd wledd barhaus
 CONTÉNTED, (part. & adj.) boddlon
 CONTÉNTION, (s.) cynnen, ymryson, amrafael, cywrysedd, cyfrysedd, ceintach, ymladd, ymddadleu
 CONTÉNTIOUS, (adj.) ymrysongar, cynhenus, dadleugar, cecrus
 CONTÉNTIOUSNESS, (s.) ymrysongarwch, ymrafaelgarwch, anhyweithdra, croesdyniad
 CONTÉNTLESS, (adj.) anfoddog, anfoddlon
 CONTÉNTMENT, (s.) boddlonrwydd
 CONTÉST, (v.) ymsywyn, ymserthu, ymryson, ymeirio, ymgeinio, ymddadleu, ymdrechu, ymorwst, ymorchestu: (s.) ymryson, ymdrech, ymswrth, ymddadleu, ffrwgwd
 CONTÉSTABLE, (adj.) ymrysonadwy, ymddadleuadwy, dadleuadwy
 CÓNTEXT, (s.) swm, neu ystyr ymadrodd, gwersi amgylchiadol testun: (adj.) cydweüedig, cymmhleth, cyfrodedd
 CONTÉXTURE, (s.) cymmhleth, cymmhlethiad, cydwëad, cyssylltiad, cyfansoddiad, gosodiad
 CONTIGNÁTION, (s.) cledriad pen tŷ, ceibrad
 CONTIGÚITY, (s.) cyffyrddiad
 CONTÍGUOUS, (adj.) a fyddo'n cyffwrdd, cyfagos, cyfnesaf
 CÓNtINENCE, } (s.) ymattal, ym-
 CONTINENCY, } gynnal, ymarbed, diweirdeb, dianlladrwydd
 CÓNtINENT, (adj.) ymattalus, diwair tymherus, dianllad: (s.) tir annosparthedig gan fôr
 CONTÍNGENCE, } (s.) damwain, di-
 CONTÍNGENCY, } chwain, dygwydd
 CONTÍNGENT, (adj.) damweiniol, dygwyddol: (s.) damwain, dygwyddiad, dogniad, cyfran
 CONTÍNGENTLY, (adv.) yn ddamweiniol, yn ddygwyddiadol
 CONTÍNUAL, (adj.) gwastadol, parhaus, didrangc, didor, dibaid, digyfwng
 CONTÍNUALLY, (adv.) yn wastadol, yn ddibaid, yn ddidor
 CONTÍNUANCE, (s.) parhâd, gohiriad, hiriant, para, arosiad
 CONTÍNUATE, (adj.) dibaid, didor
 CONTINUÁTION, (s.) parhad, gohirad, estyniad, para
 CONTÍNUE, (v. n.) parhau, bod yn ddidor, bod yn ddibaid, cyssylltu wrth, aros, estyn
 CONTORT, (v. a.) croes-droi, nyddu yn wden
 CONTÓRTION, (s.) croes-droad, nyddad, gŵyr-droad, croesdyniad
 CONTÓUR, *pron. Contor*, (s.) cylchyniad, cylchluniad, amlunedd
 CÓNTRA, (prep.) yn erbyn, gyfeirwyneb, gyferbyn
 CONTRABAND, (adj.) anghyfreithlon, gwaharddedig
 CONTRÁCT, (v.) tynu yn nghyd, casglu yn nghyd, byrhau, cwtoegi, cyfyngu — ammodi, dygymmodi, bargena: (s.) ammod, dogymmod, bargain, cyngair
 CONTRÁCTION, (s.) byrhad, cwtoegiad, talfyriad, talgryniad
 CONTRÁDÍCT, (v. a.) gwrthddywedyd, gwrthwynebu, gwrthddadleu, ammau, rhagu, gwrthddangos
 CONTRADICTION, (s.) gwrthddywediad, gwrthiaith, croesddadl
 CONTRADICTORY, (adj.) gwrthwyneb, gwrthwynebol
 CONTRÁDÍCTORINESS, (s.) gwrthddadleugarwch, tueddiad i wrthddadleu, gwrthystyr

CONTRADISTINCTION, (s.) gwahan-redoliaeth, gwahaniad
CONTRADISTINGUISH, (v. a.) gwrthwahanredoli, gwrthwahanu
CONTRARIETY, (s.) gwrthwyneb, gwrthwynebedd, anghydfod, anghytundeb
CONTRARILY, } (adv.) ar y gwrth-
CONTRARYWISE, } wyneb, yn y gwrthwyneb, o'r tu arall
CONTRARY, (adj.) gwrthwynebol, gwrthwyneb, anghytun
CONTRAVENE, (v. a.) gwrthwynebu, rhwystro, troseddu
CONTRAVENTION, (s.) gwrthwynebiad, trawsrediad, difuddiad
CONTRIBUTE, (v.) rhoddi, cydroddi, cyfran, cynnorthwyo
CONTRIBUTION, (s.) cydrodd, cyd-treth, cyfran, cyttal, casgl
CONTRITE, (adj.) drylliog, briwedig, cystuddiedig, edifeiriol, edifarhaus, ysig
CONTRITION, (s.) cystudd, edifeirwch, cystudd ysbryd
CONTRIVANCE, (s.) dychymmyg, dyfais, ystryw, arfwriad
CONTRIVE, (v. a.) dyfeisio, dychymmygu, bwriadu
CONTRIVER, (s.) dychymmygwr, dyfeisiwr, lluniedydd
CONTRÓL, (s.) cerydd, awdurdod, rhwysg, gallu: (v. a.) ceryddu, rheoli, rhwysgo, llywodraethu
CONTRÓLABLE, (adj.) ceryddadwy, llywodraethadwy, ffrwynadwy
CONTRÓLLER, (s.) llywodraethwr, rheolwr, gorchwyliwr, golygwr
CONTRÓLMENT, (s.) rhwystr, luddias, gwrthwynebiad, attaliaeth
CONTROVERSIAL, (adj.) dadleuol, gwrthddadleuol, ymrysonawl
CONTROVERSY, (s.) ymryson, dadl, gwrthddadl, ymrafael, ymwrthryn
CONTROVÉRT, (v.) ymddadleu, gwrthddadleu, gwrthwynebu
CONTROVÉRTIBLE, (adj.) dadleuol, petrus, amheus, gwrthddadleuadwy
CONTROVÉRTIST, (s.) gwrthddadleuwr, dadleuwr, cystedllydd
CONTUMÁCIOS, (adj.) anufudd, cyndyn, anhydyn, afrywiog—anynd
CONTUMACY, (s.) anufudd ded, cyn-

dynrwydd, anhydynrwydd, afrywiogrwydd, ystyfnigrwydd
CONTUMÉLIOUS, (adj.) enllibus, dirmygus, sarhaus, amharchus
CONTUMÉLIOUSNESS, (adj.) enllibrwydd, dirmygrwydd, gwarthus
CONTUMELY, (s.) sarhad, amharch, dirmyg, diystyrwch, enllib, dryfri, edliwiant
CONTÚSION, (s.) briwiad, duliad, pwyad, baeddiad, cymriw
CONVALÉSCENCE, } (s.) adferiad ie-
CONVALÉSCENCY, } chyd, gwelihad o glefyd, gwelliant
CONVENE, (v. a.) galw yn nghyd, crynhoi yn nghyd, dyfynu
CONVÉNIENCE, } (s.) cymmwysdra,
CONVÉNIENCY, } cyngweddiad, cymmesurwydd, addasrwydd, cyfleu, amser cyfaddas, odfa, hamdden
CONVÉNIENT, (adj.) gweddus, gweddol, addas, cyfaddas, cymmwys, cymmesur, cyfleus, buddiol
CONVÉNIENTLY, (adv.) yn gyfleus, heb fod allan o ffordd un, neu yn anfanteisiol iddo, yn fuddiol
CONVENT, (s.) cynnulleidfa, cymmanfa, ymgynnull, crefydd
CONVÉNTICLE, (s.) cynnulleidfa, cyfarfod bychan. Y mae y gair yn cael ei gymmwysu, gan rai, at bob cyfarfodydd crefyddol sydd heb fod yn ol trefn Eglwys Loegr
CONVÉNTION, (s.) cymmanfa—ammod, dygymmod, cyfammod
CONVÉRGE, (v. n.) cydtueddu, cyfarfod yn yr un pwynt
CONVÉRGENT, (part.) yn nesáu at eu gilydd, neu'n tueddu at yr un pwynt
CONVÉRSABLE, (adj.) ymarweddadwy, hyfwyn, ymddyddangar
CONVÉRSANT, (adj.) cynnesu, arferedig, hyddysg, cyfarwydd
CONVÉRSATION, (s.) ymarweddiad, ymddygiad—cyfeiliach, ymddyddan
CONVÉRSE, (v. a.) cydymddyddan, cydlesaru, ymchwedleua — ymgyfeillachu: (s.) cydymddyddan, cydsiarad—cyfeillach, cydnabod
CONVÉRSIBLE, (adj.) cyfeillgar, siaradus, parablwyn
CONVÉRSION, (s.) troad, troedigaeth, ymchweliad, cyfnewidiad
CONVERT, (s.) ymchwelwr, cyfnew-

- idiwr, dychwelwr: (v. a.) ymchwelyd, troi, cyfnewido
- CONVERTIBLE, (adj.) ymchweladwy, troadwy, newidadwy
- CONVEX, (adj.) crwm, gogwyddedig: (v.) crymu, argrymu, gogwyddo
- CONVEXITY, (s.) crymedd, y tu allan i beth cau, gogwyddiad
- CONVEXNESS, (s.)edr. *Convexity*
- CONVEY, (v. a.) trosglwyddo, symud, mudo, cywain, dwyn i mewn, arallu, cludo, trosi
- CONVEYANCE, (s.) trosglwydd, mud, symudiad, dygiad
- CONVIC, (v. a.) argyhoeddi, profi yn euog: (s.) yn argyhoeddedig, un wedi ei gyhuddo
- CONVICTION, (s.) argyhoeddiad, cyhuddiad, gwrthbrawf
- CONVINCE, (v. a.) profi yn eglur, peri coelio, argyhoeddi, llwyr argyhoeddi, Judas 15.
- CONVINCEMENT, (s.)edr. *Conviction*
- CONVINCEABLE, (adj.) argyhoeddadwy
- CONVINCINGLY, (adv.) yn argyhoeddiadol, yn anwrthwynebol
- CONVIVIAL, (adj.) cydwleddol
- CONÚDRUM, (s.) gwatworair, gwawdair, mwysair
- CONVOCATION, (s.) cymmanfa, llwyrwys, cydwys, cyd-ddyfyn, seneddr. —*Convocation-house*, dadleudy
- CONVOKE, (v. a.) galw yn nghyd, cyd-ddyfynu, cydwysio
- CONVOLVE, (v. a.) dirwyn yn nghyd, trëiglo yn nghyd, cyd-ddirwyn
- CONVOY, (v. a.) canymdaith er amddiffyniad: (s.) amddiffynfa, porth, cynuorthwy
- CONVUSANCE, (s.)edr. *Cognizance*
- CONVULSION, (s.) y clefyd Spasmos —*tyniad*, crebychiad
- CONY, (s.) cwningen, ffiogen
- CONYCATHER, (s.) lleidr, twyllwr
- COO, (v. n.) lleisio fel colommen
- COOK, (s.) cog, cogydd, cyweiriwr bwyd, ceginwr, ceginwraig: (v. a.) cogyddio, trin bwyd
- COOKERY, (s.) coginiaeth, cogyddiaeth, arlwyaeth, ceginiaeth
- COOL, (v.) oeri, addoeri: (adj.) addoer, lled-oer, go-oer: (s.) oerni, addoerni
- COOLNESS, (s.) oerni, cerfel, oerder
- COOM, (s.) huddygl, iriad trol
- COOMB, (s.) mesur yd o bedwar ystaca
- COOP, (s.) adardy, cut iair
- COOPER, (s.) cylchwr, hwper
- CO-OPERATE, (v. n.) cydweithio
- CO-OPERATION, (s.) cydweithiad
- CO-OPERATIVE, (adj.) cydweithiol
- CO-ORDINATE, (adj.) cydradd
- COOT, (s.) coliar, rhyw fôr aderyn
- COP, (s.) copa, coryn, cobin
- COPARTNER, (s.) cydwr, cydymaith
- COPARTNERSHIP, (s.) cyfranogaeth, cydraniad, cydfasnach
- COPE, (s.) penwisg—mantell, neu wisg offeiriad yn cyrhaeddyd o'r ysgwyddau i'r traed—crib gwal
- COPIER, (s.) ysgrifenedydd, copiwr
- COPING, (s.) crib tŷ, corbel
- COPIOUS, (adj.) helaethlawn, lliosog, diamdlawd, fflwch, aml, goludog
- COPIOUSNESS, (s.) amledd, amlder, haflug, helaethrwydd, lliosogrwydd
- COPIST, (s.)edr. *Copier*
- COPPER, (s.) copr, alcan, alcan, latyn, rhydd-efydd
- COPPERAS, (s.) copras, du'r crydd
- COPPICE, } (s.) coedwig, mân goed,
- COPSE, } collwyn, glasgoed
- COPPLE, (s.) math o dawdd lestr
- COPULA, (s.) cyd, cydiad, cysswllt, cwplws
- COPULATE, (v.) cwplysu, cyssylltu, cydio, ymrain
- COPULATION, (s.) cwplad, cyssylltiad, cydiad, cydgnodiad
- COPY, (s.) copi, ail-ysgrifen, esampl, cynlyn, cynddelw: (v. a.) ysgrifenu allan, copio—canlyn esampl, neu cynddelw
- COPY-HOLD, (s.) meddiant o dir dan nodded arglwydd y maenor; dailfeddiant
- COQUET, (v. a.) ymoleithio, truthio, twyllo trwy ymddangosiad o gariad, twyll garu
- COQUETRY, (s.) ffug-gariad
- COQUETTE, (s.) coegen
- CORACLE, (s.) corwgl, cychyn pysgota
- CORAL, (s.) cwrel
- CORALLINE, (adj.) cwrelaidd
- CORANT, (s.) buan ddawns
- CORB, (s.) basged, cawell
- CORBAN, (s.) elusen gist, cist drysor, sylltdŷ, basged elusen; rhodd, elusen
- CORBEL, (s.) gobenydd-waith o

- bridd i ddiogelu milwyr : ysgwydd-drawst, corbel, corbed
- CORD**, (s.) cordyn, tennyn, rhaff, rheffyn: (v. a.) rhwymo â chordyn-au, neu reffynau
- CÓRDAGE**, (s.) rhaffau
- CORDELIÉR**, (s.) un o frawdoliaeth St. Francis; rheffynydd; mynach o urdd St Francis, â rheffyn ganddo yn lle gwregys, yr hyn yw nôd gwahaniaethol y frawdoliaeth
- CÓRDIAL**, (s.) diod feddyginiaeth, eli'r galon: *fig.* un peth a sirio'r ysbrydoedd, neu a beru orfoledd: (adj.) adfywiol, siriol, calonog
- CÓRDON**, (s.) talaith—rhestr o gerrig
- CORDWAINER**, (s.) crydd, gwniydd esgidiau
- CORE**, (s.) calon
- CORK**, (s.) corc, madarch
- CÓRMORANT**, (s.) mulfran, morfran: *fig.* dyn glwth neu reibus
- CORN**, (s.) ŷd, llafur
- CÓRNEOUS**, (adj.) corniog
- CÓRNER**, (s.) cornel, ongl, congl, cilfach, lloches
- CÓRNET**, (s.) udgorn, corn rhyfel, llummanwr, dygiawdr arwydd yn rhyfel, math o udgorn
- CÓRNICE**, (s.) ysgwyddiad colofnau mewn adail, talaith
- CORNÍGEROUS**, (adj.) corniog, cyrnig, yn dwyn cyrn
- CORNÚTE**, (v. a.) rhoddi cyrn, gwneuthŵr cwcwallt, cycwalltu
- CORNÚTO**, (s.) cwcwallt, cyrnucyll
- CORNY**, (adj.) cyrnig, caled megys corn, grawnaid
- CÓROLLARY**, (s.) casgliad, neu ganlyniad a dynir oddiwrth ryw beth a brofwyd, clod, diweddglo
- CORONÁTION**, (s.) coroniad
- CORONER**, (s.) crownwr, swyddog i'r hwn y perthyn ymholi am achos pob math o angen dysyfyd
- CÓRONET**, (s.) coronig
- CÓRPORAL**, (s.) yr iselaf o swyddogion milwraidd: (adj.) corfforol, corffog, corffawl, corffaid
- CORPORÁLITY**, (s. corffoldeb
- CÓRPORATE**, (v.) corffori, corffolaethu: (adj.) corfforedig
- CÓRPORATION**, (s.) corffolaeth—bwrdeisdref
- CORPS**, (s.) byddin o filwyr
- CORPSE**, (s.) corph marw, celain, burgyn, llurgyn.—*Corpse candle*, canwyll corff, sydd i'w gweled, neu a ddychymmygir ei gweled, yn myned oddiwrth dŷ tu a'r llan, o flaen marwolaeth un o'r teulu. Yn Esgobaeth Dewi, meddant, y mae'r ddrychiolaeth hon i'w cháel
- CÓRPULENCE**, } (s.) corffolaeth,
- CÓRPULENCY**, } corffoldeb
- CÓRPULENT**, (adj.) corffog, cnawdog, tew, corffawg
- CORPÚSCLE**, } (s.) corffyn, corff-
- CORPÚSCULE**, } ilyn, mymryn
- CORPÚSCULAR**, (adj.) mymrynaidd, corffilaidd, mymrynol
- CORRECT**, (v. a.) ceryddu, cospi—diwygio, difeio, gwella: (adj.) diwygiedig, cywraint, cywir, diwygiol
- CORRÉCTION**, (s.) cosp, cerydd, diwygiad, gwellhâd, adgyweiriad
- CORRECTLY**, (adv.) yn gywraint, yn ddiwygiol, yn gywir
- CORRECTNESS**, (s.) cywreinrwydd, manylrwydd, cyweirdeb
- CORRÉLATIVE**, (adj.) cydberthynasol, cydgâr, cydgenedl
- CORRESPOND**, (v. a.) cyd-ateb, at-ateb, cytuno, cydsynio, cyngweddu
- CORRESPONDENCE**, } (s.) cytundeb,
- CORRESPONDENCY**, } cyfattedbiad, cyngweddiad—gohebiad, cwsmeriaeth, cyfeillach epistolaid
- CORRESPONDENT**, (adj.) cyfattedbol, gohebol; cytun, cyfaddas: (s.) gohebwr
- CORRIGIBLE**, (adj.) ceryddadwy, cospadwy, diwygiadwy
- CORRÓBORANT**, (adj.) cydnerthol
- CORRÓBORATE**, (v. a.) cydnerthu cryfhau, flurfhau, cadaruhau
- CORROBORÁTION**, (s.) cyduerthad, cryfhad, cadaruhad
- CORRÓBORATIVE**, (adj.) cryfhaol
- CORRÓDE**, (v. a.) amgnoi, ysu'n raddol, difa
- CORRÓDENT**, (adj.) ysol
- CORRÓDIBLE**, (adj.) ysadwy
- CORRÓSION**, (s.) ysad, treuliad, difad
- CORRÚGATE**, (v. a.) crychu
- CORRÚPT**, (v.) llygru, halogi, diwyyno; pydru, crowni, gwobri: (ad., halogedig, llygredig

- CORRUPTIBILITY**, (s.) halogrwydd
CORRUPTIBLE, (adj.) llygradwy, llygredig, halogedig
CORRUPTIBLY, (adv.) yn llygredig
CORRUPTION, (s.) llygriad, llygredigaeth, crawn, gor, llwgr
CORRUPTIVE, (adj.) llygredig
CORRUPTNESS, (s.) llygredigaeth
CORSAIR, (s.) morleidr, morwylliad
CORSE, (s.) edr. *Corpse*
CORSELET, (s.) lluryg, curas; bron-gengl, dwyfroneg
CORTICAL, (adj.) rhisglog, rhisgog
CORTICÓSE, (adj.) rhisglog
CORUSCANT, (adj.) dysglair, gloyw, llachar, llwyrchawl
CORUSCATION, (s.) llwyrchiad, mell-teniad, llucheden, tywyniad
COSMÓGRAPHY, (s.) *from* Gk. *Kosmos*, world, byd, and *γραφω*, to write, ysgrifenu; argraff o'r byd, disgrifiad o'r byd
COSSET, (s.) oen llawfaeth
COST, (s.) traul, cost; pris: (v. n.) *costio*
COSTARD, (s.) pen afal crwn
CÓSTIVE, (adj.) rhwym, rhesrwm, rhesrwym, bobrwym
CÓSTIVENESS, (s.) rhesrwymedd
CÓSTLINESS, (s.) drudaniaeth, uchelbris, gwerthfawrogrwydd
CÓSTLY, (adj.) drud, pryd, costfawr, prisfawr, gwerthfawr
COT, (s.) bwth, cuddigl, lluesty, cab, caban, twlc, cut, bwthyn
CÓTEMPORARY, (adj.) cyfoed, cydoed, gogyfoed, cyfoediog
CÓTTAGE, (s.) edr. *Cot*
CÓTTON, (s.) cottwm, ceden.—*Cotton-grass*, plu'r gweunydd
COUCH, (v. n.) gorwedd, Deut. xxxiii. 13. — cynllwyn — cynnwys: (s.) gwal, glwth, gwely
COVE, (s.) cil, cilfach, nawdd, noddfa, llech, llechfan, lloches
CÓVENANT, (s.) cyfammed, ammod, cyngair, dygymmod, cytundeb, bargein: (v. n.) cyfammodi, cytuno, bargena, gwneuthur cyngair
CÓVER, (s.) clawr, caead, gwerchyr, cwfert: (v. a.) toi, gorthoi, euddio, gorchuddio, anhuddo—tanu
CÓVERING, (s.) gorchudd, hws, hudling, tōad, gorchuddiad
CÓVERLET, (s.) cwrlid, gwrthban
CÓVERT, (s.) amddiffynfa, noddfa, lloches, llechfan, ymguddfa: (adj.) amddiffynedig; cuddiedig, dirgel
CÓVET, (v. a.) chwennych, chwennychu, trachwantu, cybyddu
CÓVETOUS, (adj.) cybyddlyd, trachwantus, awyddus, cybydd
CÓVETOUSNESS, (s.) cybydd-dod, crintachrwydd, trachwant, ang-hawrdeb, cybyddiaeth
CÓVEY, (s.) deoriad o adar, haid
COUGH, *pron. Coff*, (s.) peswch, pas: (v. n.) pesychu
COVIN, (s.) cytundeb rhwng dau, neu ragor, idwylllo un; dichell, ystryw, cyd-dwyll
COULD, (preter-imperfect Tense of *Can*) gallwn, gallit, neu gallai
COULTER, (s.) cwlltr, cwlltwr
COÚNCIL, (s.) cwnsli, cyngor, cymmanfa. — *Privy-council*, cyfringyngor
COÚNSEL, (s.) cyngor, cyssul—dadleuwr, cynghaws
COÚNSELLOR, (s.) cyngorwr, dadleuwr, cynghaws, cyfreithwr
COUNT, (v. a.) cyfrif, rhifo: (s.) cyfrif, rhif—iarll
COÚNTENANCE, (s.) wyneb, wynebyrd, gwedd, edrychiad, trem, gosgedd—annogaeth, cymmorth: (v. a.) ffafrio, cynnorthwyo, cysuro, annog
COÚNTER, (s.) bwrdd cyfrif: (adv.) yn erbyn, yn ngwrthwyneb
COÚNTERÁCT, (v. n.) gwrthweithred, gwrthweithio
CÓUNTERBÁLANCE, (v. a.) gwrthbwyso, cyfartalu: (s.) gwrthbwyso
CÓUNTERFEIT, (v. a.) ffugio, amredu; elfyddu, cyffelybu: (adj.) ffugiol: (s.) ffug, amredydd, twyll—ffugiwr, amredwr, twyllwr, elfyddwr
CÓUNTERMÁND, (v. a.) gwrthwynebu gorchymryn, gorchymryn rhyw beth yn wrthwyneb i'r hyn a orchymrynwyd
CÓUNTERMINE, (v. a.) cloddio yn y gwrthwyneb, seithugio amcan un, siomi yn ddirgel
CÓUNTERPLOT, (s.) ystrange yn erbyn ystrange, gwrthystryw
CÓUNTERPÓISE, (v. a.) edr. *Counterbalance*

COUNTERVÁIL, (v. n.) bod yn union, bod yn gyfartal; talu'r pwyth, gwneuthur iawn, cyfiawnu
CÓUNTESS, (s.) iarlles
CÓUNTLESS, (adj.) anghyfrifol
CÓUNTRY, (s.) gwlad, ardal, bro
CÓUNTY, (s.) swydd, sir, rhandir
CÓUPLE, (s.) pár, cwpl: (v. a.) cwplysu, cyssylltu, uno
CÓURAGE, (s.) glewder, dewrder, eonder, hyder, calondid, gwychder, cefnogrwydd, gwroldeb
COURÁGEOUS, (adj.) difiniawg, calonog, hyderus, cofn, anturiol, hŷ
COURÁGEOUSNESS, (s.) mawrfrydigrwydd, calonogrwydd
CÓURIER, (s.) cenad, negeswr
COURSE, (s.) ystem, cylchddydd, gyrfa, cwrs, rhediad, helynt, hynt, hyt. tynt—trefn, ffordd: (v.) cwrsio, hela, canlyn, rhedeg
COURT, (s.) llys—clos, cadlais, cadlas, talwrn, cynteddfa: (v. a.) caru—erlyn, adolwyn; gwenieithio, denu
CÓURTEOUS, (adj.) cyweithas, dygiadus, tirion, moesol, medrus, mwynaid, caredigol, mwyn
CÓURTEOUSNESS, (s.) cyweithasrwydd, tiriondeb, moesgarwch, medrusrwydd, mwyneidd-dra
CÓURTESAN, } (s.) putain, godineb-
CÓURTEZAN, } wraig, cyffoden
CÓURTESY, (s.) cyweithasrwydd, tiriondeb, tirionwch, medrusrwydd, caredigrwydd—ymgrymiad
CÓURTIER, (s.) gwr llys—carwr
CÓURTSHIP, (s.) caredigaeth, cariad
CÓUSIN, (s.) cefnderw, cefnder, cefnither—câr, carwr, cares
Cow, (s.) buw, buwch, henfon: (v. a.) darostwng, cadw dan llaw.—*Cow-wheat*, glinogai
CÓWARD, (s.) llwfr, ofnog, un gwan galon, cynffongi, cachgi
CÓWARDICE, (s.) ciliad, llyfrder, gwan-galondid, ofnogrwydd, annewredd, cachgieiddrwydd
CÓWARDLINESS, (s.) edr. *Cowardice*
CÓWARDLY, (adj.) gwan-galon, digalon, llwfr, llesg, annewr, ofnog
COWL, (s.) cwfl, cwll—llestr
COWSLIPS, (s.) briallu Mair
CÓXCOMB, (s.) cymmyreddwr.—*Red*

coxcomb, balog y waun, y fêl sugn, llysiâu'r eglwys
COXCÓMICAL, (adj.) cymmyreddus, rhodresus, coegynaidd
COX, (adj.) cyndyn, anhydryn, anynad; dirmygus, mersynaidd
CÓYNESS, (s.) ymgynnal; anynad-rwydd, dirmyg, mersyndod
Coz, (s.) edr. *Cousin*
CÓZEN, (v. a.) twyllo, siomi, hudo, seithugio
CÓZENAGE, (s.) twyll, dichell, hud, hudoliaeth, siom, siomiant
CRAB, } (adj.) sur, sarrug, drwg-
CRÁBBED, } naw, anhynaws, anynad, anhywaith—dyrus: (s.) crangc, crwban—afal sur: *fig.* dyn sur, drwgnaws
CRÁBBEDNESS, (s.) sarrugrwydd, gerwindeb, anynadrwydd, anhyweithdra—anhawsder, surder
CRACK, (s.) agen, hollt—diaspad, trwst—ymffrostiwr, rhodreswr: (v.) tori, dryllio; rhwygo, hollti, agenu—trystio, clindarddach, diaspedain—ymffrostio, ymfolychu
CRÁCKLE, (v. n.) clindarddach
CRADLE, (s.) ctud, cawell: *fig.* mabyd, maboed
CRAFT, (s.) crefft, celfyddyd—cyfrwysder, ystryw, twyll, dichell, ystrangc—mân longau
CRÁFTILY, (adv.) yn gyfrwys, yn ystrywgar
CRÁFTINESS, (s.) cyfrwysedd, ystrangc, dichellgarwch
CRÁFTSMAN, (s.) crefftwr, gwr o gelfyddyd, celfyddwr
CRÁFTY, (adj.) cyfrwys, dichellgar, ystrywus
CRAG, (s.) craig, ysgythredd
CRÁGGED, (adj.) creigiog, caregog
CRÁGGY, (adj.) creigiog, garw, ysgythrog, clegyrog
CRAM, (v. a.) sengi, sechi, llenwi, pesgi, ymrythu, arsangu
CRÁMBO, (s.) chwarae cynghaneddol, gwag rimynwaith
CRAMP, (s.) cramp, wrwst, cwlwm gwthi: (v. a.) attal, rhwystro, ffirwyno, caethiwo: (adj.) dyrus, anhawdd
CRANE, (s.) garan, cryr, cryhyr, aderyn garhir—peiriaut

- CRANK**, (adj.) iach, iachus—llawen, gorawenus, pendant
CRÁNKLE, (v. a.) rhedeg mewn ac allan; rhedeg yn droeon
CRÁNNY, (s.)edr. *Cleft*
CRÁPULANCE, (s.) meddwdod, brwysgedd
CRÁPULOUS, (adj.) meddw
CRÁSH, (v. n.) trystio, darstain, diaspedain, clindarddach: (act.) tori, rhwygo, dryllio: *fig.* yfed, *I pray you come, and crash a cup of wine*, Shakes.—(s.) trwst, ysgort
CRÁSSITUDE, (s.) brasder, tewedd, tewder, praffder
CRÁSTINATION, (s.) oediad, gohiriad
CRATCH, (s.) preseb, rhastal, rhesel, cornelig gaued
CRÁVAT, (s.) cwrsi, gwddf-liain
CRAVE, (v. a.) gofyn, dymuno, erfyn, adolwyn, ymgais, deisyf
CRAUNCH, (v. a.) briwo â dannedd, rhygnu dannedd
CRAW, (s.) crombil, crofa
CRAWL, (v. n.) ymlusgo, cropian, criplan, ymgriplan
CRAWLER, (s.) ymlusgwr
CRÁYON, (s.) puntr lluniedyddion
CRÁZEDNESS, (s.) gwendid
CRÁZINESS, (s.) gwendid, anghynerth, eiddilwch — ynfydrwydd, gorffwyll, cynddaredd
CRÁZY, (adj.) gwan, egwan, eiddil — ynfyd, gwallgofus, gorffwyllus, maes o'i gof, methedig
CREÁK, (v. n.) crecian, grillian, gwichio, grilian
CREAM, (s.) hufen: (v. n.) hufenu
CRÉAMY, (adj.) hufenog
CREASE, (s.) plyg, dull, rych, plygiad: (v. a.) plygu, dullio
CREATE, (v. a.) creu, gwneuthur, peri, urddo
CREÁTION, (s.) creadigaeth, cread, gwneuthuriad, creadwriaeth
CRÉATIVE, (adj.) creuol
CRÉATOR, (s.) Creawdwr
CRÉATURE, (s.) creadur
CRÉDENCE, (s.) crediniaeth, coel, cred, hyder, ffydd
CRÉDÉNDÁ, (s.) erthyglau ffydd
CRÉDÉNTIAL, (s.) tystiolaeth
CRÉDIBÍLITY, (s.) tebygliaeth i wir
CRÉDIBLE, (a.) credadwy, hygoel, hygred, coeladwy
CRÉDIBLENESS, (s.)edr. *Credibility*
CRÉDIT, (s.) cred, coel, hygoel, hyder—gwirionedd, dilysrwydd—bri, parch, cymmeriad, cymmyred
CRÉDITABLE, (adj.) parchus, cymmeradwy, anrhydeddus, cyfrifol
CRÉDITABLENESS, (s.) parch, cymmeriaeth, bri, cyfrifiad
CRÉDITABLY, (adj.) yn gyfrifol, yn gymmerus, yn barchus
CRÉDITOR, (s.) achretawr, coeliwr, perchen dyled, gofynwr
CRÉDÚLITY, (s.) hygoeledd, crediniaeth
CRÉDULOUS, (adj.) hygoel, hygred, ehud, coelgar, hygoelus
CRÉDULOUSNESS, (s.)edr. *Credulity*
CREED, (s.) cyffes ffydd, credo
CREEK, (v. n.) grillian, gwichian: (s.) cil, cilfach, ebach
CRÉEKY, (adj.) cilfachog, ebachog
CREEP, (v. n.) criplan, cropian, ymlusgo, ymlithro
CREEPER, (*bird*) (s.) y grepianog
CRÉPITATE, (v. n.) clindarddach, grillian, diaspedain, rhingcian
CRÉPITÁTION, (s.) grilliad, clindarddach
CRÉPÚSCLE; (s.) cyfnos, gogyfnos, cyflychwyr, gorchyfarwy
CRÉSCENT, (adj.) cynnyddol, tyfol, cynnyrchol: (s.) cynnydd y lleuad
CRÉSSET, (s.) goleud mewn tŵr gwylled, trybedd, bigwrn
CREST, (s.) crib, copa, crib helm, pen addurn: *fig.* balchder
CRÉSTED, (adj.) cribog, cobynawg
CRETÁCEOUS, (adj.) sialcog, calchog
CRÉVICE, (s.) agen, hollt
CRÉVIS, (s.) llamhidydd
CREW, (s.) brodoriaeth, mintai o'r un gyfeillach — y gymdeithas o forwyr a fyddo yn yr un llong
CRÉWEL, (s.) pellen o edafedd
CRIB, (s.) preseb, rhastal, rhesel
CRÍBBLE, (s.) gogr, gwagr
CRIBRÁTION, (s.) gogryniad, rhuchiad
CRICK, (s.) grill—anystwythder gwddf, anwyd-bigyn
CRÍCKET, (s.) cricied, pry'r tân
CRÍER, (s.) criwr, cyhoeddwr
CRÍME, (s.) bai, caredd, sarhad, cyflafan, achwyn, y peth a roddir yn erbyn un, trosedd, camwedd

- CRIMINAL**, (adj.) beius, drygionus, euog, cylus, camgylus: (s.) troseddwr, camweithredwr, y cyhuddedig
- CRIMINOUS**, (adj.) beius, cylus, goganus, careddog
- CRIMINOUSNESS**, (s.) euogrwydd, drygioni, bai, beusrwydd
- CRIMP**, (adj.) brau, crych
- CRIMPLE**, (v. a.) crychu
- CRIMSON**, (s.) lliw coch, porffor
- CRINGE**, (v.) crychu—plygu—gwenieithio, tra ymostwng
- CRINKLE**, (sub.) crych, crychiad, rhych, rychni: (v. n.) crychu, rychu
- CRINÓSE**, (adj.) gwalltog, garw
- CRIPPLE**, (s.) crupl, cloff: (v. a.) cruplo, cloffi
- CRISIS**, (s.) amser nodedig
- CRISP**, (adj.) crych, crych-gras, (v. a.) crychu, troi, torchi
- CRISPATION**, (s.) crychiad, crasiad
- CRISPNESS**, (s.) crychrwydd
- CRITÉRIUM**, (s.) nód gwahaniad, neu farc wrth ba un y barnir pethau
- CRITICAL**, (adj.) barnol, manol, cywraint, llym, peryglus.—*Critical Days*, marwddydd; dyddiau barn am glefyd.—*Critical times*, amser niweidiol
- CRITICALNESS**, (s.) manylrwydd, cywreinerwydd, enbydrwydd
- CRITICISE**, (v.) beio, barnu ar—ysgrifenu sylwadau, neu chwilio allan gywreinerwydd, neu ddiffyg-iadau peth, diwygio
- CRÍTICK**, **CRÍTIC**, (s.) beirniad
- CRÍTICISM**, (s.) sylwad, barn
- CROAK**, (v. n.) creu, lleisio fel llyffaut, neu frân: (s.) llais cigfran, neu frân
- CRÓCEOUS**, (adj.) saffrymog, saffrymaidd
- CROCK**, (s.) crochan, callor—huddyl: (v.) pardduo
- CRÓCKERY**, (s.) llestri pridd
- CRÓCODILE**, (s.) crocodil; creadur tebyg i'r genau goeg, ond o faint anferth: y mae yn byw ar y tir ac yn y dwfr; ac yn dra chyffredin yn, ac o ddeutu Nilus, afon yn yr Aipht.—Fe dybia rhai mai hwn yw y creadur a ddarlunir yn Job xli. dan yr enw Lefiathan
- CRÓCUS**, (s.) saffrwm
- CROFT**, (s.) maesan, maes bychan
- CROÍSADE**, (s.) rhyfel sanctaidd, neu ymgychwyn yn erbyn anghredinwyr—darn o arian gwerth 2s. 6c.
- CROOK**, (s.) bach, crwbach: (v. a.) camu, crymu, crwbachu
- CRÓOKED**, (adj.) crwm, cam, bachog
- CRÓOKEDNESS**, (s.) camedd, crymiad, gwyredd, gwyrnl
- CROP**, (s.) crombil, cropa—cnwd: (v. a.) tocio, ysgythru, tori brig peth
- CRÓSIER**, (s.) bugeillfon esgob, bagl egob
- CRÓSLET**, (s.) croes fechan
- CROSS**, (s.) croes, crog—dryglam, anffawd: (adj.) croes, gwrthnysig, gwrthwynebus, anhynaws: (v. a.) croesi, gwrthwynebu—myned trosodd: (adv.) ar draws, yn groes
- CROSSBOW**, (s.) albras, bwa croes, albrys
- CRÓSSLY**, (adv.) yn wrthwyneb, ar draws—yn anffodiog, yn aflwyddiannus, yn wrthwynebus
- CRÓSSNESS**, (s.) croesineb, gwrthnysigrwydd, anhynawsedd, cildynrwydd, cyndynrwydd
- CRÓSSWAY**, (s.) croes-ffordd, llwybr croes
- CRÓSSWORT**, (s.) paderau Mair, llysiâu'r groes
- CRÓTCHET**, (s.) cromfach—dychymmyg, nód amser
- CROUCH**, (v. n.) gostwng yn isel, ymblygu—gwenieithio
- CROUP**, (s.) pedrain, ffolen
- CRÓUPER**, (s.) postolwyn
- CROW**, (s.) brân: (v. n.) canu fel ceiliog: *fig.* ffrostio
- CROWD**, (s.) cyrchfa, torf, tyrfa, lliaws, mintai, rhawd—crwth: (v.) gwasgu, cyfyngu, crynhoi yn dorf
- CROWN**, (s.) coron, talaith: (v. a.) coroni, taleithio.—*Crown of the head*, coryn, siol
- CRÚCIAL**, (adj.) o ddull croes
- CRÚCIATE**, (v. a.) poeni, dirboeni, arteithio
- CRÚCIBLE**, (s.) crochenyn toddi, llestr toddi, tawdd-lestr
- CRÚCIFIX**, (s.) llun Crist ar y groes
- CRUCIFÍXION**, (s.) croes-hoeliad
- CRUCIFY**, (v. a.) croes-hoelio, hoelio ar groes

- CRUDE**, (adj.) llymrwg, amrwd, ír, anaddfed, amhuredig
CRÚDENESS, } (s.) amrydedd, llym-
CRÚDITY, } rigrwydd—*anaddfed-*
twydd, amhuredigrwydd
CRÚEL, (adj.) creulon, ciaidd, tanog, cethin, dywal, ffyrnig, uthr, hyl
CRÚELNESS, } (s.) creulonder, dy-
CRÚELTY, } walder, ffyrnigrwydd, uthredd
CRÚET, (s.) cunach, costreliog
CRUISE, (s.) cwpan bychan: (v. n.) mordwyo yma ac acw
CRUISER, (s.) llong a fyddo yn morio mewn ymofyniad am longau'r gelynyon, gwiblong
CRUM, } (s.) briwionyn, briwsion-
CRUMB, } yn, difyn, bywyn
CRÚMBLE, (v. a.) briwio, briwsioni, malurio, difynio, malu
CRÚMMY, (adj.) briwsionllyd, tyner
CRUMP, (adj.) crwm, crwca
CRÚMPLE, (v. a.) crychu, cuchio: (s.) rhych, crychiad, rhigol
CRÚPPER, (s.)edr. *Crouper*
CRÚRAL, (adj.) yn perthyn i'r goes
CRUSÁDE, (s.)edr. *Croisade*
CRUSH, (v. a.) cymriwo, cymhwyo, dulio, malurio, dryllio, gorthrech, gormelio, gormesu, llethu—*dinystrio, gorchfygu*: (s.) cymmwy, duliad—*dystrywiad*
CRUST, (s.) crwst, cramen, crawen: (v.) crystio, crawenu, crestenu
CRUSTÁCEOUS, (adj.) crestenog, crawenog, crogenog, cramenaid
CRUSTINESS, (s.) surni, sarugrwydd
CRÚSTY, (adj.) crystog: *fig. afryw- iog, anhynaws, anynad, sarug*
CRUTCH, (s.) bagl, ffon-fagl, brysgyll
CRY, (v.) crio, gweiddi, llefain, bloeddio, germain, dolefain: (s.) llef, bloedd, diasb, cri, gwaedd, dolef
CRÝTÓGRAPHY, (s.) *from Gr. Κρυπτω, to hide, cuddio, and γραφω, to write, ysgrifenu, ysgrifeniad dirgel wrth nodau, neu arwyddion*
CRÝSTAL, (s.) crisial, grisial, crisiant
CRÝSTÁLLINE, (adj.) crisialaid, gloyw, dysglair, eglur, tryloyw
CUB, (s.) cenau, cenaw
CUBE, (s.) darn chwe' ochrog
CÚBICAL, (adj.) chwech ochrog
CÚBIT, (s.) cufydd, cyfelin
CÚCKOLD, (s.) cwewallt: (v. a.) gwneuthur cwewallt o un
CÚCKOO, } (s.) cóg, gwcw, cethlydd
CÚCKOW, }
CUD, (s.) cil boch.—*To chew the cud, cnoi cil*
CÚDDEN, } (s.) carl, drel, delff, lle-
CÚDDY, } ban, toledog
CÚDDLE, (v. n.) llechu, cofleidio
CÚDGEL, (s.) brysgyll, ffon, llaw- ffon, cwlbren: (v. a.) ffonodio
CUE, (s.) cynffon, neu ddyben peth— anian, tymer; hwyl
CUFF, (s.) cernod, bonclust, cis—*yr hyn a droir i fynu o lawes*: (v. a.) cernodio, taro â dwrn
CÚRASS, (s.) curas, llurig
CÚLINARY, (adj.) yn perthyn i gegin
CULL, (v. a.) cwlio, ethol, dethol; dewis, pigo
CÚLLENDER, (s.) hidl, hiddl
CÚLLY, (s.) un a dwyllwyd gan fen- yw, un a hudwyd gan ferch: (v. a.) twyllo, seithugio, siomi
CÚLPABLE, (adj.) beius, euog, cam- gylus
CÚLPRIT, (s.) drwgweithredwr
CÚLTIVATE, (v. a.) diwyllio tir, lla- furio tir, gwrteithio—*gwella, diw- ygio*
CÚLTIVÁTION, } (s.) amaethad; di-
CÚLTURE, } wylliad, arddwr- iaeth, llafurwriaeth
CÚLVER, (s.) colommen, ysgythan
CÚLVERIN, (s.) bwmbart
CÚMBER, (v. a.) llwytho, pynio— llestair, luddias, goluddio—*afon- yddu, gofidio, traferthu, Luc x. 40.* (s.) rhwystr, attal, goludd; traferth, gofid
CÚMBEROUS, (adj.)edr. *Cumbersome*
CÚMBERSOME, (adj.) llwythog, pwys- fawr, traferthus, poenus, helbulus, gofidus, beichiawl
CÚMULATE, (v. a.) tyru, pentyru, sypio, carneddu, cludeirio
CÚMULÁTION, (s.) pentyriad, sypiad, cludeiriad, carneddiad
CÚNCTÁTION, (s.) cyngyd, oediad, godrig, llercian, gohiriant
CÚNEAL, (adj.) fel gaing, neu gyn
CÚNNING, (adj.) ffalst, cyfrwys, dichellgar, ystrywgar, gochelgar: (s.) cyfrwysedd, dichellgarweh, ffes- od, ystryw; cywreinrwydd

- CÚNNINGNESS**, (s.) dichellgarwch
CUP, (s.) cwpan: (v. a.) craffinio.—
Cup-bearer, trulliad, pen-trulliad.
 —*Cup moss*, aur bibau
CUPBOARD, (s.) llogawd, almari
CÚPID, (s.) duw cariad
CUPÍDITY, (s.) chwant, cybydd-
 iaeth, trythyllserch, nwyfserch
CÚPPREOUS, (adj.) copraidd
CUR, (s.) corgi, costog, bugeilgu
CÚRABLE, (adj.) gwelladwy, a ellir
 ei wella, neu iachâu
CÚRABLENESS, (s.) posiblwydd o
 iachâu, iachaolrwydd
CÚRACY, (s.) curadaeth, periglor-
 iaeth, bugeiliaeth
CÚRATE, (s.) curad, periglor
CÚRATIVE, (adj.) iachâol
CURB, (v. a.) attal, rhwystro,
 ffrwyno: (s.) haiarn-ffrwyn: *fig.*
 rhwystr, attal, cymmesuriad, cym-
 medroliad
CURD, (s.) colfran, caws: (v. n.) ceu-
 lo, cawsu
CURDLE, (v. n.) *edr. Curd*
CÚRDY, (adj.) cawsog, ceulog
CURE, (s.) meddyg, meddyginiaeth,
 iachâd, gwellhad, cyweir—offeir-
 iadaeth: (v. a.) iachâu, gwneuthur
 yn iach, gwella
CÚRELESS, (adj.) difeddyg, aniachâol
CÚRER, (s.) iachâwr, meddygwr
CURIÓSIETY, (s.) cywreinerwydd,
 manylrwydd, tradyfalwch
CÚRIOUS, (adj.) manol, astud, di-
 wyd, cywraint
CÚRIOUSLY, (adv.) yn gywraint
CURL, (s.) llywaeth o walit mod-
 rwyog, crych-gydyn: (v.) crychu,
 torchi, modrwyo
CÚRLEW, (s.) math o fôr aderyn, y
 gylfin hir
CURMUDGEON, (s.) cybydd, crintach,
 cyrith, crintachwr
CÚRRANT, (s.) grawn y Corinthiaid,
 cwrens
CÚRRENCY, (s.) rhediad, cerddediad,
 cerynt, dylifad—derbyniad
CÚRRENT, (adj.) pasadwy, derbyni-
 iol, cymmeradwy, cyfreithlawn:
 (s.) firwd, gofer
CÚRRENTNESS, (s.) *edr. Currency*
CURRICLE, (s.) cerbyd ysgafu ar
 ddwy olwyn
- CÚRRIER**, (s.) barcer, crwynwr,
 cyffeithwr crwyn, lledrwr
CÚRRISH, (adj.) ciaidd, creulon, cyn-
 dyn, gwrthnysig, corgiaidd
CÚRRY, (v. a.) cyffeithio—rhystillio,
 ysgrafellu, cribo—gwenieithio, tru-
 thio, ystwytho
CÚRRYCOMB, (s.) ysgrafell, rhistyll
CURSE, (s.) melldith, rheg, ymgein-
 iad, ymreg: *fig.* poenedigaeth:
 (v. a.) melldithio, melldigo, rhegu,
 ymgeinio
CÚRSED, (part.) melldigedig
CÚRSEDLY, (adv.) yn ysgeler, yn
 ddiriaid, yn gywilyddus
CÚRSEDNESS, (s.) melldigedigrwydd,
 ysgelerder
CURSORILY, (adv.) ar gip, yn ddi-
 symwth, ar ffrwst, yn ddiotal
CÚRSORINESS, (s.) brys, diotalwch
CÚRSORY, (adj.) disymwth, buan,
 diotal, cip, ysgafnddull
CURST, (adj.) melldigedig, creulon,
 diriaid, anhynaws
CURT, (adj.) byr, cwta
CURTAIL, (v. a.) byrhan, cwtogi,
 talfyru
CÚRTAIN, (s.) llen, aras, caud
CÚRVATED, (adj.) crwm, cam, crwca
CÚRVÁTION, (s.) crymiad, gŵyriad,
 camiad, doleniad
CÚRVATURE, (s.) camedd, crymedd,
 gŵyredd, crwcani
CURVE, (adj.) cam, crwm, gŵyr,
 gŵyrgam, crwca: (v. a.) camu,
 crymu, gŵyro: (s.) camedd, crym-
 edd
CÚRVET, (s.) naid, llam, darwein,
 llamsach: (v. n.) neidio, llamu,
 llemain
CÚRVILÍNEAR, (adj.) a wnaed o
 linellau ceimion, crymlinell
CÚRVITY, (s.) camedd, gŵyrni
CÚSHION, (s.) clustog
CUSP, (s.) cyn y lleuad, blaen saeth
CÚSTARD, (s.) cwstart, brithawd
CÚSTODY, (s.) cadwraeth, ceidwad-
 aeth, cyfarchwyl, adne—carchar
CÚSTOM, (s.) arfer, defod, gnotad,
 gerddyfn, dull, gwedd, modd, gor-
 ddyfn, cynncfod
CÚSTOMABLE, (adj.) arferol, cyn-
 nefinol, arferedig, trethadwy

- CUSTOMARILY, (adj.) yn arferol, yn gynefinol, yn gyffredinol
 CUSTOMARY, (adj.) arferol, defodol, cynnefinol, arferedig, cyffredinol
 CUT, (v. a.) tori, rhwygo, cwto, trychu, dryllio, lladd, difynio—naddu: (s.) cwt, rhwyg, toriad, ysgyriad, agen—llun, eilun, delw—damwain, cwtws
 CUTÁNEOUS, (adj.) tonaid, croenaid
 CUTICLE, (s.) croenen, tonen
 CÚTLASS, (s.) bidog, math o gleddyf llydan, byr gleddyf
 CÚTLER, (s.) cylllellwr, gwneuthurwr cyllyll, cleddof
 CÚTTER, (s.) torwr, rhwygwr, ysgythrwr—ysgafn long rhyfel
 CUTTLE-BONE, (s.) bron alarch.—*Cuttle fish*, ystiflog
 CY'CLE, (s.)edr. *Circle*
 CYCLOPÆDIA, (s.) cylch gwybod-aeth, corff o ddysgeidiaeth
 CY'LINDER, (s.) trol, rholbren
 CYLI'NDERICAL, (adj.) trolaid
 CY'MBAL, (s.) symbal, 1 Cron.xiii.8.
 CYNANTHROPHY, (s.) y gynddaredd
 CYNEGETICS, (s.) llyfrau helwriaeth, llyfrau cynyddiaeth
 CY'NIC, } (adj.) ciaidd, costog-
 CY'NICAL, } aidd, anfwyn
 CYNOSURE, (s.) enw a roddir gan y Groegiaid i'r arwydd wybrol yn y Gogledd, a elwir *Ursa Minor*, neu Arthes leiaf
 CY'PRESS, (s.) cypreswydden
 CZAR, (s.) titl ymerawdwr Rusia
 CZARINA, (s.) titl ymerawdres Rusia

D.

- D**, TRWY fyrhâd, a arferir yn lle *Doctor*, dysgawdwr, a *Divinity*, duwinyddiaeth: ac, fel rhifnod, neu rif-lythyren, y mae yn sefyll am *bum cant*
 DAB, (s.) ergyd tirion. lwmp: (v. a.) paeledu â thom a llaid, trybaeddu
 DÁBBLE, (v. a.) diblo, trybaeddu, yndrochi—gwneuthur peth yn anghelfydd: (neut.) ymyraeth
 DACE, (s.) math o bysgodyn—darsen, golenbysg
 DÁCTYLE, (s.) mesur mewn pryd-yddiaeth Groeg a Lladin, o un sillaff hir a dwy ferion
 DAD, DÁDDY, (s.) tad
 DÁGGER, (s.) dager, bidog, cleddyfan, clyu gylllell
 DÁGGLE, (v.) diblo, lludrodi, budræddi, diwyno
 DÁILY, (adv.) beunydd, yn feunyddiol, bob dydd, o ddydd i ddydd: (adj.) beunyddiol
 DÁINTILY, (adv.) yn foethus, yn ddanteithiol
 DÁINTINESS, (s.) danteithrwydd, amheuthunder, destlusrwydd
 DÁINTY, (adj.) moethus, dantaidd, danteithiol, amheuthun, destlus, blysig, meddfaeth: (s.) acwyn, melusfwyd, amheuthunfwyd
 DAIRY, (s.) llaethdŷ, ysbaddod.—*Dairy-maid*, llaethraeg, maeres, maerones, meiriones
 DÁISY, (s.) aspygan, llygad y dydd
 DALE, (s.) glyn, dyffryn, cwm, dôl, pant, allmor, ystrad
 DÁLLIANCE, (s.) ysbleddach, maldod, maldodrwydd — nwyfiant — oed, gohir, aros, nwyf chwareu
 DÁLLY, (v. a.) oedi, gohirio, ofera, chwarae, segura, gwneuthur arabedd, ymdrythyllu, cydgan
 DAM, (s.) mam—cronfa, clawdd, argae: (v. a.) croni
 DAMÁGE, (s.) colled, coll, niweid, argywedd: (v. a.) colledu, niweidio, argyweddu
 DÁMAGEABLE, (adj.) colladwy, niweidiol, gwaethygadwy
 DÁMASCENE, } (s.) math o eirinen,
 DÁMSON, } eirinen Damascus
 DÁMASK, (s.) lliain, neu sidan wedi ei wau yn llupiau
 DAME, (s.) meistres—benyw
 DAMN, (v. a.) damnio, condemnio, difarnu, coliffarnu; bwrw i farwolacthr, melldithio, rhegu

- DÁMNABLE**, (adj.) damnadwy, niweidiol, adwythig, peryglus, enbydus
- DÁMNABLY**, (adv.) yn ddamnedig
- DAMNÁTION**, (s.) damnedigaeth, colledigaeth, barnedigaeth
- DÁMNED**, (adj.) colledig, damnedig, melltigidig
- DÁMNIFY**, (v. a.) niweidio, colledu, gwneuthur colled
- DAMP**, (adj.) llaith, gwlyb, ynwst-prudd, alaethus: (v. a.) lleithio, mwydo—darostwng, lleihau, gostegu: (s.) irder, lleithder; niwl, tarth, prudd-der
- DÁMPNESS**, (s.) lleithrwydd
- DÁMSEL**, (s.) geneth, llangces, bachgenes, herlodes
- DANCE**, (s.) dawns: (v. n.) dawnsio
- DANDLE**, (v.) siglo plentyn, dyddanu plentyn—maldodi
- DÁNDRIFF**, (s.) mandon, mardom, cen, marwdon
- DÁNGER**, (s.) enbydrwydd, perygl, pyd
- DÁNGEROUS**, (adj.) enbyd, peryglus, enbydus, niweidiol, adwythig
- DÁNGEROUSLY**, (adv.) yn enbydus, yn niweidiol, yn beryglus
- DÁNGEROUSNESS**, (s.) enbydrwydd
- DÁNGLE**, (v. n.) ymddibynu, bod yn nghrog wrth, rhydd grogi
- DANK**, (adj.)edr. *Damp*
- DÁNKISH**, (adj.) iraidd, llaith
- DÁPPER**, (adj.) bach a bywiog, buan, cyflym
- DÁPPLE**, (adj.) brith, tryfrith, amryliw, cymmysgliw, manog: (v. a.) britho
- DARE**, (v. a.) beiddio, arfeiddio, osio, anturio, llyfasu, hyderu, rhyfygu
- DÁRING**, (adj.) hy, hyderus, anturiol, eofn, rhyfygus
- DÁRINGLY**, (adv.) yn hy, yn eofn, yn anturiol, yn feiddgar
- DÁRINGNESS**, (s.) eofndra, eonder, arfeiddrwydd, beiddgarweh
- DARK**, (adj.) tywyll, gwyll, tywyllwch: (v. a.) tywyllu, caddugo, erchryfynu
- DÁRKLY**, (adv.) yn dywyll
- DÁRKNESS**, (s.) tywyllwch, tywyllwng, tywyllni, gwyll, caddug
- DÁRKSSOME**, (adj.) tywyll
- DÁRLING**, (s.) anwylyd, hoff-ddyn
- DARN**, (v. a.) cyweirio, clytio
- DÁRNEL**, (s.) efre, efran
- DART**, (s.) dart, gaffach, tryfer, picell: (v. a.) ergydio, saethu, tafalu, picellu
- DASH**, (v. a.) taro wrth—taenellu, cymmysgu: (s.) ergyd, tarawiad—cymmysgedd—y marc hwn (—)
- DASTARD**, (s.)edr. *Coward*
- DÁSTARDLY**, (adv.)edr. *Cowardly*
- DATE**, (v. a.) gosod i lawr yr amser y gwnaed, neu y sgrifenydd peth: (s.) y dydd, neu'r amser y sgrifenydd, neu y dygwyddodd rhyw beth—parhad
- DÁTIVE**, (adj.) rhoddawl
- DAUB**, (v. a.) trybaeddu, llasarnu, llutrodi, diwyno
- DÁUGHTER**, (s.) merch
- DAUNT**, (v. a.) digaloni, peri ofn
- DÁUNTLESS**, (adj.) diofn, hy, calonog
- DAW**, (s.) cogfran
- DAWN**, (v. a.) gwawrio, dyddhau, goleuo: (s.) gwawr, cyfddydd, clais dydd, llug y dydd, glasiad y dydd
- DAY**, (s.) dydd, dwthwn, diwrnod, —*All the day long*, cydol, trwy gydol y dydd.—*Day book*, dydd lyfr.—*Days man*, cylafareddwr, dyddiwr, Job ix. 33.—*Dayspring*, gwawr-ddydd, Job xxxviii. 12.
- DÁZZLE**, (v. a.) dallu, tywyllu'r llygaid gan ormod dysgleirdeb
- DÉACON**, (s.) diacon, Phil. i. 1.
- DÉACONRY**, (s.) swydd diacon
- DEAD**, (adj.) marw, diysbryd, marwaidd, difywyd
- DÉADEN**, (v. a.) marweiddio
- DÉADLY**, (adj.) marwol, angeuol: (adv.) yn farwol
- DÉADNESS**, (s.) marweidd-dra, marwolder
- DEAF**, (adj.) byddar, trwmglyw
- DÉAFEN**, (v. a.) byddaru
- DEAL**, (s.) rhan, cyfran, dosparthiad: (v.) rhanu, cyfranu—masnach, marchnata—ymddwyn tu ag at:—*Deal-tree*, ffawydden, pren ffawydd
- DÉALING**, (s.) cwsmeriaeth, trafferth—ymddygiad, marchnadaeth
- DEAN**, (s.) dean, deon
- DÉANERY**, (s.) deaniaeth, swydd dean

- DEAR**, (adj.) cu, hoff, anwyl, caredig
— drud, prid, gwerthfawr
- DÉARNNESS**, (s.) hoffedd—drudaniaeth, prinder, uchel-bris
- DEARTH**, (s.) newyn, drudaniaeth
- DEATH**, (s.) angau, marwolaeth, trancg, trancedigaeth dihenydd
- DÉATHLESS**, (adj.) anfarwol
- DÉATHWATCH**, (s.) cloc y meirw
- DEBÁR**, (v. a.) rhwystro, llestair, lluddias, cadw allan, attal
- DEBÁRK**, (v. a.) dadlwytho
- DEBÁSE**, (v. a.) gostwng, darostwng, iselu; dibrisio, halogi
- DEBÁSEMENT**, (s.) ymostyngiad, iselad, dibrisiad, llygriad
- DEBÁTE**, (v. a.) ymresymu, ymddadlu, dadlu, cynhenu, ymrafaelio, amrafaelio: (s.) dadl, ymddadl, cynnen, amrafael, ymryson
- DEBÁUCH**, (s.) gormodedd, anghymedroldeb, afradlonrwydd: (v. a.) wttres, gloddest, ymdrythyllu, halogi, llygru
- DEBAUCHÉE**, (s.) meddwyn, gloddestwr, wtreswr, rhyseddwr, dyn afradlon, anllad, anllywodraethus
- DEBÁUCHERY**, (s.) rhysedd, wtres, gloddest, anlladrwydd, trythyllwch, anghymedroldeb, brynti
- DEBÍLITATE**, (v. a.) gwanhau, gwanychu, llesgau, eiddilo
- DEBÍLITY**, (s.) gwendid, gwander, llesgedd, ciddilwch, nychdod
- DEBONÁIR**, (adj.) cyweithas, tirion, hynaws, mwyn; llawen, llon
- DEBT**, (s.) dyled, dléd, arddwl
- DÉBTOR**, (s.) dyledwr
- DÉCADE**, (s.) deg, deg ar ei ben
- DECÁDENCY**, (s.) methiant
- DÉCALOGUE**, (s.) y deg gorchymyn, y deng air deddf, y deng air
- DECÁMP**, (v. a.) symud gwersyll
- DECÁMPMENT**, (s.) symudiad gwersyll, dadwersylliad
- DECÁNT**, (v. a.) tywallt yn esmwyth o'r naill i'r llall, diwaddodi
- DECÁPITATE**, (v. a.) tori pen
- DECÁY**, (v. a.) methu, llaesu, ymlaesu, gwanhau, gwaethygu, adfeilio, pallu: (s.) adfeiliad, gwaethygiad, meth, methiant, amhariad
- DECÉASE**, (s.) ymadawiad, marwolaeth, trancg: (v. a.) marw, trengu
- DECÉIT**, (s.) twyll, dichell, hoced, ystryw, hud, siomedigaeth, hudoliaeth, ystrangc, geudab
- DECÉITFUL**, (adj.) twyllodrus, hocedus, dichellgar, cyfrwys
- DECÉITFULLY**, (adv.) yn hocedus
- DECÉITFULNESS**, (s.) twyll
- DECÉIVABLE**, (adj.) twylladwy, twyllodrus, hydwyll
- DECÉIVE**, (v. a.) twyllo, hudo, siomi
- DECÉMBER**, (s.) Rhagfyr, y mis du
- DÉCENCY**, (s.) gweddeidd-dra, harddwch, gweddusder, gweddeiddrwydd, tegwch, iawn-foes
- DÉCENT**, (adj.) gweddus, gweddaidd, gweddol, hardd, cymmwys, tég, prydfferth, moesgar, addwyn
- DÉCENTLY**, (adv.) yn weddus, &c.
- DECÉPTIVE**, (adj.) twyllodrus
- DECÉPTION**, (s.) twyll, hudiad
- DECERTÁTION**, (s.) ymryson, ymrafael, ceintach, ymddadl
- DECÍDE**, (v. a.) cylafareddu, gwneuthur pen, rhoddi barn, tori ymryson
- DECÍDER**, (s.) cylafareddwr, dyddiwr
- DÉCIMAL**, (adj.) rhifedig wrth ddegau, degawl, degymawl
- DÉCIMATE**, (v. a.) degymu
- DECIMÁTION**, (s.) degymiad
- DECÍPHER**, (v. a.) egluro, amlygu, dysgrifio, deongli, dynodi
- DECÍSION**, (s.) cylafaredd, cylafareddiad, terfyniad, toriad ymryson
- DECÍSIVE**, (adj.) cylafareddol
- DECK**, (v. a.) harddu, addurno, prydfferthu: (s.) bwrdd llong
- DECLÁIM**, (v. n.) areithiau; llafaru yn erbyn peth, ymadroddi
- DECLAMÁTION**, (s.) araith, adroddiad, ymadrodd, araith-brawf
- DECLARÁTION**, (s.) arddangos, egluriad, traethad, datganiad, hysbysiad, dangosiad, cymhwythiad, haeriad, honiad, adroddiad
- DECLÁRE**, (v. a.) mynegi, datgan, hypysu, egluro, amlygu, dangos, cyhoeddi, traethu
- DECLÉNSION**, (s.) gogwyddiad, osgoad, enciliad, lledpeirwydd—gwaethygiad, ymlaesiad, adfeiliad
- DECLINÁTION**, (s.) gogwyddiad, gocheliad, osgoad, enciliad
- DECLÍNE**, (v. a. & n.) gogwyddo, gostwng, pwyso i lawr, lledpeio—amharu, llaesu, methu, gwaethygu—cilio, encilio, gochelyd

- DECLÍNING**, (s.) gogwyddiad, ystlys-
iad—gocheliad, enciliad—gwaeth-
ygiad, methiant, adfeiliad, ymlaes-
iad
- DECLÍVITY**, (s.) gorwaered, llethr,
lledpeirwydd, serthallt, disgynfa
- DECLÍVOUS**, (adj.) lledpai, serth, ar
ogwydd, ar waered, llithrog
- DECÓCTIBLE**, (adj.) hyferw
- DECÓCTION**, (s.) berwad; isgell, yr
isgell y berwir peth ynddo
- DECOLLÁTION**, (s.) diyddfiad, toriad
pen, toriad gwddf, dibeniad
- DECOMPOSITE**, } (adj.) ail-gym-
DECOMPOUNDED, } mysgedig, ail-
gyssylltiedig, wedi ei gymmysgu â
pheth oedd gymmysgedig o'r blaen
- DECOMPOUND**, (v. a.) ail-gyssylltu,
ail-gyfansoddi, ailgymmysgu
- DÉCORATE**, (v. a.) addurno, harddu,
gwychu
- DÉCORÁTION**, (s.) addurn, hardd-
wch, tegweh, addurniad
- DÉCOROUS**, (adj.) hardd, gweddus,
prydfferth, addwyn
- DÉCORTICATE**, (v. a.) dirisgo, diris-
glo
- DECORTICÁTION**, (s.) dirisglad
- DÉCORUM**, (s.) gweddeidd-dra, hardd-
wch, ymddygiad prydfferth
- DÉCÓY**, (s.) hud, deniad, llithiad:
(v. a.) hudo, denu, llithio, twyllo
- DECRÉASE**, (v. n.) lleihau, treulio;
darfod, myned ar gil, treio, cilio: (s.)
lleihâd, trai, treiad.—*Decrease of
the moon*, adeg y lleuad
- DECRÉE**, (s.) ordinhâd, gosodiad,
gorchymyn, arfaeth: (v. a.) or-
deinio, arfaethu, gosod, terfynu,
amcanu, sefydlu
- DECRÉMENT**, (s.) treuliad, lleiâd, trai
- DECRÉPIT**, (adj.) henaidd, henddyn-
aidd, cleiriachaid, cleirch, cleir-
iach, methianllyd, egwan
- DECRÉPITNESS**, } (s.) methiant, ei-
DECRÉPITUDE, } ddilwch, llesgedd,
gwendid, oedrau
- DECRÉTAL**, (s.) llyfr o ordinhadau,
neu gyfreithiau; casgliad o ordin-
hadau'r pab, gosodiad
- DECRÍAL**, (s.) gwarthrudd, ymdrech-
iad i leihau parch, neu gymmeriad
peth, enllib, gogoniad
- DECRY**, (v.) enllibio, absenu, rhoi
anair, rhoi anglod, hortio, goganu,
niweidio, neu ddrygu parch, a
chymmeriad un, cablu, difrio
- DECÚMBENCE**, } (s.) gorweddiad, i
DECÚMBENCY, } lawr
- DECÚMBITURE**, (s.) yr amser yn mha
un y byddo i ddyn fyned i'r gwely
mewn clefyd; gorweddiad i lawr
- DECÚPLE**, (adj.) deg-plyg, deg-tro
- DECÚRION**, (s.) dengwriad, tywys-
og deng wr
- DECÚRSION**, (s.) rhediad, hytynt,
dylifad, dylifiant
- DECURTÁTION**, (s.) byrhad, cwtog-
iad, talfyriad
- DECÚSSATE**, (v. a.) tori yn union yn
y canol, croesi, cyson-groesi
- DECUSSÁTION**, (s.) toriad yn y can-
ol, croesiad mewn cywir onglau
- DÉDÍCATE**, (v. a.) cyssegru, gosod
heibio tu ag at ddwyfol wasanaeth,
anrhegu, priodoli, cyflwyno
- DÉDÍCÁTION**, (s.) cyssegriad, neill-
duad, neu briodoliad rhyw beth i
ddwyfol wasanaeth, cyflwyniad
- DÉDÍTION**, (s.) ymroad, gwriogad
- DEDÚCE**, (v. a.) tynu oddiwrth, cas-
glu oddiwrth, casglu
- DEDÚCEMENT**, (s.) yr hyn a dynwyd,
neu a gasglwyd oddiwrth ryw dest-
un, tardd-gasgliad
- DEDÚCIBLE**, } (adj.) a ellir ei gas-
DEDÚCIVE, } glu oddiwrth ryw
beth, neu destun, casgladwy
- DEDÚCT**, (v. a.) tynu ymaith, tynu
oddiwrth, tynu allan
- DEDÚCTION**, (s.) casgliad oddiwrth
beth; yr hyn a dynir oddiwrth gyf-
rif, arganlyniad
- DEDÚCTIVE**, (adj.)edr. *Deducible*
- DEED**, (s.) gweithred, ammod ysgrifen
- DEEM**, (v. n.) barnu, tybio, meddwl,
meddyliad, cyfrif, tebygu
- DÉEMING**, (s.) tybiant, tyb, barn
- DÉEMSTER**, (s.) barnwr, barnydd,
tybiwr, cylafareddwr, dyddiwr
- DEEP**, (adj.) dwfn, gorddwfn, gŵys:
(s.) anoddyn, dyfnder, mor, aff-
wys.—*In the deep of winter*, yn
nghanol y gauaf
- DEEPEN**, (v. a.) dyfnhau, gwneuthur
yn ddwfn—tywyllu
- DEEPLY**, (adv.) yn ddwfn—yn drwm,
yn alaethus—yn ddirfawr
- DEEPNESS**, (s.) dyfnder
- DEEP-SLEEP**, (s.) trymgwsg

- DEER, (s.) carw, hýdd, eilon, rhy-dain, cyllaig, elain, danas
- DEFÁCE, (v. a.) anferthu, anffurfio, gwrthuno, anharddu, hagrâu, an-rheithio, dinystrio, dystrywio, dileu—halogi, llygru, anurddo
- DEFÁCEMENT, (s.) anffurfiad, aflun-ieiddrwydd
- DEFÁILANCE, (s.) diffyg, pall, meth, seithugiaeth, siomiant
- DEFÁLCATE, (v. a.) ysgythru, brig-dori, tori ymaith—lleihau, neu gwt-ogi dogn, neu gyflog un
- DEFÁLCÁTION, (s.) lleihad, talfyriad dogn, neu gyflog
- DEFÁLK, (v. a.) talfyru, lleihau, di-fyru, tori ymaith
- DEFAMÁTION, (s.) gwarthrudd, sar-had, cabl, enllib, athrod, drwg-absen, gogan, Jer. xx. 10.
- DEFAMATORY, (adj.) enllibus, gwar-thus, edliwgar, goganus
- DEFÁME, (v. a.) athrodi, goganu, rhoddi drygair, rhoddi drwg-absen, gwarthruddo, enllibo, hortio, cablu, 1 Cor. iv. 13. *Pan y'n cablir*
- DEFÁMER, (s.) athrodwr, enllibiwr, goganwr, difenwr
- DEFÁTIGATE, (v. a.) blino, diffygio, peri lludded, neu flinder
- DEFATIGÁTION, (s.) blinder, lludd-ed, diffygiad
- DEFÁULT, (s.) esgeulusdra, gwallus-dra, bai, caredd, gwyd—pall, diffyg, meth: (v. a.) gwneuthur bai, pallu, esgeuluso cyflawni yr hyn a addawyd—fforfetio trwy dori cyngrair
- DEFÉASANCE, (s.) diddymiad am-mod, neu gyngrair, dystrywiad, gorfodaeth, dadrwymiad
- DEFÉASIBLE, (adj.) diddymadwy
- DEFÉAT, (s.) gorfodaeth, dinystriad, dystrywiad, difuddiad: (v. a.) gorch-fygu, goresgyn, dymchwelyd, gyru ar ffo, dystrywio: *fig.* siomi, sei-thugio, twyllo
- DÉFECATE, (v. a.) diwaddodi, diwae-lodi, diammhuro, puro
- DÉFECATED, (adj.) pur, glân, digym-mysg, diwaelodion
- DÉFECÁTION, (s.) glanhad, puredig-aeth oddiwrth waelodion, a phob math o aflendid, diwaddodiad
- DEFÉCT, (s.) byrdra, gwall, diffyg, pall, meth, eisiau—bai, gwyd
- DEFECTIBILITY, (s.) amherffeith-rwydd, ffaeledd, diffyg,
- DEFÉCTIBLE, } (adj.) amherffaith,
- DEFÉCTIVE, } diffygiol, palledig, gwallus
- DEFÉCTION, (s.) ffaeledd—gwrthgil-iaid, ymadawiad, ymlithr un oddi-wrth ei benaeth, neu ei blaid
- DEFÉCTIVENESS, (s.) diffygiolder
- DEFÉNCÉ, (s.) amddiffynfa, diogel-fa—diffyniad, ymddiffyniad, ym-geledd, nawdd, nodedd, achles
- DEFÉNCÉLESS, (adj.) diymgeledd, an-alluog i ymddiffyn ei hun
- DEFÉND, (v. a.) amddiffyn, cyfam-ug, achlesu, noddi, ymgeleddu, di-ogelu, diffynt, amwyn
- DEFÉNDABLE, (adj.) amddiffynadwy, a ellir ei amddiffyn, neu ei ddiogelu
- DEFÉNDANT, *in law*, (s.) y cyhudd-ol, yr hwn yr achwynir arno, am-ddiffynwr
- DEFÉNDER, (s.) amddiffynwr, nodd-wr, diffreiddiad, dadleuwr
- DEFÉNSATIVE, (s.) amddiffyniaeth
- DEFÉNSIBLE, (adj.)edr. *defendable*
- DEFÉNSIVE, (adj.) amddiffynol
- DEFÉR, (v. n.) oedi, gohirio, dodi heibio hyd amser arall, cyngydio
- DÉFERENCE, (s.) parch, anrhydedd, ardduniant, edmyg, darostyngiad, ymostyngiad, dymroddiad
- DEFÍANCE, (s.) annog, annogiad, baidd, ymhyriad, galwad ar un i wneuthur yn dda, neu i brofi cy-huddiad, beiddiad, her, aws
- DEFÍCIENCY, (s.) diffyg, eisiau, methiant, ffaeledd, amherffeith-rwydd, byrdra
- DEFÍCIENT, (adj.) diffygiol, an-herffaith
- DEFÍLE, (v. a.) llychwino, halogi, diwyno, anurddo, budreddu: (s.) rhodfa gul, cyfyng-ffordd
- DEFÍLEMENT, (s.) halogiad, diwyniad
- DEFÍNE, (v. a.) amlygu, neu eglur-hau geiriau, neu ryw. bethau ereill; dangos beth yw cynneddf, neu bri-odoledd peth; pennodi, gosod terfyn
- DEFÍNITION, (s.) eglurhad geiriau; byr-amlygiad, neu eglurhad o ryw beth—pennodiad, terfyniad a dda-

- goso yn bennodol beth yw hyn a hyn, darluniad
- DEFINITIVE**, (adj.) pennodol, tersynol, sicr, pendant, eglur
- DEFINITIVELY**, (adv.) yn bendant, yn eglur, yn bennodol, yn fyr, tan derfyn, ar ychydig eiriau
- DEFLAGRATION**, (s.) llosgiad, goddeithiad, coeth-losgiad
- DEFLÉCT**, (v. n.) gogwyddo, ystlysu, plygu, osgoi o'r ffordd, lledtroi, gŵyr-gamu
- DEFLÉCTION**, (s.) gogwyddiad, plygiad, troad o'r iawn ffordd
- DEFLORATION**, (s.) trais, llathrudd, llathludd, dygiad gwryfdawd merch: *fig.* casgliad o flodau, neu y rhanau mwyaf rhagorol o beth. *The laws of Normandy are in a great measure the Defloration of the English laws.* Hale
- DEFLOUR**, (v. a.) treisio, llathrudo, dwyn gwryfdawd, neu forwyndod merch: *fig.* anharddu, hagrâu, anurddo
- DEFLUXION**, (s.) rhediad i wared, ffrydiad, llifeiriad, dylifiad
- DEFOEDATION**, (s.) halogiad, diwynad, anurddiad
- DEFORCÉMENT**, *in law*, (s.) attaliad tir oddiwrth ei iawn berchen—attaliaeth, attafael
- DEFÓRM**, (v. a.) anffurfio, gwrthuno, anharddu, hagrâu, anurddo
- DEFORMATION**, (s.) anffurfiad, anffurf, gwrthuniad, difwyniad, anharddiad, aflunieiddrwydd
- DEFÓRMED**, (adj.) anffurfiol, aflun-iaidd, gwrthun, anhardd, hagr, dybryd, anferth, anaddwyn
- DEFÓRMEDLY**, (adv.) yn afluniaidd, yn anferth, yn ddilun
- DEFÓRMITY**, (s.) anffurf, anharddwch, gwrthuni, aflunieiddrwydd, dybrydedd, hagrwech: *fig.* cyfeiliorn oddiwrth reolau perffeithrwydd moesol ac ufudd-dod
- DEFRAÚD**, (v. a.) twyllo, siomi
- DEFRAÚDING**, (s.) siomiant
- DEFRAÝ**, (v. a.) dwyn traul un, talu cost, digostio
- DEFT**, (adj.) tēg, dillyn, glân, destl, hoyw, prydferth, deheu
- DEFUNCT**, (adj.) marw, diysbryd
- DEFY**, (v. a.) annog, cyffroi, llafasu
- ffieiddio, gwaradwyddo, Num. xxiii. 7. 1 Sam. xvii. 10.
- DEGENERACY**, (s.) dirywiad, afrywiad, lledrywiad, llygredigaeth, ymadawiad oddiwrth rinwedd a moesoldeb
- DEGENERATE**, (v. n.) dirywio, afrywio, afrywiogi: (adj.) dirywiog, afrywiog, llygredig
- DEGENERATION**, (s.) dirywiad
- DEGENEROUS**, (adj.) gwael, gwrthun, enllibus, dirywiawg
- DECLÚTINATE**, (v. a.) diysgrawlingo
- DEGRADATION**, (s.) diswyddad—cyfnewidiad o gyflwr mwy anrhydeddus, i gyflwr mwy gwael ac isel
- DEGRÁDE**, (v. a.) diswyddo, diurddo, diawdurdodi, difuddio un o'i alwad, lleihau bri, neu gymmeriad
- DEGREE**, (s.) gradd, gris, cam, mesur.—*By degrees*, yn raddol, bob yn ychydig
- DEHÓRT**, (v. a.) gwrthgynghori, cynghori'r gwrthwyneb
- DEHORTATION**, (s.) anghynghoriad, gwrthgynghoriad
- DEJÉCT**, (v. a.) bwrw i lawr, taslu i lawr, troi heibio, gyru allan—tristhau, galaru, alaethu
- DEJÉCTEDLY**, (adv.) yn brudd, yn drwm, yn alarus, yn alaethus
- DEJÉCTEDNESS**, } (s.) trymder,
- DEJÉCTION**, } prudd-der, trymfryd, tristwch, galar, alaeth, iselder ysbryd, anghysuriaeth
- DEIFY**, (v. a.) gwneud yn dduw, addoli rhyw beth megis Duw
- DEIGN**, (v. n.) teilyngu, bod yn wiw ganddo, gweled yn dda i ymostwng: (act.) caniatâu, cenadu
- DEIGNING**, (s.) teilyngiad, caniatad cenad
- DÉISM**, (s.) athrawiaeth y cyfryw ag ydynt yn credu fod Duw, eithr yn gwadu datguddiad, deistiaeth
- DÉIST**, (s.) un yn credu fod Duw, eithr yn gwadu datguddiad
- DÉITY**, (s.) Duwdod, Duw
- DELÁTOR**, (s.) cyhuddwr, achwynwr, athrodwr
- DELAY**, (v. a.) oedi, gohirio, cyngydio, sefyllian, godrigo
- DELAYING**, (s.) cyngyd, gohiriant, oed, godrig, llercian, ymaros

- DELÉCTABLE**, (adj.) hyfryd, llon, hylon, digrif, hyfrydlon
DELÉCTABLENESS, (s.) hyfrydwch, digrifwch, difyrwch, dyddanwch
DELECTATION, (s.) dywenydd
DÉLEGATE, (v. a.) gorchymmyn peth i un, cymmynu, rhoddi swydd i un: (s.) dirprwywr, rhaglaw, un wedi ei awdurdodi i weithreda dros un arall
DELENÍFICAL, (adj.) a lonyddo, a liniaro, a esmwythâo
DELÉTION, (s.) dilead, diddymiad, tyniad allan, dinystriad
DELETÉRIOUS, } (adj.) niweidiol,
DÉLETÉRY, } marwol, adwythig
DELFI, (s.) cleddiwig, cloddfa
DELIBATION, (s.) chwaith, archwai-thiad, prawf
DELÍBERATE, (v. n.) ymgynghori, ystyried, cymmeryd pwyll, pwylllo—ammau, petruso: (adj.) ystyr-iol, pwylllog, gochelgar
DELÍBERATELY, (adv.) yn bwyllig, yn ystyriol, yn feddylgar, yn ddi-fyrbwyll, gyda bwriad
DELIBERATION, (s.) ymgynghoriad, ystyriaeth, pwyll, gocheliad
DÉLICACY, (s.) tegwch, telediwrwydd, pryd, manylrwydd, cywreirwydd—ancwyn, amheuthun
DÉLICATE, (adj.) mwythus, destl, destlus, blysig, mursenaidd, dillyn, tég, hardd, prydferth—daintaidd, amheuthun, alaf
DÉLICATELY, (adv.) yn ddestl, yn hardd, yn brydweddol, yn ddillyn, yn ddaintaidd, yn fanwl
DÉLICATENESS, (s.) edr. *Delicacy*
DÉLICATES, (s.) moethau, amheuthunion, danteithion
DELÍCIous, (adj.) destl, melys, pêr, peraid, danteithiol
DELÍCIousNES, (s.) pereiddrwydd, melusder, danteiddrwydd
DELÍGHT, (s.) hyfrydwch, digrifwch, difyrwch, dywenydd, dyddanwch: (v. a.) ymhyfrydu, ymddig-rifo, difyru, digrifhau, dyddanu, gwneud difyrwch, cymmeryd difyrwch
DELÍGHTFUL, (s.) hyfryd, difyr
DELÍGHTFULNESS, (s.) hyfrydwedd
DELÍNEATE, (v. a.) portreiadu, portreio, llunio, lluniaethu, darlunio
DELÍNEATION, (s.) portreiad, darluniad, llun, ffurf, brasluniad
DELÍNQUENCY, (s.) diffyg, bai, trosedd, gommeddiad, esgeulusiad gwneuthur yr hyn a ddylid
DELÍNQUENT, (s.) troseddwr, camweithredwr, drwgweithredwr
DELÍQUATE, (v. n.) toddi, dadlaith, dadmer, meddalhau, meirioli, ymddattod
DELIQUATION, (s.) dadlaithiad, meddalhad, ymddattodiad
DELÍRIous, (adj.) syfyrdan, gorffwyllus, ymleferaid.—*To be Delirious*, ymlyferydd, bod yn syfrdan
DELÍRIUM, (s.) ymlyferydd, syfyrdandod, gorffwyll, gwallgof
DELÍVER, (v. a.) gwaredu, rhyddhau, digaeithwo—rhoddi i fynu—dyroddi, traddodi.—*To Deliver a Speech*, areithio, parablu
DELÍVERANCE, (s.) rhyddhad, gwaredigaeth—rhoddiad, dyroddiad, traddodiad, achubaeth
DELÍVERY, (s.) adroddiad, llefariad, traethiad, dull o lesaru
DELÚDE, (v. a.) twyllo, hudo, denu, siomi, seithugio, llithio
DELVE, (v. a.) cloddio, palu
DÉLUGE, (s.) diluw, llifeiriant, rhyferthwy: (v. a.) llifeirio, gorlifo
DELÚSION, (s.) hud, twyll, hudoliaeth, lledrith—amryfusedd
DÉMAGOGUE, (s.) *from Gr. Δεμος, people, pobl, and αγω, to lead, arwain, y pen, neu y blaenor mewn terfysg, neu gynnwrf yn mysg y cyffredin bobl, cychwynwr ymran-iad*
DEMÁIN, (s.) tref-tad, tref-tadaeth
DEMÁND, (s.) arch, gofyn, gofyniad: (v. a.) gofyn, erchi, ceisio
DEMÁNDANT, (s.) eirchiad, gofynwr
DEMÉAN, (v. a. & n.) ymddwyn, ymarweddu: *fig.* dibrisio, diystyru, ymweddu, iselu
DEMÉANOUR, (s.) ymddygiad, ymarweddiad
DEMENTATION, (s.) lledfrydedd, gwallsynwyr, gorffwyll, gwallgof
DEMÉRGE, (v. a.) trochi, suddo, soddi
DEMÉRIT, (s.) anhaeddiant: (v. a.) anhaeddu, anrhyglyddu, gobrynu, drwg-haeddu
DEMÉSNE, (s.) maenor

DEMI-GOD, *among the heathen*, (s.) hanner duw, lled-dduw
 DEMIGRATION, (s.) mudiad, symudiad lletty, newidiad trigiant
 DÉMISE, (s.) angau, marwolaeth, dihenydd: (v. a.) cymmynu, rhoddi, anrhegu, gadael mewn ewyllys
 DEMISSION, (s.) gostyngiad, iseliad
 DEMOCRACY, (s.) *from Gr. δῆμος, people, pobl, and κρατεω, to command, or govern*, llywodraethu; gwerin-lywodraeth, gwladwriaeth
 DEMOCRATICAL, (adj.) gwerin-lywodraethol, gwerin-bleidiol
 DEMÓLISH, (v. a.) tynu i lawr, dystrywio, dinystrio, dymchwelyd
 DEMÓLISHING, } (s.) bwriad i lawr,
 DEMOLITION, } dystrywiad, dinystriad, dymchweliad
 DÉMON, Gr. δαίμων, *a god, or a genius*, (s.) ysbryd da neu ddrwg. — Demonïaid yn mhlith y cenedloedd eilun-arddgar, oeddynt yn arwyddocau, naill ai eneidiau y rhai a ymadawsant â'r byd, neu ynte fodau o uwch radd, na fuant erioed yn gyssylltiedig â chyrrff dynol; ond oeddynt megis cyfryngwyr rhwng Duw a dynion: ac mewn amryw fanau y mae Homer yn galw eu duwiau yn *Demonïaid*
 δῶματ' εἰς, —
 Διὸς μῆτα δαίμονας ἀλλας,
 i breswylfod Jupiter, at y Demonïaid, neu y duwiau ereill. *Il.* 1. 1. 222. Felly Act. xvii. 18. *Yn mynegi duwiau dweithr* ἑνῶν δαίμονων.
 Δαίμονια, *demons*, ydynt yn fynych yn yr ysgrythur yn arwyddocau eilunod; eithr (yn amhriodol iawn) a gyfieithir Cythreuliaid, megis Deut. xxxii. 17. *Aberthasant* i (eilunod δαίμονοις) *gythreuliaid*. 1 Cor. x. 20. *Ond y pethau y mae'r cenedloedd yn eu haberthu i gythreuliaid* (eilunod, δαίμονοις) *y maent yn eu haberthu.* — Στοιχερος, neu Κακος δαίμων oedd ysbryd ag oedd yn danfon clefydau ar ddynion. *Edr. Homer's Odys.* E line 394 to 397, and K line 64.
 DEMÓNSTRABLE, (adj.) profadwy, dangosadwy, a ellir ei brofi, neu ei amlygu, amlygadwy

DEMÓNSTRATE, (v. a.) profi, amlygu, dangos, arddangos, hyspysu, profi yn eglur, eglurhau, egiuro
 DEMONSTRATION, (s.) dangosiad, eglurhad, arddangosiad, amlygiad, prawf, profiad eglur
 DEMÓNSTRATIVE, (adj.) diammheul, profiadol, hunan-brófiadol
 DEMÚR, (v. n.) petruso, ammeuoedi, gohirio, pwylo, ymaros, annilysu: (s.) petrusder, ammheuaeth, annilysrwydd meddwl
 DEMÚRE, (adj.) gŵyl, cywilyddgar, mul, llednais, hunan-ddwys
 DEMÚRENESS, (s.) gorchwyledd, lledneisrwydd, gŵylder
 DEN, (s.) ffau, ogof, ceudwll
 DENBIGH, (s.) Dinbych, Caledfryn yn Rhôs
 DENÍAL, (s.) llysiant, nâg, gwrthodiad, gwâd, gómmeddiad, pall
 DENIGRATION, (s.) duad, gordduad
 DÉNISON, } (s.) alltud wedi ei
 DÉNIZEN, } wneuthur yn wr breiniol, dinaswr, dinesydd: (v. a.) breinioli, breinio, gwneuthur yn ddinasydd: *fig.* noddi
 DENÓMINATE, (v. a.) cyfenwi, enwi, rhoddi enw, enwedigo
 DENÓMINATION, (s.) cyfenwad, enwad
 DENOTÁTION, (s.) nodiad, yspysiad, arwyddocad, pennodiad
 DENÓTE, (v. a.) nodi, arwyddocau, hyspysu, arwyddo
 DENOÚNCE, (v. a.) bygwth, gogyfaddaw, rhybuddio, mynegi, adrodd, datgan, cyhoeddi
 DENOÚNCEMENT, } (s.) bsgythiad,
 DENOÚNCING, } cyhoeddiad bygythion, arddadganiad
 DENSE, (adj.) tew, aml, didwll, ffyrf
 DÉNSITY, (s.) tewedd, tewder, ffyrfder: durfingder
 DENT, (s.) gwllf, bwllch, rhigol, rhygn, tolc
 DÉNTAL, (adj.) danheddog, ysgythrrog, deintiog, deintiol
 DÉNTIFRICE, (s.) deint-lwch
 DENTÍTION, (s.) magiad dannedd, danheddiad
 DENÚDATE, } (v. a.) dynoethi, di-
 DENÚDE, } hatru, amnoethi

- DENUDATION**, (s.) dynoethiad, amnoethiad, diatriad
DENY, (v. a.) gwadu, ymwadu, nacâu, gommedd, pallu, ymwrthod
DENYING, (s.) ymwadiad, gommeddiad, nacâd, gwadiad
DEOBSTRUCT, (v. a.) rhyddhau ffordd; cymmeryd ymaith bob rhwystrau, dirwystro
DEOPPILATE, (v. a.) digarregu
DEOPPILATION, (s.) agoriad, neu ryddhad ffordd, dirwystrad
DEPAINT, (v. a.) paentio, britho, argraffu, darlunio
DEPART, (v. n.) ymadaw, ymadael, myned ymaith, encilio
DEPARTING, (s.) ymadawiad, mynediad ymaith, enciliad, debed
DEPARTURE, (s.) ymadawiad
DEPASTURE, (v. a.) pori, porfau, pesgi, ymbawr
DEPAUPERATE, (v. a.) tlodi, gwneuthur yn dlawd, llwmhau
DEPEND, (v. n.) ymddibynu, ymorffwys, ymddiried, hyderu
DEPENDENCE, } (s.) ymddibyniad,
DEPENDENCY, } ymorffwysiad, gog-lud, hyder, ymddiried—annel, at-teg, pwys
DEPENDENT, (adj.) ymddibynol: (s.) dyn gosgordd, un a fyddo yn ymddibynu ar arall
DEPERDITION, (s.) colliant, cyfrgolliad, difaedd, dinystriad, dystrywiad, cyfrgolledigaeth
DEPICT, (v. a.) darliwio
DEPILATION, (s.) hifiad, diwalltiad, diwreiddiad gwallt
DEPILOUS, (adj.) diflew, moel
DEPLETION, (s.) gwaghad, yspyddiad, gwallawiad
DEPLORABLE, (adj.) galarus, alaethus, tosturus, gresynol, gofidus, cwynfanus, gresynus
DEPLORABLENESS, (s.) gresyndod, gofid. trueni, trychineb
DEPLÔRE, (v. a.) cwyno, galaru, alaethu, tosturio, gresynu, wylofain, cwynofain
DEPLORABLY, (adv.) yn alarus, yn druenus, yn gresynol
DEPLORING, (s.) wylofain, alaeth, cwynfan, galarnad
DEPLUMATION, (s.) diblûad, diblufiad
DEPONENT, (s.) tyst, gwybyddiad
DEPOPULATE, (v. n.) difrodi, dibobli, dinystrio, dystrywio, anrheithio, yspeilio, attrefu
DEPOPULATION, (s.) diboblod, defaedd, anrheithiad, difrodaeth, dystrywiad, dinystriad, difrawd
DEPOPULATOR, (s.) difrodwr, anrheithiwr
DEPORT, (v. a.) dwyn ymaith—ymddwyn, ymarweddu, bucheddu: (s.) ymddygiad, ymarweddiad, arweddiad
DEPORTATION, (s.) trawsglwydd, trawsglwyddiad, herwriaeth, deoliad, alldudiaeth
DEPARTMENT, (s.) ymddygiad
DEPOSE, (v. a.) doddi i lawr, gosod i lawr, diswyddo, difuddio. rhoddi un allan o'i le, diurddo.—*To depose upon oath*, tystiolaethu, tyngu
DEPOSITE, (v. a.) doddi i lawr, rhoddi i lawr, gosod i lawr, rhoddi ymaith, rhoddi heibio, rhoddi i fynu, gadael, gorchymmyn i un, rhoddi i gadw at un, rhoddi cyngwystl
DEPOSITUM, (s.) adnau, yr hyn a roddir i gadw at arall, gwystl
DEPOSITION, (s.) tystiolaeth ar lw—diswyddiad, difuddiad
DEPOSITORY, (s.) cronfa, trysoria, ystordy, trysorfan
DEPRAVATION, (s.) llygriad, llygr-edigaeth, difwyniad, gwaethygiad
DEPRÁVE, (v. a.) llygru, diwyno, anurddo, gŵyro, halogi
DEPRÁVITY, (s.) llygredigaeth
DÉPRECATE, (v. n.) adolwyn, ymadolwyn, ymeiriol, attolygu, ymhwed, ymbil, ymlewydd, ymerfyn
DÉPRECATING, } (s.) erfyniad, ym-
DÉPRECATION, } biliad, attolygiad
DEPRECIATE, (v. a.) dibrisio, difrio, diystyru, bychanu
DEPREDATE, (v. a.) preiddio, anrheithio, yspeilio, ysgyflu, ysglyfaethu, difrodi, dybreiddio
DEPREDATION, (s.) preiddiad, anrheithiad, yspeiliad, difrodiad
DEPREHEND, (v. a.) dal heb wybod, dal ar y weithred: *fig.* diachludd, dinoethi bai
DEPRESS, (v. a.) gwasgu i lawr, pwyso i lawr, dwyso i lawr: *fig.* gostwng, darostwng, iselu, arlethu
DEPRESSION, (s.) gwasgiad i lawr,

dwysiad i lawr—darostyngiad gor-
iseliad, iselder, trymder
DEPRIVÁTION, (s.) difuddiad, difudd-
iant, diddymiad, dygiad ymaith
DEPRÍVE, (v. a.) difuddio, difeddu,
dwyn oddi ar, amddifadu; diswy-
ddo, difeddiannu
DEPTH, (s.) dyfnder: *edr. Deep*
DÉPTHEN, (v. a.) dyfnhau, gwneuth-
ur yn ddwfn
DEPÚLSION, (s.) gyriad ymaith
DÉPURATE, (v. a.) puro, glanhau,
pureiddio: (adj.) pŵr, glân
DÉPURÁTION, (s.) purad, glanhâd,
pureiddiad, dyburiad
DEPUTÁTION, (s.) anfoniad cenad;
gosodiad rhaglaw, dirprwywyr
DEPÚTE, (v. a.) anfon cenad, gwneu-
thur yn rhaglaw; rhoddi llywod-
raeth i un; gwneuthur yn oruch-
wyliwr; gosod un tan, neu yn lle
un arall, 2 Sam. xv. 3.
DÉPUTY, (s.) dirprwywr, a fyddo yn
lle un arall, a wasanaetho swydd yn
lle un arall, rhaglaw, 1 Bren. xxii. 47.
DERACINATE, (v.) diwreiddio
DERELÍCTION, (s.) ymadawiad, ym-
wrthodiad, gadawiad
DERÍDE, (v. a.) chwerthin am ben,
gwatwor, gwawdio, dirmygu
DERÍSION, (s.) gwatwor, gwawd,
dirmyg
DERIVÁTION, (s.) tyniad oddiwrth y
naill i'r llall; goferiad.—*Deriva-
tion of words*, tadogaeth geiriau
DERÍVATIVE, (adj.) wedi ei dynu,
neu ei gymmeryd oddiwrth beth
arall, tarddiadol
DERÍVE, (v. a.) tynu oddiwrth:
(neut.) deilliaw, dyfod allan
DERN, *cruel*, (adj.) ysgeler, creulon,
erchyll, aruthr, engiriawl
DERN, *lonely*, (adj.) unig, neillduol
DERNÍER, (adj.) diweddfaf.—*Derni-
er resort*, noddfa ddiweddfaf
DÉROGATE, (v. a.) dibrisio, rhoddi
anglod, rhoddi drygair, goganu, en-
llibio, hortio—lleihau, bychanu
DEROGÁTION, (s.) lleihâd parch, tyn-
iad oddiwrth; gogan, hortiad, en-
llib, bychaniad, difriad
DERÓGATORY, (adj.) a leiha werth
neu fri peth, difriaidd
DÉSART, (s.) anialwch, diffeithwch
DESCÁNT, (s.) eglurhâd ar beth,

traethawd ar beth: (v. n.) eglur-
hâu peth, rhoddi amlygiad ar beth;
holi peth yn fanol
DESCÉND, (v. a.) disgyn, myned i
ward, myned i lawr, ymostwng
DESCÉNDANT, } (s.) esillydd, hiliog-
DESCÉNDENT, } aeth, epil
DESCÉNSION, (s.) disgyniad, gostyng-
iad, iseliad, deilliad
DESCÉNT, (s.) goriward, lledpeir-
wydd, serthedd, gogwydd, disgynfa
DESCÉNT, *offspring*, (s.) hil, ach,
hiliogaeth
DESCÉNT, *invasion*, (s.) rhuthr,
cyrch, diebyd
DESCRÍBE, (v. a.) llunio, portreiadu,
dosparthu—mynegi, dadgan, ad-
rodd, egluro, ysgrifenu, Jos. xviii.
6. Barn. viii. 14. Rhuf. iv. 6.
DESCRÍBER, (s.) adroddwr, myneg-
wr, darluniwr
DESCRÍPTION, (s.) darluniad, por-
treiad, dosparthiad, Jos. xviii. 6.
mynegiad, adroddiad
DESCRY', (v. a.) selu, golygu, tremio,
canfod, gweled yn mhell, yspio; di-
achludd: (s.) sêl, amlygiad, dadan-
udd—golygiad, yspiad
DESCRY'ING, (s.) canfodiad
DÉSECRATE, (v. a.) digyssegru, ha-
logi, diurddo
DÉSECRÁTION, (s.) digyssegriad
DÉSERT, (s.) anialwch, diffeithwch,
lle anial, anghyfaneddle—haeddiant,
haeddedigaeth, rhyglyddiant, gob-
ryn, efrlidd: (v. a.) gadael, ymad-
ael, ymwrthod
DESÉRTER, (s.) ffoadur, ciliad, ym-
adwr, enciliwr
DESÉRTION, (s.) ffoad, ymadawiad
DÉSÉRVE, (v. a.) haeddu, rhyglyddu,
gobrynu, dirper
DESÉRVEDLY, (adv.) yn haeddiannol
DESÍCCATE, (v. a.) sychu, dysychu
DESÍCCATIVE, (adj.) dysychawl
DESÍDERATE, (v. a.) eidduno, dym-
uno, hiraethu am beth anatguddied-
ig, neu absenol
DESÍGN, (s.) arfaeth, amcan, bwriad,
goddau, perwyl, arfeddyd, dyben,
appwyntiad—cynllun, ffurf a llun
adeilad, &c.: (v. a.) arfaethu, am-
canu, bwriadu, dychymmygu—llun-
io, llinellu

- DESIGNATION, (s.) appwyntiad, or-
dinhad, arfaethiad, arfwriad
- DESIGNFDLY, (adv.) yn fwriadol
- DESIGNMENT, (s.) dychymmyg, ys-
trange, dyfais, edr. *Design*
- DESIRABLE, (adj.) dymunol, eiddun-
ol, ceiswiw
- DESIRE, (s.) dymuniad, chwant, ei-
dduned, diheuyd, deisyfiad, argyll-
aeth, afar: (v. a.) dymuno, eidduno,
ehwennychu, deisyfu; gofyn, erchi,
erfyn, adolwyn
- DESIROUS, (adj.) chwannog, awydd-
us, ŷhewydus
- DESIST, (v. n.) peidio, ymattal,
gorffwys, ymaros
- DESISTANCE, (s.) dysbeidiad, gor-
ffwysiad, ymattaliad, tawl
- DESK, (s.) cist, ystyffyllog.—*Read-
ing-desk*, darllenfa.—*Writing-desk*,
ysgrifen-fwrdd
- DÉSOLATE, (adj.) anghyfannedd, di-
ffraith, difrodus, anrheithadwy: (v.
a.) anghyfanneddu, difrodi, an-
rheithio, diffeithio, llanastru
- DÉSOLATELY, (adv.) yn anghyfan-
nedd, yn anrheithadwy
- DESOLATION, (s.) difrawd, difrod-
aeth, llanastr, anrhaith, anghyfan-
nedd-dra, diffeithwch, Jer. l. 23.
- DESPAIR, (s.) anobaith: (v. n.) an-
obeithio, diobeithio
- DÉSPERATE, (adj.) anobeithiol—
byrbwyll, ehud—enbyd, creulon,
perylglus—diobaith, diriad
- DÉSPERATELY, (adv.) yn anobeith-
iol; yn orffwyllus, yn wallgofus
- DÉSPERATENESS, (s.) ehudrwydd,
gwallgof, gorffwyll, ffyrnigrwydd
- DÉSPERATION, (s.) anobeithiad
- DÉSPICABLE, (adj.) dirmygus, diyst-
yr, dibris, gwael, salw, disylwedd,
dielwig, dirmygadwy
- DÉSPICABLENESS, (s.) gwaeledd, sal-
wedd, dielwant, dielwigrwydd
- DÉSPICABLY, (adv.) yn wael, yn sa-
lw, yn ddirmygus
- DÉSPICHT, (v.) edr. *Despite*
- DESPISE, (v. a.) dirmygu, tremygu,
diystyru, dielwi, dibrisio
- DESPISER, (s.) dirmygwyr, dibrisiwr
- DESPISING, (s.) dibrisiad, dirmygiad
- DESPITE, *malice*, (s.) malais, cyn-
figen, lliid, drwg-ewyllys, cyngor-
fynt
- DESPITE, *scorn*, (s.) tremygu, diyst-
yrwch, dirmygu, Ezech. xxv. 6.: (v.
n.) maleisio, cyngorffynu, cynfigenu,
gwrthwynebu, neu seithugio amcan-
ion un, allan o gynfigen tu ag ato
- DESPITEFUL, (adj.) maleisius, cyn-
figenus, drwgewyllysiol, cyngor-
fynus, drygionus, diystyrllyd
- DESPITEFULNESS, (s.) edr. *Despite*
- DESPOIL, (v. a.) yspeilio, anrheith-
io, difeddu, difuddo, cipio
- DESPÓILING, } (s.) yspeiliad, an-
DESPOILATION, } rheithiad, difudd-
iad
- DESPOND, (v. a.) anobeithio, digaloni,
gwanobeithio
- DESPONDENCE, } (s.) anobaith, di-
DESPONDENCY, } galonidid
- DESPONDENT, (adj.) anobeithol,
diobaith, digalon, ymollyngar
- DÉSPOT, (s.) rhiawdr, arglwydd, pŵr,
ymerodr, archdeyrn
- DESPÓTIC, } (adj.) arglwyddiaeth-
DESPÓTICAL, } ol, ymerodraidd.—
Despotic government, un benaeth,
ymerodraeth
- DESPÓTISM, (s.) cyflawn (perffaith)
awdurdod, ymerodraeth; llywod-
raeth, ac y mae'r gallu a'r awdur-
dod, yn gwbl, yn llaw'r tywysog
- DESPÚMATE, (v. a.) diewynu, tynu
yr ewyn, puro, diwaddodi
- DESPUMATION, (s.) diewyniad
- DESPUMATION, (s.) digenad
- DÉSTINATE, (v. a.) arfaethu, ap-
pwyntio, ordeinio, gosod, lluniaethu
- DESTINATION, (s.) amcan, arfaeth-
iad, bwriad, arfeddyd, dyben, perwyl
- DESTINE, (v. a.) edr. *Destinate*
- DESTINY, (s.) tynged, tyngedfen
- DESTITUTE, (adj.) amddifad, diym-
geledd, digarad, anghenus
- DESTITUTION, (s.) amddifedi, di-
fuddiant; eisiau, diffyg, angen
- DESTRÓY, (v. a.) dystyrio, dinystr-
io, difrodi, dyfetha
- DESTRÓYER, (s.) dinystrydd, diny-
striwr, dystyriwr, difrodwr
- DESTRUCTABLE, (adj.) a ellir ei
ddinystrio, dinystradwy
- DESTRUCTION, (s.) dinystr, dystryw,
colledigaeth, difrawd, difancoll
- DESTRUCTIVE, (adj.) dinystriol, niw-
eidiol
- DESTRÚCTOR, (s.) edr. *Destroyer*

- DESUDÁTION, (s.) chwysiad dirfawr
 DESUÉTUDE, (s.) anghynnefnder
 DESÚLTORY, } (adj.) niweidiol,
 DESULTÓRIOUS, } ansefydlog
 DESÚME, (v. a.) cymmeryd oddi-
 wrth; benthycio
 DETÁCH, (v. a.) neillduo, didoli,
 gwahanu—danfon allan ran o fydd-
 in, neu lu, gwahan-anfon
 DETÁCHMENT, (s.) llu o wyr wedi
 eu hethol o'r brif fyddin, a'u dan-
 fon ar ryw achos neillduol
 DETÁIL, (v. a.) adrodd, rhoi cyfrif
 o holl amgylchiadau gweithred: (s.)
 cyfrifiad yn cynnwys holl amgylch-
 iadau gweithred
 DETÁIN, (v. a.) attal, dal, lluddias,
 rhwystro
 DETÉCT, (v. a.) dadanhuddo, diach-
 ludd, cyhoeddi, datguddio
 DETÉCTION, (s.) datguddiad, dadan-
 udd, hypsisiad, cyhoeddiad
 DETÉNTION, (s.) attaliad, daliad, dal-
 iad yn ol, carchariad
 DETÉR, (v. a.) lluddias drwy ofni;
 digaloni, attal un rhag gwneuthur
 peth drwy osod o'i flaen y canlyn-
 iad o hono, attal
 DETÉRCE, (v. a.) sychu ymaith,
 glanhau, carthu
 DETÉRMMENT, (s.) lludd, rhwystr, at-
 taliad rhag gwneuthur peth
 DÉTERMINABLE, (adj.) a allir ei der-
 fynu, terfynadwy
 DÉTERMINATE, (v. n.) terfynu, penu,
 pennodi, dybenu, sefydlu: (adj.) ter-
 fynedig, Act. ii. 23.
 DÉTERMINATION, (s.) terfyniad, ap-
 pwyntiad, bwriad, barn, Seph. iii. 8.
 DÉTERMINE, (v. a.) terfynu, pen-
 nodi, appwyntio, bwriadu, barnu,
 rhoddi barn, rhagderfynu, Job xiv.
 5. *Ei ddyddiau wedi ei rhagderfynu*
 DÉTÉRSION, *in surgery*, (s.) glanhad
 clwyf, carthiad afiechyd
 DÉTÉST, (v. a.) ffeiddio, dygn-gasau
 DÉTÉSTABLE, (adj.) ffaidd, atgas,
 ffeiddgas, erchyll
 DÉTÉSTÁTION, (s.) ffeiddiad, atgas-
 rwydd, casineb, dygasedd
 DETHRÓNE, (v. a.) diswyddo brenin,
 neu ei droi oddiar yr orseddfainge,
 diorseddu
 DÉTÍNUE, (s.) cwyn yn erbyn un a
 fyddo yu pailu a thalu adnau, neu'r
 hyn a roddwyd iddo i gadw dros arall
 DETÓRT, (v. a.) gwyrddroi, gwyrro
 DETRÁCT, (v. a.) athrodi, rhoi drwg
 absen, rhoddi anair, hortio, enllibio
 DETRÁCTION, (s.) athrod, athrawd,
 absen air, gogan, hort, enllib
 DETRÁCTIVE, } (adj.) athrodus,
 DETRÁCTORY, } enllibus, a leihao
 fri, neu barch un
 DÉTRIMENT, (s.) niweid, erniweid,
 colled, amrygoll, argywedd
 DÉTRIMENTAL, (adj.) niweidiol, ar-
 gywedus, colledus
 DETRÚDE, (v. a.) gwthio i lawr,
 gyru i lawr, gwthio ymaith
 DETRÚSION, (s.) gwthiad i lawr
 DEVASTÁTION, (s.) hafog, anrheith-
 iad, difrod, difrodiad, dystrywiad,
 dinystriad, difaedd
 DEVÉLOP. (v. a.) cymmeryd ymaith
 y gorchgudd a fyddo yn cuddio rhyw
 beth; gwneuthur yn amlwg, neu'n
 gydnabyddus ryw gyfrwys ddichell
 DEVÉST, (v. a.) diosg, dihatru, dad-
 wisgo: *fig.* difuddio, difeddu
 DEVÉXITY, (s.) gwyredd, camedd,
 cenedd, pant, llethr
 DÉVIATE, (v. n.) cyfeiliorni, amryf-
 yseddu, myned oddiar y ffordd, di-
 arfforddi, gwyrro
 DEVIÁTION, (s.) cyfeiliornad, didro,
 crwydr, amryfysedd; pechod, cam-
 wedd, gŵyriad, gwib
 DEVÍCE, (s.) dychymmyg, dichell,
 bwriad, dyfais—arwydd, nód i ad-
 nabod un wrtho
 DÉVIL, (s.) *from Gr. Διαβολος, a Ca-*
lumniator, or false accuser; athrod-
wr, neu gamgyhuddwr; diafol, diawl,
y fall, y cythraul.—Devil's bit, y
gaswenwyn, clais.—Devil's fish, y
môr-lyffant
 DEVILISH, (adj.) diawledig, cythreul-
 ig, dieflig
 DÉVIOUS, (adj.) allan o'r ffordd;
 cyfeiliornus, diarffordd
 DEVÍSE, (v. a.) dychymmygu, dyfei-
 sio, bwriadu, ystrywio—ffurfio,
 llunio, lluniaethu—cymmynu: (s.)
 dychymmyg, dyfais—cymmyniad,
 neu roddiad, trwy ewyllys
 DEVÍSER, (s.) dychymmygwr, dyfeis-
 iwr—cymmynwr
 DÉVOID, (adj.) gwag, gweilydd, coeg,
 anolo, llwyrwag

- DÉVOIR**, (s.) dyledswydd, gwasanaeth, anrhydedd a f'eo yn ddyledus i un
- DEVOLVE**, (v. a.) treiglo i lawr, ymdreiglo—symud oddiwrth y naill i'r llall—disgyu
- DEVOLÚTION**, (s.) treiglad i lawr, ymdreiglad — symudiad oddiwrth y naill i'r llall—disgyniad
- DEVORÁTION**, (s.) ysiad, llyngciad
- DEVÓTE**, (v. a.) cyssegru, gosod heibio tu ag at wasanaeth crefyddol, neu ryw ddyben neilltuol arall, di-ofrydu, rhoddi diofryd—gorchymyn i ddystryw, cyflwyno
- DEVOTEE**, (s.) dyn diofrydawg
- DEVÓTION**, (s.) addoliant, duwiolder, duwiolswydd, golychwyd, di-hewyd, crefyddolder
- DEVÓTIONAL**, (adj.) duwiol, dihwydus, golychwydol, crefyddol
- DEVÓUR**, (v. a.) llyngcu, traflyngcu, difa, gwastraffu, ysu
- DEVÓURER**, (s.) yswr, gwastraffwr
- DEVOUT**, (adj.) duwiol, dwyfol, crefyddol, golychwydol, dihwydus, defosiynol, Act. x. 2.
- DEVÓUTLY**, (adv.) yn dduwiol
- DEVÓUTNESS**, (s.) duwioldeb
- DEUCE**, (s.) y diafol, y fall
- DEUTERÓNOMY**, (s.) *from Gr. δευτερος, second, ail, and νομος, law, cyfraith, yr ailgyfraith, neu ail adroddiad o'r gyfraith; pummed llyfr Moses, Deuteronomium*
- DEW**, (s.) gwllith, arien: (v. a.) gwllitho, diferu fel gwllith, gwlychu, taenellu â gwllith. — *Dewberry-bush*, mieri Mair, mwyar berwyn, mwyar doewan, ar ferwyn y tyfant
- DÉWLAP**, (s.) tagell eidion
- DEWY**, (adj.) gwllithog
- DÉXTER**, (adj.) dehau
- DEXTERITY**, (s.) deheurwydd, cyfarwyddyd, ystryw, parodrwydd
- DÉXTEROUS**, (adj.) deheu, deheug, hylaw, dichwith, cywraint, cyfarwydd, ystrywgar, celfydd, cyflym, trwyadl
- DÉXTEROUSLY**, (adv.) yn ddehau
- DIÁBETES**, (s.) dolur sy'n peri ymadael â gormod o ddwfr, dyfrlif
- DIABÓLIC**, (adj.) dieflig
- DIADÉM**, (s.) corynrrwy, coronbleth, coron, talaith, pleth a wisgai brenhnoedd ynghylch eu penau
- DIÁGONAL**, (adj.) croes o'r naill gongl i'r llall: (s.) llinell o'r naill gongl i'r llall
- DIÁGONALLY**, (adv.) ar groes, neu yn cyrhaedd o'r naill gongl i'r llall
- DÍAL**, (s.) deial, awr-fynag
- DÍALECT**, (s.) priodoliaeth, amrywiaith—iaith, cangeniaith
- DIALECTIC**, (s.) celfyddyd ymresymu, ymresymeg, dialechdid
- DIALECTICAL**, (adj.) yn perthyn i'r gelfyddyd ymresymu, neu ddialechdid, rhesymegawl
- DÍALOGUE**, (s.) cydymddyddan, cydsiarad, holiad ac attebiad: (v. a.) ymddyddan, ymsiarad. *Dost dialogue with thy shadow*, Shakes.
- DÍAMETER**, (s.) *from Gr. δια, thro', trwy, and μετρον, measure, mesur, llinell yn rhanu peth yn ddwy ran trwy ei hanner, tryfesur*
- DIAMÉTRAL**, } (adj.) uniawn trwy
- DIAMÉTRICAL**, } y carol
- DIAMÉTRALLY**, } (adv.) yn un-
- DIAMÉTRICALLY**, } iaen, yn gyfeiriol, yn gyferbyniol
- DÍAMOND**, (s.) diemwnt
- DÍAPASM**, (s.) per-arogl
- DÍAPER**, (s.) lliain gosgeddog, neu rhigolog: (v. a.) amrywio, tynu lluniau ar liain
- DIAPHÁNEITY**, (s.) *from Gr. δια, through, trwy, and φαινω, to appear, ymddangos, tryloywder, dysgleirder y gallir gweled trwyddo*
- DIAPHÁNOUS**, (adj.) tryloyw, eglur, dysglair fel y gwelir trwyddo
- DIAPHÓRETIC**, *in medicine*, (adj.) a bair chwysu, chwysgar
- DÍAPHRAGM**, (s.) *from Gr. διαφραγμα, a space between, cyfrwng, llen-gig y ddwyfron, y llicingig traws, y trawsgae*
- DÍÁRESIS**, (s.) gwahaniad, dydoleg, gwahan-nod
- DIARRHOŌA**, (s.) *from Gr. διαρροω, to flow, goferu, neu lifo; in medicine, darymred, neu darymred y bol*
- DÍARY**, (s.) dyddlyfr, rhystair, llyfr a hypysa beth a wnelir bob dydd, dyddiadur
- DÍBBLE**, (s.) pren, neu haiarn planu
- DÍCACITY**, (s.) siaradusrwydd, dywedgarwch, baldordd
- DICE**, (s.) plural of die, disiau

- DÍCER**, (s.) disiw'r, chwaraew'r disiau
- DICHÓTOMY**, (s.) *from Gr.* διχοτομία, rhaniad, neu ddosparthiad yn ddwy ran—hanner lloer
- DICTÁTE**, (v. a.) adrodd, dywedyd, adrodd i mi beth a ysgrifeno: (s.) go'rchymyn, hyfforddiad
- DICTÁTOR**, (s.) adroddwr, dywedwr, hyfforddwr, cyfarwyddwr — penswyddog yn mysg y Rhufeinaid
- DICTÁTORSHIP** } (s.) swydd y cyf-
- DICTÁTURE**, } ryw un
- DÍCTION**, (s.) dywediad, adroddiad, ymadrodd, dawn ymadrodd
- DÍCTIONARY**, (s.) geir-lyfr, geiriadur
- DIDÁCTIC**, } (adj.) addysgiadol,
- DIDÁCTICAL**, } yn cynnwys hyfforddiadau, cyfarwyddiadau, neu reolau
- DÍDAPPER**, (s.) tindroed
- DIDÁSCALIC**, (adj.) *from Gr.* διδασκαλος, a teacher, athraw; athrawaidd, athrawus, hyfforddus
- DIE**, (v. n.) marw, trengu, darfod: (s.) dis, argraff offeryn
- DIEU ET MON DROIT**, (*Fr. the motto of the arms of England, and signifies, God and my Right*) Duw a fy Iawn
- DÍET**, (s.) bwyd, ymborth, porthiant, lluniaeth—cymmanfa pendefigion teyrnas, yr un yn Germani a Poland a Pharlíament yn Lloegr: (v. a.) rhoddi bwyd i, porthi, bordo
- DÍFFER**, (v. n.) amrywio, amgenu, bod yn amgen, amrafaelio, bod â rhagor rhyngddo, bod yn anghyffelyb, anghytuno, tybio y gwrthwyneb, bod o dŷb arall
- DÍFFERENCE**, (s.) amrywiaeth, gwahan, gwahaniaeth, rhagor, amrafael, anghydfod, anundeb: (v. a.) gwahanredoli, gwahaniaethu, gwn-euthur gwahaniaeth
- DÍFFERENT**, (adj.) gwahanredol, gwahanol, annhebyg, anghyffelyb, anghymmarus, amrywiol
- DÍFFERENTLY**, (adv.) mewn modd gwahanol, yn amrywiol
- DÍFFERING**, (s.) amrafael, anghydfod, anundeb: (part.) amrywio
- DÍFFICULT**, (adj.) anhawdd, caled, anynad, anhywedd, anhyfodd
- DÍFFICULTY**, (s.) anhawsder, caledi, anesmwythdra, trallod, blinder, perygl: (adv.) braidd
- DÍFFÍDE**, (v. n.) gwan-gredu, anghoelio, anghredu, gwan-flyddio
- DÍFFÍDENCE**, (s.) anymddiried, gwan-gred, anhyder, anghoel
- DÍFFLUENCE**, } (s.) rhedegiad ar
- DÍFFLUENCY**, } léd, rhedegiad allan o bob parth, amlifiad
- DÍFFRANCHISEMENT**, (s.) difuddiad dinas o'i siartr, neu ei dinas. fraint
- DÍFFÚSE**, (v. a.) gwasgaru, tanu ar léd, gollwng i redeg: (adj.) gwasgarog, ar wasgar, ar léd—llydan, helaeth, ehang
- DÍFFÚSEDLY**, (adv.) yn wasgaredig—yn helaeth, yn ddibriu
- DÍFFÚSEDNESS**, (s.) gwasgar, gwasgarfa, taniad—helaethrwydd, lliosogrwydd
- DÍFFÚSELY**, (adv.) yn helaeth, ar led
- DÍFFÚSION**, (s.) gwasgariad
- DÍFFÚSIVE**, (adj.) gwasgaredig
- DÍFFÚSIVELY**, (adv.) ar wasgar, ar lléd—yn ehang
- DÍFFÚSIVENESS**, (s.)edr. *Diffusedness*
- DIG**, (v. n.) ceibio, palu, cloddio—gwanu, brathu
- DIGÉST**, (s.) deddf gasgliad, crynodeb o ddeddfau gwladol: (v. a.) dosparthu, trefnu, gosod mewn trefn—treulio y bwyd yn y cylla
- DIGÉSTIBLE**, (adj.) hydraul
- DIGÉSTION**, (s.) traul bwyd yn y corff—toddiaid pethau trwy dân
- DIGÉSTIVE**, (adj.) treuladwy, toddadwy, a helpo traul ar fwyd yn y cylla
- DÍGGER**, (s.) ceibiwr, cloddiwr, palwr
- DÍGGING**, (s.) ceibiad, cloddiad
- DIGHT**, (v. a.) addurno, harddu, trefnu, trwsiadu, taclu, cymbenu
- DÍGIT**, (s.) tair pedwaran, neu pedwaredd ran o fodfedd.—*In Astronomy*, y ddeuddegfed ran o dryfesur yr haul a'r lleuad
- DIGLADIÁTION**, (s.) ymdrin cleddyfa'u, ymladd â chleddyfa'u
- DIGNIFICÁTION**, (s.) urddasiad, dygiad i anrhydedd a chymmeriad
- DIGNIFIED**, (adj.) urddol, urddedig, urddasol, parchedig, anrhydeddus
- DÍGNIFY**, (v. a.) urddo, urddasu, dwyn i gymmeriad, anrhydeddu, addurno

- DIGNITY**, (s.) urddas, parch, anrhydedd, cymmeriad, teilyngdod
- DIGRESS**, (v. n.) ymadaw oddiwrth y testun, cilio o'r ffordd, cyfeiliorni, crwydro, gwibio
- DIGRESSION**, (s.) ymadawiad oddiwrth y testun, neu yr ymadrodd, ciliad o'r iawn ffordd, osgiad cyfeiliornad, dywanfa
- DIJUDICATE**, (v.) cylafareddu, barnu rhwng dau-beth, rhoddi barn, barnu, terfynu, dosparthu
- DIJUDICATION**, (s.) cylafareddiad, rhoddiad barn, barnol ddosparthiad, terfyniad
- DIKE**, (s.) clawdd, gwrthglawdd, cladd, rhigol, ffos, lle y crona dwfr
- DILACERATE**, (v. a.) rhwygo, dryllio, darnio, difynio
- DILACERATION**, (s.) drylliad, rhwygiad yn ddau, darniad
- DILANIATE**, (v. a.) rhwygo yn ddrylliau. Edr. *Dilacerate*
- DILANIATION**, (s.) chwarthoriad, difyniad, drulliad, cinyniad
- DILAPIDATE**, (v. a.) digarregu, arloesi y cerrig—gwastraffu, afradloni, gwneuthur difrawd
- DILAPIDATION**, (s.) dystrywiad adeiladau—gadawiad adeilad i fyned i lawr o ddiffyg atgyweiriad
- DILATABLE**, (adj.) a ellir ei ledu
- DILATATION**, (s.) helaethiad
- DILATE**, (v. a.) lledu, ehengu, rhythu, helaethu: *fig.* adrodd yn helaeth
- DILATORINESS**, (s.) gohir, godrig, cyngyd, oed, musgrelli, oedgarwch
- DILATORY**, (adj.) cyngydiol, diog, musgrell, yn oedi gwneuthur peth trwy ddiogi, a musgrelli, oedgar
- DILÉCTION**, (s.) cariad, hoffedd, cudeb, anwylserch, hoffder
- DILÉMMA**, (s.) rheswm yn cloi o ddwy ffordd: *fig.* anhawsdra
- DÍLIGENCE**, (s.) dyfalwch, diwydrwydd, astudrwydd
- DÍLIGENT**, (adj.) dyfal, diwyd, parhaus, didawl, gwastadol, dibaid, astud, diesgeulus, manol
- DÍLIGENTLY**, (adv.) yn ddyfal, yn ddiwyd, yn ofalus
- DILL**, (s.) y wewyrlllys
- DILÚCID**, (adj.) eglur, gloyw, dysglair, amlwg, golcu, tryloyw
- DILÚCIDATE**, (v. a.) egluro, amlygu, eglurhau, gwneuthur peth yn hawdd ei ddeall
- DILUCIDATION**, (s.) amlygiad
- DILÚTE**, (v. a.) tenehau, gwneuthur yn deneu trwy gymmysgu dwfr, neu ryw wlybwr arall, â pheth—cymmysgu dwfr a gwin
- DILÚTION**, (s.) tenehad, neu wneuthuriad peth yn deneu
- DILÚVIAN**, (adj.) llifeiriol, perthynol, neu tebygol, i'r diluw
- DIM**, (adj.) tywyll, caddug, coegddall—pwl: (v. a.) tywyllu, caddugo
- DIMENSION**, (s.) mesuriad, mesur, maint, maintioli
- DIMICATION**, (s.) ymladd, ymryson, cynnen, câd, brwydr
- DIMINISH**, (v. a.) gwneuthur yn llai, lleihau, toli, treio, prinhanu, bychanu: (neut.) myned yn llai
- DIMINUTION**, } (s.) lleihad, prin-
- DIMINISHMENT**, } had, trai, tawl
- DIMINUTIVE**, (adj.) bychan, bach, eiddil, bychanig: (s.) gair yn arwyddocau bychander, neu eiddilwch
- DIMINUTIVENESS**, (s.) bychander, eiddilwch—gwaeledd, salwder
- DÍMISSORY Letters**, (s.) llythyrau anfon, llythyrau mae un yn eu cael oddiwrth un esgob, i fyned at esgob arall i gael ei urddo
- DÍMITTY**, (s.) math ar gottwm
- DIMLY**, (adv.) yn dywyll, yn anamlwg. yn bwl
- DÍMNESS**, (s.) tywyllni, caddug, coegddallni—hurtrwydd, pylni
- DÍMPLE**, (s.) twll bychan mewn gên, neu rudd, pannwl, boch-dwll
- DÍMPLED**, (adj.) a thwllau yn y rudd, neu yr ên, pyllog, manog
- DIN**, (s.) swm, trwst, twrf, trydar: (v. a.) syfrdanu, byddaru â swm, a thrydar
- DINE**, (v. n.) ciniawa
- DING**, (v. a.) taro, curo, rho, nadu
- DINGLE**, (s.) dyffryn, glyn, cwm
- DINNER**, (s.) ciniaw, canol-bryd
- DINT**, (s.) tarawiad, pwyad, baeddiad—trais, grym, nerth. "*By dint of arms,*" Addis.—trwy nerth arfau
- DÍOCESAN**, (s.) esgob
- DÍOCESÉ**, (s.) egobaeth, esgobawd
- DÍOPTRIC**, } (adj.) *from Gr. δια,*
- DÍOPTRICAL**, } *through, trwy, and*

- οἰσθαί*, *to see*, gweled, a gynnorthwyo y golygon i weled gwrthdrysychau o bell
- DIP**, (v. a.) trochi, soddi, suddo, gwlychu, bas-dreiddio
- DÍPHTHONG**, (s.) *from Gr. διφθογγος*, deusain, dipton, dwy fogail, unsain
- DÍPPER**, (s.) trochwr, suddwr
- DÍPPING**, (s.) trochiad, suddiant
- DIPLOMA**, (s.) llythyr, neu ysgrifen yn dwyn, neu yn cynnwys ynddi ryw ragorfraint, neu ditl siatr
- DÍPSEE line**, or } (*sea term*) plwm
- DEEP sea line**, } a llinyn i blymio dyfnder
- DIRE**, (adj.) ysgeler, creulon, erchyll, dychrynlyd, aruthr, engir, engiriawl, echryslawn, arswydus
- DÍRECT**, (adj.) uniawn, cyfeiriol, uniawn-gyrch: (v. a.) cyfarwyddo, hyfforddi, cymmedru, hylwybro, cyfeirio, wynebu at, tueddu—*rheoli*, llywodraethu
- DIRECTIVE**, (adj.) hyfforddus
- DÍRECTION**, (s.) tueddiad, cyfeiriad, cyfarwyddiad, hyfforddiad, uniawniad, gorchymmyn, tywsiad
- DÍRECTLY**, (adv.) yn uniawn, yn gymmwys, yn ddioed
- DÍRECTNESS**, (s.) uniawnder, cymmwysder, cyfeiriad
- DÍRECTOR**, (s.) cyfarwyddwr, hyfforddwr, rheolwr, llywodraethwr
- DÍRECTORY**, (s.) cyfarwyddyd, yr hyn a gynnwys hyfforddiadau, neu reolau: *pl.* cyfarwyddorion
- DÍREFUL**, (adj.) llawn dychryn, ofnadwy, aruthr, erchyll
- DÍREPTION**, (s.) yspeiliad, anrheithiad, ysglyfiad, trais
- DIRGE**, (s.) marwnad, cân alarus a genir mewn angladdau, galarnad
- DÍRIBITORY**, (s.) y lle y telid cyflogau milwyr
- DÍRITY**, (s.) creulonodd, erchyllrwydd, dywalder
- DIRK**, (s.) math ar ddagr
- DIRT**, (s.) tom, baw, mign, llaid
- DÍRTNESS**, (s.) budreddi, brynti, aflendid, ffeidd-dra: *fig.* gwaeledd
- DÍRTY**, (adj.) tomlyd, bawlyd, brwnt, aflan, budr: *fig.* gwael, disas, salw—*caillibus*; (v. a.) diwyno, halogi, budreddi, aflanhau—*anurddo*, gwaradwyddo
- DIRÚPTION**, (s.) rhwygiad
- DISABÍLITY**, (s.) analluogrwydd, gwendid, llesgedd, ciddilwch
- DISÁBLE**, (v. a.) analluogi, gwneuthur yn analluog, neu yn anghymmwys, gwanhau
- DISABÚSE**, (v. a.) gosod yn y iawn, didwyllo, rhyddhau un o'i gyfeiliornad, iawnu
- DISACCOMMODÁTION**, (s.) anaddasrwydd, anghyfleusdod
- DÍSACCORD**, (v. a.) anghytuno
- DISACKNÓWLEDGE**, (v. a.) gwadu, anaddef, nacáu
- DISADVÁNTAGE**, (s.) anfantais, colled, niweid, afles, anghyfleusdra
- DISADVANTÁGEOUS**, (adj.) anfantaisiol, anghyfleus, anghyfaddas, niweidiol, colledus, aflesol
- DISADVANTÁGEOUSNESS**, (s.) anghymmwysder, anghyfleusder, eniwed, aflesolrwydd, anfuddiolder
- DISADVÉNTURE**, (s.) dryglam, anffawd, drwg ddamwain
- DISAFFÉCT**, (v. a.) diserchu, dy-eithro, troi ymaith, neu dynu ymaith serchiadau un, angharu
- DISAFFÉCTED**, (part. or adj.) anfoddog, digllawn, gwrthwynebus, drwgewyllysiol, angharedigol
- DISAFFÉCTEDNESS**, (s.) drwgewyllysgarwch, anfoddlonrwydd
- DISAFFÉCTION**, (s.) diffyg ffyddlondeb, ewyllys da, neu ddarostyngiad i'r llywodraeth—*drwgewylllys*, anfoddlonedd
- DISAFFIRMANCE**, (s.) gwrthbrofiad
- DISAGRÉE**, (v. n.) anghytuno, anghordio, amrafaelio, anghydsynio
- DISAGRÉEABLE**, (adj.) anghymmwys, anaddas, anwedus, anghytun—*anhyfryd*, anghymmeradwy, amheraidd, anghydfyddus
- DISAGRÉEABLENESS**, (s.) anghydgordiad, anghytundeb—*anhyfrydwch*, anaddasrwydd
- DISAGRÉEMENT**, (s.) anghytundeb, anghydfod, anghymmodlonedd, anundeb, gwrthwynebiad, amrafael, ymryson
- DISALLÓW**, (v. a.) llysu, gwrthod, gommedd, pallu caniatáu
- DISALLÓWABLE**, (adj.) anghaniatâol, anlwfusus, anoddefadwy

- DISALLOWANCE, } (s.) llysiant, gwr-
DISALLOWING, } thodiad, anlwfied-
igaeth, anghymeradwyaeth
- DISANIMATE, (v. a.) digaloni, dien-
eidio, lladd
- DISANIMATION, (s.) dieneidiad, ma-
rwolaeth
- DISANNÚL, (v. a.) diddymu, dirymu,
dileu
- DISAPPÉAR, (v. n.) diflanu, difanu,
dismythu, edwi
- DISAPPÓNT, (v. a.) seithugio, siomi,
twyllo
- DISAPPÓINTMENT, (s.) seithugiaeth,
seithug, siomedigaeth
- DISAPPROBATION (s.) annhuedd,
ffieiddiad, anfoddlonrwydd, diystyr-
wch, llysiant, annerbyniad
- DISAPPROVE, (v. a.) ffieiddio, dir-
mygu, diystyru, llysu, gwrthwyn-
ebu, anghanmol, gwrthod
- DISÁRM, (v. a.) diarfu, difuddio
- DISARRÁY, (v. a.) diosg, dihatru,
dadwisgo: (s.) annhrefn, dadwisgad
- DISÁSTER, (s.) dryglam, anffawd,
drwg ddamwain, annawn
- DISÁSTROUS, (adj.) annedwydd, an-
ffodiog, adfydig, helbulus, blinder-
og, gresynol, anffodus
- DISAVOUCH, (v. a.) llysu, gwadu
- DISAVÓW, (v. a.) gwadu, ymwadu,
gommedd, llysu, anaddef, gwrthod
—ffieiddio—diarddelwi
- DISAVÓWAL, (s.) gwad, ymwad,
rhoddiad heibio, llysiant, gwrthod-
iad—ffieiddiad—gwadiad
- DISAVÓWMENT, (s.) edr. *Disavowal*
- DISAÚTHORIZE, (v. a.) diawdurdodi
- DISBÁND, (v. a.) diswyddo rhyfel-
wyr, diswyddo, gollwng ymaith,
gollwng yn rhydd, rhyddhau
- DISBÁRK, (v. a.) tirio
- DISBELÍEF, (s.) anghrediniaeth, ang-
hoel, anymddiried, gwan gred
- DISBELÍEVE, (v. a.) anghredu, ang-
hoelio, pallu coelio, anffyddio
- DISBELÍVER, (s.) anghredadyn
- DISBÚRDEN, (v. a.) dadlwytho, dad-
bynio, esmwytho, dadfeichio
- DISBÚRSE, (v. a.) treulio, gwario,
costio, talu arian
- DISBÚRSEMENT, (s.) gwariad
- DISCÁLCEATE, (adj.) diesgidiau, di-
archenog, troednoeth
- DISCALCÉATION, (s.) diarcheniad
- DISCANDY, (v. a.) toddi
- DISCÁRD, (v. a.) diswyddo, anfon
ymaith, gollwng yn rhydd—taflu
ymaith—diarddelwi, diarddel
- DISCÁSE, (v. a.) dihatru, diosg, di-
noethi. “*I will discase me,*” Shak.
- DISCEPTATION, (s.) ymddadleuad,
ymddadl, ymresymiad
- DISCÉRN, (v. a.) canfod, gweled,
deall, gwybod—barnu, gwahan-
iaethu, dosparthu, dirnad
- DISCÉRNIBLE, (adj.) a ellir ei ganfod,
a ellir ei amgyffred—amlwg—a
ellir ei wahaniaethu, dosparthadwy
—gweledig
- DISCÉRNING, (adj. or part.) doeth,
synhwyrol, dosparthus, yn canfod
y gwahaniaeth sydd rhwng pethau
- DISCÉRNMENT, (s.) barn, neu'r gallu
o wahaniaethu rhwng pethau, dos-
parth, craffder
- DISCHÁRGE, (v. a.) dadlwytho—
gollwng, rhyddhau—diswyddo, di-
urddo, diraddio—talu dyled—cyf-
lawni eiddyledswydd, gwasanaethu
ei swydd yn ffyddlon: (s.) gollyng-
dod, rhyddhad, cenad i ymado—
diswyddiad—taliad dyled—cyf-
lawniad dyledswydd
- DISCÍND, (v. a.) tori yn ddarnau,
gwahanu, rhanu
- DISCÍNCT, (adj.) rhydd, wedi ei oll-
wng yn rhydd, yslac, dirwym
- DISCÍPLE, (s.) dysgybl, ysgolhaig,
athrylithgan, canlynwr
- DISCÍPLINABLE, (adj.) dysgadwy
- DISCÍPLINARY, (adj.) perthynol i
ddysgyblaeth, dysgyblaidd
- DÍSCIPLINE, (s.) dysg, dysgyblaeth,
addysg, athrawiaeth, dysgeidiaeth
—rheolaeth: (v. a.) addysgu, hy-
fforddi, cyfarwyddo, athrawiaethu
—ceryddu, cospi
- DISCLÁIM, (v. a.) gwadu, llysu,
gwrthod, gadaw, diarddelwi
- DISCLÓSE, (v. a.) datguddio, ymat-
guddio, dadanhuddo, diachludd,
egluro, egori, dinoethi
- DISCLÓSING } (s.) datguddiad, da-
DISCLÓSURE, } danhuddiad, agor-
iad, amlygiad, cyhoeddiad
- DISCÓLOUR, (v. a.) amliwio, dryg-
liwio, llychwino, diliwio
- DISCÓMFIT, (v. a.) goresgyn, gorch-
fygu, gorfod, ynnill y maes: (s.)

- buddugoliaeth, goruchafiaeth, gorfod, gorfodaeth, gyriad ar ffo
- DISCÓMFITING**, } (s.) dinystr, gorch-
DISCÓMFITURE, } fygiad, dymchweliad
- DISCÓMFORT**, (s.) anghysur, prudd-der, trymfryd, trymder, tristwch : (v. a.) anghysuro, anghomfforddio, peri cystudd a gofid, gofidio, tristâu
- DISCÓMFORTABLE**, (adj.) anghysurus, anghomfforddus
- DISCOMMÉND**, (v. a.) goganu, cablu, anghanmol, rhoddi anghlod, beio, testudio, ceryddu, anfoli
- DISCOMMÉNDABLE**, (adj.) anghanmoladwy, beius
- DISCOMMENDÁTION**, (s.) anghlod, gogan, anghanmoliaeth, cabl, anair
- DISCOMMÓDE**, (v. a.) anaddasu, an-nhrefnu, anghymmwyso, anghymmesuro, aflesu
- DISCOMMÓDIUS**, (adj.) anghyfleus, anaddas, anghymmwyso, anweddus, anghytun
- DISCOMMÓDITY**, (s.) anghymmwyso-der, anghyfleusder, anfantais—afles, colled, niweid
- DISCOMPÓSE**, (v. a.) annhrefnu, gwneuthur annhrefn, terfysgu, cyffroi, cynhyrfu, trallodi, cythryblu, cythruddo, aflonyddu
- DISCOMPÓSURE**, (s.) annhrefn, cythrudd, cythrwfl, terfysg, trallod, cynnwrf meddwl, didrefniad
- DISCONCÉRT**, (v. a.) ansefydlu (aflonyddu, cythruddo, terfysgu) y meddwl—siomi, seithugio
- DISCONFÓRMITY**, (s.) anghytundeb, anghordiad, anghydfurfiad
- DISCONGRÚITY**, (s.) anghynghordiad, anghysondeb, anghytundeb, anghydfod
- DISCONSOLATE**, (adj.) anghysurus, prúdd, trist, trwm, galarus, alae-thus, athrist
- DISCONTÉNT**, (s.) anfoddlonedd, anfoddlondeb, anwes, anesmwythder
- DISCONTÉNTED**, (adj.) anesmwyth, anfoddlon, anfoddlongar
- DISCONTENTEDNESS**, } (s.) anfodd-
DISCONTENTMENT, } lonrwydd, anesmwythder, cythrudd, dygnedd
- DISCONTINUANCE**, (s.) seibiant, hamdden, dyspeidiad, gorffwys, tollad, amharad, toliant
- DISCONTINUÁTION**, (s.) dyspeidiad
- DISCONTÍNUE**, (v. a.) peidio, ymat-tal, gorffwys, dyspeidio, gadael heibio, llaesu yn gwneuthur peth—tori ymaith, gwahanu
- DISCONTINÚITY**, (s.) dadymgyssylltiad, diundeb rhanau, toriad undeb, neu gyssylltiad
- DÍSCORD**, (s.) anghytundeb, anghydfod, anghordiad, ansgymmod, am-rafael, ymryson, anghymmodlonedd : (v. n.) anghytuno, anghordio, bod yn anghytun, bod yn anghyson, amrafaelio
- DÍSCORDANCE**, (s.) anundeb
- DÍSCORDANT**, (adj.) anghytun, anghyson, anghydsain, anghydwair
- DÍSCÓVER**, (v. a.) datguddio, dadan-huddo, diachludd, annirgelu, egluro, egori—gweled, syllu, canfod
- DÍSCÓVERABLE**, (adj.) a ellir ei gael allan, a ellir ei ganfod, a ellir ei ddatguddio, dirnadwy
- DÍSCÓVERY**, (s.) datguddiad, amlygiad, arddangos, mynag, caffaeliad, copinod, annirgeliad
- DÍSCÓUNSEL**, (v. a.) anghynghori, cynghori'r gwrthwyneb, gwrth-gynghori
- DÍSCOUNT**, (v. a.) tynu oddiwrth, tynu yn ol, tynu oddiwrth y cyfrif : (s.) dirdyniad, tyniad oddiwrth, tyniad yn ol, toliad
- DÍSCÓUNTENANCE**, (v. a.) anghanmol, casâu, rhwystro, goluddio—digaloni, cywilyddio
- DÍSCÓURAGE**, (v. a.) anghysuro. digaloni, Num. xxxii. 7. llyfrhau, Deut. i. 21. dychrynu, rhwystro
- DÍSCÓURAGEMENT**, (s.) digalondid, rhwystr, goludd, angbefnogiad
- DÍSCÓURSE**, (s.) ymddyddan, ymresymiad, siarad, ymadrodd, traethawd, adroddiad, araith : (v. n.) siarad, ymddyddan, chwedleua, ymresymu, ymadrodd, traethu
- DÍSCÓURTEOUS**, (adj.) anfwyn, anfoesgar, creulon, anwar, anhirion, anhynaws, difoes, anfoneddigaidd
- DÍSCÓURTEOUSLY**, (adv.) yn anfoesgar, yn anfwynaid
- DÍSCÓURTESY**, (s.) anfoesgarwch, sarhâd, anghymmwynas
- DÍSCOURS**, (adj.) llydan, dysglaid

- DISCRÉDIT**, (s.) anurddas, gwarth, amharch, gwaradwydd, gogan, anghlod, sarhâd, anair, hort: (v. a.) anghredu, anghoelio—anurddo, goganu, amherchi, hortio, enllibio
- DISCRÉBT**, (adj.) ystyriol, call, dosparthus, pwylllog, cymmen, doeth, dichlyn, deallgar, Gen. xli. 33.
- DISCRÉETLY**, (adv.) yn ddeallgar, yn synhwyrol, yn bwylllog, yn gall
- DISCRÉETNESS**, (s.) callineb, doethineb, synwyr, pwyllledd, ystyriaeth
- DISCREPANCE**, (s.) amrafael, anghydfod, anundeb
- DISCRÉTE**, (adj.) dosparthedig, neillduedig, gwahanedig
- DISCRÉTION**, (s.) dispwyll, pwyll, synwyr, callineb: *fig.* rhyddid, neu allu aflywodraethol, neu ddiammodol
- DISCRÍMINABLE**, (adj.) gwahanedig, gwahanredol, neillduol
- DISCRÍMİNATE**, (v. a.) rhoddi nôd gwahan ar beth, gwahanredoli, gwahanu, dosparthu, neillduo
- DISCRIMINATION**, (s.) amrywiaeth, gwahaniaeth, gwahanredoliaeth, dosparthiad, dynodiad
- DISCRÍMINOUS**, (adj.) peryglus, enbydus, niweidiol
- DISCÚMBENCY**, (s.) gorweddiad i fwyta, yn ol trefn y Rhufeinaid
- DISCÚMBER**, (v. a.) dadlwytho, dadbynio, dadrwystro
- DISCÚRSIVE**, (adj.) gwibiog, mewn cynhrifiad gwastadol—*in logic*, yn myned yn y blaen oddiwrth bethau adnabyddus, at bethau anadnabyddus
- DISCÚRSORY**, (adj.) yn tynu pethau anadnabyddus, oddiwrth bethau adnabyddus—dadleuol, ymresymadwy, rhesymiadol
- DISCÚSS**, (v. a.) holi, chwilio—egluro, amlygu
- DISCÚSSION**, (s.) holiad, chwiliad, ymofyniad, dattodiad—eglurhad, amlygiad, manwl driniad
- DISDÁIN**, (v. a.) dirmygu, tremygu, diystyru, dielwi, dibrisio, ffeiddio: (s.) dirmyg, diystyrwch, tremyg, ffeiddiad
- DISDÁINFÚL**, (adj.) llawn dirmyg a diystyrwch, dirmygus, dibris, diystyr, ffroen-uchel
- DISDÁINFULNESS**, (s.) diystyrwch, dirmyg, ffeiddiad, uchel-drem
- DISEASE**, (s.) clefyd, dolur, haint, anhwy, amhwynt, clwyf
- DISEASED**, (adj.) claf, dolurus, clwyfus, afiachus
- DISEMÁRK**, (v.) tirio, myned i dir
- DISEMBÍTTTER**, (v. a.) dichwerwi, melysu, dadchwerwi
- DISEMBÓDIED**, (adj.) wedi ei ddiosg o'r corff, anghorffedig
- DISEMBÓGUE**, (v. a.) rhedeg i'r môr
- DISENÁBLE**, (v. a.) analluogi
- DISENCÚMBER**, (v. a.) dirwystro, dilluddias, tynu allan o flinder
- DISENCÚMBRANCE**, (s.) rhyddhad oddiwrth attall, a rhwystr, gwaredigaeth oddiwrth flinder a gofid
- DISENGÁGE**, (v.) diddyrysu, dirwystro, gwaredu, rhyddhau oddiwrth, gollwng yn rhydd, dadrwystro
- DISENGÁGED**, (adj.) ar seibiant, ar hamdden, yn rhydd, heb addaw, heb ymrwymo, dirwym
- DISENGÁGEMENT**, (s.) rhyddhad, gollyngdod, dirwymedd
- DISENTÁNGLE**, (v. a.) dad ddyrysu, diddyrysu, dirwystro, gollwng yn rhydd, rhyddhau, rhwyddhau
- DISENTHRÓNE**, (v. a.) diorseddu
- DISESTEM**, (s.) amharch, dirmyg, diystyrwch, drygfri, anfri: (v. a.) dibrisio, goganu, bychanu, dirmygu
- DISFÁVOUR**, (s.) anghymmwynas, anffafr—dybrydedd, anharddwch: (v. a.) anffafrio, gwneuthur anghymmwynas, rhwystro un i fyned yn y blaen â'i amcan
- DISFÍGURE**, (v. a.) anffurfio, gwrthuno, anharddu, hagrhau
- DISFÍGURING**, } (s.) anffurfiad,
- DISFÍGUREMENT**, } gwrthuniad
- DISFRÁNCHISE**, (v. a.) difreinio
- DISFRÁNCHISEMENT**, (s.) difreiniad, difuddiad breintiau
- DISGÁRNISH**, (v. a.) dynoethi, diosg, dihatru, diaddurno
- DISGÓRGE**, (v. a.) chwydu, cyfogi, ymgyfogi—bwrw allan, taflu allan, arllwys, ymarllwys
- DISGRÁCE**, (s.) sarhâd, dirmyg, gogan, hort, enllib, anghlod, anair, amharch, gwarthrudd, gwarth, gwaradwydd: (v. a.) sarhâu,

gwarthruddio, gwaradwyddo, an-
mherchi

DISGRÁCEFUL, (adj.) sarhaus, gwa-
radwyddus, amharchus, cywil-
yddus

DISGRÁCEFULNESS, (s.) anurddas,
gwarth, gwaradwydd, cywilydd

DISCŪISE, (v. a.) dyeithro, ymddy-
eithro, dirgelu, ffugio, anffurfio:
(s.) ffug, ffuant, ymddyethrad, dir-
geliad, gau-ymddangosiad

DISCŪST, (s.) ffeiddiad, dirmyg, di-
ystyrwch, diflasrwydd, gloesyndod,
casineb: (v. a.) ffeiddio, dirmygu,
alaru, sarhau, anfoddhau, diflasu

DISH, (s.) disgl, dwbler, ffiol: (v. a.)
seigio.—*Dish of meat*, saig

DISHABÍLLE, (s.) gwisg rydd

DISHÁRMONY, (s.) anghordiad, ang-
hytundeb, anghydfod, annysgym-
mod, anghysondeb

DISHEÁRTEN, (v. a.) digaloni, llwfr-
hau, gwangaloni

DISHÉRSION, (s.) dietifeddiad, di-
drefstadiad

DISHÉRIT, (v. a.) dietifeddu, didref-
tadu, difuddio un o'i dreftadaeth

DISHÉVEL, (v. a.) sarnu gwallt yn
aanhrefnus, dyrysu gwallt

DISHÓNEST, (adj.) anonest, anghyf-
iawn, anaddwyn, diffraith, dihir,
anffyddlon, twyllodrus, dichellgar

DISHÓNESTY, (s.) anonestrwydd,
anaddwynder, dil irwch, diffeithder

DISHÓNOUR, (s.) ianrhydedd, sar-
had, gwarth, gwaradwydd, an-
mharch, anghlôl, gwarthrudd:
(v. a.) dianrhydeddu, sarhau, an-
mherchi, gwarthruddio, hortio

DISHÓNOURABLE, (adj.) dianrhydedd-
us, sarhaus, amharchus, gwarad-
wyddus, cywilyddus, gwarthus

DISINCLINATION, (s.) annhuedd, an-
nhueddiad, gwrthwyneb, ffeiddiad

DISINCLÍNE, (v. a.) annhueddu

DISINGENÚITY, (s.) anfoneddigeidd-
rwydd, anhaelder, annhegwch

DISINGÉNIUS, (adj.) anhael, anfon-
eddigaidd, cyfrwys, gwael

DISINHÉRIT, (v. a.) dietifeddu

DISINTÁNGLE, (v. a.) edr. *Disentangle*

DISINTÉR, (v. a.) cymmeryd corff
o'r bedd: *f.* diachludd, datguddio

DÍSINTEREST, (s.) anfantais, colled,
anfudd

DÍSINTERESTED, (adj.) nad yw yn
cymmeryd ei lywodraethu gan eg-
wyddorion, neu annogaethau hun-
anol

DISINTERÉSTEDNESS, (s.) diystyr-
wch hunan eiw, neu fantais

DISJÓIN, (v. a.) dadgyssylltu, gwa-
hanu, daduno, dosparthu

DISJÓINING, (sub.) dadgyssylltiad,
gwahaniad

DISJÓINT, (v. a.) dadgymmalu, dat-
tod yn y cymmal, chwarthorio,
rhwygo, cryllio

DISJÚNCTION, (s.) dadgyssylltiad,
gwahaniad, dosparthiad, dadundeb

DISJÚNCTIVE, (adj.) dadgyssylltiad-
ol, gwahanol, dosparthol

DISJÚNCTIVELY, (adv.) yn ddo-
parthedig, yn wahanol

DISK, (s.) ymddangosiad yr haul,
neu'r planedau, y canol lygeidyn

DISKÍNDNESS, (s.) anghymmwynas,
sarhâd, cam, camwedd, niweid,
colled, adwyth, argywedd

DISLÍKE, (s.) ffeiddiad, diystyrwch,
drygfri, dirmyg: (v. a.) ffeiddio,
dirmygu, diystyru, gwrthwynebu

DISLÍKENESS, (s.) annhebygolrwydd

DÍSLOCATE, (v. a.) gosod, neu sym-
ud peth o'i le priodol—datgymmalu

DISLOCÁTION, (s.) datgymmaliad,
symudiad peth o'i le priodol

DISLÓDGE, (v. a.) bwrw, neu ddan-
fon allan o letty, symud ymaith,
symud gwersyll

DISLÓYAL, (adj.) anffyddlawn, brad-
wraidd, bradog, hocedus, twyllod-
rus, anghywir

DISLÓYALTY, (s.) anffyddlondeb,
bradwriaeth, hoced, anffyddlondeb

DISLÓYALTY, (s.) anffyddlondeb,
bradwriaeth, hoced, anffyddlondeb

DÍSIMAL, (adj.) erchyll, ofnadwy,
tosturus, truenus, alaethus, dych-
rynlyd, anguriol, cethin, hyll

DÍSIMALLY, (adv.) yn ddychryllyd,
yn ofnadwy, yn druenus

DÍSIMALNESS, (s.) dychryn, alaeth,
trueni, erchyllod, hyllder

DISMÁNTLE, (v. a.) diosg, dihatru—
dystrywio, dinystrio, neu dori i

lawr amddiffynfa, dinoethi

DISMÁY, (v. a.) peri ofn, brawychu,
dychrynu, digaloni, llyfrhau, ar-
swydo: (s.) arswyd, dychryn, braw,

llyfrder, digalondid

DISMÉMBER, (v. a.) diaelodi, tori aelod ymaith, dryllio, darnio
 DÍSMES, (s.) degwm
 DISMISS, (v. a.) anfon ymaith, gollwng yn rhydd, rhyddhau, rhoddi cenad i ymadael—diswyddo, diawdurdodi, diurddo, darddanfon
 DISMISSÍON, (s.) anfoniad ymaith, gollyngdod, rhyddhad—diswyddiad
 DISMOUNT, (v.) disgyn oddiar geffyl, taflu oddiar geffyl, disgyn
 DISOBÉDIENCE, (s.) anufudd-dod, cyndynrwydd, anhydynrwydd, afrywiogrwydd, anhyweithder
 DISOBÉDIENT, (adj.) anufudd, cyndyn, anostyngedig, gwrthnysig
 DISOBÉY, (v. a.) anufuddhau, gwrthwynebu, troseddu
 DISOBLIGE, (v. a.) anfoddhau, digio, sarhau, anfoddloni
 DISOBLÍGING, (part. or adj.) diserch, sarhaus, anfwyn
 DISÓRDER, (s.) annhrefn, terfysg, cythrwfl, cythrudd, cynnwrf—anhwyl, clefyd, amhwynt: (v. a.) annhrefnu, dyfysgu, cymmysgu, cynhyrfu, cythruddo
 DISÓRDERED, (part. or adj.) annhrefnus, afreolus, anllywodraethus, terfysgus—anhwylus, claf
 DISÓRDERLY, (adv.) yn annhrefnus, heb reol na threfn, yn ddidrefn
 DISÓRDINATE, (adj.) afreolus, anllywodraethus, anghymmedrol, anghymmesur, difesur, annhrefnus
 DISÓRDINATELY, (adv.) yn afreolaidd, yn anghymmedrol
 DISÓWN, (v. a.) gwadu, gommedd, gwrthod, diarddelwi
 DISPÁND, (v. a.) lledu, tanu ar lled, egori, chengu, amledu
 DISPÁNSION, (s.) chengiad
 DISPÁRAGE, (v. a.) goganu, enllibio, dirmygu, hortio, dibrisio, cablu, gwarthuddio, amherchi
 DISPÁRAGEMENT, (s.) dianrhydedd, anghlod, gwarthrudd, amharch, hort, dirmyg, enllib, gwarth, gwarradwydd, gogan
 DISPÁRITY, (s.) anghyfartalrwydd, anghyflelybrwydd, annhebygoliaeth
 DISPÁRK, (v. a.) tori cae i lawr
 DISPÁSSION, (s.) esmwythdra, neu larieidd-dra tymer, diddigrwydd

DISPÁSSIONATE, (adj.) tawel, esmwyth, llariaidd, cymhedrol
 DISPÁTCH, (s.) dyfrysiad, brys, ffrwst: (v. a.) cyflawni, cwblhau, gorffen, dybenu—brysio, ffrystio, prysuro, dyfrysiad, llwybro—anfon ymaith—lladd, dihenyddu
 DISPÉL, (v. a.) gwrthio ymaith, gyru ymaith, gwasgaru, chwalu
 DISPÉND, (v. a.) gwario, treulio
 DISPÉNSARY, (s.) y lle y gwerthir meddyginiaethau—llyfr yn cynnwys cyfarwyddiadau i wneuthur meddyginiaethau, meddygdŷ
 DISPENSÁTION, (s.) cenhadiad, caniatâd, triniad—gorchwyl, goruchwyliaeth; dyoddefgarwch, goddefiad
 DISPENSATORY, (s.) edr. *Dispensary*
 DISPÉNSE, (v. a.) cyfranu, dosparthu—cenhadu, caniatâu—esgusodi
 DISPÉNSER, (s.) gweinydd, goruchwylwr, distain, cyfranwr
 DISPÉOPLE, (v. a.) dibobli, difrodi, anrheithio
 DISPÉRGE, (v.) taenellu
 DISPÉRSE, (v. a.) gwasgaru, dosparthu, bwrw ar lled, gyru ar wasgar
 DISPÉRSEDLY, (adv.) ar wasgar, ar y lled, yn wasgaredig
 DISPÉRSION, (s.) gwasgariad, taniad, dosparthiad, gwahaniad, lled-daniad
 DISPÍRIT, (v. a.) digaloni, anghysuro, gorddwyo, dychrynu, peri ofn, anwroli, dinerthu
 DISPLÁCE, (v. a.) symud, gyru o'i le, gyru ymaith—diswyddo, troi un allan o'i swydd
 DISPLÁCENCY, (s.) anfoddlonrwydd, anfodd, anfoddlongarwch
 DISPLÁNT, (v. a.) dadblanu, tynu yr hyn a blannwyd, diblanu
 DISPLANTÁTION, (s.) symudiad
 DISPLÁY, (v. a.) lledu, chengu, rhoddi allan—egluro, dangos, amlygu, yspysu: (s.) ymatgudd, amlygiad, eglurhad, yspysiad, dadblygiad, dangosiad
 DISPLÉASANT, (adj.) anhyfryd—anghymmeradwy, anfoddus
 DISPLÉASE, (v. a.) anfoddhau, anfoddloni, digio, sarhau
 DISPLÉASURE, (s.) anfoddlonrwydd, digofaint, dig, soriant, digllonrwydd, lldiawgrwydd, cawdd, coddiant

- DISPLÓDE**, (v. a.) rhoddi diaspad
- DISPÓIL**, (v. a.) yspeilio, anrheithio, difeddu, difuddio
- DISPÓRT**, (s.) chwarae, chwaraeyddiaeth, arabedd, difyrwch
- DISPÓSAL**, (s.) trefnad, trefnid, triniad, cyfraniad—llywodraeth, rheolaeth, rheoliad, gwerthiad
- DISPÓSE**, (v. a.) trefnu, gosod mewn trefn, dosparthu—rheoli, llywodraethu—addasu, cyfaddasu—tueddu, gogwyddo—rhoddi, rhoi, donio, anrhegu—gwerthu, arwerthu
- DISPOSÍTION**, (s.) trefnad, trefn, ordinhad, dosparthiad, trefnid—tuedd, tueddiad, gogwyddiad, athrylith, affaeth—tymer, hwyl, pwynt, cyflwr, dyli, gorddigor
- DISPOSSÉSS**, (v. a.) difeddiannu, difuddio, gyru allan o feddiant, dwyn o feddiant un, diberchenogi
- DISPÓSURE**, (s.)edr. *Disposal*
- DISPRÁISE**, (s.) anghlod, anair, gogan, hort, gwarth, gwarthrudd, bai: (v.) beio, anghanmol, rhoddi anair, rhoddi anghlod, goganu, gwarthruddo
- DISPRÁISING**, (s.) beiad, anghanmoliad, anfoliant. Edr. *Dispraise*
- DISPRÉAD**, (v. a.) lledu, tanu ar led
- DISPRÓFIT**, (s.) colled, afes, sarhad, niweid, argywedd, anfudd: (v. n.) afesu, afesau, niweidio, colledu
- DISPRÓOF**, (s.) gwrthbrawf. datbrawf, diddadl, dadbrawf
- DISPROPÓRTION**, (s.) anghyfartalrwydd, anghyfattebolrwydd, anghymmariaeth, anghyfaddasrwydd: (v. a.) anghfartalu, cyssylltu pethau ag ydynt anghyfartal, neu yn anghytuno â'u gilydd
- DISPROPÓRTIONABLE**, (adj.) anghyfartal, anghymmarus, anogystal, anogyfuwch, anghyfaddas, anghydran
- DISPROPÓRTIONABLENESS**, (s.) anghymmesurol. Edr. *Disproportion*
- DISPROPÓRTIONAL**, } (s.) anghym-
- DISPROPÓRTIONATE**, } mesur, anghydran. Edr. *Disproportionable*
- DISPRÓVE**, (v. a.) gwrthbrofi, datbrofi, diddadlu
- DISPÚTABLE**, (adj.) dadleuadwy, a f'o mewn dadl, hyddadl, anamlwg
- DISPÚTANT**, (s.) dadleuwr, ymresymwr, ymresymydd
- DISPUTÁTION**, (s.) ymresymiad, ymddadleuad, ymddadleu, dadl, dadlwriaeth, dadleuad
- DISPÚTATIVE**, (adj.) chwannog i ymddadleu, neu ymbyngcio
- DISPÚTE**, (v.) dadleu, ymddadleu, ymbyngcio, ymgomio, ymresymu, argymbhenu, priupan: (s.) dadl, ymresymiad
- DISQUALIFICÁTION**, (s.) anghymbwysiad, anghymhwysder i gyflawni rhyw swydd, neu orchwyl
- DISQUÁLIFY**, (v. a.) anghymhwysu, gwneuthur yn anghymhwys, anaddas, neu anabl
- DISQUÍET**, (s.) anesmwythder, aflonyddwch, anorffwys, cythrwfl, cynnwrf, gofid, cyfeiaeth: (v. a.) aflonyddu, cyffroi, blino, gofidio, trallodi, cystuddio, terfysgu, cynhyrfu, cythrublio: (adj.) anesmwyth, aflonydd, diorffwys, cythryblus
- DISQUÍETNESS**, (s.)edr. *Disquiet*
- DISQUÍETUDE**, (s.)edr. *Disquiet*
- DISQUISÍTION**, (s.) dyfalchwiliad, manolchwiliad, manolymofyniad, holiad, manylgais, arholiad
- DISREGÁRD**, (s.) anmharch, dirmyg, tremyg, diystyrwch, esgeulusdra: (v. a.) diystyru, dirmygu, dibrisio, tremygu, esgeuluso, diystyried
- DISREGÁRDFUL**, (adj.) esgeulus, dirmygus, dibris, diystyr, digariad
- DISRÉLISH**, (v. a.) diarchwaethu, diflasu, alaru—ffieiddio, dirmygu: (s.) drwgarchwaeth, diflasrwydd—ffieiddiad
- DISREPUTÁBLE**, (adj.) anmharchus, dibarch, digymmeriad, digyfrif—sarhaus, gwaradwyddus
- DISREPUTÁTION**, } (s.) anghlod, an-
- DISREPUTÉ**, } mharch, anghymmeriad, drygfri, anair, anfri
- DISRESPÉCT**, (s.) diystyrwch, dirmyg, dibrisdod, anfoesgarwch
- DISRESPÉCTFUL**, (adj.) anfoesol, dirmygus, diystyr, dibris, heb fri arno, heb gyfrif o hono, anmharchus
- DISRÓBE**, (v. a.) dadwisgo, diosg, dibatru, difeddiannu, diraddu
- DISRÚPTION**, (s.) rhwygiad, toriad yn gatau, ymdoriad
- DISSATISFÁCTION**, (s.) anfoddlonrwydd, anfodd, anfoddlonedd, co-

- ddiant, anfoddlondeb, anfoddedig-
aeth
- DISSATISFACTORY**, (adj.) yr hyn ni
rydd foddlonrwydd, anfoddlonad-
wy, anfoddfaol
- DISSÁTISFY**, (v. a.) anfoddhau, an-
foddloni, rhoddi anfoddlonrwydd
- DISSÉCT**, (v. a.) difynio, neu ddryll-
io corff creadur er mwyn cael
gweled ei osodiad: *fig.* manol chwi-
lio, neu holi
- DISSÉCTION**, (s.) toriad yn rhanau,
difyniad y corff, difyniaeth
- DISSÉIZE**, (v. a.) difeddiannu, di-
fuddio, cymmeryd o feddiant un
- DISSÉMBLE**, (v.) dirgelu, ffuantu, ffug-
io, rhagrithio, lledrithio, cymmeryd
arno—dyeithro, ymddyeithro
- DISSÉMBLER**, (s.) ffuantwr, ffugiwr,
lledrithiog, rhagrithiwr
- DISSÉMINATE**, (v. a.) hau, gwasgaru,
cyhoeddi, tanu ar léd
- DISSÉMINATION**, (s.) heuad, gwas-
gariad, cyhoeddiad, taeniad
- DISSÉNSION**, (s.) anghytundeb, ang-
hydfod, anysgymmod, amrafael,
ymryson, anghymmodlonedd
- DISSÉNT**, (v. n.) anghydsynio, ang-
hytuno, tybio'r gwrthwyneb gwa-
haniaethu mewn barn, amrywio:
(s.) anghytundeb mewn barn
- DISSÉNTÁNEOUS**, (adj.) anghytun,
amrafaelus, anghyson, anghydsyniol
- DISSÉENTER**, (s.) ymneillduwr, gwa-
hanwr, ymwahanwr
- DISSERTATION**, (s.) traethawd, ym-
resymiad, ymadrodd, ymadroddiad
- DISSÉVICE**, (s.) anghymmwynas, ni-
weid, colled, argywedd, anwasanaeth
- DISSÉVICEABLE**, (adj.) anghym-
mwynasol, anfuddiol, afesol, niw-
weidiol, colledus, anwasanaethgar
- DISSÉVER**, (v. a.) dadgyssylltu,
gwahanu, neillduo, dosparthu, rhanu
- DISSÍMILAR**, (adj.) annhebyg, ang-
hyffelyb
- DISSÍMILARITY**, } (s.) anghyffelyb-
DISSÍMILITUDE, } rwydd, annheb-
ygoliaeth, annhebygolrwydd
- DISSIMULÁTION**, (s.) ymddyeithrad,
dirgeliad, ffuant, ffugiad, rhagrith,
lledrithiad, argeliad
- DÍSSIPABLE**, (adj.) hywasgar, gwas-
garadwy
- DÍSSIPATE**, (v. a.) gwasgaru, tanu,
dattod—afradloni, gwastraffu
- DISSIPATION**, (s.) gwasgarad, gwas-
garfa—gwastraffiad, afradloniad
- DISSÓCIATE**, (v. a.) tori cyfeillach,
datgyssylllylltu, gwahanu, dosparthu
- DISSÓLVABLE**, (adj.) toddadwy
- DISSOLÚBLE**, (adj.) gwahanredol, a
ellir ei ddadmer, toddadwy
- DISSÓLVE**, (v. a.) toddi, dadmer,
dadleithio, dattod, datgylmu, ysgar
- DISSÓLVENT**, (s.) dadmerydd, penrydd
- DÍSSOLUTE**, (adj.) afreolus, anllyw-
odraethus, difrodus, afradlon, es-
geulus, trythyll, penrydd
- DÍSSOLUTENESS**, (s.) trythyllwch, an-
lladrwydd, anfoesgarwch, afradlon-
rwydd, ymddygiad, anllywodraethus
- DÍSSOLUTION**, (s.) ymddattodiad,
datgylmiad, toddiad
- DÍSSONANCE**, (s.) anghydsyniad,
anghytonedd, anghydgordiad, ang-
hytundeb, anghysondeb, anysgym-
mod, anghysoniaeth
- DÍSSONANT**, (adj.) anghyson, ang-
hyton, anghytun, anghynghordioli.
- DISSUÁDE**, (v. a.) anghynghori, gwrth-
gynghori, cynghori'r gwrthwyneb
- DISSUÁSION**, (s.) gwrthgynghoriad,
annogiad i'r gwrthwyneb
- DISSUÁSIVE**, (adj.) â thueddrwydd
ynddo i ddifyru, neu i droi un oddi-
wrth ryw ddyben, neu amcan
- DISSYLLABLE**, (s.) gair dau silaff
- DISTAFF**, (s.) cogail
- DISTAIN**, (v.) amliwio, halogi, dī-
wyno—dirmygu, diystyru
- DISTANCE**, (s.) pellder, pellenig-
rwydd, y cyfrwng rhwng un lle
a'r llall—gwahaniaeth
- DISTANT**, (adj.) pell, pellenig, pell-
edig—gwahanedig, didoledig
- DISTÁSTE**, (s.) diflasrwydd, casineb,
anfodddhad
- DISTÉMPER**, (s.) anardymmer, an-
hwyl, amhwynt, clefyd, afiechyd
- DISTÉMPERATE**, (adj.) anghymhed-
rol, anardymherus, anghymhesur,
annhymherus
- DISTÉMPERATURE**, (s.) anardymmer,
anardymmerusrwydd, anghymmed-
rolder, annhymoreiddrwydd
- DISTÉND**, (v. a.) ystyn, ehengu,
rhythu

- DISTÉNTION**, (s.) ystyniad, ehengiad, arlediad
- DÍSTICH**, (s.) pennill deuфраich
- DISTÍLL**, (v. n.) dystylio, diferu, defnynu, distellu, dyhidlo
- DISTILLÁTION**, (s.) distylliad, distelliad, defnyniad, dyhidlad
- DISTÍLLERY**, (s.) dystillfa
- DISTÍNCT**, (adj.) gwahanredol, rhanedig, gwahanedig, dosparthedig—egllur, amlwg, dynodol
- DISTÍNCTION**, (s.) gwahaniaeth, gwahanredoliaeth, parthiad, dosparthiad, gwahan, rhagoriaeth
- DISTÍNCTIVE**, (adj.) gwahanredol, gwahaniaethol, dosparthiadol, abl i wahaniaethu rhwng pethau
- DISTÍNCTIVELY**, } (adv.) yn wa-
- DISTÍNCTLY**, } hanredol, yn drefnus, yn eglur, yn amlwg
- DISTÍNCTNESS**, (s.) dosparth, gwahanredolrwydd, eglurder
- DISTÍNGUISH**, (v. a.) dosparthu, gwahanredoli, gwahaniaethu, barnu rhwng deu-beth, canfod
- DISTÍNGUISHABLE**, (adj.) dosparthadwy, gwahaniaethadwy—teilwng o barch ac anrhydedd
- DISTÍNGUISHED**, (adj.) dosparthedig, neillduol—rhagorol, godidog
- DISTÓRT**, (v. a.) gŵygro, camu, gwyr-gamu, gwyrddroi, croeswyo
- DISTÓRTION**, (s.) gwyrad, gwyr-droad, gwyr-gamiad, camystumiad
- DISTRÁCT**, (v. a.) tynu ymaith—neillduo, rhanu—afonyddu, cythruddo, terfysgu, trallodi—peri ynfydu, peri gwallgofi
- DISTRÁCTEDNESS**, } (s.) annhrefn,
- DISTRÁCTION**, } gwahaniad—marwerydd, cynnwrf meddwl, cythrudd—gwallgof, ynfydrwydd
- DISTRÁIN**, (v. a.) gafaelu, attafaela
- DISTRÁINER**, (s.) gafaelwr
- DISTRÁINING**, (s.) attafael, gafaeliad
- DISTRÁINT**, (s.) attafael, attafaeliad
- DISTRÉSS**, (s.) cyfyngder, ingder, cyni, cyfni, trallod, gorthrymder, trueni: (v. a.) gafaelu—cyfyngu, gorthrymu, trallodi, gwneuthur yn druenus
- DISTRÉSSFUL**, (adj.) gorthrymus, truenus, cythryblus, adfydas
- DISTRÍBUTE**, (v. a.) dosparthu, rhanu, cyfranw, cyfscu
- DISTRÍBUTER**, (s.) cyfranwr, dosparthwr, distain, cyflëydd
- DISTRIBÚTION**, (s.) rhaniad, cyfran- iad, parthiad, dosparthiad
- DISTRÍBUTIVE**, (adj.) dosparthiadol, cyfraniadol, cyfrangar
- DÍSTRIC**, (s.) tiriogaeth, rhag- lawiaeth, ardal
- DISTRÚST**, (v. a.) gwangredu, ang- hoelio, anghredu, gwanffyddio, drwgdybio: (s.) anymddiried, ang- hoel, gwangred, anhyder, drwgdyb
- DISTRÚSTFUL**, (adj.) anhyderus, drwgdybus, ofnus, pryderus
- DISTRÚSTFULNESS**, (s.) anhyder
- DISTÚRB**, (v. a.) cynhyrfu, aflon- yddu, cythruddo, cythryblu, cyff- roi—rhwystro, lluddias, llestair
- DISTÚRBANCE**, (s.) terfysg, trallod, cythrwll, cythrudd, cynnwrf, aflon- yddwch, trabludd, godwrdd
- DISTÚRBER**, (s.) terfysgwr, cyffro- wr, aflonyddwr
- DISÚNION**, (s.) dadgyssylltiad, gwa- haniad, dadundeb, neillduad, ys- gariad, ysgar, anundeb
- DISUNÍTE**, (v. a.) datgyssylltu, gwa- hanu, daduno, neillduo, rhanu, ysgar
- DISÚNITY**, (s.) anundeb
- DISÚSAGE**, (s.) anarferiad, gadawiad arfer, newidiad arfer
- DISÚSE**, (s.) anarfer, annefod, ang- hynnefnder, diarferiad: (v. a.) an- arferu, diarferu, newidio arfer
- DITCH**, (s.) clawdd, flos, camlas
- DÍTCHER**, (s.) cloddiwr
- DÍTTO**, (s.) yr un peth, y rhagddy- wededig, yr un
- DÍTTY**, (s.) cân, cathl, canu, cyw- ydd, odl, cynw-gerdd
- DIVÁRICATE**, (v. a.) rhanu, gwaha- nu, dosparthu, cerdded yn goesgam
- DIVARICÁTION**, (s.) gwahaniad, neill- duad, dosparthiad, fforchogiad
- DIVE**, (v. n.) bwrio tan ddwfr, myned yn ddwfn, chwilio'r gwaelod
- DIVÉRGE**, (v. n.) gwasgaru
- DIVÉRGENT**, (adj.) yn gwasgaru, yn myned bellach-bellach oddiwith ei gilydd, ymhelläol
- DÍVERS**, (adj.) amryw, amrafal
- DIVÉRSE**, (adj.) amrywiol, annhebyg, gwahanredol, gwahanol

- DIVERSIFICÁTION**, (v.) newidiad, cyfnewidiad, amgeniad, cymmysgedd o amryw liwiau, amrywiol
- DIVÉRSIFY**, (v. a.) amrywio, amryfaelio, amgenu, britho âg amryw liwiau, newidio, brithnodi
- DIVÉRSION**, (s.) osgoad—difyrwch, digrifwch, dyddanwch
- DIVÉRSITY**, (s.) amrywiaeth, amryfaeliad, gwahaniaeth
- DIVÉRT**, (v. a.) troi oddiar y ffordd—difyrú, digryfu, dyddanu
- DIVÉRTING**, (adj. or part.) difyr, digrif, llawen, dyddan
- DIVÉRTISEMENT**, (s.) sarllach
- DIVÉRTIVE**, (adj.) difyrus, dyddanus
- DIVÉST**, (v. a.) diosg, dihatru—difuddio, difeddu, difeddiannu
- DIVÍDE**, (v. a.) rhanu, cyfranu, parthu, dosparthu, gwahanu, ysgar
- DÍVIDEND**, (s.) rhan, cyfran—nifer i'w barthu, dogn gyfran
- DIVÍDER**, (s.) rhanwr, dosparthwr
- DIVÍDERS**, (s.) math ar gwmpas
- DIVINÁTION**, (s.) dewiniaeth, dewindabaeth, rhagddywediad
- DIVÍNE**, (s.) duwinydd, difeinydd, dewin: (adj.) duwiol, dwyfol, nefol, sanctaidd: *fig.* rhagorol, ardderchog: (v. a.) dewinio, dewindabu, darogan, brudio, rhagddywedyd
- DIVÍNELY**, (adv.) yn nefol, mewn modd nefol, yn nefolaidd
- DIVÍNER**, (s.) dewin, daroganwr
- DIVÍNITY**, (s.) duwdod, duwiolaeth—duwinyddiaeth, difinyddiaeth, gwybodaeth am bethau dwyfol
- DIVISIBÍLITY**, (s.) gwahanredolrwydd, hyranrwydd
- DIVÍSIBLE**, (adj.) rhanadwy, parthadwy, dosparthadwy, a ellir ei ranu
- DIVÍSION**, (s.) rhaniad, parthiad, dosparthiad, rhanedigaeth, gwahanedigaeth, gwahaniaeth, ysgar
- DIVÓRCE**, (s.) ysgar, ysgariaeth: (v. a.) ysgar, ysgar priodas, ysgaru
- DIVÓRCÉMENT**, (s.) edr. *Divorce*
- DIVÓRCER**, (s.) ysgarwr, ysgarydd
- DIÚRNAL**, (adj.) dyddiol, beunyddiol: (s.) dydd lyfr
- DIUTÚRNITY**, (s.) hir-bara, hiriant
- DIVÚLGE**, (v. a.) cyhoeddi, gwneuthur yn gyhoedd, cyffredino, amlygu, datguddio, anghelu
- DIVÚLGING**, } (s.) cyhoeddiad,
- DIVULGÁTION**, } cyffrediniad
- DIVÚLSION**, (sub.) dadgyssylltiad, rhwygiad, tyniad ymaith
- DÍZEN**, (v. a.) trwsio, addurno
- DÍZZARD**, (adj.) gorffwyllus, syfrdan
- DÍZZINESS**, (s.) bendro, madronod
- DÍZZY**, (adj.) a'r bendro arno, pendröedig, pensyfrdan, penysgafn, penfeddw: *fig.* anfeddylgar
- DO**, (v. a.) gwneuthur, gwneud
- DÓCIBLE**, } (adj.) hyddysg, hawdd
- DÓCILE**, } ei ddysgu
- DÓCÍLITY**, (s.) cymmwyssder i dderbyn addysg, parodrwydd i gymmeryd ei ddysgu, eorth fryd
- DOCK**, (s.) gorsaf llongau, llongborth—cynffon, cloren, rhonell, conell: (v. a.) tori cloren, tori yn fyr
- DOCKET**, (s.) hyffordd nôd ar nwyfan
- DÓCTOR**, (s.) athraw, dysgawdwr
- DÓCTRINAL**, (adj.) athrawus, athrawaidd, addysgiadol
- DÓCTRINE**, (s.) athrawiaeth, dysgeidiaeth, dysg, addysg
- DÓCUMENT**, (s.) hyfforddiad, cyfarwyddiad, llith, addysg
- DODDER**, (s.) llindro, llindag
- DODGE**, (v. a.) rhedeg o un lle i'r llall—twyllo, siomi, cecru
- DOE**, (s.) ewig, gafr ddanas
- DÓBR**, (s.) gwneuthurwr
- DOFF**, (v. a.) diosg, dihatru
- DOG**, (s.) ei, costawg.—*Dog-days*, dyddiau'r cwn; y dyddiau yn mharai y mae seren y ci yn codi a gostwng gydâ'r haul.—*Dog-fish*, morgi, penci
- DÓGBOLT**, (adj.) truenus, tosturus, alaethus, truan
- DÓGCHEAP**, (adj.) newid fawr, isel bris
- DÓGGED**, (adj.) sarug, anhynaws, drwg anwydus, ciaidd, costogaidd
- DÓGGEDNESS**, (s.) sarugrwydd, anhynawsedd, anynadrwydd
- DÓGGER**, (s.) llong fechan, ysgoren
- DÓGGEREL**, (adj.) gwael, dirmygus
- DÓGGISH**, (adj.) edr. *Dogged*
- DÓGMA**, (s.) cyffredin dyb, ordinhad
- DOGMÁTIC**, } (adj.) a fyddo yn
- DOGMÁTICAL**, } bendant o hono ei hun, awdurdodol yn cymmell ei dyb ar creill, megis gwirionedd diamheuol, cryf-dybus

- DOGMATIZE**, (v. a.) haeru peth yn arglwydddaidd, megis gwirionedd sicr a diammheuol, cryf-haeru
- DÓINGS**, (s.) cyflawniadau, gwaith, ymddygiad, ymarweddiad, trafferth, terfysg, gorchwylion
- DOLE**, (s.) rhan, cyfran, rhodd, anrheg—tristwch, galar, alaeth: (v. a.) cyfranu, dosparthu, rhoddi
- DÓLEFUL**, (adj.) trist, galarus, truenus, alaethus, athrist
- DÓLEFULNESS**, (s.) tristwch, alaeth, galar, cwynalaeth, athristedd
- DÓLESOME**, (adj.)edr. *Doleful*
- DÓLESOMENESS**, (s.) alaethusrwydd
- DÓLLAR**, (s.) darn o arian o werth 4s. a 6ch.
- DÓLOROUS**, (adj.) dolurus, poenus, cystuddiol, alaethus, cwynfanus
- DÓLOUR**, (s.) gofid, dolur, poen, cysteg, cystudd, tristwch
- DÓLPHIN**, (s.) morhwch, morbysg a elwir delphin—dolffyn
- DOLT**, (s.) dyn hurt ffol, delff
- DÓLTISH**, (adj.) hurt, ffol, ynfyd, synhwyrbwl, penbylaidd
- DÓLTISHNESS**, (s.) hurtrwydd
- DOMÁIN**, (s.) etifeddiaeth, treftadaeth
- DOME**, (s.) teml, tŷ, adeilad
- DOMÉSTIC**, } (adj.) tŷaidd, teu-
- DOMÉSTICAL**, } luaidd, cartrefol
- DÓMÍCIL**, (s.) trefred, cartref, annedd, cyfannedd, trigfa, tŷgle
- DÓMINATE**, (v. a.) arglwyddiaethu, rhwysgo, rheoli, meistroli
- DOMINATION**, (s.) rheolaeth, arglwyddiaeth, llywodraeth
- DOMINÉER**, (v.) arglwyddiaethu, rheoli, llywodraethu, rhwysgo
- DOMÍNICAL**, (adj.) yn arwyddocau dydd yr Arglwydd. — *Dominical letter*, llythyren y Sul, neu y llythyren sydd yn arwyddocau y Sul mewn Almanac
- DOMÍNION**, (s.) arglwyddiaeth, llywodraeth, ymerodraeth, pendefigaeth, goruchafiaeth, rheolaeth
- DÓNARY**, (s.) rhodd, anrheg
- DONATION**, (s.) rhoddiad, doniad, anrhegiad, ced, elusen-rodd
- DÓNATIVE**, (s.) rhodd, dawn, anrheg, oseb, doniad
- DONE**, (part. pass. of *do*) wedi ei wneuthur: (interj.) diwedd, dyna ben
- DÓNOR**, (s.) rhoddwr, doniwr
- DOOM**, (s.) brawd, barn, barnedig-aeth, dedfryd, colledigaeth, darnedigaeth: (v. a.) difarnu, dedfrydu, colffarnu, condemnio.—*Doomsday*, dydd barn, dydd brawd
- DOOR**, (s.) drws, dŵr, porth.—*Door-case*, rhiniog drws
- DÓRMANT**, (adj.) cysglyd, yn cysgu, dirgel, cuddiedig, cysgiedig
- DÓRMITORY**, (s.) ystafell gwely, hundy, cysgwâl, cerner
- DÓRMOUSE**, (s.) pathew, bathor
- DÓRSEL**, } (s.) cawell, bancr, pyn-
- DÓRSEER**, } ner, cefn gawell
- DÓRTURE**, (s.)edr. *Dormitory*
- DOSE**, (s.) rhoddiad, cymmaint o physygwriaeth ag a gymmerir ar yr un pryd, amrant-hun
- DOT**, (s.) nôd, man: (v. a.) nodi
- DÓTAGE**, (s.) gorffwyll, ynfydrwydd, syfrdandod—mâl-ledd, marwerydd, maldod, dotian-oed
- DÓTARD**, (s.) dyn gorffwyllus, dyn syfrdan, dotianwr
- DOTE**, (v. n.) gorffwylllo, ymlyferydd, syfrdanu—maldodi
- DÓUBLE**, (adj.) dyblyg, dauddyblyg: (v.) dyblu, dyblygu: (s.) dybliad, dyblygiad
- DÓUBLER**, (s.) dwbler, dyblygwr
- DÓUBLET**, (s.) dwbled
- DÓUBLY**, (adv.) yn ddauddyblyg, yn ddeublyg, yn ddyblyg
- DOUBT**, (s.) petrusder, amhweuaeth: (v. n.) petruso, ammau
- DÓUBTFUL**, (adj.) petrus, amheus, ammwys, annilys, ansicr
- DÓUBTFULNESS**, (s.) amhweuaeth, petrusder, annilysrwydd, ammwysedd
- DÓUBTLESS**, (adv.) dioer, diammau, dinam, diedfydd, yn ddiau
- DOVE**, (s.) colomen.—*Dove-coat*, colomendŷ.—*Ring-dove*, ysguthan, cudon, cuddon
- DOUGH**, (s.) *pron. do*, (s.) toes
- DÓUGHTY**, *pron. dowty*, (adj.) hyderus, gwychr, hŷ, eofn, glew, calonog, dewr, cadarn
- DÓUGHY**, *pron. dowy*, (adj.) toeslyd
- DOUSE**, (v. a.) soddi, suddo, trochi
- DÓWAGER**, (s.) gwaddolog
- DÓWBY**, (s.) benyw wladaidd, annyben, benyw dew wrthua

- DÓWER,** } (s.) gwaddol, cynnysg-
DÓWERY, } aedd, gweddi, egweddi,
 argyfreu, cowyll
DÓWERLESS, (adj.) diwaddol
DÓWLAS, (s.) math ar liain cryf garw
DOWN, (s.) plycan, goflew, draenblu,
 manblu, rhôs blu — gwastadfaes,
 gwastadtir, gwastadedd: (adv.) ar
 y llawr, ar i waered, tu ag i wae-
 red.—*Down-fall*, cwmp, codwm,
 dinystr, dystryw.—*Down-hill*, gor-
 waered, llethr, diffwys
DOWNRIGHT, (adj.) syml, didwyll,
 dihoced, onest
DÓWNWARD, } (adv.) tu ag i wae-
DÓWNWARDS, } red, ar i waered
DÓWNY, (adj.) plüaidd, pludd, es-
 mwyth, mân-blüawg
DÓWRY, (s.) edr. *Dower*
DOWSE, (s.) cernod, cis, ysgarlip
DOXÓLOGY, (s.) *from Gr. δοξα, glo-*
ry, gogoniant, and λογος, word, or
speech, gair neu ymadrodd, ymad-
rodd byr yn cynnwys gogoniant i
Dduw, megis Gogoniant i'r Tad
ac i'r Mab, ac i'r Ysbryd Glân-
mawl-wers
DÓXY, (s.) putain, anlladferch,
 mwyglen, cyffoden
DOZE, (v.) hepian, syfrdanu, synu
DÓZEL, (s.) dwsel, pistyll, doreth
DÓZEN, (s.) deuddeg, dwsain, dwsin
DÓZINESS, (s.) trymluowgrwydd,
 marweidd-dra, merwindod, mus-
 grelli, trymsyrthni, cysgadrwydd
DÓZY, (adj.) cysglyd, marwaidd
DRAB, (s.) putain, dihiren, budrogen
 —brethyn gwlan tew
DRACHM, *from Heb. Drachmon,* (s.)
 wythfed ran o wns—bath arian yn
 mhllith y Groegiaid, o werth o am-
 gylch saith ceiniog a dimai
DRAFF, (s.) golchion, soeg, cibyn,
 sorod, gwaddod, bwyd moch
DRÁFFY, (adj.) gwaddodllyd, di-
 ffwyth, budr, ffaidd, brwnt
DRAG, (s.) car, carllysg—tynfach i
 godi peth o'r dwfr, rhwyd tyn:
 (v. a.) tynu, llusgo
DRÁGGLE, (v. a.) diblo, llutrodi
DRÁGON, (s.) draig.—*Dragon fly,*
 gwas y neidr.—*Dragonlike,* cyff-
 elyb i ddraig—tanllyd, creulon
DRAGÓN, (s.) march-filwr
DRAIN, (v. a.) dyhyspyddu, dispy-
 ddu, sychu, dysychu, dyfr-ffosu
DRAKE, (s.) mailart, ceiliog hwyad,
 adiad, maelart
DRAM, (s.) yr wythfed ran o wns—
 trangcell, tarlwngc, traflwngc
DRANK, (preter. of *drink*)
DRÁPER, (s.) maeliwr, neu farsiaid-
 wr lliain a brethynau
DRÁPERY, (s.) gwaith brethynau, neu
 y gelfyddyd o wneuthur brethynau
DRÁSTIC, (adj.) cryf, nerthol, effeith-
DRAUGH, (s.) edr. *Draff* [iol
DRAUGHT, (s.) traflwngc, trangcell,
 tarlwngc, llymaid—cynllun, dull,
 llun, eilun, portreiad, copi—tyn,
 tyniad—llu o filwyr wedi eu cym-
 meryd allan o'r brif fyddin—lwf-
 iedigaeth mewn pwysau—ysgrifen
 a dynir gan un dyn ar un arall am
 arian—ysgothfa, geudy, Mat xv.17.
DRAW, (v. a.) tynu, llusgo, arwain—
 denu, twyllo — heilio, gollwng—
 llunio, llinellu, portreio: (s.) tyn,
 tyniad
DRÁWBACK, (s.) taliad yn ol
DRÁW-BRIDGE, (s.) ysgrogell
DRÁWER, (s.) tynwr—heilyn—pren-
 nol—gollyngwr diod
DRÁWERS, (s.) llawdrau, llodrau
DRÁWING, (s.) llun, arlun, lluniad,
 darluniad, portreiad
DRAWL, (v. a.) llefaru yn gymmyr-
 eddus, truth-siarad
DRAY, (s.) tres, car, tyngar
DREAD, (s.) ofn, dychryn, braw,
 aiswyd, arynaig: (v. n.) ofni, dych-
 rynu, brawychu, arswydo
DRÉADFUL, (adj.) dychrynlllyd, ofn-
 adwy, erchyll, arswydus
DRÉADFULLY, (adv.) yn ddychryn-
 llyd, yn ofnadwy
DRÉADLESS, (adj.) hÿ, eofn, diofn,
 diddychryn, diarswyd
DREAM, (s.) breuddwyd, gweledig-
 aeth drwy hun: *fig.* arabedd, coeg-
 beth, peth annhebyg i wir: (v. n.)
 breuddwydio
DRÉAMER, (s.) breuddwydiwr
DREAR, } (adj.) trist, galarus, al-
DREARY, } aethus, tosturus, truen-
 us, dychrynlllyd, anguriol
DREGS, (s.) gwaddod, gwaelodion,
 rhytion, llorion, ffwlbri

- DRÉGGY**, (adj.) gwaddodlyd
DREIN, (v. a.) edr. *Drain*
DRENCH, (s.) diod feddyginaeth : (v. a.) rhoi diod feddyginaeth; golchi, puro, glanhau, arloesi, mwydo
DRESS, (s.) gwisg, trwsiad, dillad, archenad, addurn : (v. a.) gwisgo, trwsiadu, dilladu, addurno, prydfertu
DRÍBBLE, (v. a.) glafoerio, difern, defnynu, distellu
DRÍBLET, (s.) dryllyn, swm bychan o arian
DRIFT, (s.) amcan, bwriad—cludair eira, llywchfa — gyriad : (v. a.) gyru—pentyr
DRILL, (s.) ebill, trul, trwyddew : (v. a.) trulio, ebillio
DRINK, (v. n.) yfed, sugno : (s.) diod, llyn, gwirod
DRINKABLE, (adj.) yfadwy
DRINKER, (s.) yfwr, diotwr
DRIP, (s.) defnyn, diferyu, dôs : (v. n.) difern, defnynu, distellu, dafnu
DRIPPING, (s.) diferion, toddion
DRIVE, (v. a.) gyru, dirio, gwthio, hêl, hela, ymlid
DRÍVEL, (s.) glafoerion, ymboer : (v. n.) glafoerio
DRÍVELLER, (s.) ynfyd, glafoerwr
DRÍZZLE, (v. a.) gw litho, difern fel gw lith, gwlychu, defnynu
DRÍZZLY, (adj.) yn gw litho, yn disgyn fel gw lith, mân-ddefnynog
DROLE, } (sub.) ysgentyn, croesan,
DROLL, } cellweiriwr : (adj.) digrif, difyr, cellweirgar, arab : (v. n.) cellwair, cydcam
DRÓLLERY, (s.) cellwair, cymhŵedd, digrifwch, croesanaeth
DRÓMEDARY, (s.) camel â dau hwrwg ar ei gefn, gammarch
DRONE, (s.) beggyr, gwenynen ormes: *fig* diogyn, dyn musgrell, llibyn
DRÓNISH, (adj.) diog, llesg, anesgud
DROOP, (v. n.) llesgau, edwi, ymollwng, methu, diflanu
DROP, (s.) dafn, diferyn, defnyn, dôs, distell : (v.) difern, defnynu, distellu, gollwng i lawr, rhoi heibio
DRÓPSICAL, (adj.) claf o'r dropsi
DRÓPSY, (s.) dropsi, y dyfrglwyf
DROPWORT, (s.) y grôg edau
DROSS, (s.) sinidr, sinidro, gorferw, sorod, sothach, amhuredd
DRÓSSY, (adj.) aumhur, llawn sinidr, gorferw, a sorod, sothachlyd
DROVE, (s.) gyr, pari, llu, torf, cenfaint, caud, mintai, diadell
DRÓVER, (s.) porthmon, gyrrwr, gyriedydd
DROUGHT, (s.) sychder, hysprwydd, sychedd, sych-hin, crasder
DRÓUGHTY, (adj.) sych, sychedig
DROWN, (v. a.) boddi, suddo, soddi
DRÓWSINESS, (s.) trymluogrwydd, marweidd-dra, diogi, syrthni, mysgrelli, cysgadrwydd, hin-haint
DRÓWSY, (adj.) cysglyd; trymluog, musgrell, diog, marwaidd
DRUB, (v. a.) dyrnu, curo, pwyo, ffusto
DRUDGE, (v. a.) trafferthu, llafurio, gwasanaethu : (s.) gwas, gwasanaethwr, a wnel bob math o wasanaeth caled
DRÚDGERY, (s.) trybestod, pob gwasanaeth caled, caled-waith
DRÚID, (s.) derwydd : *pl.* derwyddon
DRUM, (s.) tabwrdd : (v.) tabyrddio
DRUNK, (adj.) meddw, brwysg, diawdrydd
DRÚNKARD, (s.) meddwyn
DRÚNKEN, (adj.) meddw. *Edr. Drunk*
DRÚNKENNESS, (sub.) meddwdod, brwysgedd, meddwaint
DRY, (adj.) sych, gwiw, sychedig : (v. a.) sychu, gwneuthur yn sych, dyhyspyddu
DRYNESS, (s.) sychder, gwiwder, syched
DÚAL, (adj.) a berthyn i ddau
DUB, (v. a.) gwneuthur yn farchog, ordeinio, urddasu : (s.) llyn, pwll
DÚBIOUS, (adj.) petrus, ammheus, annilys, ammwys, ansicr
DÚBIOUSLY, (adv.) yn ammheus, yn ansicr, yn annilys
DÚBIOUSNESS, (s.) ansicrwydd, petrusder, ammheuaeth, annilysrwydd
DÚBITABLE, (adj.) a f'o petrus, a ellir ei ammau, ammheudwy
DUBITÁTION, (s.) ammheuaeth
DÚCAL, (adj.) dugaid, dugiawl
DUCE TAKE YOU, ewch i andras
DUCK, (s.) hwyad, hwyaden : (v. n.) myned tan ddwfr, bwrw tan ddwfr, soddi, suddo
DÚCKLING, (s.) hwyad ieuange
DUCT, (s.) tywysiad, hyfforddiad

- llywiad. "To follow the *duct* of the stars." Hammond
- DÚCTILE**, (adj.) hyddwyn, hydyn, hawdd ei dywys, ystwyth
- DUCTÍLITY**, (s.) hyblygedd, hydrinrwydd, rhiwiogrwydd, hydynrwydd
- DÚDGEON**, (s.) dageran, bidogan—malais, drwg-ewylllys, drygnwyd
- DUE**, (adj.) dyledus, iawn, addas, priodol, cyfiawn: (s.) dyled, iawn, cyfiawnder, eiddo
- DÚEL**, (s.) ornest, ymornest, cad, cadwent, ymladd rhwng dau: (v.n.) ymornest, ymladd cad
- DÚELIST**, (s.) ornestwr
- DUG**, (pret. of *dig*): (s.) teth, bron, diden
- DUKE**, (s.) dŷg, duc, penciwdod
- DÚKEDOM**, (s.) llywodraeth dŷg: dugiaeth
- DÚLCET**, (adj.) melus, pêr, peraidd—cynghaneddol
- DULCIFICÁTION**, (s.) melusâd, y weithred o wneud yn felus
- DÚLCIFY**, (v. a.) melusu, pereiddio
- DÚLCIMER**, (s.) dŷsmel
- DÚLCORATE**, (v. a.) *edr. Dulcify*
- DULCORÁTION**, (s.) *edr. Dulcification*
- DULL**, (adj.) dwl, pwl, hurt, syn, syfrdan: (v. a.) pwl, hurtio, dwlu, syfrdanu
- DÚLLARD**, (s.) dyn dwl, hurt
- DÚLNESS**, (s.) pylni, hurtrwydd, syfrdandod, syrthni, musgrelli
- DÚLY**, (adv.) yn addas, yn rheolaidd, yn ofalus, yn fanwl
- DUMB**, (adj.) mud, aflafar, tawedog
- DÚMBLY**, (adv.) yn fud, yn ddystaw
- DÚMBNESS**, (s.) mudrwydd, dystawrwydd, mudaniaeth
- DUMP**, (s.) gorffwyll, syfrdandod, syndod, hurtrwydd, irdang
- DÚMPISH**, (adj.) gorffwyllog, syfrdan, trist, alaethus
- DÚMPLING**, (s.) trolen, troli
- DUN**, (adj.) gwineu, gwineuddu, tywyll: (v. a.) gofyn dyled trwy daerni: (s.) a ofyno ddyled yn daer ac yn fynych
- DUNCE**, (s.) dyn dwl, hurt, syfrdan
- DUNG**, (s.) tom, tail, biswail, baw, ebod: (v. a.) tomi, teilo, ebodni
- DÚNGEON**, (s.) carchar tywyll
- DÚNGHILL**, (sub.) tomen, sybwl, troethbwl
- DÚNNER**, (s.) cynnullwr dyled, codwr dyled, taer-geisiwr
- DUODÉCIMO**, (adj.) deuddeg plyg
- DUPE**, (s.) hygred, ynfyd, hurt, disynwyr: (v. a.) twyllo, hudo, denu
- DÚPLR**, (adj.) deublyg
- DÚPLICATE**, (v. a.) dyblu, dyblygu, dauddyblu: (s.) cœpi ysgrifen, peth o'r un natur, neu yr un peth ag un arall
- DUPPLICÁTION**, (s.) dybliad, dyblygiad, deu-blygiad, adlefariad
- DÚPLICATURE**, (s.) *edr. Duplication*
- DÚPLICITY**, (s.) dau-wyneb, dyblygrwydd, dauddyblygrwydd, twyll
- DURABÍLITY**, (s.) parhausrwydd
- DÚRABLE**, (adj.) parhaus, o hir bara
- DÚRABLENESS** (s.) para, hiriant, hir-bara, parhausder
- DÚRABLY**, (adv.) yn barhaus
- DÚRANCE**, (s.) carchar, caethiwed, dalfa, attalfa—espeid, parhad
- DURÁTION**, (s.) parhad, para
- DURE**, (v. n.) parhau, aros
- DÚRELESS**, (adj.) dibara, trangcedig, darfodedig
- DURÉSSE**, (s.) carchar, trais-rwymiad
- DÚRHAM**, (s.) Dewyr
- DÚRING**, (part.) tra parhao, cyd ag
- DÚRITY**, (s.) caledrwydd
- DURST**, (pret. of *dare*) beiddio
- DUSK**, (sub.) gogyfnos, cyflychwr, gorchyfarwy, cyfnos, gŷyllnos
- DÚSKISH**, } (adj.) lled-dywyll, tyw-
- DÚSKY**, } yll, dylwyd—trist
- DUST**, (s.) llwch, pluor, ploro, lwrđ: (v. n.) llychwino.—*Mill-dust*, blot-waith
- DÚSTY**, (adj.) llychlyd, llawn llwch, llychwyn, ffylorog
- DÚTCHMEN**, (s.) yr Isellmyn
- DÚTCHESS**, (s.) duges
- DÚTCHY**, (s.) dugaeth
- DÚTEOUS**, } (adj.) ufudd, gostyng-
- DÚTIFUL**, } edig, parchus
- DÚTIFULNESS**, (s.) ufudd-dod, gostyng-eiddrwydd, parch, dyledgarwch
- DÚTY**, (s.) dyledswydd, dlêd, dyled, gwasanaeth—treth, tâl, cyllid, toll
- DWARF**, (s.) nâr, cor, llegyrn
- DWELL**, (v. n.) trigo, preswyllo, anneddu, cyfanneddu, cartrefu
- DWÉLLING**, (s.) trigle, trigfa, preswylfod, annedd, cyfannedd

DWINDLE, (v. n.) treulio, difa, darfod, lleihau, diflanu, gwywo
DYE, (v. a.) lliwio, llifo: (s.) lliw, lliwiad, amlwiad, llifiad
DY'ER, (s.) lliwiwr.—*Dyer's weed*, aurfanadl, banhadlos, corfanadl, llysiâu'r lliw, lliwlys
DY'ING, (s.) lliwiad: (part.) yn marw
DY'NASTY, (s.) arglwyddiaeth, rheolaeth, llywodraeth

DY'SCRACY, (s.) drwg ansodd corff, anhawnt, afiechyd
DYSÉNTERY, (s.) darymred gwaed
DYSPÉPSY, (s.) diffyg traul ar fwyd
DY'SPHONY, (s.) *from Gr. dys, difficult*, anhawdd, and *phōnē, voice*, lleferydd; diffyg dywediad
DY'SPNOEA, (s.) diffyg anadl
DY'SURY, (s.) anhawsder troethi, atal dwfr, tostedd

E.

EACH, (pron.) pob, pob un.—*Each other*, y naill y llall
E'AGER, (adj.) sur, egr—taer, durfing, difri, angherddol, creulon, dywal, awyddus
E'AGERNESS, (s.) awydd, aingc, taer- ni, chwant, dihwed—surni, llymder
EAGLE, (s.) eryr: *fem.* eryres
EAR, (s.) clust, ysgyfarn—tywysen: (v. a.) aredig, amaethu: (neut.) hadu, hodi.—*To give ear*, gwrando, clustymwrando, clustfeinio, rhoddi clust, dal sylw
EARL, (s.) iarll
E'ARLDOM, (s.) iarllaeth
E'ARLESS, (adj.) diglust
E'ARLINESS, (s.) cynharwch, tymoreiddrwydd, boreuedd
E'ARLY, (adj.) boreuol, cynnar: (adv.) yn fore, bore, mewn amser
EARN, (v. a.) ynnill, elwa, maelio—rhyglyddu, haeddu
E'ARNEST, (adj.) prysur, difrif, diwegi, taer, gwresog, angherddol: (s.) prysurdeb, dwysder, difrifwch—ern, ernes, gwystl, bridyw
E'ARNESTLY, (adv.) yn daer, o ddifrif, yn brysur, yn awyddus
E'ARNESTNESS, (s.) awyddfryd, taerder, gwresogrwydd. *Edr.* *Eager*
E'ARNING, (s.) cyflog, ynnylliad
E'ARRING, (s.) clust-dlws, ysginen
EARST, (adv.) o'r blaen, er ys talm
EARTH, (s.) daear, tir, daeren, tûd, tudwedd, pridd: (v. a.) priddo, daearu: (neut.) ymguddio tan y ddaear.—*Earth-nuts*, clor, cylor, enau y ddaear.—*Earth-worm*, amwydyn, abwydyu, llyngheren y ddaear

E'ARTHEN, (adj.) priddol, o'r pridd, daearol, daierin, priddlyd
E'ARTHLINESS, (s.) daearoldeb
E'ARTHLING, (s.) preswlydd, un a'i fryd ar bethau daearol
E'ARTHLY, (adj.) daearol, daierin, priddol, o'r pridd, bydol
EARTHQUAKE, (s.) daeargryn
E'ARTHY, (adj.) daearaidd
E'ARWIG, (s.) chwilen y glust
EASE, (s.) esmwythdra, llonyddwch, gorffwysdra, hamdden, seibiant, tawelwch: (v. a.) esmwythâu, llonyddu, dyhuddo, lliniaru
E'ASEMENT, (s.) esmwythâd, hawsâd
E'ASILY, (adv.) yn hawdd, yn ddi-boen, yn esmwyth
E'ASINESS, (s.) rhwyddydd, hawsder, hawsedd, esmwythder, hynawsedd
EAST, (s.) dwyrain—codiad haul
E'ASTER, (s.) y pasc
E'ASTERLY, (adv.) tu a'r dwyrain
E'ASTERN, (adj.) dwyreiniol
E'ASTWARD, (adv.) *edr.* *Easterly*
E'ASY, (adj.) esmwyth, araf, llonydd, tawel, hawdd, rhwydd, hynwedd, hynaws, hydrin, meddal
EAT, (v.) bwyta, llewa, ysu, difa, ymborthi, dyfetha
E'ATABLE, (adj.) a ellir ei fwyta
E'ATER, (s.) bwytawr—dyn glwth
E'ATING, (s.) bwytdâd.—*Eating-house*, bwytty
E'AVES, (s.) bargod tŷ, bondo.—*Eaves-drop*, lledymwrando, clustymwrando, ymglustfeinio.—*Eaves-dropper*, clustymwrandaer, a wrandawo tan ffenestri
EBB, (s.) trai, ertrai, adlif, gwrthlif,

- mordrai: (v. n.) gwrthlifo, treio, lleihau
- E'BONY, (s.) pren du fel y muchudd
- EBRÍETY, (s.) meddwod, brwysgedd, meddwaint
- EBRÍOSITY, (s.) gwastadol feddwod, diodgarwch
- EBULLITION, (s.) berwad, gorferwad, crychias: *fig.* cynhyrriad, cyffroad, cythruddiad
- ECCÉNTRIC, } (adj.) yn myned
ECCÉNTRICK, } oddiwrth y canolbwynt: *fig.* yn pallu ateb y dyben pwyntiedig—afreolaidd, gwrthwyneb i reol sefydledig
- ECCENTRÍCITY, (s.) ymadawriad oddiwrth y canolbwynt
- ECCLESÍÁSTICAL, (adj.) eglwysaidd
- ECCLESÍÁSTIC, (s.) eglwyswr, pregethwr, gwr eglwysig
- E'CHO, (s.) gwrthlais, adlais, adsain, craig lefair, dadsain, diaspad: (v. n.) dadseinio, diaspedain, darstain, rhoddi diaspad
- ECCLAIRCÍSSEMENT, (s.) amlygiad, eglurhad, esponiad, dangosiad
- ECLÁT, (s.) gloywder, dysgleirdeb, llwyrch—arlderchawgrwydd, gogoniant, anrhydedd, urddas
- ECLÉCTIC, (adj.) *from Gr. εκλεκτω, to chuse, dewis, ag awdurdod ganddo i ddewis, dewisawg, dewisgar*
- ECLÍPSE, (s.) *from Gr. εκλειψις, defects, diffyg; diffyg, pall, cil, eclips, tywyllwch, caddug: (v. a.) tywyllu, caddugo, cymylu, cuddio: fig. gwarthruddio*
- ECLÍPTIC, (s.) cylch blynyddol yr haul, cylch y diffygion
- ECLÓGUE, (s.) cân fugeilaidd
- E'CTACY, (s.) bloddest, mawr lawenydd a gorfoledd—llesmair
- EDÁCITY, (sub.) gwangc, glythni, rhythni, bwyteigrwydd, glythineb
- E'DDY, (s.) cylchdroad dwfr: *fig.* pwlltro, trowynt, corwynt: (adj.) troedig
- EDGE, (s.) min, awch, llymder, ymyl: (v. a.) llymu, hogi, awchu, golymu—annog, cyffroi
- E'DGED, (adj.) miniog, llym, awchllym
- E'DGING, (s.) llain ar ymyl gwisg, eirionyn, amaerwy, rhidens
- E'DIBLE, *edr. Eatable*
- E'DICT, (s.) gorchymmyn, ordinhad cyhoedd, cyhoeddiad
- EDIFICÁTION, (s.) adeiladaeth, addysgiad, hyfforddiad
- E'DIFICE, (s.) adeil, adeilad, adeildŷ
- E'DIFIER, (s.) adeiladydd
- E'DIFY, (v. a.) adeiladu, athrawu, athrawiaethu, addysgu, hyfforddi
- EDÍTION, (s.) argraffiad, cyhoeddiad
- E'DITOR, (s.) cyhoeddwr, diwygiwr, a pharotowr ysgrifenedau i'r argraffwasg
- EDMUND, (s.) Ednyfed
- E'DUCATE, (v. a.) dwyn i fynu, magu, meithrin, hyfforddi, addysgu
- EDUCÁTION, (s.) meithrin, magiad, dygiad i fynu, hyfforddiad, addysgaid
- EDÚCE, (v. a.) dwyn allan, tynnu allan, dwyn i oleuni
- EDÚCTION, (s.) dygiad i olwg
- EDÚLCORATE, (v. a.) melysu
- EDULCORÁTION, (s.) melusad, per-eiddiad
- EDWARD, (s.) Iorwerth
- E'EK, (v. a.) mwyhau, anghwanegu, helaethu, estyn, ystyn
- E'EL, (s.) llysofen, llywethan
- E'FFABLE, (adj.) hyson, hydraeth, a ellir ei adrodd, traethadwy
- E'FFÁCE, (v. a.) dileu, dystrywio, dinystrio, anrheithio, diddymu
- E'FFÉCT, (s.) effaith, effeithiolaeth, affaith, canlyniad—mantais, lles, budd, Gal. v. 4. dyben.—*He spoke something to this effect, fe lefarodd ryw beth i'r dyben hyn: (v. a.) effeithio, peri, dwyn i ben, gwneuthur, achosi*
- E'FFÉCTIVE, (adj.) affeithiol, grymus, grymiol, nerthol, galluog
- E'FFÉCTIVELY, (adv.) yn effeithiol, yn nerthol, yn rymus, yn llwyr
- E'FFÉCTLESS, (adj.) dieffaith, analluog, dirym
- E'FFÉCTS, (plu.) moddion, golud, cyfoeth, dodrefn, dâ, dâoedd, eiddo
- E'FFÉCTUAL, (adj.) effeithiol
- E'FFÉCTUALLY, (adv.) yn effeithiol
- E'FFÉCTUATE, (v. a.) dwyn i ben, dybenu, gorffen, effeithioli
- E'FFÉMINACY, (s.) gwreigeidd-dra, tynerwch, meddalwch, maswedd—destlusrwydd, mersundod
- E'FFÉMINATE, (adj.) gwreigaidd:

- gwreigol, merchedaidd, mersun-
aidd, meddfaeth, mwythus, tyner
- EFFERVÉSCE**, (v. a.) twymo, gwres-
ogi, brydio, gorferwi
- EFFERVÉSCENCE**, (s.) berwad i fynu,
brydiad, dyferwad
- EFFICÁCIOS**, (adj.) effeithiol
- EFFICÁCIOSLY**, (adv.) yn effeithiol
- EFFICACY**, (s.) grym, nerth, gallu,
abledd, effeithioldeb, digonolrwydd
- EFFÍCIENCE**, } (sub.) effeithiad,
EFFÍCIENCY, } gweithrediad
- EFFÍCIENT**, (adj.) yn peri, yn gwneu-
thur, yn gallu peri cyfnewidiad
mewn pethau: (s.) achos, yr hwn
sydd yn gwneuthur, neu yn peri
- EFFIGY**, (s.) llun, eilun, delw, cyff-
elybrwydd, dull, drych
- EFFLORÉSCENCE**, } (s.) blodeuad,
EFFLORÉSCENCY, } tarddiad
- EFFLORÉSCENT**, (adj.) yn tarddu
allan fel blodeu, yn tarddu
- EFFLUENCE**, (s.) yr hyn sydd yn
deillio oddiwrth ryw egwyddor
- EFFLÚVIA**, (s.) arogl-hedion, sawr-
hedion, chwys-lif
- EFFLÚX**, (s.) ffrydiad allan, dylifiad:
(v. a.) ffrydio allan, llifeirio, tarddu
allan
- EFFLÚXION**, (s.) tarddiad allan, rhed-
iad allan, dylifiad
- EFFORT**, (s.) ymgais, hwp, cais, egni,
ymdrech, hypynt
- EFFRÁIBLE**, (adj.) ofnadwy, dych-
rynllyd, erchyll, arswydus
- EFFRÓNTERY**, (s.) digywilydd-dra,
haerllugrwydd, ehudrwydd, rhy-
fyg, wyneb-galedwch
- EFFÚLGENCE**, (s.) llewyrch, dysgleir-
deb, gloywder, eglurder, tywyn
- EFFÚLGENT**, (adj.) gloyw, dysglair,
eglur, goleu, llewyrchus
- EFFÚSE**, (v. a.) tywallt allan, ar-
llwys, gwallaw, heiliaw
- EFFÚSION**, (s.) tywalltiad allan, ar-
llwysiad—haelder—afradlondeb
- EFT**, (s.) bydrchwilen
- EFTSÓON**, (adv.) drachefn, etto, yn
fynych,—ar frys, yn ddiattreg, yn
y man
- EGG**, (s.) wy: (v. a.) cyffroi, cyn-
hyrfu, annog, dirio, cymmell.—
Addle-egg, wy clwc
- EGLANTINE**, (s.) drysieu bêr, mieri
- Mair.—*Eglantine berries*, egroes,
aeron, mieri Mair
- E'GOTISM**, (s.) hunan-ganmoliaeth,
mynych adroddiad o'r 'Mi fy hun'
- E'GOTIST**, (s.) un a fyddo'n enwi ei
hun yn rhyfynych, hunan-ganmolwr
- E'GOTIZE**, (v. a.) enwi ei hun yn fy-
nych
- EGRÉGIOS**, (adj.) hynod, nodol,
anghyffredin ddrwg, odiaethol
- EGRÉGIOSLY**, (adv.) yn well, neu
yn waeth nâ chyffredin, yn ddrwg,
neu yn dda hynod, yn dra amlwg
- EGRÉSS**, **EGRÉSSION**, (s.) mynediad,
mynediad allan, ymadawiad
- E'GRET**, (s.) aderyn y bwn
- E'GRIMONY**, (s.) dolur, gofid, trym-
der, tristwch, trymfryd, dygnedd
- E'GRITUDE**, (s.) clefyd
- EGYPT**, (s.) yr Aipht
- EJÁCULATE**, (v.) saethu allan, er-
gydio—anadlu ber weddi
- EJACULÁTION**, (s.) saethiad allan:
fig. gweddi fer, daer achlysurol
- EJÁCULATIVE**, } (s.) disymwth,
EJÁCULATORY, } taer, gwresog
- EJÉCT**, (v. a.) bwrw allan, tafu all-
an, gyru ymaith, gwrthod
- EJÉCTION**, (s.) gyriad allan, tafliad
allan, bwriad allan, didŷad
- EJÉCTMENT**, (s.) ysgrifen i droi allan
o feddiant, neu ddeiliad i maes o dŷ
- EIGH**, (interj.) ow, iddo, da iawn
- EIGHT**, (adj.) wyth
- EIGHTH**, (adj.) wythfed
- EIGHTÉEN**, (adj.) tri ar bymtheg
- EIGHTY**, (adj.) pedwar ugain
- EITHER**, (pron.) un o'r ddau, y naill
neu'r llall: (conj.) naill ai: (adv.)
neu, ai, naill
- EJULÁTION**, (s.) cwynofain, dryg-
yrferth, ubain
- EKE**, (adv.) hefyd, etto, yn mhellach
- E'LA**, (s.) y llorf dant
- ELÁBORATE**, (adj.) a wnaed trwy
boen, a orffenwyd trwy ddiwyd-
rwydd, llafurus, gorchestol (v. a.)
dylal lafurio, ymegnio, cymmeryd
poen, gwneuthur peth yn ddichlyn,
cywreinio
- ELÁPSE**, (v. n.) llithro ymaith, ym-
lithro, diangc, fioi, myned heibio
- ELÁSTIC**, } (adj.) gwrthneitadwy,
ELÁSTICAL, } adlamadwy, a noidio
yn ol, adlamawl

- E**LASTICITY, (s.) gallu i neidio n ol
- E**LÁTE, (adj.) syth, trasyth, syth-falch, balch, uchelfalch, trahaus, rhyfygus: (v. a.) gwneuthur yn falch, dyrchafu
- E**LÁTION, (s.) uchder, ymgodiad, balchder, traha, ymfalchiad
- E**L'BOW, (s.) elin, penelin: *fig.* plyg, ongl
- E**L'DEN, (s.) gosgymmon, tawydd, tanborth, dylwyf, cynnud
- E**LDER, (adj.) hÿn, heneiddiach: (s.) ysgawen, pren crach.—*Dwarf elder*, ysgaw Mair, ysgaw'r ddaear, cor ysgaw, gwaed y gwyr
- E**LDERLY, (adj.) henaidd, oedranus
- E**L'DERS, (s.) henuriaid, henafigwyr
- E**L'DERSHIP, (s.) henyddiaeth, henaafiaeth, henaaduriaeth
- E**LDEST, (adj.) hynaf, heneiddiaf
- E**LECAMPANE, (s.) marchalan
- E**LÉCT, (v. a.) ethol, dethol, dewis: (adj.) etholedig, dewisedig
- E**LÉCTION, (s.) etholedigaeth, etholiad, dewisiad, etholiant
- E**LÉCTIVE, (adj.) dewisol
- E**LÉCTOR, (s.) dewiswr, etholwr
- E**LÉCTORAL, (adj.) yn perthyn i etholwr, etholyddawl
- E**LÉCTORATE, (s.) arglwyddiaeth, neu lywodraeth etholwr
- E**LÉCTRE, (s.) gwefr, elydr
- E**LÉCTRIC, } (adj.) a dyno ato
- E**LÉCTRICAL, } trwy rhuglo
- E**LÉTRICITY, (s.) rhinwedd, priodoldeb, neu nertholdeb mewn rhai pethau trwy yr hyn y tynant ereill atynt trwy ei ruglo
- E**LÉTRIFY, (v. a.) cyfranu, neu gyfranogi'r rhinwedd yma
- E**LEGANCE, } (s.) tegwch, glendid,
- E**LEGANCY, } prydfferthwch, tlysni, hoywder, sywder, pertedd
- E**LEGANT, (adj.) teg, glân, tlws, dillyn, hoyw, percus, pert, taclus—hyawdl, cymmen, dillynaidd
- E**LÉCIAC, (adj.) galarus, trist
- E**LÉGY, (s.) galar-gân, galarwawd, marwnad, galarnad
- E**LÉMENT, (s.) elfen, elfydd, defnydd: *fig.* egwyddor, mabddysg, yr athrawiaeth gyntaf, mab gyffre.—*The four elements are, fire, water, earth, and air*, y pedair elfen yw, tân, dwfr, daear, ac awyr
- E**LEMÉNTAL, (adj.) yn perthyn i'r elfenau, a wnaed o'r elfenau, yn deillio oddiwrth yr egwyddor gyntaf
- E**LEMÉNTARY, (adj.) digymmysg, syml, o un elfen
- E**LÉPHANT, (s.) elephant
- E**LÉPHANTINE, (adj.) elephantaidd, cyffelyb i elephant, mawr
- E**LEVATE, (v. a.) dyrchafu, codi, arddyrchafu, llawenychu, gwneuthur yn llawen, urddasu, gwneuthur yn falch, mawrhau
- E**LÉVATED, (part. or adj.) **dyrchafedig**, a ddyrchafwyd, siriolwch
- E**LÉVATION, (s.) dyrchafiad, arddyrchafiad, codiad i fynu
- E**LÉVEN, (adj.) un ar ddeg
- E**L'F, (s.) ellyll, gÿyll, **anysbryd**, ysbryd drwg, gwag-ysbryd
- E**LICIT, (v. a.) ceisio allan, chwilio allan, olrain, cael allan, datguddio
- E**LIGIBILITY, (s.) teilyngdod i gael ei ddewis, rhagoriaeth
- E**LIGIBLE, (adj.) dewisadwy, teilwng i'w ddewis, cymmwys i'w ddewis, yn rhagori, dewisol
- E**LIGIBLENESS, *edr. Eligibility*
- E**LISION, (s.) toriad ymaith llythyr-en, neu silaff mewn gair, megis *mac'n*, efe a 'sgrifenodd—rhaniad, dosparthiad
- E**LÍXIR, (s.) cydffrwyth amryw gyff-eiriau meddygol
- E**LL, (s.) mesur, yn cynnwys tair troedfedd a naw modfedd—gwrhyd, cyfelin, medd Dafies
- E**LM, (s.) llwyfen, llwyfanen
- E**LOCUTION, (s.) ymadrodd, dywediad, hyawdledd, rhugliaith, fraethder, dawn ymadrodd
- E**LOGY, (s.) gair o glod i un, moliant, clod, clod araeth
- E**LÓNGATE, } (v. a.) symudo peth
- E**LÓIGNE, } yn mhell, pellhau, hwyhau, ystyn
- E**LÓPE, (v. n.) cilio, encilio, myned ymaith, ymadaw, diangc, encilio oddiwrth briod, dirgel-gilio
- E**LÓPEMENT, (s.) ymadawiad, enciliad—ymadawiad gwraig oddiwrth ei gwr, dirgel-giliad
- E**LOQUENCE, (s.) hyawdledd, rhugliaith, fraethder, pŕ-araith, cymhenaith, doethbarabl, rhuglymadrodd

- E'LOQUENT**, (adj.) hyawdl, ymadroddus, parablus, ffraeth, cymmen
- ELSE**, (adj.) all, arall, un arall: (adv.) amgen, yn amgen.—*Elsewhere*, mewn man arall, mewn lle amgen
- ELÚCIDATE**, (v. a.) eglurhau, egluro, amlygu, esponio
- ELUCIDATION**, (s.) eglurhad, amlygiad, esponiad, arlleniad
- ELÚDE**, (v. a.) diangc, ymddiangc, gochelyd—siomi, seithugio
- ELÚSION**, (s.) ystrangc, twyll, hoced, dichell, siomiant
- ELÚSIVE**, } (adj.) hocedus, dichell-
- ELÚSORY**, } gar, ystrywgar, twyllodrus, gochelus, annheg
- ELÚTRIATE**, (v. a.) hidlo
- ELY'SIAN**, (adj.) hyfryd, paradwysaidd
- EMÁCERATE**, (v. a.) teheuhaus, culhaus
- EMÁCIATE**, (v. n.) culhaus, teneuhau, curio
- EMACULÁTION**, (sub.) difrythead, glanhad manau, a brychau
- EMANANT**, (adj.) yn tarddu, yn deillio allan, deilliol, tarddiol
- EMANATION**, (sub.) tarddiad allan, ffrydiad, rhediad allan, dylifiant
- EMÁNATIVE**, *edr. Emanant*
- EMÁNCIPATE**, (v. a.) breinio, rhyddhau o gaethiwed
- EMANCIPÁTION**, (s.) breiniad, rhyddhad, neu waredigaeth o gaethiwed
- EMÁSCULATE**, (v. a.) disbaddu, anwrio, anwr-rywio
- EMASCULÁTION**, (s.) disbaddiad, anwriad
- EMBÁLM**, (v. a.) cyweirio corff marw
- EMBÁLMING**, (s.) cyweiriad cyrff meirw, pêr-lysieuad
- EMBÁRGO**, *edr. Imbargo*
- EMBARK**, (v. a.) dod i ar fwrdd llong, gosod mewn llong: (neut.) dringo, i llong, myned i llong
- EMBÁRRASS**, (v. a.) dyrysu, maglu, rhwystro, llestair, attal
- EMBÁRRASSMENT**, (s.) rhwystr, dyrysni, lluddias, anhawsedd
- EMBASE**, (v. a.) dirmygu, tremygu, diystyru, dielwi, dibrisio
- EMBÁSSADOR**, (s.) cenad
- EMBASSAGE**, } (s.) cenadwri, he-
- EMBASSY**, } rodraeth
- EMBATTLE**, (v. a.) gosod mewn trefn i ymladd, byddino
- EMBÉLLISH**, (v. a.) addurno, harddu, prydfferthu, trwsio, taclu, cymhenu, trefnu
- EMBÉLLISHMENT**, (sub.) addurn, harddwch, prydfferthwch
- EMBERS**, (s.) marwor, marwydos, ulw.—*Ember-days*, dyddiau y cydgoriau
- EMBÉZZLE**, (v. a.) dwyn ymaith drwy gyfrysder, dwyn y peth a roed i gadw ato: *fig.* afradloni, gwario, afradu, gwastrafu
- EMÉZZLEMENT**, (s.) dygiad yr hyn a roed i gadw at un
- EMBLÁZE**, } (v. a.) addurno, har-
- EMBLÁZON**, } ddu â dysglair addurn
- EMBLEM**, (s.) un peth a osodwyd mewn peth arall—llun, delw, paentiad, lluniad arwyddocaol
- EMBÓDY**, *edr. Imbody*
- EMBÓLDEN**, *edr. Imbolden*
- EMBOLISM**, (s.) dodiad diwrnodau at flwyddyn, dydd gorymddwyn, lleuad ormes, ymsang
- EMBOSS**, (v. a.) ysgythru, cerfio, tori lluniau â chŷn, boglynu
- EMBÓSSMENT**, (s.) cerfiad, ysgythriad
- EMBÓWEL**, (v. a.) diberfeddu, tynu allan yr ymysgaroedd
- EMBRÁCE**, (v. a.) cofleidio, ymgofleidio, braicheiddio, ymgaredigio, crosawu, ymwasgu, derbyn yn roesawus: (s) cofleidiad
- EMBRÁCER**, (s.) cofleidiwr
- EMBRÁSSURE**, (s.) twll, neu egoriad mewn mur
- EMBREW**, *edr. Imbrue*
- EMBROCCATE**, (v. a.) iro aelod, neu ryw fan dolurus âg enaint
- EMBROCÁTION**, (s.) irad aelod ddolurus—twym-fwydiad
- EMBRÓIDER**, (v. a.) brodio, cyfrestro, gweithio gwaith edau a nodwydd
- EMBRÓIDERER**, (s.) brodiwr, *cyf*restrwr, brwyd-weithydd
- EMBRÓIDERY**, (s.) gwaith *edau* a nodwydd, brodiaeth, gemwaith
- EMBRÓIL**, (v. a.) aflonyddu, *cyth*ruddo, cynhyrfu, terfysgu, cyffroi, trallodi, ennyn terfysg
- EMBRYO**, } (s.) milrhith, plentyn
- EMBRYON**, } yn y groth cyn cael llun: *fig.* un peth heb ei orffen, cynffurf

- EMENDATION**, (s.) gwellhâd, diwygiad, difeidiad, diwygiaeth
EMENDATOR, (s.) diwygiwr
ÉMERALD, (s.) gwyrdd facn
ÉMERGE, (v. n.) dyfod allan o, dyfod allan o gûdd; dadfawdd; deillio
ÉMERGENCE, } (s.) dyfodiad allan o,
ÉMERGENCY, } cyfodiad allan o—damwain, dichwain, dygwydd, achos disymwth, dirdro, dirni
ÉMÉRGENT, (adj.) yn dyfod i'r amlyg, yn deillio oddi wrth—disymwth, disyfyd, dirybudd
EMERÓIDS, (s.) elwyf y marchogion, lledewigwst
ÉMÉRSION, (s.) cyfodiad i wyneb y dwfr, dadsuddiant
ÉMÉTIC, } (adj.) a baro chwydu,
ÉMÉTICAL, } cyfoglyn
ÉMIGRATE, (v. n.) symud trigle, mudo, ymgilio
EMIGRATION, (s.) mudiad
ÉMINENCE, } (s.) ardderchawg-
ÉMINENCY, } rwydd, rhagoriaeth, goruchder, godidawgrwydd
ÉMINENT, (adj.) uchel, goruchel; dyrchafedig—rhagorol, godidawg, ardderchawg, hynod, enwog
EMINÉNTLY, (adv.) yn rhagorol, yn hynod, yn ardderchog
ÉMISSARY, (sub.) yspiwr, un a anfonir ar gennadwri ddirgel
ÉMÍSSION, (s.) anfoniad allan, tafliad allan, lled-taeniad
EMIT, (v. a.) anfon allan, taflu allan, bwrw allan, saethu, pelydru
EMMET, (s.) morgrugyn, edr. *Ant*
ÉMÓLLIENT, (adj.) yn meddalhau, yn tyneru, meddahlâol
EMOLLITION, (s.) meddahlâd, ystywythâd, tyneriad, rhywiogiad
ÉMÓLUMENT, (s.) budd, mantais, elw, llês a gaffir drwy lafur
ÉMÓTION, (s.) cynhyrifiad, cyffroad, cythruddiad; cythrwil
EMPÁLE, (v. a.) cadarnhau, diogelu, amddiffyn, argau
ÉMPEROR, (s.) ymerawdwr, unben, penciwadawd, ffelaig
ÉMPHASIS, (s.) nerth ar air, pwyslais, dirlais
EMPHÁTIC, } (adj.) nerthol, grym-
EMPHÁTICAL, } us, arnodol
ÉMPIRE, (s.) ymerodraeth, llywodraeth, rhwysg
EMPÍRIC, (s.) meddyg, neu physygywr prawf, coeg, neu grach feddyg
EMPÍRICISM, (s.) physygywriaeth brawf, crach-feddyginwaith
EMPLÁSTER, (s.) plastr, eli, eli-lain
EMPLÁSTICK, (adj.) gludiog, ysgrawlingaidd, glynol, eliol
EMPLÉAD, (v. a.) gwysio, cyhuddo
EMPLÓY, (v. a.) rhoi i un beth i'w wneuthur, dal mewn gwaith: (s.) gwaith, gorchwyl, swydd
EMPLÓYMENT, (s.) crefft, gorchwyl, swydd, neges, gwaith, galwad
EMPÓISON, (v. a.) gwenwyno
EMPÓRIUM, } (s.) marchnadfa, lle
EMPÓRY, } marchnad, tref marchnad, prif-farchnadfa
EMPÓVERISH, (v. a.) tloidi, gwneuthur yn dlawd, llymhau
EMPÓWER, (v. a.) galluogi, awdurdodi
ÉMPRESS, (s.) ymerodres
ÉMPRISE, (s.) antur
ÉMPTINESS, (s.) gwagder, arlloes, diymyraeth; gwagedd, gwegi
ÉMPTION, (s.) pryniad, pwrnasiad
ÉMPTY, (adj.) gwág, coeg, di-sylwedd, arlloes, ofer, gorwag, anolo: (v. a.) gwaghâu, gwneuthur yn wág, arlloesi
EMPÝREAL, (adj.) uwch wybrol
EMPYRÉAN, } (s.) yr wybr dân, y
EMPYRÉUM, } nef uchaf, nef y nefeodd
ÉMULATE, (v. a.) ceisio rhagori ar arall; gwynfydu—dilyn, cyffelybu, elfyddu—cyd-ymgeisio
EMULÁTION, (s.) gwynfydiad; ymdrechriad i ragori; cynfigen
EMULÁTOR, (s.) gwynfydwr, cynfigenwr, cyd-ymgeisiwr
ÉMÚLOUS, (adj.) gwynfydig, yn ymdrechu i ragori ar arall
ENÁBLE, (v. a.) nerthu, cynnorthwyo; galluogi, awdurdodi
ENÁCT, (v. a.) ordeinio, cadarnhau, gosod cyfraith, gwneuthur cyfraith
ENÁMEL, (s.) barnais: (v. a.) barneisio
ENÁMELLING, (s.) owmal, arliwiad
ENÁMOUR, (v. a.) ennyn â chariad, pericariad, ennyn cariad
ENARRÁTION, (s.) traethiad, adroddiad, egluriad, hysbysiad
ENCÁMP, (v. n.) gwersyllu, lluestu, pebyllio, ymfyddino

- ENCÁMPMENT**, (s.) gwersylliad, pebylliad, gwersyllfa
- ENCHÁNT**, (v. a.) swyno, cyfareddu
- ENCHÁNTER**, (s.) swynwr; cyfareddwr, swyn-gyfareddwr, gorcheiniad, hudol, dewin
- ENCHÁNTMENT**, (s.) cyfaredd, swyn-gyfaredd, swyn-gan, swyn-serch, gorchan hudoliaeth
- ENCHÁNTRESS**, (s.) dewines, swyn-wraig, hudoles
- ENCHÁSE**, (v. a.) gosod tlysau mewn aur, arian, &c. *fig.* addurno
- ENCÍRCLE**, (v. a.) cylchu, amgylchu
- ENCLÓSE**, (v. a.) gwarchau, argau, cau i mewn, amgylchynu
- ENCLÓSURE**, (s.) cae, tir wedi ei gae-ad i mewn, caeadle, clas
- ENCÓMIAST**, (s.) moliannwr, gwawdydd, molydd
- ENCÓMIUM**, (s.) arwyrain, mawl, moliant, gwawd, clód, cerdd foliant
- ENCÓMPASS**, (v. a.) amgylchu, amgylchynu, cylchynu
- ENCÓRE**, (adv.) etto, drosto etto
- ENCÓUNTER**, (s.) gwrth-drin, amrafael, amryson, ymdrech, ymladd; ymgyrch, brwydr—ymddadleu: (v. a.) ymosod, ymgyrchu, rhuthro; ymgipris, ymhwrd, ymladd—ymgyfarfod
- ENCÓURAGE**, (v. a.) cysuro, rhoddi arial, calonogi, rhoddi calon; rhoi ynni, annog, eneidio, cefnogi
- ENCÓURAGEMENT**, (s.) annogaeth; calondid, cysur, anghoriad
- ENCRÓACH**, (v. n.) gormesu, lladrata i mewn, gwthio i mewn, trais-feddiannu, dyfod bob ychydig, ac yn lladradaidd i feddiant un arall
- ENCRÓACHMENT**, (s.) gormes, trais-feddianniad, symmeriad meddiant anghyfreithlon ar eiddo ereill; lleihâd iawn neu freintiau un arall
- ENCÚMBER**, (v. a.) llwytho; rhwystro, attal, lluddias, llestair, goluddio, llyffetheirio, lluddio
- ENCÚMBRANCE**, (s.) rhwystr, lluddias, attal, goludd; llwyth, arludd
- ENCYCLICAL**, (adj.) cylchaid, cylchynaid
- ENCYCLOPÆDIA**, (s.) cylch olwg ar y celfyddydau, cylch-ddysg
- END**, (s.) diwedd, diben, terfyn, gorffen, pen, amcan, nerwyl, bwr-iad—tranc: (v. a.) diwedd, dybenu, gorffen, terfynu, cwplaus (n.) darfod, talmu, methu, trengu
- ENDÁMAGE**, (v. a.) niweidio, colledu, argyweddu, aflesu
- ENDÁNGER**, (v. a.) peryglo, rhedeg perygl, anturio, peryglu
- ENDÉAR**, (v. a.) gwneuthur yn anwyl, neu garedig, anwylhau
- ENDÉARMENT**, (s.) hoffedd, serch, anwyl-serch, cariad, anwylwch
- ENDÉAVOUR**, (s.) egni, cais, ymgais, llafur, ymdrech: (v. a.) ymegnio, ymorchestu, ymgais, ymroi'n gwbl, rhoddi ei holl egni—amcanu
- ENDÍCT**, (v. a.) cwyno, achwyn, cyhuddo: *edr.* *Indict*
- ENDÍCTMENT**, (s.) achwyn, cwyn, cyhudded: *edr.* *Indictment*
- ENDLESS**, (adj.) diderfyn, diddiwedd, annherfynol, anorffen, annyben
- ENDÓRSE**, (v. a.) ysgrifenu enw un ar gefn gweithred, neu ysgrifen
- ENDÓRSEMENT**, (s.) cefn-ysgrifen, ar-ysgrifen, ar-ysgrif
- ENDÓW**, (v. a.) cynnysgaeddu, gwaddoli, donio, arddonio
- ENDÓWED**, (part.) cynnysgaeddol, doniog, cynnysgaeddedig
- ENDÓWMENT**, (s.) cynnysgaedd, gwaddol, agweddi, argyfreu; dawn naturiaeth, dawnedigaeth
- ENDÚR**, (v. a.) cynnysgaeddu
- ENDÚRANCE**, (s.) parhâd, para, hiriant—goddefaint, goddefgarwch
- ENDÚRE**, (v.) goddef, dyoddef, ymddyoddef, ymaros—parhau, aros
- ENDWISE**, (adv.) ar ei ben, yn syth, yn union, gerfydd ei ben
- ENEMY**, (s.) gelyn, gwrthwynebwr, gwrthblaid: esgar, ysgar
- ENERGÉTIC**, (adj.) grymus, nerthol
- ENERGY**, (s.) nerth, nertholdeb, grym, gallu, gweithrediad
- ENÉRVATE**, (v. a.) gwanhau, gwanychu, amnerthu, dinerthu, dirymio—murseneiddio
- ENERVATION**, (s.) dirymiad, gwanhâd
- ENÉRVE**, (v.) eiddilo: *edr.* *Enervate*
- ENFÉBBLE**, (v. a.) gwanhau, gwanychu, llesgáu, eiddilo
- ENFÉOFF**, (v. a.) rhoddi, neu osod mewn meddiant
- ENFÓRCE**, (v. a.) cydnerthu, cryfhau, cadarnhau, ffyrfhau

- ENFORCÉMENT, (s.) diriad, cymhell-
iad—cadarnhad
- ENFRANCHISE, (v. a.) breinio, breini-
oli, rhyddhau, dinesyddio
- ENFRANCHISEMENT, (s.) breiniad,
rhyddhad, gwardigaeth o gaethiw-
ed, dinesyddiad
- ENGAGE, (v.) rhwymo, amrwymo—
atdeb, neu fechnio dros un—ymladd,
ymgyrchu, ammodi
- ENGAGEMENT, (s.) rhwymedigaeth,
ymrwymiad, addewid—cyfergyr,
ymladd, ymdrech, brwydr
- ENGENDER, (v. a.) cenhedlu, hilio,
epilio, ymddwyn, esgor, dwyn allan
- ENGINE, (s.) magnel, peiriant, er-
myg, offeryn
- ENGINEER, (s.) magnelwr
- ENGLAND, (s.) Lloegr, Lloegyr
- ENGLISH, (adj.) Saesnig: (s.) Saesneg
- ENGLÚT, (v. a.) llyngcu—digon, i,
llenwi, ymrythu, gorllenwi
- ENGORGE, (v. a.) trafllyngcu, llyngcu
- ENGRAFFT, (s.) planu i mewn, dod i
i mewn, impio
- ENGRAVE, (v. a.) argraffu, cerfio,
ysgythru â chyn, printio
- ENGRAVER, (s.) cerfiwr, ysgythydd
- ENGRAVING, (s.) ysgythradd, cerfiad,
crifelliad, crifiad
- ENGRÓSS, (v. a.) prynu y cwbl o
beth i'r dyben i'w werthu drachefn
am uwch pris, edwica—copio ysgri-
fen mewn llythyrenau mawrion
- ENGRÓSSMENT, (s.) cymmeriad ga-
fael ar, neu bwrcasiad y cyfan o
beth gan yr un, glân-ysgrifeniad
- ENHANCE, (v. a.) codi pris, anghwa-
negu pris, mwyhau
- ENHANCEMENT, (s.) codiad, neu ang-
hwanegiad pris, neu werth peth
- ENÍGMA, (s.) dammeg, dychymmyg,
dyfal-wers, cymmyg
- ENIGMÁTICAL, (adj.) damhegol, ty-
wyll, ammwys
- ENJÓIN, (v. a.) gorchymmyn, erchi
- ENJÓY, (v. a.) mwynhau, perchenogi
- ENJÓYMENT, (s.) mwynhad, mwyn-
iant, meddiant
- ENLARGE, (v. a.) helaethu, ehengu,
rhythu, mwyhau, ychwanegu
- ENLARGEMENT, (sub.) helaethiad,
ehengiadd, rhyddhad
- ENLÍGHT, } (v. a.) goleuo, eg-
ENLÍGHTEN, } luro, amlygu
- ENLÍVEN, (v. a.) adfywio, eneidio,
rhoddi arial, bywlogi, bywioll
- ENMITY, (s.) gelyniaeth, galanas,
gwthwynobrwydd, anghariad, cás,
dygasedd, malais, casedd
- ENNÓBLE, (v. a.) gwneuthur yn hy-
nod, gwneuthur yn fonheddig, ar-
dderchogi, enwogi, urddasu
- ENNÓBLEMENT, (s.) urddasiad, ar-
dderchafiad
- ENÓRMITY, (s.) afreolaeth, anllyw-
odraeth—llygredigaeth—drygioni,
casedd, anfadrwydd, ysgelerder
- ENÓRMOUS, (adj.) afreolus, anllyw-
odraethus—mawr, dirfawr, amros-
go, allan o fesur, anwedd
- ENÓRMOUSLY, (adv.) yn greulon,
allan o fesur, yn echryslawn
- ENÓUGH, (adj.) digon, digonol, gwa-
la: (s.) digonedd
- ENPÁSSANT, (adv.) ar y ffordd
- ENQUÍRE, (v. a.) ymorol, ymofyn,
ymgais, ceisio, gofyn, chwilio, holi
- ENRÁCE, (v. a.) cyffroi, cynhyrfu,
annog, ennyn llid, digio, gwylltio
- ENRÍCH, (v. a.) cyfoethogi, brasau
- ENRÓL, (v. a.) ysgrifenu mewn cof-
restr, neu gof-lyfr, cof.restru
- ENSÁMPLE, (s.) esampl, siampl
- ENSIGN, (s.) llumman, baner, ar-
wydd, penwn, baniar—llummanwr,
dygiawdr arwydd, banerwr
- ENSLÁVE, (v. a.) difreinio, caethiwó
- ENSLÁVEMENT, (s.) caethiwed
- ENSNÁRE, (v. a.) maglu, rhwydo,
byddaglu, tido, dichellu
- ENSÚE, (v. a.) canlyn, dilyn, erlyn
- ENTÁIL, (v. a.) sefydlu treftadaeth,
neu etifeddiaeth anwerthadwy, neu,
fel na's gall yr hwn a ddel i feddiant
o honi, ei rhoddi i'r sawl a fyno
- ENTÁNGLE, (v. a.) dyrysu, maglu,
nidro, methlu, byddaglu
- ENTER, (v. a.) myned i mewn.—*To
enter in a book*, ysgrifenu i lawr,
dodi ar lyfr.—*To enter on, or upon
a thing*, dechreu ar beth
- ENTERING, (s.) dyfodfa, cyntedd
- ENTERLÁCE, (v. a.) cymmhlethu,
cynghafu, cymmysgu, brithfygu
- ENTERPÁRLANCE, (s.) cydymddy-
ddan, cydsiarad, cydymddadleu
- ENTERPRISE, (s.) antur, anturiaeth,
cychwyn, beiddwaith

- E'NTERPRIZE**, (v. a.) anturio, am-
canu, cychwyn, ymgais
- ENTERTÁIN**, (v. a.) difyru, digryf-
hau—llettya — arfolli — porthi —
derbyn, croesawu
- ENTERTÁINMENT**, (s.) lletty, lletty-
wriaeth—gwledd, cyfeddach—der-
byniad—difyrgwch, digrifwch
- ENTHRÁL**, (v. a.) caethiwo
- ENTHRÁLMENT**, (s.) caethiwed
- ENTHRÓNE**, (v. a.) gorseddu, gosod
ar orseddfaingc
- ENTHÚSIASM**, (s.) tyb, neu goel fod
un yn cael ei dywys, neu ei gyfar-
wyddo trwy weithrediadau digyf-
rwing yr Ysbyrd Glân—gorawydd
- ENTHÚSIAST**, (s.) un yn ofer-dybied
ei fod yn cael ei gynhyrfu trwy
Ysbyrdoliaeth Duw, ymrwygwr
- ENTÍCE**, (v. a.) denu, hudo, llithio
- ENTÍCEMENT**, (s.) deniad, hudol-
iaeth, llithiad, hudiad
- ENTÍRE**, (adj.) cyfan, cyfangwbl,
didor, didoll, llawn, cyflawn
- ENTÍRELY**, (adv.) yn gyfan-gwbl, yn
llwyr-gwbl, yn llwyr, yn hollol
- ENTÍTLE**, (v. a.) rhoddi titl, rhoddi
hawl—enwi, galw
- E'NTITY**, (s.) hanfod, bod
- ENTÓIL**, (v. a.) maglu, dyrysu
- ENTÓMB**, (v. a.) claddu, daearu,
rhoddi yn y bedd
- E'NTRAILS**, (s.) ymysgaroedd, per-
fedd, coluddion
- E'NTRANCE**, (s.) mynediad i mewn,
dyfodfa—dechreuad, cychwyniad
- ENTRÁP**, (v. a.) rhwydo, tido, by-
ddaglu, maglu, cynllwyn
- ENTRÉAT**, (v.) erfyn, deisyfu, atto-
lwg, eiriol, attolygus eiriol
- ENTRÉATY**, (s.) erfyniad, ymbil,
attolygiad, deisyfiad, ymbiliad
- E'NTRY**, (s.) cyntedd, mynediad i
mewn, porth—goresgyn
- ENÚCLEATE**, (v. a.) esponio, egluro,
amlygu, dignewyllu
- ENÚCLEATION**, (s.) esponiad, amlyg-
iad, eglurhad, dignewylliad
- ENVÉLOP**, (v. a.) goblygu, plygu
mewn, anhuddo, cuddio, gorchudd-
io, arlenu, amwisgo
- ENVÉNOM**, (v. a.) gwenwyno
- E'NVIER**, (s.) cenfigenwr
- E'NVIOS**, (adj.) cenfigenus, cyng-
horfynus, maleisus
- E'NVIOSLY**, (adv.) yn genfigenus,
yn faleisus
- ENVÍRON**, (v. a.) amgylchu, am-
gylchynu, gwarchau, cylchynu
- ENÚMERATE**, (v. a.) rhifo, cyfrif
- ENUMERÁTION**, (s.) rhifiad, cyfrifiad,
rhifiad bob yn un
- ENÚNCIATE**, (v. a.) adrodd, ymad-
rodd, traethu, mynegi, datgan, cy-
hoeddi, datguddio
- ENUNCIÁTION**, (s.) ymadroddiad,
datganiad, cyhoeddiad, adroddiad
- ENVÓY**, (s.) cenad, negeswr
- E'NVY**, (s.) cenfigen, cynghorfynt,
cynddrygedd, malais: (v. a.) cen-
figenu, cynghorfynu
- ENWRÁP**, (v. a.) goblygu, plygu i
mewu, damblygu, amwisgo
- EPÁCT**, (s.) un dydd ar ddeg, sef y
rhagoriaeth amser rhwng cylch
blynyddol yr haul a deuddeg lleu-
ad; yr epact
- EPENTHESIS**, (s.) ychwanegiad llyth-
yren mewn gair
- EPHEMERA**, (s.) cryd-ddiwrnod,
brad-gyfarfod
- EPHÉMERIS**, (s.) dydd-lyfr—tabl yn
dangos cwrs y planedau
- E'PHOD**, (s.) ysgwyddwisg, ysgablar
- E'PIC**, (adj.) dangosol, adroddol
- E'PICURE**, (s.) gloddestwr, wtreswr,
afradlonwr, glythwas
- EPICURÉAN**, (s.) un o dŷb Epicurus,
yr hwn oedd yn dal mai plesur oedd
penllâd, neu daioni penaf dyn:
(adj.) rhydrythyll, afradlon, glwth
- EPICÚRISM**, (s.) rhysedd, wtres,
gloddest, glythni, blysigrwydd
- EPIDÉMIC**, } (adj.) cyffredin, a
EPIDÉMICAL, } ymwasgaro dros law-
er o bobl, megis y plâ—llun
- EPIGÁSTRÍUM**, (s.) y gest, y bol
o'r cylla i wared, gwaelod y bol
- E'PIGRAM**, (s.) pennill, englyn
- EPIGRAMMÁTIC**, } (adj.) englyn-
EPIGRAMMÁTICAL, } aidd
- E'PIGRAPH**, (s.) argraff, testun, titl
- EPILEPSY**, (s.) yr haint dygwydd, y
gloesion llewig, y gloesion mawr,
clwyf tegla, llesmair-glwyf
- EPILEPTIC**, (adj.) darostyngedig i'r
cyfryw glefyd
- E'PILOGUE**, (s.) gorffen-chwedl, gor-
ffen-iaith, argae, diwedd-glo
- EPIPHANY**, (s.) from Gr. *Επιφάνεια*,

- appearance, or manifestation*, ymddangosiad, neu amlygiad, yr ystwyll, gŵyl a gynnalir ar y deuddegfed dydd wedi'r Nadolig mewn coffadwriaeth o ymddangosiad ein Hiachawdwr i'r byd, trwy y seren a ymddangosodd i ddoethion y dwyrain, ac a'u cyfarwyddodd i'r man lle ganwyd
- EPIPHONÉMA**, (s.) diwedd-iaith, diwedd-lef
- EPISCOPACY**, (s.) esgobaeth, esgobawd, llywodraeth esgobawl
- EPISCÓPAL**, (adj.) esgobaidd
- EPISCOPATE**, (s.) esgobaeth
- EPISEDE**, (s.) hanes a osodir i mewn gan fardd, neu ystoriawr, ag a fo'n anmherthynasol i'r testun a f'ontarno
- EPISTLE**, (s.) llythyr, llythyr anfon
- EPISTOLARY**, (adj.) epistolaid
- EPIGRAPH**, (s.) beddargraff, ysgrifen ar fedd, beddgerdd
- EPIPHALAMIUM**, (s.) priodasgerdd, cerdd briodas
- EPIPHET**, (s.) gair doddi, addas-air
- EPI'TOME**, (s.) crynodeb, talfyriad, cwtogiad, talgryniad
- EPI'TOMISE**, (v. a.) talfyru, cwtogi, talgrynu, crynhoi
- EPI'TOMIST**, (s.) talfyrwr
- EPÓCH**, } (s.) *from Gr. Εποχή, a*
- EPÓCHA**, } *keeping back, or retention*, attaliad; amser nodedig oddiwrth pa un y cyfrifir blynyddoedd
- EPULÓSITY**, (s.) glythineb, glythni
- EQUABÍLITY**, (s.) cyfartaledd
- E'QUABLE**, } (adj.) cyfartal, go-
- E'QUAL**, } gymmaint, gogyfuwch, gogystal, gwastad, cystadl: (s.) cydradd, cyfurdd
- EQUALITY**, (s.) cyfartalwch, gogystadledd, gwastadrwydd
- E'QUALLY**, (adv.) yn gyfartal
- EQUANIMITY**, (s.) gwastadrwydd meddwl, meddwl cyfartal, cymmodlonedd, tawelfryd
- EQUANÍMIOUS** (adj.) cyfartalfryd, gwastadfryd, addwynfryd
- EQUÁTION**, (s.) cymmedroldeb, gogymhwysdra, cyhydedd
- EQUÁTOR**, (s.) siel, neu gylch yn rhanu y ddaear yn ddwy ran gogymmaint, a phan byddo'r haul yn y cylch hwn, mae'r dydd a'r nos yr un hyd trwy'r holl fyd, gogyhydedd
- EQUÉSTRIAN**, (adj.) marchawl
- EQUIDISTANT**, (adj.) o'r un bellder
- EQUILÁTERAL**, (adj.) cyfochr
- EQUILÍBERATE**, (v. a.) cydbwysu, cyd-dafoli, gwastadbwysu
- EQUILIBRÁTION**, (s.) cyd-dafoliad, cydbwysad
- EQUILÍBRIUM**, (s.) uniawnbwys, cydbwys, gwastadbwys, cydbwysedd
- EQUINÓCTIAL**, (s.) llinyn y cyhydedd
- E'QUINOX**, (s.) cyhydedd dydd a nos
- EQUÍP**, (v. a.) addurno, taclu, darparu, arlwyu, cymhwyso
- E'QUIPAGE**, (s.) addurn meirch, seirch—gogorodd—trec, addurn
- EQUÍPMENT**, (s.) addurniad—addurn, trec, arddarpariad
- EQUIPÓISE**, edr. *Equilibrium*
- EQUIPÓLLENCY**, (s.) gogydalluoga'rwydd, cystadledd, cyfartalwch
- EQUIPÓLLENT**, (adj.) cystadl, cyfartal, cydnerthol, cyfrymus
- EQUIPÓNDERANCE**, (s.) cydbwysedd
- EQUIPÓNDERANT**, } (adj.) cydbwys-
- EQUIPÓNDEROUS**, } edd
- E'QUITABLE**, (adj.) cymmwys, union, cyfiawn, cymhesur, cymhedrol
- E'QUITABLY**, (adv.) yn gyfiawn, yn gymmwys
- E'QUITY**, (s.) iawnder, unionder, cyfiawnder, gwastadrwydd
- EQUÍVALENCE**, } (s.) cydwerth, cyst-
- EQUÍVALENCY**, } tadledd
- EQUÍVALENT**, (adj.) cystadl, cystal, o gydwerth, cyfrdál
- EQUÍVOCAL**, (adj.) ammwys, annily, petrus, deufeddl
- EQUÍVOCATE**, (v. n.) arfer mwysair, neu eiriau dan-ddeall
- EQUIVOCÁTION**, (s.) arferiad mwysair, deueiriogrwydd
- ERA**, edr. *Æra*, and *Epoch*
- ERÁDICATE**, (v. a.) dadwreiddio, diwreiddio
- ERADICÁTION**, (s.) diwreiddiad
- ERÁSE**, (v. a.) crafu ymaith, dileu
- ERÁSEMENT**, (s.) dilead, dýstrywiad, anrheithiad
- ERE**, (adv.) cyn, cyn nag.—*Ere long*, cyn b'o hir.—*Ere now*, cyn hyn
- ERÉCT**, (v. a.) codi, cyfodi, codi i fynu, sythu: *fig.* adeiladu: (adj.) syth, unionsyth, yn ei union sefyll
- ERÉCTION**, (s.) seddiad—adeiladiad

- ERÉCTNESS**, (sub.) unionder, syth-rwydd, uniawd safiad
ÉRÉMITE, (s.) meudwy:edr. *Hermit*
ÉRGO, (adv.) am hyny, gan hyny
ÉRMIINE, (s.) pân, pali
ERÓDE, (v. a.) amgnoi, cnoi ymaith
EROGATION, (s.) rhoddiad, cyfraniad
ERR, (v. a.) cyfeilorni, crwydro, gwibio, amryfuseddu, myned ar ddisperod, ar ddigrain—camsynied
ÉRRABLE, (adj.) cyfeilioruadwy—darostyngedig i gamsynied
ÉRRAND, (s.) cenadwri, neges, herodraeth, goruchwyliaeth
ÉRRANT, (adj.) gwibiog, crwydredig:edr. *Arrant*
ERRÁTA, (s. plur.) beiau, gwallau
ERRÁTIC, (adj.) gwibiog, crwydredig, direol, crwydraidd
ERRÓNEOUS, (adj.) cyfeiliornus, beius, camweddus, camsyniadol
ERRÓNEOUSLY, (adv.) yn gyfeiliornus, yn gamsyniadol
ÉRROR, (s.) camsyniad, amryfysedd, camdyb, camgymeriad, cyfeiliorn, cyfeiliornad, dotiad
ERST, (adv.) o'r blaen, cyn hyn, hyd yn hyn, gynt
ERUBÉSCENCE, (s.) gwridrwydd, cywilyddrwydd, ymgochiad
ERUCTATION, (s.) bytheiriad
ERUDITION, (s.) dysg, addysg, dysgeidiaeth, gwybodaeth
ERÚPTION, (s.) rhuthr, rhuthr allan, toriad allan, crug-darddiad
ERYSÍPELAS, (s.) tân iddw
ESCALÁDE, (s.) dringheddiad gwelydd
ESCAPE, (v. a.) diangc, ymddiangc. ffoi, ymochelyd: (s.) ffoedigaeth, ffo, cil, diangfa
ÉSCHAR, (s.) craith, craf-graith
ESCHEAT, (s.) fforffed, neu ddirwy i arglwydd y maenor
ESCHÉW, (v. a.) gochel, ffoi rhag, cilio, cilio oddiwrth
ESCORT, (v. a.) canymdoi, amddiffyn, noddi
ESCÚTCHÉON, (s.) tarian, astalch, ysgwyd, aes, bwyled, arwydd len
ESPÉCIAL, (adj.) penaf, arbenig, enwedigol, neillduol
ESPÉCIALLY, (adv.) yn benaf, yn bendiannod, yn bendifaddau, o flaen dim, yn enwedig, 2 Tim. iv. 13.
- ESPÓUSAL**, (adj.) dyweddiol, a berthyn i briodas, neithiorawl
ESPÓUSALS, (s. has no sing.) dyweddiad, cred priodas: fig. priodas
ESPÓUSE, (v. a.) dyweddio, rhoddi cred priodas, priodi
ESPY', (v. a.) yspio, fforio, dysgwyl, golygu, syllu, edrych, Jos. xiv. 7.
ESQUÍRE, (s.) ysgwier, yswain, is-amer—cludydd arfau
ESSÁY, (s.) prawf, profid, cynnyg, cais, ymgais—byr draethawd ar beth: (v. a.) profi, ceisio, rhoddi cais, cynnyg, ymegnio
ÉSSENCE, (s.) bod, hanfod, sylwedd
ESSÉNTIAL, (adj.) angenrheidiol, anhepgorol, hanfodol, sylweddol: (s.) hanfod, natur, prif bwynt
ESSÓIGN, } *in law*, (sub.) esgus am
ESSÓIN, } beidio ymddangos pau fyddo gwedi ei wysio, asswyn
ESTÁBLISH, (v. a.) sefydlu, seilio, gosod, cadarnhau, diogelu, gwneuthur yn ddilys ac yn safadwy, sicrau
ESTÁBLISHMENT, (s.) sefydliad, sicrhad, diogelrwydd, cadernid, dilysrwydd, cadarnhad, cyfnerthiad
ESTÁTE, (s.) ystâd, ystum, cyflwr, ansawdd, safiad—ctifeddiaeth, tref-tad, tref-tadaeth, tir meddiannol
ESTÉEM, (v. a.) prisio, rhoddi bri, cyfrif, perchu, anrhydeddu, barnu, tybio: (s.) prisiad, bri, parch, cymmeriad, cymmeradwyaeth
ÉSTIMABLE, (adj.) parchus, prif-fawr, gwerthfawr, cyfeifol
ÉSTIMATE, (v. a.) prisio, gosod pris-ar, cyfrif, ystyried, barnu
ÉSTIMATE, } (s.) prisiad, cyfrif-
ESTIMÁTION, } ad. barn, tyb
ÉSTIVAL, (adj.) hafaidd, hafawl
ESTRÁNGE, (v. a.) dycithro, ymddy-eithro, estroni, estroneiddio
ESTUARY, (s.) caingc o fôr, mor-nant, morgamlas, môr ddwfr
ETC, or &c. (*contraction of et cæ-tera*) ac felly yn y blaen, a'r cyfeilyb
ÉTÉRNAL, (adj.) tragywyddol, di-drangc, bythol, anfarwol, annherfynol, diddechreu a diddiwedd
ÉTÉRNALIZE, (v. a.) tragywyddoli
ÉTÉRNALLY, (adv.) yn dragywydd
ÉTÉRNITY, (s.) tragywyddoldeb, byth

- ETÉRNIZE**, (v. a.) gwneuthur yn an-
 nherfynol, tragwyddoli
ETHER, (s.) yr awyr, yr wybr
ETHÉREAL, (adj.) wybraidd, nefol-
 aidd, awyrol, wybrenol
ETHIC, } (adj.) moesol, yn trae-
ETHICAL, } thu ar foesoldeb
ETHICS, (s.) moesoldeb, addysg
 moesau, moes-addysg, athrawiaeth
 moesau, moes-athrawiaeth
ETHNIC, (adj.) paganaidd
ETHNICS, (s.) paganiaid, cenedl-
 oedd: *sing.* cenedl-ddyn, pagan
ETYMOLOGICAL, (adj.) yn perthyn i
 dadogaeth geiriau, tadogaethol
ETYMOLOGY, (s.) *from Gr.* ετυμος,
true, gwir, and λογος, *word or*
speech, gair neu ymadrodd; tad-
 ogaeth geiriau
ETYMON, (s.) gwir-air, y gair de-
 chreuol oddiwrth ba un y mae gair
 arall yn deillio, gwreidd-air
EVACUATE, (v. a.) gwaghau, ar-
 lloesi, diyspyddu, allwys
EVACUATION, (s.) gwaghad, diys-
 pyddiad, arlloesiad
EVÁDE, (v. a.) diangc, ymddiangc
 trwy gyfrwysdra, ffoi, gochelyd
EVAGÁTION, (s.) gwibiad, crwydrad
EVANÉSCENT, (adj.) diflan, diflaned-
 ig, dedwynol, diflanus
EVANGÉLICAL, (adj.) efengylaidd
EVÁNGELIST, (s.) efengylwr
EVÁNGELIZE, (v. a.) efengylu
EVÁNID, (adj.) diflanedig, diflan,
 methedig, gwan, gwanaidd
EVÁPORATE, (v.) tarthu, myg-
 darthu, anweddu
EVAPORÁTION, (s.) mygdarthiad
EVÁSION, (s.) ystryw, ystrangc, di-
 chell, cyfrwysdra, ffoedigaeth trwy
 ddichell, cyfrwys ocheliad
EVÁSIVE, (adj.) cyfrwys, dichellgar,
 hocedus, ystrywgar, gochelus
EÚCHARIST, (s.) *from Gr.* ευ, *well*,
da, and χρας, *thanks*, diolch; di-
 olchgarwch—swper yr Arglwydd
EVE, (s.) noswyl, gwylnos
EVEN, (s.) gosper, prydawn, yr
 hwyr, echwydd, pryd echwydd,
 ucher: (adj.) cyfartal, gogym-
 maint, gogyfnwch, gogystal, gwas-
 tad, cyfwlch, cymmwys, cymmesur:
 (v. a.) gwastatáu, uniawnu, cyfar-
 talu, cystadlu: (adv.) hyd y nôd,
 i.e. yn wir, yn ddiau, sef
EVENING, (s.) prydawn, gosper
EVENNESS, (s.) gwastadrwydd, cyf-
 artalwch, llyfnder, cyfartaledd
EVÉNT, (s.) damwain, dygwydd,
 canlyniad, dygwyddiad
EVÉNTILATE, (v. a.) nithio, gwyn-
 tyllio: *fig.* holi, ymofyn, chwilio
EVÉNTUAL, (adj.) damweiniol
EVER, (adv.) bob amser, byth, eri-
 oed, yn wastadol, yn dragywydd
EVERGREENS, (s. pl.) gwyrddion y
 gauaf
EVERLASTING, (adj.) tragwyddol,
 bythol, didrangi, anfarwol
EVERLASTINGLY, (adv.) yn dragy-
 yddol, byth bythol
EVERMÓRE, (adv.) bob amser, yn
 oes oesoedd, yn ddiawl, yn drag-
 wyddol, yn ddirangc
ÉVERSE, } (v. a.) dymchwelyd—di-
EVERT, } nystrio, anrheithio
EVERY, (adj.) pob un, pob rhyw
 un, pob
ÉVÉSTIGATE, (v. a.) dyfal chwilio,
 chwilio allan, olrhain
ÉVÍCTION, (s.) dyfarniad, profiad,
 prawf, eglurhad, arddangosiad
ÉVÍDENCE, (s.) tystiolaeth, prawf,
 eglurder, hyspysrwydd, profiad:
 (v. a.) tystio, profi, dadanhuddo
ÉVÍDENT, (adj.) eglur, amlwg, goleu
ÉVÍDENTLY, (adv.) yn eglur, yn sicr
ÉVIL, (adj.) drwg, drygionus, anfad,
 mall—truenus, niweid: (s.) dryg-
 ioni, drwg, echrys, clefyd
ÉVÍNCE, (v. a.) profi, dangos, gwneu-
 thur yn amlwg trwy resymau
ÉVÍNCIBLE, (adj.) dangosadwy, prof-
 adwy, neu a ellir ei brofi
ÉVÍSCERATE, (v. a.) diberfeddu
ÉVÍTABLE, (adj.) gocheladwy
ÉVULOLOGY, (s.) *from Gr.* ευ, *well*, da,
 λογος, *word*, gair; gair da, moliant, clod
EÚNUCH, (s.) *from Gr.* ευμ, *bed*,
 gwely, and ιχω, *to have*, cael; o
 herwydd y cyfryw oeddynt yn cael
 gofal yr ystafelloedd-gwely yn y
 gwledydd dwyreiniol, dyspaidd
EVOCÁTION, (s.) galwad allan
ÉVÓLVE, (v. a.) dadblygu, treiglo
 allan, dad-ddyrysu, egori
ÉVOLÚTION, (s.) dadblygiad

- EUPHONY**, (s.) *from Gr. eu well, da, and φων, voice*, lleferydd, cywir-sain, cyghanedd, pereidd sain
- EUPHÓNICAL**, (adj.) cyghaneddol
- EURÓCLYDON**, (s.) gwynt tra thymhestlog, dwyrain ogleddol wynt
- EUROPEAN**, (adj.) Ewropaidd
- E'URUS**, (s.) dwyreinwyut
- EWE**, (s.) daſad, mamog.—*Ewe big with lamb*, daſad gymwyn
- E'WER**, (s.) dyfrlestr, ysten
- EXÁCERBATE**, (v. a.) gerwinio, cythruddo, chwerwi, cyffroi
- EXÁCT**, (adj.) manol, cywraint, cywir, perffaith: (v. a.) gofyn, erchi, gorchymyn—gormesu, cribddeilio
- EXÁCTION**, (s.) amraint, trêth gribddail, cribddail, gorthrymdreth
- EXÁCTLY**, (adv.) yn gymmwys, yn gywraint, yn fanol, yn gywir
- EXÁCTNESS**, (s.) cywreinrwydd, manolrwydd, cywiredd
- EXÁGGERATE**, (v. a.) pentyru, 'chwanegu, helaethu, mwyhau
- EXÁGITATE**, (v. a.) cyffroi, cynhyrfu, ysturo, blino, cythruddo
- EXÁLT**, (v. a.) dyrchafu, arddyrchafu, codi, moliannu clodfori, mawrygu: *fig.* urddasu, codi i anrhydedd a gallu, mawrhau
- EXALTÁTION**, (s.) dyrchafiad, arddyrchafiad, codiad, mawrygiad, urddasiad, arwyrain
- EXÁMEN**, (s.) dyfal holiad
- EXAMINÁTION**, (s.) holiad, holiaeth, ymofyniad, profiad, chwiliad
- EXÁMINE**, (v. a.) holi, chwilio, ymofyn, ystyried, profi, arholi
- EXÁMINER**, (s.) holwr, ymofynwr
- EXÁMPLE**, (s.) esampl, siampl, patfwn, cynllun, cynddelw
- EXÁNGUIOUS**, (adj.) diwaed, gwelw
- EXÁNIMATE**, (adj.) marw, dienaidd, diysbryd: *fig.* ofnog, digalon, synnedig, difywyd
- EXANIMÁTION**, (s.) difuddiad bywyd, marwolaeth, dieneidiad
- EXÁNTLATE**, (v. a.) gwaghâu, arloesi, dyspyddu
- EXÁSPERATE**, (v. a.) annog, cyffroi, digio, blino, cynruddo
- EXASPERÁTION**, (s.) cyffroad, annogiad, dygyffroad, cynddaredd
- EXCANDÉSCENCE**, (s.) brydaniaeth, poethder, ffromder, poethni
- EXCÁVATE**, (v. a.) casnu, ceïo
- EXCAVÁTION**, (s.) casnad, ceüad
- EXCÉED**, (v. a. and n.) rhagori, blaenori, goruchio—myned tu hwnt
- EXCÉEDING**, (adj.) rhagorol, godidog, da dros ben, tra, Rhuf. vii. 13.
- EXCÉEDINGLY**, (adv.) yn rhagorol
- EXCÉL**, (v. a.) rhagori, amgenu, blaenori, trechu, myned tu hwnt
- ÉXCELLENCE**, } (s.) rhagoriaeth go-
- ÉXCELLENCY**, } didawgrwydd, ardderchawgrwydd, rhagorgamp
- ÉXCELLENT**, (adj.) rhagorol, ardderchog; godidog, diareb
- ÉXCELLENTLY**, (adv.) yn rhagorol
- EXCÉPT**, (v. a.) llysu, gadael allan: (prep.) oddi eithr, namyn, onid, heblaw
- EXCÉPTION**, (s.) eithrad, llysiant, nam
- EXCERN**, (v.) gwasgu allan
- EXCÉPTIONABLE**, (adj.) a allir ei ammau, eithradwy, llysadwy
- EXCÉSS**, (s.) rhyseidd, gormodedd, traha, anghymmedroldeb
- EXCÉSSIVE**, (adj.) anghymmedrol, allan o fesur, dirfawr, tros ben mesur, rhy, rhyfawr, gormodd
- EXCHÁNGE**, (v. a.) newidio, cyfnewidio: (s.) cyfnewid, cyfnewidiad, cyfnewidty, newidfa
- EXCHEAT**, *edr. Escheat*
- EXCHÉQUER**, (s.) syllty, trysordy, lle cedwir cyllid y brenin
- EXCÍSE**, (s.) ardreth, toll, cyllid, dof-raeth: (v. a.) ardrethu
- EXCÍSEMAN**, (s.) ardrethwr, casglwr cyllidau, tollydd, ceisydd
- EXCISION**, (s.) toriad ymaith, trychiad, difrodiad, dinystryiad
- EXCITÁTION**, (s.) cyffroad, cynhyr-fiad, annogiad, anosiad
- EXCÍTE**, (v. a.) cyffroi, cynhyrfu, annog—deffroi, dihuo
- EXCÍTEMENT**, (s.) annogaeth, cynhyr-fiad, annogiad
- EXCLÁIM**, (v. n.) llefain, dolefain, croch waeddi, ubain, croch-lefain, wfftio—dywedyd yn erbyn
- EXCLAMÁTION**, (s.) gwaedd, crochwaedd, bloedd, boullf, ysgarm
- EXCLÚDE**, (v. a.) cau allan; llysu, rhwystro, cadw oddiwrth
- EXCLÚSION**, (s.) caead allan, gwrthodiad, llysiad, llysiant

- EXCLUSIVE**, (adj.) yn cau allan; heb, heblaw, allan gaeadawl
- EXCÓGITATE**, (v. a.) dychymmygu; meddylio, cael allan trwy fyfyrío
- EXCOMMÚNICATE**, (v. a.) ysgymuno, digymuno
- EXCOMMÚNICÁTION**, (s.) ysgymundod, anghyfranogiad
- EXCÓRIATE**, (v. a.) blingo, digroeni, pilio, dirisglo
- EXCORIÁTION**, (s.) blingad
- EXCREATE**, (v. a.) peswch-boeri, poeri trwy egni, hoch-boeri
- EXCREMENT**, (s.) carthion, tom
- EXCRÉSCENCE**, } (s.) attwf, tyfiad,
EXCRÉSCENCY, } twddf—hwrwg
- EXCRÚCIABLE**, (adj.) blinadwy, arteithiol, poenfawr, poenadwy
- EXCRÚCIATE**, (v. a.) blino, poeni, gofidio, arteithio
- EXCÚLPATE**, (v. a.) esgusodi, rhyddhâu oddiwrth gyhudd
- EXCÚRSION**, (s.) osgoad, ysglent, gwib, mynediad oddiar y ffordd
- EXCÚRSIVE**, (adj.) gwibiog, crwydr-edig, gwibredawl
- EXCÚSABLE**, (adj.) esgusodol, pardynol, esgusadwy, maddeuol
- EXCÚSE**, (v. a.) esgusodi, esguso, aswyno: (s.) esgus, esgusod, ymesgus
- EXECRABLE**, (adj.) echryslawn, atgas, dygas, melltgedig, esgymyn
- EXECRABLY**, (adv.) yn felltgedig; yn echryslawn, yn atgas
- EXECRATE**, (v. a.) melldigo, melldithio, rhegu: *fig.* ffeiddio, casau
- EXECRÁTION**, (s.) melldith, rhêg, ymreg, rhegfa, melldithiad
- EXECUTE**, (v. a.) gwneuthur, cwblhau, cyflawni, dwyu i ben—arteithio, dihenyddu
- EXECÚTION**, (s.) cyflawniad, gweithrediad, ymarferiad—artaith
- EXECÚTIONER**, (s.) arteithydd, dihenyddiwr, dialwr, cospwr
- EXECÚTIVE**, (adj.) gwneuthurol, cyflawniadol, gorchwyliaethol
- EXECÚTOR**, (s.) un a osodo gymydwyr i gyflawni'r erthyglau cynnwysedig yn ei ewyllys
- EXECÚTRIX**, (s.) cymmyn weinyddes
- EXÉGÉTICAL**, (adj.) eglurhawl
- EXÉMPLAR**, (s.) siamgl, patrwn, cynllun, cynddelw, egluryn
- EXÉMPLARY**, (adj.) yn rhoddi esampl—hynod, anghrefftiol
- EXÉMPLIFICATION**, (s.) rhoddiad esampl, neu gopi, cynlluniad
- EXÉMPLIFY**, (v. a.) copio, ysgrifenu allan—eglurhau, esponio, amlygu
- EXÉMP**, (v. a.) rhyddhau, breinio: (adj.) rhydd, esgusodol, dirwym
- EXÉMPTION**, (s.) rhyddhâd, rhyddid, braint, trwydded, breiniad
- EXÉNTERATE**, (v. a.) diberfeddu
- EXÉQUIES**, (s.) arwyl, angladd, cynhebrwng, defodau claddedigaeth
- EXERCISE**, (s.) ymarfer, ymarferiad, gweithrediad, gwneuthuriad: (v. a.) gwneuthur, ymgynnesfio, profi
- EXÉRT**, (v. a.) egnio, ymegnio, ymorchestu, gwneuthur ei oreu
- EXÉRTION**, (s.) ymdrechriad, ymegniad, ymroddiad
- EXETER**, (the chief city of Devonshire) Pencaer, Caerfynydd, Prifddinas Dyfneint
- EXHALÁTION**, (s.) mygdarth, tarth, ager, agerdd, anwedd
- EXHÁLE**, (v. a.) tarthu, agerddu, bwtrw tarth, mygdarthu, anadlu
- EXHÁUST**, (v. a.) diyspyddu, gwaghau—tynu allan, llwyr dreulio
- EXHIBIT**, (v. a.) rhoddi ger bron, gosod allan yn ngŵydd, dangos
- EXHIBÍTION**, (s.) amlygiad, dangosiad, eglurhâd, rhoddiad ger bron—dogn, lwfiedigaeth, tâl
- EXHÍLARATE**, (v. a.) llawenu, lloni, dyddanu, sirio, sirioli
- EXHÓRT**, (v. a.) cynghori, anghori, annog, deisyfu, 1 Thes. iv. 1.
- EXHORTÁTION**, (s.) anghoriad, cyngor, cynghoriad, annogiad
- EXHÓRTATORY**, (adj.) cynghorus, annogol, annogaethol
- EXICATE**, (v. a.) sychu
- EXÍGENCE**, } (s.) rhaid, anghen-
EXÍGENCY, } rhaid, angen, eisiau, anhepgorwch, ing, cyfyngder cyni
- EXÍGENT**, (s.) achos anhepgorol, angenrheidrwydd, dir-angen
- EXIGÚITY**, (s.) bychander, eiddilwch, buchodrwydd
- EXÍGUOUS**, (adj.) bychan, eiddil
- EXÍLE**, (s.) herwriaeth, deoliad, alldudaeth—difro, gŵr deol, herwr: (v. a.) difroi, deol, alltudo, taryru, didirio, allwladu

EXÍLEMENT, (s.) alltudaeth
EXÍMIOUS, (adj.) rhagorol, godidog
EXINANÍTION, (s.) diddymiad, dielwad, gwaghad, dielwedd
EXÍST, (v. n.) bod, hanfod, byw
EXÍSTENCE, } (s.) hanfod, bod, bod-
EXÍSTENCY, } olaeth, hauffod, hanfodaeth
EXÍSTENT, (adj.) hanfodol
EXISTIMÁTION, (s.) tŷb, barn—bri, cyfrif, cymmeriad
EXIT, (s.) mynediad allan, ymadawiad, diwedd, marwolaeth
EXODUS, } (s.) *from Gr. εἶ, out, all-*
EXODY, } an, and ὁδος, way, ffordd; *so called by the Septuagint Translators, because it contains the Departure of the Israelites from Egypt; enw a roddir gan y deg a thrugain i ail lyfr Moses, yr hwn enw sydd yn arwyddocau, mynediad o le; neu ymadawiad*
EXÓMPHALUS, (s.) *from Gr. εἶ, and ομφάλος, navel, bogail; bogeilchwydd*
EXÓNERATE, (v. a.) dadlwytho, dilwytho, datbynio, esmwythau
EXONERÁTION, (s.) dadlwythad
EXORABLE, (adj.) hawdd ymbil ag ef, hawdd eiriol arno, cymmodadwy
EXÓRBITANCE, } (s.) cyfeiliorn, af-
EXÓRBITANCY, } reolaeth, ymadawiad dirfawr oddiwrth reolau rhinwedd, dirfawredd, anweddeiddra
EXÓRBITANT, (adj.) direol, allan o reol, anghymmedrol, allan o fesur
EXORCÍSE, (v. a.) tyngheðu, consurio, bwrw allan gythreuliaid
EXÓRCISM, (s.) tynghediad, consuriad, swyn-gyfaredd
EXÓRCIST, (s.) tynghedwr, consuriwr, swynwr, tynghedydd
EXÓRDIUM, (s.) dechreuad ymadrodd, priol, rhagymadrodd
EXORNÁTION, (s.) addurniad, harddiad, tacliad
EXÓTICK, (s.) alltud, dyeithr
EXPÁND, (v.) lledu, ymledu, taenu allan, egori, dadblygu
EXPÁNSE, (s.) ehangder, ymlediad
EXPÁNSION, (s.) llediad, egoriad—pellder, ehangder, taeniad
EXPÁTIATE, (v. a.) helaethu, ymhelaethu, ymledu

EXPÉCT, (v. a.) dysgwyl, aros, edrych am; gobeithio, ymaros
EXPÉCTANCE, } (s.) dysgwyliad—
EXPECTÁTION, } gobaith, ymarosiad
EXPÉCTANT, (adj.) dysgwyladwy, gobeithiol: (s.) dysgwyliwr
EXPÉDIENCE, } (s.) addasrwydd;
EXPÉDIENCY, } cymhwysder, cyfaddasrwydd, buddloldeb
EXPÉDIENT, (adj.) cymmwys, addas, cyfaddas, buddiol, llesol
EXPÉDITE, (v. a.) gwared, achub—brysio, dyfrysio, prysuro, ffrystio, dirwystro, rhwyddhau
EXPÉDÍTION, (s.) ffwrst, brŷs, dyfrys—ymgychwyn, cyrch, taith
EXPÉDÍTIUS, (adj.) esgud, diwyd, difusgrell, buan, brysgar, cyflym
EXPÉL, (v. a.) gyru allan, gwthio allan, gyru ymaith, ymlid ymaith
EXPÉNCE, (s.) traul, cost
EXPÉND, (v. a.) gwario, treulio, costio
EXPÉNSIVE, (adj.) treulfawr, costfawr, costus, afradus
EXPÉRIENCE, (s.) prawf, profiad: (v. a.) profi, ymbrofi, teimlo
EXPÉRIENCED, (adj.) profiadol
EXPÉRIMENT, (s.) prawf, cais
EXPÉRIMENTAL, (adj.) profiadol
EXPERIMENTALLY, (adv.) yn brofiadol, ar brawf, trwy bosiad
EXPÉRT, (adj.) cyfarwydd, celfydd, cywraint, hyfedr, campus, hwylus
EXPÉRTNESS, (s.) cyfarwyddyd, celfyddyd, cŷwreinrwydd, gwybodaeth, deheurwydd, medrusrwydd
EXPIABLE, (adj.) diwygiol, a allir gwneuthur iawn drosto, dileadwy
EXPIATE, (v. a.) gwneuthur iawn, dyhuddo, diwygio
EXPIÁTION, (s.) iawn diwygiad
EXPIÁTORY, (adj.) â gallu i wneud iawn, dyhuddawl, cymmodlonus
EXPIRÁTION, (s.) ymadawiad â'r ysbryd—diwedd, terfyniad
EXPIRE, (v. a.) anadlu allan—tregu, marw, ymadael â'r ysbryd—darfod, terfynu, diweddu
EXPLÁIN, (v. a.) amlygu, egluro, esponio, eglurhau, deongli
EXPLANÁTION, (s.) esponiad, amlygiad, eglurhad, deongliad
EXPLANÁTORY, (adj.) amlygus
EXPLICABLE, (adj.) amlygadwy
EXPLICATE, (v. a.) dadblygu

- EXPLICÁTION**, (s.) dadblygiad
EXPLICATIVE, (adj.) amlygus
EXPLÍCIT, (adj.) dadblygedig: *fig.* amlwg, eglur, goleu, pendant
EXPLÍCITLY, (adv.) yn oleu, yn amlwg, yn egur, yn bendant
EXPLÓDE, (v. a.) gyru allan trwy ddirmyg ac anmharch, gwrthod yn ddirmygus, hwtio, goganu
EXPLÓIT, (s.) gweithred, gorchwyl
EXPLORÁTION, (s.) chwiliad, ymofyniad, holiad, fforiad
EXPLÓRE, (v. a.) profi, gwneuthur prawf, chwilio, holi, syllu
EXPLÓSION, (s.) gyriad allan trwy sŵn, sŵn ergyd o wn neu ddryll, ysgort, tafliad allan, hwtiad
EXPÓRT, (v. a.) trawsglwydd, llam-dwyo, anfon allan
EXPORTÁTION, (s.) trawsglwyddiad, llamdwriad, môr-drosiad
EXPÓSE, (v. a.) gosod allan, bwrw allan, gosod mewn perygl, dinoethi
EXPOSÍTION, (s.) esponiad, deongliad, eglurhad, amlygiad, egoriad
EXPÓSITOR, (s.) esponiwr, deonglwr
EXPÓSTULATE, (v. n.) ymddadlu, ymresymu, ymliwied, cyfymliw
EXPOSTULÁTION, (s.) ymresymiad, ymliw, cyfymliw
EXPÓSURE, (s.) gosodiad yn agored, neu yn amlwg, neu yn ddarostyngedig i gosp, niweid, neu berygl
EXPÓUND, (v. a.) esponio, egluro, amlygu, deongl, lladmeru
EXPÓUNDER, *edr. Expositor*
EXPRÉSS, (v. a.) datgan, traethu, gosod allan, darlunio—gwasgu allan: (adj.) eglur, amlwg, pendant, sicr, diau, dilys—gwir: (s.) cenad, cenadwri
EXPRÉSSIBLE, (adj.) traethadwy
EXPRÉSSION, (s.) dywediad, gair, ymadrodd, adroddiad, darluniad
EXPRÉSSIVE, (adj.) mynegol, dangosol, cryf, cynhwysfawr
EXPRÉSSLY, (adv.) yn amlwg, yn eglur, yn bendant, wrth ei enw
EXPROBRATE, (v. a.) edliw, ymliw, lliwio, dannod, lliwied
EXPROBRÁTION, (s.) lliwiant, edliwiant, dannodiaeth, edliwiad
EXPRÓPRIATE, (v. a.) arallu
EXPÚGN, (v. a.) goresgyn, gorchfygu, gorfod ar, ymlid allan
EXPÚLSE, (v. a.) gyru allan, bwrw ymaith, troi, neu ymlid allan
EXPÚLSION, (s.) gyriad allan, bwrriad ymaith, ymlidiad
EXPÚNGE, (v. a.) dileu, croesi allan, tynu allan, dielwi, diddymu
EXPURGÁTION, (s.) purad, carthad glanhâd, puredigaeth
EXQUISITE, (adj.) manol, dichlyn, rhagorol, cywraint, perffaith
EXQUISITELY, (adv.) yn fanol, yn gywraint, yn berffaith
EXQUISITENESS, (s.) cywreindrwydd, nanylrwydd, dichlynrwydd
EXSCRIPT, (s.) copi, adysgrifen
EXSICCATE, (v. a.) sychu i fynu
EXSICCÁTION, (s.) sychad
EXTANT, (adj.) yn bod, i'w gael
EXTÉMPORAL, } (adj.) disymwth
EXTÉMPORARY, } a wnelir heb fyfyrdd, difyfyfyr
EXTÉMPORE, (adv.) yn y man, yn ddiattreg, allan o law, yn ddifyfyfyr
EXTÉMPORIZE, (v. a.) llefaru heb ragfyfyrio, neu yn ddifyfyfyr
EXTÉND, (v. a.) ystyn, ymystyn, ystyn allan, parhau, hwyhau, mwyhau, gohirio, cyrhaedd, ehangu
EXTÉNSION, (s.) ystyniad, chengiadiad, helaethiad, ymlediad
EXTÉNSIVE, (adj.) llydan, helaeth, ehang, estynol
EXTÉNT, (s.) ehangder, helaethrwydd, maint, cyrhaedd
EXTÉNUATE, (v. a.) lleihau, teneuhau, culhau, eiddilo, esgusodi
EXTENUÁTION, (s.) lleihad, teneuhad, toliad, ysgafnhad
EXTÉRIOR, (adj.) allanol
EXTÉRMINATE, (v. a.) dadwreiddio, dystrywio, dinystrio—gyru ymaith, llwyr-ddileu
EXTERMINATION, (s.) dystrywiad, dinystriad, llwyr ddyfethiad
EXTÉRMINE, *edr. Exterminate*
EXTÉRNAL, (adj.) allanol, o'r tu allan, nesaf allan
EXTÉRNALLY, (adv.) yn allanol
EXTÍNCT, (adj.) diffoddedig, diddymedig, wedi darfod
EXTÍNCTION, (s.) diffoddiad—dillad, dinystriad, diddymiad
EXTÍNGUISH, (v. a.) diffoddi, diffodd — diddymu, dileu — tywyllu, cymyldu

- EXTINGUISHABLE**, (adj.) a ellir ei ddiffodd, diffoddadwy
- EXTINGUISHER**, (s.) diffoddydd
- EXTIRPATE**, (v. a.) dadwreiddio, diwreiddio—dystrywio, dinystrio
- EXTIRPATION**, (s.) diwreiddiad—dystrywiad, dinystriad
- EXTOL**, (v. a.) clodfori, mawrygu
- EXTORT**, (v. a.) gormesu, treisio, cribdeilio, dwyn o anfodd, cymmeryd trwy drais, ynuill trwy drais
- EXTORTION**, (s.) trais, gormes, cribddail, dirftra, gorthrymiad
- EXTORTIONER**, (s.) treisiwr, cribddeiliwr, 1 Cor. v. 11.
- EXTRACT**, (v. a.) tynu allan—talfyru, cwtogi: (s.) yr hyn a dynwyd allan—byrhad, talfyriad, crynoded, cwtogiad
- EXTRÁCTION**, (s.) tyniad allan, tyniad o beth—âch, cyffâch, cenedl, hiliogaeth—gwelygordd
- EXTRAJUDICIAL**, (adj.) allan o reol cyfraith, afreolaidd
- EXTRAMUNDÁNE**, (adj.) goruwch y byd, oddi allan i'r byd
- EXTRÁNEOUS**, (adj.) dycithr, estron, allanol, arallaidd
- EXTRÁORDINARY**, (adj.) anghynnefin, anarferol, hynod, odiaeth
- EXTRAPARÓCHIAL**, (adj.) amhlwyf-og, heb fod yn perthyn i blwyf
- EXTRÁVAGANCE**, } (s.) afradlon-
- EXTRAVAGÁNCY**, } rwydd, rhysedd, wtres, gwastraff
- EXTRAVAGANT**, (adj.) afradlon, difrodus, treulfawr, afreolaidd
- EXTRÉME**, (adj.) eithaf, cyntaf, pellaf, diweddaf: (s.) eithaf, dyben, cwr eithaf, eithafon
- EXTRÉMELY**, (adv.) yn ddirfawr, yn fawr, yn y radd uchaf, dros ben
- EXTRÉMITY**, (s.) blaen, eithaf, cwr eithaf, pen eithaf, pen pellaf, dyben—ing, ingder, cyfyngder, cyni
- EXTRICATE**, (v. a.) diddyrysu, di-rwystro; gwaredu, rhyddhau
- EXTRÍNSIC**, } (adj.) allanol, a
- EXTRÍNSICAL**, } fyddo oddi allan
- EXTRÍNSICALLY**, (adv.) o'r tu allan, oddi allan, nid o hono ei hun
- EXTRÚDE**, (v. a.) gwthio allan, gyru allan, bwrw allan
- EXTRÚSION**, (s.) gyriad allan, gwthiad allan
- EXÚBERANCE**, (s.) cŵydd, ymchwydd, hwrwg, oddf, gordyfiad
- EXÚBERANCE**, (s.) arddigonedd, rhyseidd, gormodedd, gorlawndid
- EXÚBERANT**, (adj.) gormodd, rhy, rhwy, gorllawn, gormodol
- EXÚLCERATE**, (v. a.) gwelio, peri twn croch, chwysigenu
- EXÚLT**, (v. n.) llemain gan lawenydd, llawenychu yn fawr
- EXULTÁTION**, (s.) crychnaid gan lawenydd: gorfoledd, gorawen
- EXUNDÁTION**, (s.) llifeiriant, rhyferthwy, gorllif, llifiad
- EYE**, (s.) llygad, golwg, trem: (v. a.) golygu, gwylied, llygadu.—*Eye-ball*, mablygad, canwyll y llygad.—*Eye-brow*, ael.—*Eyelid*, amrant clawr llygad.—*Eyeservice*, llygad, wasanaeth.—*Eyesight*, drem y llygaid.—*Blear eyed*, cibddall, coegddall
- EYEBRIGHT**, (s.) y dorfagl, golwg Crist, llygaid Crist, goleudrem, gloywlys, effros
- EY'ED**, (adj.) llygeidiog

F.

- FÁBLE**, (sub.) chwedl, chwedl gwneuthur, rhith hanes, ffugchwedl: (v. n.) baldordd
- FÁBRICATE**, (v. a.) adeiladu
- FABRICÁTION**, (s.) adeilad, lluniad
- FÁBRIC**, (s.) adeilad, adail (v. a.) adeiladu, saerniaethu, ffurfio
- FÁBULOSITY**, (s.) dychymmygiad chwedlau, neu gelwyddau
- FÁBULOUS**, (adj.) peth dychymmyg, a ddychymmygwyd, ffugiol
- FACE**, (sub.) wyneb, wynebpryd, drych: (v. a.) wynebu
- FACÉTIUS**, (adj.) digrif, llawen, siriol, arab, arabedus, cellweirus
- FACÉTIUSNESS**, (s.) hawddgarwch, mwneidd-dia, digrifwch, sirioldeb, arabeddiaeth, digrifiaeth

- FÁCILE**, (adj.) hawdd, hyrwydd, rhwydd, esmwyth
- FACÍLITATE**, (v. a.) rhwyddhau, hawddhau, esmwythau, cyfrwyddo
- FACÍLITY**, (s.) hawsder, hawsedd, rhwyddydd, rhwyddineb
- FACÍNEROUS**, (adj.) drwg, diriad, ysgeler, drygionus, dyhir
- FACT**, (s.) gweithred, gwaith
- FÁCTION**, (s.) ymbleidiad, terfysg, ymraniad, anghytundeb, ymryson, cythrwfl, plaid, ymblaid
- FÁCTIOUS**, (adj.) terfysgus, ymrýsongar, cynhenus, pleidgar
- FÁCTIOUSLY**, (adv.) yn derfysgus
- FACTÍTIUS**, (adj.) peth gwneuthur, a wnelir trwy dychymmyg, gwneuthuredig, ffugiedig
- FÁCTOR**, (s.) dirprwywr, parwr, marchnatwr dros arall
- FÁCTORY**, (s.) lle y cyfannedda marsiandwyr, gweithfa
- FÁCULTY**, (s.) gallu, grym, dawn
- FÁDE**, (v. n.) diflanu, edwi, methu, gwiwo, difannu, tygio
- FADGE**, (v. n.) cyngweddu, cytuno, cyfladd, cyfatted
- FAG**, (v. n.) blino, dygnflino, bod yn lluddiedg: (act.) curo, baeddu
- FAGEND**, (s.) gobed brethyn, y pen eithaf
- FÁGOT**, (s.) ffagoden, swp o friwydd, ysgubell o fanwydd, cidysen
- FAIL**, (v. n.) diffygio, pallu, ffaclu, llaesu, methu: (s.) pall
- FÁILING**, } (s) pall, aball, difyg,
FÁILURE, } gwall, cisiau, anghael, meth, ffael, ffaeledd, ffaeliad, bai
- FAIN**, (adj.) chwannog, awyddus, llawen, ewyllysgar: (adv.) yn llawen, yn ewyllysgar, yn chwannog
- FAINT**, (v. n.) llewygu, llesgâu, gwanhau, nychu, llesmeirio, llyfrhau, methu: (adj.) gwan, egwan, llesg, methodig, llwfr
- FÁINTING**, (s.) llewyg, llesmair
- FÁINTNESS**, (s.) nych, nychdod, methiant, llesgedd, gwendid, llesmair
- FÁINTY**, (adj.) egwan, llesmeiriol
- FAIR**, (adj.) tég, prydweddol, harddeg, dillyn, prydus, golygus, gosgeddig — eglur, amlwg, gloyw — cymmwys, cyfiawn, union: (adv.) yn deg, yn araf: (s.) ffair
- FÁIRING**, (s.) anrheg, rhodd mewn ffair, rhodd o'r ffair
- FÁIRIES**, (s. pl.) y tylwyth tég
- FÁIRLY**, (adv.) yn deg, yn gyfiawn
- FÁIRNESS**, (s.) tegwch, glendid, pryd, telediwrwydd—onestrwydd, unionder, iawnder
- FÁIRY**, (s.) swynwraig, gwyll, ellyll, un o'r tylwyth tég, neu fendith eu mamau: eu brenin oedd Gwyn ap Nudd
- FÁITH**, (s.) ffydd, cred, coel, hyder
- FÁITHFUL**, (adj.) ffyddlon, ymddiriedus: (s. pl.) ffyddloniaid
- FÁITHFULLY**, (adv.) yn ffyddlon
- FÁITHFULNESS**, (s.) ffyddlondeb, crêd, ymddiried, gwirionedd, onestrwydd, cywirdeb
- FÁITHLESS**, (adj.) anffyddlon, diffydd, digoel, anymddiriedol, bradog, bradwraidd, anghrediniol
- FÁITHLESSNESS**, (s.) anffyddlondeb, bradwriaeth
- FÁLCATED**, (adj.) crymanaid, bachog, fforchog, cyrnaidd
- FÁLCHION**, (s.) cleddyf cam, bidog
- FÁLCON**, (s.) hebog, gwalch.—*Gyr falcon*, hebog chwyldro.—*Perigrine falcon*, hebog tramor, cammin
- FÁLCONER**, (s.) hebogydd
- FÁLDAGE**, (s.) hawl gwarchaead
- FÁLDISTORY**, (s.) gorsedd esgob yn nghor ei eglwys gadeiriol, cailfaingc
- FÁLDSTOOL**, (s.) ystol neu faingc, ar ba un y penlinia brenhinoedd Lloegr pan eu coronir
- FALL**, (v. n.) cwympo, syrthio, cwyddo; dygwyddo, tramgwyddo: (s.) cwymp, codwm, tramgwydd, syrthiad, llithrad—dinystr, dystryw
- FÁLLÁCIOUS**, (adj.) twyllodrus, dichellgar, bradychus, siomgar
- FÁLLÁCIOUSLY**, (adv.) yn dwyllodrus
- FÁLLACY**, (s.) twyll, siomiant, siomedigaeth, dichell, hûd, hoced, cyfrwys-ddadl, anwiredd
- FÁILIBÍLITY**, (s.) posiblrydd o gael ei dwyllo, ffaeledigrwydd
- FÁLLIBLE**, (adj.) hydwyll, darostyngedig i gamsyniad, camsyniadwy
- FÁLLOW**, (adj.) gwyngoch: (s.) brannar, tir âr, tir gwydd, tir adwydd: (v. a.) brannaru.—*Fallow deer*, geifr danas

- FALSE**, (adj.) gau, geuog, ffugiol, celwyddog, twyllodrus, rhagrithiol, ffals, anwireddus
- FALSEHOOD**, } (s.) geudeb, ffalsedd,
FALSENESS, } ffug, celwydd, anwir
 —twyll, bradwriaeth, anwiredd
- FALSELY**, (adv.) yn dwyllodrus, yn anffyddlon, yn gelwyddog, yn anwir
- FALSIFY**, (v. a.) ffugio, ffuantu
- FALSITY**, (s.) cdr. *Falsehood*: fig. camsyniad
- FALTER**, (v. a.) petruso, baldorrd, dywedyd âg attal, gloesgi
- FAME**, (s.) y gair, y sôn—bri, parch, clôd—chwedl, newydd
- FAMÍLIAR**, (adj.) tenluaidd, arferedig, cynnefin—cyfeillgar, mwyn-aid, ymadroddfwyn—adnabyddus, hypsys: (s.) câr, cydymmaith, cyfaill
- FAMILIÁRITY**, (s.) cynnefindra, carwriaeth, cudeb, cyfeillgarwch
- FAMILIARÍZE**, (v. a.) cynnefino, gwneuthur yn gynnefin
- FAMILY**, (s.) teulu, tylwyth *tŷ*, *tŷ*-aid, teuluaeth, gosgordd—llwyth, tylwyth, cenedl, âch, carennydd
- FÁMINE**, (s.) newyn, priuder, angen, eisiau, diffyg ymborth
- FÁMISH**, (v. a.) newyno
- FÁMOUS**, (adj.) enwog, clodfawr, mawr y sôn am dano, hynod
- FÁMOUSLY**, (adv.) yn glodfawr
- FAN**, (s.) gwyntyll, mantell wynt: (v. a.) gwyntyllio, nithio
- FANÁTIC**, } (adj) gorphwyllog,
FANÁTICAL, } gwallgofus, cynddeiriog, gwyllt-grefyddus, ynfyd
- FANÁTICISM**, (s.) gorphwyll crefyddol, gau-ysbrydoliaeth
- FÁNCFUL**, (adj.) dychymmygol
- FÁNCFY**, (s.) dychymmyg, bwriad meddwl, *tŷ*b meddwl, opiniwn, ffug; serch, hoffedd, tuedd: (v. a.) dychymmygu, tybio, bwriadu yn y meddwl—serchu, hoffi
- FANE**, (s.) teml, llan, eglwys
- FANG**, (s.) ewin, crafangc
- FANNER**, (s.) gwyntylliwr
- FANNING**, (s.) gwyntylliad, gwyntiad, nithiad
- FÁNTASM**, (s.) drychiolaeth, gwag eilun: cdr. *Phantasm* a *Phantom*
- FANTÁSTIC**, } (adj) dychymmyg-
FANTÁSTICAL, } ol, ffugiol
- FANTÁSTICALNESS**, } (s.) ffug, an-
FANTÁSTICNESS, } wastadrwydd, neu anwadalwch meddwl
- FÁNTASY**, cdr. *Fancy*
- FAR**, (adv.) pell, yn mhell: (adj.) pell, pellenig.—*By far*, o lawer.—*As far*, cyn belled
- FARCE**, (s.) diwedd chwedl, cellwair, croesanaeth, esgusbeth
- FÁRCY**, (s.) parsiwn, y clefri mawr
- FÁRDEL**, (s.) sypyn, pwn
- FARDINGALE**, } (s.) ceu-bais, cylch-
FARTHINGALE, } bais
- FARE**, (s.) cynhaliath, ymborth—clud, arian clud: (v. n.) myned, rhodio o le i'w gilydd—byw
- FAREWELL**, (s.) ymadawiad, cyfarchiad wrth ymadael: (adv.) bydd wych, dos yn iach, hawdd ammor i'
- FARINÁCEOUS**, (adj.) blawdog
- FARM**, (s.) fferm, maenor, maenol, syddyn, tyddyn, rhandir
- FARMER**, (s.) ffermwr, amaethon, llafurwr, hwsmon, maerwr, rhentwr
- FÁRNESS**, (s.) pellder, pelledd
- FARRÁGO**, (s.) chwyn, cymmysg
- FÁRRIER**, (s.) meddyg meirch
- FÁRROW**, (v. n.) dyfod â pherchyll: (s.) porchell, porchellyn.—*A sow with Farrow*, hwch dorog.—*A Farrow cow*, myswynog
- FARSING**, (s.) hyd tair milldir
- FART**, (s.) bram, rhech, flair: (v.) bramu, rhechain, fleirio
- FÁRTHER**, (adv.) yn mhellach: (adj.) pellach
- FÁRTHEST**, } (adj.) pellaf, ei-
FÁRTHERMOST, } thaf, olaf
- FÁRTHING**, (s.) ffyrting
- FÁSCES**, (s.) ffagau, yr ysgub wial a ddygid o flaen swyddogion Rhufein
- FÁSCINATE**, (v. a.) swynio, rheibio, llygad-dynu, arganfod
- FASCINÁTION**, (s.) arganfod, llygat-tyn, swyn, rhaib, llithiad
- FASCÍNE**, (s.) ffagoden, cidysen
- FÁSCINOUS**, (adj.) rheibus
- FÁSHION**, (s.) dull, gwedd, agwedd, gosgedd, ffurf, llun, modd, sut—arfer, defawd, cyflwr: (v. a.) ffurfio, ffurfeiddio, llunio, lluniaethu cymmwyso, addasu
- FÁSHIONABLE**, (adj.) ffurfiol, yn ol y ddull, a'r arfer, moes-wych

- FAST**, (v. n.) ymprydio, dirwestu: (s.) ympryd, dirwest, cythlwg, catgor: (adj.) sicr, diogel, diysgog, safadwy, dianwadal — buan, cyflym, heinyf
- FÁSTEN**, (v. a.) sicrhau, cadarnhau, diogelu, cyfrwymo
- FÁSTER**, (s.) ymprydiwr
- FASTÍDIOUS**, (adj.) dirmygus, diystyrllyd, cymmen-falch
- FÁSTNESS**, (s.) sadrwydd, sicrhawch, diysgogrwydd, diogelwch
- FAT**, (s.) brasder, tewder — llestr yn cynnwys wyth ystaca: (adj.) tew, bras, tîrf
- FÁTAL**, (adj.) tynghedfenol, dinystriol, marwol, angheuol
- FÁNTALISM**, (s.) yr athrawiaeth o angenrheidrwydd, neu o fod holl ddamweiniau bywyd wedi eu harfacthu, trwy anghyfnewidiol angenrheidrwydd, neu dynghedfen
- FÁTALIST**, (s.) yr hwn sydd yn dal fod pob peth yn dygwydd trwy angenrheidrwydd, neu dynghedfen
- FATÁLITY**, (s.) tynghed, tynghedfen, neu wastadol drefn ar bethau a bair iddynt ganlyn yn angenrheidiol ar ol eu gilydd
- FÁTALLY**, (adv.) yn dynghedfenol, yn angenrheidiol — yn farwol
- FATE**, (s.) tynghed, tynghedfen, angenrheidrwydd — dystryw, angau
- FÁTHER**, (s.) tad, tadwys: (v. a.) mabwysiadu. — *Father in law*, chwegrwn, tad yn nghyfraith. — *Step-father*, llysdad. — *Fore-father*, henedad. — *Foster-father*, tadmaeth. — *Grand-father*, taid, tad-cu. — *Great Grand-father*, hen-daid, gorhenedad. — *Great great Grand-Father*, gorhenedaid
- FÁTHERHOOD**, (s.) tadaeth, tadogaeth, tadaeth
- FÁTHERLESS**, (adj.) amddifad
- FÁTHERLY**, (adj.) tadol, tadog, tadaid
- FÁTHOM**, (s.) gwrhyd: (v. a.) gwrhydio — mesuro dyfnder — treiddio i mewn i beth, dirnad, amgyffred
- FÁTHOMLESS**, (adj.) diwaelod, anfesurrol, anoddyfn, annirnadwy
- FATÍDICAL**, (adj.) a ddewinio bethau i ddyfod, tynghed-fynebol
- FATÍGUE**, (sub.) lludded, blinder, blinedd: (v. a.) blino
- FÁTILING**, (s.) llwdwn pasgedig
- FÁTNESE**, (s.) tewder, brasder
- FÁTTEEN**, (v. a.) brasâu, tewychu
- FÁTTY**, (adj.) tew, bras, ireidlyd
- FATÚITY**, (s.) ynfydrwydd, gwallgof, ffoledd, hurtrwydd
- FÁTUOUS**, (adj.) ynfyd, hurt, ffol
- FÁTWITTED**, (adj.) hurt, dwl, syfrdan, delffedd, penbylaidd
- FAÚSET**, (s.) canel, dwsel, yspigod
- FAÚLCON**, (s.) hebog, gwalch
- FAULT**, (s.) bai, cwl, camgwyl, caredd, gwyd, trosedd, amryfusedd
- FAÚLTLESS**, (adj.) difai, digwl, digaredd, diddrwg, dinam
- FÁULTY**, (adj.) beius, cylus, camgylus, ceryddus, ar fai, o le
- FÁVOUR**, (v. a.) ffafrio, annog, nerthu, dwyn yn mlaen — cynnhebygu: (s.) ffafor, hoffedd, cariad, serch
- FÁVOURABLE**, (adj.) ffafrol, hynaws, tirion, trugarog, addas
- FÁVOURABLENESS**, (sub.) tiriondeb, cymmwynasgarwch, rhadlonedd
- FÁVOURITE**, (s.) un mewn ffafri enwedigol, neu fwy o barch nag ercill: (adj.) caredig, parchedig, hoff
- FAUSEN**, (s.) math ar lysowen fawr
- FAWN**, (s.) eilon, elain, rhydain — carw ieuangc: (v. a.) gwenicithio, truthio, ymoleithio
- FAWNS**, (s.) math ar hanner duwiau yn mhlith y paganiaid yn cyfaneddau mewn coedydd
- FEAGUE**, (v. a.) gwialenodio
- FEÁLTY**, (s.) ffyddlondeb, cywirdeb
- FEAR**, (sub.) ofn, arswyd, pryder, dychryn, arynaig, braw, argyswr: (v.) ofni, arswydo, dychrynu, argysyru
- FÉARFUL**, (adj.) ofnus, ofnadwy, ofnog, arswydus, dychrynlyd, gorchwyllus, brawychus
- FÉARFULNESS**, (sub.) ofnogrwydd, gwyllder, arswyd, echryslonrwydd
- FÉARLESS**, (adj.) diofn, eofn
- FEÁSIBILITY**, (s.) peth a ellir ei wneuthur, hywneledd
- FÉASIBLE**, (adj.) gwneuthuradwy, a ellir ei wneuthur
- FEAST**, (s.) gwledd, cyfeddach, mastig, mestig: (v. n.) gwledda, cyf-

- eddach, cyfedd, gwesta.—*Solemn feast*, uchel-wyl, gŵyl arbennig.—*Wedding feast*, priodas wledd
- FEAT**, (s.) gweithred, gwrol-waith
- FÉATHER**, (s.) pluen, pluyn, plusyn: (v. a.) pluo
- FÉATLY**, (adv.) yn dêg, yn hardd, yn gywraint, yn gelfydd
- FÉATURE**, (s.) wynebpryd, pryd, gwêdd, wyneb-ddull, wyneb-drem
- FÉBRIFUGE**, (s.) meddyginiaeth i yru ymaith y crŷd, neu'r ddeirton
- FÉBRUARY**, (s.) chweffror, y mis bach
- FÉCULENCE**, } (s.) gwaddod, gwae-
- FÉCULENCY**, } lodion
- FÉCULENT**, (adj.) gwaddodlyd
- FÉCUNDITY**, (s.) firwythlonder
- FED**, (preter. and part. pass. of feed) pasgedig, porthiannus
- FÉDÉRAL**, (adj.) cyfammodol
- FEE**, (s.) gwobr, tâl, fis: (v. a.) gwobrwyo, talu
- FÉEBLE**, (adj.) gwan, llesg, eiddil, egwan, llerw, llegach
- FÉEBLENESS**, (s.) gwendid, llesgedd, eiddilwch, annerth
- FÉEBLY**, (adv.) yn wan, yn llesg
- FEED**, (v. a.) porthi, pesgi, meithrin, maethu, bwydo, porfau
- FEEL**, (v. n.) teimlo: (s.) teimlad
- FEELING**, (s.) teimlad, teimladrwydd
- FÉET**, (s. pl. of foot) traed
- FEIGN**, (v. a.) dychymmygu, Neh. vi. 8. ffugio, ffuantu, ymrithio
- FÉIGNEDLY**, (adv.) yn ffugiol, yn ffuantu
- FEINT**, (s.) ffûg, ffuant, lledrith
- FEIST**, (s.) ffair: (v.) ffleirio
- FÉLICITATE**, (v. a.) gwneuthur yn ddedwydd, llwyddiannu
- FÉLICITY**, (s.) dedwyddwch, dedwyddydd, gwynfyd, llwyddiant
- FELL**, (adj.) ffyrnig, creulon, taeg: (s.) croen, pân
- FÉLL-MONGER**, (s.) crwynwr, un yn prynu a gwerthu crwyn
- FELLÓE**, **FELLY**, (s.) cylch olwyn
- FÉLLOW**, (s.) cyfaill, cydymmaith, cydwr, cyfranog: (v. a.) cymdeithasu, cyngreiriaw.—*Fellow-creature*, cyd-greadur.—*Fellow-feeling*, cyd-ymdeimlad.—*Fellow-heir*, cydetifedd, Eph.iii.6.—*Fellow-labourer*, cyd-weithiwr.—*Fellow-servant*, cyd-was.—*A wretched fellow*, adyn.—*A wicked fellow*, dyhiryn, dyhirwas.—*A base fellow*, bawddyn, bawai.—*Sorry fellows*, dynionach.—*A pretty fellow*, propryn, siongcyn, pefryn.—*A little fellow*, dynyn.—*A proud fellow*, coegyn, belchyn.—*A surly fellow*, monyn, del-ddyn.—*A wrangling fellow*, cecryn, &c. &c.
- FÉLLOWSHIP**, (s.) cyfeillach, cymdeithas, cyweithas, cydymdeithas
- FÉLLY**, (adv.) yn greulou, yn ddywal, yn ffyrnig
- FÉLO-DE-SE**, (s.) un a laddo ei hunan yn ewyllysgar, neu o'i wir fodd
- FELON**, (s.) lleidr—bystwn
- FELÓNIOUS**, (adj.) drygionus, diriaid, ysgeler, barus
- FÉLONY**, (s.) pob drwg a wnel un yn ddarostyngedig i farwolaeth trwy'r gyfraith, cyflafan
- FELT**, (preter. of feel): (s.) brethyn llawban, brethyn hetiau: (v.) llawbannu.—*Felt-hat*, het frethyn.—*Felt-maker*, gweithiwr hetiau brethyn
- FELÚCCA**, (s.) math ar long fechan
- FÉMALE**, (s.) benyw, bun.—*Femecouvert*, benyw briod.—*Feme-sole*, benyw weddw
- FÉMININE**, (adj.) o ryw benyw, benywaidd—tyner, mwythus
- FÉMORAL**, (adj.) yn perthyn i'r morddwyd, morddwydawl
- FEN**, (s.) cors, gwaun wlyb
- FENCE**, (s.) amddiffynfa, achles—argae, clawdd: (v. a.) amgaeru, cau oddiamgych—diffyn, amddiffyn
- FÉNCIBLE**, (adj.) amddiffynadwy
- FEND**, (v. a.) cadw ymaith, dadleu
- FENDER**, (s.) diffynwr, neu haiarn i osod o flaen y tân, i gadw marwor, &c. rhag dyfod ar hŷd yr aelwyd
- FÉNNY**, (adj.) corsog, morfaol
- FÉOFF**, (v.) gosod mewn meddant
- FEOFFEE**, (s.) un mewn meddiant
- FÉOFFMENT**, (s.) rhoddiad meddiant
- FÉRIATION**, (s.) cadwad gwyl, gorphwysiad oddiwrth waith
- FÉRINE**, (adj.) gwylt, anwar
- FÉRINFNESS**, } (s.) gwylltineb, dyw-
- FÉRITY**, } alrwydd, creulondeb, gwylltfileiddrwydd
- FÉRMENT**, (v. a.) lefeinio, chwyddo gan surdoes: (s.) cynnwrf, cyffro

- FERN**, (s.) rhedynen: *pl.* rhedyn
FERNY, (adj.) rhedynog
FERÓCIUS, (adj.) creulon, gwyllt, gorwyllt, dywal, ffyrnigaidd
FERÓCITY, (s.) creulonedd, gwyllt-ineb, ffyrnigrwydd, broch
FERREL, (s.) amdorch, amgarn
FÉRREOUS, (adj.) haiarnaidd, o haiarn
FÉRRET, (s.) ffured: (v. a.) gyru allan
FÉRRAGE, (s.) hur, neu dâl am ysgraff, porth lôg
FERRUGINOUS, (adj.) haiarnaidd
FÉRRULE, (s.) amgarn, neu dorch i roddi am ben pren i'w gadw rhag holli
FÉRRY, (s.) ysgraff, trosglwyddfa.—
Ferry boat, trosglwydd-fâd, ysgraff
—*Ferry-man*, porthwys, porth-was.
—*To ferry over*, trosglwyddo
FÉRTILE, (adj.) ffrwythlawn, cyn-dfawr, toraethus, toreithiawg
FERTÍLENESS, } (s.) ffrwythlonder,
FERTÍLITY, } amledd, toraeth
FÉRTILLY, (adv.) yn ffrwythlon
FERTILÍZE, (v. a.) ffrwythloni, gwneuthur yn ffrwythlon
FÉRVENCY, (s.) gwrês, gwresog-rwydd, awyddfryd, awydd, aingc
FÉRVENT, (adj.) gwresog, poeth, brŵd, awyddus
FÉRVENTLY, (adv.) yn wresog, yn frŵd, yn awyddus
FÉRVID, (adj.) gwresog, awyddus, poeth, brŵd
FÉRULA, (s.) crafell i guro dwylaw plant
FÉRVOUR, (s.) gwrês, poethder, bryd-aniaeth, angerdd, taerni
FÉSTER, (v. a.) crawni, gori, pydru, llygru, braenu, madru
FÉSTINATE, (adj.) cyflym, bywiog, rhull, buan
FESTINÁTION, (s.) brŷs, ffrwst
FÉSTIVAL, (adj.) llawen, gorawenus, digrif, difyr: (s.) gŵyl, gwledd
FÉSTIVE, (adj.) odr. *Festival*
FÉSTÍVITY, (s.) llawenydd, digrif-wch, gorawen arabedd
FESTÓON, (s.) corombleth o lysiau
FECH, (v. a.) hercyd, cyrhaeddyd: (s.) cyfrwysder, dichell, hocced, twyll, ystrange
FÉTID, (adj.) drewedig, drygsawrus
FÉTIDNESS, (s.) drewiant, drewi
- FÉTTER**, (s.) llyffethair, hual, troed-og, cloffrwm, gefyn: (v. a.) llyff-etheirio, gefynu, hualu, troedogi, cloffrwynio
FÉTTLE, (v. a.) simera, ffwdanu
FEUD, (s.) ymgiprys, anghydfod, an-nysgymmod, ymryson, digasedd
FÉVER, (s.) acses, clefydcryd, cryd, twymŷn, poeth-gryd
FEVERFEW, (s.) amranwen, wermod wen, tarfgryd
FÉVILEMORT, (s.) lliw deilen wywedig
FEW, (adj.) ychydig, anaml
FEWÉL, (s.) tanwydd, tanborth, mag-dan, gosgymmon, ysgrwth
FÉWNESS, (s.) anamllder, bychan-rwydd, bychoddedd, ychydig
FIB, (s.) celwydd, anwiredd: (v. n.) dywedyd celwydd
FÍBBER, (s.) celwyddwr
FÍBRE, (s.) manŵythi
FÍCKLE, (adj.) anwadal, anwastad, ansafadwy, ansefydlog, orio, ys-goewan
FÍCKLENESS, (s.) anwadalwch, an-wastadrwydd
FÍCTION, (s.) ffûg, ffugiad, ffuant, celwydd, dychymmyg, twyllodrus
FÍCTIOUS, } (adj.) ffugiol, ffuant-
FÍCTÍTIUS, } us, dychymmygol
FÍDDLE, (s.) crŵth, feiol
FÍDDLEFFÁDDLE, (s.) arabedd, coeg simera, gwagbeth, oferbeth
FIDDLER, (s.) crythor, ffilor
FIDDLESTICK, (s.) bwa crwth, ffiloryn
FIDÉLITY, (s.) ffyddlondeb, cred, gwirionedd, cywirdeb
FIDÚCIAL, (adj.) ffyddlon, hyderus
FIDÚCIARY, (s.) un a ymddiriedwyd iddo am beth—un yn ymorphwys-ar ffydd yn unig
FIEF, (s.) gwobr, ffis, maenol
FIELD, (s.) maes, coctgae, cae.—
Field mouse, maes lygoden, twrlla, llyg.—*Field-sow*, twrch y coed, gwrach y lludw
FÍELDFARE, (s.) math ar aderyn—y soccas lwyd, caseg y ddrycciu
FÍELD-MARSHAL, (s.) rheolwr, neu flaenor byddin yn y maes
FIEND, (s.) diafol, gelyn, ellyll
FIERCE, (adj.) creulon, dywal, gor-wyllt, anystywallt, ffyrnig, gerwin
FIERCELY, (adv.) yn ffyrnig, yn arw

- FÍERCENESS**, (s.) ffyrnigrwydd, creu-
londeb, dywalrwydd
- FÍERY**, (adj.) tanlyd, poeth, tanbaid
- FÍFE**, (s.) math ar bib, neu gorsen
- FÍFTÉEN**, (adj.) pymtheg
- FÍFTH**, (adj.) pummed
- FÍFTY**, (adj.) deg a deugain
- FÍG**, (s.) ffigysen: *pl* ffigys
- FÍGTREE**, (s.) ffigysbren, ffigyswydden
- FÍGHT**, (s.) ymladd, ymwan, ym-
drech, cãd, brwydr, catorfod, ystrin:
(v. a.) ymladd, ymdrech, ymryson,
ymwan
- FÍGHTER**, (s.) ymladdwr, rhyfelwr
- FÍGMENT**, (s.) ffug, dychymmyg
- FÍGURÁTION**, (s.) ffurfiad, lluniad
- FÍGURATIVE**, (adj.) cysgodol
- FÍGURE**, (s.) dull, gosgedd, llun, ei-
lun, delw, gwedd, ffurf: (v. a.)
ffurfio, llunio
- FÍLAMENT**, (s.) edefyn main
- FÍLBERT**, (s.) cneuen farfog, cneuen
y garddau, barf gneuen
- FÍLCH**, (v. a.) lladrata, chwiwio
- FÍLE**, (s.) llifddur, rhyguen law, dur-
lif—rhes, rhestr: (v. a.) durlif
- FÍLEMOT**, (s.) lliw tywyll, gwineu
- FÍLIAL**, (adj.) mabol, mabolaid
- FÍLINGS**, (s.) llifion y ddurlif
- FÍLL**, (v. a.) llenwi, cyflenwi, cyf-
lawni, diwallu, digoni
- FÍLLET**, (s.) ysnoden—morddwyd
llo, rhwymyn, ffunen: (v. a.) cyl-
chynu, cylchu, Ecs. xxxviii. 28
- FÍLLIP**, (s.) cnipws. cnocell
- FÍLLY**, (s.) eboles, ffilog
- FÍLM**, (s.) pilionen, glos-groen, croen
teneu, memrwn, pilen
- FÍLTER**, (v. a.) glanhidlo, hidlo
trwy frethyn, &c.
- FÍLTH**, (s.) budreddi, brynti, aflen-
did, abar, llysnafedd
- FÍLTHINESS**, (s.) brynti, aflen did
- FÍLTHY**, (adj.) brwnt, budr, aflen,
halog, ffaidd, drewllyd
- FÍLTRÁTION**, (s.) purad trwy hidlo
- FÍN**, (s.) aden, neu asgell pysgodyn
- FÍNABLE**, (adj.) dirwyadwy
- FÍNAL**, (adj.) diweddaf, eithafig
- FÍNALLY**, (adv.) yn ddiweddaf
- FÍNANCE**, (s.) *seldom used in the sin-
gular*; trysor y deyrnas, cyllid, ced
- FÍNCH**, (s.) llymysten.—*Bull-finch*,
aderyn rhowngoch, peneuryn, gwas
y sieiri
- FÍND**, (v. a.) cael, caffael
- FÍNE**, (adj.) tég, glân, tlws, dillyn,
pingc, pefr, pert: (s.) ffîn, dirwy,
camlwrw, fforifed: (v. a.) pincio,
puro, glanhau—ffinio, dirwyo
- FÍNENESS**, (s.) dillynder, tegwch,
meindra, pefredd, pertedd—*purdeb*
- FÍNERY**, (s.) harddwch, trwsiad
- FÍNÉSSE**, (s.) ystrangc, dichell
- FÍNGER**, (s.) bys: (v. a.) cyffwrdd.
—*The fore finger*, y mynagfys, bys
yr uwdd, y bys blaen.—*The middle
finger*, y canolfys, yr hirfys, bys y
diu.—*The ring finger*, bys y fod-
rwy, y meddygfys, bys y gyfaredd.
—*The little finger*, y bys bach, y
byrfys: Cyf. H. Dda.
- FÍNICAL**, (adj.) pingc, destlus
- FÍNISH**, (v. a.) gorphen, diweddu,
dybennu, terfynu
- FÍNISHER**, (s.) dybenwr, gorphen-
wr, cwblhawr, perffeithydd, Heb.
xii. 2.
- FÍNITE**, (adj.) terfynol, meidrol
- FÍNITENESS**, (s.) meidrolrwydd
- FÍR**, (s.) ffynidwydd, ffawydd
- FÍRE**, (s.) tân, ufel: (v. a.) tano
- FÍREBRAND**, (s.) pentewyn, etewyn
- FÍREMAN**, (s.) diffodydd tân
- FÍRENEW**, (adj.) newydd, newydd
wneuthur, newydd tailliw
- FÍREING**, (s.) tanwydd, cynnud
- FÍRK**, (v. a.) ffangellu, ffrewyllio,
gwialenodio, gwialenodi
- FÍRKIN**, (s.) pedwaredd ran baril
- FÍRM**, (adj.) cadarn, cryf, sicr, diog-
el, diysgog, safadwy, dianwadal,
nerthol, grymus, sad
- FÍRMAMENT**, (s.) ffurfafen, wybren
- FÍRMAMENTAL**, (adj.) wybrol, nefol
- FÍRMLY**, (adv.) yn gadarn
- FÍRMNESS**, (s.) sadrwydd, cryfder,
cadernid, diysgogrwydd
- FÍRST**, (adj.) cyntaf, blaenaf, penaf,
prif, goreu, rhagoraf: (adv.) yn
gyntaf.—*First-born*, cyn blentyn,
cyntafanedig, cynfab, cynferch.—
First fruit, blaenffrwyth, cynwyn,
cynffrwyth
- FÍSCAL**, (s.) trysor, cyllid
- FÍSH**, (s.) pysgodyn: *pl.* pysg: (v.
a.) pysgota: *Dog-fish*, penci
- FÍSHER**, (s.) pysgodwr
- FÍSHERY**, (s.) pysgodfa
- FÍSHGUARD**, (s.) Abergwaun

- FÍSHING**, (s.) pysgota, edr. *Piscatio*, and *Piscatus*, Dr. Davies
- FÍSHMONGER**, (s.) gwerthwr pysgod
- FÍSSURE**, (s.) agen, hollt, rhwyg: (v. a.) agenu, holtti
- FIST**, (s.) dwrn
- FÍSTULA**, (s.) pibell—anafod ar gnawd a redo'n bibell, clefyd y fwng
- FIT**, (adj.) addas, cyfaddas, cyfwlch, cymmwys, cymhesur, union: (s.) cyrch y cryd—lewyg—cyffro cynnwrf: (v. a.) addasu, cyfaddasu, cymhwyso, cymhesuro
- FITCH**, (s.) gwýg, pŷs y llygod
- FÍTNESS**, (s.) addasrwydd, cyfaddasrwydd, cymhwysder
- FÍTCHET**, **FÍTCHEW**, (s.) ffwlbart
- FITZ**, (s.) mab, ab, ap
- FIVE**, (adj.) pump, pum
- FIX**, (v. a.) sicrhau, cadarnhau, sefydlu
- FÍXEDLY**, (adv.) yn ddiysgog, yn ddianwadal, yn sefydledig
- FÍXEDNESS**, (s.) dianwadalwch, diysgogrwydd, diogelwch
- FÍXTURES**, (s.) dodrefn arosol
- FÍZGIG**, (s.) tryfer morwyr
- FLÁBBY**, (adj.) llipa, meddal, masw, llibyn, llac, lliprynaidd
- FLÁCCID**, (adj.) ystwyth, llipa, gwyw, egwan, gwywlyd, nychlyd
- FLAG**, (v. n.) fflagio, gwywo, llipâu, edwi, methu, llech-lorio: (s.) lluman, baner, arwydd, penwn; llêch. —*Flag flower*, dail y gloria gellhesg
- FLÁGELET**, (s.) pibell, chwibanogl
- FLÁGGINESS**, (s.) ystwythder
- FLÁGÍTIUS**, (adj.) dyras, anfad, ysgeler, drygionus
- FLÁGÍTIUSNESS**, (s.) ysgelerder, drygioni, anrasedd, anfadrwydd
- FLÁGON**, (s.) cunach, costrel
- FLÁGRANCY**, (s.) fflamiad, fflamychiad, dysgleirdeb, dirchwant
- FLÁGRANT**, (adj.) gwresog, brŵd, poeth, angerddol, fflamawl
- FLAIL**, (s.) ffust, ffustfel.—*Flail handle*, *Helve*, or *Handstaff*, troed ffust.—*Flail yard*, or *Swipple*, gwial ffust
- FLAKE**, (s.) darn, drull; clwyd o eira, tafell, fflochen, gwanaf
- FLAM**, (s.) ffug, ffuant, celwydd, chwedl: (v. a.) twyllo, seithugio, twyll trwy gelwydd
- FLAME**, (s.) fflam, ffagl, eirias: (v. n.) fflamio, fflamychu, ffaglu
- FLÁMMEOUS**, (adj.) fflamllyd, llosgedig, fflamaidd, fflamliw
- FLÁMY**, (adj.) fflamllyd, fflamiog
- FLANK**, (s.) ystlys, ochr, tenewyn: (v. a.) gosod ar ochr byddin
- FLÁNNEL**, (s.) gwlanen
- FLAP**, (s.) llipryn, un peth a fo'n crogi, neu'n dbynn i lawr yn llipa.—ergyd â chledr llaw: (v. a.) taro â chledr llaw—lliphâu, ymddibynu, ymollwng
- FLARE**, (v. n.) llewychu, dysgleirio, lluchedenu, tywynu
- FLASH**, (s.) llewych, mellteniad, ffagl: (v. n.) melldenu, llewychu
- FLÁSHY**, (adj.) gwág, ynfyd, diflanedig, disylwedd, bostgar
- FLASK**, (s.) cunach, costrel—corn powdr gwn, corn fflwch
- FLÁSKET**, (s.) basged, cawell
- FLAT**, (adj.) llyfn, gwastad, cyfartal—ffadr, merf, diflas, anghrwm
- FLÁTNESS**, (s.) gwastadrwydd, cyfartalwch—ffadrwydd, diflasrwydd
- FLÁTTE**, (v. a.) gwastatâu, gwneuthur yn ffadr, neu yn ferf
- FLÁTTER**, (v. a.) ymoleithio, gwenieithio, truthio, ymlochlach
- FLÁTTERY**, (s.) gweniaith, truth, ymolaith, truthiaith
- FLÁTULENCE**, } (s.) gwyntchwydd
- FLÁTULENCY**, } —gwagedd
- FLÁTULENT**, (adj.) gwyntog, awellog, chwythlyd, gwyntchwyddedig—gwág, ofer
- FLÁTUOUS**, (adj.) gwyntog
- FLAUNT**, (v. a.) gwneuthur gwag ymddangosiad mewn gwisgoedd—ymddwyn yn falch
- FLÁVOUR**, (s.) archwaith, blas—arogl, arogledd, sawr, safr
- FLÁVOUROUS**, (adj.) blasus, sawrus, aroglber
- FLAW**, (sub.) agen, gagen, hollt, rhwyg—diffyg, bai, meth: (v. a.) holtti, agenu: *fig.* tori, troseddu
- FLÁWY**, (adj.) agenog, holltrog
- FLAX**, (s.) llin
- FLÁXEN**, (adj.) llinog, o lin, neu tebyg i lin, neu o liw'r llin
- FLAY**, (v. a.) blingo, digroeni
- FLEA**, (s.) chwanen: *pl.* chwain
- FLEAM**, (s.) fflaim, fflam: edr. *Phlegm*

- FLECK**, (v. a.) mannu, britho
FLEDGE, (v.) plüenu, esgyllu
FLÉDGED, (adj.) adenog, plüog, as-gellog
FLEE, (v. n.) ffoi, cilio, diange
FLEECE, (s.) cnu, cnuf, cnaif: (v. a.) cneifio, gwelleifio: *fig.* anrheithio, yspeilio
FLEER, (v. n.) dyfalu, gwatwor, ymgellwair, gwawdio: (s.) cellwair, gwatwor
FLEET, (s.) llynges, llu, mintai: (adj.) buan, cyflym: (v. n.) llithro ymaith, diange ymaith, diflanu
FLÉETING, (adj.) trangcedig, breuol, diflanedig, rhedadwy
FLÉETNESS, (s.) buanrwydd
FLESH, (s.) cig, cnawd, cigfwyd
FLÉSHLY, (adj.) cnawdol, anllad
FLÉSHY, (adj.) cigog, cnawdog
FLÉTCHER, (s.) gwnenthurwr saethau, saersaethau, paledrydd
FLEW, (s.) gweflau bytheiad
FLÉXIBILITY, (s.) hyblygrwydd, ystythder, hynawsedd
FLÉXIBLE, (adj.) hyblyg, ystwyth, hydro, plygadwy, anwadal
FLÉXIBLENESS, (sub.) hynawsedd, rhywiogrwydd, hyblygrwydd
FLÉXION, } (s.) ystumiad, plygiad,
FLÉXURE, } ystum, trôad
FLÍCKER, (v. n.) ysgwyd adenydd
FLIGHT, (s.) ffo, cil, encil, ffôadwriaeth, helfa, ehediad
FLÍGHTY, (adj.) ansefydlog, gwyllt, trangcedig, anwadal, anwastad
FLÍMSY, (adj.) gwan, egwan, llesg, dincerth, llipa—gwael, masw
FLINCH, (v. n.) cilio yn ol, cilio oddiwrth boen, neu niweid, pallu
FLING, (v. a.) tafnu, ergydio, lluchio, saethu: (s.) taffiad, ergyd
FLINT, (s.) callestr, cyllestr, callestrfaen, carreg dân, cellt
FLÍNTSHIRE, (sub.) bro teg-eingl, swydd cellt, sir y Fflint
FLÍNTY, (adj.) callestrawl, callestrig
FLIP, (s.) math ar ddiod
FLÍPPANT, (adj.) cyflym, clau, buan, gwisgi—siaradus, dywetgar
FLIRT, (v. a.) gwatwor, gwawdio, goganu—rhedeg o fan i fan, cyhwfan: (s.) cellwair, cytgam—gwib, chwýf—côegen, dihiren
FLIT, (v. n.) mudo, symudo, treiglo, gwibio, cyhwfan, chwyfio—ffoi, ehedeg ymaith, diflanu
FLITCH, (s.) ystlys o facwn, hanner-eg mochyn, hannerob
FLOAT, (s.) nawf, un peth a fyddo yn nofio, cludair: (v. n.) nofio, bod ar wyneb y dwfr
FLÓATING, (s.) nawf, bwhwman
FLOCK, (s.) diadell, gre, cadw, gyr, pari, mintai, praid, torf: (v. n.) dyfod yn nghyd, cynniweir i le, cyd-dyru
FLOG, (v. a.) fflangellu, ffrewyllio
FLOOD, (s.) diluw, llif, llifeiriant, rhyferthwy, llifddwfr: (v. a.) llifeirio
FLÓODGATE, (s.) gollyngfa dwfr, bala llyn, dyfrddor
FLOOR, (s.) parth, llawr tŷ: (v.) llorio
FLÓRID, (adj.) blodeuog, gwridgoch
FLORÍFEROUS, (adj.) blodeufag, a ddwg flodau, blodeu-fagol
FLOUNCE, (v. n.) trochi, treiglo yn y dwfr—cynhyrfu, neu gyffroi gan ddigofaint: (s.) pob addurn a wneir wrth wisgoedd, ysnoden, sider
FLÓUNDER, (s.) lleden ddu, llythien
FLOUR, (s.) can, blawd pail
FLÓURISH, (v. n.) blodeno, bod yn ei flodau, llwyddaw—ffrostio, ymffrostio: (v. a.) addurno, harddu, trwsio: (s.) harddwch, addurn—ffrost, ymffrost—addurn mewn ysgrifeniad
FLOUT, (v. a.) gwatwor, gwawdio, ymgellwair: (s.) gwatwor, gwatworiad, gwatworgerdd, cellwair, gwawd
FLOW, (v. n.) llifo, dylifo, ffrydio, llifeirio, goferu, rhedeg, deillio: (s.) dylifiad, llifeiriant, llif
FLÓWER, (s.) blodeuyn, blaendardd: (v. n.) blodeuo, bod yn ei flodau, blaendarddu—bod yn llwyddiannus
FLÓWERY, (adj.) blodeuog
FLÚCTUANT, (part.) anwastad, anwadal, ansicr, ansafadwy
FLÚCTUATE, (v. n.) bwhwman, bod yn anwastad, anwadalu, petruso
FLUCTUÁTION, (s.) bwhwman, anwastadrwydd, anwadalwch, petrusder, ymdoniad, ddygyfor
FLUE, (s.) simnai, neu bib i ddwyn mwg neu wres—mân blu, neu pân
FLUÉNCY, (s.) rhugledd, a thrybel-

- ydrwydd ymadrodd, parodrwydd, a chyflymder ymadrodd, hyawdledd
FLUENT, (adj.) ffrydiol, rhedegog—cyflym, trybelydr, fraeth, ymadroddus, cymmen, rhugl, hyawdl
FLUID, (adj.) gwlyb, ffrydiol, rhedegog, hylif, teneu-wlyb
FLUMMERY, (s.) llymru, llymruwd, mwdran, brwchan, sucen
FLURRY, (s.) brys, firwst, ffwdan, ymfirwst, terfysg, trafferth, trabludd
FLUSH, (v. a.) brysio, firwstio—gwrldio: (s.) amledd, haffog, helaethrwydd (adj.) gwryf, ir—llawn, helaethlawn, aml
FLUSTER, (v. n.) gwneuthur yn haner meddw, annhrefnu'r meddwl
FLUTE, (s.) chwibanogl, pibell: (v. a.) tori ceudod mewn colofnau
FLUTED, (adj.) rhychawg
FLUTTER, (v. n.) ysgwyd adenydd, bwhwman, anwadal, petruso—baldordd: (s.) bwhwman, ysgydwad, anwadalwch. petrusder—annhrefn
FLUX, (s.) rhediad, darymred: (adj.) rhedegog, anwadal, ansafadwy, trangcedig: (v. a.) toddi—glofoerio
FLUXION, (s.) rhediad, darymrediad, toddiad, dylifiad, ffrydiad
FLY, (v. n.) hedeg, ehedeg — ffoi, cilio, encilio, rhedeg, diangc: (s.) cleren, clyryn, ednogyn, cylionyn
FOAL, (s.) ebol, eboles, llwdu: (v.) llydnu, ymoci, bwrw ebol
FOAM, (v. n.) ewynu, malu ewyn—ymgynddeiriogi: (s.) ewyn, ewyn-gant, gorferw, burman, swyf, ysgai
FOAMY, (adj.) ewynog
FOB, (s.) coden fechan mewn clos, neu llawdr: (v. a.) twyllo, hudo, siomi, seithugio
FOCUS, (s.) lle y mae pelydr goleu yn cydgyfarfod, ffoc, ffwrn, aelwyd fan
FODDER, (s.) gogawr, ogawr, ebran, porthiant, bwyd anifeiliaid: (v. a.) porfau, ymbawr, porthi anifeiliaid
FOE, (s.) gelyn, casddyn
FŌETUS, (s.) milrhith
FOG, (s.) niwl, ysmwcan, nifwl, caddug—sych-borfa, myngwellt
FŌGGY, (adj.) niwlog, cymylog, tywyll—potenog, swrth-dew
FŌIBLE, (s.) ochr gwan, gwendid
FOIL, (v. a.) gyru ar ffo, cael yr oruchafiaeth, ynnill y dydd: (s.) goruchafiaeth, caffaeliad, y fantais ar y gelynyon, ond nid cwbl fuddugoliaeth—gwrthlen
FOIN, (v. a.) gwanu, brathu: (s.) brath, brathiad, gwân
FOIST, (v. a.) ffugio, gosod peth ffugiol yn lle yr iawn beth
FOISTY, (adj.) ffleiriawg, drewllyd
FOLD, (s.) corlan, buarth, defeidle—plyg, plygiad, dull: (v. a.) plygu, dullio—buarthu
FŌLIAGE, (s.) casgl o flodau, dail, &c.
FŌLIO, (s.) dalen lawn: (adj.) unplyg, llawn-ddalen, dalen-lawn
FOLK, (s.) pobl, dynion
FŌLKMOTE, (s.) cymmanfa o bobl
FŌLLICLE, (s.) côd, coden, cibyn, masgl, hâd goden
FŌLLOW, (v. a.) canlyn, dilyn, erlyn, myned ar ol
FŌLLY, (s.) ynfydrwydd, ffolineb, gwallsynwyr, ffledd
FOMÉT, (v. a.) achlesu, ymgeleddu, meithrin, magwriaethu — cysuro, cefnogi, cynnal—cynhesu
FOMENTATION, (sub.) mwydiad a gwlybwr gwresog, brwd-olchiad
FOND, (adj.) ynfyd, ffol, maldodus, tyner, ysmala, mal, hoff.—*To be fond of*, hoffi, maldodi, serchu
FŌNDLE, (v. a.) maldodi, ymgeleddu, cofcidio, hoff-lochi, mawrhau
FŌNDLING, (s.) anwylyd, hoffddyn
FŌNDNESS, (s.) maldod, maledd, hoffder, anwes, cudeb, cuedd
FONT, (s.) bedyddfaen, bedyddlestr, bedyddfan, troch-lestr
FOOD, (s.) bwyd, ymborth, porthiant, lluniaeth, maeth
FOOL, (adj.) ffôl, ynfyd, dw!, disynwyr, hurt, ffadr—ffol-was, ffwl.—*Fool-born*, ffol geni
FOOLHÁRDINESS, (s.) cofnder ynfyd, antur byrbwyll, rhyfyg
FOOLHÁRDY, (adj.) hy, hyderus, cofn, anturiol mewn modd ynfyd
FŌOLISH, (adj.) ynfyd, ffol, annoeth
FŌOLISHNESS, (s.) ynfydrwydd, ffolineb, gwallsynwyr, annoethineb
FOOT, (s.) troed, troedfedd.—*Football*, pêl droed.—*Foot-bridge*, pont-bren
FŌOTING, (s.) cerddediad, pedestrig,

- cam, arllwybr—sail, sylfaen: *fig.*
dechreuad, sefydliad
- FÓOTMAN, (s.) pedestr, peddestr, gwr traed, pedestrig, rhedegwr
- FÓOTPAD, (s.) yspeiliwr traed
- FÓOTPATH, (s.) llwybr troed, troedffordd, arllwybr
- FÓOTSTEP, (s.) ol troed, ol, arwydd, nód, marc, arlwybr
- FÓOTSTOOL, (s.) troedfaingc, lleithig
- FOP, (s.) dyn cymmyreddus, cymmyreddwr, mursenwr, coegyn
- FÓPPER-Y, (s.) ofregedd, ynfydrwydd, ffloneb, arabedd, ffloreg—cymmyredd, cymmyraeth, rhodres
- FÓPPISH, (adj.) ynfyd, ofer, rhodresus, cymmyreddus, balch
- FÓPPISHNESS, (s.) oferedd cymmyreddus, coegyndod
- FOR, (pre. & conj.) can, gan, canys, am, o herwydd, o blegyd, o achos, dros, tros, o ethryb, yn lle, er, rhag
- FÓRAGE, (s.) gogawr, cōran, porthiant, ysborthion: (v.) myned i geisio ymborth anifeiliaid, yspailio
- FÓRBEAR, (v. a.) peidio, gadael heibio, gadael, oedi, ymattal, goddef, dyoddef
- FÓRBEARANCE, (s.) dyoddefgarwch, ymaros, goddefedd, hir-ymaros
- FÓRBI'D, (v. a.) gwahardd, gwarafun, rhwystro, lluddias.—*God forbid*, na atto Duw, Duw yn y blaen
- FÓRCE, (s.) trais, nerth, grym, dir, egni, dirni, gallu, rhygyr: (v. a.) cymmell, dirio, gwthio, goresgyn
- FÓRCES, (s.) llu o wyr, gallu, byddin, lluoedd, galluoedd
- FÓRCIBLE, (adj.) nerthol, grymus, galluog, cryf, cadarn
- FÓRD, (s.) rhyd, bais, rhydle: (v. a.) rhydio, heisio
- FÓRDABLE (adj.) a ellir ei rydio
- FÓRE, (adj.) blaenaf, blaen: (adv.) cyn, o flaen, yn mlaen
- FÓREBODE, (v. a.) rhagddywedyd, rhagddewinio, darogan, darmain
- FÓRECAST, (v. n.) rhagweled, rhag-ganfod — dychymmygu, dyfaisio: (s.) dychymmyg, dyfais—rhagwellediad, rhagddarbodaeth
- FÓRECASTLE, (s.) ffureg, pen blaen llong
- FÓRECLÓSE, (v. a.) cau, gwarchau, rhwystro, rhagflaenu, argau
- FÓREFÁTHER, (s.) hendaidd, gorhendaidd, hynafiad
- FÓREGÓ, (v. a.) gwrthod, llysu, gadaw, gadael heibio, rhoddi fynu, rhagfyned, gollwng gafael
- FÓREHEAD, (s.) talcen, tál
- FÓREIGN, (adj.) dyeithr, dyeithrol, estronol, amherthynasol, annhebyg
- FÓREIGNER, (s.) alltud, estron, dyeithr, adfan
- FÓREKNÓW, (v. a.) rhagwybod, rhagddarbod, rhagweled
- FÓREKNÓWLEDGE, (s.) rhagwybodaeth, rhagddeall
- FÓRELAY, (v. a.) cynllwyn: *An ambush'd thief forelays a traveller. Dry.*
- FÓRELOCK, (s.) blaen gydyn
- FÓREMAN, (s.) blaenor, byfforddwr
- FÓREMOST, (adj.) blaenaf, penaf
- FÓRERÚN, (v. a.) rhagredeg, rhedeg o'r blaen, blaenori, rhagflaenu
- FÓRERÚNNER, (s.) rhagiedwr, blaenred, cōnad a êl o'r blaen—rhamant, rhagflaenydd
- FÓRESÁY, (v. a.) rhagddywedyd
- FÓRESÉE, (v. a.) rhagweled, rhag-ganfod
- FÓRESHÉW, (v. a.) rhagddangos
- FÓRESIGHT, (s.) rhagwelediad, rhagddarbod, rhagolwg
- FÓRESKIN, (s.) blaen groen
- FÓREST, (s.) fforest, coedwig
- FÓRESTÁLL, (v. a.) rhagachub, rhagflaenu, rhagbrynu, edwica
- FÓRETÉL, (v. a.) rhagddywedyd, rhagddewinio, darogan, daroganu
- FÓRETHÓUGHT, (s.) rhagfysyr, rhagfeddwl, rhagfwriad
- FÓREWÁRN, (v. a.) rhagrybuddio, rhybuddio yn mlaenllaw
- FÓRFEIT, (s.) fforffed, camgwl, dirwy, camlwrw, colled: (v. a.) fforffetio, dirwyo, ffinio, fforffedu
- FÓRFEITURE, (s.) fforffed, dirwy
- FÓRGE, (s.) gefail gof, morthwyldý haiarn, ffwrn-weithdý: (v. a.) morthwylio, gwneuthur a morthwyl—ffugio, ffug-fathu, ffug-lunio, twyllunio
- FÓRGERY, (s.) ffug, twyll, ffugiad
- FÓRGÉT, (v. a.) anghofio, ebargofio, gollwng yn anghof
- FÓRGETFUL, (adj.) anghofus, ebargofus, drwg ei gof

- FORGÉTFULNESS**, (s.) anghof, ebar-gofiad, gwallgof, ebar-gof
FORGÍVE, (v. a.) maddeu, rhyddhau, pardynu, cyreifio
FORGÍVENESS, (sub.) maddeuant, rhyddhad, gollyngdod
FORK, (s.) fforch, ffwrch
FÓRKED, (adj.) fforchog
FORLÓRN, (adj.) gwrthodedig, gwedi ei adael, amddifad, colledig, truenus, anobeithiol, diymgeledd
FORM, (s.) dull, gwedd, agwedd, gos-gedd, sud, sut, llun, math, modd, ffurf, ffurud, trefn—llen-ddull ar-graffydd: (v. a.) ffurfio, ffurfeiddio, llunio, lluniaethu
FÓRMAL, (adj.) ffurfiol, rheolaidd, trefnus. cywraint, allanol, defodus
FORMÁLITY, (s.) defod, arfer, trefn, rheol cyfraith, ffurfioldeb
FORMÁTION, (s.) ffurfiad, lluniad
FÓRMER, (adj.) cynt, cyntaf: (s.) ffurfwr, lluniwr, lluniedydd
FÓRMERLY, (adv.) gynt, yr amser a aeth heibio, cyn hyn
FÓRMIDABLE, (adj.) ofnadwy, erchyll, arswydol, arswydus
FÓRMULARY, (s.) llyfr defodau
FORNICÁTION, (s.) godineb, puteindra, anniweirdeb
FORNICÁTOR, (s.) gordderchwr, godinebwr, puteinwr, anllad-fab
FORSÁKE, (v. a.) gadaw, gadael, gwrthod, ymadael â
FORSÓOTH, (adv.) yn wir, yn ddiaw, yn sicr, o brysur
FORSWEAR, (v. a.) tyngu anudon
FORSWEÁRER, (s.) anudonwr
FORT, (s.) castell, amddiffynfa, caer
FORTH, (adv.) yn mlaen, ymlaen, allan, rhagllaw, rhagddo
FORTHWÍTH, (adv.) yn ddiattreg, yn y man, yn fuan, ar frys, yn ddioed
FORTIFICÁTION, (sub.) amddiffynfa, diogelfa, cadarnlle, rhagfur
FÓRTIFY, (v. a.) cadarnhau, diogelu, cryfhau, amddiffynu, caeru
FÓRTITUDE, (s.) cryfder, cadernid, grym, nerth, glewder, gwycheder
FÓRTNIGHT, (s.) pythefnos, pymthengnos
FÓRTRESS, (s.) amddiffynfa, diogelfa, rhagfur, caer, caerfa
FORTÚITOUS, (adj.) damweiniol
FÓRTUNATE, (adj.) dedwydd, ffynedig, ffortunol, ffortunus, hylwydd
FÓRTUNE, (sub.) ffortun, damwain, damchwain—dedwyddydd, dâ, golud, cyfoeth, ffawd, gwaddol
FORTUNETÉLLER, (s.) daroganwr, dewin, dywedwr ffortun
FÓRTY, (adj.) deugain
FÓRWARD, (adv.) yn mlaen, yn union yn mlaen: (adj.) hŷ, cofn, dewr, tradewr, ehud, parod: (v. a.) annog yn mlaen, prysuro, brysio, ffrystio
FÓRWARDNESS, (s.) parodrwydd
FÓRWARDS, (adv.) yn y blaen
FOSSE, (s.) ffôs, clawdd
FÓSSIL, (s.) un peth a gloddiwyd o'r ddaear, mwyn, mwn
FÓSTER, (v. a.) maethu, magu, meithrin. — *Foster-father*, tadmaeth, maethydd. — *Foster-mother*, mammaeth, maethyddes
FOUL, (adj.) brwnt, ffaidd, budr, halog, aflan—drwg, anonest: (v. a.) diwyno, budreddu, halogi
FÓUENESS, (s.) budreddi, brynti, aflendid, gwrthyni—creulonedd—anonestrwydd, annhegweh
FOUND, (v. a.) seilio, sylfaenu, gosod sylfaen, sefydlu, sicrhau—bwrw, neu redeg metel, tawdd-fwrw
FOUNDÁTION, (s.) sail, sylfaen, gwaelod, gwadn, gosail, grwndwal
FÓUNDER, (s.) seiliwr, sylfaenwr—toddydd: (v. n.) cloffi—methu, ffaelu—suddo, soddi—ymddryllio
FÓUNDRY, (s.) tawdd-dŷ, tawdd-lé, gwaith toddi, tawdd-gelfyddyd
FÓUNDLING, (s.) plentyn gwrthodedig, neu a lyswyd gan ei rieni
FOUNT, FÓUNTAIN, (s.) ffynnon, ffynnonell. — *Fount of letters*, nifer cyfrdo o argraff-lythyrenau
FOUR, (adj.) pedwar: *fem.* pedair.—*Fourfold*, pedwar dyblyg.—*Four-score*, pedwar ugain.—*Foursquare*, pedwar onglog, pedror
FOURTEEN, (adj.) pedwar ar ddeg
FOURTH, (adj.) pedwerydd
FOWL, (s.) echediad, echedyn, aderyn
FÓWLER, (sub.) saethydd, adarwr, heliwr adar
Fox, (s.) cadno, cadnaw, llwynog.—*ox-gloves*, bysedd eilyllon, me-

- nig ellyllon, bysedd cochion, bysedd y cwn, llwyn tewlaeth, dail ffion ffrwyth, a dail ffïol ffridd, am eu bod yn debyg i ffïol
- FRACTION**, (s.) toriad, rhwygiad—twn rif, rhan-nifer, nifer anghyfan
- FRACTIOUS**, (adj.) ceintachlyd, ceccus, anynad, cwerylus
- FRACTURE**, (s.) toriad, twn, bradwy: (v. a.) tori asgwrn
- FRAGILE**, (adj.) brau, breuol, hydor
- FRAGILITY**, (s.) breuolder
- FRAGMENT**, (s.) dryll, darn
- FRAGRANCE**, } (s.) perarogl, per-
- FRAGRANCY**, } arogledd
- FRAGRANT**, (adj.) peraroglaidd
- FRAIL**, (adj.) brau, breuol, gwan, eiddil—darostyngedig i gamsyniaid
- FRAILNESS**, (s.) breuolder, gwendid, eiddilwch, gwander, llesgedd
- FRAILTY**, (s.) breuder, llesgedd
- FRAME**, (s.) ansawdd, gwedd, cyflwr, ystad, trefn—peth i ddaladlwau, a lluniau, &c.: (v. a.) ffurfio, llunio, lluniaethu, gwneuthur—dychymmygu, dyfeisio.—*Frame of a table*, atteg bwrdd
- FRANCE**, (s.) Ffraingc, Ffrainc
- FRANCHISE**, (v. a.) breinio, gwneuthur yn rhydd: (s.) rhyddid, braint, rhagorfraint, dinasfraint
- FRANGIBLE**, (adj.) brau, breuol
- FRANK**, (adj.) hael, rhydd, hyged—diragrith, diffuant: (s.) llythyr rhydd—ffrongc, twlc: (v. a.) pesgi, doddi mewn ffrongc.—*To frank a letter*, breinio llythyr
- FRANKINCENSE**, (s.) math o ystor per-aroglaidd—thus, Dr. Davies
- FRANKLY**, (adv.) yn hael, yn rhydd, yn ddiragrith, o fodd calon
- FRANTIC**, (adj.) gwallgofus, gorphwyllus, ynfyd, cynddeiriog
- FRATERNAL**, (adj.) brawdol
- FRATERNITY**, (sub.) brawdoliaeth, brawdoldeb, brawdoriaeth
- FRATRICIDE**, (s.) brawdloedd, brawdlofruddiaeth, brawdloddiad
- FRAUD**, (s.) twyll, dichell, hoced, hûd, siom, ystryw
- FRAUDFUL**, (adj.) twyllodrus
- FRAUDULENCE**, } (sub.) siomant,
- FRAUDULENCY**, } twyll, siomedigaeth, dichellgarwch, twyllgarwch
- FRAUDULENT**, (adj.) twyllodrus, dichellgar, hocedus
- FRAY**, (sub.) ymladdfa, ymgiprys, cynnen, ymrafael: (v. a.) brawychu, dychrynu, tarfu, peri ofn
- FREAK**, (s.) chwim, chwyf, neu gyfnewidiad disymwth meddwl, gwammaliaeth, anwastadrwydd
- FREAKISH**, (adj.) gwammal, anwastad, cyfnewidiol, pen-chwiban
- FRECKLE**, (s.) brychni, man, siamp, brychyni, bych-nodi
- FRECKLY**, (adj.) manog, llawn brychni, brychlyd
- FREE**, (adj.) rhydd, breiniol, hael, haelionus, rhwydd
- FREEDOM**, (s.) rhyddid, rhydd-did, braint, trwydded, gollyngdod
- FREEHOLD**, (sub.) rhydd-dyddyn, rhydd-feddiant, perchenogaeth
- FREENHOLDER**, (s.) uchelwr, rhydd-feddiannwr
- FREESTONE**, (s.) carreg nadd, tywodfaen, nadd-faen
- FREEWILL**, (s.) cwylllys rhydd
- FREEZE**, (v. n.) rhewi, ceulo
- FREIGHT**, (s.) llwyth llong, hur llong: (v. a.) llwytho llong
- FRENCH**, (adj.) ffrengig, ffreinig: (s.) Ffrangege, Ffrangcod
- FRENZY**, (s.) gorphwyll, cynddaredd, cynddeiriogrwydd, gwallgof
- FREQUENCY**, (s.) mynych ddygwyddiad, amledd, mynychder, gwneuthuriad, neu welediad, cyffriedinrwydd—cyrchfa, ymgysarfod
- FREQUENT**, (v. a.) mynychu, cynniweir, cynried, hygyrchu, mynychau: (adj.) mynych, aml, hygyrch
- FREQUENTLY**, (adv.) yn fynych, yn gyffredin, yn aml
- FRESCO**, (s.) oerder, oerfel, cysgod
- FRESH**, (adj.) newydd, gwyra, croyw, ir—oer: (s.) dwfr croyw
- FRESHNESS**, (s.) newydd-der—croywder—oerder, creuder
- FRET**, (sub.) dig, digter, irlonedd, gŵyth, llid, llidiawgrwydd, cyffro, cyffroad—cramen, llwgr: (v. a.) llygru, ysu—gofidio, dygnlino, digio, ymddigio, ffromi
- FRETFUL**, (adj.) digofus, digllon, ffrom, siomgar, anfoddog

- FRÍAGLE**, (adj.) hyfryw, a altir ei friwsiônî, briwsiônllud
- FRÍAR**, (s.) manach, crefydd frawd
- FRÍCTION**, (s.) rhwbiad, rhugliad
- FRÍDAY**, (s.) dydd Gwener
- FRIEND**, (s.) câr, anwylddyn, cyfaill, cyfaillt, cydymmaith
- FRIENDLESS**, (adj.) diborth, digyf-aill, rheidus, amddifad, digâr
- FRIENDLINESS**, (s.) caredigrwydd, ewyllys da, cyfeillgarwch
- FRIENDLY**, (adj.) caredig, cariadus, hoff, mwyn, gweddaidd
- FRIENDSHIP**, (s.) cyfeillach, caredigrwydd, cymdeithas, cariad
- FRIEZE**, (s.) brethyn blewog, cedenog, addurn dalaith adeilad
- FRÍGATE**, (s.) ysgafulong, llong ryfel fechan, llong dan 50 gwn
- FRIGHT**, (s.) braw, ofn, dychryn: (v. a.) brawychu
- FRÍGHTEN**, (v. a.) dychrynu, brawychu, ofni, ofnhau
- FRÍGHTFUL**, (adj.) dychrynllyd, ofnadwy, erchyll, anferth
- FRÍGID**, (adj.) oer, oerfelog, egwan
- FRIGÍDITY**, (s.) oerni, oerder, oerfel, marweidd dra, anwrês
- FRINGE**, (s.) cddi, a rhidens, sider
- FRISK**, (v. n.) crychneidio, crychlamu, llamsach: (s.) crychnaid
- FRISKET**, (s.) cylch haiarn i ddal y bapur-len a roddir dan y wasg
- FRITH**, (s.) morgamlas, cyfyngfor, môr-gyfyng, caingc o fôr
- FRÍTTER**, (s.) cramwythen—derbyn, crempogen, miod deisen
- FRÍVOLOUS**, (adj.) ofer, gwael, salw, disas, dibris, dibwys, diwerth
- FRIZLE**, (v. a.) crychu, modrwyo
- FROCK**, (s.) twyg, hugan, arwisg
- FROG**, (s.) llyffant melyn, ffroga
- FRÓLIC**, (s.) chwim, gwammalrwydd, gwagsawrwydd, anwastadrwydd, ar-
abedd, cellweirgamp
- FRÓLICKSOME**, (adj.) llawen, difyr, llon, gagsaw, gwammal, drythyll
- FROM**, (prep.) o, iwrth, oddiwrth
- FRONT**, (s.) tâl, talcen, tu blaen, wyneb, blaen y gâd, y fyddin flaen: (v.) wynebu, gwrthwynebu
- FRÓNTIER**, (s.) cyffin, terfyn, ffin
- FRÓNTISPIECE**, (s.) wyneb, tâlwyn-
eb—wyneb addurn llyfr
- FRÓNTLESS**, (adj.) digywilydd, hŷ, haerllyg, talgryf
- FRÓNTLET**, (s.) rhagtal, talcenliain, ffunen, talaeth, tal-liain
- FROST**, (s.) rhew. — *lioar-frost*, llwydrew, barrug
- FRÓSTY**, (adj.) rhewog, rhewllyd
- FROTH**, (s.) ewin, gorferw, burman, burym: (v. n.) ewynu
- FRÓTHY**, (adj.) ewinog, burmanog
- FROUNCE**, (v. a.) crychu, modrwyo
- FRÓUZY**, (adj.) drewedig, drewllyd
- FRÓWARD**, (adj.) cyndyn, siomgar, aynad, drwgnaws, anhynaws, af-
rywiog, gwrthnysig, cildynus
- FRÓWARDNESS**, (s.) cyndynrwydd, siomgarwch, gwrthnysigrwydd
- FROWN**, (s.) cuwch, cuch, cilwg: (v. a.) cuchio, edrych yn guchio
- FRUCTÍFEROUS**, (adj.) yn dwyn ffrwyth, cynysawr, ffrwythlawn
- FRÚCTIFY**, (v. a.) ffrwythloni, gwneuthur yn ffrwythlawn, cynyio
- FRÚGAL**, (adj.) cymmedrol, cynuil, anhreulgar, ardymerus
- FRUGÁLITY**, (s.) cymmedrolder, cyn-
nildeb, cynnilwch; ymarweddiad
da, toliant
- FRUIT**, (s.) ffrwyth, cynnyrch
- FRÚTFUL**, (adj.) ffrwythlon
- FRÚTION**, (s.) mwyniant, mwyn-
hâd, meddiant
- FRÚITLESS**, (adj.) anffrwythlon, di-
ffrwyth, difudd, diles, ofer
- FRÚSTRATE**, (v. a.) seithugio, siomi,
twyllo, diddymu
- FRY**, (s.) hedyn pysgodyn, mân bysg,
pysg haig: (v. a.) ffrio
- FRYED**, (s.) cras-bob, cras-boeth
- FRYING**, (s.) cras-boethiad, ffriad
- FRYING PAN**, (s.) padell ffrio
- FRYTH**, (s.) ffrith, prysg-lwyn
- FUAGE**, (s.) treth aelwyd
- FUCATE**, (v.) rhith-liwio
- FUCUS**, (s.) golch liw, arliw—math
o fôr-lysienyu
- FÚDDLE**, (v. a.) meddwi, gwneuthur
yn feddw, diota, ymyfed
- FUDGE**, (s.) ffug waith: (v.) ffug-
liwio; rhith-weithio; chwilena
- FÚEL**, (s.) tanwydd, tanborth, cyn-
nud, dylwyf
- FUGÁCITY**, (s.) ffoadwriacth; buan-
der, anwastadrwydd, anwadalwch

- FÚGITIVE**, (adj.) ffoedig, ffoadurus, ansafadwy, anwastad, ciliad, enciliad, rhusiedig, hyffo
- FULFÍL**, (v. a.) cyflawni
- FÚLGENCY**, (s.) dysgleirdeb, llewyrch, gloywder, claerder
- FÚLGENT**, **FÚLGIÐ**, (adj.) dysglair, gloyw, llewyrchedig
- FULÍGINOUS**, (adj.) huddyglyd, myglyd
- FULL**, (adj.) llawn, cyflawn, helaeth, helaethlawn: (v. a.) panu
- FÚLLER**, (s.) panwr, panydd
- FÚLLY**, †(adv.) yn gyflawn, yn hollol, yn llawn, yn gwbl
- FÚLMINANT**, (adj.) taranog
- FÚLMINATE**, (v. a.) taranu: *figur.* bygwth
- FULMINÁTION**, (s.) taraniad
- FULMINÁTORÝ**, (adj.) taranog, taranawg: *fig.* bygwthiol
- FÚLNESS**, (s.) llawnder, cyflawnder
- FÚLSOME**, (adj.) ffaidd, atgas, gwrthun; brwnt, aflau, chwydlyd
- FÚLSOMENESS**, (s.) ffeidd-dra, bryn-ti, aflendid, gor-fwynder
- FULVID**, (adj.) melyn-gôch
- FÚMBLE**, (v. a.) gwneuthur yn chwithig, gweithio yn anfedrus
- FUME**, (s.) mwg, mwgdarth, tarth, ager—digter, ffrom: (v. n.) mygu—digio, lldio, ffromi
- FÚMIGATE**, (v. n.) mygu, mygdarthu
- FÚMINGLY**, (adv.) yn ffromllyd, yn ddigllon, yn anfoddawg
- FUN**, (s.) difyrwch, digrifwech, cymwedd, cellwair: (v.) cellweirio
- FUNAMBULATION**, (s.) rhaff-ddawnsiad, rhaff-ddamsangiad
- FÚNCTION**, (s.) galwad, swydd, galwedigaeth, swyddogaeth
- FUND**, (s.) arian-lle, trysorfa arian, trysor, arian-grawn, trysor gyff
- FÚNDAMENT**, (s.) cyfeistedd
- FUNDAMENTAL**, (adj.) sylfaenol; prif, penaf; hanfodol, gwreiddiol
- FUNDAMENTALLY**, (adv.) yn hanfodol, yn benaf
- FÚNERAL**, (s.) angladd, claddedigaeth, arwyl, cynhebrwng: (adj.) a berthyn i angladd—tywyll, galarus
- FÚNGOUS**, (adj.) chwisoglog, masw
- FUNGUS**, (s.) cig-balch, meddalig
- madarch, bwyd ellyllon, bwyd y barcud
- FUNK**, (s.) drewdod, tåg-fwg
- FÚNNEL**, (s.) phiol gég i fwrw llyn mewn llestri, twndis—fumer, sawell, pibell simnei
- FUR**, (s.) pân, mân-flew: (v. a.) panu
- FÚRBELOW**, (v. a.) addurno ag amaerwy, neu rhidens o bân, sidan, lliain, &c. a wnier yn blygiadau ar ddillad benywod: (s.) addurn o bân, sidan, &c. a wnier yn ddulliau neu blygiadau ar ddillad
- FÚRSISH**, (v. a.) gloywi, cyboli, yslipanu, dirydu
- FÚRBISHER**, (s.) cybolwr, gloywr
- FÚRIES**, (s.) cethern, plant y fall, cythreuliaid, ellyllon
- FÚRIOUS**, (adj.) cynddeiriog, ynfyd, lledffrom, nawswyllt, ffromwyllt, ffyrnig, dywal
- FÚRIOUSNESS**, (s.) ynfydrwydd, gor-phwyll, cynddaredd, cynddeiriogrwydd, ffyrnigrwydd
- FURL**, (v. a.) tynu hwylau ynghyd
- FÚRLONG**, (s.) yr wythfed ran o filltir, ystâd, 'stâd
- FÚRLOUGH**, (s.) cenad i absennu o fyddin dros amser pennodol
- FÚRNACE**, (s.) fumer, ffwrn, pair
- FÚRNISH**, (v. a.) trwsio, arlwyo, darparu, diwallu un a'i angenhreidiau, dodrefnu, digonu
- FÚRNITURE**, (s.) dodrefn, dâ, moddion, addurn, trec, addurnau
- FÚRROW**, (s.) rhych, cwys: (v. a.) rhychio, cwyso
- FÚRTHÉR**, (adv.) yn mhellach: (v. a.) annog yn y blaen, cynnorthwyo, nerthu, helpu
- FÚRTHÉRANCE**, (s.) annogaeth yn y blaen, cynnorthwyad
- FÚRTHÉRMORE**, (adv.) yn mhellach, heblaw hyn, am ben hyn
- FÚRY**, (s.) cynddeiriogrwydd, gor-phwyll, gwallgof, ynfydrwydd
- FURZE**, (s.) eithin: *sing.* eithinen
- FÚRZY**, (adj.) eithinog
- FUSE**, (v. a.) toddi
- FÚSEE**, (s.) chwerfan, gwn llaw
- FÚSIBLE**, (adj.) toddadwy
- FÚSILEER**, (s.) milwr yn cario ysgafu ddryll

FÚSION , (s.) toddiad	anfuddiol, diddefnydd, arabeddu,
FUSS , (s.) mwstr, godwrdd	coeg, gwag, disylwedd
FÚSTIAN , (s.) cottwm, ffustion	FUTÍLITY , (s.) ysgafnder, ofer siarad,
FÚSTIC , (s.) math o bren lliw	baldordd, coegedd
FÚSTILARIAN , (s.) dystadl-ddyn	FÚTURE , (adj.) i ddyfod, i fod
FÚSTINESS , (s.) drewdod, drewi	FUTÚRITY , (s.) amser i ddyfod
FÚSTY , (adj.) drewllyd, llwyd	FÚZZBALI , (s.) cŵd y mwg
FÚTILE , (adj.) tafodrydd, siaradus—	FY , (interj.) fli, hach

G.

GÁBARDINE , (s.) mantell	og.— <i>Galaxy way</i> , y llwybr llaeth-
werddonig, bugeil-wisg, math	og, sydd ar noswaith eglur, i'w
o siaced arw gedenog	ganfod yn gylch-res lwyd-oleu yn
GÁBBLE , (s.) baldordd, siaradach,	y ffurfafen; arian-rod, eirian-rod,
gwagsiarad, dwndwr, clec: (v.n.)	crygeidwen, heol y gwynt, hynt
baldordd, dwndrio, dadwrdd, clecian	<i>St. Ialm</i> , llwybr y mab afradlon.—
GÁBBLER , (s.) baldorddwr, dwn-	Y sér aneirif ynddo, mewn pellder
driwr, loliwr, clébryn	dirfawr, sy'n peri iddo ymddangos
GÁBEL , (s.) trêth. ardreth, cyllid;	i ni fel cylch dysglair
treth ar halen yn Ffraingc	GALE , (s.) awel, chwa, chwith
GÁBION , (s.) basged, neu gawell	GÁLIOT , (s.) llong fechan
mawr wedi ei llanw â phridd	GALL , (s.) bustl, chwerwedd—chwy-
GÁBLE , (s.) cronglwyd tŷ o'r bondo	sigen, yspelwi: (v. a.) yspelwi,
i'r drim	llygru: <i>fig.</i> gwaethygu, difa, dyg-
GABLE-END , (s.) piniwn	nu, blino, gofidio, trallodi, aflon-
GAD , (s.) cŵn, neu aing o ddu: (v.	yddu
n) gwibio, crwydro, myned o lei le	GÁLLANT , (adj.) trwsiadus, dillyn,
GÁDDER , (s.) crwydrad, rhodienwr	ardderchog—calonog, glew, hŷ:
GÁDFLY , (s.) cacynen y meirch	(s.) carwr, cariad—puteiniwr
GÁFFER , (s.) hen ŵr, ewythr	GÁLLANTLY , (adv.) yn drwsiadus,
GÁFLES , (s.) yspardunau ceiliogod	yn ddillyn—yn lew, yn galonog
GAG , (v. a.) attal safn	GÁLLANTRY , (s.) dillynder, ardder-
GAGE , (s.) gwystl, cyngwystl, ad-	chogrwydd — mawrfrydigrwydd,
neu: (v. a.) gwystlo, rhoddi gwystl	glewder—carwriaeth, anlladrwydd,
GAGGLE , (v. n.) clegyr, clecian	drythyllwch
GAIETY , (s.) llawenydd, digrifwch,	GÁLLERY , (s.) cyntedd hir mewn
gorawen—dillynder, hoywedd	tŷ—llofft mewn eglwys, oriel
GAIN , (s.) elw, ynnill, budd, mael,	GÁLLEY , (s.) llong fechan, llong
elwant: (v. a.) elwa, ynnill, maelio,	rwyfo, rhwyf-long
perceta, pleinsio	GÁLLICAN , (adj.) yn perthyn i
GÁINFUL , (adj.) ynnillfawr, budd-	Fraingc, ffrengig
fawr, llawn elw, cedlawn	GALLIGÁSKINS , (s.) curanau
GÁINSAY , (v. a.) gwrthddywedyd,	GALLIMÁUFRY , (s.) cynmysgedd o
ammau, gwrthebru	amryw friw fwyd
GÁINSAYER , (s.) gwrthddywedwr,	GÁLLIPOT , (s.) pridd lestr bychan
ammheuwyr	GÁLLON , (s.) galwyn
GÁIRISH , (adj.) dillyn, destlus, har-	GÁLLOON , (s.) ysnoden gul
ddwch, pingc—dysglair	GÁLLOP , (v. n.) marchogaeth yn
GAIT , (s.) rhodiad, cerddediad, grâd,	fuan, gyrru yn fuan, pedwarcarnu
agwedd-foes	CÁLLOWS , (s.) crogbren, crogwydd
GÁLAXY , (s.) <i>from</i> Gr. γαλα, llaeth;	GAMBÁDE , GAMBÁDO , (s.) math ar fot-

- GÁMBLER, (s.) chwariwr twyllodrus, twyll-chwarëydd
- GÁMBOL, (s.) llamhidyddiaeth, naid, llamnaid gan lawenydd
- GAME, (s.) camp, chwarae, difyrwch, cydgam: (v. n.) chwarae, campo
- GÁMESOME, (adj.) campus, chwaraeus, digrif, difyr, arab, llawen
- GÁMESTER, (s.) campwr, chwarauedd, chwaraëydd
- GÁMING, (s.) chwaraëydiaeth, camp, (adj.) chwareu
- GÁMMON, (s.) ffolen, neu morddwyd mochyn, angell hwch
- GÁMUT, (s.) graddau dring cerddoriaeth, egwyddor
- GÁNDER, (s.) ceiliogwydd
- GANG, (s.) mintai, llu, terf, tyrfa, haid: (v.) ymlwybro, trotian
- GÁNGLION, (s.) chwyth gewynau
- GÁNGRENE, (s.) marw gig, cancr
- GANTLET, GAUNTLET, (s.) dyrnfol, maneg ddur.—*To throw the gantlet*, herio, neu her-feiddio
- GANTLOPE, (s.) gwial-gosp.—*To run the gantlope*, rhedeg rhwng dwy res o filwyr i dderbyn gwialenod gan bob milwr
- GAOL, (s.) carchar, geol
- GÁOLER, (s.) ceidwad carchar
- GAP, (s.) bwlch, adwy, agoriad, agen, gagendor, agendor, ffosp
- GAPE, (v. n.) dylyfu gën—cybyddu, awyddu, chwennychu, hiraethu—egori, agenu, ymagenu, holli
- GARB, (sub.) gwisg, dillad, trwsiad, addurn—ymddangosiad allanol
- GÁRBAGE, (s.) ymysgaroedd, coluddion, perfedd, perfeddion
- GÁRBLE, (v. a.) gogrynu, puro, peillio, nithio, glanhau, carthu, didoli
- GÁRBLER, (s.) purwr, glanhawr
- GÁRDEN, (s.) gardd: *pl.* gerddi
- GÁRDENER, (s.) garddwr
- GARE, (s.) gwlan garw, ceden
- GARGARÍZE, (v. a.) golchi y genau, a'r gëg
- GÁRGLE, (s.) golch genau
- GÁRLAND, (s.) coronbleth o lysiau, talaeth, coronig, garlant
- GÁRLIC, (s.) garlleg, cra'r gerddi, triagly tlawd
- GÁRMENT, (s.) gwisg, dillad, dilledyn, trwsiad, achre, pilyn
- GÁRNER, (s.) ysgubor, ydty, heiniardy, ystordy, peiniardy
- GÁRNET, (s.) rhuddem
- GÁRNISH, (v. a.) harddu, addurno, trwsiadu, prydferthu, taclu, hoywi: (s.) harddwch, addurn—arian a dâl carcharorion ar eu mynediad i garchar
- GÁRNISHMENT, (s.) addurniad
- GÁRRET, (s.) llofft uchaf
- GARRETTÉER, (s.) un yn byw ar llofft: *fig.* awdwr dirmygedig
- GÁRRISON, (s.) gwersyll, amddiffynfa, milwyr a roir i gadw castell: (v. n.) gosod milwyr mewn lle i'w amddiffyn, gwersyllu
- GARRÚLITY, (s.) siaradach, baldordd, gwagsiarad, dywedgarwch
- GÁRRULOUS, (adj.) siaradus, dywedgar, llawn baldordd a gwagsiarad
- GÁRTER, (s.) gardas, gardys—arwydd marchogion a wnaed gan Edward III.: (v.) gardysu.—*Garter-king-at-arms*, pen arwydd-fardd Brydain, arwydd-fardd y gardys
- GARTH, FISH-GARTH, (s.) cored bysgota
- GASCONADE, (s.) ffrost, ymfrost, gwagfost, rhodres: (v. n.) ffrostio, boesachu
- GASH, (s.) archoll: (v. a.) archolli
- GASP, (s.) ffun, anadl: (v. a.) dyheu, anadlu, peuo: *fig.* hiraethu, awyddu
- GATE, (s.) dôr, porth, lliidiart, drws
- GATEWAY, (s.) ffordd, llwybr
- GÁTHER, (v. a.) casglu, cynnull, casglu yn nghyd, crynoi, ymgynnull
- GÁTHERS, (s.) casgliadau, plygiadau, dulliau, cynnulliadau
- GÁTHERING, (s.) cynnulliad, Gen. xlix. 10. *Ac ato ef y bydd cynnulliad pobloedd*—casgl, casgliad
- GÁUDILY, (adv.) yn ddysglair, yn hardd, yn dêg mewn ymddangosiad
- GAÚDINESS, (s.) dilynrydd, tegwch, neu harddwch ymddangosiadol heb fawr werth, nasylwedd
- GAÚDY, (adj.) hardd, dilyn, tég, taclus, neu trwsiadus mewn ymddangosiad, coegwych, gorwych
- GAUGE, (v. a.) mesuro llestr: (s.) mesur, cyfartalau
- GAUGER, (s.) mesurwr llestri
- GAUNTLET, (s.) dyrnfol

- GAUZE**, (s.) lliain, neu sidan teneu
- GAY**, (adj.) dillyn, hardd, tég, pert, taclus, trwsiadus, hoyw, llawen, hoenus, gwych, Iago ii. 3.
- GÁYETY**, (s.) gwychder, dillynedd
- GÁYLY**, (adv.) yn ddillyn, yn drwsiadus, yn ymddangosiadol, yn llawen, yn ddifyr
- GÁYNESS**, edr. *Gaiety*
- GAZE**, (s.) drych, sylliad, ardremiad, dysgwyliad: (v. a.) llygadrythu, syllu, ardremu, tremio, edrych ar, selu, hyllidremu, Ecs. xix. 21
- GAZÉTTE**, (s.) papur o newyddion a gyhoeddir trwy awdurdod
- GAZETTÉER**, (s.) ysgrifenydd newyddion, cyhoeddwr newyddion—llyfr yn cynnwys hanes gwledydd a trefydd trwy yr holl fyd
- GAZING-STOCK**, (s.) peth i edrych arno, drych, syll-ddrych
- GEAR**, (sub.) addurn, taclau, trec, offer, trwsiad, dodrefn, dà
- GEESE**, (plu. of *goose*) gwyddau
- GELD**, (v. a.) dispaddu
- GÉLDING**, (s.) ceffyl dispaidd
- GÉLID**, (adj.) oer, fferlyd, rhewlyd
- GÉLLY**, (s.) cawl ysgrawlingaidd, ceuledig yn mha un y berwyd cig
- GEM**, (s.) gem, maen gwerthfawr
- GÉMINI**, (s.) gefeilliad
- GÉNDER**, (s.) rhyw, gradd: (v.) cenhedlu, eppilio, ymddwyn, esgor
- GENEALÓGICAL**, (adj.) achaid, achawl, neu yn perthyn i âch
- GENEÁLOGIST**, (s.) achwr
- GENEÁLOGY**, (s.) gwelygordd, edryd, âch ac edryf, cenedl
- GÉNÉRAL**, (adj.) cyffredin, cyffredinol, hollawl: (s.) y cyfan, y cwbl—cadpen, blaenor llu, penaeth llu, penciwdaud
- GENERALÍSSIMO**, (s.) pencapten
- GÉNÉRALLY**, (adv.) yn gyffredinol, yn y cyffredin, yn fyrych
- GENÉRÁLITY**, (s.) cyffredinolrwydd, y rhan fwyaf
- GÉNÉRATE**, (v. a.) cenhedlu
- GENERÁTION**, (s.) cenhedlaeth, cenhedliad, eppil, hil, hiliad: *fig.* oes
- GÉNÉRATIVE**, (adj.) cenhedliog, a genhedlio, hiliawl, eppiliawl
- GENERÓSTY**, (s.) haelder, haeledd, dyledawgrwydd, mwyneddwrwydd, boneddigeiddrwydd, mawrfrydigrwydd, rhywiogrwydd
- GÉNÉROUS**, (adj.) hael, boneddigaidd, hyrodd, mwynnaidd
- GENESIS**, (s.) *from Gr. γενεσις; generation*, cenhedliad; llyfr cyntaf Moses, a elwid felly gan y Groegiaid, o herwydd ei fod yn cynnwys hanes cenhedliad pob peth
- GENET**, (s.) math o farch buandroed—math o gath mân-fiwog—genfa fodrwyog
- GÉNIAL**, (adj.) a genhedlo, naturiol, genedigol—difyr, digrif
- GENICULATE**, (v.) tyfu yn gylymog, neu yn rhanau blwyddol
- GENICULUM**, (s.) paladr, neu gallodryn cylymog
- GÉNITAL**, (adj.) cenhedlawl
- GÉNITIVE**, (adj.) tarddiadol.—*Genitive case*, y cyflwr meddiannedigol yn nhreiglâd geiriau
- GÉNIUS**, (s.) yr angel da neu ddrwg a dybygai gwyr anghred ei fod i bob dyn, ysbryd dyn, naturiaeth, anian
- GENT**. *Abbr. of Gentleman*
- GENTÉEL**, (adj.) taclus, hoyw, destlus, dillyn, pingc, tlws, gwych, cyweithas, moesawg, diwygus
- GENTÉELNESS**, (s.) cyweithasrwydd, boneddigeiddrwydd, taclusrwydd, dillynrwydd
- GÉNTILE**, (s.) gwr cenhedlig, pagan
- GÉNTILISM**, (s.) paganiaeth, eilunaddoliaeth, ethniciaeth
- GENTÍLITY**, (s.) bonedd, boneddigaeth, boneddigeiddrwydd, dyledogrwydd—cyweithasrwydd
- GÉNTLE**, (adj.) mwyn, mwynnaidd, tirion, rhadlawn, esmwyth, llonydd, addfwyn, cyweithas—dôf
- GÉNTLEMAN**, (s.) gwr bonheddig
- GÉNTLY**, (adv.) yn esmwyth, yn llonydd, yn fwynnaidd, yn dirion
- GÉNTRY**, (s.) boneddigion, bonedd, boneddion, boneddwyr
- GENUFLÉCTION**, (sub.) gostyngiad, neu plygiad ar liniau
- GÉNUINE**, (adj.) naturiol, priodol, pur, digymmysg, cynhwynol, gwir, cwyir, diledach
- GÉNUINENESS**, (s.) purdeb, gwirionedd, digymmysgrwydd
- GÉOGRAPHY**, (s.) dosparthiad y

- ddaeaf, darluniad y ddaear, argraff y ddaear, medd Davies
- GEOMETRY, (s.) from *Gr. γη, the earth*, y ddaear, and *μετρα, measure*. mesur; celfyddyd mesur daear, ond yn awr a gymmerir am helaethrwydd, ehangder, maintioli, &c. a'u hystyriaid yn unig ynddynt eu hunain
- GEORGICS, (s.) llyfrau llafurwriaeth
- GER-FALCON, (s.) y bod mawr
- GERM, (sub.) blaendardd, bragur, bregyn, bragodyn, blaguryn, eginyn
- GERMAN, (s.) Allman: *pl.* Ellmyn: (adj.) Allmanaidd—cyfnesaf, cyfrywiol, un waed.—*Brother-german*, brawd un-dad un-fam.—*Cousin-german*, cefnderw, un-waed
- GERMANDER, (s.) derwen Gaersalem, y dderwen-fendigaid, cordderwen
- GERMANY, (s.) yr Allmaen, gwlad yr Ellmyn
- GERMINATE, (v. n.) blaguro, blo-deno, eginio, blaendarddu
- GESTATION, (s.) dygiad yn y groth
- GESTICULATE, (v. a.) gwneuthur munudiau, chwareu ysgentyn
- GESTICULATION, (s.) gwneuthuriad munudiau, ystumiad
- GESTURE, (s.) arweddiad, ymarweddiad, ymddygiad, gwneuthuriad munudiau, agwedd, arddull
- GET, (v. a.) cael, caffael, ynnill, maelio
- GEWGAW, (s.) tegan, coegbeth
- GHASTLINESS, (s.) dychryn, echryn, arswyd, ofn, hyllrwydd
- GHASTLY, (adj.) dychrynlyd, ofnadwy, erchyll, elyllaidd
- GHOST, (s.) ysbryd, lledrith, bwg.—*Holy Ghost*, Ysbryd Glân
- GHOSTLY, (adj.) ysbrydol
- GIANT, (s.) cawr, cawres
- GIBBERISH, (s.) gwrthuniaith, trwsgliaith, ffregod-iaith
- GIBBET, (s.) crogbren, crogwydd: (v. a.) crogi: *corruptly*, sibedu
- GIBBOUS, (adj.) crwm, cefngrwm; fe ddywedir fod y lleuad yn *gibbous* pan byddo hi rhwng llawn a hanner llawn
- GIBB, (v. n.) cellwair, gwawdio, cydcam, gwatwar: (s.) cellwair, cydcam, gwawd
- GIBLET, (s.) syrth gwydd, sibled—*this seems to be a corruption of Giblet tho' generally used*
- GIDDINESS, (s.) pendro, gysp, mynyglog, ymenydd-dro, madron-dod, penfeddwdod—esgeulusdra
- GIDDY, (adj.) pendroedig, penysgafu, pensyfrdan, anwastad, ansefydlog—esgeulus, diofal
- GIFT, (s.) rhodd, dawn, anrheg
- GIFTED, (adj.) doniog, rhoddedig
- GIG, (s.) tro-bren, trodegan
- GIGANTIC, (adj.) cawraidd
- GIGGLE, (v. n.) chwerthin
- GIGLET, (s.) dihiren, benyw anllad
- GILD, (v. a.) euro, goreuo, barneisio
- GILL, *measure*, y bedwarydd ran o bint—eidral, llysiâu'r gerwyn—cyffoden, cymmones
- GILLS, (s.) cragenau pysgod
- GILT, (adj.) goreuredig, gwedi ei euro, arianedig
- GIM, (adj.) pert, taclus, dillyn, trwsiadus, pingc
- GIMLET, (s.) ebill, gwimbill
- GIN, GENEVA, (s.) telm, magl, annel, croglath—llyn a ddistyllir o rawn meryw
- GINGER, (s.) sinsir
- GINGERLY, (adv.) yn esmwyth, yn dirion, yn ochelgar, yn arif
- GINGERNESS, (s.) tirionwch, gochelgarwch, cynnil-driniad
- GINGLE, (v. n.) tincio, tincian: (s.) rhinc, tinc, tincian
- GINNET, (s.) mûl, ceffyl bychan
- GIPSIES, *corrupted from Egyptians*, (s.) pobl grwydredig a gymmerant arnynt ddarllen ffortun
- GIRD, (v. a.) gwregysu, rhwymo, amgylchu, cylymu, cenglu
- GIRDER, (s.) trawst, llogail
- GIRDLE, (s.) gwregys, rhwymyn
- GIRL, (s.) llangces, geneth, herlodes, bachgenes, hocrell, croten
- GIRLISH, (adj.) llangcesaid
- GIRT, } (s.) cengl, cylch-fesur,
GIRTH, } amfesur: (v. a.) cenglu
- GISARMS, (s.) gwayw-ffon ddwybig
- GIVE, (v. a.) rhoddi, rhoi, donio, anrhegu, dyroddi
- GIZZARD, (s.) cylla aderyn, afu glas
- GLACIATE, (v.) ceulo, rhewi, troi yn iâ

- GLAD, (adj.) llawen, difyr, digrif, llon, dyddan, gorawenus, siriol
- GLÁDDEN, (v. a.) gwneuthur yn llawen, sirio, digrifu, lloni, cysuro
- GLADIÁTOR, (s.) cleddyfwr
- GLADLY, (adv.) yn llawen, yn difyr, yn llon
- GLÁDNESS, (s.) llawenydd, dyddanwch, digrifwch, difyrwch, llonder
- GLADSOME, (adj.) llawen, llon
- GLAIRE, (s.) gwyn wy — math ar waywffon
- GLADWYN, (s.) yr hyllythr, hyllyf, hyllygrig
- GLAMORGANSHIRE, (s.) swydd, neu sir Forganwg
- GLANCE, (s.) cip, cip olwg: (v. n.) llewyrchu, dysgleirio, cymmeryd cip olwg—amneidio, rhoi awgrym
- GLAND, (s.) mesen-gig, cilchwyrn, cil-chweryn, chwären
- GLÁNDERS, (s.) clwy'r ysgyfaint
- GLARE, (v. n.) llewyrchu, neu ddysgleirio fel ag y tywylllo y llygaid, melltenu: (s.) dysgleirdeb, llewyrch tanbaid—edrychiad ffyrnig
- GLASS, (s.) gwydr, iolwrch
- GLÁSSY, (adj.) gwydrawg
- GLAZE, (v. a.) gwneuthur, neu ddo-di gwydr mewn ffenestri, gwydro—barneisio, cyboli, yslipanu
- GLÁZIER, (s.) gwydrwr, gwneuthurwr ffenestri, gwydrydd
- GLEAD, GLEDE, (s.) barcut, barcutan
- GLEAM, (s.) pelydr, llewyrch, dysgleirdeb, tywyn, llygeidyn
- GLEAMY, (adj.) melltenog, paladrog, llychedenog, tywynog
- GLEAN, (v. a.) lloffa, casglu
- GLEBE, (s.) priddell, tywarchen, tir, daear—tir eglwys, clasdir
- GLEE, (s.) llawenydd, gorfoledd
- GLEEFUL, (adj.) llawenlawn
- GLEEK, (v. a.) cellwair, cydcam
- GLEET, (s.) dylifad crown a gôr o archoll, dyferlif, dyfrgrawn
- GLIB, (adj.) llyfn, ysli, cyflym-red, llithrig, llithredig—buan
- GLÍBLY, (adv.) yn llyfn, yn llithrig
- GLIDE, (v. n.) llithro, rhedeg yn wastad, ymlithro: (s.) llithrad
- GLÍMMER, (v. n.) golewychu, bod yn lledoleu, bod yn syrnoleu: (s.) golewyrchiad, lled oleuad
- GLIMPSE, (s.) golewyrchiad, godywyn—cip olygiad—byr fwynhad
- GLÍSTEN, } (v. n.) llewyrchu, dys-
- GLÍSTER, } gleirio, danlewychu, melltenu
- GLÍTTER, (s.) dysgleirdeb, llewyrch
- GLOAT, (v. n.) edrych ar draws
- GLOBE, (s.) pêl, pellen, globyn—bedysawd, y byd cyfrgrwn
- GLOBÓSE, (adj.) crwn, cyfrgrwn
- GLÓBULAR, } (adj.) pelenol, crwn,
- GLÓBULOUS, } cyfrgrwn, amgrwn
- GLOCESTER, (s.) Caerloyw
- GLÓMERATE, (v. a.) dirwyn, pellenu
- GLOOM, (sub.) tywyllni, caddug—prudd-der, neu drymder meddwl
- GLÓOMINESS, (s.) tywyllwch, dychryn, prudd-der, alaeth, tristwch
- GLÓOMY, (adj.) tywyll, niwlog, caddug, cymylog, dilewyrch—prudd, trist, galarus, trymfrydig
- GLORIFICATION, (s.) rhoddiad gogoniant, gogoneddiad
- GLÓRIFY, (v. a.) gogoneddu, anrhydeddu, moliannu, clodfori
- GLÓRIOUS, (adj.) gogoneddus, moliannus, anrhydeddus, ardderchog, rhagorol, gogoned
- GLORY, (s.) gogoniant, anrhydedd, moliant, clod, mawl, ardderchawgrwydd: (v. n.) ymogoneddu, ymfrostio, ymfolychu, ymgodfori, ffrostio
- GLOSS, (s.) eglurhad, esponiad, deongliad—dysgleirdeb, grân: (v. a.) deonglu, esponio—cyboli, yslipanu—peri i beth ymddangos yn rhesymol trwy gau amlygiad
- GLÓSSARY, (s.) gair-lyfr i egluro geiriau dyrys, geir-ddeonglydd
- GLÓSSOGRAPHER, (sub.) ysgriflenwr esponiadau, arnodwr
- GLÓESY, (adj.) ysplenydd, dysglair
- GLOVE, (s.) maneg, amlaw, dyrnfol
- GLÓVER, (s.) menygwr, dyrnfolydd
- GLOUT, (v. n.) edrych yn eiddigedlus ac yn lliidiog, edrych yn guchiog
- GLOW, (v. n.) gwresogi, llewyrchu.—*Glow-worm*, magien, y gyfarwydd
- GLUE, (s.) ysglawring, ysgrawling, glud: (v. a.) ysgrawlingo, gludo
- GLUT, (v. a.) traflyngcu, gwangcio, digoni, gorllenwi, laru: (s.) yr hyn

- a draflyngcir; yn wangcus, mwy na digon, trawala, traddigonedd
- GLÚTINOUS**, (adj.) ysgrawlingaidd, gludiog, hylud, hylun
- GLÚTTON**, (s.) glŵth, asferw, glodd estwr, rhemmwth, ymrythur
- GLÚTTONOUS**, (adj.) glŵth, rhawth, gwangcus, ceulrwrth, asferw
- GLÚTTONY**, (s.) glythyneb, glythni
- GLÚY**, (adj.) gludiog, gwydnaidd
- GLYN**, **GLEN**, (s.) glyn, cwm
- GLYSTER**, (s.) chwystrell feddyginiaeth, meddyginiaeth a roddir trwy chwistrell, chwistrell
- GNASH**, (v. a.) rhingcian, ysgyrnygu
- GNAT**, (s.) gwybedyn, gwyddbedyn, ednogyn
- GNAW**, (v. a.) cnoi, amnoi, ysu—difa, deintio, dargnoi
- GNÓMON**, (s.) crib deial, pin deial
- GO**, (v. n.) myned, cerdded
- GOAD**, (s.) ierthi, irai, garthon: (v. a.) symbylio, symbylu, symlu, gyru: *fig.* annog, dirio
- GOAL**, (s.) nôd, cyrchnod, carchar
- GOAR**, (s.) godreu, godre
- GOAT**, (s.) gafr, llwdn gafr, gitten, hillon.—*He goat*, bwch.—*Goat-sucker*, aderyn y droell, rhodwr
- GÓATISH**, (adj.) cyffelyb i afr
- GÓBBLE**, (v. n.) traflyngcu, cegu
- GÓBBLET**, (s.) ffiol, cwpan, diod-lestr, gwn, godard, carfen
- GÓBLIN**, (s.) ellyll, gŵyll, anysbyrd
- GOD**, (s.) Duw, (Iôn, Iôr, Naf)—*God-daughter*, merch fedydd.—*God-father*, tad-bedydd.—*God-son*, mab-bedydd.—*God-mother*, mam-fedydd
- GÓDDESS**, (s.) duwies, dwywes
- GÓDHEAD**, (s.) duwdod, duwdeb
- GÓDLINESS**, (s.) duwioldeb, dwywolder, dwyfolder, duwiolrwydd
- GÓDLY**, (adj.) duwiol, dwyfol
- GÓDSHIP**, (s.) duwdod, duwiaeth
- GÓDWARD**, (adj.) tu ag at Dduw
- GÓDWIT**, *bird* (s.) rhostog, soffiar. *Lesser godwit*, cwtyndû
- GOFF**, (s.) mwdwl, tâs
- GÓGGLE**, (v. n.) edrych ar draws.—*Goggle-eyed*, llygad-draws, llygadwyr
- GÓING**, (s.) mynediad, cerddediad
- GOLD**, (s.) aur, our, euraint
- GÓLDEN**, (adj.) auraid, curaid
- GÓLDFINCH**, (s.) peneuryn, melynog
- GÓLDFOIL**, (s.) eurddail
- GÓLDSMITH**, (s.) aurych, eurych, aurof, gôf aur
- GONE**, (preter. of *go*) wedi myned
- GÓNORRHOEA**, (s.) y frech ffrengig, y frech fawr, hadlif, had-red
- GOOD**, (adj.) da, daionus, màd.—*Good-friday*, dydd Gwener y crog-lith
- GÓODLY**, (adj.) prydu, prydwed-dol, glân, golygus, hardd, tég
- GÓODNESS**, (s.) daioni, addwynder
- GOODS**, (s.) dà, dodrefn, moddion, golud, dâocedd, nwyfau, eiddo
- GOOSE**, (s.) gŵydd—haiarn gwniedydd.—*Gooseberries*, eirin Mair.—*Goose grass*, cyngafan, glyn had.—*Goosecap*, dŷn dwl, ynfyd
- GORBÉLLY**, (s.) cestwr, bolrythwr
- GORE**, (s.) gwaed: (v. a.) cornio
- GORGE**, (s.) corn pori, breuant, cêg, crofa, corn gwddf, llindag: (v. n.) glythinebu, traflyngcu, pesgi
- GÓRGEOUS**, (adj.) hoyw-wych, dilyn, tég, hardd, claeawen, Luc xxiii. 11
- GÓRGEOUSNESS**, (s.) dysgleirdeb
- GORMANDIZE**, (v. n.) gwangcio
- GORSE**, (s.) eithin: *sing.* eithinen
- GÓRY**, (adj.) gwaedlyd, gorllyd
- GOSHAWK**, (s.) hebog martin, gosawg
- GÓSLING**, (s.) gŵydd icuanc
- GÓSPEL**, (s.) efengyl, newydd da
- GÓSSIP**, (s.) tadbedydd, neu famfedydd: *fig.* un yn myned oddiamgylch i roddi newyddion, neu i wagsiarad: (v. n.) baldordd, gwagsiarad, sisial—segura, clep-wraig
- GÓVERN**, (v. a.) rheoli, llywodraethu, llywio, cyfarwyddo, gwladychu, ffrwynio, ardwyo
- GÓVERNABLE**, (adj.) llywodraethol
- GÓVERNANCE**, (s.) lliwiad
- GOVERNANTE**, } (s.) llywodraethes,
- GOVERNESS**, } athrawes, llywyddes
- GOVERNMENT**, (s.) llywodraeth, rheolaeth, ardwy, llywodraethiad
- GÓVERNOR**, (s.) llywodraethwr, rheolwr, llywydd, rhaglaw
- GOUGE**, (s.) gaing gau, cŷn llwy
- GOURD**, (s.) cicaion, bresych—palm Crist
- GOUT**, (s.) troedwst, cymmalwst

- GOUTY**, (adj.) dârostyngedig i'r cyf-ryw ddolur, cymmalwstog
- GOWN**, (s.) gŵn, hug gwalling
- GRACE**, (s.) gras, rhad, ffafr, llâd—mireinwch, telediwrwydd, glendid—addurn, prydfferthwch—ffraethder: (v. a.) addurno, harddu, prydffertha
- GRACEFUL**, (adj.) tég, dillyn, prydu, hardd, mirain, gweddaidd
- GRACEFULNESS**, (s.) tegwch, pertedd, telediwrwydd, mireinwch
- GRACELESS**, (adj.) diras, anrasol
- GRACES**, (s.) Aglaia, Euphrosyne, a Thalia, duwiesau glendid, telediwrwydd, a chyweithasrwydd, a ddychymmygai'r prydyddion i fod yn ferched i Jupiter a Venus
- GRACIOUS**, (adj.) graslawn, grasusol, rhadlawn, hyddlawn, trugarog
- GRADATION**, (s.) dring, dyrchafiad o radd i radd, graddiad, esgyniad
- GRADUAL**, (adj.) graddol, araf
- GRADUALLY**, (adv.) yn raddol, o fesur ychydig ac ychydig, yn araf
- GRADUATE**, (v. a.) urddo, graddu: (s.) graddwr
- GRAFF**, } (s.) gresslyn, impyn: (v. a.) }
GRAFT, } a.) impio, planu i mewn
- GRAIN**, (s.) gronyn, yden, yd, gronynyn, grawn. I Cor. xv. 37
- GRAINED**, (adj.) garw, grainedig.—*Cross-grained fellow*, dyn anhynaws, gwrthnysig
- GRAINS**, (s.) grawn, gronynau, soeg
- GRAMMAR**, (s.) gramadeg, dwnad
- GRAMMARIAN**, (s.) gramadegwr
- GRAMMATICAL**, (adj.) gramadegaidd, llythyregawl
- GRAMPUS**, (s.) morhwch, morfochyn
- GRANARY**, (s.) ydle, ystordy yd, ysgubor, ydtŷ, heiniardy
- GRAND**, (adj.) mawr, ardderchog, galluog, uchel, dyrchafedig, taclus, gwych, clauerwen.—*Grand-child*, wŷr.—*Grand-father*, *Grand-sire*, taid, hendaidd.—*Grand-daughter*, wŷres.—*Grand-mother*, *Grand-dame*, nain, henfam.—*Great-grand child*, gor-wŷr.—*Grand-child's Grand-son*, gor esgynydd.—*Great Grand-mother*, hen-nain, gor-henfam.—*Great Grand-mother's Mother*, gor-hen-nain.—*Great Grand-father*, hen-daidd.—*Great Grand-father's Father*, gor-hendaidd.—*Grand-jury*, uchel rheithwŷr, yr uchelraith, pen-rhaith
- GRANDÉE**, (s.) pendefig, gŵr dyledog, uchelwr
- GRANDEUR**, (s.) mawredd, ardderchawgrwydd, rhwysg, rhodres, urddarswydd, uchelfraint, teilyngdod
- GRANGE**, (s.) fferm, maenol, melindre, tyddyn—ysgubor, llawr dyrnu
- GRANT**, (v. a.) addef, cyfaddef, lwfio, rhoddi, donio, anrhegu: (s.) rhodd, dawn, anrheg, lwfiedigaeth, addefiad
- GRANTÉE**, (s.) a gaffo géd, derbyn-iwr, yr hwn y rhodder iddo
- GRANTOR**, (s.) addefwr, rhoddwr
- GRANULATE**, (v. n.) gwneuthur yn ronynau, gronynu
- GRANULE**, (s.) mymryn, gronyn
- GRAPE**, (s.) grawn y winwydden
- GRAPHICAL**, (adj.) wedi ei weithio yn gywraint, ac yn ddestlus berffaith gwbl, argraffawl
- GRAPNEL**, (s.) angor bychan
- GRAPPLE**, (v. a.) gafaclu, dala gafacl ar, bachu—ymladd, ymryson, arnestu, ymgiprys
- GRASP**, (v. a.) crafangu, dala gafacl ar—ymorchestu, gormesu: (s.) gafacliad, crafangiad
- GRASS**, (s.) porfa, glaswellt, gwellt; Esa. xl. 6.—*Latter-grass*, adladd
- GRASHOPPER**, (s.) ceiliog rhedyn, Num. xiii. 33. hagab, Lef. xi. 22
- GRATE**, (s.) gradell, alch, crud haiarn: (v. a.) rhadellu, crafellu, rhwbio ar grafell—dygnu, sarhau, aflonyddu
- GRATEFUL**, (adj.) diolchgar, diolchus—hyfryd, boddus
- GRATEFULNESS**, (s.) diolchgarwch
- GRATER**, (s.) rhadell, crafell, rhasgl
- GRATIFICATION**, (s.) rhyngiad bodd, boddhâd, boddlondeb, hyfrydwch, pleser, gwobr, tâl pwyth
- GRATIFY**, (v. a.) boddhâu, boddio, gwobrŵyo, talu'r pwyth
- GRATIS**, (adv.) yn rhodd, yn rhâd, yn hael, am ddim
- GRATITUDE**, (s.) diolchgarwch, car-edigrwydd
- GRATUITOUS**, (adj.) rhâd, ewyllysgar, a wnelir o ewyllys da ac yn rhâd, anrhegawl—dibrawf,

- GRATUITY**, (s.) rhôdd, anrheg, gwobor, tâl pwyth, cydnabyddiaeth
GRÁTULATE, (v. a.) cyd-lawenhau
GRAVE, (s.) bedd, beddrod: (v. a.) edr. *Engrave*: (adj.) dwys, difrif, diofregedd, digellwair, prûdd
GRÁVEL, (s.) gro, graian, marian: (v. a.) toi â gro—dyrysu âg amwysdra, neu anhawsder nas gall un ei ddirnad
GRÁVELLY, (adj.) graianog, marianog
GRÁVENESS, (s.) dwysder, difrifwch
GRÁVELY, (adv.) yn ddwys, yn ddifrif, yn weddaidd
GRÁVER, (s.) cerfiwr, crifiwr, crifiedydd—grefol, graffol
GRÁVITATE, (v. n.) pwyso; pwyso neu dueddu tu a'r canolbwynt
GRAVITÁTION, (s.) pwysiad, neu dueddiad tu a'r canolbwynt
GRÁVITY, (s.) pwys, trymder, dwysder, tueddiad i'r canol bwynt
GRÁVY, (s.) sùdd, cig, îr nodd, gig
GRAY, (adj.) llwyd, blawr, blawrwyn, llwyd-las
GRAYLING, (s.) brithyll rhestrog, glas gangen, cangen las
GRÁYNESS, (s.) llwydedd, llwydni
GRAZE, (v. n.) pori, porfau, ymbawr, ysgafu-gyffwrdd
GRÁZIER, (s.) porfawr, porthwr anifeiliaid, pasgadur
GREASE, (s.) sam, iraid: (v. a.) iro, seimio, encinnio
GREÁSINESS, (s.) seimlydrwydd
GREASY, (adj.) seimlyd, ireidlyd
GREAT, (adj.) mawr, helaeth
GRÉATNESS, (s.) mawredd, mawrder, maint, maintioli, helaethrwydd
GREAVES, (s.) coesarfau, coesarnau
GREBE, **LOON**, *bird* (s.) gwyach, dowciar, wil y wawch. — *Little grebe*, Harri gwlych dy big
GRECIAN, (adj.) groegaidd, groegawl: (s.) Groegwr
GRÉDILY, (adv.) yn wangus, yn awyddus, yn chwannog, yn rheibus
GRÉDINESS, (s.) gwangc, awydd, aingc, rhaib, amic, trachwant
GRÉEDY, (adj.) gwangus, awyddus, rheibus, chwantus
GREEK, (s.) Groeg, Gryw, yr iaith Roeg
GREEN, (adj.) gwyrdd, anaddfed, ir, ir-las, gwyrdd-las.—*Greenfinch*, *J* gegid, llinos werdd.—*Green sickness*, clefyd glas, clefyd y gwryfon
GREENNESS, (s.) gwyrddlesui, irder, gwyrdd-der, anaddfedrwydd
GREET, (v. a.) anerch, cyfarch
GRÉETING, (s.) anerch, anerchiad
GREGÁRIOUS, (adj.) yn dorfaidd, yn heidiau, diadellawg
GRENÁDE, } (s.) pelen dân, tân bel-
GRENÁDO, } en, pelen fechan yn llawn o bowdr gwn
GRENADÍER, (s.) milwr, tal-filwr
GREY, (adj.) llwyd: edr. *Gray*
GREYHOUND, (s.) milgi, hyddgi
GRÍDIRON, (s.) gridyll, alch
GRIEF, (s.) gofid, p-en, dolur, cysteg, trymder, trymfryd, alaeth, tristwch, cystudd, blinder
GRÍEVANCE, (s.) camwedd, gormes, sarhâd, blinder, Hab. i. 3.
GRIEVE, (v.) gofidio, dolurio, ymofidio, tristau, galaru, alaethu, tosturio, Barn. κ. 16. 2 Bren. iii. 19
GRÍEVOUS, (adj.) dygn, trallodus, gorthrymus poenus, gofidus, dolurus
GRÍEVOUSNESS, (s.) blinder, Esa. x. 1. trymder, Esa. xxi. 15.
GRIFFIN, (s.) griffwn, egriff
GRIG, (s.) llysofen fechan
GRILL, (v. n.) rhostio yn araf
GRIM, (adj.) gygus, cuchiog, ffyrnig ei olwg, gwrthun, gerwin
GRIMÁCE, (s.) mursendod, ffuant—ymluniad wyneb, wyneb luniad: (v. a.) pardduo, gordduo, duo
GRÍMLY, (adv.) yn gygus, yn guchiog, yn hyllwedd
GRIN, (v. n.) disgyrnu dannedd, ysgyrnygu: (s.) disgyrniad dannedd—magl, Job xviii. 9
GRIND, (v. a.) malu, malurio, llifo, llifianu, breuanu
GRÍNDER, (s.) malwr, llifianwr
GRÍNDERS, (s.) cildannedd, Job xxix. 17
GRÍNDSTONE, (s.) breanllif, maen llifo
GRIPE, (v. a.) dala gafael—gwasgu—gormesu, gorthrymu, cnoi'r coluddion, gwynio, gwynegu: (s.) crafangciad, gafaeliad, gormes, gorthrymder, cribddail
GRIPEs, (s.) cnofa, gwayw, gwewyr, bolwayw, bolwst

- GRÍPER, (s.) gormeswr, gorthrymwr, cribddeiliwr, crafangwr
- GRÍSKIN, (s.) glain cefn mochyn
- GRÍSLY, (adj.) dychrynlyd, erchyll, ofnadwyd, cethyn, ofnadwy
- GRIST, (s.) toll mewn melin, mál, maliad, maliad o ýd
- GRÍSTLE, (s.) madruddyn, teisban
- GRÍSTLY, (adj.) madruddog
- GRIT, (s.) grut, gro, graian, marian, tywod—eisin, bran
- GRÍTTINESS, (s.) grutrwydd, graianrwydd, grut-naws
- GRÍTTY, (adj.) graianog, marianog, tywodlyd, grutaidd
- GRÍZZLE, (adj.) llwyd, broc
- GROAN, (v. n.) ucheneidio, ochan, ochi, griddfan, cwynfan, gronan: (s.) uchenaidd, och, ochenaid
- GROAT, (s.) grôd, pedair ceiniog
- GROATS, (s.) rhynion
- GRÓCER, (s.) siopwr a bryno ac a wertho suwgr, te, &c.
- GROIN, (s.) gwerddyr, gweryd, plycroth, cylch yr arffed
- GROMWELL, (s.) maenhad, had gramandi
- GROOM, (s.) marchwr, gwastrawd
- GROOVE, (s.) rhygn—ceuedd
- GROPE, (v. n.) ymbalfalu, palfu, palfalu, araf-deimlo
- GROSS, (adj.) mawr, bras, tew—cyfeiliornus, cywilyddus—dwl, ynfyd—afian, amhur: (s.) y cyfan, y cwbl—y nifer 144
- GROT, GROTO, (s.) ogof, ffau
- GROTÉSQUE, (adj.) annhrefnus, anrheolaidd, gwrthun, digrif
- GROVE, (s.) coed, coedwig, gwig, llwyn, 1 Bren. xv. 13. gallt
- GRÓVEL, (v. n.) ymlusgo, amcreinio, ymgreinio yn y llwch
- GROUND, (s.) llawr, tir, daear—sail, sylfaen: (v. a.) daearu, sylfaenu: *fig.* hyfforddi, addysgu: (pret. and part. pass. of *Grind*)—*Ground-ivy*, eiddew'r ddaear, y feidiog las, llysiâu'r gerwyn.—*Groundsel*, y benfelen, y greulys, y garnedd felen, y benllwyd fach, yr henwr
- GROUNDS, (plu.) gwaddod, gwaelodion, llorion, malurion: (v. a.) daearu, sylfaenu: *fig.* hyfforddi, addysgu
- GROUP, (s.) swp, torf, rhawd
- GROUT, (s.) blawd garw, rhynion—gwaddod, rhyn-flawd
- GROW, (v. n.) tyfu, cynhyddu, anghwanegu, prifio, mwyhau
- GROWL, (v. n.) chwyrru, ysgyrnygu, grwgnach, grymial
- GROWSE, (s.) grugiar, ceiliog y mynydd, iar fynydd, coch y rhôs
- GROWTH, (s.) twf, tyfiad, tyfiant, cynnydd, cynnyrch, prifiad
- GRUB, (v. a.) dadwreiddio, diwreiddio: (s.) cor-bryf
- GRUDGE, (v. a.) dannod, edliw, cyfedliw, grwgnach: (s.) grwgnach, cynfigen, cynghorfynt, cás
- GRÚDGLY, (adv.) yn rwgnachlyd, yn anewyllysgar
- GRUEL, (s.) cawl, isgell, potes
- GRUFF, (adj.) gerwin, sur, afrywiog, sarug, ffyrnig, diserch
- GRÚMBLE, (v. n.) grwgnach, chwyrru, tuchan, manson
- GRÚMOUS, (adj.) tywarchog
- GRUNT, (v. n.) rhochan, grwgnach
- GUARANTÉE, (s.) gwarantwr, un a fynno gweled ammodau cyngair neu gyfammod yn cael eu cyflawni
- GUARD, (v. a.) amddiffyn, diogelu: (s.) amddiffynfa, milwyr a roddir i amddiffyn lle, gosgordd, gwersyll—gwyliadwriaeth
- GÚARDIAN, (s.) ymgeleddwr, arffedog, amddiffynwr, ceidwad, achleswr, goruchwyliwr
- GÚARDIANSHIP, (s.) ceidwadaeth, ac ymgeledd etifedd dan oed, noddod, ymgeledd, arffedogaeth
- GUBERNÁTION, (s.) llywodraeth
- GÚDGEON, (s.) gwyniad, crothel
- GUESS, (s.) tŷb amcan, trawsamcan, dyfais, dyehymmyg: (v. a.) dyfalu, tybio, amcanu, bwrw amcan
- GUEST, (s.) gwestai, gwestwr
- GÚDANCE, (s.) cyfarwyddyd, hyfforddiad, tywysiad, dangosiad
- GUIDE, (v. a.) cyfarwyddo, hyfforddi, hylwybro, tywyso: (s.) tywysog, fforddwr, hyfforddwr, cyfarwyddwr, arweinydd
- GUILD, (s.) cymdeithas, corpholaeth, brawdoliaeth, dirwy
- GUILE, (s.) twyll, hud, hoced, dichell
- GUILT, (s.) euogrwydd, pechod,

- GÚILTINESS**, (s.) euogrwydd
GÚILTY, (adj.) euog, beius, cylus, camgylus, troseddol, anwirion
GÚINEA, (s.) dryll o aur o un swllt ar hugain—gwlad yn Affrica
GUISE, (s.) modd, dull, agwedd, llun, sut, gwedd, defod, arfer
GUISTAR, (s.) math ar offeryn cerdd
GULF, (sub.) morgerwyn, caimgc o fôr—anoddyn, cadduglyn, pwll tro—gagendor, Luc xvi. 26.
GULL, (s.) gwylan, hucan—twyll, hud, hoced—hyrtyn, un hawdd ei dwyllo: (v. a.) twyllo, hudo, cogio
GULLET, (s.) corn pori, cêg, cegen
GULP, (v. a.) trafl yngcu: (s.) traf-lwngc, trangcel
GUM, (s.) gwm, math o sudd a ddefnyna allan o rai coed, glud, gwýdd-lud: (v.) gludio, sythu, glud-ddwbio
GUMMY, (adj.) llawn gwm
GUMS, (s.) gorchfanad, gorchfanau, gorcharfanau, cig y dannedd
GUN, (s.) gwn, dryll, cyflegr
GÚNNERY, (s.) y gelfyddyd o saethu â drylliau, gynyddiaeth
- GÚNPOWDER**, (s.) powdr gwn, plu-or gwn, flam-lwch
GÚRGEONS, (s.) rhuchion, bran
GUSH, (v. a.) ffrydio, llifo: (s.) ffrwd
GUST, (s.) chwaith, archwaith, blas—awel, chwa, enawel
GÚSTO, (s.) blas
GUT, (s.) perfeddyn, coluddyn, ymysgar: (v. a.) perfeddu, diberfeddu—yspeilio
GÚTTER, (sub.) ffôs, clawdd, cafn-dwr, cwter: (v. a.) cwteru
GÚTTLE, (v. n.) glythinebu, cegu, trafl yngcu, bolera, ymddifoli
GÚTTLER, (s.) dyn glwth, rhemwth, gloddestwr
GÚTTURAL, (adj.) cegaid, yn perthyn i'r gêg
GÚZZLE, (v. n.) cegu, trafl yngcu, yfed yn wangcus, bolera
GÚZZLER, (s.) cegwr, gloddestwr
GYMNASTIC, (adj.) gorchestol, noeth ymarferiadol, campus
GYRÁTION, (s.) cylchiad, amgylchiad, cwmpasiad, chwyldroad
GYVES, (s.) llyffetheiriau coesau

H.

- HA**, (interj.) ha, ha!
HABEAS-CORPUS, (s.) llythyr dyfyn, trwy ha un y mae carcharor, ar ei ddeisyfiad ei hun, yn cael ei ddwyn ger bron uchel lys i brofi ei achos
HABERDÁSHER, (s.) gwerthwr mân nwyfau at wisgad
HABERDINE, (s.) math o fôr-bysg wedi eu halltu a'u sychu
HABÉRGEON, (s.) lluryg, bronfoll
HABÍLIMENT, (s.) dillad, gwisgoedd, trwsiad, addurn-wisg
HÁBIT, (s.) ystâd, cyflwr, gorddigor, ansawdd, gwedd, agwedd, moes, arfer, greddf—dillad, gwisg
HÁBITABLE, (adj.) cyfanneddol, hydrig, trigfanol
HABITÁTION, (s.) trigfa, cyfanneddle, annedd, anneddle, preswylfod
HABÍTUAL, (adj.) cynnefinol, arferol, greddf, defodol
HABÍTUATE, (v. a.) cynnefino, arferu, ymarfer
- HÁBITUDE**, (s.) perthynas—cyflwr, agwedd, greddf-uedd—arfer
HAB-NAB, (adv.) yn fyrbwyll, arantur, ar amcan
HACK, (v. a.) hacio: (s.) hacnai
HÁCKNEY, (s.) yr hyn a logir, neu a arferir yn fynych
HÁCKLE, (v. a.) drin llin
HAFT, (s.) carn, menybr, said
HAG, (s.) swynwraig, gwrach, hudoles, henwrach, gwyddones
HÁGGARD, (adj.) gwyllt, anwar, truan, anferth, hagr, gwrthun
HÁGGARD, HÁY-GARTH, (s.) gweirllan
HÁGGESS, (s.) pwdingen, selsingen, friwgig, gwaedogen
HÁGGLE, (v.) difynio, tori—bargena trwy hir eiriau
HAGIÓGRAPHER, (s.) ysgrifenydd ar bethau sanctaidd
HAIL, (s.) cesair, cenllysg: (v. n.) bwrw cesair: (interj.) henffych well, Luc i. 28.

- HÁILSTONE, (s.) edr. *Hail*
 HAIR, (s.) gwallt, blew
 HAÍRY, (adj.) gwalltog, blewog
 HÁLBERT, (s.) gwaywffon, llóst
 HÁLCYON, (s.) math ar aderyn: (adj.) heddychol, esmwyth, gwas-tad, tawel
 HALE, (adj.) iach, iachus, calonog, cryf: (v. a.) llusgo, tynu
 HALF, (s.) hanner, hannereg
 HALFPENNY, (s.) dimai
 HALL, (s.) neuadd, llys, dadleudŷ
 HALLAGE, (s.) toll marchnad
 HALLELÚJAH, (s.) edr. *Allelujah*
 HALLÓO, (v. n.) bloeddio, gwaeddi
 HÁLLOW, (v. a.) cyssegru, bendigo, sancteiddio, Mat. vi. 9.
 HALLUNCINÁTION, (s.) gwall, cam-syniad
 HALM, pron. *Hawm*, (s.) gwellten, corsen, paladr, callodr, callod
 HÁLO, (s.) cylch, neu rhod o gwm-pas yr haul a'r lleuad, cnotai
 HALSER, HAWSER, (sub.) tyn-raff i lusgo llong yn erbyn dwfr
 HALSERS, (s.) gweddau, gweddeifau, gwedd-dresi
 HALT, (v. n.) cloffi — sefyll — pet-ruso, ammau: (s.) cloffi, cloffi—gorphwysiad byddin
 HÁLTER, (s.) coler, cebustr: (v. a.) coleru, cebystu
 HALVE, (v. a.) deubarthu, rhanu yn ddau, hanneru
 HAM, (s.) gar, morddwyd mochyn, angell hwch, ffolen
 HAME, (s.) mwnci pren
 HÁMLET, (s.) maenol, maenor, rhan o blwyf, maesdref
 HÁMMER, (sub.) morthwyl, gordd: (v. a.) morthwyllo
 HÁMMOCK, (s.) gwely morwr
 HÁMPER, (s.) cawell, basged, bancr: (v. a.) aflonyddu, blino, gofidio, trallodi, dyrysu, maglu, hudó, denu
 HÁNAPER, (s.) sylly, trysordy
 HAND, (s.) llaw, llofen: (v. a.) ar-wain, tywys erwydd llaw—estyn â llaw—trawsglwyddo
 HÁNDFUL, (s.) dyrnaid, ffun
 HÁNDICRAFT, (s.) crefft, crefftlaw, llaw-gelfyddyd
 HÁNDKERCHIEF, (sub.) cwrsi llaw, llawliain, cadach, napcyn
 HÁNDLE, (v. a.) teimlo, cyffwrdd, palfalu, trin, traethu: (s.) carn, menybr, godyn, dôl, dolen
 HÁNDMAID, (s.) llawforwyn
 HÁNDSEL, (s.) honsel, calenig, oseb
 HÁNDSOME, (adj.) glân, prydweddol, golygus, hoyw, pertus, dillyn, hael
 HÁNDSOMENESS, (s.) tegwch, teled-iwrwydd, glendid, prydferthwch, tlyzni, harddweh
 HÁNDSPIKE, (s.) trosol, gwrf
 HÁNDWRITING, (s.) llaw ysgrifen
 HÁNDŶ, (adj.) a wneir â llaw—pa-rod, deheu, hylaw, cyfarwydd, cyf-lym, buan, addas, deheug
 HANDYDANDY, (s.) chwareu plant
 HANG, (v. a.) crogi—llaesu, ymoll-wng, gostwng, Gal. ii. 10. sefyll, Mat. xxii. 40.—dybenu
 HÁNGER, (s.) dageran, bidog, ysgi-en, byr-gleddyf
 HÁNGER-ON, (s.) truthian, ymddi-bynwr, un yn byw ar draul arall
 HÁNGINGS, (sub.) cortynau, lleni, Ecs. xxvii. 9. 2 Bred. xxiii. 7.
 HÁNGMAN, (s.) crogwr, dyenyddwr
 HÁNKER, (v. n.) hiraethu, chwen-nychu, blysió, chwantu
 HAP, (s.) dygwydd, damwain, dam-chwain, dygwyddiad
 HÁPLY, (adv.) ysgatfydd, agatfydd, oddamwain, fe allai
 HÁPPEN, (v. n.) dygwyddo, dam-weinio, hapio
 HÁPPILY, (adv.) yn ddedwydd
 HÁPPINESS, (s.) dedwyddwch, hap-usrwydd, gwynfydedigrwydd, dy-ddanwch, dedwyddfyd
 HÁPPY, (adj.) dedwydd, hapus, gwynfydedig
 HÁRANGUE, (s.) araith ymadrodd, arawd, hir-chwedl: (v. n.) areithio
 HÁRBINGER, (s.) rhagredwr, rhag-redegwr, rhagflaenor, blaen rhed, cenad a el o'r blaen: *fig.* arwydd
 HÁRBOUR, (sub.) hafn, porthladd, porth, porthfa—diogelfa, amddiff-ynfa, lletty: (v. a.) llettya, ar-ffolli, derbyn, croesawu—ymge-leddu, amddiffyn, diogelu, ffafro
 HARD, (adj.) caled, durfing
 HÁRDEN, (v.) caledu, ymgaledu
 HÁRDLY, (adv.) braidd, o'r braidd, prin, yn briu, yn anhawdd

- HÁRDNESS**, (s.) caledrwydd, caledi
HÁRDSHIP, (s.) caledi, gorthrymder, gormes, caledfyd, blinfyd
HÁRDY, (adj.) hŷ, calonog, cofn, dewr, glew, cryf, caled, cadarn
HARE, (s.) ysgyfarnog, ceinach
HARK, (interj.) debre, gwrando, ho
HÁRLEQUIN, (s.) ysgentyn
HÁRLOT, (s.) putain, hoeden
HARM, (s.) niweid, argywedd, colled, coll: (v. a.) niweidio, colledu
HÁRMFUL, (adj.) niweidiol, drygionus, niweidlawn, drygiog
HÁRMLESS, (adj.) diniweid, diddrwg, gwirion, diadwyth
HÁRMLESSNESS, (s.) diniweidrwydd
HARMÓNIOUS, (adj.) cynghaneddol, gweddus, cyngweddol, cydseiniol
HÁRMONY, (s.) cytundeb, cordiad, cydgordiad, cynghanedd, cytgerdd, puroriaeth, cysondeb, cyd-gân
HÁRNESS, (s.) harnais, addurn meirch, seirch, addurn, trec, arfau: (v. a.) arfogi, gosod meirch mewn seirch, harnaisio
HÁRP, (s.) telyn: (v. n.) chwareu ar y delyn, canu'r delyn: *fig.* cynnal yr un peth, dal yr un peth
HÁRPER, (s.) telyner, telynwr
HÁRPOON, (s.) tryfer, dart
HÁRPSICORD, (s.) offeryn cerdd
HÁRRASS, (v. a.) bliño, dygnu, aflonyddu, gorthrymu, difrodi
HÁRRIDAN, (s.) hen butain
HÁRROW, (s.) og, ogeid: (v.) llyfnu
HARSH, (adj.) sur, sarug, durfing, garw, gerwin, ysgethrin, creulon
HÁRSHNESS, (s.) garwedd, garwder, sarugrwydd, creulonedd
HART, (s.) carw, eilon, hydd
HÁRTSHORN, (s.) banhydd
HÁRVEST, (s.) cynhauaf
HASH, (v. a.) difynio—cymmysgu
HÁSLET, } (s.) ymysgaroedd, neu
HÁRSLET, } syrth mochyn
HASP, (s.) hespen, cloig: (v. a.) caead â hespen
HÁSSOCK, (s.) clustog wellt
HASTE, (s.) brys, ffrwst, ffwddan, dyfrys, prysurdeb, ffull
HASTE, } (v. n.) brysio, prysuro,
HASTEN, } ffrystio, dyfrysio
HÁSTINESS, (s.) brys, buander, cyflymder, byrbwylldra
- HÁSTY**, (adj.) buan, prysur, cyflym, mewn brys, diystyr, gwyllt, byrbwyll, brysiawl, ffrystiawl
HAT, (s.) het, cwcwll, cwlen, capan
HATCH, (v. a.) deor: *fig.* dyfeisio, dychymmygu: (s.) deoriad, haid o gywion—rhagddrws, rhagddor
HÁTCHEL, (s.) heislan, cril llin: (v.) heislanu, trwsio llin
HÁTCHET, (s.) bwyall, bwyellig
HATE, (v. a.) casáu, ffieiddio: (s.) casineb, dygasedd
HÁTEFUL, (adj.) cas, atgas, dygasog
HÁTRED, (s.) cas, atgasrwydd, casedd, casineb, dygasedd
HÁTTER, (s.) hetwr, hetiwyr
HÁTTOCK, (s.) cogwrn o ŷd
HAVE, (v. a.) cael, caffael, meddu, meddiannu, mwynhau
HÁVEN, (s.) hafn, porthladd, moreb—deogelfa, amddiffynfa
HÁUGHTINESS, (s.) balchder, rhyfyg, cymmyredd, traha
HAUGHTY, (adj.) trahaus, balch, cymmyreddus, rhodresus
HAUL, (v. a.) edr. *Hale*
HAUM, (s.) edr. *Halm*
HAUNCH, *pron. hanch*, (s.) morddwyd, yr aelod ôl, clun, ffolen
HAUNT, (v. a.) cynniweir, cynired, mynychu i lle, tramwy: (s.) cyrchfa, cynniweirfa
HÁVOCK, (s.) hafog, anrheithiad, difrod, difrodiad, difrodaeth
HÁUTBOY, *pron. hobay*, (s.) pibell, corsen, pibell grochlais
HAW, (s.) pilen, neu groenen ar lygad, yr ongyl—ogfaen, grawn y ddraenen wen, cyrawel, neu griafol y moch.—*Hawthorn*, draenen wen, ysbyddaden: *pl.* ogfaen-llwyn
HAWK, (s.) hebog, ciryll—hochiad: (v. a.) hochio, carthu gwddf—crionwyfau mewn ystrydoedd
HÁWKER, (s.) hebogydd—cri-werthwr, cylch-werthwr
HAWKWEED, (sub.) y felenydd, gwalchlys, llysiau'r hebog
HÁWSER, (sub.) rhaff-dyllau mewn llong
HAY, (s.) gwair, dolwellt.—*Hay of the second mowing*, adwair, alladd
HAY, a town in Brecknockshire, (s.) Tregelli, y Gelli

- HÁZARD**, (s.) damwain, dygwydd, antur, perygl, enbydrwydd: (v. a.) anturio, gosod mewn perygl, rhedeg y perygl
HÁZARDOUS, (adj.) enbyd, enbydus, peryglus, anturus, damweiniol
HAZE, (s.) niwl, caddug, tarth
HÁZEL, (s.) collen, pren collen
HÁZY, (adj.) cymylog, niwlog, tywyll, godywyll
HE, (pron.) efe, ef, e, efo
HEAD, (s.) pen, siad, iad: (v. a.) blaenori, rheoli, neu dywys byddin—tori pen
HÉADACH, (s.) dolur o ben
HÉADINESS, (s.) ehudrwydd, anturiaeth {heb ystyr — cyndynrwydd, gwrthnysigrwydd, ystyfnigrwydd
HÉADLAND, (s.) penarth:edr. *Cape*
HÉADLESS, (s.) diben
HÉADLONG, (adv.) pendramwnwgl, yn wysg ei ben, ar ddibyn
HÉADPIECE, (s.) helm: *fig.* deall
HÉAD-QUARTERS, (s.) prif luest-dy
HÉADSHIP, (s.) penaduriaeth, awdurdod, blaenoriaeth
HÉADSTRONG, (adj.) gwrthnysig, ystyfnig, cyndyn, pengaled
HÉADY, (adj.) byrbwyll, chwimwyth—pengaled, gwrthnysig—cryf, cadarn, yn codi fynu i'r pen
HEAL, (v. a.) iachau, disbwylllo, meddyginiaethu: (neut.) myned yn iach, gwella
HÉALING, (adj.) meddyginiaethol, iachadol—llariaidd, heddychol
HEALTH, (s.) iechyd, pwynt
HÉALTHFUL, } (adj.) iach, iachus,
HÉALTHY, } iachol, iachusol
HEAM, or *Cleansing*, (s.) brych
HEAP, (s.) carn, twr, pentwr, cludair, crug, cruglwyth: (v. a.) tyru, pentyru, carneddu, sypio, cludeirio
HEAR, (v. a.) clywed, clybod, andaw, gwrandaw, erglywed
HÉARER, (s.) gwrandawr
HÉARING, (s.) clywedigaeth, clybod, gosteg, achlust, gwrandawriad
HÉARKEN, (v. n.) gwrandaw
HÉARSAY, (s.) y sôn, y gair
HEARSE, (s.) elor feirch, elor gerbyd
HEART, (s.) calon, canol, rhuddin
HÉARTBURN, (s.) yr ingloes, cyllagwst, llosg cylla
HÉARTEN, (v. a.) calonogi, cysuro
HEARTH, (s.) aelwyd
HÉARTLESS, (adj.) digalon
HÉARTY, (adj.) calonog, cefnog, glew
HEAT, (s.) gwres, poethni, angerdd: (v. a.) gwresogi, twymno, twymdwyro, cynnesu, poethi
HEATH, (s.) grug, myncog
HÉATHEN, (s.) anghredadyn, pagan, ethnic, cenhedlig, cenhedloedd
HÉATHENISH, (adj.) paganaidd, cenhedlig, barbaraid
HÉATHENISM, (s.) paganiaeth
HEAVE, (v. a.) taflu, codi i fynu
HÉAVEN, (s.) nef, nefoedd
HÉAVENLY, (adj.) nefol, nefolaidd
HÉAVINESS, (s.) trymder, gorthrymder, tristwch, syrthni
HÉAVY, (adj.) trwm, gorthrwm, athrwm, pwysig, trist, prudd, galarus
HEBRAIST, (s.) un yn dyall Hebraig
HÉCATOMB, (s.) aberth o gant o anifeiliaid
HÉCTIC, (adj.) gwastadol
HÉCTOR, from *Hector the trojan Hero*, (s.) bygythiwr, rhodreswr: (v. a.) rhodresu, bygwth, bygylu
HEDGE, (s.) perth, bid, gwrych: (v. a.) bidio, cau, cloddio
HÉDGER, (s.) bidiwr, caerwr
HÉDGE-HOG, (s.) draenog, draen y coed
HEED, (v. a.) gofalu, dal sylw, ystyried, gochel: (s.) gofal, pryder, gocheliad
HÉEDFUL, (adj.) gofalus, pryderus, gwyliadwrus, gochelgar
HÉEDFULLY, (adv.) yn ofalus
HÉEDLESS, (adj.) diofal, esgeulus, disylw, anochelgar
HEEL, (s.) sowdl, sawdl: (v. n.) sowdlu—gorwedd ar y naill ochr
HÉIFER, (s.) anner, treisiad
HEIGHT, (s.) uchder, uwchder, uchedd, uchelder
HÉIGHTEN, (v. a.) codi, uchelu, dyrchafu, mwyhau, ychwanegu
HEINOUS, (adj.) creulon, crchyll, atgas, anfad, diriaid
HÉINOUSNESS, (s.) creulonedd, dir-eidi, drygioni, ysgelerder
HEIR, (s.) etifedd, aer, treftadog
HÉIRESS, (s.) etifeddes, aeres
HELL, (s.) uffern, y fagddu
HÉLLISH, (adj.) uffernol, uffernig

- HELM**, (s.) llyw, cloig, belys
HÉLMET, (s.) helm, penffestin
HELP, (v. a.) helpio, cynnorthwyo, nerthu: (s.) cymmorth, cynnorthwy help
HÉLPLESS, (adj.) digymmorth, dirysgwydd, dinerth, diymgeledd
HELTER-SHELTER, (adv.) yn ddirrefn
HELVE, (s.) troed arf, coes bwyall
HEM, (s.) hem, tassel, terch, gwald, amaerwy: (v. a.) hemio, ymylu
HEMERIODS, (s.) edr. *Emeroids*
HEMISPHERE, (s.) hanner y glôb, cymmaint a welir o'r wybren
HÉMORRHAGE, (s.) diferlif gwaed, gwaedlif, gorddyn
HEMP, (s.) cywarch, cywarchen.—*Hemp dead nettle*, yr erw boeth
HÉMPEN, (adj.) cywarchog, o gywarch
HEN, (s.) iar, giar, dicen.—*A young hen*, cywen.—*Hen-bane*, llewyg yr iar, y bele, ffon y bugail, crys y y brenin, ffa'r moch, parfyg.—*Hen-harrier*, (a male hawk) bod tinwyn.—*Ring-tail*, (the female) yr iar dinwen
HENCE, (adv.) oddi yma: (interj.) ymaith
HENCEFÓRTH, } (adv.) rhagllaw,
HENCEFÓRWARD, } o hyn allan,
weithian, bellach
HEN-HEARTED, (adj.) cachgiaidd
HÉPTAGON, (adj.) saith onglog
HÉPTARCHY, (s.) llywodraeth saithdyblyg, seith-benog
HÉRALD, (s.) achwr, arwyddfardd, cyhoeddwr, Dan. 3, 4
HÉRALDRY, (s.) arwydd-farddoniaeth, celfyddyd, neu swydd cyhoeddwr, achyddiaeth
HERB, (s.) llysiuyn, llŷs
HÉRBAGE, (s.) llysiâu, glaswellt, porfa, tir profa, llysiâu'r maes
HÉRBAL, (s.) llyfr yn traethu ar llysiâu, llysiâu lyfr
HÉRBALIST, (s.) llysiuwr
HERCULEAN, (adj.) cawraidd, gorchestol, aruthrol, diarfarch
HERD, (s.) gyrr, mintai, cenfaint: (v. a.) crynoi ynghyd, ymgynnull, ymfyddino—bugeila
HÉRDSMAN, (s.) bugail, grêwr
HERE, (adv.) yma, y man, llyna
HEREÁFTER, (adv.) yn ol hyn: (s.) amser neu gyflwr, neu fyd i ddyfod
HEREBY, (adv.) wrth hyn
HEREDITAMENT, (s.) dâ etifeddawl
HERÉDITARY, (adj.) treftadol
HEREFORD, (s.) Caerffawydd, Henffordd
HEREFORDSHIRE, (s.) swydd Ereing, swydd Henffordd
HÉRESY, (s.) heresi, gau-gred
HÉRETIC, (s.) heretic, Tit. iii. 10
HÉRIOT, (s.) abediwr
HÉRITABLE, (adj.) treftadol
HÉRITAGE, (s.) etifeddiath, treftadaeth, etifaint
HERMÁPHRODITE, (s.) a f'o gwryw a benyw, mabferch, catwrwraig
HÉRMIT, (s.) meudwy, titriwr, didryfwr, arwr, emid, elai
HÉRMITAGE, (s.) ogof meudwy, neu ddiryfwr, meudwy-fod
HÉRO, (s.) arwr, rhyswr, gwawr
HERÓIC, } (adj.) arwraidd, dyled-
HERÓICAL, } og, ardderchog
HEROINE, (s.) arwres, arwraig
HÉROISM, (s.) arwredd, arwriaeth
HÉRRING, (s.) ysgadenyn, penwag
HÉSITATE, (v. n.) petruso, ammau
HESITÁTION, (s.) petrusder, amhuedaeth, ammau, attal dywedyd
HÉTÉRODOX, (adj.) arall-farn, o wahanol farn, gwahandybiol
HETEROGÉNEOUS, (adj.) arall-ryw, o rywogaeth arall, brith liwiau
HEW, (v. a.) naddu, cymmynu
HÉXAGON, (s.) peth chwech ongl
HEY, } (interj.) ha, hai, wy, oi,
HÉYDAY, } oio, oian
HIÁTUS, (s.) ymegoriad, agendor
HIBÉRNIAN, (s.) Gwyddyl
HICKUP, (s.) ig, yr ig
HIDE, (v. a.) cuddio, celu, dirgelu, gorchuddio, murnio, achludd: (s.) croen anifail
HÍDEOUS, (adj.) ofnadwy, dychrynlyd, anferth, gwrthun
HIE, (v.) brysio, prysuro, ffrystio
HÍÉRARCHY, (s.) sanctaidd lywodraeth, llywodraeth eglwysig
HIEROGLYPHICS, (s.) nodau, neu arwyddion a arferid gan yr Aiphtiaid, a'r Phenisiaid yn ei ysgrifeniadau cyn dyfeisio llythyrenau
HÍGGLE, (v. a.) edr. *Haggle*
HÍGGLER, (s.) edwicwr, un a bryno

- ymborth, neu luniaeth, i'w gwerthu
drachefu
- HIGH, (adj.) uchel, ban
- HIGHLY, (adv.) yn uchel, yn fawr
- HIGHNESS, (s.) uchder, urddasrwydd, mawrhydi, mawredd
- HILL, (s.) bryn, trum, moel, garth
- HILLOCK, (s.) twyn, bryncyn
- HILLY, (adj.) mynyddig, bryniog
- HILT, (s.) dwrn, neu garn cleddyf
- HIM, (pron.) ef, ese, efo, fo, o
- HIMSELF, (pron.) efe ei hun, hunan
- HIND, (s.) ewig—carl, gwâs
- HINDER, (v. a.) rhwystro, lluddias, llestair, attal, lluddio, nadael: (adj.) ol, olach, olaf, diweddaf
- HINDERANCE, (s.) rhwystr, llestair
- HINGE, (s.) colyn dôr, corddyn
- HINT, (v.) dwyn ar gof, coffau, rhoi amnaid, rhoi awgrym, cyffwrdd ar: (s.) arwydd, argoel, arddangos, mynag awgrym, amnaid, lled-rybudd
- HIP, (s.) clûn—mwyaren
- HIPPISH, (adj.) isel o ysbryd, gwan-dybus, gwyllt-dybus
- HIPS, (s.) egroes—mwyar
- HIRE, (v. a.) cyflogi, llogi, hurio: (s.) cyflog, hur, llog
- HIRELING, (s.) gwas cyflog—put-ain gyflog
- HIS, (pron.) ei, eiddo ef, ei eiddo
- HISS, (v. n.) chwithrwd, sio—hwtio: (s.) chwithrwd—dirmyg
- HISTORIAN, (s.) ystoriawr, ysg ifenydd ystoriau, cofiadur, hanesydd
- HISTORICAL, (adj.) ystoriawl
- HISTORIOGRAPHER, (s.) hanesydd
- HISTORY, (s.) ystori, hanes, brud, brut, edrybod, hanesyddiaeth
- HIT, (v.) taro, cyffwrdd, cyrhaeddyd at, dygwyddo, cyd-daro: (s.) ergyd, tarawiad, cyffyrddiad, dygwyddiad, damwain dda
- HITCH, (v.) gafaelyd, bachu, bod yn afaeledig megis ar fach
- HITCHEL, (v. a.) heislanu: (s.) heislan
- HITHE, (s.) porthladd bychan
- HITHER, (adv.) yma, hyd yma
- HITHERMOST, (adj.) y nesaf yma
- HITHERTO, (adv.) hyd yn hyn, hyd hyn, hyd yn awr, hyd yma
- HITHERWARD, (adv.) tu ag yma
- HIVE, (s.) cwch gwenyn, llestr gwenyn, bydaf, modrydaf
- HOAR, (adj.) llwyd, llwydwyn
- HOARD, (v. a.) pentyru, rhoi gadw: (s.) pentwr cuddiedig
- HÓARINESS, (s.) llwydedd, brigwynedd, penwyni, caened
- HOARSE, (adj.) crÿg, cryglyd
- HÓARSENES, (s.) crygi, crygni, agrygi, cryglydrwydd, crygiant
- HOARY, (adj.) llwyd, penllwyd, gwyn, llwyd wyn, blawr
- HOBBLE, (v. n.) cloffi, anghyflwr
- HÓRBY, (s.) rhyw o'r hebog—rhygyngog—pren a f'o plant yn ei farchogaeth: *fig.* dyn dwl, hurt
- HOBGÓBLIN, (s.) ellyll, gÿyll, anysbryd, lledrith, bygwydd
- HOCK, (s.) cymmal coes anifail, gar, pen blaen ystlys o facwn
- HÓCUS-POCUS, (s.) twyll, hudoliaeth, hud a flu, lledrith
- HOD, (s.) cafn i ddwyn mortar
- HODGE-PODGE, (s.) cymmysgedd—ysten sioned
- HOE, (s.) caib: (v. a.) batingo, ceibo
- HOG, (s.) mochyn, twrch.—*Hog-cote*, twlc moch.—*Hog's fenrel*, ffennigl y moch, pyglys
- HÓGGISH, (adj.) mochaidd, twrchaidd, anifeilaidd—gwangcus
- HÓGGISHNESS, (s.) anifeidra, ffieiddra, gwangc, mocheidd dra
- HOGSHEAD, (s.) myddi, baril yn cynnwys 63 galwyn
- HÓGSTY, (s.) twlc moch, cwt moch
- HOISE, } (v. a.) codi i fynu, dyrch-
- HOIST, } afu, uwch-ddirwyn
- HOLD, (v. a.) dal, dala, gafaclu—cadw, cynnal—parhâu: (s.) dalfa, gafacl—atteg, anel—carchar—lloches, ogof—lle i dderbyn pethau mewn llong.—*Strong-hold*: (s.) amddiffynfa, diogelfa.—*To hold one's peace*, tewi, tewi â sôn, dystewi: (interj.) dal, aros, paid
- HÓLDFAST, (s.) gafaelsach, dalbren
- HOLE, (s.) twll, bwt, ceule
- HÓLECAUST, (s.) poeth-offrwm
- HÓLINESS, (s.) sancteiddrwydd
- HÓLLOW, (adj.) cau, ceuol, rhongca: (s.) ceudwll—ogof: (v. a.) ceuo, cafnu—gwaeddu, bloeddio, dol-efain
- HOLLY, (s.) celynen, pren celyn
- HOLLY-HOCK, hocys bendigaid
- HOLME, (s.) prinwydden
- HÓLSTER, (s.) gwain gwn llaw

HÓLY, (adj.) sanctaidd, glân, pŵr.—*Holy Ghost*, Ysbryd Glân.—*Holy Thursday*, dydd Iau y dyrchafael.—*Holy Head*, Caergybi yn Môn
HÓMAGE, (s.) gwarogaeth, gwriogaeth.—*To do homage*, gwrhau
HOME, (s.) cartref, trefred, trigfa
HÓMELINESS, (s.) cartrefeiddrwydd
HÓMEIY, (adj.) cartrefaidd, cartrefol, gwladaidd, gwledig
HÓMER, (s.) mesur o gylch tri phint
HÓMESPUN, (adj.) a wnair gartref, cartrefaidd: *fig.* anghelfydd, trwsgl
HÓMEWARD, (adv.) tu ag adref, tu a chartref, adref
HÓMICIDE, (s.) llofruddiaeth, lladdiad dyn, murn, murndwrn
HÓMILY, (s.) traethawd yn eglwys Loegr, a gyfansoddwyd yn amser y diwygiad, byr-draith, pregeth
HOMOCÉNEOUS, (adj.) o'r un rhyw, gogydryw
HOMOGÉNEOUSNESS, (s.) gogydrywiaeth, cydrywogaeth
HOMÓN YMUS, (adj.) amwys, petrusol
HOMÓTONOUS, (adj.) unsain
HONE, (s.) agalen ellyn, maen hogi ellyn, hogalen, ellyn-faen: (v. n.) hiraethu
HÓNEST, (adj.) onest, da, cyfiawn, addwyn, cywir, didwyll
HÓNESTY, (s.) onestrwydd, uniawndeb
HÓNEY, (s.) mêl.—*Honey-comb*, dil mêl, crwybr.—*My honey*, fy nghalon fach
HÓNORARY, (adj.) anrhydeddus, urddasol, myged, mygedawl
HÓNOUR, (s.) anrhydedd, urddas, parch, bri, cymmyredd, enw: (v. a.) anrhydeddu, urddasu, perchi
HÓNOURABLE, (adj.) anrhydeddus, parchus, urddasol
HÓNOURABLY, (adv.) yn anrhydeddus
HOOD, (s.) penwisc, hwf, cwcwll
HOOF, (s.) caru, gwadn troed anifail
HOOK, (s.) bâch, bechyn, cryman: (v. a.) bachu
HÓOKED, (adj.) bachog, bachedig
HOOP, (s.) cylch, cylchyn: (v. a.) cylchu—*Hooping-cough*, y pŵs
HOOT, (v. n.) hwtio, gwaeddi
HOP, (s.) naid, llam, darwain: (v. n.) neidio, llamu, llemain
HOPE, (s.) gobaith, ymddiried, goglyd: (v. n.) gobeithio

HÓPEFUL, (adj.) gobeithiol
HÓPELESS, (adj.) diobaith
HOPS, (s.) hopys, llewyg y blaidd
HOREHOUND, *black*, (s.) môr ddanadl du: *white*, (s.) môr ddanadl gwyn, llwyd y cŵn
HÓRIZON, (s.) terfynydd, y terfyn gylch.—*Sensible Horizon*, yw'r cylch a derfyna'r olwg.—*Rational* neu, *real Horizon*, yw y cylch sydd yn rhanu'r Glôb yn ddwy ran
HÓRIZÓNTAL, (adj.) gwastad
HORN, (s.) corn: *pl.* cynn
HÓRNET, (s.) cacynen y meirch
HÓRNY, (adj.) corniog, cornaidd
HÓRRIBLE, (adj.) dychrynlyd, ofnadwy, erchyll, aruthr, hyll
HÓRRID, (adj.) dychrynedig, hyll, erchyll, ofnadwy, echrydus
HÓRROR, (s.) dychryn, achreth, echryn, arswyd, braw
HORSE, (s.) march, ceffyl, gorwydd.—*Stone-horse*, march, amws.—*Horse block*, esgyn faen.—*Horse tail*, cedor y wrâch, rhawn y march.
Horse radish, rhuddyl, huddigl Mawrth.—*Horse shoe vetch*, pedol y march, pys y fwyall
HORTÁTION, (s.) cyngoriad, rhybudd, anghoriad, annogaeth
HÓRTATORY, (adj.) annogaethol, rhybuddiol, cynghorol
HORTICULTURE, (s.) garddwriaeth
HOSÁNNA, *Heb.* (s.) achub ni yn awr, neu achub ni, nyini a attolygwn i ti
HOSE, (s.) hosan, draen cerwyn
HÓSIER, (s.) gwerthwr hosanau
HÓSPITABLE, (adj.) lletteugar, croesawus, llettywraidd
HÓSPITAL, (s.) yspytty, lletty, yspyddawd, lletty cyffredin
HOSPITÁLITY, (s.) lletteugarwch, elusengarwch, teulueiddrwydd
HOST, (s.) llettywr, tafarnwr—llu, byddin—yr afrillad cyssegredig yn eglwys Rhufain
HÓSTAGE, (s.) gwystl, mach
HÓSTESS, (s.) llettywraig
HÓSTILE, (adj.) gelyniaethol
HÓSTILITY, (s.) gelyniaeth, galanas
HÓSTLER, (s.) gwastrawd, marchwr
HÓSTRY, (s.) marchdy, ystabl
HOT, (adj.) gwresog, cynnes, brŵd, poeth, twym, gwynias.—*Hot-head*, ed, nwydwyllt, drygnaws

- HOTEL**, (s.) lletty cyffredin, ostri
HÓVEL, (s.) cysgodtŷ, hafodtŷ, bwth, twlc, hogldy
HÓVER, (v. n.) hofio—crwydro
HOUGH, (s.) gar, yr ar
HOUND, (s.) huad, bytheuad, *from* baeddu, *to bait, and* huad, *a dog*
HOURLY, (adv.) bob awr, oriol
HOUSE, (s.) tŷ, cartref: *pl.* tŷau
HOUSEHOLD, (s.) teulu, tylwyth tŷ, teuluath, tŷaid
HOUSEHOLDER, (s.) penteulu, gŵr y tŷ, penaeth tŷ, perchen tŷ
HOUSEKEEPER, (s.) ceidwad tŷ, llywodraethes tŷ, perchen tŷ
HOUSELEEK, (s.) y fyddarllys, y fywlys fwyaf, y fywfyth, llysiau pen tŷ
HOUSEWIFE, *pron. Hussy*, (s.) gwraig y tŷ, hyswi
HOUSEWIFERY, *pron. Hussifry*, (s.) llywodraeth gwraig y tŷ
HOW, (adv.) pa fodd, pa sut
HOWÉVER, (adv.) pa fodd bynag
HOWL, (v. n.) udo, ubain, drygnadu, bloeddio, oernadu: (s.) udfa, udlef, ubain, ynglef, oernad
HOX, (v.) tori llinyn gar
HOY, (s.) math o long fechan
HÚBBUB, (s.) terfysg, godwrdd, ymffwrst, gwag-derfysg
HÚCKSTER, (s.) gwerthwr mân bethau, ail-werthwr
HÚDDLE, (v. a.) gwisgo mewn brys, gwneuthur ar ffwrst: (s.) cynnwrf, annhrefn, terfysg
HUE, (s.) lliw, eiliw—cri, gwaedd ar ôl drwg weithredwr
HUFF, (v. a.) sardio, sennu, dwrдио, ymserthu—bygwth—rhodresu, ymfrostio: (s.) anfoddlonedd
HÚFFISH, (adj.) rhodresus, balch, trahaus, bygythiol, anniddig
HUG, (v. a.) cofleidio, ymwasgu: (s.) cofleidiad, breichiad
HUGE, (adj.) mawr, dirfawr, amrosgo, anferthol
HULK, (s.) corff llong
HULL, (s.) plisgyn, coden, masgl—*edr. Hulk*
HUM, (v. n.) lleisio fel gwenyn, canu yn isel—twyllo: (s.) llais gwenyn—llais dystaw
HÚMAN, (adj.) dynol, dyniadol
HUMÁNE, (adj.) cyweithas, tirion, esmwyth, mwynaid, hynaws
HÚMANIST, (s.) *edr. Grammarian*
HUMÁNITY, (s.) dynoliaeth, hynawsedd, mwynder, moesgarwch
HÚMANKIND, (s.) dynolryw
HÚMBLE, (adj.) isel, gostyngedig: (v. a.) darostwng, iselu
HÚMDRUM, (adj.) dwl, hurt
HÚMID, (adj.) gwlyb, llaith
HUMÍDITY, (s.) lleithdra, irder, gwlybaniaeth, gwlybrwydd
HUMILIÁTION, (s.) darostyngiad, iseliad, ymostyngiad
HUMÍLITY, (s.) gostyngedd, iselder, gostyngiad
HÚMORIST, (s.) dyn gwammal, anwastad, yn cymmeryd ei dywys gan ei anwydau, gwammalddyn
HÚMOROUS, (adj.) anwastad, chwyfiol—digrif, penchwiban
HÚMORSOME, (adj.) anynad, drygnaws, gwyniawg, anfoddog
HÚMOUR, (s.) sŷg, sudd—tuedd, tyb meddwl, ampwy, mympwy: (v. a.) boddhau, boddloni, boddio
HUMP-BACK, (s.) cefn crwm, ysgwydd gam
HUNCH, (v. a.) taro â dwrn
HÚNDRED, (adj.) cant: (s.) cantref
HÚNDREDTH, (adj.) canfed
HÚNGER, (s.) newyn, chwant bwyd: (v. n.) newynu, dwyn newyn
HÚNGRY, (adj.) newynog, newynllyd, gwangus
HUNKS, (s.) cybydd, carl
HUNT, (v. a.) hela, hely, ymlid
HÚNTSMAN, (s.) helwr
HÚRDLE, (s.) clwyd, clwyden
HURL, (v. a.) bwrw, taflu, lluchio, ergydio, saethu: (s.) tafl
HURLY-BURLY, (s.) terfysg, godwrdd, ymffwrst, cynnwrf
HÚRRICANE, (s.) tymhestl, gyrwynt, corwynt, hyrddwynt, enawel
HÚRRY, (v. a.) brysio, ffyrstio, prysuro, ffwdanu, ffulio, ebrwyddo: (s) ffwrst, full, ffwdan, terfysg
HURT, (s.) niweid, ffrawd, ffrawd: (v. a.) niweidio, argyweddu
HÚRTFUL, (adj.) niweidiol, argyweddu, ffrawdus
HÚSBAND, (s.) gwr priod, gwr: (v. a.) diwyllio, llafurio tir

HUSBANDMAN, (s.) hwsmon, llafurwr
HUSBANDRY, (s.) hwsmonaeth, llafurwriaeth, arddwriaeth
HUSH, (interj.) ust, ystaw: (adj.) dystaw, tawel, tawedog, llonydd: (v. a.) dystewi, tawelu, llonyddu, heddychu, dofi, gostegu
HUSK, (s.) cibyn, coden, masgl, cib, plisg, eisiny
HUSSAR, (s.) math o farch filwr
HUSSY, (s.) benyw aflywodraethus, benyw ddrwg anllad
HUSTLE, (v. a.) ysgydwyd, ysgytian, siglo yn nghyd, cydysgwyd
HUSWIFE, edr. *Housewife*
HUT, (s.) twlc, bwth, cwt, lloest
HUTCH, (s.) coffr yd, yd gist
HUZZ, (v. n.) sio, sibrwd
HUZZA, (v. n.) bloeddio: (interj.) bloedd o lawenydd
HYACINTH, (s.) maen gwerthfawr o'r enw—rhyw lysieuyn
HYADS, } (s.) saith seren siriol yn
HYADES, } mhen y tarw
HYDRA, (s.) math o neidr y dwfr a ddychymmygir i fod âg amryw benau, y rhai a dyfant drachefn pan torir ymaith—cydser dwyreiniol
HYDROGRAPHY, (s.) traethawd ar ddwfr, môr ddarlun
HYDROMEL, (sub.) mêdd, diod a wneid o ddwfr a mêl, meddyglyn
HYDROMETER, (s.) offeryn i fesur pwys, &c. dwfr, dwfr-fesurydd

HYDROMETRY, (s.) mesuriad dwfr
HYDROPHOBIA, (s.) y gynddaredd
HYDRÓPICAL, (adj.) dyfr-glwyfus
HYDROSTATUS, (s.) dyfr-bwysyddiaeth [iaeth
HYDROTICS, (s.) chwys feddygin
HYENA, (s.) bwystfil fflaidd tebyg i
HYM, (s.) math o gi [flaidd
HYMEN, (s.) duw priodas: *fig.* priodas gan baganiaid
HYMN, (s.) hymn, emyn, cywydd moliant, mawl-gerdd
HYMNIST, (s.) emynydd, hymnwr
HYPERBOLE, (s.) gormodd-iaith
HYPERBÓLICAL, (adj.) yn dyrchafu, neu islu uchlaw'r gwirionedd
HYPHEN, (s.) y cyfryw [-] llinell rhwng geiriau, megis yn *ufudd-dod*
HYPOCHONDRIACAL, (adj.) gorphwyllus, gwallgofus
HYPÓCRISY, (s.) rhagrith, ffuant
HYPOCRITE, (s.) rhagrithiwr, ffuantwr, ffugiwr
HYPOCRITICAL, (adj.) rhagrithiol, ffuantus, ffugiol, twyllodrus
HYPOSTASIS, (s.) sylwedd neillduol—personod, personoliaeth
HYPOSTÁTICAL, (adj.) personol
HYPOTHESIS, (s.) defnydd, dadl, tyb
HYPOTHETICAL, (adj.) tybygol, tybygiadol, tybseiliedig
HYSSOP, (s.) isop, llysieuyn pureiddiol
HYSTERIC, (s.) clwyf y mamog

II.

I (pron.) mi, myfi, mianau
IAMBIC, (s.) troed mewn mydr o sillaf hir ag un fer
ICE, (s.) ia, iäen, caen-rew
ICH DIEN, *the motto of the Prince of Wales*.—Yr wyf yn gwasanaethu. — Pan ddanfonodd Edward I. brenin Lloegr, at benaethiaid y Cymry, i orchymmyn iddynt ymostwng i'w lywodraeth ef, a bod yn ddeiliaid i goron Lloegr; hwy a attebasant, nad ufuddhaent hwy i neb, oddieithr ei fod yn dywysog o'u cenedl eu hunain, ac heb fedru siarad gair o Saesoneg. Yna dygwddodd bod gwraig y brenin yn

feichiog, ac efe a'i danfonodd i gastell Caernarfon, fel yr esgorai yno. Ac yn mhen ychydig amser ganwyd iddi fab. Yna'r brenin a alwodd ato benaethiaid y Cymry, ac a ddywedodd, yr euwai ef iddynt dywysog o'r fath ag oeddynt yn ei ymofyn, os ymrwymment i ufuddhau iddo. Hwytthau a gytunasant i'w dderbyn ar yr ammodau a enwyd uchod. O'r goreu, ebe'r brenin, ganwyd i mi fab yn Nghaernarfon, a hwnnw yw *eich Dyn*; un yw o'ch cenedl eich hunain, heb ddim bai ar ei fywyd, ac heb fedru siarad gair o Saesoneg

- ICHNÓGRAPHY**, (s.) cynllun adail, ffurf allun yr adeilad a fo i'w wneuthur
- ICHOR**, (s.) sudd y corff, cornwydlif
- ICHTHYÓLOGY**, (s.) gwybodaeth am bysg
- I'CICLE**, (s.) clo-ia, pibonwy
- I'CY**, (adj.) llawn iâ, rhewlyd
- IDÉA**, (s.) un peth a fo'r meddwl yn ei amgyffred ynddo ei hun, y ddull dan ba un yr ymddengys peth i'r meddwl—ffurf a gyfrifer yn y meddwl, rhith, cyfrith, medd Dr. Davies
- IDÉNTIC**, } (adj.) yr un, yr un-
IDÉNTICAL, } rhyw
- IDÉNTITY**, (s.) unrhywdeb, hunan-
deb, yr unrhyw beth, yr un peth
- IDES**, (s.) gair yn gwahaniaethu am-
ser yn mhlith y Rhufeiniaid. y try-
dydd dydd ar ddeg o bob mis, oddi-
eithr Mawrth, Gorphenhaf, a
Hydref, yn mha rai yr oedd yr
unfed ar ddeg, medd Mr. Fenning;
ond y mae Mr. Ainsworth, yn ei
Eir-lyfr Lladin a Saesneg, yn dy-
wedyd, mai'r pymthegfed dydd o
Fawrth, Mai, Gorphenhaf, a Hyd-
ref oedd yr *Ides*, a'r trydydd ar
ddeg o'r misoedd ereill
- I'DIOM**, (s.) priodoldeb iaith
- I'DIOT**, (s.) ynfyd, hurtyn, hutan,
symlyn, dyn ynfyd
- I'DIOTISM**, (s.) hurtrwydd, ynfyd-
rwydd, ffoledd, gwallgof
- I'DLE**, (adj.) segur, segurllyd, diog,
diofal, diwaith
- I'DLY**, (adv.) yn segurllyd
- I'DOL**, (s.) delw, eilun, geuddelw
- IDÓLATER**, (s.) delw-addolwr, eilun-
addolwr, addolwr delwau
- IDÓLATRY**, (sub.) delw-addoliaeth,
eilun-addoliaeth, gau-dduwiaeth
- IDÓLIZE**, (v. a.) anrhydeddu, neu
berchi yn ormodol, addoli peth me-
gis Duw
- I. E. or i. e.** abbreviation for *id est*,
Latin, hyny yw
- IF**, (conj.) o, os, od, pe, ped, pes
- I'GNEOUS**, (adj.) tanllyd, llachar
- IGNÓBLE**, (adj.) aufonheddig, annyl-
edog, anenwog, salw, gwael, disas
- IGNOMÍNIÓUS**, (adj.) dirmygus, cyw-
ilyddus, goganus, enllibus
- I'GNOMINY**, (sub.) gwarth, gwarth-
rudd, sarhad, dirmyg, enllib, gogan,
hort, cywilydd
- IGNORÁMUS**, (s.) mewn cyfraith,
gair yn arwyddocau nad yw y
dystiolaeth ddim yn anlwg, neu yn
ddilys: *fig.* dyn anwybodus
- I'GNORANCE**, (s.) anwybodaeth
- I'GNORANT**, (adj.) anwybodus
- IGNÓSCIBLE**, (adj.) pardynol
- ILL**, (adj.) drwg, claf, anhwylyd
- ILLÁBORATE**, (adj.) diboen, dilafur
- ILLÁPSE**, (s.) ar-lithrad, ar-ymlythrad
- ILLÁTION**, (s.) casgliad, neu ganlyn-
iad oddiwrth yr hyn a fyddo o'r
blaen
- ILLÁUDABLE**, (adj.) anghanmoladwy
- ILLÉGAL**, (adj.) anghyfreithlon, au-
neddfol, anghyfraith
- ILLEGÁLITY**, (s.) anghyfreithlondeb,
anghyfiawnder, camwedd, camwri
- ILLÉGIBLE**, (adj.) annarllenadwy,
na's gellir ei ddarllain
- ILLEGÍTIMACY**, (sub.) genedigaeth
anghyfreithlon, bastarddiaeth
- ILLEGÍTIMATE**, (adj.) bastarddaidd,
a anwyd yn anghyfreithlon
- ILL-FAVoured**, (adj.) gwrthun, an-
ferth, hagr, anhawddgar
- ILLÍBERAL**, (adj.) anhael, anfonhe-
ddig, ansyber, bawaid
- ILLIBERÁLITY**, (s.) anbaelder, crin-
tachrwydd, baweiddrwydd
- ILLÍCIT**, (adj.) anghyfreithlon, gwa-
harddedig, annheg
- ILLÍTERATE**, (adj.) anllythyrenog,
annysgedig, diddysg, aslenawg
- ILL-NÁTURE**, (sub.) drygnawsedd,
natur ddrwg, drwganiau
- ILLNESS**, (s.) drygioni—clefyd, an-
hwyl, anhwylddeb, afiechyd
- ILLÚDE**, (v. a.) twyllo, cellwair,
gwatwor, gwawdio, cydeam
- ILLÚME**, } (v. a.) goleuo, eg-
ILLÚMINE, } luro—harddu, tegâu
- ILLUMÍNATION**, (s.) goleuad, goleu-
ni, llwychiad, damlewychiad, dys-
gleirdeb, llwyrchiad
- ILLÚMINATIVE**, (adj.) goleuol
- ILLÚSION**, (s.) twyll, hud, cyfeiliorn,
gau-ymddangosiad, drychiolaeth
- ILLÚSIVE**, } (adj.) twyllodrus, di-
ILLÚSORY, } chellgar, hudolawl
- ILLÚSTRATE**, (v. a.) goleuo, egluro,
amlygu

- ILLUSTRATION**, (s.) eglurhad, amlygiad, esponiad, agoriad, deougliad
- ILLUSTRIOUS**, (adj.) dyledog, boneddigaidd, enwog, hynod, ardderchog, godidawg
- IMAGE**, (s.) delw, llun, delwad, eilun, drych, drychiolaeth, cyffelybiaeth: (v. a.) dychymmygu yn y meddwl
- IMAGINABLE**, (adj.) dychymmygadwy, a ellir ei dychymmyg
- IMAGINARY**, (adj.) dychymmygol, ffuantus, ffugiol
- IMAGINATION**, (s.) dychymmyg meddwl, tyb meddwl, bwriad meddwl
- IMAGINE**, (v. a.) dychymmyg, tybio yn y meddwl, tybio, meddylio, amcanu, bwrw amcan
- IMBECILE**, (adj.) gwan, eiddil, egwan, llesg, dirym, dinerth
- IMBECILITY**, (s.) gwander, gwendid, llesgedd, eiddilwch
- IMBIBE**, (v. a.) yfed i mewn, yfed iddo, cymmeryd i mewn
- IMBITTER**, (v. a.) chwerwi
- IMBODY**, (v. a.) corffori, corffolaethu, crynhoi ynghyd yn un lliaws
- IMBOLDEN**, (v. a.) gwneuthur yn hŷ, cefnogi, calonogi
- IMBRUE**, (v. a.) trochi, tochi, mwyno, gwlychu
- IMBUE**, (v. a.) lliwio—athrawiaethu, meithrin, dysgu
- IMBURSEMENT**, (s.) traul, cost
- IMITABLE**, (adj.) canlynadwy
- IMITATE**, (v. a.) canlyn, dilyn, elfyddu, cyffelybu, dynwared
- IMITATION**, (s.) dilynriad, canlyniad, dynwarediad, arddulliad
- IMMACULATE**, (adj.) difrych, difan, difrycheulyd, dihalog, dilwgr, glân, diogan, dienllib, dihort, dinam, difai, dianaf, pur
- IMMANENT**, (adj.) tufewnol
- IMMANITY**, (s.) creulonder, aruthredd
- IMMATERIAL**, (adj.) anghorfforol, disylwedd, gwael, diwerth
- IMMATERIALITY**, (s.) anghorffoldeb, anefnyddioldeb
- IMMATURE**, (adj.) anaddfed, cyn yr amser, anhymmoraid, amherffraith, anaddas, anffaeth
- IMMATUREITY**, (s.) anaddfedrwydd, anhymhereiddrwydd, amherffaidrwydd
- IMMÉASURABLE**, (adj.) anfesurol, difesur, anfeidrol
- IMMÉDIATE**, (adj.) digyfrwng, diattreg, diaros, diymaros
- IMMÉDIATELY**, (adv.) yn ddigyfrwng, yn ddiattreg, yn fuan, yn ddioed, yn y man, chwipyn
- IMMÉDICABLE**, (adj.) anfeddygiaethol, aniachäol
- IMMÉMORABLE**, (adj.) anwiwgo, na thâl mo'i gofio, anhygof
- IMMEMÓRIAL**, (adj.) allan o gof, dros ben cof, na's gellir ei gofio
- IMMÉNSE**, (adj.) anfeidrol, difesur, tra mesur, annherfynol, annben
- IMMÉNSITY**, (s.) anfeidroldeb, anfeidrollder, annherfynoldeb
- IMMÉNSURABLE**, (adj.) anfesurol
- IMMÉRGE**, (v. a.) trochi, soddi, suddo
- IMMÉRIT**, (s.) annheilyngdod
- IMMÉRSE**, (adj.) soddedig
- IMMÉRSION**, (s.) trochiad
- IMMETHÓDICAL**, (adj.) annhreffaus, didrefn, annben, diddosparth
- IMMETHÓDICALY**, (adv.) yn annhreffaus, yn annben
- IMMINENT**, (adj.) a fyddo yn crogi uwch ben, a fyddo yn nibyn, bygythiol, cyfagos
- IMMISSION**, (s.) danfonriad i mewn
- IMMOBILITY**, (s.) diymmodrwydd, diysgogrwydd, anghychwyniad
- IMMÓDERATE**, (adj.) anghymhedrol, anghymhesur, difesur, gormodd
- IMMÓDERATELY**, (adv.) yn anghymhedrol, yn ddifesur
- IMMÓDEST**, (adj.) anfoesol, gwagsau, allednais, anwyl, diorchwylodd, anniwair, digywilydd
- IMMÓDESTY**, (sub.) gwagsawrwydd, anfoesgarwch, alledneisrwydd, anwylder, anweddeidd-dra
- IMMOLATION**, (s.) aberthiad
- IMMÓRAL**, (adj.) anfoesol, drwg
- IMMORÁLITY**, (s.) anfoesoldeb
- IMMÓRTAL**, (adj.) anfarwol, di-drang, diangau, diddiwedd
- IMMÓRTÁLITY**, (sub.) anfarwoldeb, tragywyddoldeb
- IMMÓRTALIZE**, (v. a.) tragywyddoli, gwneuthur yn anfarwol
- IMMOVEABLE**, (adj.) diymmod, diysgog, disigl, safadwy, dianwadad, ansymudol, anghyffroadwy

- IMMÚNITY**, (s.) rhydd-did, rhyddid, rhydd-deb, braint, trwydded
IMMÚRE, (v. a.) cau tu fewn i fur, carcharu, cau i fynu
IMMUTABILITY, (s.) anghyfnewid-iolder, dianwadalwch
IMMÚTABLE, (adj.) anghyfnewid-iol, digyfnewid, dianwadal, sefydlog
IMP, (s.) imp, impyn—diellyn: (v. a.) ystyn, hwyhau
IMPÁIR, (v.) lleihau, treio, methu, gwaethygu, gwaethu
IMPÁLPABLE, (adj.) na's gellir ei balfalu, na's gellir ei deimlo
IMPÁRITY, (s.) anghyfartalwch, anghystadled, anghyffelybrwydd
IMPÁLSY, (v.) taro â'r parllys
IMPÁRLANCE, (s.) cylafaredd, ymddyddan
IMPART, (v. a.) cyfranu, cyfranogi, cyfroddi
IMPÁRTIAL, (adj.) diduedd, cywir, uniawn, cyfiawn, didderbyn wyneb
IMPARTIÁLITY, (s.) didueddgarwch
IMPÁRTIALLY, (adv.) yn ddiuedd, yn ddi-dderbyn wyneb
IMPÁSSIBLE, (adj.) anhyffordd, na's gellir myned trwyddo
IMPÁSSIBILITY, (s.) annyoddefgarwch, anhyboenedd
IMPÁSSIBLE, (adj.) annyoddef, annyoddefadwy, amhoenadwy
IMPÁTIENCE, (s.) diamyneddgarwch, annyoddefgarwch, annyoddefaint
IMPÁTIENT, (adj.) anamyneddgar, anoddefus, annyoddefus, anoddefgar
IMPÁWN, (v. a.) gwystlo
IMPÉACH, (v. a.) cyhuddo, achwyn—rhwystro
IMPÉACHMENT, (s.) cyhudded—rwystr, attaliad
IMPÉCCABLE, (adj.) dibech, anhybech, ni allo bechu, amhechadwy
IMPÉDE, (v. a.) rhwystro, lluddias, attal, llestair, goluddio
IMPÉDIMENT, (s.) rhwystr, lluddias, attal, goludd, attalfa
IMPÉL, (v. a.) gyru yn mlaen, ymwithio, hyrddu, cymmell, annog
IMPÉND, (v. n.) ymddibynu, bod yn nghrog uwch ben, dynesau, bod yn agos—trwm-fygwth
IMPÉNDENT, (adj.) yn ymddibynu, yn nghrog uwch ben—agos, gerllaw
IMPÉNETRABLE, (adj.) anhydraidd annhrywan, na ellir ei dreiddio
IMPÉNITENCE, (s.) anedifeirwch, didifeirwch
IMPÉNITENT, (adj.) anedifeiriol, didifeiriol
IMPÉRATIVE, (adj.) gorchymmynol
IMPERCÉPTIBLE, (adj.) anamgyffred, na ellir ei amgyffred
IMPÉRFECT, (adj.) amherffaith, anorphen, anghwbl
IMPERFÉCTION, (s.) amherffeithrwydd, diffyg, gwall, bai
IMPÉRIAL, (adj.) ymerodraidd, arglwydddaidd, ymerodrawl
IMPÉRIOUS, (adj.) arglwydddaidd, trahaus, rhodresgar, meistrolgar
IMPÉRIOUSNESS, (s.) arglwyddiaeth, traha, rhwysg, arglwyddieiddrwydd
IMPÉRISHABLE, (adj.) diddarfod
IMPÉPERSONAL, (adj.) amheronol
IMPÉRTINENCE, (sub.) ynfydrwydd, ffoliuch, dffasrwydd, coegni, doethter
IMPÉRTINENT, (adj.) ynfyd, annoeth, amherthynasol, anaddas, yn dywedyd peth nad yw yn perthyn iddo, ymyrgar
IMPÉRVIOUS, (adj.) anhyffordd—anhydraidd, annhrywan
IMPETRATE, (v. a.) cael trwy ddymuned, adolwyn, deisyfu
IMPETUÓSITY, (s.) angerdd, rhuthredd, grym, nerth, gwyn
IMPÉTUOUS, (adj.) angherddol, durfing, grymus, ethrychwyllt
IMPÉTUS, (s.) rhuthr, cyrch, diebyd, hwrdd, lluchyn
IMPÍETY, (s.) annuwioldeb, anras, dirasrwydd, drygioni
IMPÍOUS, (adj.) annuwiol, anrasol, didduw, creulon, drygionus
IMPLACABILITY, (s.) anymbilgarwch, anynadrwydd, ystyfnigrwydd
IMPLÁCABLE, (adj.) anymbilgar, anynuddol, anfoddog, anynad, ystyfnig, anghymmodadwy
IMPLÁNT, (v. a.) impio, planu i mewn, gwreiddio
IMPLÁUSIBLE, (adj.) annaturiol
IMPLÉAD, (v.) achwyn
IMPLEMENT, (s.) pefriant, offeryn, dodrefnyn, trecyn
IMPLÉTION, (s.) cyflawniad, cwblhad, gorpheniad, ymlenwad

- IMPLICÁTION**, (s.) ymbleth, ymblyg—canlyniad, casgliad
- IMPLÍCIT**, (adj.) yn ymorphwys ar farn, neu awdurdod un arall
- IMPLÓRE**, (v. a.) ymbil, erfyn, adolwyn, attolwg, attolygu
- IMPLY**, (v. a.) cynnwys, arwyddocau, dal allan, arwyddo
- IMPOISON**, (v.) gwenwyno
- IMPÓLITIC**, (adj.) annoeth, angall, ynfyd, anghyfrwys
- IMPÓRT**, (v. a.) dwyn i mewn—arwyddocau: (s.) ystyr, arwyddocâd
- IMPÓRTABLE**, (adj.) na ellir ei ddwyn, annyoddefadwy
- IMPÓRTANCE**, (s.) pwys, canlyniad, canlyniaeth, cynnwysiad
- IMPÓRTANT**, (adj.) pwysig, pwysfawr, o bwys a chanlyniad
- IMPÓRTATION**, (s.) dygiad i mewn o wledydd pell
- IMPÓRTUNATE**, (adj.) taer, haerllug
- IMPÓRTUNE**, (v. a.) taer-geisio, taer-erfyn, dyfal-geisio
- IMPÓRTUNITY**, (s.) taerni, taeredd, haerllugrwydd, dyfal-gais
- IMPÓSE**, (v. a.) gosod ar, dod i ar—trethu—twyllo, arddodi
- IMPOSITION**, (s.) gosodiad, ordinhad, arddodiad—trethiad—twyll
- IMPÓSSIBLE**, (adj.) anmhosiibl, analluog, analluawl
- IMPOSSIBÍLITY**, (s.) anmhosiibl-rwyd, anallu, analluoldeb
- IMPÓST**, (s.) toll, trêth, cyllid
- IMPOSTHÚME**, (s.) postwm, crug, anafad, crugdarddiad, llynoryn
- IMPÓSTOR**, (s.) twyllwr, hudol
- IMPÓSTURE**, (s.) twyll, hud, ystryw, ystrangc, dichell, siom
- IMPOTENCE**, } (s.) anallu, gwendid,
IMPOTENCY, } annerth, anghyferth, analluogrwydd, dialluedd
- IMPOTENT**, (adj.) analluog, gwan, dinerth, egwan, analluedig
- IMPOVERISH**, (v.) tloedi, llymhau
- IMPOUND**, (v.) ffaldio, gwarchau
- IMPRÁCTICABLE**, (adj.) anwneuthuradwy, na ellir ei wneud
- IMPRECATE**, (v. a.) rhegu, melldithio
- IMPRECÁTION**, (s.) rhêg, ymreg, melldithiad, drwg-erfyniad
- IMPRÉGNABLE**, (adj.) anorfod, anorchfygol, anoresgynol
- IMPRÉGNATE**, (v. a.) beichiogi, gwn-euthur, yn feichiog.
- IMPRÉSS**, (v. a.) printio, argraffu, selio, nodi; cymmeryd trwy drais: (s.) print, argraff; cymmeriad trwy drais
- IMPRÉSSION**, (s.) printiad—argraff, nôd, seliad, gwasgnod, ôl
- IMPRÉSSURE**, (s.) argraff-nod
- IMPRÍMIS**, (adv.) yn gyntaf
- IMPRÍNT**, (v. a.) argraffu
- IMPRÍSON**, (v. a.) carcharu
- IMPRÍSONMENT**, (s.) ceidwadaeth, carchariad
- IMPROBABILITY**, (s.) annhebygoliaeth, annhebygolrwydd
- IMPRÓBABLE**, (adj.) annhebyg, annhebygol
- IMPRÓBITY**, (s.) anonestrwydd
- IMPRÓPER**, (adj.) anaddas, anmhriodol, anghymmwys, anghyfwedd
- IMPRÓPRIATE**, (v. a.) priodoli
- IMPROPRIÁTION**, (s.) maenol eglwysig yn llaw llýg, priodoliad
- IMPROPRÍETY**, (s.) anaddasrwydd, anghymmwysder, angweddeidd-dra
- IMPRÓVE**, (v. a.) diwygio, gwella, gwellhau, cynhyddu
- IMPRÓVEABLE**, (adj.) a allir ei ddiwygio, neu ei wella, diwygiadwy
- IMPRÓVEMENT**, (s.) gwellhad, diwygiad, cynnydd, gwelliant
- IMPRÓVIDENT**, (adj.) diddarbodaeth, diofal, diamcanus
- IMPRÚDENCE**, (s.) annoethder, anghallineb, anwybod, diddarbodaeth
- IMPRÚDENT**, (adj.) annoeth, angall, ansynhwyrol, ynfyd, ffól
- IMPUDENCE**, (s.) haerllugrwydd, digywilydd-dra, anfoes
- IMPUDENT**, (adj.) digywilydd, haerllug, taerddrwg, trahy, anfoesawg
- IMPÚGN**, (v. a.) gwrthwynebu, ymwrthladd, gwrth sefyll
- IMPÚSSANCE**, (s.) gwendid, llesgedd, egwan, dirym
- IMPULSE**, (s.) gwth, cymhelliad, dir, diriad, gwthiad, gyriad, ffro
- IMPÚLSION**, (s.) gythiad, gyriad, diriad, cymhelliad, annogiad
- IMPÚNITY**, (s.) angherydd, anghosp
- IMPÚRE**, (adj.) anmhur, halogedig, aflan, brwnt, anonest, anghoeth
- IMPÚRITY**, (s.) anmhurdeb, aflendid, brynti, gwagsawrwydd

- IMPUTABLE**, (adj.) cyfrifol
IMPUTATION, (s.) cyfrifiad, bwriad ar, gosodiad yn erbyn
IMPÚTE, (v. a.) cyfrif i, bwrw ar gofyn neu osod yn erbyn
IMPÚTRIBLE, (adj.) anllygradwy
IN, (prep.) yn, mewn, o fewn
INABILITY, (s.) anallu, gwendid, annerth
INACCESSIBLE, (adj.) anhygyrch, ni ellir dyfod ato, anhyfodadwy
INACCURACY, (s.) anghywreinrwydd, anfedrusrwydd
INACCURATE, (adj.) anghywraint, anghelfydd, anfanwl
INACTION, (s.) diweithrediad, segur- yd, musgrelli, syrthni
INACTIVE, (adj.) segur, swrth, mus- grell, diog, anweithgar
INACTIVITY, (adj.) musgrelli, syrth- ni, diogi, segur yd, diweithedd
INADEQUATE, (adj.) anghyfartal, anghymmesurawl, anghyflawn, am- herffiaith, anghyfaddas
INADVERTENCE, (s.) anfeddylgarwch, anystyriaeth, ansylw, diofalgarwch, ansyniad, disylwant
INADVERTENT, (adj.) difeddwl di- ofal, anystyriol, disulw, esgeulus
INALIENABLE, (adj.) anaralladwy, na ellir ei roddi i arall
INANE, (adj.) gwag, gorwag, ofer
INANIMATE, (adj.) difwyd, dienaid
INANITION, } (s.) gwagder, gwagle,
INANITY, } anfywiokdeb
INAPPETENCY, (s.) diffyg chwant
INAPPLICABLE, (adj.) anaddas, an- mherthynasol, anghymmwyriadol
INAPPOSITE, (adj.) amherthynasol
INARABLE, (adj.) anarddadwy
INARTICULATE, (adj.) anneillduedig, aneglur, anamlwg
INATTENTION, (s.) esgeulusdra, di- ofalgarwch, diffyg sulw
INATTENTIVE, (adj.) disulw, esgeul- us, diofal, anystryl
INAUGURATE, (v. a.) urddo, graddio
INAUGURATION, (s.) urddiad, rhodd- iad titl o anrhydedd megis brein, neu ymerawdr
INAURATION, (s.) goreuad
INAUSPICIOUS, (adj.) allwyddiannus, antlynedig, antiawdus
INBRED, (adj.) cynhenid, a fago yn un, a dyfo yn un, cynhwynol
INCANTATION, (s.) swyn gyfaredd
INCAPABLE, (adj.) analluog, anadd- as, anghymmwys, anabl
INCAPACITATE, (v. a.) anaddasu, anghymmhwys, anfedruso
INCAPACITY, (s.) anallu, anaddas- rwydd, anghymmwylder
INCARCERATE, (v. a.) carcharu
INCARNATE, (v. a.) cnawdoli
INCARNATION, (s.) cnawdoliaeth
INCAUTIOUS, (adj.) esgeulus, diofa
INCENDIARY, (s.) ffaglawr, bon-ffag- lawr, ffaglydd
INCENSE, (s.) aroglarth, mygdarth- iad, mwgargog: (v. a.) cynhyrfu, cyffroi llid, neu ddigofaint, ennyn llid
INCENTIVE, (s.) annogaeth, annog- iad, gyriad, cynhyrfiad, cyffroad: (adj.) annogaethol, cynhyrfiol
INCERTITUDE, (s.) ansicrwydd, an- nilysrwydd
INCÉSSANT, (adj.) dibaid, didawl, didor, didrai, cyfanaidd, diball
INCÉSSANTLY, (adv.) yn ddibaid
INCEST, (s.) llogach, trallogach, godineb o fewn cyfagos achau
INCÉSTUOUS, (adj.) enog o logach
INCH, (s.) modfedd, lled bawd
INCIDENT, (s.) dygwydd, dygwydd- iad, damwain: (adj.) damweiniol, dygwyddedig, dygwyddiadawl
INCIDENTAL, (adj.) damweiniol
INCIRCUMSPECTION, (s.) diamweliad, anwyliadwriaeth
INCISION, (s.) toriad, cwt, archoll
INCÍTE, (v. a.) annog, cynhyrfu, cyffroi, dirio, annos
INCÍTEMENT, (s.) edr. *Incentive*
INCIVILITY, (s.) anfoesoldeb, ang- hyweithasrwydd, taogrwydd
INCLE, (s.) math o rwymyn we gul
INCLÉMENCY, (s.) creulonedd, an- nhrugaredd, afrywiogrwydd, sar- ugrwydd, garwedd, gerwindeb
INCLÉMENT, (adj.) annhrugarog, af- rywiog, sarrug, anhyuaws, creulon, gerwin, garw, llym-do
INCLÍNABLE, (adj.) tueddol, ar ei ogwydd, parod, gogwyddol
INCLINATION, (s.) tuedd, tueddiad, gogwyddiad, ystlysiad, gogwydd
INCLÍNE, (v. a.) tueddu, gogwyddo
INCLOSE, (v. a.) cau i mewn, amgyl- chu, amgau, argau

INCLOSURE, (s.) cae, maes caedig
INCLOUD, (v.) tywyllu, cymylu
INCLÚDE, (v. a.) argau, cau i mewn
 —cynnwys, cynnwyso
INCÓG, (adv. contracted from *Incognito*) yn ddirgel, yn ddiwybod
INCOGNITO, (adv.) edr. *Incog*
INCOHÉRENCE, } (s.) anghysylltiad,
INCOHÉRENCY, } anghyswllt, anghytundeb, adluniad
INCOHÉRENT, (adj.) anghydlynol, anghytunol, anghydsefydlog
INCOMBÚSTIBLE, (adj.) anllosgadwy, anhylog, annifa
INCOME, (s.) cyllid, ardreth
INCOMMÉNSURABLE, (adj.) anfesuradwy, anfesuredig
INCÓMMODATE, } (v. a.) rhwystro,
INCOMMÓDE } niweidio, drygu, colledu, aflesu
INCOMMÓDIUS, (adj.) anghyfleus, anghymmwy, anhyfaddas, blin, colledus, aflesol
INCOMMODITY, (s.) anghymmwy, anghyfleusder, blinedd, niweid
INCOMMÚNICABLE, (adj.) anghyfranogol, anghyfranadwy—na ellir ei draethu, neu ei amlygu trwy eiriau
INCOMMÚTABLE, (adj.) anghyfnewidiol, anghyfnewidiadwy
INCOMPÁCT, } (adj.) anghysyllt-
INCOMPÁCTED, } edig, anghryno
INCÓMPARABLE, (adj.) anghyfartal, digystal, digymmar, digyffelyb
INCOMPÁTIBLE, (adj.) anghyswllt, anghytunol, na's gellir ei gysylltu, neu ei heddychu, anghydwedd
INCÓMPETENCY, (s.) anallu, anghymmwy, anghyfaddasrwydd
INCOMPÉTENT, (adj.) analluog, anghymmwy, annigonol, anaddas
INCOMPLÉTE, (adj.) amherffaith, anghyflawn, anorfenedig
INCOMPREHÉNSIBLE, (adj.) anymgyffredadwy, anymgyffred, na ellir ei amgyffred, aneirif, anghyrhaedd
INCOMPRESSIBLE, (adj.) anghydwasgadwy
INCOMPUTABLE, (adj.) anghyfrifadwy
INCONCEALABLE, (adj.) angheladwy
INCONCÉIVEABLE, (adj.) annyalladwy, anamgyffredadwy
INCONCÉPTIBLE, (adj.) edr. *Inconceivable*

INCONCLÚSIVE, (adj.) anghloedig, heb rym rheswm neu dystiolaeth
INCONDITIONAL, (adj.) anammodol
INCONFORMITY, (s.) anghydfurfiad
INCONGÉALABLE, (adj.) anhyrew, ni rewo, ni ffero
INCONGRUENCE, (s.) anghydgordiad
INCÓNGRUIITY, (s.) anghytundeb, anghydgordiad, anghyfaddasrwydd, anghymmwyder
INCÓNGRUOUS, (adj.) anghyfaddas, anghymmwy, anghytunol
INCONSIDERABLE, (adj.) annheilwng o ystyriaeth, diystyr, gwael
INCONSIDERATE, (adj.) anystyriol, annarbodus
INCONSIDERATION, (s.) anystyriaeth, anystyrioldeb
INCONSISTENCE, (s.) anghyssondeb, anghytundeb, anghydgordiad
INCONSISTENT, (adj.) anghytunol
INCONSÓLABLE, (adj.) annyddan, na's gellir ei gyssuro, annyddanadwy
INCONSONANT, (adj.) anghydlais
INCÓNSTANCY, (s.) anwadalwch, anwastadrwydd
INCÓNSTANT, (adj.) anwadal, anwastad, ansafadwy, ansefydlog, gwammal
INCONTÉSTABLE, (adj.) diammeu, anymddadleuadwy
INCONVINENCE, (s.) anymgynnal, anymattal, anniweirdeb, anlladrwydd
INCÓNTINENT, (adj.) anniwair, anghynnwys, anystywallt, trythyll
INCONTROVÉRTIBLE, (adj.) anwrthddadleuadwy, diammheus
INCONVÉNIENCE, (s.) anghymmwy, dra, anghyffusdra, anhawsdra, anfantais
INCONVÉNIENT, (adj.) anghyfleus, anghymmwy, anaddas, anghyfaddas, anfanteisiol
INCÓRPORATE, (v. a.) corffori, cydgorffori, cydgorffli
INCORPORATION, (s.) cydgorffiad
INCORPÓREAL, (adj.) anghorfforol, anghorfforawl, digorff
INCORRECT, (adj.) anghywraint, amherffaith, beius, anghywir
INCÓRRIGIBLE, (adj.) ni's gellir ei geryddu na'i ddiwygio, anwellyniog, anwelladwy, anniwygiadwy
INCORRÚPT, } (adj.) anllygredig,
INCORRÚPTED, } dilwgr, pâr

- INCORRUPTIBILITY**, (s.) anlygredigaeth, anlygradwyaeth
- INCORRUPTIBLE**, (adj.) anlygradwy, anlygredig, anmhydradwy
- INCORRUPTION**, (s.) anlygredigaeth
- INCREASE**, (v. n.) tyfu, cynnyddu, anghwanegu, mwyhau: (s.) cynnydd, cynnyrch, twf
- INCREDIBILITY**, (s.) anghredadinaeth, anghredinrwydd, anhygredinrwydd, anghredadwyaeth
- INCREDIBLE**, (adj.) anghredadwy, anhygoel, anhygred
- INCREDULITY**, (s.) anghrediniaeth, anghoelgarwch
- INCREDULOUS**, (adj.) anghredadyn
- INCREMENT**, (s.) twf, cynnydd, tyfiad, cynnyrch, prifant
- INCRUST**, (v.) crawenu, crwstenu
- INCRUSTATION**, (s.) craweniad
- INCUBATE**, (v. n.) eistedd ar wyau
- INCUBATION**, (s.) eisteddiad ar wyau, deoriad
- INCUBUS**, (s.) hunlle, hunllef
- INCULCATE**, (v. a.) argraffu ar y meddwl trwy fynych adrodd yr un peth
- INCUMBENT**, (adj.) yn gorwedd ar: (s.) un mewn meddiant o bersoniaeth
- INCUMBER**, (v. a.) rhwystro, llestair, attal, llwytho, beichio
- INCUR**, (v. a.) dyfod yn ddarostyngedig i gospedigaeth, rhedeg i
- INCURABLE**, (adj.) anfeddyginiaethol, na ellir ei iachâu, anaele
- INCURIous**, (adj.) diofal, diddarbod, difeddwl, esgeulus, anfanwl
- INCURSION**, (s.) ymgyrch, rhysgyr, rhuthr, lluchynt, ymosod, ymred
- INDAGATE**, (v. a.) chwilio, ymgais, olrhein, dyfal ymofyn
- INDEBTED**, (adj.) dyledus
- INDÉCENCY**, (s.) anweddeidd-dra, anfoesgarwch, anharddwch, brynti
- INDÉCENT**, (adj.) anweddaidd, anweddu, anhardd
- INDÉCOROUS**, (adj.) anweddu, anhardd, gwrthun, hyll
- INDECORUM**, (s.) anweddeidd-dra
- INDÉED**, (adv.) yn wir, yn ddiau, mewn gwirionedd, yn sicr
- INDEFATIGABLE**, (adj.) diflin, diludded, dyfal, diorphwys
- INDEFÉASIBLE**, (adj.) diadlam, annyfyn, ni ellir ei dori ymaith
- INDÉFINITE**, (adj.) annherfyndig
- INDÉLIBLE**, (adj.) ni ellir ei ddileu, annileus, annilēadwy
- INDÉLICACY**, (s.) annelediwrwydd, annestlusrwydd, anfwythester
- INDÉLICATE**, (adj.) annestlus, annillyn, anfwyth, annhyner
- INDEMNIFICATION**, (s.) digollediad
- INDÉMNIFY**, (v. a.) digolledu, cadwrhag niweid
- INDÉMNITY**, (s.) digolledrwydd, diadwyth, diogeliad rhag cosp
- INDÉNT**, (v. a.) bwlchio: (neut.) ammodi, bargena, ymrwymo
- INDÉNTURE**, (s.) cyfammod, gweithred, ysgrifen-rwym, bylch-doriad
- INDEPENDENCE**, (sub.) anymddibynrwydd, annibenoldeb
- INDEPENDENT**, (adj.) anymddibynol, annibynol
- INDEPENDENTS**, (s. pl.) (enwad ar gangen o Ymneillduwyr) annibyniaid, anymddibynwyr, am eu bod yn barnu fod pob cynulleidfa i'w chyfrif yn Eglwys, megis ar ei gwaelod ei hun, sef heb ymddibynu, neu hwyso, ar un gynnulleidfa, na neb, arall
- INDETERMINATE**, (adj.) annherfyndig, ansefydledig
- INDEX**, (s.) mynegai, mynegydd, dangoseg, mynagfys
- INDICATE**, (v. a.) dangos, hyspysu, mynegi, cyhoeddi, amlygu
- INDICATION**, (s.) dangosiad, mynegiad, yspysiad; nôd, arwydd
- INDICATIVE**, (adj.) mynegawl
- INDICT**, pron. *Indite*, (v. a.) gwysio, cwyno, cyhuddo
- INDICTMENT**, pron. *Inditement*, (s.) gwŷs, cwyn, cyhuddiad
- INDICTION**, (sub.) cyhoeddiad
- INDIES**, (sub.) y ddwy India, sef y ddwyreiniol a'r orllewinol
- INDIFFERENCE**, } (s.) diragoriaeth,
INDIFFERENCY, } didueddgarwch, diofalwch, annhueddgarwch
- INDIFFERENT**, (adj.) diragor, cryn, canolig, diduedd, diofal, gweddol
- INDIGENCE**, (s.) eisiau, angen, prinder, tiodi, angenusrwydd
- INDIGENT**, (adj.) anghenus, tlawd, rheidus, eisiwedig
- INDIGÉSTED**, (adj.) blith draphlith, annhrefnus, heb ddosparth

- INDÍGN**, pron. *Indine*, (adj.) anheilwng, anwiw
- INDÍGNANT**, (adj.) digllon, digofus, llidiog, ffromddig
- INDIGNÁTION**, (s.) digofaint, llid, bâr, soriant, digllonedd
- INDÍGNITY**, (s.) auwiwder, sarhad, gwaeledd, aumharch
- INDIGO-BLUE**, (s.) glas yr India, math o garreg i liwio glas
- INDÍLIGENT**, (adj.) annyfal, segurllyd, anniwyd, diog
- INDÍRECT**, (adj.) aunion, anghywir, anghyffion, anghyfeiriol
- INDISCÉRNIBLE**, (adj.) diamgyffredadwy, anamgyffredadwy
- INDISCRÉET**, (adj.) annoeth, anghall, ansynhwyrol, anystyriol, anmhwylllog
- INDISCRÉTION**, (sub.) annoethder, diddarbodaeth, anystyriaeth
- INDISCRÍMINATE**, (adj.) diwahan, diwahanol, anneillduedig
- INDISPÉNSABLE**, } (adj.) anhepcor,
- INDISPÉNSIBLE**, } anhepcorol, angenrheidiol, anesgusadwy
- INDISPOSITION**, (sub.) anhwyll, anmhwynt, clefyd—annhueddgarwch
- INDISPÚTABLE**, (adj.) diddadl, diammau, diau, dibetrus
- INDISSÓLVABLE**, (adj.) annhoddadwy
- INDISSÓLUBLE**, (adj.) annattod, ni ellir ei ddattod, annatgylmadwy
- INDISTÍNCT**, (adj.) diwahan, anneillduedig—aneglur, anamlwg
- INDIVIDUAL**, (adj.) diran, diwahan, anwahan, dibarth—neillduol: (s.) un, dyn neillduol, un dyn
- INDIVÍSIBLE**, (adj.) anhyran, ni ellir ei ranu, anrhanadwy
- INDÓCIBLE**, } (adj.) anhyddysg, ni
- INDÓCILE**, } ellir ei ddysgu
- INDOCÍLITY**, (adj.) anhyddysgrwydd
- INDOLENCE**, } (s.) anofid, annolur,
- INDOLENCY**, } diogi, syrthni, ansylw
- INDOLENT**, (adj.) diog, swrth, disylw, esgeulus, dioglyd
- INDÚBITABLE**, (adj.) dibetrus, diammau, dilys, diogel, diau
- INDÚCE**, (v. a.) tyngu i mewn, anog, denu, perswadio, tueddu
- INDÚCEMENT**, (s.) annogaeth, anogiad, deniad, cymhelliad
- INDÚCT**, (v. a.) gosod mewn meddiant o bersoniaeth
- INDÚCTION**, (s.) gosodiad mewn meddiant o bersoniaeth
- INDÚLGE**, (v. a.) cyd-ddwyn, caniatâu, ffafrio, porthi mwythau
- INDÚLGENCE**, (s.) anwes, caniatad, ymoddef, maddeuant, trugaredd, ffafor, llochiad
- INDÚLGENT**, (adj.) tirion, mwyn, mwynaid, trugarog, ffafriol, hynaws
- INDÚLT**, } (sub.) braint, rhagor-
- INDÚLTO**, } fraint, rhydd-did
- INDURATE**, (v. n.) caledu
- INDÚSTRIOUS**, (adj.) astud, diwyd, dyfal, llafurus, gweithgar
- INDUSTRY**, (s.) dyfalwch, diwydrwydd, llafurboen, gweithgarwch
- INÉBRIATE**, (v.) gwneuthur yn feddw, meddwi, brwysgo
- INEFFABLE**, (adj.) annhraethadwy, annhraethol, anhydraeth
- INEFFÉCTIVE**, } (adj.) aneffeithiol,
- INEFFÉCTUAL**, } anolo, dirym,
- INEFFICÁCIOS**, } gwan
- INEFFICACY**, (s.) aneffeithioldeb
- INÉLEGANT**, (adj.) anwych, annillyn, didlws, annhaclus
- INÉLOQUENT**, (adj.) anymadroddus, anffraeth, anhyawdl
- INÉPT**, (adj.) anaddas, anghymmwy, ynfyd, ofer—diddefnydd
- INÉPTITUDE**, (sub.) anaddasrwydd, anghymmwylder, ffolineb
- INEQUALITY**, (s.) anghyfartalrwydd, anwastadrwydd, anghyfartaledd
- INÉRRABLE**, (adj.) anghyfeiliornadwy, anffaeledig
- INÉRT**, (adj.) diog, swrth, musgrell, dwl, hurt, anfywiog
- INÉSTIMABLE**, (adj.) anhywerthydd, na ellir ei brisio, anfeidrol
- INEVÍTABLE**, (adj.) anochel, anocheladwy
- INÉXCUSABLE**, (adj.) diesgus, anesgusodol, anesgusadwy
- INEXHAUSTIBLE**, (adj.) annispydd, diddispyddedig, anorfodedig
- INÉXORABLE**, (adj.) anymbilgar, hwstr
- INEXPÉDIENCE**, (s.) anaddasrwydd, anghymmwylder, anghyfleusdra
- INEXPÉDIENT**, (adj.) anaddas, anghyfleus, anghymmwy, anfuddiol
- INEXPÉRIENCE**, (s.) diffyg profiad, amhrofiad, anghynneindra
- INEXPÉRT**, (adj.) anghelfydd, anghywraint, anghynnefin

- INÉXPIABLE**, (adj.) ni ellir gwneud iawn am dano, annilëadwy
INÉXPICABLE, (adj.) dyrys, anamlygadwy, anegluradwy
INEXPRÉSSIBLE, (adj.) annhraethadwy, annhraethol
INEXPÚGNABLE, (adj.) anorchfygol, anoresgynol, anoresgynadwy
INEXTÍNGUISHABLE, (adj.) anniffo-ddadwy, diddifoedd
INÉXTRICABLE, (adj.) dyrys, rhwystrus, ni ellir ei ddattod
INFALLIBÍLITY, (s.) anffaeledigaeth, anffaeledigrwydd
INFÁLLIBLE, (adj.) anffaeledig, anghyfeiliornadwy, anfethiannol
INFÁME, (v. a.) enllibo, goganu, anfrío, difrío
INFAMOUS (adj.) enllibus, goganus
INFAMY, (s.) enllib, hort, gogan, anair, gwaradwydd, gwarthusrwydd
INFANCY, (s.) mehyd, mabolaeth, maboed, mabandod
INFANT, (s.) maban, asafar, baban
INFÁNTA, (sub.) titl tywysoges yn Yspañ a Phortugal
INFANTRY, (s.) milwyr traed
INFÁTUATE, (v. a.) ynfydu, gwneuthur yn ynfyd, penwann
INFATUÁTION, (s.) ynfydiad
INFÉCT, (v. a.) llygru, halogi, llynu
INFÉCTICN, (s.) haint llÿn, ymglwyf, pla, haint, llwgr
INFÉCTIOUS, (adj.) llÿn, gwenwynol
INFECÚNDITY, (s.) diffrwythder, anffrwythlonder, hysprwydd
INFELÍCITY, (s.) annedwyddwch, anffawd, aflwyddiant
INFÉR, (v. a.) casglu oddiwrrth, tynu oddiwrrth, tynu casgliad
INFERENCE, (s.) casgliad, canlyniad
INFÉRIOR, (adj.) iselach, gwaelach
INFÉRIÓRITY, (sub.) cyflwr iselach, neu waelach, is-raddiad
INFÉRNAL, (adj.) uffernol, uffernig
INFERTÍLITY, (s.) anffrwythlondeb
INFÉST, (v. a.) dygnflino, molestu, dygnu, gormesu, plau, aflonyddu
INFÍDEL, (s.) anghredadyn
INFIDÉLITY, (s.) anghrediniaeth, anffyddlondeb, anffyddiaeth
INFINITE, (adj.) anfeidrol, didersyn, aneirif, anniben, afrifed
INFINITY, (s.) anfeidroldeb, anniwedd, anfesuri, afrifoldeb
INFÍRM, (adj.) gwan, egwan, dinerth, dirym, llesg, afiach
INFÍRMARY, (s.) clafdy, elusendÿ cleision, yspytty
INFÍRMITY, (s.) gwendid, eiddilwch, anghyfuwrth, llesgedd
INFÍRMNESS, (s.) gwendid
INFLÁMMABLE, (adj.) hylosg, hawdd ei ennynu, hyboeth
INFLAMMÁTION, (s.) ennynfa, llosgfa, poethfa, tandde, fflameg
INFLÁTION, (s.) ymchwydd, dymchwydd, ymchwyddiad
INFLÉXIBLE, (adj.) anhyblyg, ystumiol, anystwyth, diymdro
INFLÉXIBLENESS, } (s.) anhyblyg-
INFLEXIBÍLITY, } rwydd, anystwythdra, anystymiolder
INFLÍCT, (v. a.) cospi, rhoddi cosp
INFLUENCE, (s.) dylanwad, effaith: (v. a.) dylenwi, gogwyddo
INFLUÉNT, (adj.) dylanwadol
INFLUX, (s.) rhediad i mewn
INFÓLD, (v. a.) goblygu, ymlethu, coffeidio, dyblygu
INFÓRM, (v. a.) rhoi copinod, hyspysu—dysgu, addysgu—cyhuddo
INFORMATION, (s.) copinod, hyspysiad—cyhuddiad—addysgiad
INFÓRMANT, } (s.) cyhuddwr, hys-
INFÓRMER, } pyswr, mynegydd
INFRÁCTION, (s.) drylliad, toriad
INFRÍNGE, (v.) tori, troseddu—dystrywio, tori ar ammodau
INFRÍNGEMENT, (s.) troseddiad
INFÚSE, (v. a.) bwrw i mewn, tywallt yn—rhoddi arial, neu galon, neu gysur—mwydo, trwytho
INFÚSION, (s.) tywalltiad i mewn—calonogiad, llysiaw-wlyb
INGÉMINATE, (v. a.) dyblu
INGEMINÁTION, (s.) dybliad
INGÉNERATE, (adj.) cynhenid
INGÉNIÓUS, (adj.) cywraint, celfydd
INGENUÍTY, (s.) cywreinrwydd
INGÉNUOUS, (adj.) rhydd, onest—dyledog, breiniol, bonheddig
INGLÓRIOUS, (adj.) diglod, anenwog, anhyglod, annogonawl
INGOT, (s.) clamp o aur, arian, &c.
INGRÁFT, (v. a.) impio, greddfú
INGRÁTEFUL, (adj.) anniolchgar
INGRÁTIATE, (v. a.) ymlusgo i ffafur un, ynnill ffafur un
INGRÁTITUDE, (s.) anniolchgarwch

- INGRÉDIENT**, (s.) cyffyr: *pl.* cyffyr-
iau, defnyddiau
INGRÉSS, (s.) mynediad i mewn, dy-
fodfa, dyfodiant
INGRÉSSION, (s.) mynediad i mewn
INGÚLPH, (v. a.) llyngcu, traf-
lyngcu—taflu i agendor
INHÁBIT, (v. a.) preswyllo, trigo,
cyfanneddu, cartrefu
INHÁBITABLE, (adj.) cyfanneddol,
trigiannol, dianial
INHÁBITANT, (s.) trigiannydd, pres-
wylwr, cyfanneddwr, cartrefwr
INHÉRENT, (adj.) glyu wrth beth,
yn bod mewn peth, cynhenid
INHÉRIT, (v. a.) etifeddu, meddu,
meddiannu
INHÉRITABLE, (adj.) trefstadol
INHÉRITANCE, (sub.) etifeddiaeth,
trefstadaeth, meddiant
INHÉRITOR, (s.) etifedd
INHÉSION, (s.) mewnlydiad
INHÍBIT, (v. a.) gwahardd, gwara-
fun, rhwystro, attal, lluddias
INHIBITION, (s.) gwaharddiad, gwa-
rafun, lluddias, attaliad
INHÓSPITABLE, (adj.) diletteugar,
diletty, anghrosawus, oerlym
INHOSPITALITY, (s.) afletteugarwch,
anyspydwriaeth
INHÚMAN, (adj.) anfwyn, anfoesgar,
creulon, annhirion
INHUMANITY, (sub.) anhynawsedd,
crelonder, creulondeb
INJÉCT, (v. a.) taflu, neu ergydio i
mewn—taflu ar
INJÉCTION, (s.) taflriad i mewn
INÍMITABLE, (adj.) annilynol, di-
ganlynadwy, anghanlynadwy
INJÓIN, (v. a.) erchi
INÍQUITOUS, (adj.) anghyfiawn, an-
union, drygionus, traws
INÍQUITY, (s.) anwiredd, cam, tros-
edd, anghyfiawnder, camwedd
INÍTIAL, (adj.) dechreuol
INÍTiate, (v. a.) dechreu, egwy-
ddori, rhoddi yr addysg cyntaf,
dechreu ar, neu mewn peth
INITIATION, (s.) cychwyniad, dech-
reuad un mewn rhyw gelfyddyd,
neu radd, dechreuad
INJUDICIAL, (adj.) anghyfreithlon
INJUDICIOUS, (adj.) annoeth, ang-
hall, heb farn na deall
INJÚNCTION, (sub.) gorchymmyu,
archiad, gwaharddiad
INJÚRE, (v. a.) gwneuthur cam, cam-
weddu, sarhâu, niweidio, colledu
INJÚRIOUS, (adj.) sarhaus, anghyf-
iawn, camweddlus, niweidiol
INJURY, (s.) cam, camwedd, camedd,
troseidd, sarhâu, niweid, colled—
gogan, gwarthâd
INJÚSTICE, (sub.) anghyfiawnder,
camwedd, anghyfraith
INK, (s.) du, du ysgrifennu, inc
INKHORN, (s.) corn du, du gorn
INKLE, (s.) ysnoden, incl
INKLING, (s.) arwydd, arwyddocâd,
hyspysiad, sibrwd
INLAND, (s.) cauol-dir, diarfordir :
(adj.) yn nghanol y tir, yn mhell
oddiwrth y môr
INLAY, (v. a.) amrywio â choed o
wahanol liwiau—addarno âg amryw
liwiau, brith addurno
INLET, (s.) dyfodfa i mewn, ffordd,
genau, adwy ddwfr
INMATE, (sub.) cytty, llettŷwr, cyt-
tŷwr, gwestai
INMOST, (adj.) pellaf i mewn
INN, (s.) lletty, gwestfa, tafarn
INNATE, (adj.) cynhenid, cynhwy-
nol, anianol, wedi ei eni yn un
INNER, (adj.) tufewnol—nes i mewn,
nesaf i mewn
INNERMOST, (adj.)edr. *Inmost*
INNHOLDER, } (sub.) tafarnwr, llet-
INNKeeper, } tŷwr
INNOCENCE, (sub.) diniweidrwydd,
dieuogrwydd, gwiriondeb, diargy-
weddwh, difeiedd
INNOCENT, (adj.) diniweid, dieuog,
diddrwg, gwirion, glân
INNOVATE, (v. a.) newyddu, adnew-
yddu, newydd-lunio
INNOVATION, (s.) newyddiad, cyf-
newidiad trwy arferion newydd
INNOXIOUS, (adj.) diddrwg, diniweid
INNUENDO, (s.) awgrym, copinod
anunion, lled-arwydd
INNÚMERABLE, (adj.) aneirif, anhy-
rif, afrifed, annifeiriol
INOCULATE, (v. a.) impio, bywyllu,
gosod y frech wen
INOCULATION, (s.) impiad
INOFFENSIVE, (adj.) didramgwydd,
diniweid, gwirion, diddrwg

- INOFFÍCIOSUS**, (adj.) anghymmwyn-
 asgar, anymyrgar, anymyrus
INÓPINATE, (adj.) annysgwyliadwy
INÓRDINATE, (adj.) annhréfnus, af-
 reolaidd, afreolus, anweddol
INQUEST, (s.) chwiliad, holiad
INQUÍETUDE, (s.) aflonyddwch, cyth-
 rff, anesmwythder
INQUÍRE, (v. n.) ymofyn, ymorol,
 ymgais, gofyn, chwilio
INQUÍRY, (s.) ymofyniad, holiad,
 chwiliad, ymholiad
INQUISITION, (s.) chwiliad, holiad
 —chwil-lys yn y gwledydd pab-
 aidd i holi, ac i gospi hereticiaid
INQUISITIVE, (adj.) ymofynol
INQUISITOR, (s.) chwiliwr, holwr
INROAD, (s.) cyrch, ymgyrch
INSÁNABLE, (adj.) anfeddyginiaethol
INSÁNE, (adj.) ynfyd, gorphwyllus,
 gwalltosus, amhwylllog
INSÁTIABLE, (adj.) gwangcus, diwa-
 la, anniwall, anniwalladwy
INSÁTIABLENESS, (s.) gwangc
INSCRÍBE, (v. a.) ysgrifenu ar, ar-
 graffu, arysgrifenu
INSCRÍPTION, (s.) ysgrifeniad, ys-
 grifen, argraff, titl
INSCRÚTABLE, (adj.) anchwiliadwy
INSECT, (s.) ednog, neu ymlusgiad
 a fyddo megis â thrwch-raniad yn
 ei gorff, fel y mae *gwenynen*, *gwy-
 bedyn*, *neidr*, *amwydyn*, &c. trych-
 bryfyn, trych-filyn
INSECURE, (adj.) ansicr, anniogel
INSECURITY, (s.) ansicrwydd, en-
 bydrwydd, anniogelwch
INSENSIBÍLITY, (sub.) annheimplad-
 rwydd, ansynioldeb
INSENSIBLE, (adj.) ansyniol, an-
 nheimpladwy
INSEPARABÍLITY, (sub.) diwahan-
 rwydd, anysgariaeth
INSEPARABLE, (adj.) diwahanol, an-
 neillduedig, anhyran, anhybarth
INSÉRT, (v. a.) rhoddi, neu osod i
 mewn, neu yn mysg
INSÉRTION, (s.) gosodiad yn mysg,
 gosodiad i mewn—yr hyn a osodir
 yn mysg pethau ereill
INSIDE, (s.) y tu mewn
INSÍDIOUS, (adj.) dichellgar, twyll-
 odrus, twyllgar, bradus
INSÍGHT, (s.) gwybodaeth o ranau
 tufewnol peth, adnabyddiaeth
- INSIGNÍFICANCE**, (s.) afles, anfudd-
 iolder, amhwys, anwerth
INSIGNÍFICANT, (adj.) anolo, dibwys,
 diganlyniaeth—heb ystyr iddo
INSINCÉRE, (adj.) amhrysus, ffu-
 antus, rhagrithiol, anghywir
INSINCÉRITY, (s.) rhagrith, ffuant
INSÍNUATE, (v. a.) gwenieithio, ym-
 oleithio—gweithio ei hun i ffaf. un
 arall—dirgel ddwyn ar gôf
INSINUÁTION, (s.) y weithred o yn-
 nill serchiadau un yn ddirgel—dir-
 gel ddygiad ar gôf, cyfrwys gry-
 bwylliad, truth-ymlusgiad
INSÍPID, (adj.) diflas, merf
INSÍST, (v. n.) sefyll ar, parhau yn
 ddiysgog yn ei arch, haeru
INSÍTION, (s.) impiad
INSNÁRE, (v. a.) maglu, byddaglu,
 rhwydo, bachellu
INSÓCIABLE, (adj.) anghymdeithgar,
 anghyfeillgar, anfwyn
INSOLENCE, (s.) balchder, traha,
 gorhydri, rhyfyg, trahausder
INSOLENT, (adj.) balch, trahaus,
 rhyfygus, taeg, traws-falch
INSÓLUBLE, (adj.) diddattod, dioll-
 wng, annattodadwy
INSÓLVENT, (adj.) didal, anabl i dalu:
 (s.) un ni all dalu ei ddyled
INSÓLVENCY, (s.) analluogrwydd i
 dalu dyled, toriad i fynu
INSOMUCH, (adv.) yn gymmaint, hyd
 oni, gan, fel, nes
INSPECT, (v. a.) golygu, edrych
 dros, edrych i mewn
INSPECTION, (s.) golygiad, edrych-
 iad, bwriad golwg, chwiliad
INSPIRÁTION, (sub.) anadliad,—ys-
 brydoliaeth, ysbrydoliad
INSPIRE, (v. a.) chwythu i mewn,
 anadlu, ysbrydoliaethu
INSPIRIT, (v.) bywiocâu, rhoddi
 ysbryd mewn un, calonogi
INSTABÍLITY, (s.) anwastadrwydd,
 anwadalwch, anwadalrwydd
INSTÁBLE, (adj.) anwadal, anwas-
 tad, ansefydlog, ansafadwy
INSTALL, (v. a.) graddio, urddo, do-
 di mewn meddiant o ryw swydd
INSTALLÁTION, (s.) urddiad, graddiad
INSTÁLLMENT, (s.) graddiad
INSTANCE, (s.) taer-erlyn, astud-
 rwydd—esampl, siampl (v. n.) rhoi
 esampl

- INSTANT**, (adj.) taer, astud, dyfal—diattreg. buan, dibaid: (s) manud. y funud bresennol, y mis presennol
- INSTANTÁNEOUS**, (adj.) diattreg, disymwth, cythrymawl
- INSTANTÁNEOUSLY**, } (adv.) yn y
INSTANTLY, } man, yn ddiattreg. mewn munud
- INSTÁTE**, (v. n.) gosod mewn rhyw radd, neu gyflwr, neu urdd
- INSTAURÁTION**, (s.) adferiad, adnewyddiad, ail adeilad
- INSTEAD**, (adv.) yn lle, tros
- INSTÉP**, (s.) mwnwgl troed
- INSTIGATE**, (v. a.) dirio, cyffroi, cynhyrfu, annog i wneuthur drwg
- INSTIGÁTION**, (s.) cyffroad, annogiad, cymhelliad, cynhyrfiad
- INSTÍLL**, (v. a.) bwrw i mewn bob yn ddeigrin, defnyddu i mewn—tywallt yn ddirgel i'r meddwl
- INSTÍNCT**, (s.) annog, cyffro, symbyliad, rhyw allu tufewhol ag sydd yn cymmell creaduriaid direswm i weithredu, greddf, anian-duedd
- INSTÍNCTIVE**, (adj.) annogaethol, a gymmello i weithredu, heb, neu o flaen terfyniad yr ewylllys
- INSTITUTE**, (v. a.) gosod, sefydlu, ordeinio, appwyntio — hyfforddi, addysgu, trefnu
- INSTITÚTION**, (s.) sefydliad, gosodiad, appwyntiad, ordeiniad
- INSTRÚCT**, (v. a.) hyfforddi, addysgu, athrawu, cyfarwyddo
- INSTRÚCTION**, (s.) hyfforddiad, addysg, athrawiaeth, cyfarwyddiad
- INSTRÚCTIVE**, (adj.) athrawus, athrawiaethol, addysgiadol
- INSTRUMENT**, (s.) offeryn, dodrefnyn, ermyg, arf, peirian
- INSTRUMENTAL**, (adj.) offerynol
- INSÚFFERABLE**, (adj.) anoddefadwy
- INSUFFÍCIENCY**, (s.) annigonolrwydd, anallu, annigonedd
- INSUFFÍCIENT**, (adj.) annigonol, anabl, analluog
- INSULT**, (s.) sarhâd, rhyfyg, gwatwor rhyfygus; (v. a.) sarhâu, dirmygu, gwneuthur ymfrost ar un—gosod ar, rhuthro, cychwyn
- INSUPERABLE**, (adj.) anorfod, anorchfygol, anorfodadwy
- INSUPPÓRTABLE**, (adj.) anoddefol, na ellir ei dwyn, neu ddyoddef
- INSÚRANCE**, (s.) sicrwydd i wneud i fynu golled llongau, marsiantiaeth &c. a gollir, neu a gymmerir; neu dai a gant wall gan dân, ar gyfrif swm o arian a dalir yn ffynydol.—*Insurance-office*, diogelta, digolledfa
- INSÚRE**, (v. a.) ymrwymo i wneuthur i fynu golledion llongau, &c. &c.—diogelu, digolledi
- INSURRÉCTION**, (s.) gwrthryfel, terfysg, gwrthgodiad
- INTAGLIO**, (s.) argraff rif-nodiad
- INTEGER**, (s.) y cyfan o beth
- INTEGRAL**, (adj.) cyfan, cyfangwbl, cyflawn, hollol, diddarn
- INTÉGRITY**, (s.) uniondeb, onest-rwydd, allygredigaeth, pardeb
- INTELLECT**, (s.) deall, synwyr
- INTELLECTIVE**, (adj.) deallawl, dealladwy, dealledigol
- INTELLECTUAL**, (adj.) deallawl, a berthyn i'r deall, dealledigol
- INTELLIGENCE**, (s.) copinod, hanes, cyfarwyddyd—dealldwriaeth
- INTELLIGENT**, (adj.) deallus, deallgar, synhwyrol, dealltwrus
- INTELLIGIBLE**, (adj.) dealladwy, hyddeall
- INTEMPERANCE**, (s.) anghymmedrollder, anardlymmer, anardymmerusrwydd, annhymmedrollder
- INTEMPERATE**, (adj.) anghymmedrol, anardymmerus, anghymhedrol
- INTEMPERATURE**, (s.) anardlymmer, annhymmerusrwydd
- INTÉND**, (v. a.) bwriadu, amcanu
- INTÉNDANT**, (s.) dirprwywr, golygwr, goruchwyliwr
- INTÉNDMENT**, (s.) amcan
- INTÉNSE**, (adj.) difri, nerthol, prysur, tragwrandawus
- INTÉNT**, (adj.) difri, prysur, dyfal: (s.) amcan, bwriad, meddwl
- INTÉNTION**, (s.) bryd, bwriad, amcan, meddwl, arfaeth, tuedd
- INTÉNTIONAL**, (adj.) bwriadol, gydâ bwriad
- INTÉNTIVE**, (adj.) difri, dyfal, prysur
- INTÉNTNESS**, (s.) dyfalwch
- INTÉR**, (v. a.) claddu, daearu
- INTERCÁLARY**, (adj.) a roddir ynghyfrwng.—*Intercalary days*, dyddiau gorymddywyn
- INTERCÁLATION**, (s.) gorymddygiad

- INTERCÉDE**, (v. n.) myned rhwng, cyfryngu, eiriol, neu ersyn tros
- INTERCÉPT**, (v. a.) rhwystro, lluddias; dal ar y ffordd; rhagflaenu
- INTERCÉSSION**, (s.) cyfryngiad, eiriolad, eiriolaeth, cyfryngdod
- INTERCÉSSOR**, (sub.) cyfryngwr, eiriolwr
- INTERCHÁNGE**, (v. a.) newidio, cyfnewid, arallu: (s.) newidiad, cyfnewidiad, aralliad, cydnewidiad
- INTERCHÁNGEABLE**, (adj.) cyfnewidiol, ar gylch, cydgyfnewidiol
- INTERCIENT**, (adj.) rhagodawl
- INTERCOMMON**, (v.) cydfwyta, cyd-bori, cydranu
- INTERCOMMUNICATE**, (v.) cydgyfrinachu, cydgymuno
- INTERCOMMUNITY**, (sub.) cydfeddiant, cydgyfranogiad
- INTERCOURSE**, (s.) cwsmeriaeth, cyweithas, newidwriaeth—cymundeb, cystlwn, cyd-fasnach
- INTERDICT**, (v. a.) gwahardd, gorafun—ysgymuuo: (s.) gwaharddiad, ysgymuniad
- INTEREST**, (s.) budd, mantais—rhan—llôg, usuriaeth
- INTERFÉRE**, (v. n.) cyfryngu, myned rhwng, ymyru—gwrthladd, gwrthwynebu, anghyd-daro
- INTERJÉCTION**, (s.) tafodiad
- INTERIM**, (adv.) yn y cyfamser
- INTÉRIOR**, (adj.) nes i mewn, tufewnl: (s.) perfedd wlad
- INTERLÉAVE**, (v. a.) rhwymo llyfr a gosod dail gwynion rhwng pob dalen
- INTERLÍNE**, (v. a.) ysgrifenu rhwng
- INTERLINEÁTION**, (s.) diwygiad a ysgrifenu rhwng llinellau llyfr
- INTERLOCÚTION**, (s.) cydymddyddan, cydsiarad, blaen-ammodiad
- INTERLÓPE**, (v. n.) rhagbrynu—attal masnach—masnach heb drwydded, trawsgipio masnach
- INTERLÓPER**, (s.) marsiandwr heb drwydded, neu un a bryno ac a wertho heb rydd-did ganddo
- INTERLUDE**, (s.) coeg-chwarae
- INTERMÉDDLE**, (v. n.) ymyru ág achosion rhai creill
- INTERMÉDIATE**, (adj.) cyfryngol
- INTÉRMÉNT**, (s.) claddiad
- INTERMÍNGLE**, (v. a.) cymmysgu, cydgymmysgu
- INTERMÍSSION**, (s.) seibiant, hamdden, yspaid, gorphwys, toliad
- INTERMÍT**, (v. n.) peidio dros amser, dyspeidio
- INTERMÍTTING**, (adj.) yn peidio dros amser, yn dyfod ar droeon
- INTERMÍX**, (v.) cydgymmysgu
- INTERMÍXTURE**, (s.) cymmysgedd
- INTERNAL**, (adj.) tufewnl
- INTERPOLÁTION**, (s.) anghwanegiad at law ysgrifen, neu lyfr
- INTERPÓSE**, (v.) myned rhwng, cyfryngu, gosod cyfrwng
- INTERPOSITION**, (sub.) cyfryngiad, gosodiad rhwng
- INTÉRPRET**, (v. a.) deongli, cyfieithu, lladmer, lladmeru
- INTERPRETÁTION**, (sub.) deongliad, lladmeriaeth, cyfieithiad
- INTÉRPRETER**, (sub.) deongliwr, lladmerydd, cyfieithydd
- INTÉRRÉGNUM**, (sub.) y cyfrwng rhwng diwedd y naill frenin, a dechreuad y llall
- INTÉRROGATE**, (v. a.) gofyn, holi
- INTERROGÁTION**, (sub.) cwestiwn, gofyniad, holiad, holedigaeth—y cyfryw nód [?]
- INTÉRRÓGATIVE**, (sub.) y rhagenw, *prey? beth?* a arferir mewn gofyn cwestiynau
- INTÉRRÓGATORY**, (s.) cwestiwn
- INTÉRRÚPT**, (v. a.) tori ar chwedl un, rhwystro, lluddias
- INTÉRRÚPTION**, (s.) rhwystr, attal
- INTÉRSÉCT**, (v. a.) tori yn y canol
- INTÉRSÉCTION**, (s.) y pwynt lle b'o llinellau yn croesi'r gilydd
- INTÉRSERSE**, (v. a.) gwasgaru yn mysg, gwasgaru rhwng
- INTÉRTEX**, (v.) cydweu
- INTÉRVAL**, (s.) cyfrwng, cyfwng
- INTERVENE**, (v. n.) cyfryngu, dyfod rhwng, ymyraeth
- INTERVÉNTION**, (s.) cyfryngiad, dyfodiad rhwng, cyfrwng ddyfodiad
- INTERVÍEW**, (s.) cyfarfod, ymglyfarfod, golwg ar y naill y llall
- INTERWÉAVE**, (v. a.) cydweu
- INTÉSTATE**, (adj.) a fyddo farw yn ddilythyr cymun, anghymun
- INTÉSTINE**, (adj.) tufewnl, a fyddo o fewn—cartrefol

INTESTINES, (sub.) ymysgaroedd, perfedd, coludd, coluddion

INTRAL, (v. a.)edr. *Enthral*

INTRÓNE, (v. a.)edr. *Enthron*

INTIMACY, (s.) cyfeillgarwch, cydnabod, cyfeillach

INTIMATE, (adj.) agos, cu, cuaf, caredicaf: (s.) câr, cyfaill, cydymaith: (v. a.) crybwyll, mynegi, arwyddocau

INTIMATION, (s.) crybwylliad, arwyddocad, lled-hyspysiad

INTIMIDATE, (v. a.) ofni, brawychu, peri ofn, digaloni. "*Intimidates the brave.*" Irene.

INTÍRE, (adj.) cyfan hollol

INTO, (prep.) i, i mewn i

INTÓLERABLE, (adj.) annyoddefol, annyoddefadwy, dyoddefadwy

INTÓMB, (v. a.)edr. *Entomb*

INTÓXICATE, (v. a.) meddwi, pensyfrdanu, brwysgo

INTRÁCTABLE, (adj.) afreolus, anhydyn, anhydrin, anhywedd, gwrthnysig

INTRÁCTABLENESS, (s.) gwrthnysigrwydd, anhydynrwydd

INTRANQUILITY, (s.) aflonyddwch

INTRANCED, (adj.) mewn llewyg

INTREAT, (v.) ymbil, ymhwedd, taer-erfyn

INTRÉNCH, (v. n.) cymmeryd traisfeddiant—amgylchu lle â chlawdd, neu gwter, amgaeru

INTRÉNCHMENT, (s.) amgylchiad lle â chlawdd, amglawdd

INTRÉPID, (adj.) diofn, diarswyd, diddychryn, gwrol, hŷ

INTREPIDITY, (s.) eofnder, eonder, byfder, glewder, dewrder

INTRICACY, (s.) astrusi, dyrysni, anhawsder, dyryswch

INTRICATE, (adj.) astrus, dyrys, dyrysedig—tywyll, anhawdd

INTRÍGUE, (s.) cynllwyn, dichell. ystryw, cudd-amcan, cudd-neges: (v. n.) cynllwyn

INTRÍNSIC, } (adj.) tusefnol,

INTRÍNSICAL, } ynddo ei hun, yn ei natur ei hun, naturiol

INTRODUCE, (v. a.) dwyn i mewn, dwyn i ymâferiad, dechreu

INTRODUCTION, (s.) dygiad i mewn—rhagymadrodd, rhagdracthawd

INTRODÚCTORY, (adj.) rhagflaenol, blaenorol, arweiniawl

INTRÚDE, (v. n.) gwthio i mewn, dyfod i mewn heb wahoddiad, neu genad—cymmeryd trais-feddiant

INTRÚSION, (s.) gwthiad i mewn heb genad—gormes, trais-feddiant

INTRÚST, (v. a.) ymddiried, hyderu, rhoddi ymddiried

INTUÍTION, (s.) golygiad, gwelediad

INTUÍTIVE, (adj.) a ellir ei ganfod, gweladwy, argynhwysawl

INTUMÉSCENCE, (s.) chwydd, ymchwydd, chwydd-dyfiad

INVÁDE, (v. a.) cyrchu, rhuthro, gosod ar, cymmeryd gafael ar

INVÁLID, (adj.) gwan, egwan, dirym, dinerth: (s.) hen filwr, neu un a dderbynio ryw niweid a'i gwnel yn anghymmwys i ryfel

INVÁLIDATE, (v. a.) gwanhau, gwanychu, eiddilo, dirymu

INVALÍDITY, (s.) gwendid, gwander

INVÁLUABLE, (adj.) nis gellir ei brisio, uwchlaw gwerth

INVÁRIABLE, (adj.) safadwy, diysgog, anghyfnewidiol

INVÁSION, (s.) cyrch, ymosodiad—gormes, trais, rhuthr.gyrch

INVÉCTIVE, (s.) dychan, gogan-air, enllib, sen, gogan-gerdd: (adj.) sengar, goganus, cableddus

INVÉIGH, (v. a.) senu, cablu, goganu, dychanu: (adj.) goganus

INVÉIGLE, pron. *Inveegle*, (v. a.) twyllo, hudo, denu, cildwyso

INVÉNDIBLE, (adj.) anwerthadwy

INVENOM, (v.) gwenwyno

INVÉNT, (v. a.) dyfeisio, dychymmyg, dychymmygu, ffugio

INVÉNTION, (s.) dyfais, dychymmyg, ffug, ffug-waith, asbri

INVENTORY, (s.) rhestr o ddodrefn

INVERSE, (adj.) gwrthwyneb

INVERSION, (s.) gwrthdroad, gwrthdro, ymdro

INVÉRT, (v. a.) gwrthdroi, ymdroi, troi yn y gwrthwyneb

INVEST, (v. a.) gwisgo—donio, urddo, graddio—gwarchau

INVESTIGATE, (v. a.) olrhain, chwilio allan, dyfal chwilio

INVESTIGÁTION, (s.) chwiliad, ymgais, ymfyniad, olrheiniad

- INVÉTÉRACY**, (s.) hir barhad o ryw beth drwg — gwrthnysigrwydd — hir barhad clefyd
- INVÉTÉRATE**, (adj.) hen, arferol, gwrthnysig, cyndyn, sefydlog
- INVIDIOUS**, (adj.) ceffigenus, cyng-horffynus, maleisus
- INVIGORATE**, (v. a.) cryfhau, calonogi, rhoddi arial, arialu
- INVINCIBLE**, (adj.) anorfod, anorchfygol, anoresgynol
- INVIOLEABLE**, (adj.) dihalog, anhalog adwy, anniddymadwy, dilwgr—annhoradwy, nis dylid ei dori
- INVISIBLE**, (adj.) anweledig
- INVITATION**, (s.) gwahodd, gwahoddiad, galwad, gwahawdd
- INVITE**, (v. a.) gwahodd, denu
- INUNDATION**, (s.) llifddwfr, llifeiriant, rhyferthwy, morgymlawdd
- INVOCATE**, (v. a.) galw ar
- INVOCATION**, (s.) ymalwad mewn gweddi, ymoralwad, ymgylfarch, galwad am borth, deisyfiad
- INVOICE**, (s.) cofrestr o lwyth llong
- INVÓKE**, (v. a.) gweddio ar, galw ar, ymbil ar
- INVOLVE**, (v. a.) goblygu, maglu, dyrysu, cymmysgu
- INVOLUNTARY**, (adj.) anfoddlon, anewyllysgar, angenrheidiol
- INURE**, (v. a.) cynnefino, arferu
- INUTILITY**, (s.) afles, anfuddiolder
- INVULNERABLE**, (adj.) anhyfriw, diarcholladwy, anarcholladwy
- INWARD**, (adj.) tufewnol, oddifewn
- INWARDS**, (s. pl.) perfedd, coluddion
- INWRÁP**, (v. a.) ymdroi, plygu i mewn, troi mewn, rhwymo mewn, dyrysu, amgorni, amwisgo
- IRÁSCIBLE**, (adj.) digllon, ffrom, drygnawsus, siomgar, cyffroadwy
- IRE**, (sub.) dig, digter, digllonedd, llid, bâr, llidiawgrwydd
- IRELAND**, (s.) Iwerddon, Ywerddon, yr ynys werdd
- IRIS**, (s.) yr enfys, hwa gwlaw
- IRISHMAN**, (s.) Gwyddyl, Gwyddel
- IRKSOME**, (adj.) dygn, blin, poenus, llafurus, blinderus
- IRON**, (s.) haiarn: (v. a.) caboli, gwastatau â haiarn, haiarnu
- IRÓNICAL**, (adj.) gwawdaidd, gwatworllyd, gwawd-ddywedawl
- IRONMONGER**, (s.) haiarn werthwr, haiarnwr, haiarnydd
- IRONY**, (s.) gwawdiaith, gwawdair
- IRRADIATE**, (v. a.) dysgleirio, gwneuthur yn ddysglair, goleuo
- IRRATIONAL**, (adj.) afresymol
- IRRECONCÍLABLE**, (adj.) anghymmodol, anghymmodadwy
- IRRECOVERABLE**, (adj.) amrygoll, anesgor, anesgorol, anniwygiol, anfeddyginiaethol, anadferadwy
- IRREFRÁGABLE**, (adj.) diwrthladd, didor, diymwad, anwadadwy
- IRREFÚTABLE**, (adj.) dilysiant, diymwad, annisbrofadwy
- IRRÉGULAR**, (adj.) afreolaidd, afreolus, direol, allan o reol
- IRREGULARITY**, (s.) afreol, afreolaeth, anhrefn, anhrefnedd
- IRRELÍGION**, (s.) anghrefydd
- IRRELÍGIOUS**, (adj.) anghrefyddol, anfucheddol, annuwiol
- IRREMÉDIABLE**, (adj.) difeddyg, diymwared, dirwymedi
- IRRÉPARABLE**, (adj.) amrygoll, anesgorol, anniwygiadwy
- IRREPROÁCHABLE**, (adj.) digabl, diwaradwydd, difest
- IRREPROVÉABLE**, (adj.) difai
- IRRESÍSTIBLE**, (adj.) anwrthwynebol, anorchfygol, anocheladwy
- IRRÉSOLUTE**, (adj.) anwadal, anwastad, ansefydlog, diymroad
- IRRESOLÚTION**, (s.) anwadalwch, anwastadrwydd, anymroad
- IRRETRIEVABLE**, (adj.) anadferadwy
- IRRÉVERENCE**, (s.) amharch, dianrhydedd, anfoesgarwch
- IRRÉVERENT**, (adj.) dibarch, amharchus, anedmygawl
- IRREVERSIBLE**, (adj.) anghyfnewidiol, diadlam, diwrthdroawl
- IRREVÓCABLE**, (adj.) diadlam, annyfyn, ni ellir ei alw yn ol
- IRRITATE**, (v. a.) cyffroi, cynhyrff, cynneu llid, ennyn llid, annog
- IRRÚPTION**, (s.) rhuthr, cyrch
- IS**, (v.) ie, yw, ydyw, do, y mae
- ISCICLE**, (s.) pibonwy
- ISLAND**, pron. *Iland*, (s.) ynys
- ISLANDER**, pron. *Ilander*, (s.) trig-iannydd ynys, ynyswr
- ISLE**, pron. *Ile*, (s.) ynys
- ISSUE**, (s.) diwedd, canlyniad—my-

- nediad allan—llynor, diferlif—hit, hiliogaeth, eppil: (v. n.) deillio, ffrydio, myned allan—danfon allan trwy awdurdod
ISTH'MUS, (s.) gwddf o dir lle byddo deufor yn dyfod yn agos yn nghyd
IT. (pron.) efe, fe, e, efo, fo, o
I'TALY, (s.) yr Idal, yr Ital
ITCH, (s.) y crafu: *fig.* taer ddymu-
 niad: (v. n.) cosi, ysu: *fig.* hir-aethu ar ol rhyw beth
ITEM, (adv.) hefyd, felly, a hefyd
IT'NERANT, (ad.) teithiol, ymdeithiol: (s.) cylch-deithiwr
IT'NERARY, (s.) teithlyfr
IVORY, (s.) dant y cawrfil neu yr elephant, ifori
I'VY, (s.) eiddew, eiddiorwg

J.

- J A'BBER**, (v. n.) baldordd, gwag-siarad, lolian
JACK, (s.) botas-was, offeryn i dynu botasau, i droi bêr, &c.
JACKALANTHORN, (s.) ellyll-dân
JACKANAPES, (s.) eppa, ab—cymmyreddwr
JACK-BY-THE-HEDGE, (s.) troed yr asen, yr arllëgog
JACKDAW, (s.) cogfran
JACKET, (s.) siaced, hugan
JACK-KETCH, (s.) dyhenyddiwr cyffredin, crogwr
JACK-PUDDING, (s.) bongleryn, ysgentyn, digrif-was
JACOBINS, (s.) gwrthwynebwy'r llywodraeth frenhinol: Siacobiniaid, a elwir felly, oddiw'rth eu lle cyfarfod, yn ddiweddar yn Paris. sef mynachlog y Siacobiniaid, neu grefyddolion St. Dominic
JACOBITES, (s.) hereticiaid gynt, a wadent Dduwdod Crist: hefyd yn ddiweddarach, pleidwyr tenlu Siams II. yn erbyn Sior I. a theulu Hanover—Siacobiaid
JADE, (s.) ceffyl diog—benyw ddrwg anllad, dyhiren: (v.) blino, gwneuthur yn lluddiedig
JAGG, (v. a.) bylchio, hacio: (s.) bwlch, sitrach
JAGGY, (adj.) bwlchog, bylchiog, danheddog, ysgithrog
JAH, (s.) Heb. Arglwydd, Ion
JAIL, (s.) carchar, carchardŷ
JAILER, (s.) ceidwad carchar
JAKES, (s.) geudy, ysgothfa
JAMB, (s.) ystlysbot drws, gorsin, gorsing drws
JANGLE, (v. n.) ymryson, ymeirio, ymserthu, ymdaera
JANIZARY, (sub.) milwr traed yn ngwasanaeth y Twrc
JANTY, (adj.) dillyn, pert
JANUARY, (s.) Ionawr, y mis du, y marw fis
JAPAN, (s.) coed, &c. wedi eu barneisio—enw gwlad yn Asia: (v. a.) barneisio, arlliwio
JAR, (s.) anghydsain, ymrafael, ymryson, cynnen—ysten bridd: (v. n.) anghydseinio, anghordio, anghytund, ymrafaelio, taro yn nghyd
JARGON, (s.) gwrthuniaith, siarad annyalladwy, ffrec, ffregod
JASPER, (s.) maen jaspis
JAVELIN, (s.) gwaywffon, llôst
JAUNDICE, (s.) clefyd melyn
JAUNT, (v. n.) cyrwydro: (s.) ymred, hytyn, gwib
JAW, (s.) asgwrn grudd, asgwrn gen, car gen, cern, boch-gern
JAY, (s.) ysgrech y coed, piogen y coed
JÉALOUS, (adj.) eiddigus, eiddigeddus, drwg-dybus
JÉALOUSY, (s.) eiddigedd
JEER, (v. n.) gwawdio, cellwair, gwatwor, cydgam, chwerrhin amben: (s.) cydgam, gwawd, cellwair
JEHOVAH, (s.) Heb. Duw, Arglwydd
JEJUNE, (adj.) gwancus, newynog, newynllyd, ymprydiol—gwag—digymmysg—sych, hysp
JEJUNENESS, (s.) llymder, sych-grasrwydd, tlodi—llymder a noethder ac eiddilwch ymadrodd
JÉLLY, (s.)edr. *Gelly*
JÉNNET, (s.)edr. *Gennet*
JÉOPARDY (s.) perygl, enbydrwydd, pyd, ingder

- JERK**, (s.) ergyd, llam, naid : (v. a.) ergydio. taflu, llamu, neidio
JÉRKIN, (s.) edr. *Jacket*
JERSEY, (s.) math o wlanen deg
JEST, (v. n.) cellwair, cydgam, cymhwedd : (s.) cellwair, cymhwedd, digrifair, gwawdair
JÉSUIITS, (s.) plaid o babyddion
JESUS, (s.) Iesu, Gwardwr
JET, (s.) muchudd, maen muchudd : (v. n.) ysgwyddo, tori allan, corbelu
JÉTTY, (adj.) a wnaed o'r muchudd, du fel y muchudd
JEW, (s.) Iuddew
JÉWEL, (s.) gem, maen gwerthfawr, tlws, tegan
JIG, (s.) llamsach, dawns : (v. a.) llamsach, crychlamu, dawusio
JILT, (s.) benyw dwyllodrus : (v. a.) twyllo, siomi
JÍNGLE, (v. n.) tincio, tincian : (s.) tinc, tincian
JOB, (s.) gorchwyl, gorchwyllyn
JÓCKEY, (s.) marchogwr, torwr ceffylau : (v. a.) twyllo
JOCÓSE, (adj.) llawen, digrif, difyr, cellweirgar, arab, digriflon
JÓCULAR, (adj.) cellweirus
JOG, (v. a.) ysgydwyd, ysgygio, siglo : (s.) ysgytiad, ysgytfa
JÓGGLE, (v. n.) siglo, ysgydwyd, honcian, ysgytfa, ysgytiad
JOHN, (s.) Ieuan, Ifan, Ioan, Sion. —*St. John's wort*, y gandoll
JOIN, (v. a.) cysylltu, cwplysu, uno, cydio, cyfuno, asio
JÓINER, (s.) saer coed, cysylltwr
JÓINERY, (s.) y gelfyddyd o gydio coed, asiedyddiaeth
JOINT, (s.) cymmal—cydiad, cyswllt : (adj.) cyd
JÓINTURE, (s.) agweddi, etifeddiaeth a sefydlir ar wraig, traian
JOIST, (s.) dist, trawst, ceibr
JOKE, (s.) digrif air, cellwair, cytgam, cymhwedd : (v. n.) cellwair, cytgam
JOLE, (s.) pen pysgodyn, boch gern
JÓLLITY, } (s.) llawenydd, digrif-
JÓLLINESS, } wch, difyrwch, dillyn-
rwydd, howder
JÓLLY, (adj.) taclus, trwsiadus, hoyw —llawen, difyr, gwych, hoenus, llonwch, hoewych
JOLT, (v. n.) siglo, ysgytiaw, ysgytian, honcian : (sub.) ysgytiad, hupynt, haldiad
JÓLTHEAD, (s.) hurthgen, hurtyn, dyn dwl, pen honc, pen bwl
JÓSTLE, (v. a.) ymhyrddu, taro yn erbyn, hergwithio, ysgygio
JOT, (s.) mymryn, tipyn, iot
JÓVIAL, (adj.) llawen, difyr
JÓURNAL, (s.) dydd lyfr, rhystair
JÓURNEY, (s.) taith, hynt, helynt, treigl, ymdaith, siwrnai
JÓURNEYMAN, (s.) gweithiwr hur
JÓURNEYWORK, (s.) gwaith hur
JOWL, (s.) pen, cern
JÓWLER, (s.) math o fytheiad
JÓWRING, (adj.) achwyngar, tychanllyd
JOWTER, (s.) un a farchogo ar hyd y wlad â physgod i werthu
JOY, (s.) llawenydd, gorfoledd, difyrwch, dyddanwch
JÓYFUL, (adj.) llawen, gorfoleddus
JÓYOUS, (adj.) llawen, difyr, digrif, hoenus, dyddanus
JÚBILEE, (s.) gwledd gyhoeddus, amser o orfoledd, jubili, Lef. xxv.9.
JUCÚNDITY, (s.) hyfrydwch, difyrwch, digrifwch
JUDAIC, JUDAICAL, (adj.) Iuddewaidd
JUDAISM, (s.) Iuddewaeth
JUDGE, (s.) barnwr, barnydd, ynad, brawdwr : (v.) barnu
JÚDGMÉNT, (s.) barn, barnedigaeth, brawd, dedfryd, iawn-farn
JUDICÁTORÝ, (s.) llys cyfiawnder
JÚDICÁTURE, (s.) y gallu o roi barn
JUDÍCIÁL, (adj.) barnol, brawdol
JUDÍCIÓUS, (adj.) synhwyrol, call, doeth, ffel, medrus
JUG, (s.) ysten, croth-lestr
JÚGGLE, (v. n.) lledrithio : (sub.) hud, twyll, siom
JUGULAR, (adj.) gwddfól
JUICE, (s.) sug, sudd, nodd
JÚICELESS, (adj.) disudd, dinodd
JÚICY, (adj.) llawn sudd, llawn nodd
JULY, (s.) Gorphenhaf
JÚMBLE, (v. a.) cydgymmysg, dyfysgu, annhrefnu : (s.) cymmysg
JUMP, (v. n.) llamu, neidio, crychneidio : (s.) naid, llam, darwen
JÚNCTURE, (s.) cyswllt, cyd, cydiad, cymmal—amser barn
JUNE, (s.) Mehefin

JÚNIOR, (adj.) ieuach, ieuangach	JUST, (adj.) iawn, uniawn, cyfiawn, cywir, manol, teg
JÚNIPER, (sub.) meryw.— <i>Mountain dwarf Juniper</i> , meryw'r meirch: ar graig yr Eryri y tyf	JÚSTICE, (s.) cyfiawnder, uniondeb, barn, ynad.— <i>Justice of the peace</i> , ustus o heddwch
JÚNKET, (s.) amheuthun	JUSTIFIÁBLE, (adj.) a ellir ei gyfiawnhau, cyfiawnadwy
JÚNTO, (s.) cydgyfrinach	JÚSTIFICÁTION, (s.) cyfiawnhad
JÚRAT, (s.) seneddwr	JÚSTIFY, (v. a.) cyfiawnhau, amdiffyn, dieuogi
JURÍDICAL, (adj.) a berthyn i lys cyfiawnder, cyfreithiol	JÚSTLY, (adv.) yn gyfiawn, yn un-uniawn, yn gywir
JURISDÍCTION, (sub.) rhaglafiaeth, yngneidiaeth, awdurdodaeth	JÚSTNESS, (s.) iawnder, uniondeb, cywirdeb, rhesymoldeb
JURISPRÚDENCE, (s.) gwybodaeth, neu gyfarwyddyd yn y gyfraith	JUT, (v. n.) saethu allan
JÚRIST, (s.) cyfreithiwr	JÚVENILE, (adj.) ieuangc
JÚROR, (s.) rheithwr	JUVENÍLITY, (s.) ieuangceiddrwydd
JÚRY, (s.) rheithwyr	JUXTA-POSITION, (s.) cyferbyniad
JÚRYMAN, (s.) rheithwr	
JURYMAST, (s.) amserol hwylbren	

K.

KALENDAR, (s.)edr. <i>Calendar</i>	KICK, (v. a.) troedio, gwingo: (s.) troediad, troed-ergyd
KALENDS, (s.) calan ddyddiau	KID, (s.) myn—baich o eithin
KALI, (s.) math o wimon, lludw pa un yw un o'r cyffyrniau at wneud gwydr	KIDNAP, (v. n.) lladrata plant
KAW, (v. n.) cogor fel cogfran	KÍDNEY, (s.) aren, elwlen.— <i>Kidney-beans</i> , ffa ffrengig
KECK, (v. n.) hachio, bod yn barod i chwydu, ymchwydu	KÍLDERKIN, (s.) baril fechan
KEEL, (s.) gwaelod llong	KILL, (v. a.) lladd, dyhenyddu
KEEN, (adj.) llym, awchus, ystrywus, firaeth, ffalst, craff	KILN, (s.) ody, cyl
KEENNESS, (s.) llymder, awchlymrwydd, firaethder, awydd	KÍMBO, (adj.) cam, crwm, crwca
KEEP, (v. a.) cadw, dal	KIN, (s.) câr, perthynas, cyfathrach
KÉEPER, (s.) ceidwad, gwyliwr	KIND, (adj.) cymmwynasgar, mwyn, cyweithas, tirion: (s.) rhyw, gradd, math, natur
KEG, (s.) baril fechan, barilan	KÍNDLE, (v. a.) ennyn, cynneu
KELP, (s.) halen o ludw gwimon	KÍNDNESS, (s.) cymmwynas, cymmwynasgarwch, cariad, caredigrwydd, cyweithasrwydd, twrn da
KEN, (v. a.) gweled, canfod, selu, gwybod: (s.) golwg, gwelediad	KÍNDRED, (s.) carenydd, perthynas, cyfathrach, cystlwn
KÉNNEL, (s.) cynhordy, tŷ cŵn, rhawd o gŵn—canollfos heol	KINE, plur. of <i>cow</i> , (s.) gwartheg
KÉRNEL, (s.) cnewyllyn, bywyn	KING, (s.) brenin, brenhin
KÉRSEY, (s.) brethyn garw	KÍNGDOM, (sub.) teyrnas, brenhiniaeth, gwledych
KESTREL, (s.) (<i>bird</i>) ceinllef goch, cudyll coch, ciryll y gwynt	KÍNGLY, (adj.) brenhinol
KETCH, (s.) llong fechan, cwch	KING'S-EVIL, (s.) manwynau
KÉTTLE, (s.) callor, pair, efyddyn.— <i>Kettle-drum</i> , tabwrdd o efydd	KING'S-FISHER, (s.) glas y dorlan
KEY, (s.) allwydd, allwedd, agoriad	KÍNSMAN, (s.) câr
KIBE, (s.) gibws, gibi, malerth	KÍNSWOMAN, (s.) cares
	KIRK, (s.) eglwys, eglwys yr Alban

- KISS**, (s.) cusan : (v. a.) cusanu
KIT, (s.) crwth fechan, ystwc
KITCHEN, (s.) cegin
KITE, (s.) eût, barcut, bod, byry, bery
KITTEN, (s.) cencu câth : (v. n.) dyfod â chathau
KNACK, (s.) dichell, celfyddyd, cywreirwydd, ystrange
KNAG, (s.) cwlwm, neu gwgn mewn pren, neu astell
KNAP, (s.) cnap, talp, telpyn
KNÁPSACK, (s.) côd milwr
KNAPWEED, (s.) y bengaled
KNAVE, (s.) dihiryn, dyn dichellgar, anonest, crogyn
KNÁVERY, (s.) dihirwch, anonest-rwydd, anfadwydd
KNÁVISH, (adj.) drygionus, anonest
KNEAD, (v. a.) tylino, pobi
KNEE, (s.) glin, pen y glin
KNEEL, (v. a.) penlinio
KNELL, (s.) clul, enul, cnill
KNIFE, (s.) cylllell, twca
KNIGHT, (s.) marchog
KNÍGHTHOOD, (s.) urddas, marchog
KNIGHT-ERRANT, (s.) crwydr-farchog
KNIGHTON, *a town in Radnorshire*, (s.) Tref y Clawdd
KNIT, (v. a.) gwau—cylymu
KNOB, (s.) cnap, cwgn
KNÓBBY, (adj.) cygrog
KNOCK, (v. a.) curo, pwyo, cnocio : (s.) cnoc, ergyd, dyrnod
KNÓCKER, (s.) cnocwr, morthwyl drws, tarawydd
KNOT, (s.) cwlwm, cwgn, cnap.—*Bow-knot*, cwlwm dolen.—*Hard knot*, tyn-gwlwm, clwm-gwlwm, llin-gwlwm.—*Gordian-knot*, cwlwm annatod priodas
KNOT GRASS, (s.) canclwm, y gylmog, y ganhewin, y waedlys, bwrw'r iar
KNÓTTY, (adj.) cygnog, cylymog
KNOW, (v. a.) gwybod, adnabod, adwaen, deall, dirnad
KNÓWLEDGE, (s.) gwybodaeth, adnabyddiaeth, deall, dealldwriaeth
KNÚBBLE, (v.) cwgn-daro, cygnu, dwrn-bwyo
KNÚCKLE, (s.) migwrn : (v.) penlinio
KORAN, (s.) Bibl y Mahometaniaid

L.

- L FEL** rhif-nod, a arwydda *ddeg*
L, a deugain
LA, (interj.) wele
LÁBEL, (s.) llabed, dibynai
LÁBIAL, (adj.) gwefusol
LABORATORY, (s.) gweithdy
LABÓRIOUS, (adj.) llafurus, poenus, lluddedig, trafferthus
LÁBOUR, (s.) llafur, poen, trafferth, lludded, trê, gwaith, gorchwyl—gwewyr esgor : (v. n.) llafurio, cymmeryd poen, ymdrafferthu—bod mewn blinder neu wewyr esgor
LÁBOURER, (s.) gweithiwr, gorchwylwr, crefftwr
LÁBYRINTH, (s.) lle â llawer o fachdroiau ynddo anhawdd dyfod allan o hono : *fig.* astrusi, dyrysni
LACE, (s.) ysnoden, llain, cirionyn, amaerwy : (v. a.) cylymu âg ysnoden—addurno âg amaerwy o aur, arian, &c.—curo
LÁCERABLE, (adj.) rhwygadwy, toradwy, hyrwyg, hydor
LÁCERATE, (v. a.) rhwygo, dryllio, darnio, carpio, difynio
LÁCHRYMAL, (adj.) dagreuel
LACK, (v. n.) bod mewn eisiau, bod heb : (s.) eisiau, diffyg
LÁCKER, (s.) barnais felen
LÁCKEY, (s.) troediog, gwas troed
LACÓNIC, (adj.) byr, talfyr
LACÓNIXISM, } (s.) byriaeth, byr
LACÓNISM, } ymadrodd
LÁCTARY, (adj.) llaethog
LÁCTEAL, } (adj.) llaethog, llaeth-
LÁCTEOUS, } lyd, llaeth-liwiog
LAD, (s.) llangc, bachgen.—*A little Lad*, bachgenyn
LÁDDER, (s.) ysgol, llettring
LADDE, (v. a.) llwytho, pynio
LÁDING, (s.) llwyth, baich
LÁDLE, (s.) lledwad, lledfed
LÁDY, (s.) arglwyddes.—*Lady-bird*, *Lady-cow*, or *Lady-fly*, y fuwch goch gota.—*Lady-day*, Gwyl Fair Cyhydau.—*Lady's mantle*, mantell Fair, mantell y cor, simwr y cor,

- palf y llew. — *Ladies-bedstraw*.
brigau'r twynau, y felynllys, lly-
iau'r cywer
- LAG, (adj) pellaf, olaf, diweddaf.
yn dyfod ar ol : (v.) llercian
- LÁICAL, (adj.) llýg, llygol
- LAIR, (s.) gwâl, gorweddle ceirw
- LÁITY, (s.) gwyr llygol, llygwyr
- LAKE, (s.) llyn, pwll, llwen, merllyn
- LAMB, (s.) oen : (v.) bwrw oen
- LÁMBKIN, (s.) oen bach, oenyn
- LAME, (adj.) cloff, efrydd
- LÁMELY, (adv.) yn gloff
- LÁMENESS, (s.) cloffni
- LAMÉNT, (adj.) galaru, alaethu,
cwynfan, ymofidio
- LAMÉNTABE, (adj.) galarus, alaeth-
us, gresynol, athrist
- LAMENTÁTION, (s.) galar, galarnad,
alaeth, oernad, cwynfan
- LÁMINA, (s.) llefnyn, llafn o fetel
- LÁMMAS, (s.) y dydd cyntaf o Awst
- LAMP, (s.) lamp, llugorn
- LAMPAS, (s.) y findag
- LÁMPŌON, (s.) sen, gogangerdd, du-
'changerdd : (v.) goganu
- LÁMPREY, (s.) llamprai, llofen, lly-
owen bendoll
- LANCE, (sub.) gwayw, gwaywffon,
llost, ystang, saffwy, yspêr : (v. a.)
ysgraffinio, ffeimio
- LÁNCET, (s.) ffaim : (v.) ffeimio
- LAND, (s.) daear, daearen, tir : (v.
a.) tirio
- LÁNDING, (s.) pen grisiau—porth-
ladd, porthfa, tirfa
- LÁNDLADY, (sub.) meistres lletty,
meistres tir, tafarnwraig
- LÁNDLORD, (s.) mistr tir, tafarnwr
- LÁNDMARK, (s.) ffin, terfyn
- LÁNDSCAPE, (s.) golwg ar diroedd,
llu tiroedd, &c.
- LAND-TAX, (s.) treth ar dai a thir-
oedd, y dreth fawr
- LANE, (s.) heol, lôn, hewlan
- LÁNGUAGE, (s.) iaith, tafod-iaith
- LÁNGUID, (adj.) llesg, methodig,
nychlyd, egwan
- LÁNGUISH, (v. n.) nychu, gwanhau,
llesghau, methu, curiaw
- LÁNGUISHMENT, (s.) nych, nychdod,
methiant, curiad
- LÁNGUOR, (s.) nychdod, llesmair
- LÁNIGEROUS, (adj.) a ddygo wlan
- LANK, (adj.) lleipr, llipa, llac, llaes,
eiddil, cul, teneu
- LÁNKNESS, (s.) culni, eiddilwch,
teneuder, llipeiddrwydd
- LÁNTERN, LÁNTHORN, (s.) llusern,
llugorn
- LAP, (s.) arffed : (v. a.) troi mewn
peth—llepian, lleibio
- LAP-DOG, (s.) colwyn, arffed-gi
- LÁPIDARY, (s.) gemydd, maenydd
- LÁPPET, (s.) ymyl gwisg
- LAPSE, (v. n.) llithro, ymlithro—
cyfeiliorni, amryfuseddu
- LÁPWING, (s.) cornicill, cornchwigl
- LÁRBOARD, (s.) yr ochr chwith i long
- LÁRCENY, (s.) anrhaith, yspail, llad-
rad, chwiwladrad, crogladrad
- LARD, (sub.) bloneg, mehin moch :
(v. a.) blonhegu
- LÁRDER, (s.) pantri, cig-gell, bwtri
- LARGS, (adj.) ehelaeth, chang, mawr,
rhwth, llydan, maith
- LÁRGESS, (s.) rhodd, aurheg, haeledd
- LARK, (s.) uchedydd, melierydd
- LÁRUM, (s.) larwm, math o orlais
- LASCÍVIOUS, (adj.) anllad, nwyfus,
trythyll, anniwair, anweddu
- LASH, (v. a.) curo, pwyo, ffonnodio,
gwialennodio, fflangellu, ffrewyllio
- LASS, (s.) llangces, merch, herlodes
- LÁSSITUDE, (s.) lludded, blinder
- LAST, (adj.) olaf, diweddaf, cithaf :
(s.) pren troed crydd : (v. n.) par-
hau, para.—*Last of corn*, 20 cryn,
og o ýd.—*Last of flax or feathers*,
1700 pwys o lin neu blu.—*Last of
herrings*, 20 mwys o ysgadan.—
Last of hides, deuddeg dysen o
grwyn.—*Last of pitch*, 14 baril o
býg —*Last of wool*, 12 sach o wlan
- LÁSTING, (adj.) parhaus
- LÁSTLY, (adv.) yn ddiweddaf
- LATCH, (s.) cliced drws
- LÁTCHET, (s.) carai esgyd
- LATE, (adj.) diweddar, hwyr, hwyr-
frydig
- LÁTELY, (adv.) yn ddiweddar
- LÁTENT, (adj.) dirgel, cuddiedig
- LÁTERAL, (adj.) ystlysgog, ochrog
- LATH, (s.) dellten, aseth, eisen
- LATHE, (s.) turn, troell
- LÁTHER, (v. n.) wablingo : (sub.)
wabling
- LÁTIN, (s.) Lladin, Llading

- LÁTINIST**, (s.) lladinwr, lladinydd
LÁTISH, (adj.) hwyrrol, liedhwyr
LÁTITUDE, (sub.) lléd, lledaender, ehangder, y gradd o bellder y byddo lle yn gorwedd oddiwrth y cyhydedd tu a phegwn y Dehau neu'r Gogledd
LATITUDINARIAN, (s.) rhydd-dyb-iwr, pen-rhyddiad
LÁTTER, (adj.) olach, diweddarach, olaf, hwyrach, diweddaraf.—*Latter end*, y diwedd.—*Latter growth*, adwair, attwf.—*Latter math*, ad-ladd, aethwellt
LÁTVICE, (s.) dellt, delltwaith
LÁTTIN, **LÁTTEN**, (s.) latwm, latwn, alcan, alcan
LAVÁTION, (s.) golchiad
LAUD, (s.) moliant, clod, canmoliaeth, mawl, canmawl
LAÚDABLE, (adj.) canmoladwy, clodforus, hyfawl
LAVE, (v. a.) golchi—taflu i fynu
LÁVENDER, (s.) lafant
LÁVER, (s.) noe, golch-noe
LAUGH, (v. n.) chwertthin
LAUGHING-STOCK, (s.) peth i chwertthin am ei ben, gwatworgerdd ar-abled, difyrwch
LAUGHTER, (sub.) chwertthiniaid, gwatwor, chwertthin
LÁVISH, (adj.) afradlon, treulfawr. rhyhael, anllywodraethus: (v. a.) afradloni
LANCE, or *Sand Eel*, (s.) llamrhiaid, pysgod bychain
LAUNCH, (v. n.) gwthio i'r môr
LÁUNDRESS, (s.) golchyddes
LÁUNDRY, (s.) golchdy
LAUREAT, (adj.) wedi ei goroni â llawrwydd: (s.) pen fardd y brenin
LAÚREL, (s.) llawryf, llawrwydden
LAW, (s.) cyfraith, deddf, ordinhad, gosodiad
LÁWFUL, (adj.) cyfreithlon, deddfol
LÁWLESS, (adj.) digyfraith
LAWN, (s.) lliain main—gwastadedd
LAWSUIT, (s.) cwyn cyfraith
LÁWYER, (s.) cyfreithiwr
LAX, (adj.) llac, yslac, rhydd (s.) darymred, dolur rhydd, y bib
LÁKATIVE, (s.) moddion meddygol at ryddhau y corff
LAY, (v. a.) dod i lawr, gosod i lawr: (s.) cân: (adj.) llygol.—*To lay wager*, dal cyngwystl.—*To lay eggs*, dodwy
LÁYMAN, (s.) gwr llyg, llëygrwr
LÁYSTALL, (s.) tomen, tomle
LAZARETTO, (s.) clafdrdy, clafdy, yspytty, elusendy
LAZINESS, (s.) diogi, syrthni, musgrelli
LÁZY, (adj.) diog, swrth, musgrell
LEAD, (s.) plwm: (v. a.) arwain, tywys, tywyso—blaenori
LÉADER, (s.) tywyswr, tywysydd, arweinydd—blaenor, capten
LEAF, (s.) deilen, dalen
LEAGUE, (sub.) ammod, cyfammod, cyngrair, cyfundeb—milldir fireng-ig: (v.) cyngreirio, cyfuno
LÉAGUER, (sub.)edr. *Siege*—un mewn cyngrair
LEAK, (s.) agen hollt, dyferfa: (v. a.) darwain, agenu, dyfer-ollwng
LEAFAN, (adj.) cul, teneu, truan: (v. n.) pwyso ar, gorphwys ar, gorwedd ar: *fig.* tueddu at, gogwyddo
LEAP, (v.) neidio, llamu, hobeu: (s.) naid, llam, crychlam
LEARN, (v.) dysgu, addysgu
LEÁRNING, (s.) dysgeidiaeth, dysg, medrusrwydd, ysgolheigddod
LEASE, (s.) cyngrair amserol ar dai a thiroedd, ferm-ysgrifen: (v. a.) rhentu tai, neu diroedd dros ryw amser pennodol—lloffa
LEASH, (s.) tri creadur o'r un rhyw—llinyn, neu garai dywyso
LEAST, (adj.) lleiaf
LÉATHFR, (s.) lledr, croen
LEAVE, (s.) cenad, trwydded, caniatad: (v. a.) gadael, gadaw, peidio
LÉAVEN, (s.) lefain, surdoes: (v. a.) lefeinio
LÉAVINGS, (s.) gweddillion
LÉCHER, (s.) puteiniwr
LÉCHEROUS, (adj.) anllad, trythyll, nwyfus, anniwair, cnawdwyllt
LÉCHERY, (s.) anlladrwydd
LÉCTURE, (s.) gwers, llith, darllead, pregeth, darlith
LEDGE, (s.) corbel, rhes, haen
LÉDGER, (s.) gorsaf-lyfr, cyfrif-lyfr
LEE, (s.) ochr gyferbyn a'r gwynt
LEECH, (s.) gél, gele, geloden
LEEK, (s.) cenhinen: *pl.* cenin
LEER, (s.) traws edrychiad
LEES, (s.) gwaddod, gwaelodion
LEET, (s.) llys, llys-ddydd

- LÉWARD**, (adj.) gyferbyn a'r gwynt, oddiwrth y gwynt
LEFT, (adj.) aswy, chwith, chwithig
LEFT-HANDED, (adj.) llaw chwith
LEG, (s.) coes, ber, esgair, llopp
LÉGACY, (s.) cymmyn, rhodd a gymmynir, rhodd mewn ewyllys
LÉGAL, (adj.) cyfreithlon, deddfol
LÉGATE, (s.) dirprwywr, rhaglaw, cenad, cenadwr y pab
LEGATÉE, (sub.) a gaffo beth trwy lythyr cymmyn
LEGATION, (s.) cenadwri, anfoniad, dirprwyad, cenadwriaeth
LEGATOR, (s.) cymmynwr
LÉGEND, (s.) yn ei ystyr dechreuol, llyfr yn eglwys Rhufain, yn cynnwys llithiau i'w darllain yn eu haddoliadau; gwedi hyn fe'u harferid i arwyddocau hanesion bucheddau'r seintiau, o herwydd eu bod yn eu darllain yn eu *Matins*. Ond fel ag oedd y *Golden Legend*, a gyfansoddwyd gan *James de Varase*, yn cynnwys llawer o ystorïau ffugiol a gwaradwyddus; fe'u harferir gan Brotestaniaid i arwyddocau rhyw hanes anghredadwy—argraff
LÉGER, (s.) llyfr cyfrifon
LÉGERDEMAIN, (s.) hud, hudoliaeth
LÉGGED, (adj.) coesog, coesawg
LÉGIBLE, (adj.) darllenadwy, hawdd ei ddarllain
LÉGION, (s.) lleng, ynghylch 6000
LÉGISLATIVE, (adj.) yn rhoddi, neu wneuthur cyfreithiau
LEGISLATOR, (s.) gosodwr cyfraith, gwneuthurwr cyfraith
LEGISLATURE, (s.) yr awdurdod i wneuthur cyfreithiau
LEGITIMACY, (s.) genedigaeth gyfreithlawn, iawnedd, cyfiawnder
LEGITIMATE, (adj.) a aned i rieni priod, iawnrywiog, cyfreithlawn
LÉISURE, (s.) hamdden, odfa, seibiant, gorphwysdra, ennyd, arfod
LÉISURELY, (adv.) yn llonydd, yn esmwyth, yn hamddenawl, gan bwyll
LÉMON, (s.) afal melyn-hir
LEND, (v. a.) benthigio, rhoddi benthig, rhoddi echwyn, echwyno
LENGTH, (s.) hyd, hirder
LÉNGTHEN, (v. a.) hwyhau, ystyn
LÉNITIVE, (adj.) a esmwythào flinder
LENT, (s.) grawys, garawys
LÉNTILS, (s.) ytby, pys y llygod
LEOMINSTER, (s.) Llanllieni, tref yn sir Henffordd
LÉOPARD, (s.) llewpard
LÉPER, (s.) dyn gwahanglwyfus
LÉPROSY, (s.) gwahanglwyf
LÉPROUS, (adj.) gwahanglwyfus
LESS, } (comp. of *little*) llai, by-
LESSER, } chanach, lleiaf o'r ddau
LESSEN, (v.) lleihau, toli, treio
LÉSSON, (s.) llith, gwers
LEST, (conj.) rhag, fel na
LET, (v. a.) gadael, gollwng—attal, rhwystro—hurio: (sub.) rhwystri, lluddias, attal, attalfa
LETHARGIC, (adj.) clefyd cysglyd
LÉTHARGY, (s.) yr hun glwyf
LÉTTER, (s.) llythyr—llythyren: (v.) llythyrenu
LÉTTERS patent, insail agored
LETTUCE, (s.) Gwylaeth, Golaeth
LEVANT, (s.) Dwyrain
LEVEE, (s.) cynnwyre, amser codi y boreu—bwrdd ymwisgo
LÉVEL, (adj.) gwastad: (v. a.) gwas-tadau—annelu: (s.) gwastadrwydd
LÉVEN, (s.) surdoes
LÉVER, (s.) trosol, gwif
LÉVERET, (s.) glastorch, ysgyfarnog ieuangc
LÉVIGATE, (v. a.) malu yn fân
LÉVITE, (s.) Lefiad
LÉVITY, (s.) ysgafnder—anwadalwch
LÉVY, (v. a.) codi, neu gasglu byddin yn nghyd—ardrethu—ffinio
LEWD, (adj.) drwg, serth, anllad, drythyll, anfad, diffaith, brwnt
LÉWDNESS, (sub.) drygioni, anlladrwydd, trythyllwch, serthedd
LÉXICON, (s.) geirlyfr, geiriadur
LÍABLE, (adj.) darostyngedig i
LÍAR, (s.) celwyddwr
LIBATION, (s.) offrwm o win
LÍBEL, (s.) dychan, cabl-draith
LÍBELLOUS, (adj.) dychanllyd, senllyd, gwaradwyddiadawl
LÍBERAL, (adj.) hael, rhwydd, hyged
LIBERÁLITY, (s.) haelioni, haelder
LÍBERTINE, (sub.) dyn rhydd, difrodus, afreolus, penrydd
LÍBERTY, (s.) rhyddid, rhydd-did, gollyngdod, trwydded
LIBIDINOUS, (adj.) anllad, trythyll, anniwair, cnawdwyllt
LIBIDINOUSNESS, (s.) anlladrwydd

- LIBRÁRIAN**, (s.) llyfrwr, ceidwad llyfrau, llyfr-gellydd
LIBRARY, (s.) llyfr-gell, llyfrdy, llyfrgrawn
LÍCENCE, (s.) cenad, trwydded
LICÉNTIOUS, (adj.) ehyd, penrhydd, afreolus, a gymmero ormod rhyddid, rhyddwyllt
LICÉNTIOUSNESS, (s.) gormod rhyddid, rhyddid anllywodraethol
LICK, (v. a.) llepian. llyfu, lleibio: (s.) ergyd, llyfiad, arliwiad
LÍCKERISH, } (adj.) dantaidd, dan-
LÍCKEROUS, } teithiol
LID, (s.) clawr, caead
LIE, (s.) celwydd, anwiredd
LIEGE, (s.) penaeth, arglwydd
LIEU, pron. *luu*, (s.) lle.—*In lieu of a thing*, yn lle peth
LIEUTENANCY, pron. *lestenancy*, (s.) rhaglafiaeth, dirprwyaeth
LIEUTENANT, (s.) rhaglaw
LIEUTENANTSHIP, (s.) rhaglafiaeth
LIFE, (s.) bywyd, einioes, buchedd, hoedl, oes, bywiogrwydd
LIFÉGUARD, (s.) gosgordd, ceidwad-aeth, gosgedd
LIFÉLESS, (adj.) difywyd, marw
LIFT, (v.) codi, dyrchafu, (s.) codiad, dyrchafiad
LÍGAMENT, (s.) fhwymyn
LIGÁTION, (s.) rhwymiad
LÍGATURE, (s.) rhwymiad, tidiad—*in printing*, llythyrenau wedi eu cysylltu ynghyd, megis ff, fl, &c.
LIGHT, (s.) goleu, goleuni, llewych, lluer: (adj.) goleu, dysglair—ysgafn. (v. a.) goleuo—cynneu, disgyn.—*The northern light*. goleufer ar yr wybr, aurora borealis
LÍGHTEN, (v.) goleuo—melltenu—disgyn—ysgafnhau
LÍGHTER, (s.) bád mawr i lwytho a dadlwythollongau: (adj.) ysgafnach
LÍGHTFOOT, (adj.) ysgafn droed, gwisgi, buan, troed-ysgafn
LÍGHTHOUSE, (s.) golcu dŵr i oleuo llongau i'r borthfa
LÍGHTNESS, (s.) ysgafnder
LÍGHTNING, (s.) melltt, lluched
LIGHTS, (s.) ysgyfaint—goleuadau
LÍGHTSOME, (adj.) goleu, gloyw
LÍGNEOUS, (adj.) coedaidd, prenaidd
LIKE, (adj.) tebyg, cyffelyb, cynhebyg: (adv.) yn debyg, yn gyff-elyb: (v. a.) caru, bod yn foddlon i beth
LÍKÉLIHOOD, (s.) tebygoliaeth
LÍKÉLY, (adj.) tebygol—glân, pryd-weddol, hardd
LÍKEN, (v. a.) cyffelybu, cymharu
LÍKENESS, (s.) tebygoliaeth, cyffelybrwydd, cynhebygrwydd
LÍKÉWISE, (adv.) yn yr un modd, yn gyffelyb: (conj.) hefyd
LILY, (s.) lili, elestr.—*Lily of the valley*, lili Mai, lili'r dyffrynoedd.—*White water lily*, alaw, y fagwyr wen, lili'r dwfr.—*Yellow water lily*, y bwltws
LIMB, (s.) aelod: (v. a.) diaelodi
LÍMBECK, (s.) distell, diferynydd
LÍMBER, (adj.) llibin, ystwyth, llipa
LÍMBERNESS, (s.) ystwythdra, ystwythder
LÍMBO, (sub.) canolfan dychymmygedig rhwng nef ac uffern—purdan, carchar, dalfa
LIME, (s.) calch—glud: (v.) calchu, gwyngalchu—gludo.—*Quick-lime*, calch brwd
LÍMEKILN, (s.) olyn galch
LÍMIT, (s.) terfyn, cyffin, diben: (v. a.) terfynu, gosod terfyn
LÍMITÁTION, (s.) terfyniad
LIMN, (v. a.) paentio, tynu llun
LÍMNER, (s.) paentiwr, eiluniwr
LIMP, (adj.) egwan, lleipr, llipa
LÍMPID, (adj.) clauer, gloyw, eglur, dysglair, tŵr
LÍMPINGLY, (adv.) yn gloff
LINCH, (s.) ffin, ffinlawdd
LINCH-PIN, (s.) hoel echel, echelbin, gwarpin, gwarllost
LINE, (s.) llin, llinell, llinyn: (v. a.) llinellu, dyblu, gwrthleinio; amresu
LÍNEAGE, (s.) hil, hiliogaeth, eppil
LÍNEAL, (adj.) lin olin, linlin
LÍNEÁMENT, (s.) dull, llun, gwedd, drychwyneb, wynebweidd
LÍNEAR, (adj.) linlin, llinellog
LÍNEN, (s.) lliain, lliain-we
LING, (s.) grug—math ar bysgodyn
LINGER, (v. n.) oedi, llercian, sefyllian, godrigo, aros
LINGET, (s.) penloyn, sywidw
LINGO, (s.) trosgl-iaith, ffregod
LÍNGUIST, (s.) ieithydd
LÍNIMENT, (s.) eli, enaint, iraid
LÍNING, (s.) gwrthliain, dwbl

- LINK**, (s.) modrwy, neu dorch cadwyn — canwyll o bŷg a charth: (v. a.) cwplysu, cydgylymu
- LINNET**, (sub.) llinos, llinosen.— *Mountain linnet*, chwibanogl y mynydd, chwibon
- LINSEED**, (s.) had llin, neu gywarch
- LINSY-WOOLSY**, (s.) cymmysg-we
- LINT**, (s.) nadd lliain, carth
- LINTEL**, (s.) capan drws, rhiniog uchaf drws. gwarddrws
- LION**, (s.) llew
- LIONESS**, (s.) llewes
- LIP**, (s) gwefus, gwefl, min: *fig.* ymyl
- LIQUEFACTION**, (s) toddiad
- LIQUEFIABLE**, (adj.) toddadwy
- LIQUIFY**, (v. a.) toddi, dadmer, dadleithio, meirioli
- LIQUID**, (adj.) gwlyb, llaith, toddedig—*in grammar, the consonants*, l, m, n, r: (s) gwlybwr, llyn
- LIQUIDATE**, (v. a.) talu, neu leihau dyled, toddi, llyneiddio
- LIQUOR**, (s.) llyn, gwlybwr, diod
- LIQUORICE**, (s.) per-wreiddyn
- LISP**, (v.) bloesgi, baldordd
- LISPING**, (s.) bloesgedd, bloesgni
- LIST**, (s.) llechres, rhifrestr, cofrestr, rhestr — eirionyn brethyn — ymdrechfa, camp-gychwynfa—ewylllys, chwennychiad: (v.) ewylllysio, chwennychu.—*To list, or, enlist one's self to be a soldier*, rhoddi ei enw i mewn i fod yn filwr
- LISTEN**, (v. n.) gwrando, ymglustfeinio, clustfeinio
- LISTLESS**, (adj.) dichwennychiad, dihawnt, diawch, esgeulus
- LITANY**, (sub.) erfyn, eidduned—gweddi gyffrediu
- LITERAL**, (adj.) llythyrenol
- LITERATI**, (s.) y dysgedigion, dysgeidion, gwyr llen
- LITERATURE**, (s) dysgeidiaeth
- LITHARGE**, (s.) gorferw, ewyn neu sorod wrth doddi plwm
- LITHE**, (adj.) meddal, ystwyth, llon
- LITHOTOMY**, (s.) maen-drychiad, maen-doriad, toriad y garreg allan o'r bledren
- LITIGANT**, (s.) un mewn cyfraith
- LITIGATE**, (v. a.) cyfreithio
- LITIGATION**, (s.) ymgysfreithiad
- LITIGIOUS**, (adj.) ymrysongar, cynhenus, ymrafaelus, cyfreithus
- LITIGIOUSNESS**, (s.) ymrysongarwch
- LITTER**, (s.) sarn, llaesodd, llaesodr—clor feirch—torlwyth o foch, cwn, &c.: (v. a.) dyfod â pherchyll—sarnu, gosod y gwasarn
- LITTLE**, (adj.) bach, bychan, ychydigyn, mân.—*A little man*, dynyn.—*A little woman*, dynan, dynesau, dynesig
- LITTLENESS**, (s.) bychander
- LITURGY**, from *Gr.* λειτουργία, *public*, and *εργον*, *work, or office*, (s.) gwasanaeth cyffredin eglwys Loegr
- LIVE**, (v. n) byw, bucheddu, bucheddogi: (adj.) byw, bywiol
- LIVELIHOOD**, (s.) bywioliaeth, cynhaliaeth
- LIVELINESS**, (sub.) bywiogrwydd, cyflymder, gwrygiant
- LIVELY**, (adj.) bywiog—hoyw—heinyf, gwisgi, nerthol, eidiog
- LIVER**, (s.) afu—buceddwr, oeswr.—*Liver grown*, llechau.—*Liverwort*, cynghlenydd yr afon, y llesanog, llysiâu'r afu, llinwydd yr afon.—*Grey ground liverwort*, clustiau'r ddaear.—*Liver-clung*, claf o'r llechau, neu'r llech glwyf
- LIVERY**, (s.) rhoddiad, neu gymmeriad meddiant—dillad gweision boueddigon, lifrai
- LIVERYMAN**, (sub.) un a fyddo yn gwisgo dillad o liw neillduol—yn Llundain, dinasydd a fyddo'n gwisgo gŵn, ag awdurdod ganddo i ddewis aelod o Barliament, &c.
- LIVES**, (s. pl.) bywydau
- LIVID**, (adj.) dulas, cleisiog
- LIVING**, (adj.) byw, â bywyd ynddo, bywiol, yn fyw: (s.) bywioliaeth, personiaeth, bywioliaeth eglwysig
- LIVRE**, (s.) swllt Ffrengig
- LIXIVIUM**, (s) lleisw, trwyth
- LIZARD**, (s.) creadur tebyg i'r geonau goeg; madfall, budrchwilen
- LO**, (interj.) wele, llyma, llyna
- LOAD**, (s) llwyth, baich, pwn: (v. a.) llwytho, pynorio, beichio
- LOADSTONE**, (s) ehedfaen, tywysfaen, maen-tynu
- LOAF**, (s.) torth, torthig

- LOAM**, (s.) pridd, tom, llaid, pridd-glai, marl-bridd, tywod-glai
LOAMY, (adj.) lleidiog, cleiog
LOAN, (s.) benthyc, echwyn
LOATH, (adj.) anewyllysgar, o'i an-fodd, anfoddawg, anfoddlawn
LOATHE, (v. a.) casâu, ffeiddio, ffinioni, alaru, laru, diflasu
LOATHSOME, (adj.) alarllyd, cas, at-gas, fiaidd
LOAVES, (s. pl.) torthau
LOB, (s.) hurtyn, drel, penbwl
LOBBY, (s.) cynteddfa, porth
LOBSTER, (s.) ceimwch, llamhidydd
LOCAL, (adj.) lleawl, sefydlog, cyf-leawl, perthynol i le
LOCATION, (s.) sefydliad, llead, cyf-lead, gosodiad
LOCH, (s.) llyn, llwch, cyflaith
LOCK, (s.) clo, cloig, cloigyn—cydyn o wallt, &c.: (v. a.) cloi
LOCKE, or *Groundling*, (s.) crothell yr afon
LOCKER, (s.) un peth a gloer
LOCKET, (s.) addurn-glo, mynygl-dlws, eur-gae
LOCKRAM, (s.) bras-liain—hyll-wefl
LOCOMOTION, (s.) ymsymudiad o le i le, gallu i ymsymud
LOCUST, (s.) llyndys, locust
LOCUTION, (s.) llafar-ddull, llafariaeth, fywed-ddull
LODGE, (s.) lletty, tŷ mewn maes, lluest, hafotty: (v. a.) llettya, trigo
LODGER, (s.) llettywr, gwestai
LODGING, (s.) lletty, gwest, gwestfa
LOFT, (s.) llofft, hurtr, tafod
LOFTINESS, (s.) uchder, uchafiaeth, uchelder, uchedd, balchder
LOFTY, (adj.) uchel, goruchel, dyrchafedig, uchelwych, balch
LOG, (s.) cyff, boncyff, cyffyn, pill, cipyll, cyfrif-bill—log, Lef. xiv. 10.
LOGARITHMS, (s.) dirprwy-rifyddiaeth, ber-rifyddeg
LOGGERHEAD, (s.) clopa
LOGIC, (sub.) dilechdid, rhesymeg, dadlyddiaeth, rhesymegyddiaeth
LOGICAL, (adj.) yn perthyn i ddilechdid, rhesymegawl
LOGICIAN, (s.) rhesymydd, rhesymegwr, ymresymydd, dadleuydd
LOGLINE, (s.) llinyn y cyfrif-bill
LOGOMACHY, (s.) ymryson ynghylch geiriau, geir-ddadl
LOGWOOD, (s.) coed lliwyddion
LOIN, (s.) llwyn, llwyn, areu
LOITER, (v. n.) sefyllian, oedi, aros, iolan, llercian, dyhirio
LOLL, (v. n.) gorweddar, ymdrolio, ymddiogi, ymdorstain—ystyn tafod
LOLLARDS, (s.) Lolardiaid, llysenw o ddirmyg a roddwyd gan y Pabyddion ar y rhai oedd yn parchu gair Daw cyn dyddiau Luther, Calfin, &c.
LONDON, (s.) Caerludd, Llundain
LONE, } (adj.) unig, wrtho ei
LONESOME, } hun, anhyfryd
LONELY, (adv.) yn unig
LONG, (adj.) hir, maith, parhaus: (v. n.) hiraethu, chwantu
LONGANIMITY, (s.) amynedd, dyoddefgarwch, hir-ymaros
LONGEVITY, (s.) hir hoedl, hir oes, hir einioes, hir-hoedlad
LONGING, (s.) hiraeth, blys, neued, chwennychiad, chwant, afar
LONGITUDE, (s.) hyd, hyd-bellder, sef y gradd o bellder lle, tu a'r dwyrain, neu'r gorllewin, oddiwrth gylch neu gyn-gylch hanner dydd. Mewn seryddiaeth, pellder seren oddiwrth arwydd yr hwrdd
LONG-SUFFERING, (s.) hir-ymaros, hir-amynedd
LOOPY, (s.) lleban, drelyn
LOOF, (v. a.) cadw llong at y gwynt, dal at y gwynt
LOOK, (v.) edrych, dysgwyl, syllu: (s.) edrychiad, pryd, wynebpryd
LOOKING-GLASS, (s.) drych
LOOM, (s.) gwŷdd
LOON, (s.) drel, delff, lleban
LOOP, (s.) carai, dolen, Ecs. 26, 5.
LOOSE, (v. a.) rhyddhau, dattod: (adj.) rhydd, laes, annhyn, yslac
LOOSEN, (v.) dattod, rhyddhau
LOOSENESS, (s.) darymred, y dolur rhydd, y bib, llacrwydd, pipre—dirywiaeth, llygredigaeth
LOOVER, (s.) twll mwg
LOP, (v. a.) ysgythru, brigladd
LÓPPINGS, (s.) ysgythrion, briwfrigau, tor-geingciau, mân-wydd
LOQUACIOUS, (adj.) siaradus, dywedgar, tafodrydd, fladr
LOQUACITY, (sub.) dywedgarwch, llafarder, siaradgarwch
LORD, (s.) arglwydd, arlwydd, nêr,

meistr, muner, nâf, Iôr, Iôn, Pôr, gwladr, udd, modur, gwledig, baron, brêyr, perchen, perchenog, gwr gwraig briod: (v.) arglwyddiaethu
LÓRDLINESS, (s.) urddasrwydd, dyrchafiaeth: *fig.* balchder, rhyfyg
LÓRDLY, (adj.) arglwyddiaethol, arglwydddaidd—balch
LÓRDSHIP, (s.) arglwyddiaeth
LORE, (s.) dysg, gwers addysg
LOSE, (v. n.) colli, cael colled
Loss, (s.) colled, sarhad, afles
LOST, (part.) colledig, wedi ei golli
LOT, (s.) coelbren, damwain, tyngedfen, dygwyddiad, rhan, dogn
LOTHE, (adj.) annhueddol, anhawdd gan un ei wneuthur
LÓTION, (s.) golchiad, golch-drwyth
LOTTERY, (s.) chwarae damwain, damweiniaeth, coelbrenfa. — *Lottery-ticket*, coelbren damweiniaeth. — *Lottery-wheel*, coelbren-droell
LOUD, (adj.) hysain, uchel, crochlarfar
LÓUDNESS, (s.) uchder llais
LOVE, (s.) cariad, hoffder, serch, anwylwch: (v. a.) caru, hoffi, serchu
LÓVELINESS, (sub.) hawddgarwch, carueiddwch, cariadusrwydd
LÓVELY, (adj.) hawddgar, caruaidd, hygar, caredigol, anwylaidd
LOVE-SICK, (adj.) claf o gariad
LOUGH, (s.) llyn, llwch
LOUNCE, (v. n.) llechn, segnra
LOUSE, (s.) lleuen.—*Hog-louse*, horeu.—*Sheep louse*, hisluen.—*Wood-louse*, gwraich y lludw, gwraich y
LOUSY, (adj.) lleuog [coed
LOUT, (s.) deiff, lleban, llabi
Low, (adj.) isel, gwael, salw, sal, gostyngedig: (v.) brefu, begunad. — *Low Sunday*, dydd pasg bychan
LÓWER, (v. a.) darostwng, iselu: (neut.) cwympto, lleihau, bod yn gymylog—edrych yn gibog
LOWERMOST, (adj.) isaf, iselaf
LOWLINESS, (s.) gostyngeddrwydd
LÓWLY, (adj.) isel, gostyngedig
LÓWNESS, (s.) iselder, gwaeledd
LÓYAL, (adj.) ffyddlon fel deiliad, ufudd i'r brenin, difrad, difredych
LÓYALTY, (s.) ffyddlondeb
LOZENGE, (s.) afrilladen neu chwigen fechan bedair-ochrog, â'i hystlysau yn ogyhyd neu gyfartal, ond ei chonglau yn anghyfartal, fel di-

emwnt ar gerdyn—tameidyn meddygol—dull mewn achyddiaeth
LÚBBARD, (s.) diogyn, lleban, deiff
LÚBRICATE, (v. a.) llithrigo, gwn-euthur yn llithrig
LUBRICITY, (s.) llithrigrwydd
LUBRICIOUS, (adj.) llithrig, llithredig, anwadal, llimp, llyfn
LÚCID, (adj.) goleu, gloyw, dysglair
LÚCIFER, (s.) y seren ddydd; diafol
LUCK, (sub.) ffawd, damwain, hap, dygwydd, damwain neu hap dda
LÚCKILY, (adv.) yn llwyddiannus
LÚCKY, (adj.) dedwydd, ffynedig
LÚCRATIVE, (adj.) ennillfawr
LÚCRE, (s.) elw, ynnill, mael, elwant, budd, ennill
LUCTATION, (s.) ymdrechriad, ym-orchest, ymhwrdd, ymdyniad
LÚCUBRATE, (v. n.) gwylio, gweithio, ysgrifenu, &c. wedi'r nos
LÚCULENT, (adj.) eglur, amlwg, dysglair, claeur-wych, manyl-wych
LÚDICROUS, (adj.) gwatworgar, digrif, digrifawl, digrif-wedd
LUE, (v. a.) llusgo, trwm-lusgo
LÚGGAGE, (s.) baich, beichlwyth anyben anhawdd ei ddwyn
LUGÚBROUS, (adj.) galarus, trist
LUKEWARM, (adj.) claeur, mwll
LUKEWARMNESS, (s.) claeurdeb
LULL, (v. a.) suo, canu i gysgu
LUMBAGO, (sub.) llwynwst, dolur poenus yn y lwynau
LÚMBER, (s.) hen ddodrefn diddefnydd, hen gelfi, hen ddodrefnach
LÚMINARY, (s.) goleuad, arwawl
LUMP, (s.) talp, telwyn, darn, swp, clamp, swmp, crynswrth, colwyn
LÚMPISH, (adj.) trwm, mawr, pwl, hurt, dilun, clobynaid
LÚMPY, (adj.) talpiog, clampiog
LÚNACY, (s.) gorphwyll, cynddaredd
LÚNAR, } (adj.) lloerig, yn per-
LÚNARY, } thyn i'r lleuad, lloerawl
LÚNATIC, (adj.) gorphwyllog
LUNATION, (s.) cylch-droad y lleuad, rhy-gylch, mis-gylch
LÚNCHÉON, (s.) honaid llaw o fwyd
LUNGE, (s.) gwth, hergwth, cais
LÚNGIS, (s.) hurthgen, lleban
LUNGS, (s.) ysgyfaint
LURCH, (s.) dalfa, magl, dyryswch: (v.) cynllwyn, traws-faglu, twyllio

- LURE**, (s.) hud, twyll: (v. a.) hudo, denu, twylllo, arhudo, llithio
LURK, (v. n.) cynllwyn, llechu, godechu
LÚSCIOUS, (adj.) melus, moethus
LUSORIOUS, (adj.) chwareuof
LUST, (s.) chwant, nwyf, trythyllwch: (v. n.) chwantu, chwennychu
LÚSTFUL, (adj.) chwantus, trythyll, nwyfus, anlad
LÚSTFULNESS, (sub.) trythyllwch, chwant, chwantrwydd, nwyfiant
LÚSTINESS, (sub.) gwrolder, iachgryfder, pybyrwch, dihafarchedd
LUSTRATION, (s.) puredigaeth, glanhad trwy aberth, golchiad mewn dwfr. mynediad torf i olygu terfynau gwlad
LUSTRE, (s.) llewyrch, dysgleirdeb, gloywder, claerder, harddwch
LÚSTY, (adj.) gwrol, heinyf, cryf, cadarn, bywiog, iach, grymus
LUTE, (s.) offeryn cerdd â thannau iddo, dwsmel: (v.) cau, neu gleio costrelau, llestri, &c.
LUTHERANS, (s.) dilynwyr Luther, diwygiwr enwog yn yr Almaen, Lutheriaid: (adj.) Lutheraidd
LÚTULENT, (adj.) lleidiog, astoyw
LUXÁTION, (s.) datgymmaliad
LUXÚRIANCE, } (s.) rhyseidd, gor-
LUXÚRIANCY, } modd, lliosogrwydd, brasdwf, brasdyfiant
LUXÚRIANT, (adj.) tragormodd
LUXÚRIATE, (v. n.) tyfu, neu gynhyddu gormodd, tyfu'n ormodol
LUXÚRIOUS, (adj.) gloddestgar, trythyll, rhy nwyfus, rhyseiddgar
LUXÚRY, (s.) gloddest, wttres, rhyseidd, gormodedd, gormod-rhyseidd
LYCANTHROPY, (s.) cynddaredd a wna i ddyn udo fel blaidd
LYE, (s.) trwyth, llutrod, lleisw
LYING, (s.) cclwydd—gorweddiad
LYMPH, **LYMPHA**, (s.) dyfr-naws
LYMPHATE, (v.) cynddareddu, gorwylltio, gor-frawychu
LYNX, (sub.) anifail brith tebyg i flaid, a'i olwg yn llym ac yn graff, danys-flaid, lyncs, yr ig
LYRE, (s.) telyn, offer tannau
LYRIST, (s.) telynor, telyn-fardd

M.

- M**, (s.) fel rhifnod, a arwydda fil, ac fel byriad o'r gair *magister*, a arwydda Athraw neu Meistr; ac fel byriad o'r gair *manus*, y mae yn arwyddo llaw: felly M. A. a arwydda *master in the arts*, neu athraw yn y celfyddydau.—MS. a arwydda *manuscript*, sef llaw-ysgrifen.—MSS. *manuscripts*, llaw ysgrifenadau
MAB, (s.) budrog, budrogen
MAC, *Irish*, (s.) mab, ap, ab
MACARONI, (s.) brithyn, coegyn
MACARONIC, (s.) brith-iaith: (adj.) brith-ieithig, coegynaidd
MACARONN, (sub.) math o bereidd-fwyd, neu lysiau-fwyd
MACAW, (s.) math o aderyn o rywogaeth y parrot
MACE, (s.) teyrn-wialen, brysgyll
MACE-BEARER, (sub.) dygiawdwr y byrlysg, brysgyll-ddygydd
MÁCRATE, (v. a.) culhau, gwneuthur yn gul, ac yn deneu—mwyde, meddalhau trwy fwydo, truanu
MÁCRATION, (s.) teneuhad, culhad, mwydiad
MÁCRIVELIAN, (adj.) yn ol ffordd
MÁCRIVEL, (s.) (adyn dichellgar, o'r Ital,) cyfrwysddrwg, dichellgar, ystrywgar
MÁCRINATE, (v. a.) dychymmygu, dyfeisio, cyfrwys-lunio
MÁCRINATION, (s.) dyfais, dychymmygiad, ystrywgar, dichell-waith
MÁCRINE, (s.) magnel, peiriant, ermyg
MÁCRINERY, (s.) peirian-waith
MÁCRILENT, (adj.) teneu, truan, cul
MÁCRKAREL, (s.) macrell, maran
MÁCRKROCOSM, (s.) yr holl fyd gwelwedig, y byd, bedysawd
MÁCRULA, (s.) man, brych, magl
MÁCRULATE, (v.) manu, brychu
MAD, (adj.) ynfyd, cynddeiriog, gorwyllt, gwallgofus, cynddeiriawg
MÁCRAM, (s.) meistres, arglwyddes

- MADBRAINED**, (adj.) penwan, penchwiban, penchwidr
- MADCAP**, (s.) chwidryn, chwidrogyn, ffwlcyn, ynfyd was, clecai
- MÁDDEN**, (v. a.) ynfydu, gorphwyllo, cynddeiriogi, creuloni
- MÁDDER**, (s.) y wreiddrudd, y friwydd wen, madr: (adj.) ynfytach
- MADEFÁCTION**, (sub.) gwlychiad, mwydiad. lleithâd, gwlybad
- MÁDMAN**, (s.) dyn ynfyd, dyn gorphwyllus neu wallgofus, maes o'i gof
- MÁDNESS**, (s.) ynfydrwydd, cynddaredd, cynddeiriogrwydd, gorphwyll, hedfrydedd, gwallgof
- MÁDRIGAL**, (s.) cân bugail, cân
- MAGAZÍNE**, (s.) arfdy, ystordy, try-sordy, trysorfa, trysorgell, cronfa, cludlan, cylchgrawn — ll. fran yn cynnwys amryw ymresymiaidau
- MÁGGOT** (s.) cynrhonyn, chwilioryn
- MÁGGOTTY**, (adj.) cynrhonllyd, yn llawn cynrhon, anwadal, anesmwyth
- MAGI**, (s.) doethion y Dwyrain
- MÁGIC**, (s.) swyn. cyfaredd, swyn-gyfaredd, hudoliaeth: (adj.) swynol
- MÁGICAL**, (adj.) swynol, cyfareddol
- MAGÍCIAN**, (s.) swynwr, dewin
- MAGISTÉRIAL**, (adj.) arglwyddaidd — uchel, balch. rhyfygus, meistraidd
- MÁGISTRATE**, (sub.) swyddwr, pen-swyddwr, penllywydd gwlad
- MAGNANÍMITY**, (sub.) mawrfrydigrwydd, mawredigrwydd, mawrfryd
- MAGNÁNIMOUS**, (adj.) mawrfrydig, mawrfrydus, mawrwraidd
- MÁGNET**, (s.) ehedfaen, maen tynu
- MÁGNETISM**, (s.) tynedigaeth, tynwyrth, du dyniad, haiarn-dyniad
- MAGNÍFIC**, } (adj.) mawr, hy-
- MAGNÍFICAL**, } glod, mawryddig, urddedig, urddasol, mawr-wych
- MAGNIFICAT**, (s.) cân Mair forwyn, Luc i. 46.
- MAGNIFICENCE**, (s.) mawrfrydigrwydd, mawrwriaeth, ardderchawgrwydd, mawr-wychder
- MAGNÍFICENT**, (adj.) mawr, ardderchog, mawrfrydig, urddasol
- MAGNIFIER**, (s.) mawrygwr, clodforwr, mawrhawr—gwýdr a wnel i beth ymddangos yn fwy nag yw
- MÁGNIFY**, (v. a.) mawrygu, clodfori, mawrhau, dyrchafu, mwyhau, moli
- MÁGNITUDE**, (s.) mawredd, maint, maintioli, maintiolaeth, helaethder
- MÁGPIE**, (s.) pioden, piogen, y bi
- MAHÓGANY**, (s.) math o goed defnyddiol o'r India Orllewinol
- MAHOMETANISM**, (s.) crefydd y twyllwr Mahomet, mahometaniaeth
- MAID**, (s.) gwryf, morwyn, rhain, geneth, eigr [pur
- MÁIDEN**, (adj.) gwryfawf, diwair,
- MAIDENHAIR**, (s.) gwallt y forwyn, brige'r Gwener, gwallt y ddaear
- MÁIDENHEAD**, (sub.) morwyndod, gwryfdawd, eigræth
- MAJÉSTIC**, (adj.) dyledog, bonheddig, brenhinol, anrhydeddus, ardderchog, mawryddig, uchel
- MÁJESTY**, (s.) mawredd, mawrhydi, ardderchawgrwydd, uchelfraint
- MAIL**, (s.) llythyr-gôd, bwlgan, codaid o lythyr—man amryliw ar blu aderyn—modrwy. — *Coat of mail*, lluryg, lluryg fodrwyog
- MAIM**, (s.) anaf, archoll, anafod: (v. a.) anafu, tori ymaith, clwyfo
- MAIN**, (adj.) prif, penaf, mawr, mwyaf: (s.) swm, y rhan fwyaf—grym, gallu—y dyfnfor, y cefnfor—y tir cydiol.—*Main land*, cyfan-dir. — *Main-mast*, yr hwyl-bren mawr.—*Main-sail*, yr hwyl fawr.—*Main-seu*, cyfan-fôr, cefnfôr, &c.
- MAINPERNABLE**, (adj.) mechniadwy
- MAINPERNORS**, (s.) meichiau
- MÁINLY**, (adv.) yn benaf
- MÁINPRIZE**, (v. a.) derbyn un i geidwadaeth, trwy roddi sicrwydd o'i ymddangosiad ar ddydd pwyntiedig: (s.) mach gorfodawg, mechni
- MAINTAIN**, (v. a.) amddiffyn, cadw, cynnal, dal, diffyn
- MAÍNTENANCE**, (sub.) cynhaliath, cadwriaeth, porthiant, cynheiliaeth
- MÁJOR**, (adj.) mwy, hŷn, hynaf o ddau: (s.) swyddwr milwraidd, israglaw, uch-gadpen—y fraich, neu'r gosodiad cyntaf mewn prawf-reswm
- MAJÓRITY**, (s.) mwy rhan, y rhan fwyaf, llawn oedran
- MAIZE**, (s.) ýd neu wenith India
- MAKE**, (sub.) gwneuthuriad, dull, cyfansoddiad, gwedd: (v. a.) creu, gwneuthur, peri, llunio, ffurfio
- MÁLADY**, (s.) clefyd, dolur, afiechyd

- MALAPERT**, (adj.) sarug, diserch
MALAXATE, (v.) lleithio, tyneru
MALE, (s.) gwrryw: (adj.) gwrrywaidd
MALE-ADMINISTRATION, (s.) drwg-lywodraeth, cam-lywodraeth
MALE-CONTENT, (adj.) anfoddlon, anfoddog: (s.) gwrthryfelwr
MALEDICTIONS, (s.) melldith, rheg
MALEFACTOR, (s.) drwg-weithredwr
MALÉFIC, (adj.) drwg, niweidiol
MALEPRÁCTICE, (s.) dryg waith
MALÉVOLENCE, (sub.) drwg ewylllys, cilwg, malais, drwg ddymuniad
MALEVOLENT, (adj.) drwg ewylllysiol, maleisus, drwg ei ewylllys
MÁLICE, (s.) malais, llid, cenfigen, cynddrygedd, cynghorfyn, dygen
MALÍCIUS, (adj.) maleisus, cynfigenus, drwg-ewylllysiol, dygasog
MALÍCIUSNESS, (s.) drwg ewylllysgarwch, dryganiaeth
MALÍGN, (adj.) drygionus, drwg, ysgeler, maleisus: (v. a.) maleisio, niweidio, ymddial, cas ddrygu
MALÍGNANCY, (sub.) malais, drwg-ewylllys, adwythigrwydd, drygedd
MALÍGNANT, (adj.) maleisus, llidus, cynfigenus, drygianianus, athryfar
MALÍGNITY, (s.) malais, cynfigen, drygioni, dryganiaeth, drygedd
MALKIN, (s.) ysgúbell ffwrn, mopa
MALL, (s.) gordd, morthwyl—chwarae pêl ordd, talwrn neu rodfa lle y byddo'r cyfryw chwarae
MÁLLARD, (s.) maillart
MÁLLEABLE, (adj.) a ellir ei forthwylio, morthwyliadwy
MÁLLET, (s.) gordd, morthwyl: (v. a.) morthwylio
MALLOWS, (s.) hocys, y feddalai.—*Garden-mallows*, or *Hollyhock*, hocys bendigaid, hocys y gerddi.—*Marsh-mallows*, hocys y morfa, môr hocys, hocys y gors.—*Vervain-mallows*, hocys gwylltion, llyisiau simwnt
MALMSEY, (s.) gwin melus
MALT, (s.) brâg, heiddfrag
MALT-HOUSE, (s.) brag-dy
MALTREAT, (v. a.) cam-drin
MALTSTER, (s.) bragwr, bragydd
MALVERSATION, (s.) dichell-dro
MAM, MAMMA, (s.) mam, mamwys
MÁMMOCK, (s.) darn, dryll
MÁMMON, (s.) eilun-dduw cyfoeth, duw'r bydol-ddyn, golud, da'r byd, mwnws
MAN, (s.) dyn, gwr, gwrryw: (v.) diwallu â gwŷr
MÁNACLES, (s.) cadwynau dwylaw: (v.) rhwymo dwylaw â chadwynau
MÁNAGE, (v. a.) llywodraethu, trin, rheoli: (s.) rheolaeth, marchwriaeth
MÁNAGEABLE, (adj.) a ellir ei reoli, neu lywodraethu, rheoladwy
MÁNAGEMENT, (s.) rheolaeth, llywodraeth, triniad, trefniad, triuiaeth
MÁNCHET, (s.) torth fechan o faracan, bara coesed, mân-baill
MÁNCFPATE, (v. a.) caethiwo, cyllymu, rhwymo, trosi meddiant
MÁNCFPLE, (s.) parotowr bwyd
MÁNDATE, (s.) ysgrifen orchymmyn, llys-orchymmyn, arch ysgrifen
MANDATORY, (adj.) gorchymmynol
MÁNDBLE, (s.) aelgerth, gen, asgwrn yr ên, bochgern
MÁNDRÁKE, (s.) mandrag
MANDUCATION, (s.) cnoad, dygnoad
MANE, (s.) mwng, myngen
MÁNES, (sub.) ysbrydion y meirw, gwyllion, gwag-dduwiau
MÁNFUL, (s.) hŷ, calonog, dewr
MANGE, (s.) clefri, clafr, clawr
MÁNGER, (s.) rhastal, preseb
MÁNGLÉ, (v. a.) rhwygo, dryllio, darnio, difynio—llyfnhau lliain
MÁNGLY, (adj.) clafrllyd, crachlyd
MÁNHOOD, (s.) dyndod, gwroldeb, gwrolaeth, dynoliaeth, oedran gwr
MANIAC, (s.) dyn gorphwyllog
MÁNIFEST, (adj.) eglur, amlwg, goleu: (v. a.) egluro, amlygu, hyspysu, arddangos, datguddio
MANIFESTATION, (s.) amlygiad, cyhoeddiad, arddangosiad, egluriad
MANIFESTO, (sub.) cyhoeddiad, cyhoedd-draith, cylch lythyr, eglurya
MÁNIFOLD, (adj.) lliosog, amryw, amrywblyg, amrywiol, lluosog
MANIKIN, (s.) dynyn, coryn
MÁNIPLE, (s.) dyrnaid: *fig.* byddia fechan o wyr—offeren-wregys
MANKIND, (s.) dynolryw
MANLIKE, (adj.) gŵraidd, fel gwr
MÁNLINESS, (s.) gwroldeb, gwrolaeth, dyndeb, dyndid, gŵreidd-dra
MÁNLY, (adj.) dynol, gwrol, gŵraidd, dewr
MÁNNA, (s.) manna, bara nefol

- MANNER**, (sub.) arfer, dull, modd, gwedd, moes, ffordd, defod
- MANNERLY**, (adj.) moesgar
- MANNERS**, (s.) moesau, moddau
- MANNISH**, (adj.) gwrol, dynol
- MANŒUVRE**, (s.) dyfais, dyfeisdro, cyfrwys-waith, cyfrwys-dro
- MÁNOR**, (s.) arglwyddiaeth, maenor, maenol
- MÁNSION**, (s.) trigfa, trigle, cartref, trigias, preswylfa, maenordy
- MÁNSLAUGHTER**, (s.) lladdiad dyn heb falais, llofruddiaeth ddiragfwriad
- MÁNSLAYER**, (sub.) lleiddiad dyn, dyn-leiddiad, llofrudd
- MANSUETUDE**, (s.) dyngarwch, tynerwch, gwareidd-dra
- MANTELET, MANTLET**, (s.) mantell fer, mantellan, cochlan
- MÁNTLE**, (s.) mantell, arwisg, ffaling, cochl: (v.) ewynu.—*To mantle as a hawk*, lledanu adenydd.—*Mantle-tree*, march-bren aelwyd
- MÁNtua**, (s.) gŵn bedyw, cyfr-wisg
- MÁNtua-MAKER**, (s.) ysgin-wraig, ysginyddes, gwnyddes — ysginwr, ysginydd, ysginawr
- MÁNuaL**, (adj.) a wneir â llaw, a ddygir mewn llaw, llaw-lyfr
- MANUDUCTION**, (s.) llaw-arweiniad, llaw-dywysiad
- MANUFACTURE**, (s.) gwaith llaw, llaw-waith, gwneuthuriad
- MÁNUMISE**, (v. a.) breinio, rhyddhau caeth, digaethiwo, rhyddhau
- MANUMÍSSION**, (s.) rhyddhad gwr caeth, gollyngiad o gaethiwed
- MANÚRABLE**, (adj.) gwrteithadwy, a ellir ei wrteithio, neu lafurio
- MANURE**, (v. a.) teilo, gwrteithio, diwyllio'r tir, llafurio, achlesu: (s.) tail, gwrtaith, achles, cardail
- MÁNUSCRIPT**, (sub.) llaw ysgrifen, ysgrif-lyfr, ysgrif-waith
- MÁNY**, (adj.) llawer, aml, lliosog
- MANY-TIMES**, (adv.) yn fynych, llawer gwaith, aml waith
- MAP**, (s.) map, darluniad, argrafflen, darlun-len, darlinelliad
- MÁPLE-TREE**, (s.) pren masarn
- MAR**, (v. a.) niweidio, llygru, anafu, gwrthuno, diwyno
- MARANATHA**, (s.) ffordd o felldigo
- MARANDERS**, (s.) yspail-filwyr, yspeil-rawd, yspeil-dorf
- MÁRBLE**, (s.) maen mynor, maen clais: (v. a.) mynori, mynor-liwio
- MARCASITE**, (s.) maen tân
- MARCH**, (s.) Mawrth—taith, hyn, ymdaith, helynt, rhodiad: (v. n.) rhodio, cerdded, teithio, myned
- MÁRCHES**, (s.) mars, ardal, terfyniau, neu gyffiniau gwlad, godreun
- MÁRCHIONESS**, (s.) ardalwraig
- MÁRCID**, (adj.) cul, teneu, gwywedig
- MÁRCOUR**, (s.) culni, gwywder
- MARE**, (s.) caseg, gwil, gwilog
- MARGE, MÁRGENT, MÁRGIN**, (s.) ymyl, cwr, ôr, goror.—*Marginal note*, ymyl-nôd
- MÁRGRAVE**, (sub.) titl penaeth yn Germani—ardalydd, teyrn iarll
- MÁRILOCK**, (s.) ysnoden, cudyn dedwydd
- MÁRINATE**, (v. a.) halltu pysgod, a'u cadw mewn olew a gwinegr
- MARINE**, (adj.) morawl, merinawl: (s.) sawdiwr a gymmerir mewn llong, môr filwr—llynges
- MÁRINER**, (s.) morwr, mordwywr, merinwr. — *Mariner's Compass*, compod, cwmpas
- MÁRITIME**, (adj.) morawl, arforawl
- MARK**, (s.) nôd, marc, arwydd, man, ôl—morc, morch, (sef 13s. 4d.): (v. a.) nodi, edrych, ystyried
- MÁRKET**, (s.) marchnad, marchnadafa: (v.) marchnata
- MARKETABLE**, (adj.) gwerthadwy, marchnadol, hywerth
- MARKSMAN**, (s.) annelydd
- MARL**, (s.) pridd brâs i deilio tir, marl, marlbridd: (v. a.) marlu
- MÁRLINE**, (s.) cordyn pyglyd
- MARMALADE**, (s.) cyffaith acron
- MÁRMOSET**, (s.) ab bychan
- MÁRQUIS**, (s.) ardalwr, ardalydd
- MÁRQUISATE**, (s.) ardal, ardalaeth
- MÁRRIAGE**, (s.) priodas, neithior
- MÁRRIAGEABLE**, (adj.) mewn oedran priodi, dyweddiadwy
- MÁRROW**, (s.) mêr, merion, maddruddyn
- MÁRRY**, (v.) priodi, gwra, gwreica
- MARSH**, (s.) morfa, corsdir
- MÁRSHAL**, (s.) penswyddog byddin—un a osodo bethau, neu ddynion mewn iawn drefn, mewn gwledd, neu gymmanfa—cenad a êl o flaen tywysog i roddi rhybudd o'i ddy-

- fodiad, ac i barotoi derbyniad iddo
—byddinwr, cād-lywydd, penciw-
dod, cyfrestrydd: (v. a.) gosod
mewn trefn, rhestru, iawn drefnu
- MARSHALSHIP**, (s.) swydd byddinwr
- MARSHMALLOWs**, (s.) môr-hocys
- MARSHY**, (adj.) corsog, morfaog
- MART**, (s.) marchnad: *fig.* bargain
- MARTEN**, (s.) bele, carlwm
- MARTIAL**, (adj.) rhyfelgar, milwraidd
- MARTIN**, or *Martlet*, (s.) y bele
- MARTINGAL**, (s.) genfa, genffrwyn,
cengl-ffrwyn
- MARTINMAS**, (s.) gwledd St. Mar-
tin, gwyl Fartin, *Tach.* 11.
- MARTYR**, (s.) merthyr, tyst
- MARTYRDOM**, (sub.) merthyrdod,
merthyrïolaeth
- MARTYRÓLOGY**, (s.) cofrestr y mer-
thyron, hanes y merthyron
- MARVEL**, (sub.) rhyfeddod: (v. n.)
rhyfeddu, synu, aruthraw
- MARVELLOUS**, (adj.) rhyfeddol, uthr,
rhyfedd, uthrol, aruthr, aruthol
- MARYGOLD**, (s.) gold Mair, rhuddos,
synseg. — *Corn Murygold*, gold,
graban
- MASCULINE**, (adj.) gwrryw, gwr-
awl, gwraidd, gwrrywaidd
- MASCULINENESS**, (s.) gwreidd-dra
- MASH**, (sub.) cymmysgedd; bran a
dwfr, a'r cyfryw bethau wedi eu
berwi ynghyd i geffyl: (v. a.)
cymmysgu dwfr a brag i facsu
- MASK**, (s.) llen gel, gwyddfod; mis-
wrn, ysgod, mwgwd, ffug-wyneb.
ffug, esgus: (v. a.) mygydu, ysgodi
- MASON**, (s.) masiwn, saer maen
- MASONRY**, (s.) masiwnaeth, saerni-
aeth maen, gwaith maen
- MASQUERÁDE**, (s.) cymmanfa llen
gelaidd, mwyd-ddawns
- MASS**, (s.) clamp, talp, pentwr di-
drefn, crug, cruglwyth—offeren
- MASSACRE**, (s.) lladdfa, galanastra:
(v. a.) lladd, gwneuthur galanastra
- MASSINESS**, (s.) trymder, ffyrfer
- MASSIVE**, } (adj.) trwm, pwysig.
- MASSY**, } mawr, cadarn, didor
- MASSIVENESS**, (s.) trymder, ffyrfer
- MAST**, (s.) hwylbren llong, gwernen
- MASTER**, (s.) meist, arglwydd, ar-
lwydd, pen, penaeth, llyw, llywydd,
athraw, dysgawdwr, entrw: (v. a.)
meistroli, rheoli, arglwyddiaethu
- MÁSTERSHIP**, (s.) meistrolaeth
- MÁSTERPIECE**, (sub.) pengorchwyl
rhagorol o waith, prif-waith
- MÁSTERWORT**, (s.) penllys
- MÁSTERY**, (s.) meistrolaeth, rheol-
aeth, arglwyddiaeth, goruchafiaeth
- MASTIFICÁTION**, (s.) cnoad, dygnoad
- MASTIC-TREE**, (s.) lentysg-bren
- MÁSTIFF**, (s.) costog, costowgi, ga-
faelgi, gwaedgi, cadgi
- MAT**, (s.) rhestog, bannas, matras,
rhestog, pleth frwyn, brwyn-we
- MATCH**, (s.) priodas, cymmar, cym-
hariad, cystadiad, cyfartaliad—
pabwyrn a wneler o frwmstan:
(v.) cystadlu, cymharu, cyfartalu,
cyd-weddu; priodi, cyfaddasu
- MÁTCHABLE**, (adj.) addas, cyfartal,
gogystal, cyfaddasol, cydweddawl
- MÁTCHLESS**, (adj.) anghyfartal, di-
gyffelyb, anghymmariaethol
- MATE**, (s.) cyfaill, cydymmaith, ail-
swyddwr, cymmar, cydieuydd: (v.
a.) cymharu, priodi, cyd-raddu
- MATÉRIAL**, (adj.) defnyddiol, a
wnelir o ddefnydd, corfforol—han-
fodol, pwysfawr, o fawr ganlyniad
- MATÉRIALIST**, (sub.) defnyddiolwr,
defnyddiawdwr, defnyddwr, un ni
chred fod ysbrydion
- MATÉRIALISM**, (sub.) athrawiaeth y
rhái a haerant nad oes ysbryd, def-
nyddiolraeth, defnyddiodraeth
- MATÉRIALS**, (s.) moddion, defnydd-
iau, cyffyrïau, elfyddau
- MATÉRNAL**, (adj.) mamawl, mam-
aidd, o du y fam
- MATH**, (s.) glaswellt, gweir-ladd
- MATHEMÁTICAL**, (adj.) yn ol rhe-
olau celfyddyd rhif a mesur
- MATHEMÁTICIAN**, (s.) un cyfarwydd
yn y gelfyddyd rhif a mesur
- MÁTHEMATICS**, (s.) y celfyddydau o
rifyddiaeth a mesuryddiaeth
- MATHESIS**, (s.) athrawiaeth y cyf-
ryw gelfyddydau
- MÁTIN**, (adj.) boreuol, pylgeiniol
- MÁTINS**, (s.) gweddïau boreuol
- MÁTRAS**, (s.) llestr gwydr a arferir
mewn distilliadau, matras
- MÁTRICE**, (s.) croth, bru, y famog,
y llawes goch mewn anifail—mold
- MÁTRICIDE**, (s.) mam!addiad
- MATRICULATE**, (v.) derbyn un yn
aelod o fam-ysgol, neu brif-ysgol

- MATRIMÓNIAL**, (adj.) a berthyn i briodas, priodasol
- MÁTRIMONY**, (s.) priodas, cwlwm priodas, dyweddi
- MÁTRON**, (s.) gwraig, gwraig fod-rybaidd, hen wraig, hynaf-wraig
- MÁTTER**, (s.) defnydd, deunydd, mater, y peth, sylwedd, peythin, achos, neges—gôr, crown
- MÁTTERY**, (adj.) crawnllyd, gorllyd
- MÁTTOCK**, (s.) caib: (v. a.) ceibio
- MÁTTRESS**, (s.) matras, gwely casnach
- MATÚRE**, (adj.) addfed, mewn oed, pwyllus, ystyriol—cysllawn
- MATÚRITY**, (s.) addfedrwydd, amser cyfaddas, llawn bryd
- MÁUDLIN**, (s.) llysiau Mair Fadlen: (adj.) lled-feddw, gofrwysg, lhyfr-glaf, diod-glaf, meddw
- MÁUGRE**, (adv.) o anfodd, heb ddi-olch, er gwaethaf, er gên a dannedd
- MÁUKIN**, (s.) mopa, ysgubell ffwrn
- MAUL**, (v. a.) maeddu, cufo, malurio
- MAUND**, (s.) basged, gestog
- MAÚNDER**, (v. n.) grwgnach, cardota
- MAÚNDY**, (s.) cyfarwys, cardod.—*Maundy Thursday*, dydd Iau cablyd
- MAUSÓLEUM**, (s.) gwyddfa, neu bedd faen 35 cufydd o uchder, a 44 troedfedd o gwmpas, yn sefyll ar 36' colofn, a adeiladodd brenhines Artemisia mewn anrhydedd i'w gwr Mausolus, brenin Caria, yr hwn oeddid yn ei gyfrif yn un o saith ryfeddodau'r byd; yr hon freuhines a garodd ei gwr mor an-wyl, fel ag yr hyfodd ei ludw gyda'i diod—bedd adail, beddfa
- MAW**, (s.) cylla, crombit, caul
- MAW'KISH**, (adj.) alarus, atgas
- MAWKS**, (sub.) bachgenes, llangces fachgenaidd, fawled, hagr-lafnes
- MAXÍLLARY**, (adj.) yn perthyn i'r ên
- MÁXIM**, (sub.) gosodedigaeth, prif-reswm, diwrthebair, arwir, ar-wiredd, diareb.—*A received maxim*, egwyddor, neu reol brofedig
- MAY**, (s.) mis Mai: *fig.* blodau amser: (v.) dichon, dichyn, gallu, bydded.—*May be*, mac'n bosib!, fe all fod.—*May day*, dydd Calan-mai.—*May-flower*, blodau drain gwynion.—*May-pole*, bedwen Fai.—*May-bug*, chwilen y baw.—*May-game*, difyrwech haf
- MÁYOR**, (sub.) maer, prif swyddog bwrdeis-dref
- MAY'ORALITY**, (s.) maeronaeth
- MAY'ORESS**, (s.) maeres
- MÁZARD**, (s.) edr. *Jaw*
- MAZE**, (s.) trofa, ymwead, bachdro anhawdd dyfod o hono: *fig.* anhawstra, dyrysni, astrusi
- MÁZY**, (adj.) dyrus, astrus, cynglyn, petrus, troiedig
- ME**, (pron.) myfi, mi, fi, i
- MEAD**, (s.) meid, meddyglyn
- MEAD**, } (s.) gwaun, gweirglodd,
- MÉADOW**, } dôl, dol-waun
- MÉAGER**, (adj.) cul, teneu, truan
- MÉAGERNESS**, (s.) culni, truander
- MEAL**, (sub.) blawd—pryd o fwyd: (v. a.) blodio, blota
- MÉALY**, (adj.) blawdog, blodiog
- MEAN**, (adj.) isel, salw, gwael, sâl—canolig, rhwng y ddau: (s.) cyfrwng, canolrwydd, canolffordd: (v.) meddwl, bwriadu, tybio, amcanu, arwyddocau
- MÉANDER**, (s.) amlwybr, dolystum-iad, amdroad, dyryswch, dyrysle—afon yn Phrygia yn llawn troeon: (v.) dolystumio, amlwybro dolenu
- MEANING**, (sub.) ystyr, meddwl, arwyddocad, amcan
- MEÁNNESS**, (sub.) salwedd, iselder, gwaeledd, gwaelder
- MEANS**, (sub.) moddion, offerynau, cyfryngau, modd, moddion, ffordd, achos gwaith.—*By fair means, or foul*, trwy deg, neu trwy hagr.—*By all means*, yn mhob modd, yn dditai.—*By no means*, neb rhyw fodd, nid ar un cyfrif.—*By many means*, mewn llawer modd.—*By what means?* pa fodd
- MEASE**, (sub.) mwys, sef pum-cant o benweig, neu ysgadan
- MEASLES**, (s.) y frech goch
- MÉASURE**, (s.) mesur, medr, mesur-iad: (v. a.) mesur, mesuro
- MÉASUREMENT**, (sub.) mesuriaeth, mesuriad, mesuryddiaeth
- MEAT**, (sub.) bwyd, ymborth, llun-iaeth—cig-fwyd
- MECHÁNIC**, } (adj.) gwael, isel
- MECHÁNICAL**, } —yn ol rheolau celfyddyd galluoedd mudol
- MECHÁNIC**, (s.) crefftwr, gweithiwr llaw, dibanan, llaw-gelfyddwr

- MECHANICS**, (s.) gwybodaeth, neu gelfyddyd yn dangos effeithiau galluoedd mudol, mewn magnel, neu ermyg, ac yn amlygu cyfreithiau symudiad, neu gyffroad
- MÉCHANISM**, (s.) gosodiad rhanau ermyg, llaw-gelfyddwaith
- MÉDAL**, (s.) hen bath—darn o fetel wedi ei bathu er anrhydedd i ryw ddyn, neu weithred hynod
- MÉDDLE**, (v. n.) ymyru, cyffwrdd
- MÉDDLESOME**, (adj.) ymyrus
- MÉDIATE**, (v. n.) cyfryngu, heddychu, eirioli: (adj.) cyfryngol
- MÉDIATION**, (s.) cyfryngdod, cyfryngiad, eiriolaeth
- MÉDIATOR**, (s.) cyfryngwr
- MÉDIATORSHIP**, (s.) cyfryngyddiaeth, cyfryngwriaeth
- MÉDIATORIAL**, (adj.) cyfryngol
- MÉDIATRIX**, (s.) cyfrynges
- MÉDICAL**, (adj.) meddyginiaethol
- MÉDICAMENT**, (s.) meddyginiaeth, eli
- MÉDICINAL**, (adj.) meddyginiaethol
- MÉDICINE**, (s.) physygwriaeth, meddyginiaeth, y gelfyddyd feddygol
- MÉDIETY**, (s.) canoligrwydd
- MÉDIOCRITY**, (s.) cymmesurwydd, cymmedrolder, canolrwydd
- MÉDITATÉ**, (v. a.) dyfeisio, astudio, bwriadu, meddylio: (neut.) myfyrio
- MÉDITATION**, (s.) myfyrdod, bwriad yn y meddwl, ystyriaeth
- MÉDITERRÁNEAN**, (s.) canoldir
- MÉDIUM**, (s.) cyfrwng, y canol, y perfedd, canol-barth, canoligrwydd
- MÉDLAR**, (s.) merys-bren, pren ceri—math o afal caled
- MÉDLER**, (s.) ymyrwr
- MÉDLEY**, (s.) cymmysgedd
- MÉDÚLLAR**, (adj.) yn perthyn i'r môr, merawl, meraidd
- MÉED**, (s.) gobrwy, gwobrwy, tâl
- MÉEK**, (adj.) addfwyn, llariaidd, tirion, gwâr, cyweithas, hynaws, araf
- MÉEKEN**, (v. a.) llarieiddio, gwneuthur yn llariaidd
- MÉEKNESS**, (s.) llarieiddrwydd, addfwynder, arafwch, tiriondeb, llarieidd-dra, gwaredd
- MÉER**, (s.) môr o dir, 32 llath
- MÉET**, (adj.) addas, gweddus, cymmwys, cyfaddas: (v.) cyfarfod, dyfod yn erbyn
- MÉETING**, (s.) cyfarfod, cwrdd, ymgyrch, cymmanfa, cynulleidfa.—*Meeting-house*, tŷ cyfarfod
- MÉETNESS**, (s.) addasrwydd, cymmwysder, gweddeidd-dra
- MÉGRIM**, (s.) y bendro, ymenyddro, madrondod, meigrin
- MÉLANCHOLY**, (s.) y dolur du—tristwch, trymder: (adj.) trist, trwm, athrist, prudd, prudd-glwyfus
- MÉLASSES**, (s.) triagl, syrop
- MÉLIORATE**, (v. a.) gwellhau, diwygio, trwsio, gwneuthur yn well
- MÉLLIFEROUS**, (adj.) mel-ddwyn, gwneuthuriad mêl, mêl-waith
- MÉLLIFLUENCE**, (sub.) mel-rediad, mel-frydiad, melyslif
- MÉLLOW**, (adj.) meddal, addfed, masw, blodwy: *fig.* meddw
- MÉLLOWNESS**, (s.) addfedrwydd
- MÉLÓDIOUS**, (adj.) cynghaneddol, per-seiniol, peroriaethol
- MÉLÓDIOUSNESS**, (sub.) peroriaeth, cynghaneddolrwydd, pereidd-dra
- MÉLODY**, (s.) cynghanedd, peroriaeth, pereiddgan, melusgerdd
- MÉLON**, (s.) pompion, Num. xi. 5.
- MÉLT**, (v. a.) toddi, dadmer, dadleithio, ymdoddi
- MÉMBER**, (s.) aelod, aelawd
- MÉMBRANE**, (s.) pilionen, glasgroen, memrwn, pilen, croenyn, croenen.—*Membrane of the brain*, y gresadur, pilen yr ymenydd
- MÉMÉTO**, (s.) arwydd, awgrym i ddwyn peth ar gôf, arwydd cofsiol
- MÉMÓIR**, (s.) cof-lyfr, hanes, cofiant
- MÉMORABLE**, (adj.) gwiwgof, hygof
- MÉMORÁNDUM**, (s.) rhystair, cof-lyfr, nod-lyfr, cofnodiad, cofnod
- MÉMÓRIAL**, (s.) coffadwriaeth, cofiaeth, dargoffa, cofen
- MÉMORY**, (s.) cof, coffa, coffadwriaeth
- MEN**, pl. of *Man*, (s.) dynion, gwyr
- MÉNACE**, (s.) bygwth: (v. a.) bygwth, bygylu, bygythio
- MÉNAGERIE**, (s.) casgl o amryw filod, mil-gasglfa, milfa
- MÉND**, (v. a.) gwellhau, diwygio, difeio, cyweirio, adgyweirio
- MÉNDABLE**, (adj.) a ellir ei ddiwygio, neu wellhau, gwellaadwy
- MÉNDÁCITY**, (s.) celwydd, anwir-edd, ffug, celwyddgarwch

- MÉNDICANT, (adj.) yn cardota, cardotaid: (s.) cardotyn, cardotai
- MENDICITY, (s.) cardotiaeth
- MÉNIAL, (adj.) teuluaid, cartrefol
- MÉNSES, (s.) mis-glwyf, mis-lif
- MÉNSTRUAL, } (adj.) misawl, mis-
- MÉNSTRUOUS, } glwyfus
- MENSTRUUM, (s.) dadgylmydd
- MÉNSURABLE, (adj.) mesurol, mesurawl, mesuradwy
- MENSURATION, (s.) mesuriad
- MÉNTAL, (adj.) yn perthyn i'r meddwl, meddyliol, tufewnol
- MÉNTION, (s.) crybwyll, crybwylliad, sôn: (v. a.) crybwyll, adrodd, dywedyd, sonio
- MÉRCANTILE, (adj.) yn perthyn i farsandiaeth, marchnadawl
- MÉRCENARY, (adj.) cyflogaid, huriol, a wnel beth am arian: (sub.) cyflogddyn, gwr hur
- MÉRCER, (s.) marsiandwr a werthosidan a'r cyfryw bethau
- MÉRCHANDISE, (sub.) marsiandaeth, maeleriaeth, marchnadyddiaeth; nwyf
- MÉRCHANT, (s.) marsiandwr, maelier, marchuatwr, masnachwr
- MÉRCIFUL, (adj.) trugarog, tosturiol
- MÉRCILESS, (adj.) didrugaredd, anhrugarog, creulon, creulawn
- MÉRCURY, (s.) enw un o dduwiau y Cenhedloedd—y blaned Mercher—arian byw — dygawdwr papurau newyddion. — *English mercury*, llysiau'r gwrda, sawdl y crydd
- MÉRCY, (s.) trugaredd, tosturi
- MERE, (adj.) unig, syml, pŵr, digymmysg: (s.) llyn, pwll
- MERETRÍCIOS, (adj.) pnteinaidd
- MERIDIAN, (s.) canol dydd—y llin o'r Gogledd i'r Dehau mae yr haul yn ei groesi ganol dydd
- MERIDIONAL, (adj.) deheuol
- MÉRIT, (s.) haeddiant, haeddedigaeth, rhyglyddiant, teilyngdod: (v. a.) haeddu, rhyglyddu, teilyngu
- MÉRITÓRIOS, (adj.) haeddiannol, rhyglyddus, gwobrwyol
- MÉRLIN, (s.) corwalch, llymysten
- MÉRMAID, (s.) morforwyn
- MÉRRIMAKE, (s.) gwledd lawen
- MÉRRIMENT, (sub.) llawenydd, gorfoledd, difyrwch, digrifwch
- MÉRRY, (adj.) llawen, digrif, difyr, hcenus, gorawnus, difyrion
- MÉRSION, (s.) trochiad, suddiant
- MESENTERY, (s.) llein-gig
- MESH, (sub.) y cyfrwng rhwng yr edau mewn rhwyd, twll rhwyd
- MÉSHY, (adj.) rhwydog, rhwydawg
- MÉSLIN, (s.) cymmysg-ŷd, brithyd
- MESS, (s.) saig o fwyd: (v.) bwyta
- MÉSSAGE, (s.) cenadwri, cenadwriaeth
- MÉSSANGER, (s.) cenad, cenadwr
- MÉSSÍAH, (s.) Eneinniog, Crist
- MÉSSIEURS, (s.) meistri, gwyr bonheddigion, fy meistri
- MÉSSMATE, (s.) cydfwytawr
- MÉSSUAGE, (s.) tŷ annedd, tŷ a thyddyn, annedd a'i berthynasai, gardd, &c. gafael
- MÉTAGE, (s.) cyflog mesurwyr
- MÉTAL, (s.) metel, adwyn
- MÉTÁLLIC, (adj.) metelaidd
- METALLIST, (s.) metelwr, gweithiwr metel, delidwr, metelydd
- METAMÓRPHOSE, (v. a.) gweddnewidio, dullnewidio
- METAMÓRPHOSIS, (sub.) gweddnewidiad, dullnewidiad
- MÉTAPHOR, (sub.) traws-symudiad, trawsfyd, trawsddwyn
- MÉTAPHÓRICAL, (adj.) ffiguraid
- MÉTAPHRASE, (s.) cyfieithiad llythyrenol, caeth-gyfieithiad
- MÉTAPHRAST, (s.) cyfieithwr llythyrenol, caeth-gyfieithydd
- MÉTAPHYSICS, (s.) goruwch-naturiol bethau, arddansoddiaeth
- METATHÉSIS, (s.) llythyr gyfnewid, trawsselfeniad, newidiad llythyrenau
- METE, (v. a.) mesur, mesuro
- METEMPSYCHÓSIS, (s.) traws-eneidiad, tramwy'r enaid o'r naill gorff i'r llall
- MÉTÉORS, (s. pl.) goruchion, goruchafion: *sing.* awyrdân
- MÉTER, (s.) mesurwr, mesurydd
- METHÉGLIN, (s.) mêdd, meddyglyn
- METHINKS, (v. imp.) mi dybygwn
- MÉTHOD, (s.) trefn, ffordd, modd
- METHÓDICAL, (adj.) trefnus, rheolaidd
- METHODÍSE, (v. a.) trefnu, gosod mewn trefn, iawn-drefnu
- MÉTHODIST, (sub.) trefniedydd, methodistiad
- METÓNOMY, (s.) trawsenwad
- MÉTRE, (s.) mydr, mesur, meidr
- MÉTRICAL, (adj.) mesurol

- METRÓPOLIS**, (s.) prif ddinas, prif gaer, mam ddinas, pen caer
METROPÓLITAN, (s.) archesgob
METTLE, (sub.) metel—dewrder, gwychder, hawnt, awch
MÉTTLED, } (adj.) metelus, ca-
MÉTTLESOME, } lonog, dewr, ar-
 ialus, gwych, bywiog
MEW, (s.) adardy, cut adar: (v. a.) caead—mewian, can i mewn
MEZZO-TINTO, (s.) math o ddarlun-
 iad mewn du a gwyn, hanner dar-
 liwiad, hanner-lliw, hanner-baent
MICE, plur. of *Mouse*, (s.) llygod
MICHAELMAS, (s.) dydd gwyl Mi-
 hangel, gwyl Fihangel
MICHER, (s.) enciliwr, llechwr
MÍCKLE, (adj.) llawer, mawr
MICROCÓSM, (s.) y byd bychan—dyn
MICROCÓSPE, (s.) offeryn i wneu-
 thur gwrthddrychau bychain i ym-
 ddangos yn fawrion, chwydd-wydr
MID, (adj.) canol, hanner
MÍDDLE, (adj.) canol, canolig, hanner
MÍDDLING, (adj.) canolig
MIDGE, (s.) gwybedyn, ednogyn
MÍDRIFF, (sub.) llen-gig, llicin-gig,
 y trawsgae
MÍDSHIPMAN, (s.) is swyddog ar long
MIDST, (s.) y canol, yr hanner
MÍDSUMMER, (s.) canol haf, hir
 ddydd haf
MÍDWIFE, (s.) bydwraig, colwyn-
 wraig, esgorwraig, colwynyddes
MIDWIFERY, (s.) swydd bydwraig
MIEN, (s.) pryd, gwedd, agwedd,
 edrychiad, golwg
MIGHT, (sub.) gallu, nerth, grym,
 cadernid, galluedd, egni
MÍGHTINESS, (s.) galluogrwydd
MÍGHTY, (adj.) galluog, nerthol,
 grymus, cadarn, cryf
MÍGRATE, (v.) symudo trigias, mu-
 do, treiglo, symud o'i le
MILCH, (adj.) blith, laethog
MILD, (adj.) tirion, llariaidd, add-
 fwyn, mwyn, tawel, hynaws
MÍLDEW, (s.) mel wlith, mel gawad
MÍLDNESS, (sub.) tiriondeb, tyner-
 wch, addfwynder, mwynder
MILE, (s.) milldir; 1760 llath sydd
 yn y filldir.—*Mile-stone*, carreg filltir
MILFOIL, (sub.) llyisiau'r gwaedling,
 y wilffrai, milddail
- MÍLITANT**, (adj.) milwrus, milwr-
 aidd, rhyfelus, rhyfelgar
MÍLITARY, (adj.) rhyfelgar, rhy-
 felus, milwraidd, lluyddawg
MILÍTIA, (sub.) milwyr sefydledig
 gwlad; trigolion gwlad, neu ardal
 wedi eu dysgu i ryfel
MILK, (s.) laeth, llefrith: (v. a.)
 godro, armeilio
MÍLKMAID, (s.) laeth wraig
MÍLKPAIL, (s.) ystwc godro
MÍLKPAN, (s.) padell laeth
MÍLKPOTTAGE, (s.) cawl laeth
MILKWORT, (s.) llyisiau Christ
MÍLKY, (adj.) laethog
MÍLKY-WAY, (s.) ffordd laethog,
 galaeth, caergwdion, heol y gwynt
MILL, (s.) melin, breuan: (v. a.)
 malu, melino, breuanu, panu
MÍLLDAM, (s.) cronfa dwfr melin
MILLÉNNIUM, (s.) y mil o flynydd-
 oedd, y bydd i'r cyfiawn, yn ol
 barn rhai, deyrnasu gyda Christ ar
 y ddaear, yn ol ei ail-ddyfodiad
MILLÉNNIAL, (adj.) yn perthyn i'r
 mil blynyddoedd
MÍLLER, (s.) melinydd, malwr
MILLET, (s.) miled, Ezech. iv. 9.
MÍLLINER, (s.) un yn gwneuthur,
 neu yn gwerthu capau, a gwisgoedd
 ereill benywod, penwisgyddes
MÍLLION, (s.) miliwn, buna, rhif o
 gan myrddiwn, neu ddeg can mil
MILT, (sub.) dueg—grawn pysgod,
 llethban, lleithon, gronell, y bol
MÍMIC, (s.) dynwardwr, amredwr:
 (v. a.) dynward, elfyddu
MÍMICRY, (s.) dynwardyddiaeth
MINATORY, (adj.) bygythiol
MINCE, (v.) briwio yn ddarnau mân
MIND, (s.) meddwl, bwriad, amcan,
 bryd: (v. a.) meddylied, gofalu,
 cofio, ystyried, bwriadu, amcanu
MÍNDFUL, (adj.) gofalus, meddyl-
 gar, ystyriol, cofus
MINE, (pron.) fy, eiddof, mau einof,
 y maufi: (s.) mwyn-glawdd, cudd-
 glawdd: (v.) mwyn-gloddio
MÍNERAL, (s.) mwyn, mwa
MÍNGLE, (v. a.) cymmysgu
MÍNIATURE, (s.) llun, delw
MÍNIKIN, (s.) pin bychan
MÍNIM, (s.) nar, cor, llegryn
MÍNION, (s.) anwylyd, anweswr,

- anwesydd—math o argraff lythyren
MÍNISH, (v. a.) lleihau, cwtogi
MÍNISTER, (sub.) gwas, gweinidog, gweinydd, gweiniedydd : (v. a.) gweini, gweinyddu, gweinidogaethu
MÍNISTÉRIAL, (adj.) gweinidogaethol
MÍNISTRÁTION, (s.) gweinidogaeth, swydd, gwasanaeth, gweinidogaethiad
MÍNISTRY, (sub.) gweinidogaeth, gwasanaeth, swydd — goruchwylwyr achosion teyrnas
MÍNOR, (adj.) llai, ieuaf o ddau : (s.) un tan oed
MINÓRITY, (sub.) cyflwr un tan oedran, mabod—llai nifer [bysg
MINOW, (s.) crothell y dom, bychan
MÍNSTER, (s.) mynachlog, mynachlys
MÍNSTREL, (sub.) un a chwario ar offer cerdd, cerddor, clerwr
MINT, (sub.) bath-dŷ, gweith-dŷ arian—mintys : (v. a.) bathu
MÍNTRAGE, (s.) yr hyn a fathir—treth a dalir am fathu, bathiad
MÍNTRMAN, (s.) bathwr, bathydd
MÍNNUET, (s.) nawf ddawns
MÍNUTE, (s.) munud, meityn : (adj.) bach, bychan, mân : (v. a.) ysgrifenu i lawr yn fyr, cof-nodi
MINUTELY, (adv.) yn fanol
MINUTENESS, (s.) bychander
MINX, (s.) llangces ieuangc anllad
MÍRACLE, (s.) gwyrth, rhyfeddod
MIRÁCULOUS, (adj.) gwyrthiol, rhyfeddol, aruthrol
MIRE, (s.) tom, baw, llaid, mygn
MÍRROR, **MÍRROUR**, (s.) drych
MIRTH, (s.) llawenydd, difyrwch, digrifwch, digrifedd
MÍRY, (adj.) lleidiog, tomlyd
MISACCEPTÁTION, (s.) camgymeriad
MISADVENTURE, (s.) anffawd, drwg ddamwain, aflwydd—lleiddiad dyn
MÍSANTHROPE, (s.) casawr dynion
MISAPPLICÁTION, (sub.) camddefnyddiad, camarferiad
MISAPPLY, (v. a.) camddefnyddio, camarferyd, cambriodoli
MISAPPREHÉND, (v. a.) camddyall, camdirnad, camamgyffred
MISAPPREHÉNSION, (s.) camamgyffrediad, camsyniad, camddyall
MISBECÓME, (v.) camweddu, anweddu
MISBEHÁVE, (v. n.) ymddwyn yn anweddaidd, camymddwyn
MISBEHÁVIOUR, (sub.) ymarweddiad drwg, ymddygiad anweddaidd
MISBELÍEF, (s.) cam-grediniaeth
MISCÁL, (v. a.) camenwi, difenwi
MISCÁLCULATE, (v. a.) camgyfrif, camfwrw, camrifo
MISCÁRRIAGE, (s.) erthyl, erthyliaid —aflwyddiant, anffawd, methiant
MISCÁRRY, (v. n.) erthylu—methu, ffaelu, aflwyddo, anffynu
MISCELLÁNEOUS, (adj.) cymmysg, blith draphlith, amrywafath
MÍSCELLANY, (s.) llyfr yn cynnwys casgliad o amryw lyfrannau
MISCHÁNCE, (sub.) anhap, anffawd, aflwydd, dryglam, drwg-ddamwain
MÍSCHIEF, (s.) drygioni, drwg, niweid : (v. a.) drygu, niweidio
MISCHÍEVOUS, (adj.) drygionus, niweidiol, drwg, diriaid
MISCHÍEVOUSNESS, (s.) drygioni, aspri
MISCLÁIM, (s.) camhawl, camholiad
MISCÓNDUCT, (s.) drwg-ymddygiad, ymarweddiad drwg
MISCONSTRÚCTION, (sub.) camddechongliad, camsyniad, camfarniad
MISCONSTRUE, (v. a.) camddechongli
MÍScreANT, (sub.) camgrediniwr—adyn, drygddyn, drygeddwr
MISDÉED, (s.) drwgweithred
MISDEMEÁNOR, (s.) bai, drwg ymddygiad, camymddygiad
MÍSER, (s.) cybydd, carl, cerlyn
MÍSERABLE, (adj.) truenus, truan, gresynol, tosturus, gofidus
MÍSERY, (sub.) trueni, gresyndod, adfyd, gofid, aflwydd
MISFÁSHION, (v. a.) camffurfio, anffurfio, anharddu, camlunio
MISFÓRTUNE, (s.) anhap, aflwydd, anffawd, annawn, trueni, gofid, anhnyged, drwg ddamwain, dryglam
MISGIVE, (v. a.) gwangredu, gwangfyddio, drwg-dybio, ofni drwg
MISGÓVERNMENT, (s.) drwg lywodraeth, aflywodraeth, camdriniaeth
MISGUÍDE, (v. a.) camdywys
MISHÁP, (s.) anhap, aflwydd
MISINFORM, (v. a.) rhoi camgopinod
MISINFORMÁTION, (s.) camgopinod
MISINTÉRPRET, (v. a.) camddeongli
MISINTÉRPRETÁTION, (s.) camddeongliad, gauddeongliad
MISJÚDGE, (v. a.) camfarnu

- MISKIN, (s.) tomen, baw-dwr
- MISLÁY, (v. a.) gosod peth mewn lle na's gellir cael gafael arno
- MISLETOE, (s.) pren awyr, uchelwydd, uchelfa, uchelfel
- MISLIKE, (s.) atgasrwydd, casineb
- MISMÁNAGE, (v. a.) camlywodraethu, aflywodraethu
- MISMANAGEMENT, (sub.) aflywodraeth, camdriniaeth, gwall drefn
- MISMÁTCH, (v. a.) drwg-gymharu, cysylltu yn anaddas, cam-iauo
- MISNÁME, (v. a.) cam-enwi
- MISORDER, (v. a.) cam-drefnu
- MISPÉND, (v. a.) camdreulio, oferdreulio, gwastraffu, afradu
- MISPLACE, (v. a.) camosod heibio
- MISPRI'SON, (s.) dirmyg, diystyrwch—csegeulusdod, esgeulusdra
- MISRELÁTE, (v. a.) camadrodd
- MISREPÓRT, (s.) cam sôn
- MISREPRESENT, (v. a.) camddarlunio
- MISREPRESENTÁTION, (sub.) camddarluniad, gau-fynag
- MISRÚLE, (s.) annhrefn, anllywodraeth, afreolaeth, annybendod, terfysg, cynnwrf, camreol
- MISS, (sub.) titl merch ieuange heb briodi, geneth, merch: *fig.* putain: (v. a.) colli, methu, ffaelu, myned heibio, camsynied
- MÍSSAL, (s.) llyfr yr offeren
- MÍSSION, (s.) anfoniad, danfoniad
- MÍSSIONARY, (sub.) un a anfonir i blanu crefydd mewn gwledydd paganaidd: (adj.) cenhadawl
- MÍSSIVE, (adj.) ergydiol, a ellireidaflu
- MIST, (s.) niwl, caddug, tARTH
- MISTÁKE, (v. a.) camgymmeryd, camsynied, cyfeiliorni: (s.) camsyniad, camgymmeriad, amryfusedd
- MÍSTRESS, (s.) meistres, cymmones
- MÍSTRÚST, (s.) pryder, drwg dyb: (v. a.) gwangredu, drwgdybið
- MÍSTRÚSTFUL, (adj.) drwgdybus
- MÍSTY, (adj.) niwlog, cymmylog
- MISUNDERSTÁND, (v. a.) camddeall, camsynied, camddirnad
- MÍSUNDERSTANDING, (s.) anghytundeb, amrafael, amryfusedd, camsyniad, camddealliad, anghydfod
- MISÚSAGE, (s.) camarfer, amharch
- MÍSUSE, (v. a.) camarferyd, camarfer, amharchu, camdrin
- MITE, (s.) gwyfyn, llwyg, gwyddon
- mymryn—hatling, Marc xii. 42.
- MÍTIGATE, (v. a.) lliniaru, llonyddu, esmwythâu, ysgafnhau
- MITIGÁTION, (s.) esmwythad, llonyddiad, ysgafnhad, dofiad
- MÍTRE, (s.) cap esgob, penguwch offeiriad, capan côr, meitr
- MITTENS, (s.) dyrnfol, dyrnfolau, menyg benywod heb fysedd iddynt
- MÍTTIMUS, (s.) carchar-warrant
- MIX, (v. a.) cymmysgu, dyfysgu
- MÍXTURE, (s.) cymmysg, cymmysgedd, cymmysgiad
- MÍZ-MAZE, (s.) edr. *Maze*
- MÍZZEN, (s.) hwylbren ar ben ol llong
- MOAN, (v.) galaru, alaethu, cwyno, tolach: (s.) galar, cwynfan, alaeth
- MOAT, (s.) ffos, clawdd, cylchffos
- MOB, (s.) y werin, y cyffredin bobl—terfysglu, mileinlu—cap benyw
- MÓBBISH, (adj.) gwael, isel
- MOBÍLITY, (s.) serfyllrwydd, anwastadrwydd, anwadalwch
- MOCK, (v. a.) gwatwor, gwawdio, cytgam, twyllo, Barn. xvi. 13, 15: (s.) gwatwor, gwawd, gwatworgerdd: (adj.) ffugiol, twyllodrus
- MÓCKERY, (sub.) gwatwor, gwawdiaeth, siomiant, gwatworgerdd
- MODE, (s.) modd, gwedd, dull, sut, ffunud, ffordd, arfer, trefn
- MÓDEL, (sub.) siampl, copi, mold, darluniad, llun: (v. a.) darlunio, ffurfio, llunio, moldio, cynllunio
- MÓDERATE, (adj.) cymhedrol, cymmesurol, rheolus: (v. a.) llywodraethu, rheoli, cymhedroli, cymmesuro, tymheru, arafu, llonyddu
- MODERÁTION, (sub.) arafwch, cymmesurwydd, cymhedrolder
- MODERÁTOR, (sub.) llywodraethwr, rheolwr, canolydd, cymhedrolwr
- MÓDERN, (adj.) diweddar, newydd
- MÓDEST, (adj.) moddus, medrus, cymhedrol, diwagsaw, diymffrost, mûl, cywilyddgar, diwair
- MÓDESTY, (s.) cymhedrolder, moddusrwydd, gorchwyledd, diwagsawrwydd, gostyngeddwydd, mulder, diweirdeb, cyrchwyledd
- MÓDICUM, (s.) ychydig, tipyn bach
- MODIFICÁTION, (s.) ffurfiad, lluniad
- MÓDIFY, (v. a.) ffurfio, cyfnewid dull peth, dullio, agweddu, cymmesuro
- MÓDISH, (adj.) ffurfiol, moddus

MÓDISHNESS, (s.) ffurfioldeb
 MÓDULATE, *in music*, (v. a.) newid allwedd, peroriaethu, cynghaneddu
 MODULÁTION, (s.) cynghanedd, cytgerdd, cywraint sain, neu lais
 MÓDUS, *in law*, (s.) rhoddiad arian yn lle degwm, tâl yn lle degwm
 MOHÁIR, (s.) edau o flew camel, neu greadur arall, edau flew
 MOIDÓRE, (sub.) dryll o arian bath Portugal, o werth 27 swllt
 MÓIETY, (s.) hanner, rhan, hannereg
 MOIL, (v.) trafferthu, ffwdau
 MOIST, (adj.) llaith, ynwst, iraidd
 MÓISTEN, (v. a.) mwydo, gwneuthur yn llaith, lleithio, gwlychu
 MÓISTURE, (s.) lleithder, irder, sudd
 MOLÁSSES, (s.) gwaddodion siwgr
 MOLE, (s.) man geni, siamp—gwadd.—*Mole-catcher*, gwaddwr.—*Mole-hill*, pridd y wadd, twmpath y wadd
 MOLEST, (v. a.) blino, aflonyddu, gofidio, trallodi, poeni, dygnu, sarhau
 MOLESTÁTION, (sub.) aflonyddwch, trabludd, blinder, gofid, anesmwythder, trallod, dygnedd
 MÓLLIENT, (adj.) yn meddalhau, a feddalha, lliniarol, llonyddol
 MOLLIFICÁTION, (sub.) meddalhad—dylofiad, esmwythâd, tyneriad
 MÓLLIFY, (v. n.) meddalu, meddalahau, ystwytho, tyneru, llonyddu
 MÓLTEN, (adj.) tawdd, toddedig
 MÓLY, (s.) garlleg gwylltion
 MOME, (s.) delfi, drel, penbwl
 MOMENT, (s.) moment, munud, meityn—pwys, cyfrif, canlyniad
 MOMENTÁNEOUS, } (adj.) trangced-
 MÓMENTARY, } ig, ni pheri ond ychydig, cythrymawl, diflanedig
 MOMÉNTOUS, (adj.) pwysig, pwysfawr, dwys-ganlyniadol
 MÓNACHAL, (adj.) mynachaidd
 MÓNARCH, (sub.) archdeyrn, mychdeyrn, penadur, unben, teyrn
 MÓNARCHY, (s.) unbenaeth, teyrnas
 MONASTERY, (s.) mynachlog
 MONÁSTIC, MONÁSTICAL, (adj.) yn perthyn i fynach, mynachaidd
 MÓNDAY, (s.) dydd llun, duw llun
 MÓNEY, (s.) arian, mw nai, ariant.—*Money-scrivener*, un a godo arian dros arall.—*Moneywort*, y canclwyf
 MÓNEYED, (adj.) ariannawg
 MÓNGER, (s.) masnachwr, gwerthwr

MÓNCREL, (adj.) cymmysgryw
 MONÍTION, (s.) rhybudd, cynghor
 MÓNITOR, (s.) rhybuddiwr, cynghorwr, cyfarwyddwr
 MÓNITORY, (adj.) a rybuddio, a gynghoro, rhybuddiawl
 MONK, (sub.) mynach, manach.—*Monk-fish*, maelgi
 MÓNKEY, (s.) math o ab, neu eppa
 MÓNMOUTh, (s.) Mynwy, tre Fynwy, Aber-mynwy
 MONÓCULAR, (adj.) anllygeidiog
 MÓNODY, (s.) cywydd tosturiol, marwnad, cerdd a gano un wrtho ei hun, galar-gân, cywydd unllais
 MONOGAMIST, (s.) un-wreigydd
 MONOGRAM, (sub.) llythyren yn lle gair, neu amryw lythyrenau dechreuol yn lle amryw eiriau, llythyr-air, llythyr-nôd, llythyr, glwm
 MONÓMACHY, (s.) ornest, ymladd rhwng dau, ymladd benben
 MONÓPOLIST, (s.) un a f'o â'r unig awdurdod ganddo i werthu peth
 MONOPOLÍZE, (v. a.) cael yr awdurdod i werthu yn ei allu ei hun yn unig, digyfran edwica
 MONOSYLLABLE, (s.) gair un sillaf
 MONÓTONY, (s.) un tón, un doniad
 MONSOON, (s.) gwynt sydd yn chwythu yr un ffordd am chwech mis, gwynt tymhoraidd
 MÓNSTER, (sub.) anghenfil, peth afluniaidd, anferth, dygionus, cynfil
 MÓNSTROUS, (adj.) anghenfilaidd, aruthr, creulon, cynfilaidd
 MÓNTGOMERY, (s.) Trefaldwyn
 MONTH, (s.) mis, misgwaith
 MÓNTHLY, (adj.) misol, bob mis
 MÓNUMENT, (s.) cof am ryw beth, megis maen bedd, cof-arwydd
 MONUMÉNTAL, (adj.) coffaol
 MOOD, (s.) tymher, hwyl, modd
 MOON, (s.) lleuad, lloer, y ganaid
 MOÓNSHINE, (s.) goleu-leuad
 MOONWORT, (s.) llysiâu'r lloer
 MOOR, (sub.) morfa, rhos—dyn dâ, blomon: (v. a.) angori
 MÓORING, (s.) angorfa
 MÓORISH, MÓORY, (adj.) corsog
 MOOSE, (s.) math o anifail yn America, â phen fel carw, ond yn droed-drwm i redeg
 MOOT, (v. a.) dadleu, arferyd i ymddadleu, ffug-ddadleu

- MOP**, (s.) mopa, mop, ysgubell eddi
MOPF, (s.) begegwr, diogyn : (v. n.) bod yn ddiog—penddaru
MÓRAL, (adj.) bucheddol, moesol : (s.) addysg, casgliad oddiwrth chweil
MORÁLITY, (s.) moesoldeb
MÓRALS, (s.) moesau, ymarweddiad, ymddygiad ; dyledswyddau
MORÁSS, (s.) cors, signen, mignen
MORBÍD, (adj.) clwyfus, heinus, claf, afiach, clefydlyd, heintiol
MORDÁCIUS, (adj.) a fratho â dannedd, neu â cholyn—llym-eiriog
MORE, (adj.) mwy, ychwaneg, rhagor
MOREÓVER, (adv.) yn mhellach
MÓRLING, (s.) gwlan llwdu marw
MORN, **MÓRNING**, (s.) boreu, bore
MORÓSE, (adj.) gwrthnysig, sarug, anynad, anhynaws, drygnawsus
MORÓSENESS, (s.) drygnaws, anynadrwydd, drwg-naturiaeth, gwrthnysigrwydd, sarugrwydd
MÓRROW, (s.) y foru, y bore nesaf, tranoeth.—*To morrow*, y foru, eforu.—*The day after to-morrow*, trenydd, tradwy
MORSE, (s.) y mor-farch
MÓRSEL, (s.) tamaid, safnaid, bochaid
MÓRTAL, (adj.) marwol, trangedig, angeuol : (s.) dyn
MORTÁLITY, (s.) marwolder—naturddynol, angeuolrwydd. "*Mortality cannot bear it.*" Dryden.
MÓRTAR, (s.) mortar, cymrwd, simant—llestr i guro peth ynddo
MÓRTGAGE, (s.) gwystl, attafaelaeth, marw-wystlad : (v. a.) gwystlo
MÓRTIFICÁTION, (s.) marwhad—gofid, dolur, poen, siomedigaeth
MÓRTIFY, (v.) marwhau—gofidio, mallu, marw-lygru
MÓRTISE, (s.) rhwyll, mortais
MÓRTMAIN, (sub.) tir anaralladwy, neu na ellir ei werthu, tir eglwys
MÓRTUARY, (s.) rhodd at eglwys
MOSAIC, (adj.) perthynol i Moses, neu Moesen, moesenaidd.—*Mosaic dispensation*, goruchwyliaeth Moesen.—*Mosaic work*, brith-waith mewn palmant, &c.
MÓSQUE, (s.) teml Mahomet
Moss, (s.) mosogl, migwyn, callodr
MÓSSY, (adj.) mwsoglyd, mwswn
MOST, (adj.) mwyaf, amlaf
MOTE, (s.) brycheuyn, ffws
MOTH, (s.) gwyfyn, pryfyn dillad
MÓTHER, (s.) mam, mamwys.—*Mother in law*, mam y'nghyfraith, llysfam, elltrewen, mam wen, chwegr.—*The mother*, y bru, y famog, clefyd y fam.—*Mother-tongue*, mam-iaith, prif-iaith.—*Motherwort*, llysiâu'r fam
MÓTHERLESS, (adj.) difam, amddifad
MÓTHERLY, (adj.) mamol, mamaidd
MÓTHERY, (adj.) gwaddodlyd
MÓTION, (s.) symudiad, ysgydwad, cynnwrf, cyffro, cynhygiad
MÓTIVE, (s.) achos, achlysur, anogiad, egwyddor, cynhyrfaid
MÓTELY, (adj.) brychlyd, mwltai
MÓTTO, (s.) arwydd-ysgrifen, arwydd, ymadrodd a'sgrifeniwr ar beth
MOVE, (v.) ymmod, cynhyrfu, cyffroi, symud, mudo, cymhell
MÓVEABLE, (adj.) symudol
MÓVEABLES, (s.) dodrefn, moddion
MÓVEMENT, (s.) symudiad, cyffroad—rhanau cloc, neu orlais
MÓVING, (adj.) tosturiol, galarus
MOULD, (sub.) mold—daear : (v. a.) ffurfio, llunio—moldio, tyllio
MÓULDER, (v.) darfod, troi yn bridd
MÓULDINESS, (sub.) llwydni, llwydedd, egrwydd
MÓULDING, (s.) ceudod mewn carreg, neu bren, addurn dalaith
MÓULDY, (adj.) llwyd, mws
MOULT, (v. n.) colli pluf, &c.
MOUNCH, (v. a.) cnoi, bwyta
MOUND, (s.) clawdd, gwarchglawdd, moelglawdd : (v.) amgloddio
MOUNT, (v.) dyrchafu, myned ar gefyl : (s.) crug-fryn, twmpath
MÓUNTAIN, (s.) mynydd, bryn, bre
MOUNTAINEER, (s.) mynyddwr
MOUNTAINOUS, (adj.) mynyddig
MÓUNTÉBANK, (s.) crwydr-feddyg, meddyg pen twyn—gwag-fostiwr
MOURN, (v.) galaru, arwyo
MÓURNFUL, (adj.) galarus, trist
MÓURNING, (s.) galar, tristwch—dillad galar, galarwisg, gwrwmdy
MOUSE, (s.) llygoden, llyg, twrlla
MOUTH, (s.) genau, safn
MÓUTHFUL, (s.) tamaid, safnaid
MÓUTHLESS, (adj.) dienau
Mow, (v. a.) lladd gwair, neu fyd â phladur : (s.) dâs, mwdwl, beisgaw
MÓWER, (s.) pladurwr, pladuriwr

- MUCH**, (adj.) llawer, mawr, aml, lliosog. — *As much*, cymmaint. — *Much the same*, agos yr un. — *Much like*, tra thebyg. — *Too much*, gormod, gormod. — *Make much of it*, gwna yn fawr o hono
- MUCID**, (adj.) llwyd, mws, llysog
- MUCILAGE**, (s.) llysnafedd, sudd
- MUCK**, (s.) tail, tom, gwrtaith
- MUCKENDER**, (s.) llaw-liain
- MUCKHILL**, (s.) tomen, crug o faw
- MUCKINESS**, **MUCKISHNESS**, (s.) allendid, baweidd-dra, brynti
- MUCKLE**, (adj.) llawer, mawr
- MUCK SWEAT**, (s.) mawr chwys
- MUCK-WORM**, (s.) pryf y domen: *fig.* cybydd, cribyn was, cerlyn
- MUCKY**, (adj.) aflan, atgas, ffiadd
- MUCOUS**, (adj.) llysnafeddog
- MUD**, (s.) llaid, llaca, baw, tom
- MUDDLE**, (v. a.) diwyno: *fig.* gwn-euthur yn hanner meddw
- MUDDY**, (adj.) lleidiog, tomlyd—niwlog, tywyll, afloyw, plwca
- MUFF**, (s.) peth i gadw dwylaw yn wreſog yn y gauaf, dyrn-dorch
- MUFFIN**, (s.) math o deisen
- MUFFLE**, (v. a.) pennori, moledu, mwfflo—cuddio, celu—baldordd
- MUFFTI**, (s.) arch-offeiriad y Maho-
- MUG**, (s.) cwpan [metaniaid
- MUGGY**, (adj.) llaith, llwydlyd
- MULATTO**, (s.) dyn y byddo ei dad a'i fam o wahanol liw, sef un yn ddu a'r llall yn wyn; mul-ddyn
- MULBERRY**, (s.) morwydden
- MULCT**, (v. a.) ffinio, fforffetu, dirwyo: (s.) ffin, fforffed, dirwy
- MULE**, (s.) mul: *pl.* mulod
- MULIÉBRITY**, (s.) gwreigdra, gwreigeidd-dra, gwreigod
- MULL**, (v. a.) claiaru, neu ferwi gwin
- MULLAR**, (s.) careg falw, maliedydd
- MULLEIN**, (s.) y dew banog, y banog hanner-pan, tapr dunos, tapr Mair, sircyn y melinydd, dail y melfed, elust y fuwch, clust y tarw, canwyll yr adar
- MULLOCH**, (s.) sorod: *edr.* *Rubbish*
- MULSE**, (s.) bragawd, melwin
- MULTÁNGULAR**, (adj.) amlgonglog
- MULTIFORM**, (adj.) amryddull, aml-ddull, amrylun, amrywedd
- MULTILÁTERAL**, (adj.) aml-ochrog
- MULTIPÁRTITE**, (adj.) lliawsranog
- MULTIPLÍABLE**, (adj.) a ellir ei amlhau, a'i 'chwanegu, lliosogadwy
- MULTIPLICAND**, (sub.) y nifer i'w lliosi mewn rhifyddiaeth
- MULTIPLICÁTION**, (sub.) lliosogiad, anghwanegiad, mwyedigaeth
- MULTIPLICÁTOR**, (s.) lliosogwr
- MULTIPLICÍTY**, (s.) lliosogrwydd
- MULTIPLÍER**, (s.) lliosogwr
- MÚLTIPLY**, (v.) lliosi, amlhau, mwyhau, lliosi, dybwyo
- MULTIPÓTENT**, (adj.) mawr alluog
- MÚLTITUDE**, (s.) lliaws, llios, llu, tyrfa, rhawd. lliosogrwydd, amllder
- MUM**, (s.) math o ddiod a wneir o frág gwenith a cheirch, &c.: (interj.) ust, taw â sôn
- MÚMBLE**, (v. n.) dywedyd dan ddannedd, sibrwd, grydian, mwngial
- MUMP**, (v. a.) cnoi, cardota
- MÚMPER**, (s.) cardodyn, bolerwr
- MUMPS**, (s.) digofaint, lliodiogrwydd dirgel y pŵd, y bensach
- MUNCH**, (v. a.) cnoi, bwyta
- MÚNDANE**, (adj.) bydol, bydawl
- MÚNDATORY**, (adj.) a lanhao
- MÚNGREL**, (s.) cymmysg-ryw
- MUNÍCIPAL**, (adj.) breiniol
- MUNIFÍCENCE**, (s.) haeledd, haelioni, haelder, cedrwydd-der
- MUNIFÍCENT**, (adj.) hael, haelionus
- MÚNIMENT**, (s.) amddiffynfa, diogelfa, amddiffyn
- MUNÍTION**, (s.) diffyn-waith
- MÚRAL**, (adj.) a berthyn i fur
- MÚRDER**, (s.) llofruddiaeth, lladdiad dyn, mwrn, murndwrn, mwrdd-dra: (v. a.) llofruddio, lladd, dyhennyddio, cyflafanu—dystrywio
- MÚRDERER**, (s.) llofrudd, mwrddrwr
- MÚRDEROUS**, (adj.) llofruddaidd
- MURK**, (s.) cibyn, plisgyn
- MÚLLET**, (s.) hyrddyn, mingrwn
- MÚRMUR**, (s.) murmur, grwgnach, manson, tuchan, gorunad: (v. n.) murmur, grwgnach, manson, grydian
- MÚRMURER**, (s.) grwgnachwr
- MÚRRAIN**, (s.) chwaren, cornwyd, y pla ar anifeiliaid, y clefyd du
- MÚRREY**, (adj.) rhyddgoch, cochtywyll, gwineu-lwyd, gwineu
- MÚRRION**, (s.) helm, penwisg
- MÚSCADEL**, **MÚSCADINE**, (s.) math o rawn a gwin peraidd
- MÚSCLE**, (s.) cyhyr, cyhyr-glwm,

- gewyn, gwythi—math o gragen-bysg, misglen: *pl.* misgl
- MÚSCULAR**, (adj.) cyhyrawl
- MÚSCULOUS**, (adj.) cyhyrog
- MUSE**, (s.) dwysfyfyrdod—cerdd—duwies dysg: (v. n.) myfyrio, ystyried, meddyliaid, dwys ystyried
- MÚSES**, (s.) naw duwies y dysg, neu y gerdd, duwiesau barddoniaeth
- MUSEUM**, (sub.) trysorfa cywreinarwydd, amgueddfa, cuedd-gell
- MUSHROOM**, (s.) madarch, bwyd y llyffaint, caws y llyffaint, bwyd ellyllon, bwyd y boda.—*Phalloide*, or *stinking mushroom*, y gingron
- MÚSIC**, (s.) miwsig, cerdd, cywyddoliaeth, peroriaeth, cerddoriaeth
- MÚSICAL**, (adj.) cynghaneddol, perseiniol, cerddgar, cynghaneddawl
- MUSICIAN**, (s.) cerddor, clerwr, can-
- MUSK**, (s.) mwsg [iadydd
- MÚSKET**, (s.) gwn llaw, byr-ddryll
- MÚSKETÉER**, (s.) mwsgedwr [mwsged
- MÚSKETÓON**, (s.) gwn byr llydan
- MUSKMELON**, (s.) pompiwn pêr
- MÚSKY**, (adj.) peraroglaidd
- MÚSLIN**, (s.) defnydd tég o gotwm
- MUSROL**, (s.) trwyn ffrwyn
- MÚSSULMAN**, (s.) un o fydd, neu gred Mahometanaidd
- MUST**, (v. imper.) dir yw, mae yn rhaid: (s.) newydd win, diod newydd, diod yn yr îl
- MÚSTÁCHES**, (s.) trawswch, trawswych, y farf ar y wefus uchaf
- MÚSTARD**, (s.) mwstard, cethw
- MÚSTER**, (v.) golygu byddin, crynhoi yn nghyd, mwstrio: (s.) dysgwyliad dros fyddin, cofrestr o fyddinoedd a edrychwyd drostynt.—*Muste-book*, llyfr yn mha un y dodir i lawr enwau milwyr.—*Muste-roll*, rhifrestr byddinoedd
- MÚSTINESS**, (s.) llwydni, drygsawrwydd, mws, mysni
- MÚSTY**, (adj.) llwyd, drygsawrus, drewllyd, llwydlyd
- MÚTABÍLITY**, (sub.) newidiolder, anwadalwch, anwastadrwydd
- MÚTABLE**, (adj.) newidiol, cyfnewidiol, anwadal, anwastad, trofaus
- MÚTÁTION**, (s.) cyfnewidiad, newidiad
- MUTE**, (s.) mudan: (adj.) mud, tawedog, aflafar, dilafar, tawedawg
- MUTES**, (s. pl.) llythyrenau mudion—math o alarwyr mewn angladdau
- MÚTILATE**, (v. a.) anafu, anurddo
- MÚTILÁTION**, (sub.) anafiad, toriad ymaith, anffurfiad, hacriad
- MÚTINÉER**, (s.) cynhyrfwr terfysg ac anghydfod, terfysg-godwr
- MÚTINOUS**, (adj.) terfysgus, ymrysongar, gwrthryfelgar, terfysglyd
- MÚTINY**, (s.) terfysg, gwrthryfel, ymryson: (v.) gwrthryfela, codi yn erbyn gwyr mewn awdurdod
- MÚTTER**, (v. n.) murmur, grwgnach
- MÚTTERER**, (s.) grwgnachwr
- MÚTTON**, (s.) cig gwedder, cig maharen, cig llwdn dafad—manllwdn
- MÚTUAL**, (adj.) cyfnewidiol, ar gyfnewid, o'r ddwy ochr—cyd
- MÚTUALLY**, (adv.) ar gylch, ar gyfnewid, o bob ochr
- MÚZZLE**, (v. a.) pennori, rhwymo trwyn: (s.) genau, safn, penfar
- MY**, (pron.) mau, fy, eiddof
- MY'RIAD**, (s.) myrdd, myrddiwn
- MYRRH**, (s.) myrr: (adj.) myrlllyd
- MY'R TLE**, (s.) myrtwydd, myrt
- MYSELF**, (pron.) mi (myfi) fy hun
- MYSTAGOGUE**, (s.) dehonglydd dirgelion crefyddol
- MYSTÉRIOUS**, (adj.) dirgel, tywyll
- MY'STERY**, (s.) dirgelwch, dirgeledd—cyfriniaeth—crefft, galwad
- MYSTIC**, (s.) dychymygwr dirgelion, cyfriniolwr
- MY'STIC**, **MY'STICAL**, (adj.) tywyll, dirgel, cuddiedig, cyfrinol
- MYTHÓLOGIST**, (s.) deonglwr chwedlau yr hên baganiaid
- MYTHÓLOGY**, (s.) hypsisiad chwedlau, deongliad damhegion

N.

- N** **FEL** byr-nod, a saif am am-ryw eiriau; megis N. S. *New Style*, y Cyfrif newydd.—N. B. *Nota Bene*, daliwch sylw.—N. W. *North west*, y Gogledd-orllewin: ac No. *Number*, rhif
- NAB**, (v. a.) dal heb wybod
- NÁDIR**, (s.) y pwynt sydd yn un-iawn gyferbyn a'n traed
- NAG**, (s.) ceffyl, cryn-farch
- NAIL**, (s.) hoel, hoelen—ewin—yr unfed ran ar bymtheg o lathed: (v. a.) hoelio, cethru
- NÁKED**, (adj.) noeth, llwm, llymsi
- NÁKEENESS**, (s.) noethni, llymder
- NAME**, (s.) enw: (v. a.) enwi
- NÁMELESS**, (adj.) dienw, anenwog
- NÁMELY**, (adv.) sef, sef yw hyny, yn enwedigol, wrth ei enw
- NÁMESAKE**, (s.) un o'r un enw
- NANTWICH**, (s.) yr Heledd wen
- NAP**, (s.) hun—ceden, casnach: (v. a.) cysgu, bod yn gysglyd
- NAPE**, (s.) gwegil, gwar
- NÁPKIN**, (sub.) napcin, Ioan xx. 8. Iliain, cedaflen, llawliain
- NÁPLESS**, (adj.) digeden, digasnach
- NÁPPY**, (adj.) cedenawg, casnachog.—*Nappy ale*, cwrw cryf
- NARCOTICS**, (sub.) cyffyrïau i beri cws, a thynu ymaith y teimlad
- NÁRRABLE**, (adj.) traethadwy
- NARRÁTION**, **NÁRRATIVE**, (s.) hanes, traethiad, traethawd, mynag, mynegiad, adroddiad, copinod
- NÁRRROW**, (adj.) cul, cyfyng, caeth: (v. a.) culhau, caethiwo, cyfyngu
- NÁRRROWNESS**, (s.) cyfyngder
- NÁSTINESS**, (s.) budreddi, brynti, aflendid, aflanweithdra, budredd
- NÁSTY**, (adj.) cas, ffiائد, budr, brwnt, aflan, swga
- NÁTAL**, (adj.) genedigol, anianol
- NATÁTION**, (s.) nawf, nosiad
- NÁTION**, (sub.) cenedl, cenhedlaeth, gwlad, cenel, ciwdod
- NÁTIONAL**, (adj.) cenhedlawl, teyrnasol, cenhedlaethol, ciwdodawl
- NÁTIVE**, (adj.) genedigol, naturiol, cynhenid: (s.) priodor, ciwdawdwr
- NATÍVITY**, (s.) genedigaeth
- NÁTURAL**, (adj.) naturiol, anianol, wrth naturiaeth, cynhenid
- NÁTURALIZE**, (v. a.) breinio, rhoddi braint brodolion i ddyeithraid—gwneuthur yn naturiol
- NÁTURALLY**, (adv.) yn naturiol
- NÁTURE**, (s.) natur, naturiaeth, anian
- NÁVAL**, (adj.) llyngesol, a berthyn i longau, morawl, llyngesawl
- NAVE**, (s.) bôth, bwl rhod—canol eglwys, corff eglwys
- NÁVEL**, (s.) bogail, y canol
- NAUGHT**, (adj.) drwg, drygionus
- NAUGHTINESS**, (s.) drygioni, brynti
- NÁVICABLE**, (adj.) hylong, mordwyol
- NÁVIGATE**, (v.) hwylio, mordwyo
- NAVIGÁTION**, (s.) mordwyad, mordwyaeth, llongwriaeth, morwriaeth
- NAVIGÁTOR**, (s.) mordwywr, morwr
- NÁUSEATE**, (v.) gwrthwynebu
- NÁUSEOUS**, (adj.) gwrthwyneblyd
- NÁUSEOUSNESS**, (s.) ffeiddrwydd
- NÁUTICAL**, (adj.) a berthyn i long, neu forwyr, llongwriaethol
- NÁVY**, (s.) llynges, llu môr
- NAY**, (adv.) nage, nac, nid felly
- NEAL**, (v. a.) tymheru trwy wres
- NEAP**, (adj.) isel, trai, treiawl
- NEAR**, (prep. & adj.) agos, cyfagos, gerllaw, eiddwg, eiddwng
- NÉARNESS**, (s.) nesder—cybydd-dra
- NEAT**, (sub.) eidion: *pl.* eidionau: (adj.) dillyn, glân, hardd, teg, tlws
- NÉATNESS**, (sub.) tegwch, hoywder,
- NEB**, (s.) pig, trwyn [tlysní
- NÉCESSARIES**, (s.) angenrheidiau
- NÉCESSARY**, (adj.) angenrheidiol, rheidiol, anhepgor, rhaid
- NECESSITOUS**, (adj.) anghenus, tlawd
- NECÉSSITY**, (s.) angenrheidrwydd, angenrhaid, rhaid, angen, eisiau
- NECK**, (s.) gwddf, gwddwg, mwnwgl
- NÉCKCLOTH**, (s.) gwddf-wisg, clwtyn gwddf, cadach gwddf
- NÉCKLACE**, (sub.) torch mwnwgl, gwddf gadwyn, gwddf-addurn
- NÉCROMANCER**, (s.) dewin
- NÉCROMANCY**, (s.) dewiniaeth, dewindabaeth trwy ymddyddan â'r meirw, y gelfyddyd ddu

- NÉCTAR**, (s.) diod y duwiau, yr hon, pwy bynag a'i hyfai, fyddai anfar-
- NÉCTARINE**, (adj.) melus [wol]
- NEED**, (s.) angenrheidrwydd, angen: (v.) bod mewn eisiau, bod âg eisiau
- NÉEDFUL**, (adj.) angenrheidiol
- NÉEDINESS**, (s.) angen, rhaid, eisiau,
- NÉEDLE**, (s.) nodwydd [tlodi]
- NÉEDLE-WORK**, (s.) gwaith nodwydd
- NÉEDLESS**, (adj.) afreidiol
- NÉEDY**, (adj.) rheidus, tlawd, ang-
- NEESE**, (v. n.) trewi [henog]
- NEFARIOUS**, (adj.) drygionus, anfad, echryslon, melldigedig, ysgeler
- NEGATION**, (s.) nâg, naghad, pall, gwâd, negyddiaeth, nacâd
- NÉGATIVE**, (adj.) nacâol: (s.) negydd
- NÉGATIVELY**, (adv.) yn nacâol
- NEGLECT**, (v. a.) esgeuluso, dibrisio: (s.) esgeulusdra, diofalwch, gwall, gwallusdra, esgeulusiad
- NEGLECTFUL**, (adj.) esgeulus, diofal
- NÉGLIGENCE**, (s.) gwallusdra, esgeulusdra, diofalwch, anofalwch
- NÉGLIGENT**, (adj.) esgeulus, gwallus
- NEGOTIATE**, (v. a.) negeseua, masnach, marsianda, gorchwyllo
- NEGOTIATION**, (s.) masnach, marsiandaeth, negeswriaeth, cynnadledd
- NÉGRO**, (s.) dyn du, blwmon
- NEIGH**, (v. n.) gweryru, gweryrad
- NÉIGHBOUR**, (s.) cymmydog
- NÉIGHBOURHOOD**, (s.) cymmydogaeth
- NEIGHING**, (s.) gweryrad
- NÉITHER**, (conj.) na, nac, ychwaith: (adj.) nid yr un o'r ddau
- NEMINE-CONTRADICENTE**, (adv.) yn ddiwrthwynebiad, yn unfarn
- NEOMENIA**, (sub.) y newydd-loer, gŵyl y newydd loer
- NEOPHYTE**, (sub.) un newydd-blau, dysgybl ieuangc
- NEOTÉRIC**, (adj.) newydd, diweddar
- NÉPHEW**, (s.) nai: *pl.* neiaint
- NERVE**, (s.) gewyn, gŷeuynd
- NÉRVELESS**, (adj.) gwan, egwan
- NÉRVOUS**, (adj.) gewynog, gŷeulyd, cefnog, cryf, nerthog, cadarn
- NESS**, (s.) penrhyn, penfro, pentir
- NEST**, (s.) nyth: (v. a.) nythu
- NÉSTLE**, (v. n.) nythu, trigo, cyfanneddu, ymgeleddu, rhagnythu
- NET**, (s.) rhwyg, balleg, ballegrwydd
- NÉTHER**, (adj.) is, iselach
- NÉTHERMOST**, (adj.) iselaf, isaf
- NÉTTLE**, (s.) danadlen: *pl.* danadl: (v. a.) symbylio, pigo, annog, cymhell, cynhyrfu.—*Dead nettle*, danhadlen ddall, danhadlen farw.—*Hemp dead nettle*, yr erw boeth
- NETWORK**, (s.) gwaith rhwyd
- NÉVER**, (adv.) erioed, byth
- NEVERTHELESS**, (adv.) er hyn, etto, eithr, anllai, er hyn oll
- NÉUTER**, **NÉUTRAL**, (adj.) na'r naill na'r llall, nid yr un o'r ddau
- NEUTRALITY**, (s.) anmhleidgarwch
- NEW**, (adj.) newydd, diweddar, îr, gwy-
- NÉWLY**, (adv.) yn newydd [ryf]
- NÉWNESS**, (s.) newydd, der, newydddeb, newyddrwydd
- NÉWPORT**, *in Pembrokeshire*, (s.) Trefdraeth
- NEWS**, (s.) newydd, newyddion
- NÉWSMONGER**, (s.) dygwr newyddion — gwerthwr papurau newyddion
- NÉWSPAPER**, (s.) papur newydd
- NEWT**, (s.) budrchwilen, genau goeg
- NÉWYEAR'S DAY**, (s.) dydd calan
- NÉWYEAR'S-GIFT**, (s.) calenig
- NEXT**, (adj.) agosaf, nesaf
- NIB**, (s.) pig, blaen pin ysgrifenu
- NÍBBLE**, (v.) cnoi yn esmwyth, hwyta yn llonydd: *fig.* beio, cablu
- NICE**, (adj.) cywraint, manol—mwythus, destl, destlus, cynnil
- NÍCENESS**, (s.) cywreinrwydd, manylrwydd—destlusrwdd
- NÍCETIES**, (s.) ammheuthunion
- NÍCETY**, (s.) manylrwydd
- NICHE**, (s.) ceudod i osod delw ynddo
- NICK**, (s.) rhigol, bwllch: (v. a.) bylchu, rhintachu, rhygn-dori
- NÍCKNAME**, (s.) llysenw
- NIECE**, (s.) nith [crinwas]
- NÍGGARD**, (s.) cybydd, bawddyn,
- NÍGGARDLINESS**, (s.) cybydd-dod
- NÍGGARDLY**, (adj.) cybyddlyd
- NIGH**, (adj.) agos, cyfagos: (prep.) yn agos, yn ymyl, gerllaw
- NÍGNESS**, (s.) nesder, agosrwydd
- NIGHT**, (s.) nos.—*To night*, heno
- NÍGHTINGALE**, (s.) ëos, ëaws
- NÍGHTLY**, (adv.) o hyd nos, beunos, bob nos: (adj.) nosol
- NÍGHTMAN**, (s.) carthwr geudai
- NIGHT-RAVEN**, (s.) aderyn y corff
- NÍGHTWALKER**, (sub.) nos-gerddwr, gwilliad—heol-ferch, putain
- NÍGHTWARD**, (adv.) tu a'r nos

- NÍ'GRESCENT**, (adj.) yn tywyllu
NILL, (v. a.) anewyllysio, pallu, gwrthod, nagu. — *Will they, mill they*, er eu bodd, neu eu hanfodd
NIM, (v.) chwiw-ladrata
NÍMBLE, (adj.) buan, cyflym, clau, gwisgi, bywiog, buandroed
NÍMBLENESS, (s.) buanrwydd, cyflymder, bywiogrwydd
NÍNCOMPOOP, (s.) cadafael
NINE, (adj.) naw. — *Ninesfold*, nawplyg
NINETEEN, (adj.) pedwar ar bymtheg
NÍNETY, (adj.) pedwar ugain a deg
NÍNNY, **NÍNNYHAMMER**, (s.) penwan-ddyn, ffwlcyn, syber-geisiwr
NIP, (v. a.) tymmhigio, tori ymaith ág ewinedd, neu ddannedd—deifio,
NÍPPERS, (s.) gefail [poethi
NÍPPLE, (s.) bron, teth, diden
NIT, (s.) nedden: *pl.* nedd
NÍTID, (adj.) gloyw, dysglair
NÍTRE, (s.) nitr, math o halen
NÍTROUS, **NÍTRY**, (adj.) llawn nitr
NÍTTY, (adj.) neddog, llawn nedd
NÍVEOUS, (adj.) eiryog, llawn eira
NÍZY, (s.) delff, drel, cadafael
No, (adv.) na, nac, nad, nid, nage, naddo: (adj.) neb, neb rhyw
NOBILITY, (s.) bonedd, boneddigeiddrwydd, dyledogrwydd — boneddigion, dyledigion
NOBLE, (adj.) boneddig, dyledog, cynhwynol—rhagorol, ardderchog, godidog, hael, arwraidd: (s.) pendefig, gwr bonheddig — ffwring, neu chwech swllt ac wyth ceiniog
NÓBLEMAN, (s.) pendefig, gwr bonheddig, arglwydd, dyledog
NÓBLENESS, (s.) hynodrwydd, ardderchawgrwydd, rhagoriaeth
NÓBLESS, (s.) pendefigion
NÓBLY, (adv.) yn rhagorol, yn ardderchog, yn foneddawl, &c.
NÓBODY, (s.) neb, nebun, neb dyn
NÓCENT, (adj.) niweidiol, drygionus, argyweddus, euog
NÓCTURN, (s.) gweddi nosawl
NOCTÚRNAL, (adj.) nosawl, a berthyn i'r nos: (s.) deial nos
NOD, (s.) amnaid, awgrym, hep: (v.) amneidio, awgrymu; bod yn gysglyd
NÓDDLE, (s.) pen, gwegil, clopa
NÓDDY, (s.) hurthgen, drelyn
NODE, (s.) cwiwm, clwm, cwgn—y pwynt lle mae cylch y lleuad yn croesi cylch blynyddol yr haul
NÓGGIN, (s.) picyn, cwarter peint
NOISE, (s.) trwst, swm, dwndwr, nâd, rhwad, ynglef, twrwf, aedd, pawns: (v. n.) trystio, darstain, dadseinio
NÓISINESS, (s.) trwst, cri, diaspad
NÓISOME, (adj.) niweidiol, afiach
NÓISOMENESS, (s.) brynti, allendid, budreddi, ffeiddrwydd—drewiant
NÓISY, (adj.) trwstfawr, gwaeddgar, bloeddfawr, bloeddgar
NÓMBLES, (s.) perfedd carw
NOMENCLÁTURE, (s.) y weithred o ddywedyd enwau dynion, neu beththau—geir-lyfr, enw-lyfr
NÓMINAL, (adj.) enwol, yn unig mewn enw, galwedigawl
NÓMINATE, (v. a.) enwi, appwyntio
NOMINATION, (s.) enwad, appwyntiad, pennodiad, enwedigaeth
NOMINATIVE, (adj.) yn enwedigol.— *Nominative case*, yr achos enwedigol, enwedigaethydd, enwai
NONAGE, (s.) ieuengcyd, yr amser hyd yr oedran pwyntiedig trwy y gyfraith i un weithredu drosto ei hun
NONCE, (s.) dyben, amcan, bwriad
NONCONFORMIST, (s.) un ni chydffurfio â'r drefn sefydledig o addoliad, anghyddfurfiwr, ymneillduwr
NONCONFORMITY, (s.) anghyddfurfriad, ymneillduacth
NONE, (adj.) neb, nebun, dim
NONÉNTITY, **NONEXISTENCE**, (sub.) dihanfodedigaeth, an-fod
NONJÚROR, (sub.) yr hwn ni thwng ffyddlondeb i'r brenin, annhyngwr
NONPAREIL, (sub.) digymmar, enw rhyw afal, a math o argraff lythyren
NÓNPLUS, (s.) astrusi, neu anhawsdra, trwy ba un y mae dyn yn cael ei ddwyn fel na's gall na dywedyd, na gwneuthur mwy: (v. a.) dyrysu un fel na's gall ddywedyd mwy
NONRÉSIDENCE, (s.) absennoldeb o fywioliaeth eglwys, annhrgiant
NONRÉSIDENT, (s.) un ni thrigo yn y plwyf lle byddo ei fywioliaeth
NONRÉSISTANCE, (s.) anwrthwynebiad, diwrthrynedd
NÓNSENCE, (s.) afresymoldeb, dŵli, iaith ddisynwyr, ffladredd, ffoledd
NONSÉNSICAL, (adj.) afresymol, dŵl

- NÓN-SUIT**, (s.) gwrthodiad cynghaws-
edd, anhawl, hawl goll
NÓDLE, (s.) symlyn, hurthgen
NOOK, (s.) cornel, ongl, congl
NOON, **NÓONDAY**, (s.) hanner dydd,
canol dydd, canol-ddydd
NOOSE, (s.) byddag, cwlwm rhedeg-
og, magl : (v. a.) byddaglu, maglu
NOR, (conj.) na, nac
NORTH, (s.) gogledd : (adj.) gog-
leddawl, gogleddig. — *North-pole*,
pegwn y gogledd. — *North star*, se-
ren y gogledd — *North-Wales*, gog-
ledd Cymru, Gwynedd, Gwyndud,
Gwyndawd, Gwyndodydd. — *A*
North-Wales man, gwr o Wynedd,
Gwyndodyn. — *A North-Wales wo-*
man, Gwyndodes. — *North-Wales*
dialect, Gwyndodeg
NÓRTHERN, (adj.) gogleddol
NÓRTHWARD, (adv.) tu a'r gogledd
NORWICH, (s.) yr Heledd ddu
NORWAY, (s.) Llychlyn
NOSE, (s.) trwyn : (v.) trwyno
NOSEGAY, (s.) blodeu glwm
NOSLE, (s.) trwyn megyn
NÓSTOCK, (s.) chwydredd y sêr
NÓSTRIL, (s.) ffoen : *pl.* ffoenau
NOT, (adv.) na, nac, ni, nid, nis
NÓTABLE, (adj.) hynod, nodedig
NÓTABLENESS, (s.) hynodrwydd
NÓTARY, (s.) ysgrifenydd, nodiadur
NOTCH, (s.) bwich, rhygyn, rhint
NOTE, (s.) arwydd, marc—byrhad—
eglhurhad, esponiad—gweithred, neu
rwymedigaeth tan law un : (v. a.)
nodi, arwyddo, dal sylw—gosod i
lawr, llyfru, cof-nodi, sylwi
NÓTED, (adj.) nodedig, hynod
NÓTHING, (s.) dim, diddym
NÓTICE, (s.) sylw, rhybudd, copi-
nod, hyspysiad, hyspysrwydd
NOTIFICÁTION, (s.) hyspysiad, rho-
ddiad gwybodaeth, rhybuddiad
NÓTIFY, (v. a.) peri gwybod, hys-
pysu, mynegi, cyhoeddi
NÓTION, (sub.) tyb, meddwl, barn,
opiniwn, dychymmyg, rhith
NÓTIONAL, (adj.) dychymmygol,
tybiol, ffugiol, tybygawl
NOTÓRIOUS, (adj.) adnabyddus, am-
lwg, hyspys, hynod, carn
NOTÓRIOUSNESS, **NOTORÍETY**, (s.)
hynodrwydd, erchylldra
NÓTTINGHAM, (s.) Din Obant
NÓTWITHSTANDING, (conj.) er hyn,
etto, er, hagen, er hyn oll
NÓVEL, (s.) ffug-draethawd, hancs
ddychymmygol : (adj.) newydd
NÓVELTY, (s.) newydd-der
NOVEMBER, (s.) mis Tachwedd
NOUGHT, (s.) dim, dyddim
NÓVICE, (s.) newyddian, dyn an-
nysgedig, dechreuwr celfyddyd
NOVÍTIATE, (s.) newyddianaeth
NOUN, (s.) enw, gair. — *A noun sub-*
stantive, enw cadarn, sylwedd-air.
— *A noun adjective*, enw gwan,
ychwaneg air, ansodd-air
NÓURISH, (v. a.) meithrin, magu,
maethu, achlesu, porthi
NÓURISHMENT, (s.) maeth, magwr-
iaeth, meithrin, meithriniaeth, ym-
borth, lluniaeth, cynhaliaeth
Now, (adv.) yr awr hon, yn awr, yr
wan, bellach, weithian, y pryd hyn
NÓXIOUS, (adj.) niweidiol, adgywe-
ddus, euog, afiach, adwythig
NÓZEL, (s.) trwyn : (v.) trwyno
NÚBBLE, (v. a.) maethu, ffusto
NUCÍFEROUS, (adj.) a ddygo gnau
NÚDITY, (s.) noethni, noethder
NUGÁCITY, (sub.) gwag chwedlau,
ofer chwedl, coeg chwedliad
NÚGATORY, (adj.) ofer, gwag, arab-
aid, disylwedd, ffladr
NÚISANCE, (sub.) niweid, un peth a
f'o yn gwneud niweid, blin-beth
NULL, (v. a.) diddymu : (adj.) di-
rym, gwag, ofer, diddym, dyddim
NÚLLITY, (s.) diddymrwydd, di-
rymrwydd, gwendid, dimedd
NUMB, (adj.) marwaidd, syn, hurt
NÚMBER, (s.) nifer, rhif, rhifedi,
cyfrif : (v. a.) rhifo, cyfrif
NÚMBERLESS, (adj.) ancirif
NÚMBNESS, (s.) hurtrwydd, mydryn-
dod, irdang, syndod, marweidd-dra
NÚMERAL, (adj.) rhifol, cyfrifol
NUMERÁTION, (s.) rhifiad, cyfrifiad
NÚMÉRICAL, (adj.) cyfrifol, rhifus
NÚMEROUS, (adj.) aml, lliosog
NÚMSKULL, (s.) penbwl, drelyn
NUN, (s.) lleian, mynaches
NÚNCHION, (sub.) prydnawn-fwyd,
ciniaw-echwydd, nawn-damaid
NÚNCIATURE, (s.) swydd cenad y
pab, cenadwriaeth
NÚNCIO, (s.) prif-genad y pab
NÚNCUPATIVE, **NÚNCUPATORY**, (adj.)

cyhoeddus, wedi ei fynegi yn eglur ac ar gyhoedd, cyhoedd-fynegol
NUNNERY, (s.) lleiandy, gwryfdy
NUPTIALS, (s.) priodas, neithior
NURSE, (s.) mammaeth, merolaeth, magari, magwraig, maethwraig
NURSERY, (s.) mammaethiad—mammaethdy—lle planir coed ieuangc, planfa, planhigfa—dysgeidle
NURTURE, (s.) ymborth, lluniaeth—dygiad i fynu, meithrin-ddysg
NÚSTLE, (v. a.) maldodi, ymgeleddu
NUT, (sub.) cneuen, mesen.—*Nut-crackers*, gefail gnau.—*Nut-gall*,

afal y derw.—*Nuthatch*, delor y cnau.—*Nut-shell*, plisgyn caeuen.
Nut-tree, pren cnau, collen
NUTRIFICATION, (s.) porthiad
NÚTRIMENT, (sub.) ymborth, lluniaeth, maeth, magwraig
NUTRIMENTAL, (adj.) meithrinol, maethol, maethgar, magwraig
NUTRITION, (s.) maeth, maethiad
NÚTRITIVE, (adj.) maethol
NÚZZLE, (v.) trwyn-dwrio
NYMPH, (sub.) duwies y coedydd, gwaunydd, a'r dyfroedd—merch ieuangc dlws, tlws-ferch, angyles

O.

O, (adv.) O, ha: (interj.) O, oio, och, O: (byrhad o'r gair *Old*.)—*O. S. Old Style*, yr hen gyfrif (o'r flwyddyn)
OAF, (s.) hurtyn, hutan, symlyn, caðafel, penbwl, drel
OÁFISH, (adj.) dwl, hurt, anghall
OAK, (s.) derwen, dâr, mesbren: *pl.* derw, deri.—*A stunted oak*, cor-dderwen.—*A stately oak*, catarwen.—*The scarlet oak*, prinwydden.—*A young oak*, glas-dderwen.—*Oak apple*, afal y derw, darafal.—*Oak grove*, llwyn derw, derlwyn, derwlwyn.—*Oak lungwort*, clustiau'r derw, callod y derw
OÁKEN, (adj.) o dderw, derwaidd
OÁKUM, (s.) carth, rhaffau datodedig
OAR, (s.) rhwyf: (v. n.) rhwyfo
OAT, (s.) ceirchen: *pl.* ceirch.—*Oat-bread*, bara ceirch.—*Oat-cake*, teisen geirch.—*Oat-meal*, blawd
OÁTEN, (adj.) ceirchawl [ceirch
OATH, (s.) llw, twng, rhaith
OATS, (s.) ceirch: *sing.* ceirchen
O'BDURACY, (s.) caledrwydd, cyndynrwydd, ystyfnigrwydd
O'BDURATE, (adj.) caled, cyndyn, ystyfnig, anedifeiriol, anhyblyg
OBEDIENCE, (s.) ufudd-dod, gostyngedd, gwarogaeth
OBÉDIENT, (adj.) ufudd, gostyngedig, ufuddgar, ufuddawl
OBÉISANCE, (s.) ymgrymiad, cyfarchiad, moes-blygiad

O'BELISK, (s.) math o adail, neu golofn pedeir-onglog a brig-fain—y cyfryw nôd + —ber-nod
OBÉSE, (adj.) tew, bras, pendew
OBÉSENESS, (s.) tewder, brasder
OBÉY, (v. a.) ufuddhau, ymddarostwng, ymostwng
O'BJECT, (s.) gwrthddrych, gwrthddrychiad: (v. a.) gwrthddadlu, gosod yn erbyn, ammau, gwrthateb
OBJÉCTION, (s.) gwrthreswm, gwrthddadl, bai, beiad, anach
OBITUARY, (s.) marw restr
OBLÁTION, (s.) offrwm, rhodd
O'BLIGATE, (v. a.) rhwymo
OBLIGÁTION, (s.) rhwym, rhwymedigaeth, rhwymiad, dyled
OBLIGÁTORY, (adj.) ymrwymol
OBLÍGE, (v. a.) rhwymo, cymhell, dirio, peri—boddhau
OBLIGÉE, (s.) ysgrif-rwymydd
OBLIGEOR, (s.) yr ymrwymydd
OBLÍGING, (adj.) cymmwynasgar, cyweithas, hynaws, caruaidd
OBLIQUE, (adj.) gŵyr, gwyrdraws, traws, gŵyrog, lleddf, ystlysol
OBLÍQUITY, (s.) gŵyredd, gŵyrni
OBLÍTERATE, (v. a.) dileu, crafu ymaith, didoli, dadnodi
OBLÍVION, (s.) anghof, ebargoñiad
O'BLONG, (adj.) hir-gul, bychan-led
O'BLOQUY, (s.) enllib, gogan, hort, sen, gwaradwydd, athrod, anair
OBNOXIOUS, (adj.) euog, beius, darostyngedig, rhwymedig, atgas

- OBSCÉNE**, (adj.) budr, brwnt, aflan, anllad, trythyll, anniwair—serth
OBSCÉNESS, OBSCÉNITY, (s.) anlladrwydd, trythyllwch, aflendid
OBSCÚRE, (adj.) aneglur, tywyll, dyrus: (v. a.) tywyllu, gwneuthur yn fwy annealladwy
OBSCÚRITY, (s.) tywyllwch, tywyllni, caddug, aneglurder
OBSEQUIES, (s.) arlwy angladd
OBSEQUIOUS, (adj.) ufudd, ufuddgar, cymmwynasgar, moesgar
OBSEQUIOUSNESS, (sub.) ufudd-dod, gwasanaethgarwch, hyblygedd
OBSERVABLE, (adj.) sylwadwy, hynod, hybarch, nodadwy, nodawl
OBSERVANCE, (s.) sylw, daliad sylw, parch, cyfarchwyliad
OBSERVANT, (adj.) gofalus, ufuddgar
OBSERVATION, (s.) sylwad, daliad sylw, cyfarchwyliad, nodiad
OBSERVATORY, (sub.) cyfarchwylfa, arsyllfa, treyn-dwr
OBSERVE, (v. a.) dysgwyl ar, dal sylw, cyfarchwyllo, ystyried, cadw
OBSESSION, (s.) amgylchiad tref, neu gastell, cynllwyniad, cylchyniad
OBSOLETE, (adj.) hen, anghynnefin, wedi myned allan o arfer
OBSTACLE, (s.) rhwystr, attal, llestair, lluddias, goludd, attalfa
OBSTINACY, (s.) cyndynrwydd, ystyfnigrwydd, gwrthnysigrwydd
OBSTINATE, (adj.) cyndyn, gwrthnysig, anhydyn, ystyfnig, pendew
OBSTRÉPEROUS, (adj.) drygnadus
OBSTRUCTION, (s.) rhwymedigaeth
OBSTRÚCT, (v. a.) attal, rhwystro, gwrthgau, rhagod, dyhoryd
OBSTRÚCTION, (s.) attal, rhwystr, gwrthgae, lludd, dyhoriad, tagfa
OBTÁIN, (v. a.) cael, caffael, ynnill, cyrhaeddyd, ynnill lle
OBTRÚDE, (v. a.) gwrthio i mewn, ymwrthio, traws-gymell
OBTÚSE, (adj.) pŵl, heb flaen, difin, anfiniog: *fig.* hurt, dwl
OBTÚSENESS, (s.) pylni, hurtrwydd
O'BIATE, (v. a.) myned yn erbyn, cyfarfod, rhagflaenu, rhagod
O'BVIOUS, (adj.) amlwg, agored, hawdd ei ddyall, eglur, hyspys
OCCÁSION, (s.) achlysur, achos, angenrheidrwydd, ethryb, cyfle, odfa: (v. a.) achos, achlysyru, peri
OCCÁSIONAL, (adj.) achlysurol
OCCIDÉNTAL, (adj.) gorllewinol
OCCÚLT, (adj.) cuddiedig, dirgel
OCCUPÁTION, (sub.) crefft, swydd, gwaith, gorchwyl, galwedigaeth, goresgyniad—cymmeriad meddiant
OCCUPIER, (sub.) meddiannwr, daliwr, deiliad, crefftwr
O'CCUPY, (v. a.) meddiannu, dal mewn gwaith, trin, gweithio, Ecs. xxxviii. 24. Barn. xvi. 11.
OCCÚR, (v. n.) ymgyfarfod, cyfarfod, ymgaffael, dyfod mewn cof, gwrthladd—dygwydd
OCCÚRRENCE, (s.) dygwydd, dygwyddiad, ymgyfarfod, damwain
OCCÚRRENT, (s.) ymgyfarfod
O'CEAN, (s.) y môr, yr eigiawn, y cefusor, y dyfnfor, y môr mawr
O'CTAGON, (s.) wyth-ongl
OCTÁNGULAR, (adj.) wyth-onglog
O'CTAVE, (sub.) yr wythfed dydd, wythfed—wyth radd tôn
OCTÁVO, (s.) llyfr wyth plyg
OCTÓBER, (s.) y mis Hydref, Hyddfref
O'CULAR, (adj.) yn ymddibynu ar y llygad, a welir â'r llygad
O'CULIST, (s.) meddygwr llygaid
ODD, (adj.) anghynnifer, amynifer, dros ben, yn ychwaneg, Num. iii. 48.—od, rhyfedd, anghyffredin
O'DDNESS, (sub.) amniferwch, oddrwydd, anghyffredinolrwydd
ODDS, (s.) gwahaniaeth—ymryson, anghydfod, amrafael—rhagoriaeth
ODE, (s.) caniad, awdl, owdl
O'DIOUS, (adj.) cas, atgas, dygasog
O'DIUM, (s.) cas, atgasrwydd, dial, bai
ODORÍFEROUS, } (adj.) peraid, ar-
O'DOROUS, } oglber, aroglaidd
O'DOUR, (s.) arogl, arogledd, sawyr
ECÓNOMY, (s.) rheolaeth tŷ, llywodraeth teulu, teuluwriaeth
ECÓNOMIST, (s.) rheolwr tŷ—un a lywodraetho bethau yn ddoeth
ECUMÉNICAL, (adj.) hollol, cyffredinol, perthynol i'r byd oll
OF, (prep.) o, am, ynghylch, gan
OFF, (interj.) ymaith, i bant: (adv.) oddiyma, oddiwrth, yn ymhell
O'FFAL, (s.) carthion, gweddillion
OFFÉNCE, (s.) tramgwydd, sarhad, cawdd, coddiant, trosedd, bai
OFFÉND, (v. a.) sarhau, anfoddhau, coddi, gwneud ar fai, tramgwyddo

- OFFENSIVE**, (adj.) niweidiol, tram-gwyddus, atgas, ffaidd
OFFER, (v.) cynnyg—cyflwyno—offrymu: (s.) cynnyg, cais
OFFERING, (s.) offrwm, aberth
OFFERTORY, (s.) y peth a offrymir, offrymiad, y lle yr offrymir
OFFICE, (sub.) swydd, gwasanaeth, galwad, gwaith—gweithdy
OFFICER, (s.) swyddog, swyddwr
OFFICIAL, (s.) swyddog mewn llys eglwysig, is-swyddog, rhaglaw
OFFICIATE, (v. n.) dirprwyo, gwasanaethu dros arall, gweinidogaethu
OFFICIOUS, (adj.) parod i ymyred âg achosion rhai creill, swyddgar
OFFICIOUSNESS, (s.) gormod parodrwydd i foddhau ereill, rhodresgar
OFFSCOURING, (s.) ysgarth, sorod
OFFSPRING, (s.) hil, hiliogaeth, ep-pil, silltydd, addon, sil, esillt
OFT, **OFTEN**, **OFTENTIMES**, (adv.) yn fyuych, yn aml, llawer gwaith
OGLE, (v. a.) edrych â llygad-wyr, cymmeryd cip olwg, llygadu
OH (interj.) oh! och! oho!
OLE, (s.) olew, ul: (v. a.) eneinnio âg olew, ulo
OLNESS, (s.) brasder, irder
OLY, (adj.) olewog, olewaidd, ul-aidd, ireiddlyd, saimlyd
OLINT, (v. a.) eneinnio
OLINTMENT, (s.) enaint, eli
OLD, (adj.) hên, henaidd, oedranus, oediog: (s.) oed, oedran
OLEAGINOUS, **OLÉOSE**, (adj.) olewaidd, eliaidd, olewog
OLIGARCHY, (s.) gwladwriaeth y byddo yr awdurdod a'r llywodraeth ar ddwylo ychydig wŷr
OLIO, (s.) saig gymmysgedig o fwyd
OLITORY, (adj.) yn pethyn i ardd llysiau: (s.) gardd llysiau cegin
OLIVE, (s.) olew-wydden—grawn yr olew-wydd, pren olew
OLYMPIAD, (s.) yspaid 4 blynedd
OLYMPIC-GAMES, (s.) campau mynydd Olympus, a gynhelid gynt bob pedair blynedd
OMÉGA, (s.) y llythyren ddiweddaf yn y Groeg—y diwedd, y diweddaf
OMELET, (s.) cramwythen wyau
OMEN, (s.) arwydd, darogan, rhamant, argoel, coel, arma
OMER, (s.) omer, Ecs. xvi. 16.
OMINOUS, (adj.) arwyddol, arwydd-ocaol, argoeliog, daroganus
OMISSION, (sub.) esgeulusiad, gom-meddiad, gwall, anweithrediad
OMIT, (v. a.) gadael heibio, esgeuluso
OMNIFARIOUS, (adj.) amryw, amra-fael, hollrywiog
OMNIGÉNOUS, (adj.) o bob rhyw
OMNIPOTENCE **OMNIPOTENCY**, (s.) hollalluogrwydd—Dowdod
OMNIPOTENT, (adj.) hollalluog
OMNIPRESENT, (adj.) hollbresennol
OMNISCIENCE, (s.) hollwybodaeth
OMNISCIENT, (adj.) hollwybodol
ON, (prep.) ar, ar uchaf, ar warthaf
ONCE, (adv.) unwaith—gynt
ONE, (adj.) un, rhyw un
ONERATE, (v. a.) llwytho, pynio
ONEROUS, (adj.) llwythog, pwys-fawr, llwythfawr, trwm
ONION, (s.) wynwynyn
ONLY, (adj.) unig: (adv.) yn unig
ONSET, (s.) ymosod, rhuthr, ymgyrch
ONWARD, (adv.) yn mlaen
ONYX, (s.) rhyw faen gwerthfawr
Ooze, (v. n.) nawtio, nodd-ddyferu, dylifo yn esmwyth: (s.) llaid
Oozy, (adj.) lleidiog, llysllyd
OPACITY, (s.) tywyllwch, tywyllni
OPACOUS, (adj.) tywyll, caddug
OPÁQUE, (adj.) tywyll, na's gellir gweled trwyddo, annhryloyw
OPEN, **OPE**, (v.) egoryd, agor, dat-guddio, annirgelu, datgan, amlygu: (adj.) agored, amlwg, eglur
OPENING, (s.) agoriad, toriad
OPENLY, (adv.) yn agored, yn gyhoeddus, ar gyhoedd, yn amlwg
OPENNESS, (s.) amlygder, diddich-ellrwydd, anghaeadrwydd
OPERA HOUSE, (s.) chwareudy
OPERATE, (v. a.) gweithio
OPERATION, (sub.) gwaith, gweithrediad, gweithred, effeithiolaeth
OPERATIVE, (adj.) gweithredol
OPERATOR, (s.) gweithiwr, crefftwr
OPERÓSE, (adj.) llafurus, trafferthus, poenus, poenfawr—gweithgar
OPTHÁLMIC, (adj.) yn perthyn i'r llygad, llygadaidd
OPiate, (s.) meddyginiaeth a baro-gysgu, diod gwsg
OPINIATIVE, (adj.) opiniynus, cyn-dyn yn ei farn, tybgar, cryf-dybus, tyn-dybus, hunan-dybiol

- OPÍNIÓN**, (sub.) tyb, godyb, barn, meddwl, opiniwn, cred
ÓPIUM, (s.) sudd y babi, opiwm
OPPÓNENT, (sub.) gwrthwynebwr, gwrthddadleuwr, gwrthebydd
OPPÓRTÚNE, (adj.) cyfaddas, pryd-lawnd, cymmwys
OPPOTÚNITY, (s.) cyfle, amser cyfaddas, odfa, arfod, cymmwysder
OPPÓSE, (v.) gosod yn erbyn, gwrthwynebu, gwrtheb, gwrthddadleu
ÓPPÓSITE, (adj.) gwrthwyneb, gyferbyn, cyfarwyneb, ar gyfer
OPPOSITION, (s.) gwrthwynebiad, gwrthosod, gwrthosodiad, cyferbyniad, gwrthsañiad, gwrthladdiad
OPPRÉSS, (v. a.) gormesu, gorthrymu, treisio, gorthrech, llethu
OPPRÉSSION, (s.) gormes, trais, gorthrymiad, gorthrech, gormesiad
OPPRÉSSIVE, (adj.) gormesol, gorthrymus, gorthrwm
OPPRÉSSOR, (s.) gormeswr, gorthrymwr, gorthrechwr, treisydd
OPPRÓBRIOUS, (adj.) gwarthus, enllibus, gwaradwyddus, sarhaus
OPPÚGN, (v. a.) gwrthwynebu, ymosod yn erbyn, gwrthladd
ÓPTATIVE, (adj.) dymunol, eiddunol, dymunedigol
ÓPTICS, (s.) celfyddyd yn nghylch y golwg, y golygon, y llygaid
ÓPTIMACY, (s.) greugwyr, dyledogion, boneddigion, pendefigion
ÓPTION, (s.) dewis, dewisiad
ÓPULENCE, **ÓPULENCY**, (s.) golud, cyfoeth, cyfoethogrwydd
ÓPULENT, (adj.) goludog, cyfoethog
OR, (conj.) neu: (s.) earliw, aur
ÓRACLE, (s.) ateb dduw, y lle yn mha un, neu'r dyn trwy ba un y mae terfyniadau'r nefoedd yn cael eu hamgylchu iddynion—ymadrodd doeth, atebfa—dewin—oracl
ÓRAISON, (s.) gweddi
ÓRAL, (adj.) geneuol, a draddodwyd trwy ciriau, o ben i ben
ÓRANGE, (s.) afal curaid, eur-afal
ÓRÁTION, (s.) araith, araeth, ymadrodd, arawd, traethawd
ÓRATOR, (s.) areithydd, areithiwr
ÓRATORY, (s.) areithyddiaeth
ORB, (sub.) cylch, modrwy, sidell, rhod, pêl, pellen, bwlyn
ÓRBÍCULAR, (adj.) cylchaidd
ÓRBIT, (s.) cylch-droad y planedau, cylch-daith, cylch-lwybr
ÓRCHARD, (s.) perllan, afallach
ÓRCHESTRE, (sub.) chwareu-dy lle byddo'r gwyr wrth gerdd yn dangos eu cyfarwyddyd, cerddle
ÓRCHIS, (s.) y galdrist, eirin y ci, ceilliau'r ci, tegeirian, Adda ac Efa, baldar.—*Lady trace orchis*, teircaill
ÓRDAIN, (v. a.) ordeinio, urddo, appwyntio, gosod, trefnu
ÓRDEAL, (s.) profiad dieuogrwydd un trwy dân a dwfr, dwys brofiad
ÓRDER, (sub.) gorchymmyn, trefn, tres—rheol—gradd—urdd: (v. a.) trefnu, gorchymmyn, cyfarwyddo
ÓRDERLY, (adv.) yn drefnus, yn rheolaidd, mewn trefn
ÓRDERS, (s.) urddau, gorchymmyn
ÓRDINAL, (adj.) rhestrawl, rhesawl
ÓRDINANCE, (s.) cyfraith, rheol, ordinhad, gorchymmyn, appwyntiad
ÓRDINARY, (adj.) cyffredin, arferol, cynnesinol—gwael, isel—anferth: (s.) ynad eglwysig—caplan carchar—bwydy, bwydfa gyffredin
ÓRDINATE, (adj.) rheolaidd, trefnus: (v. a.) appwyntio, trefnu
ORDINATION, (s.) ordinhad, urddiad
ÓRDNANCE, (s.) gwnnau mawrion
ÓRDURE, (s.) tom, tail, aflendid
ÓRE, (s.) mwyn, delid, metel
ÓRGAL, (s.) sych-waddod
ÓRGAN, (s.) organ, offeryn, ermyg, peiriant—peiriant-ymadrodd
ÓRGÁNIC, **ÓRGÁNICAL**, (adj.) offerynol, a wnaed i ateb rhyw ddyben neillduol—organaidd
ÓRGANIST, (s.) cantwr organ
ORGANIZATION, (s.) gosodiad rhanau yn y fath drefn ag y byddont yn cyd-weithio, ac yn nerthu'r naill y llall, cyfansoddedigaeth
ÓRGANIZE, (v. a.) cyfansoddi rhanau corff, fel ag y byddont yn cydweithio, iawn-drefnu
ÓRIENT, (adj.) dwyreiniol, yn codi, dysglaer, gloyw: (s.) y dwyrain
ORIENTAL, (adj.) dwyreiniol
ÓRIFICE, (sub.) agoriad a wneir â blaen peth, briw-dwll
ÓRÍGIN, **ÓRÍGINAL**, (s.) dechreuad, cychwyniad, ffynhonell: (adj.) dechreuol, anianol, gwreiddiol

- O'RNAMENT**, (s.) addurn, harddwch, prydfferthwch, anrhydedd
ORNAMENTAL, (adj.) addurnol
O'RPHAN, (s.) plentyn amddifad
O'RRERY, (sub.) offeryn yn dangos troadau y cyrff wybrol, orreri
O'RTHOX, (adj.) iawn-gred, iawnffyddiog, iachus-gred
O'RTHOXY, (s.) iawn-gred, uniondeb ffydd, union-gred
O'RTHOGRAPHY, (s.) iawn-ysgrifenyddiaeth—argraff adeiladaeth
ORTS, (s.) gweddillion, gwehilion
OSCILLATION, (s.) symudiad yn ol ac yn mlaen, sigl-houciad
O'SCITANCY, (s.) dylyfiad gên—esgeulusdra, diogi, diofalwch
O'SCITANT, (adj.) yn dylyfu gên—cysglyd, diog, esgeulus
OSCITATION, (s.) dylyfiad gên
OSCULATION, (s.) cysaniad [weilgi
OSPRAY, (s.) pysg eryr, gwalch y
O'SSIFRAGE, (s.) eryr mawr y môr, mor-eryr, mor-wennol
O'SSIFY, (v. a.) troi yn asgwrn
O'SSUARY, (s.) asgyrnfa, esgyrnle
OSTENTATION, (s.) ffrost, ymfrost, gwagfolach, balchder, rhodres
OSTENTATIOUS, (adj.) ffrostus, rhyfygus, balch, ceinfalch
OSTEÓLOGY, (s.) desgrifiad esgyrn, esgyrn-draeth
O'STLER, (s.) march-was
O'STRACISM, (s.) deol, neu herwiaeth yn mhlith yr Atheniaid
O'STRICH, (s.) estrys, ostruth
O'THER, (pron.) all, arall, llall
O'THERWISE, (adv.) yn amgen, mewn modd arall, onidê
O'TTER, (s.) dyfrgi, dwrgi
O'VAL, (adj.) hirgul megis wy
OVATION, (s.) llawenydd am orfodaeth, isradd o orfoledd [aid
O'VEN, (s.) ffwrn.—*Oven-full*, ffyrn
O'VE, (prep. & adv.) uwchlaw, uch, uwch, uwch ben, dros ben, dros
O'VEACT, (v. a.) gwneuthur mwy nâ digon—gorchwarae
OVERALLS, (s.) arbais, arlodryn
O'VEAWE, (v. a.) cadw mewn ofn
OVERBALANCE, (v. a.) rhagbwyso, pwyso mwy, tra-phwyso
O'VEBEAR, (v. a.) darostwng
O'VEBID, (v. a.) cynnyg mwy
O'VEBOARD, (adv.) maes o long, allan o long, dros y bwrdd
O'VERCAST, (v.) cymmylu, tywyllu—cuddio, toi—crymbwytho
O'VERCHARGE, (v. a.) gormesu, llwytho yn ormodol, trymhau, Luc xxi. 34. pwyso ar, 2 Cor. ii. 5.—llanw'n rhy lawn—prisio yn rhy uchel
O'VERCOME, (v. a.) gorfod, gorchfygu, goresgyn, trechu, darostwng
O'VERDRESS, (v. a.) addurno yn ormodol, rhy bingcio, gordrwsio
O'VERFAL, (s.) disgynfa dwfr
O'VERFLOW, (v.) llifeirio drosodd, gorllifo, llifeirio, bod yn ormodd
OVERFLÓWING, (s.) gorllif, gormodd, rhyseidd, llifeiriant, llifiad drosodd
O'VERGROWN, (adj.) gordyfu
OVERHÁLE, (v. a.) ail-holi
OVERHÁNG, (v. n.) crogi uwch ben
O'VERHEAD, (adj.) uwch ben, dros ben
O'VERHEAR, (v. a.) erglywed
O'VERJOY, (s.) gormod gorfoledd
OVERLÁY, (v. a.) llethu, mogi
OVERLÓAD, (v.) llwytho yn ormodol
O'VERLONG, (adj.) rhy hir, go hir
OVERLÓOK, (v. a.) pasio heibio, edrych dros, goruchwylied, esgeuluso
OVERMÁTCH, (v.) bod yn drech nag un, gorchfygu, maeddu
OVERMÚCH, (adj.) gormod, rhy
OVERNÍGHT, (s.) y nos o'r blaen
OVERPÁSS, (v. a.) pasio, neu fyned heibio, esgeuluso, myned trosodd
O'VERPAY, (v. a.) talu gormodd
O'VERPLUS, (s.) gwargred, gweddill, rheliw, ychwaneg, sarid
OVERPÓWER, (v. a.) gorchfygu trwy nerth, gorthrechu
O'VERRATE, (v. a.) prisio yn rhy uchel
OVERREÁCH, (v. a.) twyllo, myned tu hwnt, gorymestyn
OVERRÚLE, (v. a.) goruchreoli, goruchlywodraethu, gwrthod dadl
OVERRÚN, (v. a.) rhedeg dros, anrheithio, goresgyn, rhedeg o flaen
OVERSÉE, (v.) edrych dros, golygu
OVERSÉER, (s.) golygwr, ymgeleddwr, arolygwr, cyfarchwyliwr
OVERSÉLL, (v.) gorwerthu
OVERSET, (v.) dymchwelyd
OVERSHÁDOW, (v. a.) cysgodi
OVERSHÓOT, (v.) traws nôd, ~~collir~~ nôd, saethu dros y nôd

- O'VERSIGHT**, (s.) gwall, camsyniad, arolygiaeth, camgymeriad
OVER'ÓON, (adv.) yn rhy gynnar
OVERSPRÉAD, (v. a.) gorchuddio
OVERSWAY, (v. a.) goruchreoli
O'VERT, (adj.) agored, cyhoeddus, amlwg, eglur, cyhoedd
OVERTAKE, (v. a.) gorddiwes, goddiwes, goddiweddyd, dal
VERTHROW, (v. a.) taflu i lawr, dymchwelyd, dadymchwel, dinystrio: (s.) dymchweliad, dinystr
VERTHWART, (adv.) ar draws
VERTÓP, (v. a.) rhagori, uwchbenu
VERTURE, (s.) cynnyg, cynnygiad, agoriad, prawf, argais
VERTÚRN, (v. a.) gwrthdroi, dymchwelyd—gorchfygu, dinystrio
VERVÁLUE, (v.) prisio yn rhy uchel
VERWHÉLM, (v. a.) llethu, rhuthro, Job vi. 27.—gorchuddio, Sal. lv. 5.—llesmeirio, Sal. lxi. 2.
UGHT, (s.) rhyw beth, rhyw ran, dim: (v.) dyly.—*I ought, you ought, &c.* dylwn, dylit, dylai, dylem, dylech, dylent, dylaswn, &c.
VIPAROUS, (adj.) pob mil a ddodwa wyau, a phob pysgod a fago rawn
OUNCE, (s.) wns—bwystfil ffyrnig
OUR, (pron.) ein.—*Our's*, einon, einym, eiddom.—*Our men*, ein gwýr ni.—*Our selves*, nynt (ni, ninnau) ein hunain
OUSE, (s.) blawd rhisgl derw
USEL, (s.) aderyn du, mwyalchen
UST, (v. a.) cymmeryd ymaith, difeddiannu, difeddu, bwrw allan
OUT, (adv.) allan, i maes: (v. a.) danfon ymaith, difeddiannu
ÚTCASTS, (s.) gwyr deol, gwasgar-edigion, Sal. cxlvii. 2.
OUTCRY, (v.) gorfloedd, dolef
OUTDO, (v. a.) rhagori, blaenu
O'UTER, (adj.) nesaf allan, allanol, eithaf, Mat. viii. 12.
OUTGO, (v. a.) rhagori, blaenu
OUTLÁNDISH, (adj.) alltud, dycithr, o wlad arall, estronol
ÚTLAW, (sub.) herwr, gwr deol: (v. a.) deol, difroi, alltudo, dinoddi
ÚTLAWRY, (s.) barn a roir ar un i'w dynu oddi tan nawdd y gyfraith
ÚTLET, (s.) ffordd i fyned allan, mynediad allan, rhydd-lwybr
OUTLINE, (s.) llinell allanol
OUTLÍVE, (v. a.) hwy-oesi, byw ar ol—byw yn rhy uchel
ÚTMOST, (adj.) pellaf allan
OUTRÚMBER, (v. a.) rhagori mewn rhif, bod yn lliosocach
OUTPÁRISH, (s.) plwyf tu allan i'r murian, allan-blwyf
ÚTRAGE, (s.) creulonedd, cynnwrf
ÚTRÁGEOUS, (adj.) creulon, diwal, erchyll, dryg-wyllt, ysgeler
ÚTRÁGEOUSNESS, (s.) creulonedd, ffyrnigrwydd, anfadrwydd
ÚTRÉACH, (v. a.) cyrhaeddyd uwchlau, cyrhaedd tu hwnt
OUTRÚN, (v. a.) rhedeg o'r blaen, rhedeg yn gynt, trech-redeg
OUTSHÍNE, (v. a.) rhagori mewn dysgleirdeb, gorddysgleirio
OUTSIDE, (s.) tu allan, arwynebedd
OUTSPRÉAD, (v. a.) tanu ar y lled
OUTSTÁND, (v. a.) gwrthwynebu—cynnal—aros yn hwy nâ'r amser priodol—dal allan
OUTSRÉTCH, (v.) lledu, tanu ar led
OUTSTRÉTCHED, (adj.) estynedig
OUTSTRÍP, (v. a.) myned yn gynt nag arall, blaenu, trech-redeg
OUTVÍE, (v. a.) rhagori ar
OUTWÁLK, (v. a.) cerdded yn gynt
OUTWÁLL, (s.) y mur nesaf i maes
ÚTWARD, (adj.) allanol [pwys
OUTWÉIGH, (v. a.) rhagori mewn
OUTWIT, (v. a.) twyllo trwy gyfrwysdra, trech-ddichellu
ÚTWORK, (s.) y rhan nesaf i'r gelynion o amddiffynfa
OWE, (v.) dylu, bod mewn dyled, bod dan rwymau, perchenogi
OWL, (s.) dylluan, cuan
OWN, (s.) eiddo: (pron.) hun: (v. a.) cyfaddef, cyffesu, arddel
O'WNER, (s.) perchen, perchenog, meddiannydd, meddwr
Ox, (s.) ych, eidion.—*A young ox*, bustach.—*A wild ox, or buffalo*, bual.—*An ox-driver*, cethreinwr.—*The ox-fly*, cethreor
O'XFORD, (s.) Caer Fembyr, Caer Wysog, Rhyd-ychen, Rhyd-Wysg
OXGANG, (s.) cyfar o dir, erw
O'XYMEL, (s.) gwinegr a mêl
O'YER, (v.) clywed
O'YSTER, (s.) llenmarch, wystrysen
O'ZIER, (s.) helygen, merhelygen
OZOENA, (s.) cornwyd yn y ffroenau

P.

- P** fel talfyriad, a arwydda mewn yr ysgrif-feddygol, *Pugail*, neu a arwyddant *Post Meredian*, wedi hanner dydd.—P. mewn cerddoriaeth, a arwydda *Piano*, tyner.—P. P. *Pianissimo*, tyner ac araf.—P. P. P. *Pianissimo*, sef tra thyner ac araf [borthiad]
- PABULÁTION**, (sub.) ymbawr, ym-
- PÁBULOUS**, (adj.) a ddug borfa
- PACE**, (s.) cam, camre, cerddediad—mesur o ddwy droedfedd a hanner: (v. n.) cerdded yn y blaen yn esmwyth—rhygyngu, camu
- PACÍFIC**, (adj.) heddychol, llonydd, tangnefeddus, dyhuddgar
- PACIFICÁTION**, (sub.) heddychiad, tangnefeddiad, dyhuddiant
- PACIFICÁTOR**, } (sub.) heddychwyr,
- PACIFÍER**, } tangnefeddwr, dyhuddwr, dyddiwr
- PÁCIFY**, (v. a.) heddychu, tangnefeddu, dyhuddo, diddigio
- PACK**, (sub.) sypyn, sopen—haich, pwn—pac, gre, gyr, haid, rhawd, torf: (v. a.) rhwymo i fynu
- PÁCKET**, (sub.) pecyn—bwlgan—y llong a ddygo'r bulanod
- PÁCKSADDLE**, (s.) ystarn, ystrodyr, pynnoreg, panel pwn, sadell [ynau]
- PÁCKTHREAD**, (s.) edau i rwymo syp-
- PÁCTION**, (sub.) cytundeb, ammod, cyfammod, cyngair
- PAD**, (s.) pad—ffordd, troedffordd—ceffyl esmwyth rhygyngog—yspeiliwr traed—clustog a wisg dynion crwca, clustogan, sachell
- PÁDDER**, (s.) yspeiliwr traed
- PÁDDLE**, (v.) rhwyfo; chwaraeu mewn dwfr: (s.) rhwyf, rhail, rhawffon
- PÁDDOCK**, (s.) llyffant mawr—cae
- PÁDLOCK**, (s.) clo yn crogi with ceuel, neu ystapl drws, clo march
- PÆ'AN**, (s.) cân o fuddugoliaeth
- PÆDAGÓGUE**, (s.) ysgol-feistr, athro, hyweddwr plant, cor-ddysgedig
- PÆDOBAPTISM**, (s.) bedydd plant
- PÁGAN**, (adj.) paganaidd, eilun-addolgar: (s.) pagan, eilun-addolwr
- PÁGANISM**, (s.) paganiaeth
- PAGE**, (s.) tu dalen llyfr—bachgen-yn yn heilio ar wr mawr
- PÁGEANT**, (s.) peth i edrych arno
- PÁGEANTRY**, (s.) rhwysg, rhodres, ymddangosiad, cœg-wychder
- PÁGOD**, (s.) eilun, teml eilun
- PAIL**, (s.) ystwc, celwrn, crwc
- PÁILFUL**, (s.) ystwcaid, crycaid
- PAIN**, (s.) poen, gofid, dolur, cosp: (v.) poeni, ymboeni, dolurio
- PÁINFUL**, (adj.) poenus, gofidus, dolurus, cystuddiol, poenfawr
- PÁINFULNESS**, (s.) poen, cystudd
- PÁINLESS**, (adj.) diboen, diddolor
- PÁINS**, (s.) llafur, gofal.—*To take pains*, cymmeryd gofal
- PAINT**, (v. a.) paentio, britho â lliwiau: (s.) eiliw, lliw y paentwyr
- PAÍNTER**, (s.) paentwr, arliwydd
- PAÍNTING**, (s.) y gelfyddyd o baentio—paentiad, dwbliwiad
- PAIR**, (s.) pár, cwpl: (v. n.) paro, paru, cwplu, cymharu.—cydio
- PÁLACE**, (s.) palas, llys brenin, priflys, plas, neuadd
- PÁLATABLE**, (adj.) blasus, chwaethus
- PÁLATE**, (s.) tatlod y genau, y genau, orchfanad, gorchyfan—archwaeth, chwaeth, blys, blas
- PÁLATINE**, (sub.) un yn meddiannu breintiau brenhinol, teyrniarl
- PALE**, (adj.) glaswyn, gwynlas, gwelw, gwynwelw, gwelwlas: (s.) paul, cledren, buddel, palis—rhaglafiaeth
- PÁLENESS**, (s.) glasni, glaswyni, gwelwlasni, gwelwder, gwelwedd
- PÁLLETE**, (s.) astell paentwr
- PÁLFREY**, (s.) palfrai, ceffyl bychan
- PÁLINODE**, **PÁLINODY**, (s.) gwrthgan, dad-ddywediad yr hyn a ddywedpwyd, neu a ysgrifenydd
- PALISÁDE**, **PALISÁDO**, (s.) rhestr o bolion wedi eu gosod yn gae, neu amddiffynfa, ciedr-gae, palis
- PALL**, (s.) mantell, cochl—llen elor, brethyn elor: (v. n.) diflasu, myned yn ddiflas—egru—digoni
- PÁLLET**, (s.) gwely bach—glwth
- PÁLLIATE**, (v. a.) cuddio, celu, lleihau bai trwy esgusodion
- PÁLLID**, (adj.) gwelw, glaswyn

- PALM**, (s.) palmwydden, palwyf—
cedr llaw, pawen, palf—mesur o
dair modfedd: (v. a.) twyllo—pal-
fu, palfalu.—*Palm Sunday*, dydd
Sul y blodau
- PÁLME**R, (s.) hocedwr—pererin
- PÁLME**RWORM, (s.) maciaid, magiod,
y pryf cadachog, y pryf melfedog
- PALMIFEROUS**, (adj.) yn dwyn palm-
wydd, palmwyddawg
- PÁLMIPEDE**, (adj.) a fyddo â'i draed
fel palf gŵydd, cyfandroed
- PÁLMI**STRY, (s.) llaw-ddewiniaeth
- PÁLMI**, (adj.) llawn palmwydd
- PÁLPA**BILITY, (s.) teimladrwydd
- PÁLPA**BLE, (adj.) teimladwy, a ellir
ei balfalu, hawdd ei ganfod
- PÁLPI**TATE, (v.) dyheu, dychlamu
- PALPI**TATION, (s.) dyhead, darwain
- PÁL**SY, (s.) palsi, parlŷs, haint y giau
- PÁL**TRY, (adj.) gwael, isel, sal, dibris
- PÁMP**ER, (v. a.) pesgi, gorllenwi
- PÁMPH**LET, (s.) llyfran, ffraethoneg
- PÁMPH**LETÉER, (sub.) ysgrifenydd
llyfranau, llyfrenydd, llyfranydd
- PAN**, (s.) padell [berwi]
- PANÁ**DO, (s.) bara a dwfr wedi eu
- PÁN**CAKE, (s.) cramwyth, cramwy-
then, cremrogen, bara miod
- PANCRÁTICAL**, (adj.) cryf, nerthol,
rhagor-gampus—hollalluog
- PANCRÉAS**, (s.) cefndedyn
- PÁN**DECT, (s.) llyfr yn cynnwys y cy-
fan o gelfyddyd; llyfr o'r gyfraith *sifil*
- PÁN**DER, (s.) llatai, gwobrwy-was
ceisydd putain i arall
- PANE**, (s.) cwarel ffenestr, pennill
- PANE**GYRIC, (s.) cerdd moliant, ar-
wyrain, molawd, arwawd, barddair
- PANE**GYRIST, (s.) ysgrifenydd cerddi
moliant, moliennydd, arwawdydd
- PÁN**EL, (s.) pennill, pedrogled, pedr-
wran, darn pedronglog ar bared
- PANG**, (s.) gloes, ing, poen, dygnedd,
gwasgfa, gwayw, gloesboen, cyni
- PÁN**IC, (adj.) ofnus, diachos
- PÁN**NEL, (s.) panel—pynoreg, sadell
—rheith-restr, rhestr o enwau
cwest—crombil ciryll
- PÁN**NIER, (s.) cawell, bancr, pynoreg
- PÁN**OPLY, (s.) cyflawn arfogaeth
- PANT**, (v. n.) dyheu, darwain, dych-
lamu—hiraethu, dymuno
- PANTALOONS**, (s.) hosan-glôs
- PÁN**THEON, (s.) teml yr holl dduwiau
yn Rhufain [panther]
- PÁN**THER, (s.) anifail llawn manau,
- PANTILE**, (s.) cafn beithynen
- PÁN**TLER, (s.) pobydd, ceidwad bara
- PANTOFLES**, (s.) egidiau nos
- PÁN**TRY, (s.) pantri, bwyd-ty
- PAP**, (s.) bron, diden—mwydionyn
—uwd, uwd peilliaid
- PAPA**, (s.) tad, tada, tata
- PÁP**ACY, (s.) pabaeth, pabyddiaeth
- PÁP**AL, (adj.) pabaidd, pabawl
- PAPER**, (s.) papur: (adj.) teneu;
megis papur: (v. a.) papuro [wr
- PAPER-MAKER**, (s.) papurydd, papur-
- PAPER-MILL**, (s.) melin bapur
- PAPÍ**LIO, (s.) edr. *Butterfly*
- PÁP**IST, (s.) pabydd, uu o'r grefydd
babaidd, papist [yddawl]
- PAPÍ**STICAL, (adj.) pabaidd, pab-
- PAPÍ**STRY, (s.) pabyddiaeth
- PÁP**PY, (adj.) tyner, iraidd, llawn sudd
- PAR**, (s.) pâr, cyfartalwch, cyfartal-
edd, gogystadled, cyfwerthedd
- PÁR**ABLE, (s.) dammeg, ammeg, di-
hareb, cyffelybiaeth
- PARABÓ**LIC, } (adj.) damhegol,
PARABÓLICAL, } diarhebol
- PARACLETE** (s.) dadleuwr, dyddanwr
- PARADE**, (s.) rhwysg, rhodres—trefn
filwraidd—lle y casgl milwyr i res-
tru—amddiffynfa—camas
- PÁR**ADISE, (sub.) paradwys, lle o
bleser a dyddanwch
- PARADISIACAL**, (adj.) paradwysaidd
- PÁR**ADOX, (s.) amrydyb—peth dy ei-
throl yn erbyn tyb gyffredin dynion
- PÁR**AGON, (s.) esampl berffaith; rhyw
beth rhagorol dda, digyffelyb
- PÁR**AGRAPH, (s.) pennod, rhan wa-
hanol o ymadrodd; y cyfryw nód ¶
- PÁR**ALLAX, (s.) pellder rhwng yr
iawn le, a lle ymddangosiadol yr
haul, neu ryw seren a welir oddiar
y ddacar, cyfnewidiaeth
- PÁR**ALLEL, (adj.) gogyfartal, yn cadw
yr un bellder oddiwrth eu gilydd:
(v) cadw yr un bellder oddiwrth
eu gilydd—bod yn gyfartal, cym-
haru, cyfochri—bod yn debyg i
- PARALOGISM**, (s.) rheswm gau
- PÁR**ALOGY, (s.) gau-ymresymiad
- PARALY**TIC, (adj.) claf o'r parlŷs
- PÁR**AMOUNT, (adj.) penaf, goruchel:

- (s.) y penaf, penaeth.—*Lord paramount*, pen-arglwydd
- PÁRAMOUR, (s.) cariad, gordderchwr, Ezec. xxiii. 20.—cariad-fab
- PÁRANYMPH, (s.) cyfaill y priod-fab
- PÁRAPET, (s.) rhagfur fel canllaw ar ymyl caer, mur-ganllaw
- PÁRAPHRASE, (s.) deongliad trwy newid y geiriau, all-air, arall-air, amgen-air: (v.) amgen-eirio, deongli
- PÁRAPHRAST, (s.) deonglwr
- PÁRASITE, (s.) gwenieithwrgwyr mawr
- PÁRASITICAL, (adj.) gwenieithus
- PARBOIL, (v. a.) hauner berwi
- PÁRCEL, (s.) sydyn—cryn nifer: (v. a.) rhanu, dyranu, dosparthu
- PÁRCENER, (s.) cyd-ddeiliad, neu gyd-etifedd, cyd-berchenog
- PARCH, (v.) sychu, crasu, rhuddo
- PÁRCHMENT, (s.) memrwn
- PARD, (s.) llewpard
- PARDON, (s.) maddeuant, trugaredd: (v. a.) maddeu, rhyddhau
- PÁRDONABLE, (adj.) esgusodol, madduol, maddeuadwy, dileadwy
- PARE, (v. a.) batio, batingo—treulio, tori ymaith, blaen-dori
- PÁRENT, (s.) rhieni, tad neu fam
- PÁRENTAGE, (s.) tadwys, tadogaeth, rhyw, cenedl, âch, tylwyth
- PARENTAL, (adj.) tadol, yn perthyn i rhieni, tadaidd, mamaidd
- PÁRÉNTHESES, (s.) yr ymadrodd a fyddo rhwng y llinellau hyn ( ) ymsang; hefyd y llinellau hyn eu hunain, cromfachau—dyeithrsang
- PÁRENTICIDE, (s.) lladdiad rhieni; tad neu fam-leiddiad
- PÁRGET, (s.) plastr, cymrwd, mortar, simant, dwb-galch
- PARHÉLION, (s.) gwawd haul
- PÁRING, (s.) yr hyn a dorir ymaith o beth—tonen, crawnen [Ffraingc
- PÁRIS, (s.) Caer Baris, prif ddinas
- PÁRISH, (s.) plwyf: (adj.) plwyfawr
- PARISHIONER, (s.) plwyfogwr
- PARISH-WAKE, (s.) gwyl-mabsant
- PÁRITY, (s.) cyfartalwch, gogymwysder, cyffelybiaeth, tebygolioeth
- PARK, (s.) cac, parc, pâl, hyddgae
- PARLEY, (s.) ymddyddan, cylafaredd
- PÁRLIAMENT, (s.) senedd, seneddr, henaduriaeth, neu gynddrychiolwyr y deyrnas, yr uchel lys, cymmanfa dadleuaeth. — *Parliament* house, senedd-dy, cynnadlefa'r senedd, tŷ'r parliament
- PÁRLOUR, (s.) parlwr, cein-gell
- PARÓCHIAL, (adj.) plwyfol
- PARODY, (s.) cyfnewidiad geiriau un arall, trosglwydd-wawd
- PARÓLE, (s.) geiriau a roddir megis sicrwydd, llaw-gair, addewid
- PÁROXYSM, (s.) cyrch y cryd
- PÁRRICIDE, (s.) llofrudd rhieni—gwrthryfelwr, teyrnfradwr
- PÁRROT, (s.) yr aderyn paret
- PARSIMÓNIOUS, (adj.) cynnil, arbedus
- PÁRSIMONY, (s.) cynnildeb, arbed, crintachrwydd, arbedoliaeth
- PARSNIPS, (s.) llysiâu Gwyddelig, panas
- PÁRSON, (s.) periglor, person
- PÁRSONAGE, (s.) personiaeth
- PART, (s.) rhan, darn, dryll, parth, plaid: (v.) parthu, rhanu, gwahanu, neillduo, dosparthu—ymadael
- PÁRTAGE, (s.) rhaniad, rhan
- PARTAKE, (v.) cyfranogi, bod yn gyfranog, cyd ranu
- PARTÁKER, (s.) cyfranogwr
- PÁRTIAL, (adj.) pleidgar, pleidiol, partiol, rhanol, parthol
- PARTIÁLITY, (s.) pleidgarwch, anuniondeb, tueddgarwch at un blaid yn fwy ná'r llall heb un achos
- PARTÍCIPATE, (v. n.) bod yn gyfranog, cyfranogi
- PARTICIPÁTION, (s.) cyfranogiad
- PÁRTICIPLE, (s.) rhan-gymmeriad, parth gymmeriad, cyfranai
- PÁRTICLE, (s.) rhan fechan, dernyn, dryllyn, rhenyn—gorair
- PARTÍCULAR, (adj.) neillduol
- PARTICULARÍZE, (v. a.) neillduoli, enwi yn neillduol, manwl-enwi
- PARTÍCULARLY, (adv.) yn neillduol, yn enwedigol, yn bennodol
- PÁRTISAN, (s.) pleidiwr, cad-bleidydd—gwayw-ffon, saffwy
- PARTÍTION, (s.) rhaniad, gwahaniad, dosparthiad—canolfur
- PÁRTLY, (adv.) mewn rhan, o ran
- PÁRTNER, (s.) cyfaill, cydymmaith, cydwr, cyfranog, cyfranogwr
- PÁRTNERSHIP, (s.) cyfranogaeth, cyweithas, cymdeithas, cyd-driuaeth
- PARTÓOK, (preter. of *Partake*)
- PÁRTRIDGE, (s.) petris, coriar
- PÁRTY, (s.) un, rhyw un, person, plaid, ymbleidiad, ymraniad

- PÁRTY-WALL**, (s.) canolfur
PAS, (s.) hawl blaenoriaeth
PÁSCHAL, (adj.) yn perthyn i'r pasg
PÁSQUIL, **PÁSQVIN**, **PÁSQVINADE**,
 (s.) duchan, gogan-gerdd, cabl-gân
PASS, (v.) pasio, myned heibio, rha-
 gori: (s.) ffordd gul—rhydd-did i
 fyned a dyfod, trwydded—gorch-
 ymmyn i symud crwydraid i'w
 plwyfau—cyflwr, ystad
PÁSSAGE, (s.) ffordd, mynediad tros-
 odd—taith—ymadrodd mewn llyfr
PÁSSENGER, (s.) ymdeithwr, ymdei-
 thydd, tramwywr, Ezech. xxxix. 15.
PÁSSING, (part. & adj.) rhagorol, yn
 rhagori, uwchlaw ereill; yn tramwy
PÁSSING-BELL, (s.) cnul, cnoll
PÁSSION, (sub.) annwyd, digofaint,
 zel, cariad, chwant, dyoddefaint,
 goddefaint, gwyn, nwyd.
PÁSSIONATE, (adj.) nwydwyllt,
 hawdd ei ddigio, gwaedwyllt
PÁSSIVE, (adj.) goddefol, dyoddefol
PÁSSIVENESS, (sub.) dyoddefgarwch,
 ymostyngeddwydd, goddefgarwch
PÁSSOVER, (s.) y pasc
PÁSSPORT, (s.) cenad i basio
PAST, (part.) wedi myned heibio, a
 aeth heibio, a basiodd, tu hwnt i
PASTE, (s.) glud: (v. a.) gludo
PÁSTEBÓARD, (s.) papur tew
PÁSTIME, (s.) ysbleddach, difyrwch
PÁSTOR, (s.) bugail, ceidwad; gweinidog
PÁSTORAL, (adj.) bugeilaidd, bugeil-
 iawl: (s.) cân bugail, bugeil-gerdd
PÁSTRY, (s.) popdy, lle gwneir pasteiod
PÁSTRYCOOK, (s.) un sydd yn gwneu-
 thur pasteiod, pasteiydd
PÁSTURAGE, (s.) ymbawr anifeil-
 iaid, tir porfa, porfaaeth
PÁSTURE, (s.) porfa, pawr, ymbawr,
PÁSTY, (s.) pastai [tir porfa
PAT, (s.) ergyd, ffat: (adj.) addas,
 cyfaddas, cymmwys, cywir, per-
 thynasol: (v. a.) taro yn dŵrion
PATACÓON, (s.) dryll o arian Yspañ,
 6 werth 4 swllt ac 8 ceiniog
PATCH, (s.) clwt, clwtyn, llain
PÁCHWORK, (s.) gwaith clwtiedig
PATE, (s.) pen, copa, coryn
PATEFÁCTION, (s.) agoriad, amlygiad
PÁTEN, (s.) dwbler
PÁTENT, (adj.) agored, cyhoeddus:
 (s.) ysgrifed yn cynnwys rhyw ra-
 gorfraint neillduol i un

- PÁTENTÉE**, (s.) braint-lythyrog
PÁTER-NÓSTER, (s.) ein tad, gweddi
 yr Arglwydd, y pader
PÁTERNAL, (adj.) tadol, tadaidd, tadog
PÁTERNITY, (s.) tadaeth, tadogaeth
PÁTH, (s.) llwybr, ffordd, llwybr troed
PÁTHÉTIC, **PÁTHÉTICAL**, (adj.) cyff-
 rous, a gynhyrfo yr annwydau
PÁTHLESS, (adj.) dilwybr, diffordd
PÁTHWAY, (s.) troedffordd
PÁTIENCE, (s.) amynedd, ymynedd,
 dyoddefgarwch, goddefedd, ymaros
PÁTIENT, (sub.) dyn claf dau law
 meddygwr: (adj.) amyneddgar
PÁTLY, (adv.) yn addas, yn gymmwys
PÁTRIARCH, (s.) patriarch, ucheldad
PÁTRIARCHAL, (adj.) patriarchaidd
PÁTRIARCHATE, } (sub.) patriarch-
PÁTRIARCHSHIP, } aeth
PÁTRÍCIAN, (adj.) bonheddig, dy-
 ledog: (s.) dyledogwr, boneddwr
PÁTRIMÓNIAL, (adj.) treftadol
PÁTRIMONY, (s.) treftad, treftad-
 aeth, etifeddiaeth
PÁTRIOT, (s.) gwladwr, gwlad-garwr
PÁTRIOTISM, (s.) gwladwriaeth, car-
 iad at ei wlad, gwladgarwch
PÁTROL, (s.) rhai i rodio y cylchoedd
 mewn gweryll: (v. n.) myned o
 amgylch y cylchoedd mewn gweryll
PÁTRON, (s.) tadog, amddiffynwr
PÁTRONAGE, (s.) nawdd, nodedd,
 rhwysgedd, ymgeledd
PÁTRONESS, (sub.) noddwraig
PÁTRONIZE, (v. a.) noddi, amddiffyn
PÁTTEN, (sub.) sail colofn—peth i
 wisgo dan esgidiau—ffollach
PÁTTER, (v.) pwyo, llyfn-bwyo
PÁTTERN, (sub.) cynllun, patrwn,
 siampl, portreiad, cynddelw
PÁUCITY, (s.) anamllder
PAVE, (v. a.) pasio, llorio, palmentu
PÁVEMENT, (s.) palmant, sarn
PÁVIER, (s.) palmentwr, llech-loriwr
PÁVÍLION, (s.) gweryll, pabell
PAUNCH, (s.) rhumen, cest, bola
PÁUPER, (s.) dyn tlawd, tlodyn
PAUSE, (s.) gorphwysiad, attal, gor-
 phwys, gosteg, hamdden, seibiant:
 (v. a.) gorphwys, attal, ystyried
PAW, (sub.) crafangc, pawen, palf:
 (v. n.) crafangu, palfu—trin yn
 drwsgl; gwenieithio: (int.) ffeil hwt!
PAWN, (s.) gwystl: (v. a.) gwystlo
PÁWNBRÓKER, (s.) gwystl-driniwr

- PAY**, (v. a.) talu : *fig.* curo, pwyo, taro : (s.) tal, hur, cyflog
- PÁYABLE**, (adj.) taladwy, dyledus
- PÁYMENT**, (s.) tal, taledigaeth
- PEA**, (s.) pysen : *pl.* pys
- PEACE**, (s.) heddwch, hedd, tangnefedd, llonyddwch, esmwythdra
- PÉACEABLE**, (adj.) heddychol, heddychlon, tangnefeddus
- PÉACEABLENESS**, (s.) llonyddwch, tawelwch, arafwch, heddychlonedd
- PÉACE-MAKER**, (s.) tangnefeddwr
- PÉACE-OFFERING**, (s.) offirwm hedd
- PEACH**, (s.) afal, neu bren peatus
- PÉACOCK**, (s.) paun, pawyn
- PÉAHEN**, (s.) pawen, paunes
- PEAK**, (s.) pen bryn—un peth blaen llym : (v. n.) edrych yn glafaid
- PEAL**, (sub.) swm uchel, megis swm clychau, cyd sain, cydol-sain
- PEAR**, (s.) peren, peranen, perysen. —*Pear-tree*, pren pêr, rhwning
- PEARL** (s.) perl, gem, glain, maen gwerthfawr, gabys. —*A pearl in the eye*, pysen ar lygad
- PEAS**, **PEASE**, (s. pl.) pys
- PÉASANT**, (s.) hwsmon, gwlad-eiddwr, gwr gwladaid
- PÉASANTRY**, (s.) pobl wledig
- PÉASE-COD**, (s.) masgl pys
- PEAT**, (s.) tywarch, tywarchen
- PÉBBLE**, (s.) marian, cerig mân
- PÉCCABLE**, (adj.) darostyngedig i bechod, a allo bechu
- PECCADÍLLO**, (s.) bai bychan
- PÉCCANCY**, (s.) pechadurusrwydd
- PÉCCANT**, (adj.) euog, drygionus, niweidiol, beius, drygnawsedd
- PECK**, (s.) ffol bedwarydd, y pedwarydd ran o ystaca, wyth chwart : (v. a.) pigo, taro âg offeryn blaen llym, tymmhigo
- PÉCTORAL**, (adj.) yn perthyn i'r fron : (s.) dwyfroneg, bronddor
- PECULÁTION**, (s.) yspeiliad y trysor cyffredin, neu arian y wlad
- PECULÁTOR**, (s.) yspeiliwr y trysor cyffredin, neu arian y wlad
- PECÚLIAR**, (adj.) neillduol, yspysol, perthynol i un, priod, priodol
- PECULIÁRITY**, (s.) neillduolrwydd
- PECÚLIARLY**, (adv.) yn neillduol, yn enwedigol, yn briodol
- PECÚNIARY**, (adj.) perthyn i arian bathol, ariannol
- PÉDAGOGUE**, (s.) ysgol-feistr
- PÉDALS**, (s.) pibau organ
- PÉDANT**, (s.) ysgol-feistr ; crach-ysgolheigyn rhodresgar
- PEDÁNTIC**, **PEDÁNTICAL**, (adj.) ymfrostus, rhodresus, balch, chwannog i ddangos ei ddysgeidiaeth
- PÉDANTRY**, (s.) rhodres
- PÉDDLE**, (v. n.) bod yn drafferthus yn nghylch teganau
- PEDERÉRO**, **PETTERÉRO**, (s.) gwn
- PEDÉSTAL**, (s.) gwadn colofn
- PÉDICLE**, (s.) coes dalen, afal, &c.
- PEDÍCULAR**, **PEDÍCULOUS**, (adj.) lleuog, yn perthyn i'r clefyd lleuog
- PÉDIGREE**, (s.) ach, achwedd, achau llin, gwelygordd, bonedd
- PÉDLER**, (s.) un yn gwerthu nwyfwr mân ar hyd y wlad, mân-nwyfwr
- PÉDLERY**, (s.) mân-nwyfau
- PÉDOBÁPTISM**, (s.) bedydd plant
- PEEL**, (v. a.) pilio, dirysgo, dirysgb, digroeni—yspeilio : (s.) pil, rhisl, croen, plisg—astell, neu grafel i ddodi bara mewn fwrn
- PEEP**, (s.) cip-olwg : (v. n.) deheu ymddangos—edrych trwy ridwl—*Peep of day*, toriad y dydd, rhgad y wawr, llug y dydd
- PEEP-HOLE**, (s.) yspien-dwll, rhiwll
- PEER**, (s.) un cydradd—penfig, ardelydd, dyledog, cyfurddor
- PÉERAGE**, (s.) pendefigaeth—pendefigion, cyfurddoriaeth
- PÉERESS**, (s.) pendefiges, &c.
- PÉERLESS**, (adj.) digyffelyb, digyartal
- PÉEVISH**, (adj.) gwrthnysig, rhydyn, anynad, anhynaws
- PÉEVISHNESS**, (s.) gwrthnysigwydd, anynadrwydd, drygnaws, anhynawsedd, anniddigrwydd
- PEG**, (s.) hoel, hoelen bren, p : (v. a.) taro hoel bren mewn pet, hoelio â hoel bren, pino, pren-belio
- PELF**, (s.) cyfoeth, arian, mwws
- PÉLICAN**, (s.) aderyn hynod, pelican
- PÉLLET**, (s.) pelen, pellen
- PÉLLICLE**, (s.) croen teneu, pilen
- PÉLLITORY**, (sub.) llysiuyn, pelydr Ysbaen. — *Pellitory of the wall*, llysiu'r pared, paredlys, nurlys
- PELL-MELL**, (adv.) blith draphlith, yn gymmysgedig, ben draphen
- PELLÚCID**, (adj.) tryloyw, eglur, gloyw

- PELLÚCIDNESS**, (s.) tryloywder
PELT, (s.) croen, ir-groen: (v. a.)
 -taflu at, llichio, pwyo â cherig
PEMBROKESHIRE, (s.) sir Benfro
PEN, (s.) pin, grafol, graffol—cut:
 (v. a.) caead mewn cut—ysgrifenu
PENAL, (adj.) cospawl, penydiol
PÉNALTY, (s.) cosp, cospedigaeth—
 fforfed, ffin, dirwy
PENÁNCE, (s.) penyd, penydiaeth
PENCE, (s. pl.) ceiniogau
PÉNCIL, (s.) puntr, puntur, pwyntl:
 (v. a.) paentio, darliwio
PÉNDANT, (s.) dibynydd
PÉNDENT, (adj.) yn crogi i lawr,
 yn nghrog, dibynol
PÉNDULUM, (sub.) pwys yn nghrog
 wrth beth, fel ag y chwario'n hawdd
 yn ol ac yn mlaen, megis y peth
 sydd mewn cloc yn chwarae yn ol
 ac yn mlaen, dibyn dafod
PÉNÉTRABLE, (adj.) hydraid
PÉNÉTRABILITY, (s.) hydreiddrwydd
PÉNÉTRANT, (s.) treiddiol
PÉNÉTRATE, (v. a.) treiddio, trywanu
PÉNÉTRATION, (s.) traidd, treidd-
 id, dealldwriaeth, dirnadaeth
PENETRATIVE, (adj.) treiddiol, call,
 oeth, cywraint, treiddgar
PÉNINSULA, (s.) lle a f'o agos wedi
 eamgylchu â môr oni b'o agos yn
PÉNITENCE, (s.) edifeirwch [ynys
PÉNITENT, (adj.) edifeiriol, edifar
PÉNITENTIARY, (s.) un yn gorch-
 ymyrn rheolau a mesur penyd—
 un yn dwyn ei benyd—y lle y dygo
 uni benyd, penydfa
PÉNIFE, (s.) cylllell i wneud pinau
 ysafenu, pin-gyllell
PÉNAN, (s.) ysgrifenwr
PÉNILESS, (adj.) diarian, tlawd
PÉNY, (s.) ceiniog.—*Penny-royal*,
 brylys, y freslys, llysiâu'r col-
 uddllysiâu'r pwding, dail y gwaed.
 —(*Vall*) *Penny-wort*, llysiâu'r
 geinig. — (*Marsh*) *penny-wort*,
 llysiâu'r pwd
PÉNNWEIGHT, (s.) pwys o 24 gronyn
PÉNNWISE, (adj.) yn gosod llawer
 mewn bryder, i ynnill ychydig
PÉNNYORTH, (sub.) ceiniogwerth,
 gwertceiniog [tal wobr
PÉNSIOL, (s.) lwfiedigaeth blynyddol
PÉNSIOLR, (s.) un yn derbyn tâl,
 neu lwedigaeth, gwobr-was
PÉNSIVE, (adj.) prudd, trist, medd-
 ylgar, athrist, myfyr, myfyrgar
PÉNSIVENESS, (s.) prudd-der, trymder
PENT, (part.) wedi ei gau i mewn
PÉNTACHORD, (s.) offeryn pum tant
PÉNTAGON, (s.) dull pum ongl
PÉNTAGONIAL, (adj.) pum ongllog
PÉNTATEUCH, (s.) pum llyfr Moses
PÉNTECOST, (s.) pentecost; y Sul-
PENT-HOUSE, (s.) penty [gwyn
PENÚMBRA, (s.) cysgod amherflaith
PENÚRIOUS, (adj.) prin, cynuil, an-
 hael, cybyddlyd, crintach
PENÚRIOUSNESS, (s.) crintachrwydd
PÉNURY, (s.) prinder, tlodi, eisiau,
 angen, angenusrwydd
PÉOPLE, (s.) pobl, cenedl: (v. a.)
 llanw â thrigolion, pobli, poblogi
PÉPPER, (s.) pupur: (v.) pupuro
PERADVENTURE, (adv.) ysgatfydd,
 agatfydd, o bosibl, fe allai
PERAMBULATION, (sub.) rhodiad
 oddi amgylch, amdramwyd
PERCÉIVABLE, (adj.) amgyffredadwy
PERCÉIVE, (v. a.) amgyffred, canfod,
 deall, gweled, cynghrassu
PERCÉPTIBLE, (adj.) amgyffredadwy
PERCÉPTION, (s.) amgyffrediad, de-
 all, gwybodaeth, canfodiad
PERCH, (s.) math ar bysgodyn—
 erwydden, tudlath, gwialen, perc-
 pren i adar i gysgu arno
PERCHANCE, (adv.) ysgatfydd, ag-
 atfydd [hidlo
PÉRCOLATE, (v. a.) hidlo, glân-
PÉRCOLATION, (s.) hidlad
PÉRCÚSSION, (s.) tarawiad, ergyd
PERDÍTION, (sub.) dinystr, colled-
 igaeth, dystryw, coll, argoll
PÉRECRINATE, (v.) ymdaith i wled-
 ydd pell, pererindota
PEREGRINATION, (sub.) mynediad i
 wlad ddyeithr, pererindod
PÉREGRINE, (adj.) alltudaidd, dyeithr
PERÉMPTION, (s.) dyfethiad
PERÉMPTORY, (adj.) pendant, dilai
PERÉNNIAL, (adj.) parhaus, didawl
PERÉNNITY, (s.) parhad, gwastad-
 olrwydd, bytholrwydd
PÉRFECT, (adj.) perffaith, cyfan,
 cyfan-gwbl, difai, pur, cyflawn:
 (v. a.) perffieithio, cyflawni, gorphen
PÉRFÉCTION, (s.) perffieithrwydd
PÉRFÉCTLY, (adv.) yn berffaith-
 gwbl, yn gyflawn

- PÉRFECTNESS**, (s.) perffeithrwydd
PERFÍDIOUS, (adj.) anffyddlon, bradwraidd, twyllodrus, bradus
PERFÍDIOUSNESS, (s.) bradwriaeth
PÉRFIDY, (s.) anffyddlondeb, bredych, bradwriaeth, twyll trwy ymddiried
PÉRFORATE, (v. a.) tyllu, trywanu
PERFORÁTION, (s.) tylliad, trydylliad
PERFÓRCE, (adv.) trwy drais
PERFÓRM, (v. a.) gwneuthur, cyflawni, cadw, cwblhau—chwareu
PERFÓRMANCE, (s.) cwblhad, cyflawniad, gwneuthuriad, gorchwyl
PERFÚME, (s.) pêr-arogl, mygdarth, mwg-arogl: (v. a.) per-arogli
PERFÚNCTORILY, (adv.) yn esgeulus
PERFÚNCTORY, (adj.) esgeulus, diofal
PERHÁPS, (adv.) ysgatfydd, o bosibl, o ddamwain, ef a all, ef allai
PERICÁRDÍUM, (s.) pilen y galon
PÉRIL, (s.) perygl, enbydrwydd
PÉRILOUS, (adj.) peryglus, enbyd
PÉRIOD, (s.) amgylchedd—diwedd, terfyn—diweddnod
PERÍONICAL, (adj.) cylchynaid, rheolaidd, a ddel ar gylch
PERÍPHERY, (s.) amgylchedd
PÉRISH, (v.) marw, darfod am dano, colli, myned ar feth, trengu
PÉRISHABLE, (adj.) darfodedig, a ddarfyddant, brau, trangcedig
PÉRISHABLENESS, (s.) darfodoldeb, darfodedigrwydd, breuolder
PERJURE, (v. n.) tyngu anudon
PÉRJURY, (s.) anudon, anudonedd, anudonaeth, twyll-dwng, cam-lw
PÉRIWIG, (sub.) pen-wisg gwallt, penguwch-gwallt, ffug-wallt
PERIWÍNKLE, (s.) gwichiad—math o gragen-bysg—perflagl
PERK, (v.) codi pen, neu edrych yn fywiog, hoyw-ymstyhu
PÉRMANENCE, (s.) parhad, para
PÉRMANENT, (adj.) parhaus, sefydlog
PÉRMISSEIBLE, (adj.) goddefadwy, a ellir ei ganiatau, neu oddef
PERMÍSSION, (s.) cenad, caniatad
PERMÍT, (v. a.) goddef, caniatáu, rhoddi cenad, cenhadu; cynnwys: (s.) ysgrifen o tan law ardrethwr, yn caniatáu un i ddwyn pethau ardrethol o un lle i'r llall
PERMUTÁTION, (sub.) cyfnewidiad, cyfnewid, cyfnewidiaeth
PERNÍCIOUS, (adj.) dinystriol, nweidiol, adwythig, peryglus
PERNÍCIOUSNESS, (s.) adwyth, difrawd, dinystriolrwydd
PERORÁTION, (s.) diwedd glo araith
PERPENDICULAR, (adj.) union syth
PÉRPETRATE, (v. a.) gwneuthur drwg-weithred, cyflafanu
PERPETRÁTION, (s.) drwg-weithrediad, cyflafaniad
PERPÉTUAL, (adj.) oestadol, parhaus, parhaol, bythol, didrange
PERPÉTUALLY, (adv.) yn oestadol
PERPÉTUATE, (v. a.) tragywyddoli
PERPETÚITY, (sub.) para, annibentrwydd, tragywyddoldeb
PERPLEX, (v. a.) petrusu—gwneuthur yn ddyrys—afonyddu, cythruddo, dwys-flino
PERLÉXED, (adj.) dyrus, petrus
PERPLÉXITY, (s.) dyrysni, petrusder, ing, cyni, cyfyng-gynghor
PÉRQUISITE, (s.) rhodd, anrheg
PERQUISÍTION, (s.) chwiliad manol
PÉRSECUTE, (v. a.) ymlid, erlyn, erlid, canlyn ar ol, erlidio
PERSECÚTION, (s.) erledigaeth
PERSECÚTOR, (s.) erlynwr, erlidiwr
PERSEVÉRANCE, (sub.) para, dyfalbara, parhad, diysgogrwydd
PERSEVÉRE, (v. n.) parhau, aros
PERSÍST, (v. n.) parhau, aros
PÉRSÓN, (s.) person, dyn, dynsawd
PÉRSÓNABLE, (adj.) glân, prydweddol, golygus, gweddeidd-lun
PÉRSÓNAGE, (s.) gwr enwog, person
PÉRSÓNAL, (adj.) personol, ansodawl
PÉRSÓNÁLITY, (s.) personoliaeth
PÉRSÓNATE, (v. a.) lledrithio, dwyn llun un arall, dynward, elfyddu, ffugio, chwareu rhan arall
PERSPÉCTIVE, (adj.) yn perthyn i gelfyddyd y golwg: (sub.) yspiondrych—celfyddyd y golwg; golwg
PERSPICÁCIOUS, (adj.) craff ei olwg
PERSPICÁCIOUSNESS, (sub.) craffder golwg, craff-ganfyddiad
PERSPICÚITY, (s.) gloywder, eglurder, eglurdeb, amlygrwydd
PERSPÍCUOUS, (adj.) eglur, tryloyw, amlwg, goleu, clær-amlwg
PERSPÍCUOUSNESS, (s.) tryloywder, eglurdeb, amlygedd, eglurder
PERSPIRÁTION, (s.) chwysiad

- PERSPIRE**, (v.) chwysu, anweddu
PERSUADE, (v. a.) cyngkori, dar-
 bwylo, perswadio, 2 Cor. v. 11.
PERSUASION, (s.) cynghor, barn, tyb
PERSUASIVE, (adj.) a berswadio
PERT, (adj.) taclus—sarug
PERTAÍN, (v. n.) perthynu, perthyn
PERTINÁCIOS, (adj.) cyndyn, ys-
 tyfnig, anhydyn, anynad, cildynus
PERTINÁCIOSNESS, (sub.) cyndyn-
 rwydd, ystyfnigrwydd, cildynrwydd
PÉRTINENT, (adj.) perthynol, per-
 thynasol, addas, cyfaddas, cymmwys
PÉRTURBÁTION, (s.) terfysg, cythr-
 wff, cythrudd, cynnwrf meddwl
PÉRVÉRSE, (adj.) trofaus, cyndyn,
 gwrthnysig, gwrthgas, gwyr gam
PÉRVÉRSENESS, (s.) cyndynrwydd,
 cildynrwydd, gwrthnysigrwydd
PÉRVÉRSION, (sub.) traws-wyrad,
 gwyr-droad, camwri, llygriad
PÉRVERT, (v. a.) gwyr-droi, traws-
 wyro, gwyr, cam-droi, llygru
PÉRVICÁCIOS, (adj.) cyndyn, gwrth-
 nysig, ystyfnig, pengaled
PÉRVICÁCY, (s.) cyndynrwydd
PÉRVIOUS, (adj.) hyffordd, hydraid
PÉRÚKE, (sub.) ffug-wallt
PÉRÚSAL, (s.) darlleniad [holi
PÉRÚSE, (v.) darllain, tryddarllain—
PEST, (s.) plâ—echrys, adwyth
PÉSTER, (v. a.) aflonyddu, gorth-
 rymu—goluddio, llwytho
PÉSTIFEROUS, (adj.) gwenwynllyd,
 adwythig, heint-ddwyn
PÉSTILENCE, (s.) plâ, haint y nodau,
 haint-llyn, y cornwyd, y cowyn
PÉSTILENT, } (adj.) adwythig,
PÉSTILÉNTIAL, } niweidiol
PÉSTLE, (s.) pestl, pwyodr
PET, (s.) dig, digofaint, cawdd
PÉTIT, (adj.) bychan—pinge
PÉTITION, (s.) gofyniad, arch, er-
 fyniad, deisyfiad: (v. a.) deisyfu,
 attolygu, erfynu, ymbil, erchi
PÉTITIONER, (s.) eirchiad, gofynwr,
 erfyniwr, erfyniedydd
PÉTRIFICÁTION, (s.) troad yn gareg
PÉTRIFY, (v. a.) troi yn gareg:
 (neut.) cyfnewid, neu fyned yn gareg
PÉTTICOAT, (s.) pais, ambais
PÉTTIFÓGGER, (sub.) cyfreithiwr
 dibarch, crach-gyfreithiwr
PÉTTISH, (adj.) digofus, anfoddogus
PÉTTISHNESS, (s.) anfoddogrwydd

- PÉTTITÖES**, (sub.) traed perchyll
PÉTTÖ, (s.) bron—dirgelwch
PÉTTY, (adj.) bychan, bach
PÉTULANCE, (s.) sarugrwydd, cyn-
 dynrwydd, gwrthnysigrwydd
PÉTULANT, (adj.) sarug, trofaus,
 cyndyn, drythyll, anllad, anniddig
PEW, (s.) gorfaingc, cadair eglwys
PÉWTER, (s.) ystaen, elydr, elydn
PHÁLANX, (s.) rhyw fyddin bedair-
 ochrawg anhydor, o wyth mil o
 wyr traed, o eiddo yr hen Facedon-
 iaid, y bedair-örleng, byddin-res
PHANÁTIC, (s.) un a welo wag-ddrych-
 iolaethau, coeg-freuddwydiwr
PHANTÁSM, (s.) gwag-eilun, gwag-
 ysbryd, gwag-dyb, bygel nos
PHANTOM, (s.) drychiolaeth, gwel-
 edigaeth ddychymmygol, lledrith
PHARISEE, (s.) Pharisead, rhag-
 rithiwr, lledrithiwr
PHARMACOLOGY, (s.) y wybodaeth
 o foddion meddygol
PHARMACOPEIA, (s.) cyfferiaeth
PHÁRMACY, (sub.) y gelfyddyd o
 barotoi meddyginiaeth
PHÁROS, (s.) tŵr goleuad
PHASELS, (s.) ffa ffrengig
PHASES, (s.) ymddangosiadau'r lleu-
 ad a'r planedau
PHÉASANT, (s.) ceiliog y coed
PHÉNIX, (s.) aderyn ni bydd ond
 un o'i rywogaeth, o ludw pa un
 yr ydys yn dywedyd fod un arall
 yn deilliaw, yr aderyn unig
PHENÓMENON, (s.) ymddangosiad dy-
 oithr, neu anarferol yn yr wybr
PHÍAL, (s.) phiol, ffiol, costrelan
PHILANTHROPY, (s.) dyngarwch
PHILÍPPIC, (s.) sen, duchan
PHILÓLOGER, (sub.) carwr dysgeid-
 iaeth, gramadegwr, llythyregwr
PHILOLÓGICAL, (adj.) gramadegaidd,
 llythyregaid, ieithyddol, llen-gar
PHILOLOGY, (s.) dysgeidiaeth gra-
 madegaidd, ieithyddiaeth
PHÍLOMEL, (s.) yr eos, yr eaws
PHILÓSOPHER, (s.) philosophydd
PHILOSÓPHICAL, (adj.) philosophaidd
PHILOSÓPHY, (sub.) philosophydd-
 iaeth, athronddysg, barddas
PHÍLTER, (s.) swyn serch
PHIZ, (s.) wyneb, wynebpryd
PHLEBOTOMY, (s.) gwaedyddiaeth
PHLEGM, (s.) flem, llysnafedd

PHLÉGMATIC, (adj.) llawn flem, llysnafeddawg—oer
 PHLEME, (s.) fflaim, cylllell waedu
 PHLOGISTON, (s.) y rhan losgadwy a ddywedir fod yn mhob rhyw gorff, neu ddefnydd
 PHÓSPHORUS, (s.) seren forau
 PHRASE, (s.) ymadrodd, dywediad
 PHRASEÓLOGY, (s.) adroddiad
 PHRENÉTIC, (adj.) gorphwyllus
 PHTHÍSICAL, (adj.) darfodedigaid
 PHTHÍSIC, PHTHÍISIS, (s.) darfodedigaeth, y llysiant, erth glwyf
 PHYLÁCTERY, (s.) darn o femrwn â rhyw ymadrodd o'r Hen Testament wedi ei ysgrifenu arno, a wisgai'r Iuddewon ar eu talcenau, neu oddiamgylch eu arddyrnau
 PHY'SIC, (s.) physygwriaeth, meddyginiaeth, meddfaeth
 PHY'SICAL, (adj.) naturiol, yn perthyn i philosophyddiaeth natur—physygwriaethawl, meddygawl
 PHYSÍCIAN, (s.) meddyg, physygywr
 PHYSICO-THEOLOGY, (sub.) anian-dduwiaeth, anian-dduwinyddiaeth
 PHY'SICS, (sub.) philosophyddiaeth natur, anianyddiaeth
 PHYSIÓGNOMIST, (s.) dewin wyneb, wyneb-ddewin, pryd-ddewin
 PHYSIÓGNOMY, (s.) dewiniaeth wrth wynebau dynion, wyneb-goel
 PHYSIÓLOGIST, (s.) chwiliwr pethau naturiol, anian-draethydd
 PHYSÍOLOGY, (s.) gwybodaeth am bethau naturiol, anian-draethyddiaeth
 PIACULAR, (adj.) diheurol, dyhuddol
 PIA-MATER, (s.) pilen yr ymenydd
 PIAZZA, (s.) rhodfa dan fwâu
 PÍCA, (s.) math o argraff lythyren
 PICARÓON, (s.) yspeiliwr, herw-long
 PICK, (v. a.) pigo, dewis, hel
 PICK-AXE, (s.) bwyall flaenllym
 PÍCKLE, (s.) sic, heli—un peth a gedwir mewn heli—cyflwr: (v. a.) cadw mewn heli, halltu, cyffeithio
 PÍCKLOCK, (s.) offeryn i agor cloeon
 PÍCKPOCKET, (s.) côd-bigwr
 PÍCKTHANK, (s.) gwên-glepiwr
 PICTS, (s.) Brithwyr, Ffichtiaid
 PÍCTURE, (s.) llun, delw, darluniad, paentiad: (v. a.) paentio, darlunio
 PÍDDLE, (v. n.) lled-chwareu, ofera
 PIE, (s.) pastai—pioden, piogen
 PÍERAIN, (adj.) heith amgylch

PIECE, (s.) darn, dryll, difyn
 PÍECE-MEAL, (adv.) yn ddarnau
 PÍED, (adj.) brith, brithedig
 PÍER, (s.) colofn bwa, piler pont
 PIERCE, (v. a.) trywanu, gwanu
 PÍETY, (s.) duwioldeb, duwgarwch
 PIG, (s.) mochyn, llwdu hwch, hob, twrch. — *A young pig*, porchell, porchellyn, banw. — *A barrow pig*, twrch. — *A fat pig*, pasg-hwch, pasg-dwrch, mochyn tew
 PÍGEON, (s.) colomen
 PÍGMY, (s.) dyn bychan, coryn
 PIKE, (s.) gwaywffon, ffon big—math o bysg, penhwyad.—*Sea pike*, môr nodwydd, corn big
 PÍKESTAFF, (s.) coespig
 PILASTER, (sub.) colofn bedwar ongllog, colofn, adgolofn
 PÍLCHARD, (s.) math ar bysgodyn bychan—pennog Mair
 PILE, (s.) cludair, twr, pentwr, das, cruglwyth—attedgbost, seil-bawl—adeilad—y gwrthwyneb i'r croes: (v. a.) pentyru.—*Pile-wort*, y fronwys, y filfyw, mil, melyn y gwanwyn, y fronwst, gwenith y ddaear, y fioled fraith, llygad y diniweid, llygaid Ebrill
 PÍLFER, (v. a.) chwilena, chwilota
 PÍLFERER, (s.) chwilenwr
 PÍLGRIM, (s.) pererin, ymdeithiwr
 PÍLGRIMAGE, (s.) pererindod
 PILL, (sub.) pelenig physygwriaeth: (v. a.) yspeilio—pilio, dirisglio
 PÍLLAGE, (v.) preiddio, anrheithio, yspeilio, pilio: (s.) yspail, anrhaith
 PÍLLAR, (s.) colofn, piler
 PÍLLION, (s.) cyfrwy benyw i far-chogaeth wrth 'sgil, 'sgil-gyfrwy
 PÍLLORY, (s.) rhigod, gwddf-gyffion
 PÍLLOW, (s.) clustog, gobenydd
 PÍLOT, (s.) cyfarwyddwr llong, llywydd: (v. a.) llywio llong
 PIMP, (s.) llatai, nwyf-weinydd
 PÍMPLE, (s.) crugyn, llinoryn, llynoryn, piloryn, pyloryn, cyfodan
 PIN, (s.) pin, nodwydd: (v. a.) pino
 PÍNCERS, (s.) gefail, craffedydd
 PINCH, (v. a.) tymmhigo, gwasgu: (neut.) bod yn gynnil: (s.) tynfa, gwasgfa, angenrheidrwydd, angen
 PÍNCHBECK, (s.) math ofetel cymmysg
 PINCH-PENNY, (s.) cybydd

- PINCÚSHION**, (s.) pincas, pin-glustog
PIN-DUST, (s.) blawd llif, llifion
PINE, (s.) pinwydden, pererin-bren: (v. n.) nychu, darfod, edwi, dihoeni
PINE-END, (s.) piniwn, talcen tŷ
PINFOLD; (s.) ffald, buarth
PINGUID, (adj.) tew, bras
PINHOLE, (s.) twll pin
PINION, (s.) asgell, angell, aden—dannedd rhod, llyfethr
PINK, (s.) math ar flodeuyn—lliw rhyddgoch, pingc-liw
PINNACE, (sub.) bad llong
PINNACLE, (sub.) pinacl, twr
PINT, (s.) pint, wythfed ran o galwyn
PIONÉER, (s.) milwr yn gwastadhau ffyrdd, cloddiwr llu [arllys
PIONY, (s.) blodau'r brenin, y ddae
PIOUS, (adj.) duwiol, crefyddgar
PIP, (s.) dolur pig, neu glefyd yr adar—nôd ar gardiau, llygeidyn
PIPE, (s.) pibell, pib, chwibanogl: (v. a.) pibellu, canu pibell
PIPER, (s.) pibydd—math o bysg
PIPKIN, (s.) crochenyn pridd
PIPPIN, (s.) math arafal, afal esplydden
PIQUANT, (adj.) pigog, llym, tost
PIQUE, (v. a.) digio, cenfigenu: (s.) digofaint, cenfigen, malis, soriant
PIRACY, (s.) môr-yspail, môr-ladrad
PIRATE, (s.) herwr môr, môr-leidr, morwylliad, gwyll-herwlong
PISH, (interj.) pish, tish, pw, wfft
PISMIRE, (s.) morgrugyn
PISS, (sub) trwngc, pision: (v. n.) piso, troethi, gwneuthur dwfr
PISTOL, (s.) gwn llaw bychan
PISTOLE, (s.) arian bath Yspañ ac Itali, o werth un swllt ar bymtheg a chwe' cheiniog
PIT, (s.) pwll, pydew, twll, ffos
PITCH, (sub.) pŷg—uchder, maint, gradd: (v. a.) dewis—³taflu, gosod i lawr; pigo.—*To pitch a tent*, gwer-
PITCHER, (s.) ysten, cynog [syllu
PITCHFORK, (s.) pigfforch
PITCHY, (adj.) pyglyd, tywyll
PITCOAL, (s.) glo pwll
PITEOUS, (adj.) truenus, tosturus
PITH, (s.) mwydion, mwydionyn, calon pren, mêr, bywyn, mwydion bara, pahwryth—grym, nerth
PITHY, (adj.) mwydionllyd, bywynaidd—nerthol, grymus
PÍTIABLE, (adj.) truenus, teilwng o drueni, a thosturi, tostur, truan
PÍTIFUL, (adj.) truenus, tosturus, tosturiol, gresynol, gwael, isel
PÍTIFULNESS, (s.) trueni, tosturi—gwaeledd, gresynolrwydd
PÍTILESS, (adj.) didrueni, didrugaredd, didosturi, cakongaled
PÍTTANCE, (s.) dogn, lwfiedigaeth
PITÚITOUS, (adj.) fflēmlyd
PÍTY, (s.) trueni, tosturi, trugaredd, tosturiaeth: (v. a.) tosturio, cymeryd trueni ar, trugarhau
PÍVOT, (s.) pin ar yr hwn y tro peth
PIX, (s.) blwch, golwrch
PÍZZLE, (s.) pidyn, gwialen
PLÁCABLE, (adj.) hynaws, rhywiog, heddychol, dyhuddadwy
PLÁCABLENESS, (s.) hynawsedd
PLÁCARD, **PLÁCART**, (s.) hyspysiad cyhoedd, cyhoeddiad, egluryn
PLACE, (s.) man, mangre, lle, swydd, cyflwr, cyfleu: (v. a.) cyfleu, cyflehau, llehau, lleu, gosod
PLÁCID, (adj.) heddychol, llonydd, esmwyth, araf, tawel, llariaidd
PLACÍDITY, (s.) llonyddwch, arafwch
PLÁCIT, (s.) ordinhad, arfaeth
PLÁGIARISM, (s.) lladrad gwaith, geiriau, rhesymiau ereill
PLAGUE, (s.) pla, cornwyd, chwaren, nôd, cowyn—blinder, gofid: (v. a.) blino, gofidio, dygnu, pläu
PLÁGUY, (adj.) gofidus, blinderus
PLAIN, (adj.) llyfn, gwastad, amlwg, eglur, didwyll, syml, agored: (s.) gwastadedd, gwastadtir, brodir: (v. a.) llyfnhau, gwastadhau
PLÁINNESS, (s.) gwastadrwydd, amlygrwydd, onestrwydd
PLAINT, (s.) achwyniad, galarnad
PLÁINTIFF, (s.) hawlwr, cwynwr
PLÁINTIVE, (adj.) galarus
PLÁISTER, (s.) plastr, eli, dwb
PLAIT, (s.) plyg, dull, rych: (v. a.) plygu, dyblygu, plethu, dullio
PLAN, (s.) trefn, cynllun, cynddelw, cynfwriad, rhagfwriad
PLANE, (s.) plân canwyr, clawr
PLÁNET, (s.) planed, seren wib
PLÁNETARY, (adj.) yn perthyn i'r planedau, planedawl
PLANK, (s.) plangc, astell, astellen, tew-fwrdd: (v. a.) plangcio

- PLANT**, (s.) planhigyn, pren plan, planwydden: (v. a.) planu
PLANTATION, (s.) plan, planiad, gosodiad, planfa, planhigfa
PLANTER, (s.) planwr, planiedydd
PLASH, (s.) pwll, llyn, sefydlyn, corbwl, corlyn, ysgeintiad: (v. a.) cyd-blethu canghenau—taflu dwfr
PLASTER, (s.) plastr: (v. a.) plastro
PLAT, (s.) maesan, maes bychan
PLATE, (s.) dysglan, dysgl, talaeth, neu ddalen o fetel, Ecs. xxviii. 36. Lef. viii. 9. llafn o fetel
PLATÓN, (s.) mintai bedair ongl o
PLATTER, (s.) dysgl, dwbler [ülwyr
PLAÚDABLE, (adj.) canmoladwy
PLAÚDIT, (s.) clod, canmoliaeth
PLAUSÍBILITY, (sub.) ymddangosiad uniondeb, golygusrwyddd
PLAÚSIBLE, (adj.) cymmeradwy, a ymddangoso yn union, tybygol
PLAY, (v. n.) chwarau, cellwair, cydgam, difyrhau: (sub.) chwarae, chwareyddiaeth, gwarwyf
PLÁYER, (s.) chwarcuwr, chwarydd, gwareuwr, chwareyddiaethwr
PLAY-FELLOW, (s.) cyd-chwareydd
PLAY-HOUSE, (s.) chwarae-dŷ
PLEA, (s.) cwyn, dadl, esgus
PLEAD, (v.) dadleu, ymgynhenu
PLÉADER, (s.) dadleuwr, arddadlwr
PLÉADING, (s.) dadl, dadleu
PLÉASANT, (adj.) hyfryd, dyddan, llon, difyr, tég, boddhaol
PLÉASANTRY, (s.) digrifwch
PLEASE, (v.) boddloni, boddhau, rhyngu bodd, bod yn wiw gan
PLÉASURE, (s.) hyfrydwch, pleser, meddwl, Deut. xxii. 24. boddlonrwydd, dewisiad, ewyllys
PLEBEÍAN, (s.) un o'r cyffredin bobl, gwreng: (adj.) cyffredin, gwael, isel
PLÉDGE, (s.) gwystl, cyngwystl, atafael, sicrwydd, ernes: (v.) gwystlo
PLÉIADES, (s.) y saith seren siriol, y twr-ser, y twr tewdws
PLÉNARY, (adj.) llawn, cyflawn
PLENIPOTÉNTIARY, (s.) cenad wedi ei gyflawn awdurdodi i drefnu achosion ei dywysog [der
PLÉNITUDE, (s.) cyflawnder, llawn
PLÉNTEOUS, (adj.) llawn, helaethlawn, digonol, ffrwythlawn
PLÉNTEOUSNESS, (s.) digonolrwydd, helaethrwydd, amlder, amledd
PLÉNTIFUL, (adj.) helaethlawn, digonol, goludog, ffrwythlawn
PLÉNTY, (s.) helaethrwydd, amledd
PLÉTHORY, (s.) cyflawnder corff
PLÉURISY, (s.) eisglwyf, clefyd yr ystlysau [hyblyg
PLÍABLE, (adj.) ystwyth, plygadwy
PLIABLENESS, (s.) ystwythder
PLÍANT, (adj.) ystwyth, hyblyg
PLIGHT, (s.) cyllwr, hwyl, agwedd, dull—gwystl: (v. a.) gwystlo
PLINTH, (s.) rhan o golofn
PLOD, (v. n.) llafurio yn galed—dyfn feddylio, astudio, ymdrafferthu
PLOT, (s.) ystryw, ystrangc, dichell
PLÓVER, (s.) rhostog, cornicell
PLOUGH, (s.) aradr, arŵydd: (v. a.) aredig, amaethu, arddu, ymhoelyd.—*Plow-beam*, arnodd.—*Ploughman*, arddwr, amaethwr
PLÓUGHSHARE, (s.) swch aradr
PLUCK, (v. a.) tynu, dwys-dynu, tynu o'r gwraidd: (s.) tyn, tynfa—ymysgaroedd, sef y galon, yr afu, &c.
PLUG, (s.) top, topyn, ystopell
PLUM, (s.) eirinen, eiryren
PLÚMAGE, (s.) manblu, meddalblu adar, pluen, pluyn, plufyn
PLUMB, (s.) plymen: (v. a.) plymio: (adj.) union syth, union serth
PLUME, (sub.) plu, pluf—balchder: (v. a.) diblufio, pluen, ymbluo, ymfalchio, addurno â phluf
PLÚMMER, (s.) plymwr, gweithiwr plwm, plwm-weithydd
PLÚMMET, (s.) plymen, plwm-bin
PLUMP, (adj.) tew, bras, llyfn-wedd: (v.) tewhau—cwympo yn swrth
PLÚMPNESS, (s.) tewder, tewedd
PLÚMY, (adj.) plufog, plufawg
PLÚNDER, (v. a.) yspeilio, anrheithio, ysglyfaethu: (s.) yspail, anrhaith
PLUNGE, (v.) plwngcio, soddi, suddo
PLÚRAL, (adj.) lluosog, lluosog
PLÚRALITY, (s.) lluosogrwydd
PLUSH, (s.) math o ddefnydd llyfagotymog [gwlybyrag
PLÚVIOUS, (adj.) gwlawiog, gwlyb
PLY, (v.) gweithio yn ddyfal, bod yn ddiwyd, ymroi—plygu
PNEUMÁTIC, } (adj.) gwyntog, aw-
PNEUMÁTICAL, } yrawg, ysbrydol
PNEUMÁTICS, (sub.) athrawiaeth yr awyr—athrawiaeth ysbrydion
POACH, (v.) berwi yn araf, berwi

- mewn plisg—lladd, trywanu—tros-
eddu cyfraith helwriaeth
- POACHY**, (adj.) llaith, corslyd
- POCK**, (s.) crug-dardd y frech
- POCKET**, (s.) côd, coden, llogell, llaw-
gôd, cwd-sach: (v. a.) codenu
- POCKHOLE**, (s.) craith y frech wen
- POD**, (s.) côd, masgl, plisgyn
- PODÁGRICAL**, (adj.) troedwstawg
- POEM**, (s.) cân, cathl, barddoneg
- POESY**, (s.) awenyddiaeth
- PÓET**, (s.) bardd, prydydd
- PÓETASTER**, (s.) bardd anneallus
- PÓETICAL**, (adj.) prydyddiol, bardd-
onaidd, berddig, awenyddol
- PÓETESS**, (s.) prydyddes, barddes
- PÓETRY**, (s.) prydyddiaeth, bardd-
oniaeth, cerddoriaeth, barddoneg
- POIGNANCY**, (s.) nawslymder
- POIGNANT**, (adj.) llym—senllyd
- POINT**, (sub.) pwynt—pwngc—blaen
—cyflwr: (v.) pwyntio—llymhau,
hogi, blaen-llymu; cyfeirio, dangos
- POINT-THREAD**, (s.) edau'r crydd
- POISON**, (s.) gwenwyn: (v. a.) gwen-
wyno [wynllyd]
- POISONOUS**, (adj.) gwenwynig, gwen-
- POIZE**, (v. a.) pwysu, cyd-bwysu,
tafoli: (s.) pwys, cyd-bwys
- POKE**, (s.) côd, cwd—tarawiad: (s.)
chwilio mewn tywyllwch, ymbalfalu
- PÓKER**, (s.) bar haiarn i reso tân
- PÓLAND**, (s.) Pwyl, y Pwyl
- PÓLAR**, (adj.) pegy-naidd, yn per-
thyn i'r pegynau, pegynawl
- POLÁRITY**, (s.) tuedd at y pegwn
- POLE**, (s.) pawl, cledren, pastwn,
gwialen—pegwn: (v. a.) polioni
- PÓLECAT**, (s.) cath y coed
- POLÉMICAL**, (adj.) dadlwriaethol
- POLE-STAR**, (s.) seren y gogledd, ser-
en y pegwn—cyfarwyddydd
- PÓLICE**, (s.) rheolaeth lle
- PÓLICY**, (s.) llywodraeth, dinasydd-
iaeth—cyfrwysdra, ystrangc
- PÓLISH**, (v. a.) llyfnhau, caboli,
taclu, addurno: (s.) caboledd
- PÓLISHED**, (adj.) cabol, caboledig,
lathr, llathraid, llathraidd, arlathr;
noesawg, hardd-foesawg
- POLITE**, (adj.) moesawg, moesgar
- POLÍTENESS**, (s.) moesgarwch
- POLITIC**, **POLITICAL**, (adj.) dinasaid, d-
dinesig—cyfrwys, ffalst, call
- POLITÍCIAN**, (s.) un celfydd, neu
wybodus mewn dinasyddiaeth
- PÓLITICS**, (s.) celfyddyd dinasydd-
iaeth, neu lywodraeth gwlad
- PÓLITY**, (s.) llywodraethiad
- POLL**, (s.) pen, gwegil—rhestr enwau:
(v. a.) cneifio, tocio—ysgythru—
rhoddi gair ac ewyllys gydâg un
wrth ddewis swyddogion—yspeilio
- PÓLLARD**, (sub.) pren wedi ei ys-
gythru; penci—bran mân
- POLL-MONEY**, (s.) arian pen, traeth
ben, taliad pen, dofrefh
- POLLÚTE**, (v. a.) halogi, llygru
- POLLÚTION**, (s.) halogiad, halog-
rwydd, halogedigaeth, aflanhad
- PÓLTRON**, (s.) cachan, cachgi
- PÓLYGAMIST**, (s.) un a f'ô â mwy nag
un wraig ganddo ar yr unwaith
- PÓLYGAMY**, (sub.) amryw wragedd
gan yr un gwr ar yr unwaith
- PÓLYGLOT**, (adj.) amryw ieithoedd
- PÓLYGON**, (sub.) amryongl
- PÓLYGONAL**, (adj.) amryonglog
- PÓLYPUS**, (s.) math ar bysgodyn aml-
droed—rhyw glefyd yn y trwyn
- POLYSYLLABLE**, (s.) gair amrmysyllig
- POLYTHÉSIST**, (s.) un yn dal fod llios-
ogrwydd duwiau, un aml-dduw
- POMADO**, **POMATUM**, (s.) afal-enaint
(a wneir o afalau, bloneg, &c.) i
iro'r gwallt, &c.
- POMANDER**, (s.) pêr-belen
- POME**, (v.) crwn-dyfu
- POME-CITRON**, (s.) eur-afal
- POMEGRANATE**, (s.) pomgranad
- PÓMMEL**, (v. a.) pwyo, malurio
- POMP**, (s.) rhwysg, rhodres, rhwyf
- PÓMPOUS**, (adj.) rhwysgfawr
- POND**, (s.) llyn, merllyn, llynwyn.—
Fish-pond, pysgod-lyn
- PÓNDER**, (v.) ystyried, dwys-ystyr-
ied, myfyrio, meddylied
- PONDERÓSITY**, (s.) pwys, trymder
- PÓNDEROUS**, (adj.) pwysfawr, trwm
- PÓNIARD**, (s.) bidog, dagr
- PÓNTAGE**, (s.) toll, neu dreth pont
- PÓNTIFF**, (s.) archoffeiriad, pab
- PONTIFICAL**, (adj.) esgobaidd, arch-
offeiriadol: (s.) llyfrau yn cyn-
nwys defodau'r pab
- PONTÍFICATE**, (s.) teyrnasiad pab
- PÓNY**, (s.) ceffyl bychan, cor-farch
- POOL**, (s.) llyn, pwll, llynwyn

POOF, (s.) llyw llong, ol ganllaw
 POOR, (adj.) tlawd, anghenus, ad-
 fydig, rheidus, gwael, distadl
 POP, (s.) swn disymwth, firwtsain:
 (v.) sonio, neidio'n ddisymwth
 POPE, (s.) pab, esgob Rhufain
 PÓPEDOM, (s.) pabaeth
 PÓPERY, (s.) pabyddiaeth
 PÓPESEYE, (s.) rhan o'r morddwyd
 PÓPGUN, (s.) gwn pren
 PÓPISH, (adj.) pabaidd, pabawl
 POPLAR, (s.) poblysen, poplyswydd-
 en, pren poplys.—*Black poplar*,
 pwmleren.—*White poplar*, aeth-
 nen, aethwydden: *pl.* aethwydd
 POPPY, (s.) pabi.—*Garden poppy*,
 pabi dof, llysiâu'r cwsg. — *Corn
 poppy*, pabi coch yr yd
 PÓPULACE, (s.) y werin, y cyffredin
 bobl, y lliaws, y dorf
 PÓPULAR, (adj.) a ryngo bodd y
 bobl, poblogaidd, gwerinaidd
 POPULARITY, (s.) ffafor, neu gariad
 y bobl, neu'r werin
 PÓPULATE, (v. n.) poblogi, pobli
 PÓPULOUS, (adj.) poblog, tylwythog
 PÓPULOUSNESS, (s.) poblogrwydd,
 amledd, neu amllder pobl
 PORCH, (s.) porth, cyntedd, cynnor
 PÓRCUPINE, (sub.) porcupia, rhyw
 fath ar ddraenog
 PORE, (s.) chwysdwl: (v. a.) craffu,
 neu edrych yn dra agos, syllu
 PÓREBLIND, (adj.) yn gweled yn agos
 PORK, (s.) cig (ir-gig) moch
 PÓRKET, (s.) mochyn ieuange
 PÓROUS, (adj.) chwys-dyllog, tyllog
 PÓRPHYRY, (s.) maen mynor lliwgoch
 PÓRPOISE, (s.) mor-hwch, moelrhon
 PORRETS, (s.) math o gennin
 PÓRRIDGE, (s.) cawl, potes
 PÓRRINGER, (s.) cwpan, disglan
 PORT, (s.) ymddygiad—porthladd,
 porth-dwll, twll gwn
 PÓRTABLE, (adj.) dygadwy, hygglud
 PÓRTAL, (s.) porth, rhagborth
 PORTCÚLLICE, (s.) porthewlis
 PORTÉND, (v. a.) rhagddywedyd,
 rhagarwyddo, rhagargoelio, darogan
 PÓRTER, (sub.) porthwr—chudwr,
 dygwr llwythau—math ar ddioid
 PÓRTICO, (s.) porthfa, rhodfa golofnig
 PÓRTION, (s.) rhan, cyfran, twysg,
 gwaddol: (v.) rhanu, gwaddoli
 PÓRTLY, (adj.) prydweddol

PORTMÁNTEAU, (s.) cŵd i glud dillad
 PORTRAIT, PORTRAITURE, (s.) por-
 treiad, llun, arlun, arfel, darlun
 PORTRAY, (v. a.) portreiadu
 PÓRY, (adj.) tyllog, mân-dyllog
 POSE, (v. n.) dyrus-holi, gor-holi
 POSÍTION, (s.) gosodiad, sefydliad,
 cyflead, dodiad, sefyllfa; ystum
 PÓSITIVE, (adj.) sicr, pendant, gos-
 odedig; geiriol, gwriedigol
 PÓSITIVENESS, (s.) cyndynrwydd
 POSSÉSS, (v. a.) meddu, perchenogi,
 meddiannu, mwynhau
 POSSÉSSION, (s.) meddiant, adneu,
 mwyniant, priodoldeb, perchenogaeth
 POSSÉSSIVE, (adj.) meddiannol
 POSSÉSSOR, (s.) meddianydd, perchenog
 PÓSSET, (s.) posel, caws-wlyb
 POSSIBÍLITY, (s.) posibilrwydd
 PÓSSIBLE, (adj.) posibl, a allo fod
 POST, (s.) post, ystlysbost—cenad,
 rhedegwr—lle, swydd, galwad: (v.)
 prysuro, myned yn fuan—sefydlu
 PÓSTAGE, (s.) arian a dalir am gludo
 llythyrau, neu un peth arall a ddyg-
 ir gan genad, llythyr-dâl
 POSTDILÚVIAN, (adj.) ar ol y diluw
 PÓSTÉRIOR, (adj.) ol, yn canlyn
 PÓSTÉRITY, (s.) hil, eppil, hiliogaeth
 PÓSTERN, (s.) drws bychan
 PÓSTHASTE, (adv.) ar fawr-frys,
 nerth traed ceffyl: (s.) rhedeg-frys
 POST-HOUSE, POST-OFFICE, (s.) tŷ lle
 derbynir llythyrau, llythyr-dy
 POSTHUMOUS, (adj.) a anwyd, neu a
 gyhoeddwyd wedi marwolaeth un
 PÓSTÍLION, (s.) marchogwr o flaen
 cerbyd, rhag-farchogydd
 POSTMASTER, (s.) un yn derbyn lly-
 thyrau, a'u danfon gyda cheuhadau
 POST-MEREDIAN, (s.) wedi canol dydd
 POSTPÓNE, (v. a.) oedi, gosod yn ol
 PÓSTSCRIPT, (s.) ol-ysgrifen, ad-ys-
 grifen, tan-ysgrifen, ol-ymadrodd
 POSTULÁTION, (s.) cymmeriad megis
 gwirionedd heb un prawf
 POSTULÁTOR, (adj.) a gymmerwyd
 heb brawf, gofynedigawl
 POSTULÁTUM, (s.) testyn heb brawf
 PÓSTURE, (s.) lle, sefydliad, agwedd,
 dull, cyflwr, munud
 PÓSY, (sub.) blodeu-glw—arwydd
 ysgrifen ar fodrwy
 POT, (s.) crochan, diod-lestr
 PÓTABLE, (adj.) yfadwy

- POT-ASH**, (s.) golch-ludw
POTÁTOE, (s.) hytaten, cloronen
PÓT-COMPANION, (s.) cydyfwr
PÓTENCY, (s.) gallu, galluedd, nerth, llywodraeth ac awdurdod, grymder
PÓTENT, (s.) nerthol, cryf, galluog
PÓTENTATE, (s.) penaeth, cawr
POTÉNTIAL, (adj.) galluogawl
PÓTHER, (s.) ffwdan-glep, dadwrdd
POT-HOOK, (s.) bachau crochan
PÓTION, (s.) diod feddyginiaeth
PÓTLID, (s.) clawr crochan
PÓT-SHERD, (s.) darn o grochan pridd
PÓTTAGE, (s.) cawl, potes
PÓTTER, (s.) crochenydd
PÓTTERY, (s.) crochenyddiaeth
PÓTTLE, (sub.) mesur yn cynnwys dau chwart, neu hanner galwyn
PÓTVARIANT, (adj.) hy trwy yfed
POUCH, (s.) côd, coden: *fig.* bola
PÓVERTY, (s.) tlodi, angen, angen-ocid, cisiau, rheidusni, llymder
PÓULTERER, (s.) gwerthwr adar dofion
PÓULTICE, (s.) plastr esmwyth i ostwng chwydd, &c. sugaethan
PÓULTRY, (s.) pob math o adar dofion
POUNCE, (s.) ewin aderyn—powdwr *gum Sandarach*—powdwr pan: (v.) tyllu, trywanu—gafaelu âg ewinedd
POUND, (sub.) pwys—punt—ffald, gwarchae: (v. a.) pwyo, maeddu, malurio, curo, briwo—ffaldo
PÓUNDAGE, (s.) tâl o gymmaint a chymmaint yn y bunt—ffis ffald
POUNDER, (s.) mân-bwywr, pwyedydd—un-pwys.—*A six-pounder*, dryll, gwn mawr, neu gyflegr chwe'-phwys ei belen
POUR, (v.) arllwys, tywallt, dywallaw, arloes, gwallaw, gwahenu
POUT, (sub.) math ar bysgodyn—math ar aderyn. *Edr. Pet*
PÓWDER, (s.) powdr, pluer, llwch, dwst, pylor: (v.) powdro—halltu
PÓWDERING-TUB, (s.) llestr halltu
PÓWER, (s.) gallu, nerth, cadernid, awdurdod, arglwyddiaeth, rheolaeth
PÓWERFUL, (adj.) galluog, nerthol, nerthog, grymus, awdurdodol
Pox, (s.) y frech.—*French-pox*, y frech fawr.—*Small-pox*, y frech wen
PRÁCTICABLE, (adj.) ymarferiadwy, mordwyadwy, gwneuthuradwy
PRÁCTICAL, (adj.) ymarferol
PRÁCTICE, (s.) arfer, arferiad, ymarferiad, cynnefndra, gweithrediad, gwneuthuriad: (v.) ymarferyd, ymarfer, arferu, mynych wneuthur
PRAGMÁTIC, } (adj.) rhodresus,
PRAGMÁTICAL, } rhodresgar, ymyrus
PRAISE, (sub.) moliant, mawl, clod, clodforedd, canmoliaeth: (v. a.) moli, moliannu, clodfori, canmol
PRAME, (s.) båd gwaelod lydan
PRANCE, (v. n.) golemain, crychneidio, golamsach, carlamu
PRANK, (s.) cellwair, chwarae, arabedd, camp, camp ddrwg, gweithred ddrwg, cast, ystrangc, prangc: (v.) ymbingcio, ymwychu
PRATE, **PRÁTTLE**, (v. n.) baldordd, siarad oferedd, gwag-siarad
PRÁTTLER, (s.) gwag-siaradwr
PRÁVITY, (s.) gwyredd, traws-wyredd, llygredigaeth, drygioni
PRAWN, (s.) math ar bysgodyn
PRAY, (v. n.) gweddio, erfyn, attolygu, ymbil, dymuno, ymhwedd
PRÁYER, (s.) gweddi, erfyn, dymuniad, ymbil, deisyfiad, deisyf.—*Prayer-book*, llyfr gweddi
PREACH, (v. n.) pregethu, traethu
PRÉACHER, (s.) pregethwr, traethwr
PRÉAMBLE, (s.) prol, rhagymadrodd
PRÉBEND, (s.) bywiolaeth eglwys gadeiriol, peryglor eglwys gadeiriol
PREBENDARY, (s.) peryglor eglwys gadeiriol, côr-weinydd, côr-beryglor
PRÉCÁRIOUS, (adj.) ansicr, ymddibynol, ansafadwy
PRÉCÁRIOUSNESS, (s.) ansicrwydd, ymddibynrwydd
PRÉCÁUTION, (s.) rhagrybudd, rhybudd blaenllaw, cyfarchwyl: (v. a.) rhagrybuddio, rhagaddysgu
PRÉCÉDÁNEOUS, (adj.) blaenllaw
PRÉCÉDE, (v. a.) blaenori, rhagflaenu, myned o'r blaen, rhagori
PRÉCÉDENCE, (sub.) blaenoriaeth, rhagoriaeth, y blaen, cyniant
PRÉCÉDENT, (adj.) blaenorol, yn myned o'r blaen: (sub.) esampl, gweithred flaenorol o'r un natur
PRÉCÉNTOR, (s.) blaen-geiniad
PRÉCEPT, (s.) gorchymmyn, rheol
PRÉCÉPTIVE, (adj.) yn cynnwys rheolau, addysgedigol, gorchymmynol
PRÉCÉPTOR, (s.) athraw, dysgawdwr, meistr
PRÉCÉSSION, (s.) rhagflaen'ad

- PRÉCINCT,** (s.) cylch-ran
PRÉCIOUS, (adj.) gwerthfawr, pris-fawr, drud, drudfawr, cu, traphrin
PRÉCIPICE, (s.) diphwys, dibyn
PRÉCIPITANCE, (s.) ffrwst, ffwddan, ehudrwydd, brys, byrbwylldra
PRÉCIPITANT, (adj.) byrbwyll, ehud, rhagflaengar, gwysgiol
PRECIPITATE, (v. a.) bwrw bendramwnwgl, torfynyglu — brysio: (s.) math o bowdr ysol: (adj.) bendramwnwgl, chwimwth, byrbwyll
PRÉCIPITATION, (s.) torfynyglad—ffrwst, ffwddan, byrbwylldra
PRÉCISE, (adj.) manol, cywraint, cyfrgwbl, union, cymmwys, cywir, pendant, pennodol, sicr—ffurfiol
PRÉCISELY, (adv.) yn union, yn sicr, yn bendant, yn gymmwys
PRÉCISENESS, (s.) manylrwydd
PRÉCISION, (s.) cywreirwydd, terfyniad manol, manylrwydd
PRÉCOGNITION, (s.) rhagwybodaeth
PRÉCONCÉPTION, (sub.) rhagdyb, rhagfarniad, rhagddychymmyg
PRÉCONTRACT, (s.) cytundeb blaenllaw, rhagammod
PRÉCURSOR, (s.) blaenrhed
PRÉDATORY, (adj.) sglyfaethus
PRÉDECÉSSOR, (s.) blaenor, rhagredwr
PRÉDESTINÁRIAN, (sub.) un yn dal rhagarfaeth, rhagarfaethydd
PRÉDESTINATE, (v. a.) rhagarfaethu, rhagordeinio, rhagluniaethu
PRÉDESTINATION, (s.) rhagarfaeth, rhagarfaethiad, rhagordinhad
PRÉDESTINE, (v. a.) rhagarfaethu
PRÉDÉTERMINATION, (s.) rhagfwriad
PRÉDÉTERMINE, (v. a.) rhagfwriadu, rhagderfynu
PRÉDICABLE, (adj.) a ellir ei haeru
PREDICAMENT, (s.) rhes, dosparth, gradd, cyflwr, helynt, sefyllfa
PRÉDICATION, (s.) yr adroddawl
PREDICT, (v. a.) rhagddywedyd
PREDICTION, (s.) rhagddywediad
PREDÓMINANCE, } (s.) rhagoriaeth,
PREDÓMINANCY, } gofuchafiaeth, arglwyddiaeth, dylanwad penaf
PREDÓMINANT, (adj.) penaf, a'r dylanwad penaf, cryfaf
PRÉ-EMINENCE, (sub.) rhagoriaeth, rhagorgamp, blaenoriaeth
PRÉ-EMINENT, (adj.) rhagorol, uchlaw ereill, ardderchog
PRÉ-EMPTION, (sub.) iawn i brynu o flaen ereill, rhagbryniad
PRÉ-ENGAGEMENT, (sub.) rhagymrwymiad, rhagrwymiad
PRÉ-ESTÁBLISH, (v. a.) rhagsefydlu
PRÉ-ESTÁBLISHMENT, (sub.) rhagsefydliad [rhagfodolaeth
PRÉ-EXISTÉNCÉ, (s.) rhaghanfod,
PRÉ-EXISTÉNT, (adj.) rhaghanfodol, yn bod o'r blaen
PRÉFACE, (s.) rhagymadrodd, rhagdraethawd, prol: (v.) rhagymadroddi
PRÉFÁTORÝ, (adj.) rhagdraethol
PRÉFECT, (s.) llywodraethwr, rheolwr, rhagliw, rhaglaw
PRÉFECTURE, (s.) llywodraeth
PRÉFÉR, (v. a.) cyfrif yn well, perchi, blaen berchi, rhoddi y rhagoriaeth—dyrchafu mewn anrhydedd
PRÉFÉRABLE, (adj.) gwell, mwy-rhagorol, rhagorach
PRÉFÉRENCE, (s.) rhagoriaeth
PRÉFERMENT, (s.) dyrchafiad, codiad
PRÉFIGURE, (v.) rhagddangos, rhagddelwi, dangos o'r blaen trwy ryw arwydd, rhag-gysgodi, rhag-arwyddo
PRÉFIX, (v. a.) rhag-osod, rhagappwyntio, blaen-ddodi, rhag-ddodi
PRÉGNANCY, (sub.) beichiogrwydd, torogrwydd, ffrwythlondeb
PRÉGNANT, (adj.) beichiog, torog, ffrwythlon, llawn, cyflawn, eglur
PRÉJÚDGE, (v. a.) rhagfarnu, rhagderfynu
PRÉJÚDICATE, (v. a.) rhagfarnu, barnu heb dystiolaeth: (adj.) rhagfarnedig
PRÉJUDICE, (s.) rhagfarn, niweid: (v. a.) peri rhagfarn—niweidio
PRÉJUDICIAL, (adj.) niweidiol, yn peri niweid, gwrthwyneb, colledus
PRÉLACY, (s.) preladiaeth, teilyngdod prelad, swydd esgob, esgobaeth
PRÉLATE, (s.) prelad, esgob
PRÉLIBATION, (sub.) rhagarchwaeth, rhagbrofiad, blaen-brawf, cyn-brawf
PRÉLIMINARY, (s.) rhagymadrodd, rhagammod, cychwynfa traethawd: (adj.) rhaglithrawl, rhaglwybrawl
PRÉLUDE, (s.) rhyw beth rhagflaenol yn dangos beth sydd i ganlyn
PRÉMATÚRE, (adj.) rhy gynnar, a ddel rhy fuan, addfed cyn yr amser, rhagaddfed, rhy fyrbwyll

- PREMATÚRENESS**, (s.) gormod brys
PRÉMÉDITATE, (v. a.) rhagfyfyrio, rhagfeddylid, dyfeisio
PRÉMIER, (adj.) penaf, blaenaf
PRÉMISE, (v. a.) egluro, neu osod i lawr yn mlaenllaw, rhag-grybwyll
PRÉMISES, (s.) testunau a osodwyd i lawr, neu a brofwyd o'r blaen—*in lawr*, tai, tiroedd, neu leoedd a enwyd o'r blaen, rhag-enwedigion
PRÉMIUM, (s.) gwobr, gwobrwy
PRÉMÓNISH, (v. a.) rhagrybuddio
PRÉMONITION, (sub.) rhagrybudd, rhybudd blaenllaw, cynddyledd
PRÉMÓNITORY, (adj.) rhagrybuddiol
PRÉMUNÍRE, (s.) ysgrifen; cosp—anhawsdra, cyfyng gynghor
PRÉOCCUPANCY, (s.) rhagfeddiant, cymmeriad meddiant o flaen arall
PRÉPARÁTION, (s.) parotoad, arlwy, darmerth, darpar, arlwyad
PRÉPARATIVE, (adj.) a baroto, neu addaso [darparedigol]
PRÉPARATORY, (adj.) parotoawl,
PRÉPARÉ, (v. a.) parotoi, darparu, rhagbarotoi, arlwyo, cymhwyso, addasu, darmerthu, cyfarparu
PRÉPÓNDERATE, (v. a.) rhagbwysio
PRÉPOSITION, (s.) rhagosodydd, rhagosodiad, dardodiad, rhag air
PREPOSSESS, (v. a.) rhagfeddiannu
PREPOSSESSION, (s.) meddiant cyntaf, rhag-feddiant—rhagfa n
PRÉPÓSTEROUS, (adj.) yr hyn ddylai fod yn ddiweddaf yn gyntaf, afresymol, gwrthwyneb, chwithig
PRÉPUCE, (s.) blaengroen
PRÉREQUISITE, (adj.) rhag-angenrheidiol, angenrheidiol yn mlaenllaw
PRÉROGATIVE, (sub.) rhagorfraint, braint neillduol, cynfraint
PRÉSÁGE, (s.) darogan, armes, dewiniaeth: (v.) darogan, brutio
PRÉSBYTER, (s.) offeiriad; ymneillduwr oddiwrth eglwys Loegr, henaduriad
PRÉSBYTÉRIAN, (adj.) henadurawl
PRÉSCIENCE, (s.) rhag-wybodaeth
PRÉSCRÍBE, (v. a.) pennodi, appwynio, dangos pa fodd, a pha beth a wneir—addysgu, cyfarwyddo
PRÉSCRIPT, (s.) gorchymyn, dull terfynedig, ordinhad, gosod, hên feddiant, canon—cyfarwyddyd
PRÉSCRÍPTION, (sub.) rheol—cyfarwyddyd mewn meddyginiaeth
PRÉSENCE, (s.) presenoldeb, presen, present, gwydd, cynnyrcholdeb, parodrwydd.—*In presence*, gerbron, rhag bron, o flaen, yn ngolwg, &c.—*Presence-chamber*, presenfa, cyfarchfa
PRÉSENT, (adj.) presennol, cynnyrchol: (s.) rhodd, arheg: (v. a.) cynddrychioli, cyflwyno, arhegu
PRÉSENTATION, (s.) rhoddiad, rhoddiad bywiolaeth eglwys, cyflwyniad
PRÉSENTÉE, (sub.) un a roddwyd iddo fywiolaeth eglwys
PRÉSENTLY, (adv.) yn bresennol, yn y man, yn fuan, yn ddioed
PRÉSERVATION, (s.) cadwraeth, ceidwadaeth, cadwad, cadweidiaeth
PRÉSERVATIVE, (s.) yr hyn a gadwo rhag niweid, cyfaredd, diogelydd
PRÉSERVE, (v. a.) cadw, achub, amddiffyn, diogelu, noddi, cynnal
PRÉSIDE, (v. n.) bod mewn awdurdod dros, arlywio, blaenori, rheoli
PRÉSIDENCY, (s.) arlywyddiaeth
PRÉSIDENT, (s.) rhaglaw, rhaglyw-iawdwr, penllywydd, gorseddwr
PRESS, (v. a.) gwasgu, dirio, cym-mell, gwthio—cymmeryd trwy drais i wasanaeth y brenin: (sub.) gwasg, argraffwasg, gwasgbren, gwryf, gwinwryf—tyrfa—peth i gadw dillad, neu lyfrau—awdurdod i gymmeryd pobl trwy drais i wasanaeth y brenin.—*Press-gang*, dirgnud, mintai o gaethgludwyr dynion
PRÉSSURE, (sub.) gwasg, ymwasg, gwasgfa, gwasgiad, trais; cystudd
PRÉSUME, (v. a.) tybiaid, credu—rhyfygu, anturio, beiddio
PRÉSUMPTION, (s.) rhyfyg, eofnder
PRÉSUMPTUOUS, (adj.) rhyfygus
PRÉSUPPOSE, (v. a.) rhagfeddylid, rhagdybio, rhagfwrw
PRÉTENCE, (s.) ffuant, esgus, hawl
PRÉTEND, (v.) cymmeryd arno, gwneuthur lliw o beth, lledrithio, ffuantu, ffugio, twyll-honni
PRÉTENDER, (s.) ffuantwr, ymhonwr, twyll-honwr, rhith-hawlwr
PRÉTENSION, (s.) hawl-honiad
PRÉTÉR, **PRÉTÉRITE**, (adj.) a aeth heibio, wedi pasio.—*The preter-imperfect tense*, yr amser anghwblberffaith.—*The preter-perfect tense*, y cynherfyn, amser cynherfynuol

- PRETERMISSIO, (sub.) gommeddiad, gadawiad, neu fynediad heibio
- PRETERMIT, (v. a.) myned heibio, cerdded heibio, gadael heibio
- PRETERNÁTURAL, (adj.) annaturiol, afreolaidd, gwrth-anianol
- PRETERPÉRFECT, (s.) amser wedi myned yn berffaith heibio
- PRETERPLÚPÉRFECT, (sub.) amser wedi mwy ná pherffaith basio
- PRÉTEXT, (s.) rhith, esgus, ffug, ffuant
- PRÉTOR, (s.) math o swyddog yn Rhufain gynt, brawdwr, maer
- PRÉTORIAN, (adj.) brawdol, maerol
- PRÉTTINESS, (s.) pertrwydd, dest luswydd, pertedd, tlydni
- PRÉTTY, (adj.) pert, hoyw, tlws, prydferth, propr, pefr, dillyn
- PREVÁIL, (v. n.) tycio, ffynu, gorchfygu, gorfod, llwyddo
- PRÉVALENCE, (s.) rhagoriaeth, dylanwad, goruchafiaeth, gorfodedd
- PRÉVALENT, (adj.) gorchfygol, mwyaf ei effaith, neu ddylanawd
- PRÉVÁRICATE, (v. n.) trawsddadleu, cellweirio, cellwair, cecruso
- PREVARICATION, (s.) cellweiriad
- PRÉVENT, (v. a.) rhagflaenu, blaenori, achub, rhwystro, achub blaen
- PRÉVENTION, (s.) rhagflaeniad, achubiad, rhwystr, lluddiad
- PRÉVENTIVE, (adj.) rhagflaenedigol
- PRÉVIOUS, (adj.) blaenorol
- PRÉVIOUSLY, (adv.) yn mlaenllaw
- PREY, (s.) ysglyfaeth, praid, ysglyf, yspail: (v. n.) preiddio, ysglyflu, ysglyfaethu, anrheithio
- PRICE, (s.) pris, gwerth, pridwerth
- PRICK, (v. a.) pigo, brathu, swmbylio, tymmhigo: (s.) pig, pigyn, pigad, swmbwl—cala—cnofa cydwybod, anesmwythder meddwl; nôd
- PRÍCKET, (s.) iwrch dwy flwydd
- PRÍCKLE, (s.) draenen, eithen
- PRIDE, (s.) balchder, balchedd, traha, uchder, rhyfyg, coegni
- PRIEST, (s.) offeiriad, offerenwr
- PRIÉSTCRAFT, (s.) dichellion yr offeiriaid i gadw llygwyr mewn darostyngiad, ac i gyfoethogi eu hunain
- PRÍESTHOOD, (s.) offeiriadaeth
- PRÍESTLY, (adj.) offeiriadol
- PRIEST-RÍDDEN, (adj.) dan lywodraeth yr offeiriaid mégis offeryn yn eu llaw, dan din yr offeiriaid
- PRIG, (s.) rhyfygwr, dyn diserch rhyfygus, mursen-was, cymmen-was
- PRIM, (adj.) manol, ffurfiol
- PRÍMACY, (s.) y sefyllfa uchaf yn yr eglwys, blaenoriaeth, uchafiaeth
- PRÍMAGE, (s.) llwyth llong
- PRÍMARY, (adj.) prif, cyntaf, penaf, dechrenol, gwreiddiol
- PRÍMATE, (s.) penaf o'r offeiriaid
- PRIME, (adj.) cyntaf, gorau, penaf, blaenaf, rhagoraf; boreuol: (sub.) y rhan gyntaf, neu orau—gwawr y dydd—ieuengctid—yr awr ganonaidd gyntaf: (v.) doddi powdr mewn padell dryll—in *painting*, gosod i lawr y lliwiau cyntaf.—*Prime-cost*, cyn-bris, pris cyntaf.—*Prime-minister*, cyn-weisiad
- PRÍMENESS, (s.) rhagoriaeth
- PRÍMER, (s.) cyn-llyfr, llythyren y cyn-llyfr
- PRÍMÉVAL, (adj.) cyntaf, penaf, dechreuol, gwreiddiol, cynoesol
- PRÍMITIVE, (adj.) prif, gwreiddiol, cyntaf; hên, cysefin
- PRÍMOGÉNIAL, (adj.) cynhenid, cyntafanedig, cyntafanedigol; dechreuol
- PRÍMOGÉNITURE, (sub.) cyntafanedigaeth, cynhenidedd
- PRÍMÓRDIAL, (adj.) dechreuol, yn bod o'r dechreuad, dechreuawl
- PRÍMROSE, (s.) briallu, llysiâu'r parlys, y dewbanog fechan
- PRINCE, (s.) tywysog, teyrn
- PRÍNCELY, (adj.) tywysogaidd
- PRÍNCCESS, (s.) tywysoges
- PRÍNCIPAL, (adj.) prif, penaf: (s.) pen-meistr, llywodraethwr, rheolwr—swm o arian ar usuriaeth
- PRÍNCIPÁLITY, (sub.) tywysogaeth, pendefigaeth, arglwyddiaeth
- PRÍNCIPLE, (s.) egwyddor, gosodedigaeth: (v. a.) egwyddori
- PRINT, (v. a.) argraffu, printio: (s.) argraff, llun, ol, dyol.—*Prints*, argraff bapurau, &c.—*A print of butter*, calen ymenyn
- PRÍNTER, (s.) argraffydd, printiwr
- PRÍOR, (adj.) cynt, cyntaf, o flaen: (s.) prior, abad, pen priordy
- PRÍORESS, (s.) priores, abades
- PRÍÓRITY, (s.) blaenoriaeth
- PRÍORY, (s.) prior
- PRÍSON, (s.) carchar: (v.) carcharu

- PRISONER**, (s.) carcharwr
PRISTINE, (adj.) hen, henaidd, cynt, cyntaf, dechreuol
PRITHEE, *abbr. for I pray thee*, attolwg, adolwyn
PRIVACY, (s.) dirgelwch, rhin, cyfrinach, cyfrinfa, dirgeledd
PRIVATE, (adj.) dirgel, dirgelaidd, cuddiedig, cyfrinachol; unig
PRIVATÉER, (s.) herwlong, cadlong
PRIVATELY, (adv.) yn ddirgel
PRIVATION, (s.) difuddiad, difuddiant, diddymiad, anghaffaeliad
PRIVATIVE, (adj.) a beir ddifuddiant
PRIVET, (s.) gwyros, rhyswydd
PRIVILEGE, (s.) braint, rhagor-fraint
PRIVILY, (adv.) yn ddirgel, &c.
PRIVITY, (sub.) cymundeb dirgel; gwybodaeth, cyfrin-wybodaeth
PRIVY, (adj.) cyfrin, dirgel, cyfrinachol: (s.) gaudy, ysgothfa
PRIZE, (s.) camp, campdlws, yspail, anrhaith, cyngwystl: (v.) prisio.—*Prize-fighter*, ymladdwr am wobrwyl, ymladdwr, campwr, rhyswr
PROBABÍLITY, (s.) tebygolrwydd
PROBABLE, (adj.) tebyg, tebygol
PROBAT, **PROBATE**, (s.) profiad ewyllys, neu lythyr cymmyn
PROBATION, (s.) pawf, profiad
PROBATIONARY, (adj.) at brofi, profiadol, profedigol
PROBE, (s.) offeryn meddyg i chwilio dyfnder archoll, profiedydd
PROBITY, (s.) onestrwydd, rhinwedd
PROBLEM, (s.) cwestiwn wedi ei osod i lawr, ddfn-destun, gorchest
PROBLEMÁTICAL, (adj.) ansicr, dadlucol, dychymmygol; gorddfn
PROBOSCIS, (s.) trwyn, duryn elephant [foesol]
PROCATIOUS, (adj.) haerllug, drwg
PROCACITY, (s.) sarugrwydd
PROCÉDURE, (sub.) trefn o fynediad, mynediad, gyr, hwyliad, ffordd
PROCÉED, (v.) myned yn mlaen, myned allan, myned rhagddo, deilliaw
PROCÉEDING, (sub.) mynediad yn mlaen, cychwyniad, cynnydd
PROCESS, (s.) mynediad, mynediad rhagddo; cwrs, ystod, talm—hawf, cynghawsedd—cyfraith
PROCESSION, (sub.) tyrsa yn rhodio mewn trefn, cydgordaeth
PROCLÁIM, (v. a.) cyhoeddi, honni
PROCLAMATION, (s.) cyhoeddiad
PROCLIVITY, (sub.) gogwyddiad at beth, tueddiad—parodrwydd
PROCONSUL, (s.) rhaglaw, is-raglaw
PROCONSULSHIP, (s.) rhaglawiaeth
PROCRÁSTINATE, (v. a.) oedi, gohirio
PROCRÁSTINATION, (s.) oediad
PROCREANT, (adj.) eppilaidd
PROCREATE, (v. a.) cenedlu, hilio, eppilio, sillio, esillio
PROCREATION, (s.) cenedliad, hiliad, eppiliad, esilliad, silliad
PROCREATIVE, (adj.) cenedliog, a genhedlio, cenedledigol
PROCREATOR, (s.) cenedliwr
PROCTOR, (s.) parwr, dirprwywr—dadleuwr mewn llys eglwysig
PROCTORSHIP, (s.) swydd dirprwywr
PROCUMBENT, (adj.) yn gorwedd lawr
PROCURABLE, (adj.) caffaeladwy
PROCURATION, (s.) ynnilliad, cyrhaeddiad, caffaeliad
PROCURATOR, (s.) dirprwywr, rhaglaw, gorchwyliwr dros arall
PROCURE, (v. a.) dirprwyo—ceisio, cael, caffael, ynnill, cyrhaeddyd, prynu—perswadio—llataia
PROCURER, (s.) llatai, ceisydd dros
PROCURESS, (s.) llatai [arall]
PRÓDIGAL, (adj.) afradlon, treulgar
PRÓDIGÁLITY, (s.) afradlondeb
PRÓDÍGIOUS, (adj.) aruthrol, angenfilaid, annaturiol, rhyfeddol
PRÓDIGY, (sub.) aruthredd, peth aruthrol, neu rhyfeddol; rhyfeddod
PRÓDÍTION, (s.) brad, bradwriaeth, bredych, bradychiad
PRÓDÍTOR, (s.) bradwr, bradychwyr
PRÓDÍTORÍOUS, (adj.) bradwrs, bradus, bredychus, bradog
PRÓDÚCE, (v. a.) dwyn allan, dwyn ar gyhoedd—cenedlu—hwyhau: (s.) firwyth—swm—budd, ynnill
PRÓDUCT, (s.) firwyth, cyfirwyth, cynnyrch—gwaith—effaith—swm
PRÓDÚCTION, (s.) dygiad; gwneuthuriad; cyfansoddiad; cynnyrchiad
PRÓDÚCTIVE, (adj.) cenedliog, a genhedlio, a effeithio, cynnyrchiol
PRÓEM, (s.) rhagymadrodd
PROFANATION, (s.) halogiad, anghysegriad, ansanctieiddiad
PROFANE, (v. a.) halogi, digysegru: (adj.) halog, halogedig, aslan, cyffredin, ansanctiaidd, anrasol, llygol

- PROFANENESS**, (s.) halogrwydd, an-mharch pethau cysegredig
- PROFESS**, (v. a.) addaw ar gyhoedd, cyfaddef, addef, proffesu
- PROFÉSSION**, (sub.) galwad—proffes, cyfaddefiad, cyhoedd-addefiad
- PROFÉSSOR**, (s.) proffeswr
- PRÓFFER**, (v. a.) cynnyg: (sub.) cynnyg, cynnygiad
- PROFÍCIENCE**, **PROFÍCIENCY**, (sub.) budd—gwellhad, cynnydd
- PROFÍCIENT**, (s.) un wedi cynnyddu mewn dysgeidiaeth
- PRÓFILE**, (s.) ochr, neu ystlys wyneb
- PRÓFIT**, (s.) budd, lles, elw, ynnil, llesâd: (v.) buddio, llesu, llesâu
- PRÓFITABLE**, (adj.) buddiol, llesol
- PRÓFITABLENESS**, (s.) buddioldeb
- PRÓFLIGATE**, (adj.) anfad, dyrras, drygionus, dirinwedd, diras
- PROFOUND**, (adj.) dwfn, tra-dwfn: (s.) dyfnfor, anoddyn.—*Profound learning*, dyfn-ddysg, mawr-ddysg, nchel-ddysg.—*Profound silence*, dystawrwydd mawr neu hollawl—*Profound endowment*, dyfn-ddawn.—*A profound speaker*, dyfn-ddyw.
- PROFOÚNDNESS**, (s.) dyfnder [edydd
- PROFÚNDITY**, (s.) dyfnder
- PROFÚSE**, (adj.) afradlon, treulfawr
- PROFÚSENEES**, **PROFÚSION**, (s.) afrad, afradlonrwydd, gwastraff, difrod
- PROG**, (v. n.) chwilena bwyd, hela lluniaeth: (s.) bwyd, ymborth
- PROGÉNITOR**, (s.) taid, hendaidd
- PRÓGENY**, (s.) hil, hiliogaeth, eppil
- PROGNÓSTICATE**, (v. a.) darogan, rhagddywedyd, rhagddangos
- PROGNOSTICATION**, (s.) rhagddywediad, dewiniad, daroganiad
- PROGRÉSS**, (s.) cynnydd, cynnyrch, tyciant, cwrs, mynediad yn mlaen
- PROGRÉSSION**, (s.) mynediad yn raddol, mynediad yn mlaen, cwrs, cynnydd, gradd-esgyniad
- PROGRÉSSIVE**, (adj.) cynnyddol, cynnyrchiol, gradd-ddringawl
- PROHÍBIT**, (v. a.) gwarafun, gwahardd, gwaharddu, attal, rhwystro
- PROHIBITION**, (s.) gwaharddiad
- PROHIBITORY**, (adj.) gwarafunol, a waharddo, gwaharddawl
- PROJÉCT**, (v. a.) dyfeisio; dychymmygu—tailu allan: (neut.) saethu allan: (s.) dyfais, dychymmyg
- PROJÉCTION**, (s.) taliad allan, ergydiad—dyfais, dychymmyg
- PROLEGÓMENA**, (s.) rhagsylwadau
- PROLÍFIC**, **PROLÍFICAL**, (adj.) cenhedliog, eppiliog; ffrwythlon
- PROLIX**, (adj.) helaeth, hir, hirfaith
- PROLÍXITY**, **PROLÍXNESS**, (s.) hŷd, maithder, helaethder
- PROLOCÚTOR**, (s.) traethwr, adroddwr
- PROLOGUE**, (s.) prol, prylog, rhagymadrodd, rhag-araith
- PROLÓNG**, (v. a.) estyn, hwyhau, oedi
- PROLONGÁTION**, (sub.) hwyhad, estyniad, gohiriad, oediad
- PROMINENCE**, (s.) gogwyddiad peth dros y llall, saethiad allan, penty, bargod, ysgwyddiad allan
- PROMINENT**, (adj.) yn sefyll allan, yn pwysu allan, yn ymddangos, yn pwysu yn mlaen, yn gogwyddo yn mlaen, yn fargod, bargodawl
- PROMÍSCUOUS**, (adj.) a fyddo blith draphlith, a fyddo blith drachymmysg, cymmysgedig, cyffredin i lawer, didrefn, diwahan
- PROMÍSE**, (s.) addewid, eddewid, addaw: (v. a.) addaw, gogyfaddaw
- PROMÍSSORY**, (adj.) yn cynnwys addewid, addawedigol, addewidiol
- PROMONTORY**, (s.) penrhyn, morben, penarth, penfro, penmaen, bryn a fyddo yn ymestyn i'r môr
- PROMÓTE**, (v. a.) symud yn mlaen, myned yn mlaen, dwyn yn mlaen—dyrchafu, codi i oruchafiaeth—helaethu, ystyn o hŷd
- PROMÓTION**, (s.) dyrchafiad, codiad, goruchafiad, dygiad yn mlaen
- PROMPT**, (v. a.) cynnorthwyo, annog—coffâu, dwyn ar gof, cof-weini: (adj.) parod; buan, hwylus, hylaw: (s.) clust-weinydd, adgoffawr
- PROMPTER**, (s.) cofiwr, annogwr
- PROMPNES**, (s.) parodrwydd, hyfedredd, medrusrwydd
- PROMPTUARY**, (s.) ystordy, trysorfa
- PROMÚLGATE**, (v. a.) cyhoeddi
- PROMULGÁTION**, (s.) cyhoeddiad
- PROMÚLGE**, (v. a.) cyhoeddi
- PRONE**, (adj.) gogwyddedig, ar ei ogwydd, yn pwysu i lawr, tueddol
- PRÓNENESS**, (s.) gogwydd, gogwyddiad, tuedd—llethr, goriwaered
- PRONG**, (s.) fforch, pigfforch
- PRONOUN**, (s.) rhagenw

- PRONÓUNCE**, (v. a.) parablu, llefaru, mynegu, traethu, datgan
- PRONUNCIATION**, (sub.) adroddiad, traethiad, llefariad, dywediad
- PROOF**, (s.) prawf, profiad, arwydd; arddangosiad; tystiolaeth: (adj.) anhydraidd. — *Proof-sheet*, prawf-len
- PROOFLESS**, (adj.) dibrawf, didyst
- PROP**, (s.) atteg, annel, attegbawl, cynnalbren: (v. a.) cynnal, attegu
- PROPAGABLE**, (adj.) a ellir ei ymdanu, neu genhedlu, taenadwy
- PROPAGATE**, (v. a.) cenhedlu—lledu, ymlledu, ymwasgaru, helaethu
- PROPAGATION**, (s.) cenhedliad—ymdaniad, ymhelaethiad
- PROPÉL**, (v. a.) gyru yn mlaen, dirio
- PROPÉNDENCY**, (s.) gogwydd, tuedd
- PROPENSE**, (adj.) tueddol, gogwyddedig, chwennyngar
- PROPÉNSION**, **PROPÉNSITY**, (s.) tuedd, tueddiad, gogwyddiad meddwl, tueddiad ewyllys, tueddfryd
- PROPER**, (adj.) addas, neillduol, priodol, cymmwys, perthynol—uchel
- PROPERNESS**, (s.) uchder, addasrwydd
- PROPERTY**, (s.) priodoldeb, priodoledd, priodolder, meddiant
- PROPHECY**, (s.) prophwydoliaeth
- PROPHESY**, (v. a.) prophwydo, darogan, rhagfynegu, armâu
- PROPHET**, (sub.) prophwyd, prophwydwr, daroganwr, daroganydd
- PROPHETESS**, (s.) prophwydes
- PROPHÉTIC**, **PROPHÉTICAL**, (adj.) prophwydoliaethol, prophwydol
- PROPÍNQUITY**, (s.) cymmydogaeth, nesder, carennydd, cyfathrach
- PROFÍTIABLE**, (adj.) hawdd ei heddychu, cymmodadwy
- PROFÍTIATE**, (v. a.) boddloni Duw âg aberth, gwneuthur iawn i Dduw am bechod, llonyddu, lliniaru, heddychu, dyhuddo, cymmodi
- PROPITIATION**, (s.) aberth a lonyddo ddigofaint Duw, iawn am bechod, dyhuddiant, heddychiad
- PROPITIATORY**, (adj.) cymmodawl, abl i wneud iawn: (s.) lle yr heddychid Duw, trugareddfa
- PROFÍTIOUS**, (adj.) dianfoddog, hynaws, trugarog, ffafriol, tosturiol
- PROFÍTIOUSNESS**, (s.) tiriondeb, cymmwynasgarwch, graslonrwydd
- PROPLÁSM**, (s.) mold, cynllun, cynddelw peth [cynnygwr
- PROPONENT**, (s.) gosodwr ger bron
- PROPÓRTION**, (sub.) cymmedrolder, cymmesurwydd y naill beth i'r llall, cyfladdrwydd, cyfartalwch, cyfattebiad y naill beth i'r llall—maint, gradd, cyfran, dogn, mesur: (v. a.) cymmedroli, cymmesuro
- PROPÓRTIONABLE**, (adj.) cyfattebol, cymmwys, addas, cymhedrol
- PROPÓRTIONATE**, (adj.) cyfattebol, cyfartal, cymhedrol: (v. a.) cymmesuro, cymmedroli, cyfatteboli
- PROPÓSAL**, (s.) cynnyg, cynnygiad
- PROPÓSE**, (v. a.) gosod ger bron, gosod at ystyriaeth, cynnyg, amcanu, arfaethu, bwriadu
- PROPOSÍTION**, (s.) gosodiad, testun neu ymadrodd i'w ystyried; cynnyg
- PROPOUND**, (v. a.) gosod ger bron, cynnyg at ystyriaeth
- PROPRIÉTOR**, (s.) priodawl, meddiannydd, perchenog
- PROPRIÉTY**, (s.) priodolder, priodoldeb, cymmwylder, addasrwydd
- PROPÚGN**, (v.) amddiffyn, glew-ddiffyn
- PROROGATION**, (s.) oediad, gohiriad
- PRORÓGUE**, (v. a.) oedi, gohirio, gadael heibio hyd amser arall, addoedi
- PROSCRÍBE**, (v. a.) difroi, deol, taryru
- PROSCRÍPTION**, (s.) deoliad, bwriad ar herw, fforffetiad meddiannau
- PROSE**, (s.) rhyddiaith, traethawd heb ei gynghaneddu, traethawd
- PROSECUTE**, (v. a.) erlyn, canlyn, dylud, erlid, ymlid, gwysio, cwyno
- PROSECUTION**, (s.) canlyniad, hawl, cynghawsedd, cynw, arganlyniad
- PROSELYTE**, (sub.) un wedi newid ei farn grefyddol, dychwelwr, newydd-ffyddiwr, proselyt, Mat. xxiii. 15.
- PRÓSODY**, (s.) celfyddyd acenu ac iawn adrodd geiriau, acenyddiaeth
- PROSOPOPÉIA**, (s.) dull o ymadrodd yn mha un y mae pethau yn cael eu personoli, a'u gosod allan megis yn llefaru, dynsodwedd
- PRÓSPECT**, (s.) golwg, golygiad, tremyn, godremydd, edrychiad
- PROSPÉCTIVE**, (adj.) tremiol
- PRÓSPER**, (v.) llwyddo, tycio, ffynnu
- PROSPÉRYTY**, (s.) llwyddiant, tyciant, ffyniant, llwydd, cyflwydd

- PRÓSPEROUS**, (adj.) llwyddiannus, ffynadwy, tyciannus, hylwydd
- PRÓSTITUTE**, (v. a.) ymroi yn butain, llogi yn butain: (s.) putain
- PROSTITUTION**, (sub.) gosodiad ar werth—puteindra, putein-waith
- PRÓSTRATE**, (v. a.) ymgrymu, ymddarostwng, cwympo i lawr, syrthio i lawr: (adj.) yn gorwedd ar y llawr
- PROSTRATION**, (s.) ymgrymiad
- PROTECT**, (v.) amddiffyn, amwyn, noddi, damnoddi, achlesu, gorthoi
- PROTECTION**, (s.) nawdd, nodded, amddiffyn, achles, ymgeledd, amgeledd
- PROTECTOR**, (s.) nawddwr, noddwr, diffyniawdr, achleswr, ymgeleddwr
- PROTEST**, (v.) tystio yn erbyn peth, rhoddi rhesymau yn erbyn peth: (s.) cyhoedd ddatganiad meddwl yn erbyn peth, gwrth-farn, gwrth-air
- PRÓTESTANT**, (adj.) prodestanaidd: (s.) prodestant, diwygiwr
- PROTESTATION**, (s.) gwiriad, sierhad, haeriad, cyhoedd ddatgan meddwl
- PROTHÓNOTARY**, (s.) pen ysgrifenydd
- PROTOMÁRTYR**, (s.) y merthyr cyntaf
- PROTOTYPE**, (s.) cynllun, cynddelw
- PROTRÁCT**, (v. a.) tynu allan, hwyhau, ystyn, oedi, gohirio, estyn
- PROTRÁCTIVE**, (adj.) cyngydiol
- PROTRÁCTION**, (s.) cyngyd, gohiriant, godrig, gohiriad, oediad
- PROTRÚDE**, (v. a.) gwrthio yn mlaen
- PROTÚBERANCE**, (s.) chwydd, dymchwydd, cnwc, crwmp [allan]
- PROTÚBERANT**, (adj.) yn chwyddo
- PROUD**, (adj.) balch, balchaid.—*Proud bitch*, gast gynhaig.—*Proud flesh*, cig marw [hyddu]
- PROVE**, (v. a.) profi—tycio, cyn-
- PROVÉABLE**, (adj.) profadwy
- PRÓVENDER**, (sub.) ebran, porthiant anifeiliaid, gogawr [redin]
- PRÓVERB**, (s.) dihareb, ymadrodd cyff-
- PROVÉRBIAL**, (adj.) diarhebol
- PROVIDE**, (v. a.) parotoi, darbod, darparu, arlwy, darmerthu
- PROVIDENCE**, (s.) rhagluniaeth, rhagddarbod, rhagddarbodaeth, trefniad
- PROVIDÉNTIAL**, (adj.) rhagluniaethol
- PRÓVIDÉNTLY**, (adv.) yn ochelgar, yn ofalus, yn ddoeth, rhagddarbodus
- PRÓVINCE**, (s.) ardal, rhagluniaeth, prew, swydd, gorchwyl—talaeth
- PRÓVINCIAL**, (adj.) rhagluniaethol, gwladol: (s.) llywodraethwr eglwysig
- PROVISION**, (s.) rhagddarbod, darmerth, darpar, parotoad, arlwy—ymborth, bwyd, porthiant, profant
- PROVISIONAL**, (adj.) at achosion presennol, ammodol, rhagddarbodol
- PRÓVISO**, (s.) ammod, eithrad, llysiant
- PROVOCATION**, (s.) annog, annogiad, annogaeth—appeliad at farnwr
- PROVÓKE**, (v. a.) annog, cyffroi, sarhau, hyrio, cynhyrfu—denu, hudo
- PRÓVOST**, (s.) rhaglaw, peuaeth, maer
- PROW**, (s.) prim—pen blaen llong
- PRÓWESS**, (s.) glewder, dewrder, pybyrwch, gwrolder, eofnedd
- PROWL**, (v.) crwydro, crwydr-hela
- PRÓXIMATE**, (adj.) nesaf, agosaf
- PROXIMITY**, (s.) nesder, cyfnesafrwydd
- PRÓXY**, (s.) dirprwywr, dirprwy
- PRUDE**, (s.) mursen, coegen
- PRÚDENCE**, (s.) prudd deb, doethineb, synwyr, pwylledd, callineb
- PRÚDENT**, (adj.) doeth, call, prudd, synhwyrol, pwyllog, ystyriol
- PRÚDERY**, (s.) mursendod
- PRUINA**, (sub.) llwydrew
- PRUNE**, (s.) eirinen, per eirinen: (v.) tori ymaith, trychu, amdori, amdrychu, amysgythru, ysgythrhu yr hyn a fyddo gormodd, brig-ladd
- PRÚNER**, (s.) ysgythrwr, tociwr
- PRÚRIENCE**, (s.) ysfa, awydd, gorfflys, chwant, trachwant
- PRÚRIENT**, (adj.) yn ysu o flys
- PRY**, (v.) chwilio, holi, edrych yn fanwl i beth, yspio, craff-chwilio
- PSALM**, (s.) salm, cerdd, neu ganiad i Dduw, cân ddwyfol
- PSÁLMIST**, (s.) salmydd
- PSÁLMODY**, (s.) cydgan salmau
- PSÁLTER**, (s.) sallwyr, llyfr salmau
- PSÁLTERY**, (s.) offeryn cerdd tebyg i delyn, nabl, saltring
- PSÉUDO**, (adj.) gair Groeg (a arferir weithiau yn nghyfansoddiad geiriau, ac) yn arwyddo gau, ffugiol, celwyddog; megis, *Pseudo-martyr*, gau-ferthyr.—*Pseudonyms*, a f'o dan enw ffugiol.—*Pseudography*, twyll-ysgrifen, &c. &c.
- PSYCHÓLOGY**, (sub.) traethawd am enaid neu ysbryd dyn
- PSYCHOMACHY**, (s.) ymdrech rhwng corff ac enaid
- PSYCHOMANCY**, (s.) ellyllgoel

- PTISAN**, (s.) math o ddiod feddygol
PTYAS, (s.) math o neidr werdd
PÚBERTY, (s.) addfedrwydd natur, neu oedran; sef 14 blwydd mewn mab, a 12 mewn merch
PÚBLIC, (adj.) cyhoeddus, cyhoedd, cyhoeddawl, cyffredin: (s.) y cyffredin, y wladwriaeth
PÚBLICAN, (s.) tollwr—tafarnwr
PUBLICACIÓN, (s.) cyhoeddiad
PÚBLICKLY, (adv.) ar gyhoedd
PÚBLISH, (v. a.) cyhoeddi, datgan ar gyhoedd, gosod allan
PUCELAGE, (s.) morwyndod
PÚCKER, (v. a.) crychu, gwneuthur yn grychiadau, ymderfysgu
PÚDDER, (s.) ffwdan: (v.) ffwdanu
PÚDDING, (sub.) poten, pwding.—*A black pudding*, pwdingen waed, gwaedogen, selsigen.—*A white pudding*, monochen, pwdingen wen
PÚDDLE, (s.) llaca, dwfr sefydlog
PUDÍCITY, (s.) diweirdeb, gwyledd
PÚERILE, (adj.) bachgenaidd, mabaidd
PÚERILITY, (s.) bachgeneiddrwydd, maboed, plentynrwydd
PUFF, (s.) chwa, awel, pwff, cwthwm: (v.) chwythu, awelu, ymchwyddo, chwyddo, ymfalchio, canmol yn ormodol, gwag-fostio
PÚFFY, (adj.) gwyntog, awelog
PÚGIL, (s.) crimpaid, dyrnodiwr
PÚISNE, (adj.) ieuangc, bychan, pert. *Puisne judge*, is-farnydd
PÚISSANCE, (s.) gallu, nerth, grym
PÚISSANT, (adj.) galluog, nerthol
PÚKE, (s.) cyfog: (v.) cyfogi
PÚLE, (v. n.) lleisio fel cyw
PÚLL, (v. a.) tynu: (s.) tyniad
PÚLLET, (s.) cywen, iaran
PÚLLEY, (s.) chwerfan dro
PÚLLULATE, (v. a.) blaguro, blaendarddu, tyfu, egino, bywyllu
PÚLMONARY, **PULMÓNIC**, (adj.) yn perthyn i'r ysgyfaint, ysgyfeinaidd
PÚLP, (s.) mwydionyn, bywyn
PÚLPIT, (sub.) pulpid, areithfa, areithle, cadair ymadrodd
PÚLPOUS, **PÚLPY**, (adj.) tyner, meddal, bywynaidd, mwydionaidd
PÚLSÁTION, (s.) maeddiad, pwyad, curiad, curad, yspongiad
PÚLSE, (s.) curad y rhedwelian, pys, 2 Sam. xvii. 28. ffa, Dan. i. 12.
PÚLSION, (s.) gwthiad yn mlaen
PÚLVERABLE, (adj.) a ellir ei bowdro
PÚLVERIZÁTION, (s.) llychwiniad
PÚLVERISE, (v. a.) powdro, llychu, llychwino, ffylorio, mân-bwyo
PÚMICE, (s.) careg ysgafu dyllog
PÚMP, (sub.) sugnydydd, offeryn i dynu dwfr—math ar esgid: (v. a.) gwthio sugnydydd, codi dwfr â'r cyfryw offeryn, sygn-dynu
PÚN, (sub.) geirdro, mwysair: (v.) geirdroi, gair-chwareu
PÚNCH, (s.) tyllwr—llyn a wneir o *rum* neu *frandi*, *lemon*, dwfr a sugr—dyn byr, pwt o ddyn
PÚNCHEON, (s.) tyllwr, tylliedydd—mesur gwlyb yn cynnwys pedwar ugain a phedwar o alwyni
PÚNCTÍLIO, (sub.) pwynt bychan o fanylrwydd, neu gywreinrwydd
PÚNCTUAL, (adj.) manol, cywraint, cywir, geirwir, gofalus
PÚNCTUÁTION, (s.) pwyntiad
PÚNCTURE, (s.) pigad, brath
PÚNGENCY, (s.) llymder, graen
PÚNGENT, (adj.) sur, egr, llym
PÚNINESS, (s.) bychander, gwaeledd
PÚNISH, (v. a.) cospi, ceryddu
PÚNISHABLE, (adj.) cospadwy
PÚNISHMENT, (s.) cosp, cospedigaeth
PÚNK, (s.) putain, hoeden [poen
PÚNY, (adj.) gwan, egwan, ieuangc, bychan, eiddil, clefyca
PÚP, (v. n.) dyfod â chwn
PÚPIL, (sub.) canwyll y llygad—ysgolhaig, dysgybl, dysgadur
PÚPILAGE, (s.) cyflwr ysgolhaig
PÚPILLARY, (adj.) ysgolheigaidd
PÚPPET, (s.) delw fechan yn debyg i herlotyn yn dynwared munudau
PÚPPY, (s.) colwyn, ci bach, cenaw
PÚRBLIND, (adj.) cibddall, cœgddall, byr-wel, agos-wel
PÚRCHASE, (v. a.) pwrkasu, prynu, ennill, cyrhaeddu: (s.) pwrkas, peth a brynwyd; pryn, pryniad
PÚRE, (adj.) pur, glân, purlan, coeth, difryeheulyd [glendid
PÚRENESS, (sub.) puredd, purdeb,
PÚRGÁTION, (s.) puredigaeth, carthiad, glanhad, arloesiad
PÚRGATIVE, (adj.) a gartho, a lanhao
PÚRGATORY, (s.) purdan
PÚRGE, (v. a.) puro, glauhau, arloesi, carthu: (s.) physygwriaeth i garthu'r corff, carth-feddyginiaeth

- PURIFICATION, (s.) puredigaeth
 PURIFY, (v. a.) purio, glanhau
 PURITAN, (s.) (enwad o ddirmyg a roddwyd i'r Ymneillduwyr cristianogol yn y drydedd ganrif, ac yn Lloegr yn amser Elisabeth, &c.) coethyn, purddyn
 PURITY, (s.) purdeb, puredd, glendid
 PURL, (s.) diod â chwerwlys wedi eu berwi ynddi: (v. n.) ffrydio alian gyda swm araf, crychleisio, ffreulo
 PURLIEUS, (s.) hen gyffiniau
 PURLINS, (s.) tylathau, trawslathau
 PURLOIN, (v. a.) lledrata yn ddirgel, danguddio, chwilena
 PURLOINER, (s.) danguddiwr, twyllguddiwr, chwilenwr, lladratwr
 PURPLE, (adj.) porphor, cochlas
 PURPLES, (s.) manau yn tori allan pan byddo un mewn twymyn
 PURPLISH, (adj.) porphoraidd
 PURPORT, (s.) amcan, dyben, ystyr, meddwl, swm, tueddiad, cynnwysiad
 PURPOSE, (s.) amcan, dyben, perwyl, arfaeth, bryd, bwriad: (v. a.) amcanu, bwriadu, goddeu, arfaethu
 PURPOSELY, (adv.) yn bwrsasol, yn fwriadol, o bwrsas
 PURR, (v. n.) canu crwth fel cath
 PURSE, (s.) pwrs, amner, còd, llogell, alwar, pwtner
 PURSE-PROUD, (s.) pwrs-falch
 PURSINESS, (s.) byrtra anadl
 PURSLAIN, (s.) porpin, troed y gewyn
 PURSUABLE, (adj.) canlynadwy
 PURSUANCE, (s.) canlyniad dilynol
 PURSUANT, (adj.) canlynol
 PURSUE, (v. a.) erlyn, canlyn, dilyn, erlid, ymlid, olrhain
 PURSUIT, (s.) canlyniad, erlyniad, ymlidiad, ymlid, erlid, erlyn
 PURSUivant, (s.) cenad gwlad, arwyddfardd, gweinydd, rhingyl
 PURSY, (adj.) tew a byr ei anadl, tor-dyn, cestog
 PURVÉY, (v. a.) parotoi ymborth, parotoi cymhwysiaidau
 PURVÉYANCE, (s.) arlwyad, parotoiad ymborth, darpariad
 PURULENCE, PURULENCY, (s.) magiad crawn mewn clwyf
 PURULENT, (adj.) crawnllyd
 PUS, (s.) crawn, còr, nawws briw
 PUSH, (v. a.) gwthio, hyrddio, dirio, gyru: (s.) gwth, dir, hwrdd
 PUSHING, (adj.) anturus, ymrous
 PUSILLANÍMITY, (s.) llesgedd, llyfrdra, annewredd, gwangalondid
 PUSILLÁNIMOUS, (adj.) gwangalon, llwfr, llesg, annewr, gwangalonus
 PUSS, (s.) cath, ysgyfarnog
 PUSTULE, (s.) pennduyn, llinoryn, llynoryn, crugdardd, goryn
 PUT, (v. a.) gosod, dodi, cyfleu, rhoddi
 PUTAGE, (s.) anlladrwydd o du ben y w
 PUTATIVE, (adj.) tybiedig, cyfrifol
 PUTID, (adj.) gwael, isel, dibris
 PUTREFÁCTION, (s.) pydriad
 PUTRIFY, (v.) llygru, pydru, mallu, gwneuthur yn bwdr, braenu
 PUTRESCENCE, (s.) pydrni, pydredd
 PUTRESCENT, (adj.) pwdr, braen, braenllyd, llygredig, hadl
 PUTRID, (adj.) pwdr, braenllyd
 PUTRIDNESS, (s.) pydredd, pydrni
 PUTTOCK, (s.) bwncath y wern
 PUZZLE, (v. a.) pen-ffwdanu, dyrysu: (s.) dyryswch, petrusdod
 PYGMY, (s.) cor, nâr—pobl ddychymmygol tri rychwant o uchder
 PYRAMÍD, (s.) adail frigfain fonbraff, peth a l'ò bonfras a blaenfain
 PYRE, (s.) cludair o gynnyd
 PYRITES, (s.) careg dân, callestr
 PYROMANCY, (sub.) dewindabaeth trwy dân, tân ddewiniaeth
 PYROTÉCHNICS, (s.) celfyddyd gweithiau tân, tân gelfyddydau
 PYRRHONISM, (s.) anghoelgaredd
 PYX, (s.) blwch, golwrch

Q.

- Q. FEL byrhad o'r gair Lladin *quantum*, a arwydda digon neu gymmaint a fyddo raid, cyfran, rhywfaint, &c. ac fel byrhad o'r gair Saesneg *question*, mae yn arwyddo gofyniad, neu ymofyniad
 QUACK, (s.) llais hwyad
 QUAB, (s.) y gwyniad pendew
 H h

- QUACK, (sub.) meddyg annyallus: (v. n.) lleisio fel hwyad
- QUADRANGLE, (s.) petruâl, pedrywal
- QUADRANGULAR, (adj.) pedwar onglog, pedrongl, pedror
- QUADRANT, (s.) pedwaredd ran, pedwaran—offeryn at fesur uchder, yn cynnwys y bedwaredd ran o gylch
- QUADRATE, (adj.) pedwar banog, pedwar-ochrog, pedwar-cyfochr: (v.) addasu, cymhwyso
- QUADRATIC, (adj.) pedwar onglog
- QUADRATURE, (s.) pedwar-ongledd, ysgwar, pedwar-cyfochriad
- QUADRÉNNIAL, (adj.) yndygwydd bob pedair blynedd, pedeir-blwyddol
- QUADRILÁTERAL, (adj.) pedwar-ochtog, pedwar-ochrawl
- QUADRILLE, (sub.) rhyw chwarae pedeir-llaw ar y cardiau
- QUADRIMONIAL, (adj.) pedwar-enwol
- QUADRIPARTITE, (adj.) pedwaran, pedeir-ranol, pedeir-ranog
- QUADRISYLLABLE, (sub.) gair pedwar-sillawg, pedwarsill
- QUADRIVIAL, (adj.) pedeir-ffordd
- QUADRUPED, (sub.) anifail pedwar troeddiog, pedwar carnol
- QUADRUPLE, (adj.) pedwar plyg
- QUAFF, (v. a.) traflyngcu, costio
- QUAGGY, (adj.) siglenog, mignog
- QUAGMIRE, (s.) siglen, miguen
- QUAIL, (s.) sofl iar, rhegen yr yd
- QUAINT, (adj.) cymhen, cymhenllyd
- QUAINTNESS, (s.) cymhendod
- QUAKE, (v. n.) crynu, crydio
- QUAKER, (s.) crynwr, carôdawr
- QUAKING, (adj.) cryn, crynawl, crynedig.—*Quaking-grass*, gwenith yr ysgyfarnog
- QUALIFICATION, (s.) cynnysgaedd, cynnysgaeddiad, cymhwysder, addasrwydd, cymmwysiad, dawn
- QUALIFY, (v. a.) addasu, cyfaddasu, cymhwyso—tymheru, meddalhau
- QUALITY, (s.) cynneddf, natur, priodoldd; tymher; gradd, sefydliad, ansawdd—pendefigion, bonedd
- QUALM, (s.) pwl disymwth o giefyd, llewyg, hesmair, gloes
- QUANDARY, (s.) cyfyng-gynghor
- QUANTITY, (s.) amledd, maint, swm, maintioli, dognedd, mesur
- QUANTUM, (s.) cymmaint a, digonolrwydd, doguedd, digon
- QUARANTINE, (s.) deugain diwrnod y mae gwyr llong, a fu mewn lle y byddo'r pla, yn rhwym i'w dreulio cyn gwneuthur un math o ymgylfeillach âg ereill; iechyd-brawf
- QUARREL, (s.) cweryl, cynnen, ymryson, ymgiprys: (v. n.) cynhenu, ymryson, ymrafaelu, ymgintach
- QUARRELLER, (s.) ymrysonwr, &c.
- QUARRELSOME, (adj.) cynhenus, ymrysongar, cwerylus, ceccrus
- QUARRELSOMENESS, (s.) ymrysongarwch, ymrafaelgarwch
- QUARRY, (s.) cwarel, cleddiwig
- QUART, (sub.) chwart, y bedwaredd ran o alwyn, rhenaid
- QUARTER, (s.) chwarthor, pedwaredd ran, pedwaran—parth, parthed—maddeuant, trugaredd: (v. a.) chwarteru, chwarthorio—llettya.—*Quarter-deck*, uchelfwrdd, pedryfwrdd llong.—*Quarter-master*, liuesteiwr.—*Quarter-sessions*, brawdlys trimisol, heddyngneidlys, heddlys.—*Quarter-staff*, ffou bedror
- QUARTERN, (s.) y bedwaredd ran o bint, wythfed ran chwart
- QUARTERS, (s.) lletty, llettyfa, dofraeth, gwestle, gorsaf, gweryllfa.—*Winter quarters*, gauafle.—*The four quarters of the world*, pedryfanau byd
- QUARTO, (s.) llyfr pedwar plyg
- QUASH, (v. a.) gostegu, darostwng—diddymu, seithugio, llysu
- QUARTERNARY, (adj.) pedweiriog
- QUARTÉRNION, QUARTÉRNITY, (s.) pedwariad, y nifer pedwar
- QUÁVER, (v. n.) dolysteinio, chwarae llais: (s.) nôd mewn miwsig
- QUAY, (sub.) lle i dirio moddion o longau, porthfa, llongborth
- QUEAN, (sub.) putain, benyw ddiffwrth, bronten
- QUEÁSINESS, (s.) troad neu wasgiad ar y cylla, gwasgfa cylla
- QUÉASY, (adj.) gwrthwynebled
- QUEEN, (s.) brenhines, teyrnes
- QUEER, (adj.) digrif, od, rhyfedd
- QUÉERNESS, (s.) odrwydd, neillduolrwydd, digrif-wedd, digrifedd
- QUELL, (v. a.) llethu, gorchfygu, dystewi, gostegu, darostwng
- QUÉLQUECHOSE, (s.) rhyw beth

- QUENCH**, (v.) diffodd, diffoddi, llonyddu, dystewi, dofi, dyhuddo
QUÉNCHABLE, (adj.) diffoddadwy
QUÉRELE, (s.) cweryl, achwyniad wrth lys, cwyn, achwyniad
QUERIMÓNIOUS, (adj.) cwynfanus, galarus, achwyngar [holwr
QUERIST, (s.) ymofynwr, gofynwr,
QUÉRULOUS, (adj.) cwynfanus, galarus, achwyngar, cwyngar
QUÉRULOUSNESS, (sub.) galargwyn, cwynfan, cwyngarwch
QUÉRY, (s.) cwestiwn, ymofyniad, gofyniad: (v. a.) cwestiyno, holi
QUEST, (sub.) ymofyniad, chwiliad, holiad—rheithwyr, gwyr twng
QUESTION, (s.) cwestiwn, gofyniad, holiad, holedigaeth, arhawl: (v. a.) holi, gofyn, ymofyn, cwestiyno
QUESTIONABLE, (adj.) ammheus, ammheuadwy, annilys, dadleuol
QUESTIONLESS, (adj.) diammau, diammheuol, dilys, diddadl
QUIB, (s.) geir-frath, cellweir-gno
QUIBBLE, (v. n.) cellwair, chwarae ar eiriau: (s.) cyfrwys ddadl
QUICK, (adj.) clau, cyflym, buan, byw, bywiog: (s.) rhan deimladol, y byw
QUICKEN, (v. a.) bywhau, bywiocau, bywioli—prysuro, brysio
QUICKLIME, (s.) calch brwd
QUICKLY, (adv.) yn fuan, ar frys
QUICKNESS, (s.) buanrwydd, cyflymder, cywreinrwydd, llymder
QUICKSANDS, (sub.) sugn draeth, traeth byw, traeth sugn
QUICKSET, (s.) planhigyn byw
QUICKSILVER, (s.) arian byw
QUIDDITY, (s.) manylrwydd difudd
QUIÉSCENCE, (s.) gorphwysdra
QUIÉSCENT, (adj.) gorphwysol, llonydd, anghyffro, cysgiedig
QUIÉT, (adj.) llonydd, esmwyth, heddychol, araf, gorphwysol: (v. a.) tawelu, llonyddu, gostegu, esmwytho: (s.) llonyddwch, tawelwch
QUIÉTISTS, (s.) math o grefyddwyr
QUIÉTLY, (adv.) yn araf, yn ddystaw, yn esmwyth, yn llonydd
QUIÉTNESS, (sub.) llonyddwch, esmwythder, esmwythdra, tawelwch
QUIÉTUDE, (s.) gorphwysdra, tawelwch, llonyddwch, esmwythder
- QUILL**, (s.) asgell, pluen—corsen i ddirwyn edau arui, pin dirwyn
QUILT, (s.) huling o ddau frethyn wedi eu gwnio y naill wrth y llall
QUINCE, (s.) math o bren ffurwythau
QUINQUAGÉSIMA, (s.) dydd Sul ynyd
QUINQUÉNNIAL, (adj.) o bum mlynedd, a ddygwyddo bob pum mlynedd, pum mlwyddol
QUÍNSY, (s.) myhyglog
QUINT, (s.) y rhif pump
QUINTÉSENCE, (s.) sylwedd
QUIP, (s.) geir-frath, cellweir-gno
QUIRE, (s.) côr—plyg o bapur yn cynnwys 24 papur-ieu
QUIRK, (s.) cyfrwysder, dosparthiad cyfrwys, dichell-dro, ymdro
QUIT, (v. a.) gadael, rhoddi heibio, cwbl dalu, rhyddhau: (adj.) rhydd, wedi cwbl dalu.—*Quit-rent*, rhent a delir yn flynyddol i arglwydd y maenor, rhydd-rent
QUITE, (adv.) yn berffaith, yn gwbl, yn hollol, yn llwyr
QUITTANCE, (sub.) rhyddhad—taledigaeth, tal pwyth
QUÍVER, (sub.) cawell saethau: (v. n.) crynu, dychrynu, crydio
QUÓDLIBET, (s.) cyfrwysder, pwynt cywraint, manyl-bwngc
QUOIN, (s.) ongl—cun, gaing
QUOIT, (s.) coeten, llechendafl
QUORUM, (s.) (o ba rai) enwawd perthynol i rai ustusiaid, neu heddynguaid. Rhaid bod un, o leiaf, o'r cyfryw mewn eisteddfod, &c.
QUOTA, (sub.) rhan, cyfran, dogn, neu nifer gosodedig ar
QUOTÁTION, (sub.) dyfyn, dyfynodiad, prawf-nodiad, ymadrodd allan o waith un arall
QUOTE, (v. a.) dyfynu, dywynu, galw i mewn, neu adrodd geiriau arall, dyfyn-nodi, prawf-nodi, colfau
QUOTED, (adj.) dyfynedig, dyfynol
QUOTH, (v. imperf.) medd, eb, meddai, &c.—*Quoth I*, eb fi, eb y fi
QUOTÍDIAN, (adj.) beunyddiol
QUÓTIENT, (s.) (mewn rhifyddiaeth) y nifer a ddengys pa sawl gwaith y ceir y nifer lleiaf yn y mwyaf, neu y rhaniedydd yn y nifer i'w ranu, cyfniferydd, cyfnifer-rif

R.

R, A arferir fel byrhad o' amryw eiriau, megis *Recipe*. cymmerwch: a *Rex*, y brenin, a *Regina*, y fienhines; a *Royal*, breiniol &c.

RABATE **RABBIT**, (s.) cynghwys, ymyl-gynghwys: (v. a.) cynghwys cyswllt gwyso, (at roddi ymyl) (styllod tros eu gilydd)

RÁBBI. **RÁBBIN**, (sub.) athraw, neu ddysgawdwr Iudewig, Rabbi

RÁBBIT, (s.) cwningen, ffigen

RÁBBIE, (s.) gwerinos, gwerin-dorf

RACE, (sub.) gyrfa, hynt, rhedfa, helynt—ach. cenedl, rhyw

RACK, (s) ermyg at boeni dynion—dygnboen—rhastal—brigwn, gobed: (v. a.) poeni, penydio, arctio—diwaddodi.—*Rack of mutton* gwddf molt.—*Rack rent* tynrent, ei haf rent, eithaf ardreth

RÁCKET, (s) trwst. swm, ysgort, godwrdd—rhowlarch bel, humig

RÁDIANCE, **RÁDIANCY**, (sub.) dysgleirdeb. llewyrch, llewyrch

RÁDIANT, (adj.) paladrog, dysglair

RÁDIATE, (v.) dysgleirio, bwrw pelydr

RADIÁTION, (sub.) bwriad pelydr, dysgleiriad, pelydriad

RÁDICAL, (adj.) gwreiddiol

RADICÁLLY, (adv.) yn wreiddiol

RÁDICATE, (v. a.) gwreiddio

RÁDISH, (s.) rhuddigl, rhuddygl

RÁDIUS, (s.) hanner tryfesur cylch

RÁDNORSHIRE, (s.) swydd Faesyfed

RÁFFLE, (v. n.) bwiw disau, frystialm: (s.) bwriad disau

RAFT, (s) cludair o goed a roddir ar ddwfr i ddwyn llwythau arni

RÁFTER, (s.) tylath, ceibr, trawst, dist

RAG, (s.) cadach, carp, llarp, brat

RAGAMÚFFIN, (s.) bretyn carpiog

RAGE, (s.) cynddaredd, cynddeiriogrwydd, gorphwyll, ffyrnigrwydd: (v. n.) ynfydu, cynddeiriogi, gwallgofi, gwylltio, gorddigio

RÁGGED, (adj.) bratiog, carpiog, llarpiog, sitrachog—garw

RÁGMAN, (s.) masnachwr bratiau, neu gadachau, carpiwr cadachwr

RÁGSTONE, (s.) hogfaen, brashogfaen

RAIL, (s) cledren, canllaw, cafan: (v.) cac à chledr—difenwi, difio

RÁILERY, (s.) cellwair, duchan, sen, gogan, cabliaith, dysenwad

RÁIMENT, (s.) dillad, gwisg, trwsiad

RAIN, (s) gwlaw: *pl.* gwlawogydd: (v. n.) gwlawio, bwrw gwlaw

RÁINBOW, (s.) yr enfys, bwa gwlaw, bwa'r Drindod, bwa'r wrach, bwa'r cyfammod, bwa'r arch

RÁINNESS, (s.) gwlawiogrwydd

RAINY, (adj.) gwlawiog, gwlyb

RAISE, (v. a.) codi, dyrchafu, cwnu

RÁISIN, (s) grawn win sych, rhesinen

RAKE, (s) rhaca, cribyn—dyn afradlon: (v.) rhacanu—chwilio

RAKEHELL, (s) dyn anfad, drwg, afradlon, gwas y diawl, diffeithwr

RÁKISH, (adj.) afradlon, anllad

RÁLLERY, (s) gwawd-feiad

RÁLLY, (v. a.) cellwair, gwawdio, gwatwori, senu—gosod byddinoedd anhrefnus mewn trefn

RAM, (s.) hwrdd, maharen—magnei: (v. a.) gorddio, pwyo—sechi

RÁMBLE, (s.) gwib, crwydr, gwibiad, gwibla: (v. n.) gwibio, crwydro

RAMIFICÁTION, (sub.) rhanriad yn golfenau, cangheniad

RÁMOUS, (adj.) colfenog

RÁMMISH, (adj.) drewllyd, drewedig

RAMP, (v. n.) chwarau'r hobi, llamu, crych-neidio—dringo: (sub.) naid, llam—llangces haerllug chwaraeus

RÁMPANT, (adj.) eofn, anturiol, parod i dori trwy bob rhwystrau—wedi ei ddwyn i fynu i ymladd

RÁMPART, **RÁMPIRE**, (s.) rhagfur, gwrthglawdd, an-gaer

RAMPSEY-ISLAND, (s.) ynys Dyfanwg, ynys Dewi

RANCH, (v. a.) ysigo, tyrfu

RÁNCID, (adj.) drewllyd, drewedig

RÁNCIDNESS, (s.) drygsawr, llwydni

RÁNCOROUS, (adj.) ysgeler, lldus

RÁNCOUR, (s.) malais, lliid, censiogen

RAND, (s.) gwniad esgyd, gwrym

RÁNDOM, (s.) antur, damwain.—*At Random*, ar antur, at amcan.—*A random shot*, ergyd diannel, &c.—*To speak at random*, siarad heb ystyried

RANGE, (s.) rhengc, rhes, rhestr—crwydr, gwib—gogr, gwagr—cilfach, Job xxxix. 8. gradall cegin:

(v. a.) rhengcio, gosod mewn trefn, trefnu, rhesu—crwydro, gwibio
RANK. (adj.) clyf, rhongca, garw; drygsawrus, drewedig: (s) trefn, rhes, rhestr, rhenge, gradd, ansodd: (v. a.) rhengcio, trefnu, dosparthu
RANKLE. (v. n.) crawni, llygru, madru—ymboethi, ymddigio
RANSACK. (v. a.) aurheithio, yspeilio, chwilota; chwilio yn fanwl
RANSOME. (s.) pridwerth, gwerth, Ecs. XXI. 30.: (v.) prynu, adbrynu
RANT. (s.) baldorodd, gwagsiarad, firegod: (v. n.) baldorodd, baldorddu
RANTER. (s.) penhoedyn, coegfrolwr
RANTIPOLE. (s.) baldoroddwr
RAP. (s.) cernod, ergyd, cis, cnoc. dul: (v. n.) taraw, rhoddi ergyd
RAPÁCIÓUS (adj.) rheip. s, cipgar
RAPÁCIÚTY. (s.) ysgwfl, trais, cribddail
RAPE. (s.) trais ar ferch, llathrud, llathr. odd, anfodd.—*To commit a rape,* gwneud anfodd, treisio merch
RAPID. (adj.) disymwth, buan, cipgar
RAPÍDITY. (s.) buander, cyflymder
RAPIER. (s.) bidog, cleddyf hir
RAPINE. (s.) cribddail, trais, ysgwfl, yspail, aurhaith, ysglyfaethiad
RÁPTURE. (s.) per-lewyg
RÁPTUROUS. (adj.) per lewygawl
RARE. (adj.) amheuthun, anaml, teneu, aughyffredin, anfynych, rhagorol
RAREFÁCTION. (s.) teneuhad
RÁRIFY. (v.) teneuo, teneuhau
RÁRELY. (adv.) yn anfynych
RÁRENNESS, RÁRITY. (s.) anamllder, prinder, anfynychder, tenender
RÁSCAL. (s.) dyhiryn, disfaith-wr
RASCÁLION. (s.) un o'r bobl waelaf, cachadur, bawddyn, bawai
RASCALLY. (adj.) gwael, isel
RASE. (v. a.) crafu, rhasglio—dinstrio, ystrywio, dyfetha—dileu
RASH. (adj.) byrbwyll, gwyllt, ehud: (sub.) brech, toriad allan
RASHER. (s.) golwyth, teneu-ddarn
RÁSHLY. (adv.) yn fyrbwyll
RÁHNESS. (s.) byrbwylldra, ehudrwydd, anturiaeth heb ystyriaid
RASP. (s.) rhasgl: (v.) rhasglio
RÁSPBERRY. (s.) afan, mafon
RÁSURE. (s.) ailead, crafiad ymaith
RAT. (s.) llygoden firengig
RATE. (sub.) treth, ardreth—pris;

dogu, cyfran: (v. a.) prisio; trethu, ardrethu: *fig.* drwg arferu
RATH, RATHE. (adj.) rhy gynnar, rhag-addfed.—*A rath egg,* meddal
RÁTHER. (adv.) yn hytrach [wy
RATIFICÁTION. (sub.) cadarnhad, sicrhad [cymmeradwyo
RÁTIFY. (v. a.) cadarnhau, sicrhau,
RÁTIO. (s.) dogu, cyfartaliaeth
RATIÓCINATE. (v. n.) rhesymu, ymresymu, dadleu, cymmhwyllo
RATIOCINÁTION. (s.) ymresymiad, dadl, dadlwriaeth
RÁTIONAL. (adj.) rhesymol
RATIÓNÁLITY. (s.) rhesymoldeb
RÁTIONALLY. (adv.) yn rhesymol
RATSEÁNE. (s.) gwenwyn llygod
RÁTTLE. (v. n.) seinio, clindarddach—ymdaeru: (s.) sain, trwst—cerydd—tegan plant, rhugl-degan.—*Rattle-snake,* neidr gynilón drwst
RÁVAGE. (v. a.) difrodi, anrheithio, yspeilio: (s.) anrhaith, difrod
RÁUCITY. (s.) crygi, crygui
RAVE. (v. n.) gorphwyllo, gwallgofi, ymleferydd, bod yn syfrdan
RÁVEL. (v.) dadweu, dad-ddirwyn, ymddadweu, edafeddu; dyrysu
RÁVEN. (s.) cigfran: (v. a.) ysglyfio; traflyngcu, gorwancio, cigyddio
RÁVENOUS. (adj.) gwangcus
RÁVENOUSNESS. (s.) gwangc
RÁVIN. (s.) ysglyf, ysglyfaeth
RÁVISH. (v. a.) treisio; hoffi yn fawr
RÁVISHER. (s.) treisiwr, llathruddwr
RÁVISHMENT. (s.) cribddail, trais, treisiad, gormes—dirfawr serch
RAW. (adj.) anmrwd, ír, llymrig, anaddfed; tost; anwybodus
RÁWNESS. (s.) anmrydedd, llymrigrwydd; anmrosiad, anwybodaeth
RAY. (s.) pelydr—raien, morgath: (v. a.) pelydru, saethu pelydr
RAZOR. (s.) ellyn, cylllell eillio
RÉACCESS. (s.) taledigaeth ymweliad, ailddyfodiad i mewn
REACH. (v.) ystyn, ymystyn, cyrhaedd, cyrhaeddyd, hercyd: (sub.) cyrhaedd, cyrhaeddiad, herc, ystyriaid; gallu—ystryw-gast
READ. (v. a.) darllain, darlleu, lleu
RÉADER. (s.) darllenwr, darlennydd, darlleydd, darlleawdr, lleawdr
RÉADING. (s.) darllenedigaeth

- RÉADINESS**, (s.) parodrwydd
READMI'SSION, (sub.) ailddyfodiad i mewn, aillderhyniad
RÉADY, (adj.) parod, boddlon
RÉAL, (adj.) gwir, gwirioneddol, cywir; diffug, diffuant; iawn, union
RÉALITY, (sub.) sicrwydd, dilysrwydd, gwirionedd, gwiredd
RÉALIZE, (v. a.) hanfodi; gwirio
REALM, (s.) teyrnas, brenhiniaeth
REAM, (s.) ugain côr o bapur
REÁNIMATE, (v.) adfywio, dadfino
REÁNNEK, (v. a.) ailgysylltu
REAP, (v. a.) medi, cynhauafu
RÉAPER, (s.) medelwr, medwr
REAR, (s.) y fyddin olaf, y rheng olaf: (v. a.) codi, dwyn i fynu, magu, meithrin, addysgu, hyfforddi
REASCEND, (v. n.) ailddringo
RÉASON, (s.) rheswm—achos, achlysur: (v. n.) rhesymu, ymddadlennu
RÉASONBLE, (adj.) rhesymol
RÉASONABLENESS, (s.) rhesymoldeb
RÉASONABLY, (adv.) yn rhesymol
RÉASONING, (s.) ymresymiad, ymddadlennu, rhesymiad
REASSÉMBLE, (v.) ail-gyfarfod, ailgasglu, ail-gynnull, ad-wysio
REASSÉRT, (v.) ail-haeru, ail-sicrhau
REASSÚME, (v.) adgymmeryd
REBAPTÍZE, (v. a.) ail fedyddio
REBAPTIZÁTION, (s.) ailfedyddiad
REBÁTE, (v. a.) pylu, gwneuthur yn bwl, rhigoli, rychu; tâl-dolio
RÉBEL, (s.) gwrthryfelwr: (v. n.) gwrthryfela, gwrthrin, gwrthryfelu
REBÉLLION, (s.) gwrthrin, gwrthryfel, gwrthluydd
REBÉLLIOUS, (adj.) gwrthryfelgar
REBÉLLIOUSNESS, (s.) gwrthryfelgarwch, gwrthryfelusrwydd
REBÓUND, (v. n.) gwrthneidio, adlamu, dadlamu: (s.) adlam
REBÚFF, (s.) nâg am arch, seithgrwydd, gwrthodiad, ateb sarug
REBUÍLD, (v. a.) ail-adeiladu
REBÚKE, (v. a.) ceryddu, senu, rhoddi sen: (s.) cerydd, cerydd-air, sen
RÉBUS, (s.) dyfal, dychymmyg
RECÁLL, (s.) galwad yn ol, ail-alwad: (v. a.) galw yn ol, adalw
RECÁNT, (v. a.) ail-ddywedyd, galw yn ol ei air, cyfnewid barn
RECANTÁTION, (s.) gwrthgan, dad-ddywediad, dad-gyffesiad
RECAPÍTULATE, (v. a.) ail adrodd
RECAPITULÁTION, (s.) ail adroddiad
RECÉDE, (v. n.) cilio yn ol, encilio
RECEÍPT, (s.) derbyniad, cyfarwyddyd—ysgrifen cyfaddefiad, taledigaeth—cyfarwyddiad meddygol
RECEÍVABLE, (adj.) derbynadwy, derbyniol, a ellir ei dderbyn
RECÉVE, (v. a.) derbyn, erbyn, cymmeryd, gwrthfyn, caffael
RECÉLEBRATE, (v. a.) ail-glodfori
RÉCENCY, (s.) newydd-deb
RÉCENT, (adj.) newydd, ir, diweddar
RÉCENTNESS, (s.) newydd-deb
RECÉPTACLE, (sub.) derbyniawdr, ystordy, derbynfau, derbynlle
RECÉPTION, (s.) derbyniad
RECÉSS, (s.) cil, encil, ciliad, enciliad, ymadawiad, cilfa, cilfach, dirgelfa
RECÍPIENT, (s.) derbyniawdr
RECÍPROCAL, (adj.) adgyrchiol
RECIPROCALNESS, (s.) atychwel, cyfnewidiad, cylch-gyfnewidiolrwydd
RECIPROCÁTION, (s.) cyfnewidiad
RECÍSION, (s.) toriad ymaith
RECÍTAL, **RECITÁTION**, (s.) datganiad, adroddiad, cyfrifiad
RECÍTE, (v.) datgan, adrodd, mynegu
RÉCKON, (v.) cyfrif, rhifo
RÉCKONING, (s.) cyfrif, cyfrifiad
RECLÁIM, (v. a.) diwygio, gwellhau, adferu, ceryddu—galw yn ol
RECLÍNE, (v. n.) gogwyddo, plygu yn ol, llaes-ogwyddo, pwyso ar
RECLÚSE, (adj.) unig, wedi ei gae wrtho ei hun, cauedig i fynu
RECÓGNISANCE, (s.) cyfaddefiad; ailgydnabod, cydnabyddiad; gwystl
RECÓGNÍSE, (v.) cyfaddef—ail-holi
RECÓGNÍTION, (s.) cyfaddefiad, cydnabyddiad, ail-gyfaddefiad, ail-olygiad
RECÓIL, (v. n.) cilio yn ol, encilio
RECÓIN, (v. a.) ail-fathu, dad-fathu
RECÓINAGE, (s.) ail-fathiad
RECOLLÉCT, (v. a.) adgofio, adfeddyliaid—ad-gynnull, ail-gynnull
RECOLLÉCTION, (s.) adgofiad, adgoffa
RECOMMÉNCÉ, (v. a.) ail-ddechreu, dechreu o'r newydd, adgychwyniad
RECOMMÉNDABLE, (adj.) canmoladwy
RECOMMEND, (v. a.) cyflwyno, canmol, adganmol, gorchymryn
RECOMMENDÁTION, (s.) cyflwyniad, canmoliad, canmoliaeth
RECOMMIT, (v. a.) ail-wneuthur

- RECOMPÉNSE**, (v. a.) talu'r pwyth, attalu, gwobrwyo: (s.) tal pwyth, pwyth, atdal, taledigaeth, gwobrwy
RECONCÍLE, (v. a.) cymmodi, ad-gymmodi, tangnesfeddu, heddychu
RECONCÍLEABLE, (adj.) cymmōdol a ellir ei gymmodi, cymmodadwy
RECONCÍLEMENT, } (s.) cymmod.
RECONCILIATION, } cymmodlonedd, ail-heddychiad, cymmodiad
RECONDITE, (adj.) dwfn, cuddiedig, dirgel, cudd [wain yn ol
RECONDÚCT, (v. a.) ail-dywys, ar-
RECONNOITRE, (v.) llygad arwain, olrhain, cyfarch-wylio, syll-graffu ar
RECÓNQUER, (v. a.) ail-orchfygu
RECÓNSECRATE, (v. a.) ail-gysegru
RECORD, (v. a.) gosod ar goflyfr, coffâu, tystiolaethu, dwyn tystiolaeth: (s.) coflyfr, cofrestr, tystiolaeth, coffadwriaeth, Ezra vi. 2.
RECORDER, (s.) cofiadur, coflawdr, ceidwad cofrestrau, cofrestrydd
RECOVER, (v. a.) goresgyn, ailgaffael, ynnill yn ol, gwella, iachau, cryfhau, adferyd, adennill
RECOVERABLE, (adj.) a ellir ei ynnill yn ol, a ellir ei iachau
RECOVERY, (sub.) adferiad, iachad, ynnilliad yn ol, ail-gaffaeliad
RECÓUNT, (v. a.) adrodd yn neillduol
RECÓURSE, (s.) mynediad am help, nodded, neu gynhorthwy
RÉCREANT, (adj.) digalon, anwrol
RÉCREATE, (v. a.) difyru, dyddanu, lloni, dadebru, diluddedu
RECREATION, (s.) difyrwch, ailadfer, edfryd, diluddediad; ysbleddach
RÉCREMENT, (s.) gwaelodion, sorod, ysgarthion [atychwel
RECRI-MINATE, (v. a.) cyhuddo mewn
RECRUDÉSCENT, (adj.) yn adglefychu, yn ad-ddolurio, yn adlidio
RECRUIT, (v. a.) cyflawni diffyg, cyflawni eisiau: (s.) cyflawniad—milwr newydd fyned i wasanaeth y brenin, adfeiwr, adfilwr
RECTÁNGLE, (s.) unionongl
RECTÁNGULAR, (adj.) uniononglog
RECTIFICÁTION, (s.) unionad, gosodiad yn union—ailddistylliad
RÉCTIFY, (v. a.) unioni, diwygio
RÉCTITUDE, (s.) uniondeb, iawnedd
RÉCTOR, (s.) peryglor, person piwyf—llywydd, llywodraethwr
RÉCTORSHIP, (s.) llywodraeth
RÉCTORY, (s.) personoliaeth, personiaeth, personod
RECUMBÁTION, **RECUMBENCY**, (s.) gorweddiad, ymorphwysiad
RECÚR, (v. n.) dychwelyd, dadredeg, ailgyrchu, troi, neu redeg yn ol
RECÚSANT, (s.) ymwrthodydd, ymwrthodwr: enwad ydyw sydd yn perthyn i'r neb a wado uchafiaeth y brenin; ond fe'i cymhwysir, gau rai, at bob anghydfurfiwr i'r eglwys wladol
RED, (adj.) coch, ffion, rhudd
RÉD-BREAST, (s.) bronrhuddyn, y coch-gam, robin goch
RÉDCHAR, (s.) torgoch
RÉDCOAT, (s.) sawdiwr
RÉDDEN, (v.) cochi, rhuddo
RÉDDISHNESS, (s.) cochder, gwrid
REDDITION, (s.) atychwel, dychweliad, dadroddiad, adferiad
REDEEM, (v. a.) prynu, adbrynu, gwared, achub, rhyddhau
REDÉMER, (s.) Prynwr, Gwaredwr
REDÉMPTION, (s.) prynedigaeth, ymward, pridwerth, pryniad, rhyddad
REDÍNTEGRATE, (adj.) gwedi ei adnewyddu: (v.) adnewyddu, ail-lunio
REDINTEGRATION, (s.) adnewyddiad
RÉDLEAD, (s.) sinopr, mwyn coch
RÉDNESS, (s.) cochder, cochni
RÉDOLENCE, } (s.) perarogl, perarog-
RÉDOLENCY, } ledd, pereidd-sawr
RÉDOLENT, (adj.) peraroglaidd
REDÓUBLE, (v. a.) ailddyblu, atblygu
REDÓUBT, (s.) amddiffynfa, diogelfa
REDÓUBTABLE, (adj.) ofnadwy i elunion, cadarn-wedd, erch gryf
RÉDOUND, (v. n.) ymhelaethu, 2 Cor. iv. 15. gorllenwi, dylifo, tueddu at
REDRÉSS, (v. a.) diwygio, unioni—esmwythau, gwellhau: (s.) diwygiad, esmwyth-hâd, gwellhâd, unionhâd, ymward, diormesiad, iawniad
REDÚCE, (v. a.) dadchwelyd, iselo, dwyn yn isel, lleihau—diwygio an-nhrefn—darostwng—briwo
REDÚCTION, (s.) dadchweliad, atychwel—briwad—dygiad i drefn
REDÚNDANCE, **REDÚNDANCY**, (s.) gormod, gormodedd, rysedd, wttres
REDÚNDANT, (adj.) gormodawl
REDÚPLICATE, (v. a.) ad-ddyblu, ail-blygu, ail-'chwanegu

- REDUPLICATION**, (s.) ail-ddyblïad
REDWING, (sub.) coch yr adain, y dresglen goch, socen yr eira
REÉCHO, (v. n.) adseinio, darstain
REÉCHY, (adj.) myglyd, huddyglyd
REED, (s.) corsen, cawnen
RE-ÉDIFY, (v. a.) ail-adeiladu
REEK, (s.) tarth, mwg—dâs
REEL, (s.) cengliadur, cliniadur: (v. a.) dirwyn ar gengliadur: (neut.) hongcian, tramgwyddo, bwhwman
RE-ELÉCTION, (s.) ail-etholiad
RE-ESTÁBLISH, (v. a.) ail sefydlu
REEVE, (s.) goruchwyliwr, rhingyll
RE-EXÁMINE, (v. a.) ail-holi
REFÉCTORY, (s.) ystafell fwyta
REFÉR, (v. a.) hwrw at, cyfeirio at, apelio at, gadael ar un—perthynu
REFERÉE, (s.) dyddiwr, cylafareddwr
RFÉRENCE, (s.) perthynas—gollyngiad at frawdle arall—cyfeiriad
REFÍNE, (v. a.) puro, glanhau
REFÍNEMENT, (s.) purad, glanhad, diwygiad, coethiad, adgywreiniad
REFÍNER, (s.) purwr, glanhawr
REFÍT, (v. a.) adgyweirio, diwygio, adnewyddu, aildaclu
REFLÉCT, (v.) taslu yn ol, adlewyrchu—gwarthruddo, gwaradwyddo
REFLÉCTION, (s.) adlewyrchiad, llun mewn drych — adfyfyriad. ystyr-iaeth—sarhad, sen, gogan, barn
RÉFLUENT, (adj.) yn gwrthlifo
REFLUX, (s.) adlif, gwrthlif, etrai
REFÓRM, (v. a.) diwygio, gwellhau
REFORMÁTION, (s.) dwygiad, gwellhad moesau, at-drefniad
REFÓRMER, (s.) diwygiwr
REFRÁCT, (v. a.) tori cwrs naturiol pelydr [pelydr
REFRÁCTION, (s.) cyfnewidiad cwrs
REFRÁCTORINESS, (s.) cyndynrwydd, ystyfnigrwydd, gwrthnysigrwydd
REFRÁCTORY, (adj.) cyndyn, anhydyn, ystyfnig, gwrthnysig, afrywieg
REFRÁIN, (v.) ffrwyno, attal, ymattal, rhwystro, ymgadw, ymarbed
REFRÉSH, (v.) diluddedu, dadebru. lloni, adnewyddu—oeri
REFRÉSHMENT, (s.) esmwythâd, gor-phwysiad, adfywiad—ymborth
REFRÍGERATE, (v. a.) oeri, addoeri
REFRÍGERATIVE, } (adj.) naturiol
REFRÍGERATORY, } oeri, adoeredigol
- RÉFUGE**, (s.) nawdd, noddfa, am-ddifynfa, diogelfa, noddod, achles
REFÚGÉE, (s.) ffoadur, un a ffo i noddfa
REFÚLGENCE, (s.) adlewyrchiad, damlewyrchiad, dysgleirdeb
REFÚLGENT, (adj.) dysglaer, gloyw, llewyrchiol, adlewyrchiol
REFÚND, (v.) talu'n ol, attychwelyd
REFÚSAL, (s.) gwrthodiad, llysiant, nâg, gomeddiad, pail. nacad
REFÚSE, (v. a.) gwrthod gomedd, nacâu: (s.) sothach, gweddillion
REFUTÁTION, (sub.) gwrthbrofiad, dadbrofiad, gwrthbrawf
REFÚTE, (v. a.) gwrthbrofi, dadbrofi
REGÁIN, (v.) ail-ynnil, ynnil yn ol
RÉGAL, (adj.) brenh. nol, tywysogaidd
REGÁLE, (s.) braint frenhinol: (v. a.) gwledda, rhoddi gwledd, lloni
REGÁLIA, (s.) llummanau brenin
REGÁRD, (v. a.) sylwi, dal sylw ar, golygu; perchi: (s.) sylw, parch
REGÁRDLESS, (adj.) disylw, esgeulus
RÉGENCY, (s.) llywodraeth, rhaglafiaeth [ai]-eni
REGÉNERATE, (v. a.) adgenhedju
REGENERÁTION, (s.) adenedigaeth, ail-enedigaeth, adgenhedliad
RÉGENT, (s.) llywydd, llywodraethwr, rhaglaw, rhaglywydd
REGERMINÁTION, (s.) attyfiad
RÉGICIDE, (s.) lleiddiad brenin
RÉGIMEN, (s.) llywodraeth, rheol-aeth—rheol ymborth mewn clefyd
RÉGIMENT, (s.) byddin o filwyr
REGIMENTAL, (adj.) milwraidd
RÉGION, (s.) gwlad, ardal, bro
RÉGISTER, (s.) cofrestr, coflyfr—ysgrifenydd cofrestrau, cofrestrwr: (v. a.) ysgrifenu mewn cofrestr
RÉGLET, (s.) astellen argraffydd i wahanu rhwng llinellau, cyfringlain argraffydd [raethol
RÉGNANT, (adj.) teyrnasol, llywod-
REGRÁTE, (v. a.) sarhau, coddi
RÉGRÁTER, (s.) edwicwr, arwerthwr
REGRÉSS, (s.) gwrthdro, mynediad yn ol, ymchweiliad, dychweiliad
REGRÉSSION, (s.) ymchweiliad
REGRÉT, (s.) gofid, cysteg, tristwch, blinder: (v.) gofidio, blino, edifarhau, ymosidio yn ol llaw
RÉGULAE, (adj.) rheolaidd, rheolus, dau reol, a f'eo wrth reol, a f'eo wrth linyu

- REGULARITY, (sub.) rheol, rheolaeth
 REGULATE, (v. a.) rheoli, unioni, trefnu, rheoleiddio [rheol
 REGULÁTION, (s.) trefn, llywodraeth,
 RÉGULUS, (s.) rhan buraf metel
 REHÉARSAL, (s.) datganiad, adroddiad
 REHÉARSE, (v. a.) ail-adrodd, ail-draethu, adrodd, datgan
 REJECT, (v.) gwrthod, llysu, troi heibio
 REIGN, (v. n.) teyrnasu, llywodraethu : (s.) teyrnasiad, llywodraeth
 RE-IMBARK, (v.) ail-fyned i, neu ail-ddodi ar fwrdd llong
 RE-IMBURSE, (v. a.) talu yn ol, talu traul un, at-dalu, talu adref
 RE-IMBURSEMENT, (s.) taliad yn ol, dygiad traul, at-daliad
 REIN, (s.) awyn, carai ffrwyn—rheolaeth : (v. a.) rheoli, ffrwyno
 REINFÓRCE, (v.) ychwanegu nerth, ail-gryfhau, ail-gyfnertu
 REINFÓRCEMENT, (s.) adgyfnerthiad
 REINS, (s.) arenau, llesnau
 RE-INSTÁTE, (v. a.) gosod mewn ail-feddiant, ail-sefydlu, adferu
 RÉJÓICE, (v. n.) llawenhau, gorfoddu, llawenychu, llawenu
 RÉJÓIN, (v.) ail-uno, ail-gydio—ail-gyfarfod—ail-ateb
 RÉITERATE, (v. a.) ad-ddywedyd, ail-adrodd, ad-wneuthur
 REITERÁTION, (s.) ail-adroddiad, adnewyddiad—ail-gychwyniad
 REJUDGE, (v. a.) ail-farnu, adfarnu
 REKÍNDLE, (v. a.) ail-ennyn
 RELÁPSE, (v. n.) ail-lithro, llithro yn ol—ail-glefychu : (s.) llithrad, cwmpiad yn ol—ail-glefychiad
 RELÁTE, (v.) adrodd, traethu, mynegi, datgan—perthynu
 RELÁTION, (s.) adroddiad, mynegiad—perthynas, carennydd
 RÉLATIVE, (adj.) perthynol, mewn perthynasi : (s.) câr, perthynas
 RELÁX, (v.) llacau, llaesu : dattod, rhyddhau, di-dynhau
 RELAXÁTION, (s.) rhyddhad, gollyngdod, llaesad, esmwythâd
 RELÁY, (s.) ceffylau wedi eu sefydlu mewn gwahanol fanau ar y ffordd i esmwythâu rhai ereill
 RELÉASE, (v. a.) rhyddhau, gollyng yn rhydd : (sub.) rhyddhad, gollyngdod [iad
 RELEGÁTION, (s.) deoliad, alltud-
 RELÉNT, (v. n.) adfeddalhau, tyn-
 eru ; tosturio, nawseiddio
 RELÉNTLESS, (adj.) didrugaredd, didosturi, caled-galon
 RELIANCE, (s.) ymddiried, goglod
 RÉLICS, (sub.) y relyw, gweddill, gwargred—crair, creiriau
 RÉLICT, (s.) gwraig weddw
 RELÍEF, (s.) cynorthwy, esmwythâd, cysur, dyddanwch, porth, ym-
 wared, adnerthiad.—*A hare's re-
 lief*, cyrchfa ysgyfarnog.—*Bass-
 relief*, (basso relieve) darluniad rhan
 o'r corff, &c. isel-saf, darn-ddelwad.
 —*High relief*, (alto relieve) uchel-
 saf, llawn-ddelwad, sef y cyfan-
 gorff yn cael ei ddangos.
 RELÍEVE, (v. a.) cymhorth, cyn-
 northwyo; diwallu, cynnal; symud
 neu liniaru poen; aduerthu; cyf-
 newid gwylwyr, &c.
 RELÍGION, (s.) crefydd; cred
 RELÍGIOUS, (adj.) crefyddol
 RELÍNQUISH, (v. a.) gadaw, gadael,
 rhoddi i fynu, diafaelu; gwrthod
 RÉLISH, (sub.) blas, chwaith, arch-
 waeth : (v. a.) blasu, archwaethu
 RELÚCENT, (adj.) dysglaer, gloyw
 RELÚCTANCE, (s.) anewyllysgarwch
 RELÚCTANT, (adj.) anewyllysgar
 RELY, (v.) ymddibynu ar, ymddiried
 REMÁIN, (v. n.) trigo, aros, ymaros,
 trigo ar ol, aros ar ol, parhau
 REMÁINDER, (s.) gweddill, gwargred
 REMÁINS, (s.) gweddillion
 REMÁND, (v. a.) galw yn ol, danfon
 yn ol, gwrthalw
 REMÁRK, (s.) sylwad, nôd, nodiad :
 (v. a.) nodi, sylwi, dal sylw, dynodi
 REMÁRKABLE, (adj.) hynod, nodadwy
 REMÁRKABLENESS, (s.) hynodrwydd
 REMÉDIABLE, (adj.) meddyginiaethol,
 a ellir ei ddiwygio
 REMÉDILESS, (adj.) difeddyginiaethol,
 anfeddyginiaethol, anwelladwy
 RÉMEDY, (s.) meddyginiaeth, ym-
 wared, rhwymedi, iachad : (v. a.)
 meddyginiaethu, gwellhau, diwygio
 REMÉMBER, (v. a.) cofio, atgofio,
 galw i gof, meddylid, adgoffa
 REMÉMBRANCE, (s.) atgof, atgoffa,
 coffadwriaeth, côf, ymadgof
 REMÍND, (v. a.) doddi mewn cof,
 dwyn ar gof, adgofio, ail-goffa

- REMINISCENCE**, (sub.) adyof
REMÍSS, (adj.) diofal, esgeulus, ys-gafala, ysmala, diddarwr, gwallus
REMÍSSION, (s.) maddenant, madd-euad, gollyngiad, gollyngdod, di-lead, rhyddhad, llaciad, llaesad
REMÍSSNESS, (s.) esgeulusdra
REMÍT, (v. a.) anfon yn ol, dych-welyd, gwrthanfon—maddau, rhydd-hau—llaecau, llaesu—anfon arian
REMÍTTANCE, (sub.) taliad arian mewn lle pell—swm o arian a ddan-foir i le—maddeuant
REMÍNANT, (s.) gweddill, cilyn
REMÓNSTRANCE, (sub.) dangosiad, amlygiad, datluniad neu ddangosiad canlyniadau niweidiol peth
REMÓNSTRANTS, (sub.) enwad ar y blaidd a elwir *Arminiaid*, oddiwrth en gwrth-dystiolaeth yn nghym-manfa *Dort*, gwrth-dystwyr
REMÓNSTRATE, (v. a.) dangos rhes-yman yn erbyn peth, gwrth-gwyno
REMÓRA, (s.) attalfa, rhwystr—math o fôr-lysowen benddol a lŷn, meddant, wrth waelod llongau
REMÓRSE, (s.) atgno, cnofa cydwy-hod, colyn cydwybod, cystudd, go-fid am bechod—trugaredd, tosturi
REMÓRSELESS, (adj.) creulou, didru-garedd, diymatgno, anedifar
REMÓTE, (adj.) pell, pellenig
REMÓTENESS, (s.) pellder
REMÓVAL, (s.) symudiad, symud
REMÓVE, (v. a.) symud, mudo, ys-gogi, symudo: (s.) symud, symudiad
REMÓVEABLE, (adj.) mudol, a ellir ei symud, symudadwy
REMÚNERATE, (v. a.) gwobrwyo
RÉNARD, (s.) cadno, llwynog
RENÁSCENT, (adj.) yn ail-gyfodi
RENCÓUNTER, (s.) ymgysfod, cãd, ymladd, ymgipprys, gwrthgyfarch: (v. n.) ymgysfod—ymgipprys
REND, (v.) rhwygo, dryllio, darnio
RÉNDER, (v. a.) talu, talu yn ol, ad-feru—cyfieithu—rhoddi i fynu
RÉNDZVOUS, (s.) cyfarfod, lle ap-pwyntiedig i gyfarfod, ymgyrchfa
RENDÍTION, (sub.) rhoddiad i fynu, ymroddiad, gwrhãd
RENEGÁDE, **RENEGÁDO**, (s.) gwrth-giliwr, gwadwi Cristianogaeth
RENÉW, (v.) adnewyddu, aildechreu
RENÉWAL, (s.) adnewyddiad
RÉNNET, (s.) math ar afal: caul
RENOVÁTE, (v.) adnewyddu
RENOVÁTION, (s.) adnewyddiad
RENÓUNCE, (v. a.) ymwrthod, ym-wadu, dywadu, gwadu
RENÓWN, (s.) enw, parch, bri, clod
RENÓWNED, (part. & adj.) enwog
RENT, (s.) rhwyg, rhwygiad—rhent, ardreth, cyllid: (v. a.) rhwygo—rhentu, ardrethu, cyllido, talu rhent; cymmeryd tir, &c.—*Quit-rent*, rhydd-rent.—*Chief-rent*, uch-el-rent.—*Rent-charge*, arian blyn-yddol [ymwad
RENUNCIÁTION, (s.) ymwrthodiad;
REPÁIR, (v. a.) cyweirio, adnewy-ddu, atgyweirio, taclu: (sub.) ail-gywair, atgyweiriad, adnewyddiad, ail-wneuthuriad, iawniad
REPARÁTION, (s.) ail-gywair, iawniad
REPARTÉE, (s.) ateb doeth
REPÁSS, (v.) ail-basio, myned yn ol
REPÁST, (sub.) gwledd, pryd, ym-borth, adfaeth, adgyweir-bryd
REPÁY, (v. a.) ail-dalu, talu'r pwyth, talu yn ol, atdal
REPÁYMENT, (s.) taliad yn ol
REPÉAL, (s.) diddymiad, adfarn, ad-farniad: (v. a.) diddymu, dirymu, adfarnu, galw yn ol
REPÉAT, (v. a.) ail-adrodd, ail-draethu, ail-wneuthur, mynegi
REPÉL, (v.) gyru yn ol, gwthio yn ol, gwrth-guro, gwrth-daro
REPÉNT, (v. n.) edifarhau, edifaru
REPÉNTANCE, (s.) edifeirwch, edifar-wch, edifeiriant
REPÉNTANT, (adj.) edifeiriol
REPÉOPLE, (v. a.) ail-bobli
REPÉRTORY, (s.) ystordy, trysorfa
REPÉTITION, (sub.) ail-adroddiad, ail-wneuthuriad, ad-ddywediad
REPÍNE, (v. n.) ymgurio, ymddigio
REPLÁCE, (v. a.) ail-sefydlu
REPLÁNT, (v. a.) ail-blanu
RELÉNISH, (v. a.) llenwi, ad-lenwi
REPLÉTE, (adj.) llawn, cyflawn
REPLÉTION, (s.) gormodd llawnder
REPLÉVIN, **REPLÉVY**, (v. a.) rhydd-hau pethau a attafaelwyd
REPLICÁTION, (s.) ateb, adohebiad
REPLY, (v. n.) ateb, gwrthateb, gwrtheb: (s.) atebiad, gwrtheb
REPÓRT, (v. a.) rhoddi allan, cyhoe-ddi, mynegi, rhoddi copinod: (s.)

- gair, sôn—cymmeriad, parch—ysgort, swm ergyd, diaspad
- REPÓSE, (v.) gosod i orphwys—ymddiried—gösod i fynu—gorphwyso, ymorphwys, cysgu: (s.) ymddiried—gorphwysdra, esmwythdra, cwsg
- REPÓSIT, (v.) gosod mewn lle diogel
- REPÓSITORY, (s.) ystordy, trysorfa
- REPOSSÉSS, (v. a.) ail-feddu
- REPREHÉND, (v. a.) ceryddu, bcio, sarhau, argyhoeddi, senu
- REPREHÉNSIBLE, (adj.) ceryddadwy, beius, yn haeddu sen
- REPREHENSION, (s.) cerydd, sarhad, sen, beiad, bai, barn
- REPRESENT, (v. a.) presennoli, arwyddocau presennoldeb peth, cynnyrcholi, gosod ger bron
- REPRESENTÁTION, (s.) cynnyrcholiad, cynnychioldeb, dangosiad, llun
- REPRESENTATIVE, (sub.) cynnyrchiolwr: (adj.) cynnyrchiol
- REPRÉSS, (v. a.) cyfarsengi, attal, rhwystro, sathru i lawr, darostwng
- REPRÍEVE, (v. a.) rhyddhan oddiwrth ddeddfrydmarwolaeth, rhoi hamdden: (s.) hamdden, oediad dyhenydd
- REPRIMÁND, (s.) cerydd, sên, sarhad, argyhoeddiad: (v. a.) ceryddu
- REPRÍNT, (v.) ail-argraffu, ail brintio
- REPRÍSAL, (s.) y peth a attafaela un mewn attychwel am yspeiliad, neu golled a oddefodd, adgipiad
- REPRÓACH, (v. a.) edliw, dannod, senu, dirmygu: (s.) edliwiant, sarhad, dirmyg, gwarth, gwaradwydd
- REPRÓACHABLE, (adj.) gwaradwyddus
- REPRÓACHFUL, (adj.) gwarthus, gwaradwyddus, gwaradwyddol, gwarthruddawg, edliwgar, goganus, enllibus
- RÉPROBATE, (s.) dyn wedi ymroddi i ddrygioni, dyn gwrthodedig: (v. a.) llysu, gwrthod, dwys-feio
- REPROBÁTION, (sub.) gwrthodedigaeth, gwrthodiad, llysiant
- REPRÓOF, (s.) cerydd, sen, sarhad
- REPRÓVEABLE, (adj.) beius
- REPRÓVE, (v. a.) ceryddu, beio, senu
- RÉPTILE, (s.) ymlusgiad
- REPÚBLIC, (s.) gwerin-lywodraeth, gwerin-wladwriaeth
- REPÚBLICAN, (s.) gwladwr, un a fyddo yn dewis gwerin-lywodraeth: (adj.) gwladwraidd, gweriniaethol
- REPÚDIABLE, (adj.) gwrthodadwy
- REPÚDIATE, (v. a.) gwrthod, llysu, ysgar, rhoddi ymaith
- REPUDIÁTION, (s.) gwrthodiad, llysiant, ysgariaeth, ysgariad
- REPÚGNANCE, REPÚGNANCY, (sub.) gwrthwynebedd, gwrthwynebiad, anghytundeb, anghydfod, &c.
- REPÚGNANT, (adj.) gwrthwynebol, gwrthwyneb, anufudd, &c.
- REPÚLSE, (s.) nâg, llysiant, seithugrwydd, gwrthodiad, gwrth ergyd: (v. a.) gyru yn ol, gyru ymaith
- REPÚLSION, (s.) gwrthiad ymaith
- REPUTABLE, (adj.) parchus, anrhydeddus, â gair da iddo, cymmeradwy
- REPÚTE, REPÚTATION, (s.) parch, bri, cymmeriad, euw da
- REPÚTE, (v. a.) cyfrif, perchi
- REQUÉST, (s.) gofyniad, arch, eidduned, erfyniad, cymmeriad: (v. a.) gofyn, erfyn, erchi, eidduno
- RÉQUIEM, (s.) gweddi dros y meirw—gorphwysdra, llonyddwch, heddychlonder, cân wasanaeth
- REQUÍRE, (v. a.) gofyn, ceisio—sefyll mewn eisiau [fynedig
- RÉQUISITE, (adj.) angenrheidiol, go
- REQUITAL, (s.) tal pwyth, gwobr
- REQUÍTE, (v. a.) talu'r pwyth
- RÉREWARD, (s.) oliaid, llu ol
- RESALUTÁTION, (s.) ail-gyfarchiad, ail-anerch [anerch
- RÉSALUTE, (v. a.) ail-gyfarch, ail
- RESCÍND, (v. a.) tori ymaith—*applied to laws*, diddymu, dirymu
- RECÍSSION, (s.) toriad ymaith—diddymiad, ardoriad, adfarniad
- RESCRÍPT, (s.) ordinhad, neu orchymyn ymerawdwr, adlythyr
- RÉSCUE, (v. a.) gwaredu, amddiffyn, cadw: (s.) gwaredigaeth, gwarediad, gwarediant, rhag-achubiaeth, trais-ollyngiad, trais ryddhad
- RESÉARCH, (s.) chwiliad manol, adchwiliad: (v. a.) ail-chwilio, holi
- RESÉAT, (v. a.) ail sefydlu
- RESÉMBLANCE, (s.) cyffelybrwydd, tebygolrwydd, llun, delw, dull
- RESÉMBLE, (v.) tebygu, cyffelybu
- RESÉNT, (v. a.) cymmeryd yn sarhad—digio wrth; gwrthgyfarch; attychwelyd cam; niweid, neu sarhad
- RESÉNTMENT, (s.) digllonedd, sor-

- iant, bâr, teimlad dwfn o sarhad a pharoddrwydd i ymddial, digter
- RESERVATION**, (s.) cadwad yn ddirgel yn y meddwl—rhywbeth a gedw irerbyn amser a ddel; ceidwadaeth
- RESERVATORY**, (s.) lle i gadw peth
- RESERVE**, (v. a.) cadw, cadw erbyn amser a ddel: (s.) ystôr—llysiant—mulder, gorchwyledd
- RESERVED**, (adj.) mul, dystaw, diymffrost, cynnil o'r meddwl
- RESERVEDNESS**, (s.) dystawrwydd, tawedogrwydd, anhyfoesedd
- RESERVOIR**, (s.) llestr mawr i ddala dwfr, dyfr-gist, cronfa
- RÉSIAINT**, (adj.) yn preswyllo mewn lle; presennol mewn lle
- RÉSÍDE**, (v. n.) trigo, aros, preswyllo
- RÉSIDENCE**, (s.) trigfa, tragle, anedd, arosfa, cartref
- RÉSIDENT**, (s.) goruchwyliwr, neu swyddog yn trigo mewn lle pellenig
- RÉSIDUE**, (s.) y gwargred, y gweddill, y rhan sydd yn ol
- RESIGN**, (v. a.) rhoddi i fynu, ymroddi, ymostwng yn ymddiriedol
- RESIGNATION**, (s.) ymostyngiad ewyllysgar, ymroddiad, rhoddiad i fynu
- RÉSIN**, (s.) ystor [synwryiad
- RESIPÍSCENCE**, (s.) edifeirwch, ad-
- RESÍST**, (v. a.) gwrthwynebu, gwrthsefyll [rhwyst
- RESÍSTANCE**, (s.) gwrthwynebiad,
- RESÍSTLESS**, (adj.) anwrthwynebol
- RESÓLVABLE**, (adj.) desparthadwy, a ellir ei egluro, egluradwy
- RESOLUBLE**, (adj.) toddadwy
- RESÓLVE**, (v.) eglurhau, amlygu—dattod, ymddattod; toddi—ymroddi, arfaethu; penderfynu beth i wneuthur; bod yn sicr mewn barn neu opiniwn: (s.) bwriad, ymroddiad, cryf-fwriad, llwyr-fryd
- RESÓLVEDNESS**, (s.) dianwadalwch, sadrwydd, llwyrfrydedd
- RESÓLVER**, (s.) toddwr; bwriadwr
- RÉSOLUTE**, (adj.) diysgog, dianwadal, gwastad, sad, sicr yn ei amcan, llawn frydig—dewr, hy, calonog
- RÉSOLUTENESS**, (s.) diysgogrwydd, dianwadalwch, brydlonedd
- RESOLÚTION**, (s.) eglurhad, amlygiad—dattodiad; toddiad—bwriad, neu amcan sefydlog a therfynedig; ymroad—terfyniad; dianwadalwch—hyder, cofnder, dewrder
- RESÓNANT**, (adj.) adseiniol
- RESÓRT**, (v. n.) cynniweir, cyrchu—syrthio yn ol: (s.) tyrfa, mintai, ymgyfarfod pobl, cyrchfa, cynnulliad, tramwyad—nodded, amddiffynfa
- RESÓUND**, (v. a.) dadseinio, adseinio, darysteinio, adleisio
- RESÓURCE**, (s.) adnawdd, adnodded, adgyfnerth, adgynnorthwy, edryf.—*To have resource to means*, gwn-*enthur prawf o foddion.*—*The resources of a country*, adgyfnerthoedd gwlad, adnoddau gwlad
- RESPECT**, (s.) parch, bri, cymmeriad; ystyriaeth—golygiad—perthynas: (v.) parchu, ystyried, golygu
- RESPECTFUL**, (adj.) parchus, gostyngedig [thynol
- RESPECTIVE**, (adj.) neillduol, per-
- RESPIRÁTION**, (s.) anadliad, cyrchiad, neu dyniad anadl—hamdden
- RESPIRE**, (v. n.) anadlu, cymmeryd anadl—gorphwyso, ymddadflino.
- RÉSPITE**, (s.) hamdden, gorphwysiad; oed, oediad, attreg; seibiant, dyspaid: (v.) addoedi, gohirio
- RESPLÉNDENCE**, **RESPLÉNDENCY**, (s.) dysgleirdeb, gloywder, llewyrch
- RESPLÉNDENT**, (adj.) dysglair, gloyw
- RESPÓNDENT**, (sub.) atebwr
- RESPÓNSE**, (s.) ateb, gwrtheb
- RESPÓNSIBLE**, (adj.) atebol, cyfrifol, addas, neu abl i ateb. abl i dalu
- RESPÓNSIVE**, (adj.) atebol, ymatebol
- REST**, (s.) gorphwysdra, esmwythdra, llonyddwch, hun, cwsg: (v.) gorphwys, ymorphwys; cysgu, huno.—*The rest*, y lleill, y rhan arall
- RESTAURÁTION**, (sub.) adferiad
- RÉSTIFF**, (adj.) naglyd, anfoddlon i gyffro, ystyfnig
- RÉSTIFFNESS**, (s.) anewyllysgarwch
- RESTITÚTION**, (s.) adferiad, edfryd, edfrydiad, dychweliad, atdaliad
- RÉSTLESS**, (adj.) diorphwys, anesmwyth, aflonydd [esmwythdra
- RÉSTLESSNESS**, (s.) aflonyddwch, an-
- RESTÓRABLE**, (adj.) adferadwy
- RESTORÁTION**, (s.) adferiad, edfryd, adnewyddiad, adferedigaeth
- RESTÓRE**, (v. a.) edfryd, adferiad, adnewyddu, talu yn ol, rhoddi yn ol

- RESTRÁIN**, (v. a.) attal, llestair, ym-attal, rhwystro, ffrwyno, lluddias
RESTRÁINT, (s.) attal, attalfa, rhwystro
RESTRICTION, (s.) atdaliad, rhwymiad
RÉSTY, (adj.) rhusog, anhywaith
RESÚLT, (v. n.) neidio yn ol, adlamu—deillio oddiwrth, canlyn oddiwrth: (s.) adlamiad—canlyniad
RESÚME, (v. a.) ail gymmeryd, ail-ddechreu, adgymmeryd
RESÚMPTION, (s.) ail gymmeriad
RESURRÉCTION, (s.) adgyfodiad, ail-gyfodiad, adgodiad [newyddiad
RESUSCITATION, (s.) ail-gyffroad, ad-
RETÁIL, (v. a.) gwerthu yn fân ddrylliau: (sub.) gwerthiad mân ddrylliau, mân-werthiant
RETÁIN, (v. a.) cadw, dal yn nghof
RETÁINER, (s.) cyflogwr dadleuydd, gwobr-rwymydd, canlynwr gwrmawr, ymganlynydd
RETÁKE, (v. a.) adgymmeryd, ad-ynnill, cymmeryd eilwaith
RETÁLIATE, (v. a.) talu'r pwyth, talu adref y cyffelyb, gwrth-bwytho
RETALIATION, (s.) taliad yn ol
RETÁRD, (v.) dal yn ol, attal, rhwystro
RETCH, (v. a.) cyfogi, ymystwyo
RÉTCHLESS, (adj.) esgeulus, diog
RETÉNTION, (s.) daliad, ceidwadaeth, daliad yn y meddwl, cof
RETÍCULAR, (adj.) tebyg i rwyd
RÉTINUE, (s.) gosgordd, gweinyddion
RETÍRE, (v. n.) ymneillduo, cilio
RETÍREDNESS, (sub.) unigolrwydd, dirgeledd, neillduolrwydd
RETÍREMENT, (s.) ymadawiad o sefyllfa gyhoeddus, dirgel-annedd, preswylfa ddirgelaidd, neillduedd
RETÓRT, (v. a.) taslu yn ol, bwrw yn ol, attychwelyd: (s.) gwrthdro, sen wedi ei attychwelyd—llestr gwydr â gwddf cam iddo
RETRÁCT, (v. a.) galw geiriau yn ol
RETRÉAT, (s.) dychweliad, encil—diogelfa—lle dirgelaidd: (v. n.) cilio, encilio—myned i le dirgelaidd—cymmeryd ymgeledd
RETRÉNCH, (v. a.) tori ymaith—lleihau traul, caethiwo; amgloddio
RETRÉNCHMENT, (s.) toriad ymaith—lleihad traul; ysgythriad
RETRIBÚTION, (s.) adroddiad, taliad pwyth, taledigaeth, atdaliad
RETRÍEVE, (v. a.) adferyd, ynnill yn ol, ail-ynnill, adferu, achub
RETROCÉSSION, (sub.) gwrthgiliad
RETROGRADATION, (s.) gwrthdaith, mynediad yn ol, gwrthraddianiad
RETROGRÁDE, (adj.) yn myned yn ol, gwrthwyneb, cyferbyn
RETROGRÉSSION, (s.) mynediad yn ol
RETROSPECT, (s.) edrychiad yn ol, myfyriad ar bethau a aethant heibio
RETROSPÉCTION, (s.) edrychiad yn ol
RETÚRN, (v.) dychwelyd, troi yn ol, adferyd, talu yn ol, danfon yn ol: (sub.) attychwel, dychwelfa, dychweliad, tal pwyth, taledigaeth
REVÉAL, (v. a.) datguddio, egluro
REVÉALER, (s.) datguddiwr, eglurwr
REVÉL, (s.) gloddest, wttres, cyf-eddach: (v.) gloddesta, cadw ostri
REVELATION, (s.) datguddiad
REVÉNGE, (s.) dial, dialedd, dialiad: (v. a.) dial, ymddial, dialeddu
REVÉNGEFUL, (adj.) ymddialgar
REVÉNGER, (s.) dialydd, ymddialydd
REVÉNUÉ, (sub.) teyrnged, treth, cyllid blynyddol, ardreth, cyllid
REVÉRÉ, **REVÉRBERATE**, (v. a.) dadseinio, gwrthdaro, gwrthguro
REVÉRE, **REVÉRENCE**, (v. a.) anrhydeddu, perchi, parchu, ofni, ardduno
REVERÉE, (s.) ffol-ddychymmyg
REVÉRENCE, (s.) parch, anrhydedd
REVÉREND, (adj.) parchedig, anrhydeddus, parchadwy, ofnadwy
REVÉRENT, (adj.) gostyngedig
REVÉRENTIAL, (adj.) parchus
REVÉRSIAL, (s.) cyfnewidiad, neu ddiddymiad dedfryd, dymchweliad
REVÉRSE, (v. a.) dymchwelyd, gwrthdroi—diddymu cyfreithiau: (sub.) cyfnewidiad—gwrthwyneb, adwedd, tro, troad, gwrthwynebiad
REVÉRSION, (s.) hawl i ddyfod ar ol un arall i feddiant o beth, gwrthdroad
REVÉRT, (v. a.) dychwelyd, troi yn ol, gwrthdroi, ymchwelyd
REVÉST, (v. a.) ail-ddilladu—gosod mewn ail-feddiant, ail-feddiannu
REVIÉW, (v. a.) ail-edrych, edrych dros, holi, edrych yn ol: (s.) ailholiad, ail-olygiad, golygiad dros
REVILE, (v. a.) difenwi, cablu, difrio
REVÍSAL, (s.) ail-olygiad, ailholiad, adchwiliad, ail-ddarlleniad

- REVÍSE**, (v. a.) ail-olygu, ail-holi: (s.) ail-holiad; prawf wedi ei ail-olygu; ail brawf-len, cil-brawf
REVIVAL, (s.) adfywiad, adferiad, adnewyddiad, adfywhad
REVÍVE, (v.) adfywio, ymadfywio, dadebri, dadlewygu—adnewyddu
REÚNION, (s.) ail-unad, adundeb
REUNÍTE, (v.) ail-uno, aduno
REVÓCABLE, (adj.) a ellir ei alw yn ol
REVOCÁTION, (s.) adalwad, gwrth-alwad, galwad yn ol, diddymiad
REVÓKE, (v. a.) ail-alw, galw yn ol, gwrth-alw, tynu yn ol, diddymu
REVÓKEMENT, (s.) dad-ddywediad
REVÓLT, (v. n.) gwrthgilio, cilio oddiwirth, troi yn wrthryfelgar oddiwirth un blaid at blaid arall: (s.) gwrthdroad, cyfnewidiad plaid
REVÓLVE, (v.) troi oddi amgylch, treiglo, dattroi, troi—myfyrio, troi yn y meddwl, amdroi, amdreiglo
REVOLÚTION, (s.) troad mewn cylch, treigl; dychweliad — cyfnewidiad llywodraeth—cylch droad
REWÁRD, (v. a.) gobrwyo, gwobrwyo: (s.) goibr, gobrwy, gwobr, gwobrwy, tâl, taledigaeth
REWÁRDABLE, (adj.) gwobrwyol
REWÁRDER, (s.) gwobrwywr
RHÁPSODY, (s.) cyfansoddiad heb na rheol na chyssylltiad rhwng y naill beth a'r llall, cymmysg-draith
RHÉTÓRIC, (s.) areithyddiaeth
RHETÓRICÁL, (adj.) areithiol [iwr
RHETÓRICIAN, (s.) areithydd, areith-
RHEUM, (s.) llysnafedd a ddyfera o'r pen, gormwyth, dyferwst
RHÉUMATIC, (adj.) gormwythig
RHÉUMATISM, (s.) gormwyth
RHINÓCEROS, (s.) anifail â chorn ar ei drwyn, durun-gorn
RHOMB. RHÓMBUS, (s.) dull pedwarochr a'i onglau yn gyfartal—math ar bysgodyn
RHOMBÓIDES, (s.) dull pedwar-ochr a'i onglau a'i ystlysau cyferbyniol yn gyfartal, goledf
RHUBARB, (s.) math o wreiddyn meddygol tra adnabyddus, arianllys
RHYME, (sub.) odl, pennill, cerdd, mydr: (v.) ódli, cynganeddu
RHYTHMICAL, (adj.) odlaidd
RIB, (s.) asen, eisen, corf-asen
RÍBALDRY, (s.) serthedd, croesan, croesanair [ffunon
RÍBBAND, RÍBBON, (sub.) ysnoden
RIBWORT, (s.) llwynhidydd, ysgellenllys, penau'r gwyr, tracturiaid y bugeilydd, astyllenllys
RICE, (s.) grawn a dyf yn yr India
RICH, (adj.) goludog, cyfoethog—ffrwythlon; cyllidog; gwerthfawr
RÍCHES, (s.) cyfoeth, golud, berthedd, aiaf, cywoeth, dà
RÍCHNESS, (sub.) cyfoethogrwydd, lliosogrwydd—ffrwythlondeb
RICK, (s.) das, daswl, daswrn, bera
RÍCKETS, (s.) llechau, llech
RID, (v. a.) rhyddhau, gwaredu—dinystrio—myned trwy orchwyl
RÍDDANCE, (s.) rhyddhad, gwared
RÍDDLE, (sub.) dyfal, dychymmyg, dammeg, adammeg—rhidyll: (v.) egluro dyfal, dyfalu—rhidyllio
RIDE, (v. n.) marchogaeth, marchgau
RIDGE, (sub.) crib, cribyn; grwn—dram, gwrychyn
RÍDGY, (adj.) grynog; trumiog
RÍDICULE, (sub.) gwatworgerdd, gwawd, dyfal: (v.) dyfalu, chwerthin am ben, gwawdio, gwatwor
RÍDÍCULOUS, (adj.) peth i beri chwerthin, chwerthinus, cywilyddus
RÍDÓTTO, (s.) cydgerdd, cynganedd
RIFE, (adj.) aml, cyffredin, rhugl
RÍFLE, (v. a.) aurheithio
RIFT, (v.) hollti, agenu: (s.) hollt, agen, rhwyg, flochen
RIG, (s.) pen bryn; cefn—gwawd, gwatwor, arabedd, cast: (v.) taclu
RIGGADOON, (s.) rhyw ddawns
RÍGGING, (s.) hwylau a thaclau llong
RÍGGISH, (adj.) anllad, puteinllyd
RÍGGLE, (v.) honcian, siglo, bwhwman
RIGHT, (adj.) iawn, cyfiawn, union: (interj.) union! (s.) iawn, hawl, uniondeb, cyfiawnder — braint, rhagorffaint—priodoldeb
RÍGHTÉOUS, (adj.) cyfiawn, uniawn
RÍGHTÉOUSNESS, (sub.) cyfiawnder, uniondeb, iawnedd, iawnder
RÍGHTFUL, (adj.) cyfiawn, union, cyfreithlon, gwir, iawn
RÍCID, (adj.) syth, anystwyth, ystyfnig, creulon, sarug, llym
RÍGIDNESS, (sub.) llymder, gerwindedd, ystyfnigrwydd, anhyblygedd

RÍGOUR, (s.) oerni—sythder—llym-der; caledrwydd—creulondeb
RÍGOROUS, (adj.) caled, llym, creulon, durfing, gerwin, tost
RILL, (s.) afonig, cornant, corafon
RIM, (s.) ymyl, cwr, ôr, min, cantell
RIME, (s.) barrug, llwyd rew—hollt, agen: (v.) harrugo, llwydrewi
RÍMOSE, (adj.) agenog, holltlog
RÍMPLE, (v. a.) crychu
RÍND, (s.) rhisglyn, cibyn, pilionyn, crofen: (v. a.) pilio, dirisglo
RING, (s.) modrwy, byson, cylch, (v.) seinio, canu clych, cylchu, amgylchu
RINGLÉADER, (s.) rhagflaenor tyfa derfysglyd, blaenor plaid, blaenor
RÍNGLET, (s.) modrwy fechan
RÍNGWORM, (s.) tarddwreiny
RINSE, (v.) golchi yn lân, glân olchi:
RÍOT, (s.) gloddest, wttres—terfysg (v. n.) terfysgu, codi terfysg, wttresa
RÍOTOUS, (adj.) wttresgar; drythyll, anllad—terfysglyd, brythol
RIP, (v. a.) rhwygo, tori pwythau
RÍPE, (adj.) addfed, ffaeth—perffafth: (v. n.) aeddfedu
RÍPENESS, (s.) aeddfedrwydd
RÍSE, (v. n.) codi, cyfodi, cwnu: (s.) codiad, cyfodiad—dechreud
RÍSIBLE, (adj.) chwerthinog, a bair chwerthin, chwerthinus, digrifol
RISK, (s.) perygl: (v. a.) anturio
RÍTE, (s.) defod, cynnefod, arfer
RÍTUAL, (s.) llyfr defodau: (adj.) defodol, arddedodol, arddeddfol
RÍVAL, (s.) un a fo'n caru'r un ferch ag arall: (v. a.) ceisio rhagori ar arall, ceisio yr un peth ag arall
RÍVALRY, (sub.) cydymgais
RÍVE, (v. a.) hollti, darnio, agenu
RÍVER, (s.) afon, dyfr-ffrwd
RÍVET, (s.) cethr, gwrth-hoel
RÍVULET, (s.) afonig, nant, cornant
RÍXDÓLLAR, (s.) darn o arian Almanaid o werth 4s. 6ch.
ROACH, (s.) rhyfell, y pysg torgoch
ROAD, (s.) ffordd, prif-ffordd, angorfa
ROAM, (v. n.) crwydro, gwibio
ROAN, (adj.) brych, cymmysg lwyd
ROAR, (v.) rho: (s.) trwst, rhwad
RÓARY, (adj.) gwllithog
ROAST, (v. a.) rhostio, pobi
ROB, (v. a.) yspeilio, treisio, dwyn
RÓBBERY, (s.) trais, lledrad, yspeiliad

ROBE, (s.) gwisg: (v. a.) gwisgo
ROBIN RED-BREAST, (s.) y goch gam, yr hobi goch, brongoch
ROBÚST, (adj.) cryf, cadarn, nerthol
ROBÚSTNESS, (s.) cryfder, cadernid, grym, pybyrwch, cadarnrwydd
ROCHE-ALUM, (s.) y fath buraf o alym, allawg y graig
RÓCHET, (s.) offerengrys esgob—pysgodyn a elwir torgoch
ROCK, (s.) craig: (v.) siglo, honcian
RÓCKET, (s.) gwaith tân, picell o dân gwyllt—math ar lysiueyn
RÓCKY, (adj.) creigiog, ysgyryd
ROD, (s.) gwialen, llath—*Angling rod*, genwair—*Curtain rod*, lien-lath
RODOMONTÁDE, (s.) ymfrost ofer: (v. n.) ymfrostio, bocsbachu
ROE, (s.) iyrches, ewig; grawn neu gronell pysgod.—*Roe-buck*, iwrch: pl. iyrchod
ROGÁTION, (s.) erfyniad, gofyniad
ROGUE, (s.) crwydriad—lleidr, dihiryn, dihirwr, hocedwr, rhempyn
RÓGUERY, (s.) dihirwch, anonestrwydd, anfadrwydd
RÓGUISH, (adj.) hocedus, rhempus
RÓGUISHNESS, (s.) dihirwch
ROLL, (v. a.) rhoio, trolian; dirwyn, plygu, troi, treiglo, treillio; ymgreini: (s.) plyg, rhol, trol—cofrestr, llechres, rhifrestr, plyg-lyfr
RÓLLER, (s.) rhol, trol, treiglbren
RÓLLING-PIN, (s.) rholbren
RÓMAGE, (s.) traffierth, trabludd
ROMÁNCE, (s.) ffug, ffuant, chwedl ddychymmygol: (v.) ffugio, ffuantu
ROMÁNCER, (s.) celwyddwr, mawreiriog, uchelair, a gair uchel trahaus tralbach ganddo, celwyddwr
ROMÁNTIC, (adj.) ffugiol, ffuantus
RÓMISH, (adj.) pabaidd, pabawl
ROMP, (s.) chwareu trwsgl: (v. n.) chwareu yn drwsgl, hoedena
RONT, (s.) cor, nâr, coryn, corfil
ROOD, (s.) efrwydden—y bedwarydd ran o gyfer—croes—cwarter erw o dir.—*Rood loft*, llofft y grog
ROOF, (s.) cronglwyd, cromglwyd, nen, pen tŷ, mŵd; taffod genau
ROOK, (s.) ydfrân, llamogreth—twyllwr: (v. a.) twyllo; yspeilio
RÓOKERY, (s.) lle y nytha ydfrain; nythfa ydfrain

- ROOM**, (s.) ystafell; lle; cyfwng; rhandŷ; cell—ffordd i basio
- RÓOMAGE**, (s.) lle, ehangder
- RÓOMY**, (adj.) llydan, helaeth
- ROOST**, (s.) clwyd ieir—gorphwysiad: (v. n.) cysgu, myned i gysgu
- ROOT**, (s.) gwreiddyn, bôn, cyff: (v.) gwreiddio—diwreiddio
- ROPE**, (s.) rhaff, cordyn, corden: (v. n.) rhaffo, gludiogi
- RÓPER**, (s.) rhaffwr, rhesfynwr
- RÓPY**, (adj.) gludiog, gwydu
- RÓQUELEAUR**, (s.) mantell
- RÓRATION**, (s.) dyferiad gwllith
- RÓRID**, (adj.) gwllithog
- RÓSE**, (s.) rhos, rhosyn, breilw.—*Under the rose*, yn ddirgel, dan gel
- RÓSE-NOBLE**, (s.) bath o werth 6s.8c.
- RÓSET**, (s.) lliw coch paentwyr
- RÓSIN**, (s.) ystor; gwm a ddyfero allan o goed: (v.) ystoru
- RÓSTRUM**, (s.) pig, gylfin, duryn—duryn llong—pulpyd, areithle
- RÓSY**, (adj.) rhosaidd, lliw'r rhos, coch
- ROT**, (v. n.) pydru, braenu, mallu: (sub.) malldod; haint llyn, yr haint ar anifeiliaid; y pwd; melni
- RÓTATION**, (s.) chwyl-droedigaeth, chweliad, chweledigaeth; chwyldro, cylch, tro.—*Every one in rotation*, pawb yn ei gylch, neu ei ystem
- ROTE**, (s.) geiriau a draethir yn ddi-fyfr.—*By rote*, ar dafod-leferydd
- RÓTTEN**, (adj.) pwr, mall, braenllyd
- RÓTTENNESS**, (s.) mallder, malldod, pydrni, llygredd, braenllydrwydd
- RÓTUND**, (adj.) crwn, cylchgrwn
- ROTÚNDITY**, (s.) crynder, crynedd
- ROTÚNDO**, (s.) adeilad crwn
- ROVE**, (v. n.) crwydro, gwibio
- RÓVER**, (sub.) gwibiad, gwibddyn, crwydryn—môr-herwr
- ROUGE**, (s.) paent coch, dwblw coch
- ROUGH**, (adj.) garw, gerwin; llym, tóst, sarug, tonog.—*To grow rough*, gerwino.—*To make rough*, garwhau
- RÓUGHCAST**, (v. a.) bras-wneuthur; garw-blastro: (s.) plastr garw yn llawn graian—darluniad garw
- RÓUGHDRAUGHT**, (s.) cyllun garw; ffurf yr adeilad a f'o i'w wneuthur
- RÓUGHEN**, (v. a.) gwneuthur yn arw
- RÓUGHNESS**, (s.) garwedd, gerwindeb, garwder; sarugrwydd
- ROUND**, (adj.) crwn, talgrwn: (s.) cylch, tro, cylchdro—ffon ysgol
- ROÚNDABOUT**, (adj.) o amgylch; llydan, helaeth, oddi amgylch, o amgylch-ogylch, o gwmpas.—*A round-about story*, chwedl gylchynog
- ROÚNDELAY**, (s.) cylch-gân
- ROUNDHEADS**, (s.) penau crynion, pengryniad—erwad a roddwyd ar y blaidd oedd yn erbyn Siarl y cyn-taf, o herwydd eu bod yn talgrynu eu gwallt
- ROUNDHOUSE**, (s.) tŷ crwn, geol-dŷ
- ROUNDNESS**, (s.) crynder, llyfnlawnedd
- ROUNDS**, (sub.) cylchoedd, gŵyl-gylchoedd, cylchdeithiau
- ROUSE**, (v.) deffroi, cyffroi, cynhyrfu
- ROUT**, (s.) mawrdwrdd, ymffwrst; bloedd-dorf, rhawd, terfysg-haid; dadymchweliad; anhrefniad; ffoedigaeth, ffo — ffordd neu lwybr milwyr, &c. (v.) dadymchwelyd, gyru ar ffo; ymlid, chwynu-ymlid; terfysgu; turio, chwynu
- Row**, (s.) rhes, rhestr, rhenc, gwanaf: (v. a.) rhwyfo, rhodoli
- RÓWEL**, (s.) troell yspardun; rholbren i ddal lliain ymsychu; ceingoreth: (v.) ceingorethu
- ROYAL**, (adj.) b. enhinol, teyrnasaid
- ROYALTY**, (s.) swydd neu urddas brenin, brenhindod, brenhinoliaeth
- RUB**, (v.) rhwbio, rhyglu: (s.) llestair, rhwystr, lluddias—rhwbiad
- RÚBBISH**, (s.) sorod, sothach, addail, ysbwrial, malurion, ysgarthion
- RÚBRIC**, (s.) rhuddell, rhuddel
- RÚBY**, (sub.) rhudden, rhyw faen gwerthfawr—cochder, rhudd-em
- RUCTATION**, (s.) bytheiriad
- RÚDDER**, (s.) llyw llong
- RÚDDINESS**, (s.) cochder, rhuddni
- RÚDDLE**, (s.) rhuddell, nod coch
- RÚDDY**, (adj.) rhudd, rhuddgoch
- RUDE**, (adj.) trwsgl, garw, anghywraint; anhyddysg; taeg, anfoesol, anweddaidd, di-foes, di-ddysg
- RÚDENESE**, (s.) taegrwydd, anfoesoldeb; gwladdeiddrwydd
- RÚDIMENT**, (sub.) egwyddor, mab-ddysg, yr athrawiaeth gyntaf
- RUE**, (v.) galaru, gofidio, ymosfidio, griddfan: (s.) rhut, rhyw
- RÚEFUL**, (adj.) galarus, gwylofus

RÚEPULNESS, (s.) galar, alaeth, tristwch
 RÚFFIAN, (s.) yspeiliwr, mwrddwr, dyn creulon, hur-lofrudd
 RÚFFLE, (v. a.) annhrefnu—ymddigio—dullio, sideru: (s.) llain o llain dulliog a wisgir yn lle addurn o amgylch yr arddyrnau—terfysg
 RUG, (s.) rhwg, mantell gedenog, mantell 'werddonig, cwrlid, huling
 RÚGGED, (adj.) garw, gerwin—sarug, creulon, afrywiog, anwastad
 RÚGGEDNESS, (s.) garwder, gerwindeb, sarugrwydd, anwastadrwydd
 RUGÓSE, (adj.) rhychog, dulliog
 RÚIN, (s.) adfail, cwmp, dinystr, dystryw: (v.) dinystrio, anrheithio
 RÚINATE, (v. a.) dinystrio, gwneuthur yn dlawd ac yn druenus
 RUINATION, (s.) cwmp, dinystr
 RÚINOUS, (adj.) adfeiliedig, dinystriol
 RULE, (s.) llywodraeth, rheol, cyfarwyddyd, canon: (v. a.) rheoli, llywodraethu. — *Carpenter's Rule*, rheol saer, rhiwl
 RÚLER, (s.) rheolwr, llywodraethwr
 RUM, (adj.) call, cyfrwys: (s.) llyn a ddistyllir o sugr, rhym
 RÚMBLE, (v. n.) gwneuthur llais isel cryglyd, treigl-drystio, grwytho
 RÚMINATE, (v. n.) cnoi cil—myfyrio
 RUMINATION, (s.) cnoad cil, adgnoad—myfyriad, adfyfyriad
 RÚMMAGE, (v. a.) chwilio, yspeilio
 RÚMOUR, (s.) sôn, y gair, y chwedl: (v. a.) rhoddi sôn i maes, chwedleua
 RUMP, (s.) terfyn asgwrn y cefn, ffolen

RÚMPLE, (v.) crychu, rychu, tolcio
 RUN, (v. n.) rhedeg: (s.) rhedfa
 RÚNAGATE, RÚNAWAY, (s.) gwrthgiliwr, ffoadur, gwibddyn, crwydryn
 RÚNDLE, (s.) ffion ysgol—sidyll
 RÚNDLET, (s.) baril fechan, barilan
 RÚNNER, (s.) rhedegwr, rhedegwas
 RÚNNET, (s.) cywer, cwirdeb, caul
 RÚPTURE, (s.) rbwyg, rhwygiad, toriad llengig—terfysg, terfysgiad
 RÚRAL, (adj.) gwledig, gwladaidd
 RÚRALITY, RÚRALNESS, (s.) gwlaideiddrwydd, gwladolrwydd
 RUSH, (s.) brwynen—rhuthr, rhuthriad: (v. n.) rhuthro
 RUSHLIGHT, (s.) canwyll frwynen
 RÚSHY, (adj.) brwynog
 RÚSSET, (adj.) rhuddgoch—garw
 RUST, (s.) rhwd, rhydni: (v.) rhydu
 RÚSTIC, (adj.) gwladaidd, gwledig, trwsgl, cartrefaidd, anghelfydd: (s.) gwerinwr, dyn gwledig
 RÚSTICAL, (adj.) garw, gerwin, anwar, dywal—diaddurn, gwladaidd
 RÚSTICATE, (v.) trigo yn y wlad, gwlaideiddio—danfon i'r wlad
 RÚSTICITY, (s.) gwlaideiddrwydd, gwladolrwydd, taogrwydd—cartrefeiddrwydd, delffeiddrwydd
 RÚSTY, (adj.) rhwdlyd, rhydlyd
 RÚTHFUL, (adj.) tosturiol, tyner
 RÚTHLESS, (adj.) didrueni, didosturi
 RUTHLESSNESS, (s.) annhosturi
 RÚTTISH, (s.) anllad—drythyll
 RYE, (s.) rhyg. — *Rye-bread*, bara rhyg.—*Rye-grass*, rhyg-wellt

S.

S FEL byrhad o'r gair *Societas*, neu *Society*, a arwydda *cymdeithas*; fel byrhad o'r gair *Socias*, a arwydda *cydymaith*; fel byrhad o'r gair *South*, sydd yn arwyddo *dehau*, megis *S. W. South West*, dehau-orllewin; *S. E. South East*, dehau-ddwyreiniol; ac fel un o'r hen rif-nodau mae'n arwyddo *saith*
 SABÁOTH, Heb. (s.) lluoedd
 SABBATÁRIANS, (s.) Sabbathyddion, y rhai sy'n cadw y sabbath Iuddewig

SÁBBATH, (s.) gorphwysfa, sabbath. — *Sabbath-breaker*, torwr y sabbath.—*Sabbath-day*, y dyddsabbath
 SABBÁTICAL, (adj.) sabbathawl
 SABBATISM, (sub.) gorphwys-bryd, manwl gadwraeth y sabbath
 SABELLIAN, (sub.) un o'r un farn a Sabellius, yr hwn oedd yn byw tu a'r drydedd oes, ac yn dal nad yw y Duwdod ddim yn dri o Bersonau, neu o fodau, neu o Dduwi; eithr yn un Person, un Bod, un Duw

- anfeidrol ac anwahanol, Sabeliad [lliw dû
- SÁBLE, (adj.) dû: (sub.) y bele,
- SÁBRE, (s.) math o gleddyf llydan
- SÁBULOUS, (adj.) graianog, tywodlyd
- SACCHARINE, (adj.) sugraidd, melus
- SACCOBENITO, (s.) gwisg y colledigion yn y chwil-lys, ac arni luniau diaflaid, ffلامau tân, &c.
- SACERDOTAL, (adj.) offeiriadol
- SÁCHEL, (s.) ysgrepan, cwd, còd
- SACK, (sub.) sach, ffetan, sachlen; sach wisg—rhyw felus win, sec—anrheithiad tref: (v.) sachu, sechu—diffieithio tref.—*Sack of wool*, sach, neu sachaid (sef 26 maen, neu 36 lb.) o wlan
- SACKBUT, (s.) dulcimer
- SÁCKCLOTH, (s.) sachliain, sachlen
- SÁCKING, (s.) difrodiad, anrheithiad—gwaelod-len, neu sachlen gwely
- SÁCRAMENT, (s.) llw, twng, sacramfen, sacrament, ymrwym arbenig
- SACRAMENTAL, (adj.) sacramentaidd
- SÁCRÉD, (adj.) cyssegr, cyssegredig, sanctaidd, cyssegriân
- SÁCRÉDNESS, (s.) sancteiddrwydd
- SÁCRIFICE, (s.) aberth, offrwm, arlâd: (v. a.) aberthu, offrymu
- SÁCRILEGE, (sub.) cyssegr-ladrad, cyssegr-yspail, cyssegr-anrhaith
- SACRILÉGIUS, (adj.) yn lladrata pethau cyssegredig, cyssegr-ladradgar
- SÁCRIST, SÁCRISTAN, (s.) ceidwad llestri eglwys, clochydd
- SAD, (adj.) trist, athrist, galarus, prudd, trwm, athrwm, alaethus
- SÁDDEN, (v. a.) tristâu, gwneuthur yn drist, pruddhau, trymhau
- SÁDDLE, (s.) cyfrwy: (v.) cyfrwyo
- SÁDDLER, (s.) cyfrwywr, dibrwr
- SÁDNESS, (s.) tristyd, tristwch, tristedd, trymder, prudd-der
- SAFE, (adj.) diogel, diangol, diasgen: (s.) cell, bwyd-gell, crog, crogell
- SAFECÓNDUCT, (s.) ymdeith-hawdd
- SÁFEGUARD, (s.) nodded, ymgeledd, ceidwad, gwarcheidwad
- SÁFENESS, (s.) diogelrwydd
- SÁFETY, (s.) diogelwch, diangrwydd
- SÁFFRON, (s.) saffrwm: (adj.) melyn
- SAGÁCIOUS, (adj.) synhwyrol, doeth, call, craff s. synhwyr-graff
- SAGÁCIOUSNESS, SAGÁCITY, (s.) synhwyroldeb, cyflymder deall
- SAGE, (s.) saets—gwr doeth, doethwr: (adj.) call, doeth, prudd
- SÁGITARY, (s.) arwydd y saethydd
- SAGO, (s.) rhywrawn tramor, meddygwawl a thra meithrinol
- SAIL, (s.) hwyl llong, llen llong: (v. n.) hwylio, mordwyo.—*Jib sail*, y gynhwyl—*Main sail*, yr hwyl fawr.—*Mizzen sail*, hwyl y lliw, y dant hwyl.—*Sprit sail*, yr hwyl flaen.—*Top sail*, y frig hwyl
- SÁILER, SÁILOR, (s.) morwr
- SÁIM, (s.) bloneg, saim, iraid
- SÁINFOIN, (s.) meillion
- SÁINT, (s.) sant: (v.) seintio
- SÁKE, (s.) achos, ethryb, mwyn.—*For one's sake*, er mwyn un
- SALÁCIOUS, (adj.) anllad, drythyll
- SALÁCITY, (s.) anlladrwydd
- SÁLAD, (s.) llysiau a fwytair yn oerion
- SALAMÁNDER, (s.) bwystfil flugiol a ddych'mygid ei fod yn trigo yn y tân
- SÁLARY, (s.) hûr, cyflog, tal-wobr
- SÁLE, (s.) gwerthiad, arwerthiad
- SÁLEABLE, (adj.) gwerthadwy
- SÁLIENT, (adj.) yn neidio
- SÁLINE, (adj.) hallt, heliaidd
- SÁLISBURY, (s.) Caer garadog
- SÁLIVA, (s.) poer, aliw, haliw
- SÁLIVATE, (v. a.) peri i'r poer i redeg trwy physygwriaeth, poer-lifo
- SÁLLET-OIL, (s.) olew yr olewydd
- SÁLLOW, (s.) math o helygen: (adj.) clafaid—melyn, melynlyd
- SÁLLOWNESS, (s.) melynnder
- SÁLTY, (s.) rhuthr: (v.) rhuthro
- SÁLMON, (s.) eog, pysgodyn eog, gleisiad, maran.—*Male salmon*, cemyw.—*Female salmon*, hwyffell
- SALT, (s.) halen: (v. a.) halltu, halenu: (adj.) hallt.—*A salt bitch*, gast gynhaig.—*To go a salting*, cŵna, cyna, cynheica.—*Salt-box*, crwth halen.—*Salt cellar*, halenai.—*Salt-maker, or merchant*, halenwr, halenydd.—*Salt-petre*, halen y graig, nitr
- SÁLTISH, (adj.) halltaidd
- SÁLTLESS, (adj.) dihalen, diflas
- SÁLTNESS, (s.) halltrwydd
- SALVÁTION, (sub.) iachawdwriaeth, iechydwriaeth, achubyddiaeth
- SALÚBRIUS, (adj.) iach, iachol, iachus, iechydol
- SALÚBRITY, (s.) iachusrwydd

- SALVE, (s) eli, plastr, enaint—iach-
âd, rhwymedi: (v.) iachau, gwellau
SÁLVER, (s.) achubydd llong, &c.
heil ddysgl, heiliedydd
SÁLVO, (s.) esgus, cysgod, lloches
SÁLUTARY, (adj.) iachol, iachus
SALUTÁTION, (s.) cyfarch, cyfarch-
iad, anerch, anerchiad, dianerchiad
SALUTE, (v. a.) cyfarch, anerch,
dianerch: (s.) cyfarch—cysan
SAME, (adj.) yr un, hwnw ei hunan
SÁMÉNESS, (s.) hunaniaeth
SÁMLET, (s.) brithyll y gro, silod
brithion, eogyn, gleisiad
SÁMPHIRE, (s.) paladr hir, corn y
carw môr, y godog
SÁMPLE, (s.) siampl, golygyn
SÁMPLER, (s.) esampl, cynllun
SÁNABLE, (adj.) a ellir ei iachau
SÁNATINE, (adj.) iachol, iachedigol
SANCTIFICÁTION (sub.) sancteidd-
had, sancteiddiad, cyferthiad
SÁNCTIFY, (v.) sancteiddio, cyssegru
SÁNCTIMONY, (s.) sancteiddrwydd,
dwywolder, sancteiddwedd
SÁNCTION, (s.) cadarnhad, ordinhad,
cyfraith, arnoddiad, awdurdod
SÁNCTITUDE, SÁNCTITY, (s.) sanc-
teiddrwydd, duwioldeb
SÁNCTUARY, (s.) cyssegr, teml; noddfa
SANCTUM-SANCTORUM, (s.) sanctaidd
sancteiddiolaf, cyssegr sancteiddiolaf
SAND, (s.) tywod, tywad, tyfod
SÁNDAL, (s.) gwintas, esgid ragisel,
halach, carnialwch, troedwisg
SÁNDY, (adj.) tywodog, tywodlyd
SANE, (adj.) iach, holliach; yn ei gof
SÁNGUINARY, (adj.) gwaedlyd, creu-
lon, yn sychedu am waed
SÁNGUINE, (adj.) gwaedlyd, o liw
gwaed—gwresog, awyddus
SANHÉDRIM, (sub.) pen llys yr Iu-
ddewon, prif senedd yr Iuddewon
SÁNICLE, (s.) yr olcheuraid, yr olch-
wraidd, yr orchwraidd, clust yr arth
SÁNIES, (s.) crawn, gôr, madredd
SÁNIOUS, (adj.) crawnlyd, madreddog
SÁNITY, (s.) iechyd; pwyllled meddwl
SAP, (s.) sug, sudd, nodd, gwyning
pren: (v. a.) diwadnu, pengloddio
SAPLESS, (adj.) disudd, sych
SÁPLING, (s.) glasbren, glaswydden
SAPONÁCEOUS, SÁPONARY, (adj.) se-
bonllyd, sebonaidd, sebonawg
SÁPOR, (s.) blas, chwaith
- SÁPPHIRE, (s) maen saphir
SÁPPID, (adj.) blasus, chwaithus
SÁPPIENCE, (s.) doethineb, synwyr
SÁPPIENT, (adj.) doeth, call
SÁPPINESS, (s.) ireidd-dra, llawnder
sudd—ffolineb, ymfydrwydd
SÁPPY, (adj.) it, iraidd, llawn sudd
—gwan, ynyd [gwarth
SÁRCASM, (sub.) cellwair, gwawd,
SARCÁSTIC, SARCÁSTICAL, (adj.)
gwarthus, dychanus, llym
SARCOPHAGUS, (s.) cnawd ysol, ys-
SARK, (s.) crys [gnawd
SARSE, (s.) gwagr rhawn mân
SASH, (s.) dalen ffenestr—gwregys
sidan a wisg swyddogion; ysgablar
SÁSSAFRAS, (s) math ar bren
SÁTAN, (s.) gwrthwynebwr, satan
SATÁNICAL, (adj.) cythreulig, dieflig,
dialledig, diawlig, satanaidd
SATÉLLITE, (s.) planed a fyddo yn
troi oddi amgylch i blaned arall
SÁTIATE, (v. a.) llenwi, digoni, di-
wallu, laru, arddigoni, llawn-ddigoni
SATÍETY, (s.) digon, digonedd, dig-
onoldeb, gwala, llawnedd
SÁTIN, (s.) sidan tég llyfn dysglaer
SÁTIRE, (s.) duchan, duchan-gerdd,
gogan-gerdd, sen, traws-gan
SATÍRIC, (adj.) duchanus, senllyd
SÁTIRIST, (s.) duchanwr, senwr
SATISFÁCTION, (s.) iawn, boddlon-
iad, boddlondeb, boddlonrwyd
SATISFÁCTORY, (adj.) a roddo
foddlondeb, digonol, boddhaol
SÁTISFY, (v. a.) diwallu, digoni,
boddloni, boddio, gwneuthur iawn
SÁTURATE, (v. a.) llenwi, digoni
SÁTURDAY, (s.) dydd sadwrn
SATÚRITY, (s.) llawnder, digonedd
SÁTURN, (s.) y blaned sadwrn
SATÚRNIAN, (adj.) auraidd, dedwydd
SATURÍNE, (adj.) prudd, trist
SÁTÝR, (s) un o dduwiau'r pagan-
iaid a breswyliai mewn coedydd,
anifail-dduw dychymmygol
SATÝRE, (s.) dychan, dychan-gerdd
SÁVAGE, (adj.) gwyllt, anwar, anif-
eilaidd, ffyrnig, creulon
SÁVAGENESS, (s.) gwylltineb, creu-
londer, creulonedd, gwylltedd
SÁVÁNNÁ, (s.) gwaun dir
SAUCE, (s.) saws, sibr, cyffaith
SAUCEBOX, (s.) dyn haerllug
SAUCEPAN, (s.) saws badellan

- SÁUCER.** (s.) llestr bychan at ddala dysgl dê; saws-ddysglan
- SÁUCINESS,** (s.) sarugrwydd, diserchrwydd; coegni, crasder
- SÁUCY,** (adj.) haerllug, sarug, traws
- SAVE,** (v. a.) cadw, achub, gwared, gwaredu, noddi: (adv.) eithr, oddieithr, ond, onid, amyn, namyn.—*Save-all*, daliedydd tin canwyll
- SÁVING,** (adj.) arbedus, prin, cynnil: (adv.) oddieithr, eithr: (s.) achubiad, gwaredigaeth, cadwraeth
- SÁVINGNESS,** (sub.) cynnildeb, cynniledd, arbed, crintachrwydd
- SÁVIOUR,** (s.) Iachawdwr, Gwaredwr, Ceidwad, Achubwr
- SÁUNTER,** (v. n.) crwydro, neu roddio oddiamgylch yn segur, rhodiana
- SÁVCRY,** (s.) rhyw lysieuyn
- SÁVOUR,** (s.) arogl, sawr, safr. sawyr—blas, chwaith, archwaeth: (v. n.) aroglu, arogleuo, sawrio—blasu, chwaethu, archwaethu
- SÁVOURY,** (adj.) peraroglaidd—sawrus, blasus, blasaid; safwyrus
- SÁUSAGE** (s.) selsingen, monochen
- SAW,** (s.) llif: (v. a.) llifio.—*Cross-saw*, llif-draws.—*Hand-saw*, llif un llaw, llaw-lif.—*Whip-saw*, *pit-saw*, llif hir, llif bwell, hesg-lif.—*Saw-pit*, pwll llif.—*Saw-dust*, brawd llif, llifon.—*Saw-fish*, y pysg mor-lif.—*Saw-wort*, llysiâu'r flameiddwn, y ddanheddog
- SÁWYER,** (s.) llifwr, llifiedydd
- SÁXIFRAGE,** (s.) gormil, yr egllyn, tor-maen, llysiâu'r tostedd
- SÁXON,** (adj.) Saesonig, Saesonaidd
- SÁXONS,** (s.) y Saeson
- SAY,** (v.) dywedyd, liefaru, adrodd
- SÁYING,** (s.) ymadrodd, chwedl
- SCAB,** (s.) crachen, cramen, clawr, clewri, claf, clefri
- SCÁBBARD,** (s.) gwain cleddyf
- SCÁBBED,** **SCÁBBY,** (adj.) crachlyd, cramenog, clafrllyd, crachog
- SCABIOUS,** (s.) y glafrllys, y benlaswen
- SCÁFFOLD,** (s.) tallod goed a gyfodir yn achlysurol; tallod a godir wrth ochradeilad i'r gweithwyr sefyllarni
- SCALD,** (v. a.) ysgaldanu: (adj.) gwael; crachlyd: (s.) mardon, cen
- SCALE,** (s.) clorian, paedracl, tafol—cen, cen pysgod—ysgol, dringfa—rhiwl fesur: (v.) dringo; digenu
- SCÁLED,** (adj.) cenog, cenawg
- SCÁLL,** (s.) gwahanglwyf
- SCÁLLION,** (s.) rhyw o wynwyn
- SCÁLLOP,** (v. a.) bylchu, min-fylchu: (s.) math o gragen bysg gyffog, neu fylchog ei gragen
- SCÁLP,** (s.) croen y pen, clol-groen: (v.) blingo'r pen (y iâd, neu'r gopa) iâd-flingo, clol-flingo
- SCÁLY,** (adj.) cenog, cenawg
- SCÁMPER,** (v. n.) rhedeg ar frys, ffoi
- SCAN,** (v.) holi, holi'n fanol, chwilio, profi, mesur gwrs, neu bennill
- SCÁNDAL,** (s.) tramgwydd, rhwystr—gwarth, gwaradwydd
- SCÁNDALIZE,** (v. a.) gwaradwyddo, rhoddi drygair, rhoddi drygfri
- SCÁNDALOUS,** (adj.) cywilyddus, gwaradwyddus, gwarthus
- SCANT,** (adj.) prin, cyfyng, cul
- SCÁNTINESS,** (s.) prinder, anamledd
- SCÁNTLING,** (s.) darn fechan a dorir yn batrwn, dernyn, mesur, maint
- SCÁNTY,** (adj.) cul, bychan, prin, gobrin, cwta, cynnil—tlawd
- SCAPE,** (s.) diangfa, ymward: (v. a.) diangc, cilio, ffoi, gochelyd.—*Scape-goat*, bwch diangol
- SCÁPULA,** (s.) palfais, ysgwydd
- SCÁPULAR,** **SCÁPULARY,** (adj.) yn perthyn i'r palfisiau, ysgwyddol
- SCAR,** (s.) craith: (v. n.) creithio
- SCÁRAMOUCH,** (s.) ysgentyn, gwas digrit, croesan, bwbach-ddyn
- SCARCE,** (adj.) odid, prin, abraidd, anaml; drud, anghyffredin
- SCÁRCELY,** (adv.) braidd, yn brin
- SCÁRCENESS,** (s.) prinder, anamledd
- SCARE,** (v. a.) tarfu, peri ofn
- SCÁRECROW,** (s.) bw, bwbach y brain, bwgwd, bygant, bwgan
- SCARF,** (s.) ysgablar, ysgwydd wisg
- SCÁRIFICATION,** (s.) craffiniad, ysgraffiniad, ffeimiad [mio
- SCÁRIFY,** (v. a.) ysgraffinio, ffeio
- SCÁRLET,** (sub.) ysgarlod, aros.—*Scarlet-oak*, prinwydden.—*Scarlet alhanet*, llysiâu'r gwrid: merched a'i harfer i beri gwrid iddynt
- SCATE,** (s.) haiarn at lithro ar iâ—rhwchws, rhaien, morcath: (v. n.) lithro ar iâ, lithr-redeg
- SCÁTTER,** (v. a.) gwasgaru, tanu ar led, taenellu, gosgymyan
- SCÁVENGER,** (s.) ysgybw'r heolydd,

- glanhawr heolydd, heol-garthydd, heol-garthiedydd [ad]
- SCENERY, (s.) darluniad, portrei-
- SCENE, (s.) golwg, drych, ymddangosiad; dangosfa; golygfa; ymddangosfa, cyfunddrych, cyfunbarth, gweithredfa; darlun-len
- SCENT, (s.) arogl, arogledd, sawyr, gwynt: (v. a.) aroglu, sawrio
- SCÉPTIC, SCÉPTICAL, (adj.) amheugar, amheus
- SCÉPTIC, (s.) ammheuwyr, mab ammheuaeth, rhydd-dybiwr, un yn honni fod ganddo hawl i ammeu'r cwbl o grefydd, &c.
- SCÉPTER, SCÉPTRE, (sub.) teyrnwialen, brysgyll brenin
- SCHÉDULE, (s.) cofrestr o ddodrefn
- SCHEME, (s.) dull; amcan, bwriad, dyfais. dychymmyg; darluniad
- SCHÉMER, (s.) dyfeisiwr, lluniedydd
- SCHISM, (sub.) ymraniad, ymblaid, ymbleidiad, gwahaniad, rhwyg, yn enwedig yn yr eglwys
- SCHISMÁTIC, (s.) ymneillduwr oddi wrth yr eglwys, eglwysrwygwr
- SCHISMÁTICAL, (adj.) ymbleidiol
- SCHÓLAR, (s.) ysgolhaig, athrylithgan, gwr llen, llëenawg
- SCHÓLARSHIP, (sub.) ysgolheigddod, dysgeidiaeth, lwfiedigaeth ysgolhaig
- SCHOLÁSTIC, SCHOLÁSTICAL, (adj.) ysgolheigaidd, athrofaus
- SCHÓLIAST, (sub.) ysgrifenydd sylwadau eglurhaol, arnodwr
- SCHÓLION, SCHÓLIUM, (s.) sylwad, eglurhad, esponiad, eglur-nod
- SCHOOL, (s.) ysgol, athrofa, dysgle.—*School-master*, athraw, ysgolfeistr.—*School mistress*, athrawes, ysgol feistres [clunwst]
- SCIÁTICA, (s.) y glun gammalwst, SCIÁTICAL, (adj.) a'r cyfryw ddolur arno, clun-wstaidd
- SCIENCE, (s.) celfyddyd, gwybodaeth, gwybod, cyfarwyddyd.—*The seven liberal sciences*, viz. *grammar, logic, rhetoric, music, arithmetic, geometry, and astronomy*, y saith gelfyddyd freiniol, sef, grammadeg, rhesymeg, areithyddiaeth, cerddoriaeth, rhifyddiaeth, daear-fesuriaeth, a seryddiaeth
- SCIENTÍFIC, (adj.) yn peri gwybodaeth, gwybodus, celfyddgar
- SCINK, (s.) marllo, llo marw
- SCÍMETAR, (s.) cleddyf cam
- SCÍNTILLATE, (v. n.) gwreichioni
- SCINTILLÁTION, (s.) gwreichioniad
- SCIOLIST, (s.) un bas-wybodus
- SCÍON, (s.) impyn, y bywyllyn
- SCÍSSARS, (s.) siswrn, gwelleifyn
- SCÍSSURE, (s.) hollt, rhwyg, agen
- SCOAT, SCOTCH, (v.) attal olwyn
- SCOFF, (s.) gwatwor, gwawd, gwawdgyff: (v. n.) gwatwor, gwawdio
- SCÓFFER, (s.) gwatwarwr, gwatworwr, gwawdiwr, croesan
- SCOLD, (v. n.) ymswyn, ymsenu, ymserthu, ymdaeru, ymgecru, clewtio, cecrio: (s.) cecryn, cecren, bloeddwraig, ysgoldeies
- SCONCE, (s.) amddiffynfa—canhwyllbren i'w hoelio wrth wal—fforffed, dirwy: (v. a.) ffinio, dirwyo
- SCOOP, (s.) ceueg, ceuraw, craflwy, math ar letwad fawr—offeryn i fwyta afalau: (v.) arloesi—cafnu
- SCOPE, (s.) dyben, amcan, bwriad, cyfeiriad, ergyd—lle, rhydd-did
- SCORBÚTIC, (adj.) crachlyd
- SCORCH, (v.) poethi, sychu, sychgrafu, deifio, goddeithio, rhostio
- SCORE, (s.) rhygn—cyfrif; dyled—achos, achlysur—ugain: (v. a.) cyfrif, nodi, gosod i lawr
- SCÓRIA, (s.) sothach, sorod
- SCÓRIous, (adj.) sothachawg
- SCORN, (s.) dirmyg, tremyg, diystyrwch, dielwedd, gwatwar, gwatwar-gerdd: (v.) dirmygu, diystyru, dibrisio, gwawdio, dielwi, gwatwor
- SCÓRNFUL, (adj.) gwatworllyd, diystyrllyd, dirmygus, gwatworus
- SCÓRPION, (s.) ysgorpion, sarph
- SCOT, (s.) rhan o dal, neu o gyfrif, cyfran, gild.—*Scot and lot*, tal a threth, treth a dofraeth.—*Scot, or Scotch*, Ysgotiad, gwr o'r Alban
- SCOTCH, (adj.) ysgotaid, albanaid: (v.) hacio, mân-drychu: (s.) hac.—*Scotch-collops*, golwythion (o gig llo).—*Scotch fiddle*, y crasu
- SCOTLAND, (s.) Alban, Ysgwydir, Isgoed-Celyddon, Brynach
- SCÓVEL, (s.) ysgubell fíwrn
- SCOUL, (s.) euch: (v.) cuchio
- SCÓUNDREL, (s.) dihiryn, drygddyn, bawddyn, diffaithwr, adyn
- SCOUR, (v.) puro, glanhau, carthu,

- arloesi, glân-rwbio, gloyw-rwbio, dirydu, ysgwrio, ysgarthu
- SCOURGE, (s.) ffangell, firewyll: (v.) ffangellu, ffrewyllio, gwialennodio
- SCOUT, (s.) fforiwr, yspiwr, yspienwr, chwilenwr, selwr: (v.) yspiena, yspio, fforio, blaen-chwilio, selu
- SCRÁBBLE, (v. n.) crafu, cripio
- SCRAG, (s.) un peth cul tencu
- SCRÁGGED, (adj.) garw, gerwin
- SCRÁGGINESS, (s.) culni, culder
- SCRÁGGY, (adj.) cul, tencu—garw
- SCRÁMBLE, (v.) ysgraffinio, cripio: (s.) ysgraffin, cipprys, ymgipprys
- SCRANCH, (v. a.) chwalu dan ddanedd, cras-gnoi, grill-gnoi
- SCRAP, (s.) dernyn, briwsionyn
- SCRAPE, (v. a.) crafu, cripio, costi, rhasglio; dileu: (s.) anhawsdra, dyrysni, magl, astrusi—cyfyngder
- SCRATCH, (v.) crafu, ysgraffinio
- SCRAWL, (s.) ysgrifeniad anhrefnus. dwb-ysgrifen: (v.) sgrifenu'n ddrwg
- SCREAM, (v. n.) grillian, rhician
- SCREAM, (v. n.) gwaeddi, llefain, germain: (s.) gwaedd, ysgrech
- SCREECH, (s.) gwich, grill, ysgrech: (v. n.) gwichio, gwichad, grillian
- SCREEN, (s.) gwasgodfa, gwasgogwydd: (v. a.) gwasgodi, amddiffyn
- SCREW, (s.) cogwrn tro, grisiau tro: (v. a.) sicrhau â grisiau tro; gwasgu
- SCRIBBLE, (v.) ysgrifenu'n esgeulus
- SCRIBE, (s.) ysgrifenydd
- SCRINE, (s.) ysgrin, cist
- SCRIP, (s.) ysgrepan—dernyn bychan o hapur, llerpyn
- SCRÍPTURAL, (adj.) ysgrythyrol
- SCRÍPTURE, (s.) ysgrythyr
- SCRÍVENER, (s.) ysgrifenydd
- SCROLL, (s.) ysgrifen wedi ei rollo i fynu, plyg-lyfr, llyfr, Esa. xxxiv.4.
- SCROPHULA, (s.) manwynau, clefri gwyn, clefyd y brenin
- SCROTUM, (s.) ceill-gwd
- SCRUB, (sub.) dyn gwael: un peth gwael dirmygedig, baw-ddyn: (v. a.) rhwbiq yn galed, dwys-rwbio
- SCRÚBBY, (adj.) gwael, gorwael, isel, dirmygus, difudd
- SCRUFF, (s.) addail, crafion
- SCRÚPLE, (sub.) petrusder, ammheuaeth—pwysau yn cynnwys 20 grodyn: (v. n.) ammau, petruso
- SCRÚPULOUS, (adj.) petrus, gofalus, ammheus, ammheugar
- SCRÚTABLE, (adj.) chwiliadwy
- SCRUTÁTOR, (s.) chwiliwr
- SCRÚTINY, (s.) chwiliad, holiad
- SCRUTINÉER, (s.) chwiliwr
- SCRUTINÍZE, (v. a.) chwilio, adchwilio; chwilena, holi
- SCUD, (s.) cafod, cawod: (v. n.) ffoi ymaith, cilio ymaith, ffystio
- SCÚFFLE, (s.) ymgipprys, ceintach, ymgeintach: (v. n.) ymgipprys
- SCULK, (v. n.) llechu, golechu
- SCULL, (s.) penglog, iad, siad—rhwyf, palf rwyf, llyw-rwyf
- SCÚLLER, (s.) cwch, bad un rwyf, ysgraff—rhwyfwr bad un rwyf
- SCÚLLERY, (s.) golchfa, golchdy, lle y golchir crochanau, &c.
- SCÚLLION, (s.) gwas cegin, golchydd llestri—cegin-ferch
- SCÚLPTOR, (s.) cerfiwr, cerfedydd
- SCÚLPTURE, (s.) cerfiad, ysgythriad
- SCUM, (s.) ewyn, gorferw, yscum, Ezec. xxiv. 6.—ysgai, crest, sorod: (v.) diewynu, tynu yr ewyn, ewynu
- SCÚMMER, (s.) ysgâl, rhodol, lledfedd i dynu ymaith yscum
- SCURF, (s.) crest, cresten, cen, yscen, mardon, marwdon
- SCÚRRIL, SCÚRRILOUS, (adj.) croesanaidd, coeg, bustlaidd, gwammal
- SCURRÍLITY, (s.) croesanaeth, croesanair, croesaneiddwydd, serthedd
- SCÚRVY, (s.) scurf: (adj.) crachlyd—gwael, dibris. — *Scurvy-grass*, môrlwyau, llysiâu'r llwy, dail scurf
- SCÚTCHEON, (s.) arwyddlen
- SCÚTTLE, (sub.) cawell, cafn glo—ffenestri llong—cerdded buan
- SEA, (s.) môr, llŷr, dylan.—*Sea-breeze*, gwynt yn chwythu o'r môr.—*Sea-calf*, morlo, moelrhon.—*Sea-chart*, map o'r môr.—*Sea-compass*, compod
- SEAFÁRING, (adj.) yn arfer â'r môr
- SEAGRÉEN, (adj.) o liw'r môr
- SEAL, (s.) moelrhon—sêl, insel, nôd.—(v. a.) selio, nodi, cadarnhan
- SÉALINGWAX, (s.) cwyr selio
- SEAM, (sub.) gwniad, gwrym, hem: (v. a.) hemo, gwnio, cyd-wnio
- SÉAMAN, (s.) morwr, llongwr
- SÉAROOM, (s.) môr agored

- SÉAMLESS**, (adj.) dihem, diwrym
SÉAMSTRESS, (s.) gwniadyddes
SÉAMY, (adj.) hemog, gwrymog
SEAN, (s.) rhwyd, llawes rwyd
SEAR, (v.) llosgi, serio, craith-llosgi
SÉARCLOTH, (s.) pygliain, sugliain
SEARCE, (v.) gogrynu, peillio : (s.) gwagr, gogr, mân-ogr
SÉARCH, (v.) chwilio, ymofyn, holi, yspiena : (s.) ymofyniad, chwiliad
SÉASON, (s.) amser, tymor, tymp, pryd : (v. a.) tymheru, pereiddio, rhoddi blas—cyweirio
SÉASONABLE, (adj.) tymhoraidd, tymherus, amserol, amseredig
SÉASONABLENESS, (sub.) tymherciddrwydd, amseroldeb
SÉASONING, (s.) yr hyn a roddo flas
SEAT, (s.) cadair, eisteddle, eisteddfa, lleithig, maingc, gorsedd, gorseddfa : (v.) sefydlu, gosod mewn cadair—gosod mewn swydd.—*Judgment-seat*, brawdle, gorsedd barn
SÉCANT, (adj.) yn dosparthu yn ddwy ran : (s.) trwch llinell
SECEDE, (v. n.) ymneillduo, encilio
SÉCESSION, (s.) enciliad, ciliad yn ol, ymadawiad, hanrediad
SECLÚDE, (v.) cau allan, cau oddiwrth
SÉCOND, (adj.) ail, elfydd : (s.) cynorthwywr, helpwr, cefnogwr—y triugeinfed ran o funud
SÉCONDARY, (s.) rhaglaw, ail raddwr : (adj.) ail, o'r ail radd
SÉCONDLY, (adv.) yn ail
SÉCRECY, (s.) dirgelwch, dirgeledd, dirgelrwydd, cystring
SÉCRET, (adj.) dirgel, cyfrin, cyfrinachol, cuddiedig : (s.) cyfrinach, rhin, dirgelwch
SÉCRETARY, (s.) ysgrifenydd, ysgrifenywr, ysgrifenedydd—rhaglaw
SECRÉTE, (v. a.) cuddio, dirgelu, didoli, gwahanu, dosparthu
SÉCRETLY, (adv.) yn ddirgel
SECT, (s.) plaid, sect, Act. xv. 5.
SÉCTARY, (s.) pleidwr, ymbleidydd
SÉCTION, (sub.) dosparthiad, rhan, gwahaniad, gwahan-doriad, toriad
SÉCULAR, (adj.) oesol—bydol, yn perthyn i'r byd presennol—llygol
SECULARÍZE, (v. a.) troi at wasanaeth cyfiredin, digyssegru
SÉCUNDINE, (s.) brych, hemysgar
SECÚRE, (adj.) diogel, diangol, sier,
- diofal, difraw, hyderus : (v. a.) diogelu, amddiffyu, sicrhau
SECÚRITY, (s.) diogelwch, diofalwch, sicrwydd, gwystl, meichiau
SÉDÁN, (s.) cadair, cludair
SÉDATE, (adj.) tawel, llonydd, esmwyth, digyffro, arafaid
SÉDATENESS, (s.) tawelwch
SEDENTARY, (adj.) yn eistedd llawer, a fyddo yn eistedd fynychaf, eisteddawg—segur, musgrell
SÉDGE, (s.) hesg, merydd
SÉDIMENT, (s.) gwaddod, gwaelodion
SÉDITION, (sub.) terfysg, ymryson, gwrthryfel, ymblaid, ymbleidiad
SÉDITIOUS, (adj.) terfysgus, gwrthryfelgar, ymbleidgar, brad-fwriadol
SÉDITIOUSNESS, (s.) gwrthryfelgarwch
SÉDÚCE, (v. a.) hudo, denu, camdywys, cildywys, traws-hudo
SÉDÚCEMENT, (s.) hud, twyll, deniad, siom, hudiad, hudoliaethiad
SÉDÚCTION, (sub.) hudad, deniad, camarweiniad, traws-hudiad
SÉDÚLITY, (sub.) dyfalwch, dyfalarwydd, diwydrwydd
SÉDULOUS, (adj.) dyfal, diwyd
SEE, (s.) esgobaeth, esgobawd : (v.) gweled, caofod, dirnad, edrych, ymweled âg : (interj.) wele
SEED, (s.) hâd, haden, hedyd, hil : (v. n.) hadu.—*Seed corn*, hadŷd.—*Seedlings*, hados, had-blanhigion.—*Seed-time*, pryd hau.—*To run to seed*, hadu, hedeg, hodi.—*Seedlip*, hâd-lestr, llestr hâd.—*Seedman*, hadwr, gwerthwr hadau.—*Seed-place*, hadfa, hadle, hadlan
SÉEDY, (adj.) hadog, llawn hâd
SÉEING, (sub.) gwelediad, yr olwg : (adv.) yn gymmaint, gan fod
SEEK, (v. a.) ceisio, chwilio, ymofyn
SÉEKER, (s.) ymofynwr, ceisiwr
SEEL, (v.) troi ar led ogwydd (*fel llong gan wynt* :) amrant-wnio, neu fwgydu gwalch
SEEM, (v. n.) ymddangos yn debyg, dysgwyl.—*It seems*, mae yn debyg
SÉEMINGLY, (adv.) mewn ymddangosiad, i'r golwg, mewn rhith
SÉEMLINESS, (s.) tegwch, harddwch, telediwrwydd, gweddeidd-dra
SÉEMLY, (adj.) gweddus, hardd, tég, dillyn, gweddaidd
SEER, (s.) gwelwr; prophwyd

- SEETHE, (v.) berwi, brydio
 SÉGMENT, (s.) dernyn a dorir ymaith
 SÉGREGATE, (v. a.) neillduo, didoli, gwahanu, dosparthu, pigo allan
 SEGREGATION, (s.) neillduad
 SEÍGNIOR, (s.) arglwydd, llywydd
 SEÍNIORY, (s.) arglwyddiaeth
 SEINE, (s.) rhwyd bysgota
 SEIZE, (v. a.) cipio, cymmeryd trwy drais — gafaclu, dai — cymmeryd meddiant. attafaela
 SÉIZIN, SÉISIN, (s.) goresgyn
 SEÍSURE, (s.) cipiad, gafacliad, attafael — goresgyn, daliad
 SÉLDOM, (adv.) yn anfynych, yn anaml, ambell waith
 SÉLDOMNESS, (s.) anfynychder
 SELÉCT, (v. a.) dewis, dethol, gor-ddethol: (adj.) dewisedig, detholedig
 SELF, (sub. & pron.) hun, hunan. — *Self-conceited*, hunan-dybus. — *Self-deception*, hunan-dwyll. — *Self-evident*, hunan-dystiol. — *Self-denial*, hunan-ymwadiad. — *Self-interest*, hunan-les
 SÉLFISH, (adj.) hunanol
 SÉLFISHNESS, (sub.) hunanolrwydd, hunan-gariad, hunanedd
 SELFSAME, (adj.) yr un
 SELL, (v. a.) gwerthu, arwerthu
 SÉLLER, (s.) gwerthwr, gwerthydd
 SÉLVAGE, (s.) eirionyn, ymyl brethyn
 SELVES, (plur. of *self*) hunain
 SÉMBLABLE, (adj.) tebyg, cyffelyb
 SÉMBLANCE, (sub.) tebygolrwydd, cyffelybrwydd, ymrith, flugyryu
 SÉMI, (sub.) hanner
 SEMICÍRCLE, (s.) hanner cylch
 SEMICÍRCULAR, (adj.) hanner cylchaid, hanner gylchol
 SEMICÓLON, (s.) y cyfryw nód (;), rhagwahan nód
 SEMIDIÁMETER, (sub.) hanner tryfesur, (sef o'r canol i'r ymyl)
 SEMILÚNAR, SEMILÚNARY, (adj.) tebyg i hanner lleuad
 SÉMINAL, (adj.) a berthyn i had, hadog, hadawl — gwreiddiol
 SÉMINARY, (s.) hadle — ysgol, athrofa; cymhlanfa, magfa
 SEMIQUÁVER, (s.) hanner dolystain
 SEMIVÓWEL, (s.) hanner cydseiniad
 SEMPITÉRNAL, (adj.) tragywyddol, gwastadol, bythol, didrange
 SÉNATE, (s.) senedd, cymmanfa senyddion, cyngbord, prif-gynghor
 SÉNATOR, (s.) seneddwr, henafydd, cynghorwr, henuriad
 SENATORIAL, (adj.) seneddol
 SEND, (v.) anfon, danfon, gyru
 SÉNESCENCE, (s.) heneiddiad
 SÉNESCHAL, (sub.) goruchwyliwr, yddiward, pen-goruchwyliwr
 SÉNIOR, (adj.) hŷn, heneiddiach
 SENIORITY, (s.) henyddiaeth, henafyddiaeth, hynafedd, hynaint
 SÉNNIGHT, (s.) wythnos
 SENSATION, (s.) amgyffrediad trwy y synhwyrau, synwyr brawf
 SENSE, (s.) synwyr, deall, rheswm, ystyr, meddwl, amcan, teimlad
 SÉNSELESS, (adj.) disynwyr, diddeall, dideimlad, difywyd, ynfyd
 SÉNSELESSNESS, (s.) ynfydrwydd
 SENSIBÍLITY, (s.) syuioldeb, teimladrwydd, teimlad; tynerwch
 SÉNSIBLE, (adj.) syniol, synhwyrol, call, deallus, gwybodus, teimladwy
 SÉNSITIVE, (adj.) teimladol, byw
 SÉNSORY, (sub.) (trigle, neu offeryn, un o synhwyrau y corff) y synhwyrf, yr ymdeimlfa
 SÉNSUAL, (adj.) a foddlo y synhwyrau; gwammal, cnawdol, anianol
 SENSUÁLITY, (s.) ymroddiad i bleserau cnawdol, trythyllwch
 SENSUALÍZE, (v. a.) ymroddi i bleserau cnawdol, cnawdoli
 SÉNTENCE, (s.) dedryd, dedfryd, barn, brawd — ymadrodd, dihareb, dieuair: (v. a.) dedfrydu, barnu
 SENTÉNTIOUS, (adj.) llawn geiriau doeth, byr eiriog, synhwyrlawn
 SÉNTERY, (s.) gwyliadwr
 SÉNTIMENT, (s.) tyb, barn, meddwl, ymadrodd byr, doeth-air
 SÉNTINEL, (s.) gwyliadwr, gwyllydydd
 SÉPARABLE, (adj.) didoladwy, gwahanadwy, a ellir ei wahanu
 SÉPARATE, (v.) neillduo, gwahanu, didoli, dosparthu, gwahanoli, ymwahanu: (adj.) gwahan, gwahanol
 SÉPARATION, (s.) didoliad, dosparthiad, gwahaniad, neillduad
 SÉPARATIST, (s.) ymneillduwr
 SÉPTÉMBER, (s.) mis Medi
 SEPATENRY, (adj.) a fyddo yn cynnwys saith, saithawl

- SEPTENNIAL**, (adj.) seithmlwyddol, a ddygwyddo bob saith mlynedd
- SEPTENTRION**, (s.) gogledd
- SEPTENTRIONAL**, (adj.) gogleddol
- SEPTUAGÉSIMA**, (s.) y trydydd Sul o flaen y cyntaf o'r grawys, a elwir felly o herwydd ei fod o amgylch deg diwrnod a thrugain o flaen y pasg
- SÉPTUAGINT**, (s.) cyfieithad Groeg yr Hen Destament, felly y gelwir o herwydd dywedir fod deng gwr a thrugain yn ei gyfieithu
- SEPULCHRE**, (sub.) bedd, beddrod, beddrawd, gwyddfa
- SÉPULTURE**, (s.) claddiad, cladded-igaeth, arwyledigaeth, angladd
- SÉQUEL**, (s.) canlyniad, diweddiad
- SÉQUENCE**, (s.) diyniad, canlyniad
- SEQUESTER**, (v. a.) gosod heibio—ymneillduo, neillduo, cilio, encilio—fforfetio—ymwrthod
- SEQUESTRATION**, (s.) ymneillduad, didoliad—fforfetiad, difeddiannad
- SERÁGLIO**, pron. *Seralio*, (s.) palas pendeûg yn Persia a Thwrcei—tŷ bēnywod anllad, puteindy
- SÉRAPH**, (sub.) gradd o angylion, y llosggradd, seraph, angel
- SÉRAPHIC**, (adj.) angylaidd
- SERENÁDE**, (v.) canu gwedi'r nos
- SERÉNE**, (adj.) tawel, araf, eglur, dysglac, tēg, clær dēg, llon, siriol
- SERÉNECESS**, **SERÉNITY**, (s.) tawelwch, llonyddwch, esmwythder
- SÉRGEANT**, **SÉRJEANT**, (s.) swyddog, ceispwl, rhingyll — tan-swyddog mewn byddin, is-swyddog — cyfreithiwr o'r radd nesaf i farnwr
- SÉRIES**, (s.) rhes, rhestr, cwrs, canlyniad, dilyniad, cyfres, cyfrestr
- SÉRIOUS**, (adj.) digrif, digellwair, prudd, prysur, difrifol, diofregedd
- SÉRIOUSNESS**, (s.) prysurdeb, difrifwch, prudd-der, difrifoldeb
- SÉRMON**, (s.) pregeth, traethawd
- SERÓSITY**, (s.) dyfrwaed
- SÉROUS**, (adj.) teneu, dyfrllyd
- SÉRPENT**, (s.) sarph, neidr
- SÉRPENTINE**, (adj.) sarphaidd
- SÉRRATE**, **SÉRRATED**, (adj.) danheddog, llif-ddanheddog, bylchiog
- SÉRVANT**, (s.) gwas, gwasanaethwr
- SERVE**, (v. a.) gwasanaethu, gweñi
- SÉRVICE**, (sub.) gwasanaeth gwaith, swydd—mantais, budd, defnydd
- SÉRVICABLE**, (adj.) gwasanaethgar, buddiol, defnyddiol
- SÉRVILE**, (adj.) gwasawl, gwasaidd
- SÉRVILENESS**, (s.) gwaseidd-dra
- SÉRVITOR**, (s.) gweinydd, heilyn
- SÉRVITUDE**, (s.) gwasanaeth, caethwasanaeth, caethiwed
- SÉRUM**, (s.) y rhan ddyfrllyd o waed
- SESS**, (s.) treth, ardreth: (v.) trethu
- SÉSSION**, (s.) eisteddiad, eisteddfod
- SÉSTERCE**, (s.) y'mhlith y Rhufeiniaid, swin o amgylch 8p 1s. 8c. a dimai
- SET**, (v.) gosod, doddi, planu—machludo, gostwng, myned i lawr: (adj.) rheolaidd, trefnus: (s.) set—planhigyn.—*A set of people*, cwlwm, cymdeithas, &c.—*A set of horses*, par, gwedd.—*A set of teeth*, rhes, &c.—*A set off*, addurn
- SETACEOUS**, (adj.) gwrychog
- SÉTON**, (s.) gwarath, ceingoreth
- SÉTTLE**, (s.) maingc, eistedd-faingc, cadair, cadeir-faingc, *ysgiw*: (v.) sefydlu, sicrhau, terfynu, penderfynu—tawelu—trigo, preswyllo
- SETTLEMENT**, (s.) sefydliad, gosod-edigaeth—cytundeb, ammod—trigle, preswylfa, plan-wlad—gwaddod
- SÉVEN**, (adj.) saith [theg
- SEVENTÉEN**, (adj.) dau ar bym
- SEVENTH**, (adj.) seithfed
- SÉVENTY**, (adj.) deg a thrugain
- SÉVER**, (v. a.) gwahanu; neillduo, dosparthu, gwahanoli [gwahanol
- SÉVERAL**, (adj.) amryw, amrafael,
- SEVÉRE**, (adj.) gerwin, garw, sarug, llym, creulon, ffyrnig, tost
- SEVÉRITY**, (s.) gerwindeb, sarugrwydd, creulondeb, ffyrnigrwydd
- SEW**, (v. a.) gwnio, pwytho
- SÉWER**, (sub.) swyddog a weinydda mewn gwledd—cafn dwfr—gwniwr, gwniwyddes, gwniadyddes
- SEX**, (s.) rhyw, rhywogaeth, ystlen
- SEXAGESIMA**, (s.) yr ail Sul cyn y Grawys (yn nghylch trugain niwrnod o flaen y pasg)
- SEXENNIAL**, (adj.) chweblwydd
- SÉXTON**, (s.) clochydd, bedd-dorwr
- SHÁBBINESS**, (s.) salwedd, gwaeledd, llymrigrwydd, baweidd-dra
- SHÁBBY**, (adj.) salw, gwael, llymrig
- SHÁCKLE**, (v. a.) hualu, llyffetheirio—dyrysu: (s.) llyffetheiriau, hualau

- SHAD**, (s.) herlyn, herling
SHADE, (s.) cysgod, gwasgod—ellyll, anysbyrd—gŵer, cysgodfa: (v. a.) cysgodi, gwasgodi
SHADINESS, (s.) cysgodrwydd
SHADOW, (sub.) cysgod, tywyllwch: (v. a.) cysgodi, gwasgodi, tywyllu
SHADOWY, (adj.) cysgodaid, tywyll
SHADY, (adj.) cysgodaid, gwasgodaid, cysgodawg, cysgodfawr
SHAFT, (s.) saeth, picell—gwins
SHAG, (s.) ceden, brethyn cedenog
SHAGGY, (adj.) cedenog, hir-flewog
SHAGREEN, (sub.) croen pysgodyn: (v. a.) cyuhyrfu, annog, ennyn lliid
SHAKE, (v.) ysgydio, siglo, ysgydwyd, ysgytian, ewhwfan, ysgogi, crynu: (s.) siglad, ysgydiad
SHALE, (s.) magl, cibyn, plisgyn
SHALL, (v. defect.) caiff, caf, cai, &c.
SHALLOP, (s.) bâd, neu long fechan
SHALLOW, (adj.) bâs, gorisel, anuwfu
SHALLOWNESS, (s.) basder
SHAM, (v. n.) ffugio, ffuantu, twyllo, siomi: (sub.) twyll, ffug, ffuant: (adj.) ffugiol, twyllodrus
SHAMBLE, (s.) cigfa, cigle
SHAME, (s.) cywilydd, gwaradwydd, gwarth: (v. a.) cywilyddio, peri i un gywilyddio, gwaradwyddo
SHAMEFACED, (adj.) mul, cywilyddgar, gŵyl, gŵylaidd, llednais
SHAMEFACEDNESS, (s.) gwylder
SHAMEFUL, (adj.) gwaradwyddus, cywilyddus, gwarthus
SHAMELESS, (adj.) digywilydd
SHANK, (sub.) crimog, llorf—coes offeryn, gomach, paladr, coes-ddarn
SHAPE, (s.) ffurf, gwedd, dull, llun, agwedd: (v. a.) ffurfio, llunio
SHAPELESS, (adj.) diffurf, dilun
SHARD, (s.) dernyn o grochan pridd—planhigyn—math ar bysgodyn
SHARE, (v. a.) rhanu, parthu, cyfranau: (neut.) cyfranogi: (s.) rhan, cyfran, parth, dogn—swch
SHARER, (s.) cyfranogwr, rhanwr
SHARK, (sub.) morgi gwyn, dera'r môr, y sierc—twyllwr, twyll, hud: (v. a.) twyllo, hudo
SHARP, (adj.) awchus, awchlym, llym—sur, egr—cyflym—creulon—call, ffalst: (v.) awchlymu, hogi
SHARPNESS, (sub.) llymder, llymedd, toster—surder—sarugrwydd
SHATTER, (v.) dryllio, darnio
SHAVE, (v. a.) eillio, rhasglio, pilio
SHAVING, (s.) asglodyn tenau a rasgliwyd ymaith, eilliad, rhasgliad
SHAW, (s.) prysg, ffrith
SHE, (pron.) hi, hithau
SHEAF, (s.) ysgub
SHEAR, (v. a.) cneifio, gwelleifio
SHEARER, (s.) gwelleifiwr, cneifiwr
SHEARS, (s.) gwellaif, gwelleifian
SHEATH, (s.) gwain: (v.) gweinio
SHED, (v.) tywallt, colli: (s.) pentŷ
SHEEN, (s.) dysgleirdeb, llewyrch
SHEEP, (s.) dafad, llwdn dafad
SHEEPFOLD, (s.) corlan defaid, cail
SHEEPISH, (adj.) mul, gwladaidd, gŵyl
SHEEPISHNESS, (adj.) mulder
SHEER, (adj.) glân, gloyw, pur
SHEET, (s.) llenllian, llen, nithlen, cinionen, cilcyn—papurlen: (v. a.) gorchuddio â llenllian
SHEKEL, (s.) arian bath Iuddewig, o werth 2s. a 6ch.—sicl
SHELF, (s.) astell-ddal, silff, seld—bryn o dywod neu le bâs yn y môr
SHELL, (s.) cragen—masgl, plisgya, cibyn: (v. a.) difasglu, diblisgo
SHELLY, (adj.) masglog, cragenog
SHELTER, (s.) gwasgod, cysgod, dddos—nawdd, noddfa, achles: (v.) gwasgodi, amddiffyn, noddi, achlesu
SHEPHERD, (s.) bugail, bugeilwr
SHEPHERDESS, (s.) bugeiles
SHERIFF, (s.) sirydd, bygant
SHERIFFDOM, (s.) siryddiaeth
SHERY, (s.) math ar win peraidd
SHEW, (s.) ymddangosiad, golwg, golygiad: (v.) dangos, ymddangos
SHIELD, (s.) tarian, aes, astalch—amddiffynfa—amddiffynwr: (v. a.) amddiffyn, diogelu, tarianu
SHIFT, (v. a.) cyfnewid, newid—diangc, achub, danfon ymaith—chwilio allan ryw ffordd i ymgynnal: (s.) ymwared, dychymmyg i ryddhau ei hun oddiwrth angen—dichell, ystryw—crys benyw, hefis
SHILLING, (s.) swllt, 12 ceiniog
SHIN, (s.) crimog, gomach
SHINE, (v. n.) dysgleirio, llewyrchu, llewyrchu, goleuo, ymddysgleirio
SHINGLES, (s.) eryri, eryrod, tân iddw, crugeryrod, rhywgroen-glefyd
SHINY, (adj.) dysglaer, claer, gloyw
SHIP, (s.) llong, ysgoren: (v. a.) doddi

- mewn, neu ar fwrdd llong
SHÍPWRECK, (sub.) llong-ddrylliad, llong-doriad, llong-golliad
SHÍPWRIGHT, (s.) saer llongau
SHIRE, (s.) sir, swydd
SHIRT, (s.) crys: (v.) gwisgo crys
SHIRTLESS, (adj.) heb grys
SHITE, (v.) tomi, cachu, arloesi
SHIVE, (s.) cinyn, golwyth, flochan
SHÍVER, (v.) crynu, siglo—chwalu: (s.) deryn, ysgyriodyn
SHÍVERING, (s.) dudfach—dellteniad
SHOAL, (sub.) lliaws—bryn tywod: (adj.) bäs, beisiawl, beisfäog
SHOCK, (s.) tarawiad, ergyd—ornest, cäd—das o ýd, helm o ýd: (v. a.) ymhwrd, ymgyrchu — sarhau — siglo; brawychu, cogyrnu
SHOE, (s.) esgid, archen, cwaran—pedol: (v. a.) pedoli, archenu
SHÓEMAKER, (s.) crydd, esgidiwr
SHOG, (s.) ergyd, cyfergyd, siglad
SHOOT, (v.) saethu, ergydio, picellu, saethu allan—gwthio yn mlaen—blaguro, egino: (s.) saethiad; colfen
SHOP, (s.) siop, masnachdy, gweithdy
SHOPKEEPER, (s.) siopwr, masnachwr
SHORE, (s.) traeth, tywyn, meisdon—atteg, annel: (v. a.) attegu, cynnal
SHORT, (adj.) byr, cwta, bychan
SHÓRTEN, (v. a.) byrhau, cwtogi
SHÓRTLY, (adv.) yn fyr, ar fyr, ar frys
SHORTNESS, (s.) byrder, cwtogrydd
SHOT, (sub.) saethiad, ergyd—maen gwn—cyfrif—haels, gwn-rawn
SHOVE, (v.) gwthio, gyru yn mlaen: (s.) gwth, ysgwd, hergwd
SHÓVEL, (s.) rhaw: (v. a.) rhofo
SHOULD, (aux. v.) dylai, dyli.—*He should do*, efe a ddylai wneuthur; when preceded by *if*, it implies chance, as, *If I should go*, pe dygwyddai i mi fyned
SHÓULDER, (s.) ysgwydd, palfais, yspawd, yspold, yspawd mollt: (v. a.) ysgwyddo, gorysgwyddo
SHOUT, (v. n.) bloeddio, gwaeddu: (s.) bloddest, bloedd, dolcf
SHOW, (v. a.) dangos, ymddangos, arddangos — cyhoeddi, mynegi — profi: (s.) ymddangosiad, golwg, golygiad—gwrthddrych—rhodres
SHÓWBREAD, (s.) bara gosod
SHÓWER, (s.) cafod, cawad, cawod
SHÓWERY, (adj.) cafodog, cawodawl
SHÓWY, (adj.) dillyn; taclus, hoyw
SHRED, (v. a.) briwo, tori yn fan: (s.) difyn; deryn—briwsionyn
SHREW, (s.) gwraig wrthnysig, gynydyn, anhydyn, cecren, cecres.—*Shrew mouse*, llygoden goch
SHREWD, (adj.) maleisus, drygionus, cyfrwys, cynuil, ystrywgar
SHRÉWDNESS, (s.) cyfrwysder—drygioni—ffeldra, cyfrwysedd
SHRÉWSBURY, (s.) y Mwythig
SHREEK, (v. n.) crochleisio
SHRIFF, (s.) cyffes, addefiad, cyfaddefiad, clust-gyffes
SHRILL, (adj.) gwichlyd, llym, main
SHRIMP, (s.) bardys, bardysyn, math ar bysgodyn bychan—när
SHRINE, (s.) arch, teml, Act. xix.24.
SHRÍNK, (v. n.) crebachu, cyfyngu, cwtogi, tynu yn nghyd—encilio
SHRIVE, (v. a.) gwrandio cyfaddefiad
SHRÍVEL, (v. n.) crychu, tolcio
SHROUD, (s.) amwisg, amdo—gwasgod—rhaffau hwylau: (v. a.) amwisgo—amddiffyn—cuddio
SHRÓVETIDE, **SHRÓVETUESDAY**, (s.) dydd Mawrth ynyd, gŵyl-gyffes
SHRUB, (s.) prysgoed, manwydd
SHRUG, (v.) crebachu, codi yr ysgwyddau i fynu: (s.) codiad ysgwyddau
SHÚDDER, (v. n.) dychrynu, crynu gan ofn: (s.) crynfa, ysgryd
SHÚFFLE, (v. a.) cymmysgu — cellweirio, cellwair: (s.) cymmysgiad —ystryw, dichell, rhith-egus
SHUN, (v.) gochelyd, cilio oddiwrth
SHUT, (v.) cau: (part.) cauedig
SHÚTTER, (s.) clawr ffenestr, caead
SHÚTTLE, (s.) gwenol gwehydd
SHY, (adj.) gochelgar, ymochelgar, mul—eiddigus, anghyfeillgar
SHYNESS, (s.) mulder, mursendod, gochelgarwch, gwyledd, yswildod
SÍCCITY, (s.) sychder, anlleithder
SICK, (adj.) claf, anhwylyd, llesg
SÍCKEN, (v.) clafychu, clwyfo
SÍCKLE, (s.) cryman, llif-gryman
SÍCKLINESS, (s.) clafeidd-dra
SÍCKLY, (adj.) clafaidd, clafyca, afiachus, anhwylyd, heintus, heintlyd
SÍCKNESS, (s.) clefyd, dolur anhwylyd, amhwynt, afiechyd, clwyfiant
SIDE, (sub.) ystlys, tu, ochr, plaid: (v. a.) ochri, pleidio

- SÍDERAL**, (adj) serol, serenol, serenog, yn ol y ser
- SÍDERATION**, (sub.) awel, adwyth, echrys-haint, deifiad
- SÍDEWAYS**, (adv.) ar y naill ochr
- SIEGE**, (s.) amgylchyniad, cynllwyn: (v. a.) cylchu, amgylchu, cynllwyn
- SIEVE**, (sub.) gogr, gwagr, hesgyn: (v. a.) gogrynu, peillio—holi
- SIGH**, (v. n.) ocheneidio, ebychio: (s.) ochenaidd, ebychiad, erthwch, brychwch, uchenaid, ebwch
- SIGHT**, (s.) golwg, trem, trymyn, gwelediad, sylw, gwelc, drem
- SÍGHTLESS**, (adj.) dall, diolwg
- SÍGHTLY**, (adj.) golygus, hardd
- SIGN**, (s.) arwydd, nôd, marc, argoel, awgrym: (v.) nodi, selio, ysgrifenu
- SÍGNAL**, (s.) arwydd, awgrym: (adj.) hynod, rhagorol, rhyfedd
- SÍGNATURE**, (s.) nôd, arwydd, marc
- SÍGNET**, (s.) sêl, insel, sel-fodrwy
- SÍGNÍFICANCE**, (s.) arwyddocâd—grym, nerth—canlyniad, pwys
- SÍGNÍFICANT**, (adj.) arwyddocawl—pwysfawr, pwysig, ystyrfawr
- SÍGNÍFICATION**, (s.) arwyddocâd, ystyr, amgyffred, mynegiad, hyspysiad
- SÍGNIFY**, (v.) arwyddocau, hyspysu, mynegi, arwyddo, llesâu
- SÍLENCE**, (s.) gosteg, dystawrwydd, tawelwch: (v. a.) dystewi, gostegu
- SÍLENT**, (adj.) dystaw, tawel, tawedog
- SÍLENTLY**, (adv.) yn ddystaw
- SÍLIQUOSE**, (adj.) masglog
- SÍLK**, (s.) sidan, pali, sirig, siriel
- SÍLKEN**, (adj.) o sidan, sidanaidd
- SÍLKWORM**, (s.) pryf y sidan
- SÍLL**, (s.) trothwy, rhiniog
- SÍLLABUB**, (s.) sur-llaeth, llaeth enwyn—cymmysg o laeth a sur-wyn
- SÍLLINESS**, (s.) ffolineb, ynfydrwydd
- SÍLLY**, (adj.) ffol, syml, anghall, ynfyd
- SÍLVAN**, (adj.) coedog, o'r goedwig
- SÍLVER**, (s.) arian, ariant: (v.) ariannu, gor-ariannu.—*Silver bush*, ariantlwyn.—*Silver hue*, ariannell.—*Silverlings*, arian bathol.—*Silver prize or medal*, ariandlws.—*Silver quincy, or bribery*, arian-dâg.—*Silver smith*, arian-of, gof arian.—*Silver-work*, arian-waith
- SÍMILAR**, (adj) tebyg, cynnhebyg, cyffelyb, hafal, cyhafal, ansut
- SÍMILÁRITY**, (sub.) cyffelybrwydd, tebygolrwydd, tebygoliaeth
- SÍMILE**, (s) cyffelybiaeth, cymhar-iaeth, cyffelybiaethiad
- SÍMÍLITUDE**, (s.) tebygoliaeth, cyff-elybiaeth, tebygolrwydd
- SÍMITAR**, (s.) cleddyf cam
- SÍMMER**, (v.n.) berwi yn araf, sician
- SÍMMEL**, (s.) chwiog, teisen lysieuog
- SÍMONY**, (s.) simoniaeth, pryriad, neu werthiad bywiolaeth eglwys
- SÍMPER**, (v. n.) gwenu, gwenu yn ynfyd, cilwenu: (s.) gwen ynfyd
- SÍMPLE**, (adj.) gwirion, diniweid, diddrwg, syml, gwaer—unigol, unplyg
- SÍMPLENESS**, (s.) symlrwydd, syml-edd, digymmysgedd
- SÍMPLER**, (s.) llysiuwr
- SÍMPLETON**, (s.) symlyn, hurtyr, huta, cadafel, gwirionyn
- SÍMPLÍCITY**, (s.) symlrwydd, syml-edd, diniweidrwydd, symlder
- SÍMPLY**, (adv.) yn syml, yn unig
- SÍMULÁTION**, (s.) ffuant, rhagrith, ffug
- SIN**, (s.) pechod, bai, trosedd, caredd, gwyd: (v. n.) pechu, troseddu
- SINCE**, (adv.) gan, yn gymmaint—er pan, yn ol hyny, wedi hyny
- SINCÉRE**, (adj.) diragrith, diffuant, dihoced, union—pur, purlan
- SINCÉRITY**, (sub.) purdeb, union-
deb, diragrithrwydd, puredd
- SÍNECURE**, (s.) swydd heb alwad
- SÍNEW**, (s.) gewyn, gieuyn
- SÍNEWED**, (adj.) gewinog
- SÍNEWY**, (adj.) gewinog; cryf, nerthol
- SÍNFUL**, (adj.) pechadurus
- SÍNFULNESS**, (s.) pechadurusrwydd, drwg, drygioni
- SING**, (v.) canu, moliannu, per-leisio
- SINGE**, (v. a.) deifio, golosgi
- SÍNGLE**, (adj.) unig, unigol, sengl, neillduol: (v. a.) neillduo, didoli
- SÍNGLENESS**, (s.) senglrwydd, syml-
edd, sengledd, symlrwydd
- SÍNGLY**, (adv.) yn sengl, o'r neilldu
- SÍNGULAR**, (adj.) unig; neillduol, od
- SÍNGULÁRITY**, (s.) odrwydd, mympwy
- SÍNISTER**, (adj.) chwith, aswy—
drwg, gau, anonest, annheg
- SINK**, (v.) soddi, suddo—treio, llei-
hau: (s.) ffos budreddi, geudy
- SÍNLESS**, (adj.) dibechod, difai
- SÍNNER**, (s.) pechadur, troseddwr

- SÍNŪOUS**, (adj.) dolenog, rhychog
SIP, (v.) sipian, llymeitian: (s.) sip, llymaid, llymeidyn
SÍPHON, (s.) dwsel, pibell ddyspyddu
SÍPPET, (s.) tamaid, tameidyn
SIR, (s.) arglwydd, syre, meistr
SIRE, (s.) tad, tadwys, tad anifail
SÍREN, (s.) morfôrwyn—menyw lân, hudoles, dên-ferch
SIRNAME, (s.) cyfenw
SÍRUP, (s.) sudd llysiâu, neu blanhigion wedi eu berwi gyda sugr
SÍSTER, (s.) chwaer: *pl* chwiorydd
SIT, (v.) eistedd, gorseddu.—*To sit abroad*, gori, deori, cistedd ar wyau
SITE, (s.) sefyllfa, safiad
SITHE, (sub.) pladur
SÍTTING, (s.) eisteddiad, eisteddfod
SÍTUATE, (adj.) yn sefyll, sefydledig
SITUATION, (s.) gosodiad, safiad lle, sefydliad, sefyllfa—cyflwr
SIX, (adj.) chwech.—*Six fold*, chwe'phlyg, chwe'-chymmaint.—*Six hundred times*, chwe' chanwaith.—*The six hundredth*, y chwe'-chanfed.—*Six-score*, chwech ugain, ugain a chant.—*Six-score thousand*, chwech ugain mil, deuddeng myrdd.—*Six-pence*, chwe'-cheiniog.—*Sixth*, chweched, chweched.—*Sixteen*, un ar bymtheg.—*Sixty*, tri ugain, trugain.—*Sixtieth*, tri ugeinfed
SIZE, (s.) maint, maintioli—ysgrawling, glud: (v.) mesuro—gludo
SÍZEABLE, (adj.) o faintioli cyffredin
SÍZY, (adj.) ysgrawlingaidd, gludog
SKAIN, (s.) cengl, cenglyn, deisyn
SKATE, (s.) llithr-wadn
SKÉLETON, (s.) ysgerbwd, esgyrnglwm
SKÉPTIC, (adj.) amheus, petrus: (s.) amheuwyr, petruswr
SKÉPTISM, (s.) amheuaeth cyffredinol, amheugarwch
SKETCH, (s.) cynllun, dull, eilun
SKÉWER, (s.) gwaell: (v.) gweillio
SKIFF, (s.) ceubal, ceubol, cwch
SKÍLFUL, (s.) cyfarwydd, gwybodus, deallus, cywraint, celfydd, medrus
SKÍLFULNESS, (sub.) cyfarwyddyd, celfyddgarwch, cywreinrwydd
SKILL, (s.) cyfarwyddyd, cywreinrwydd, gwybodaeth, celfyddyd
SKILLED, (adj.) celfydd, cyfarwydd
SKILLET, (s.) callor bychan
SKIM, (s.) ewyn: (v. a.) dihufenu
SKÍMMER, (s.) diewynor
SKIN, (s.) croen, tonen: (v. a.) di-groeni, pilio, blingo—croeni
SKINK, (s.) diod: (v.) gweini diod
SKÍNNER, (s.) crwynwr, blingwr
SKÍNNY, (adj.) croenog, cul, teneu
SKIP, (v. n.) neidio, llamu, llamsach—gadael heibio, myned dros beth: (s.) naid, llam, crychnaid
SKÍPPER, (sub.) penllongwr, meistr llong—math ar bysgodyn
SKÍPPING, (adj.) llamsachus
SKÍRMISH, (s.) ysgarmes, ymgiprys, ymryson, cipprysiad: (v. n.) ymgiprys, ymryson, aergad, biera
SKÍRMISHING, (s.) ymgiprys, ymgeintach, ymgatewrach, cintach gan neidio yn mlaen ac yn ol
SKÍRRET, (s.) moron Ffrainge
SKIRT, (s.) ymyl gwisg, cwr, godrau
SKÍTTISH, (adj.) gwyllt, gwammal, drythyll, anllad, gwagsaw
SKREEN, (s.) cysgodfa, cysgodlen: (v. a.) cysgodi, gwasgodi
SKULL, (s.) penglog, siol, iad, siad
SKY, (s.) awyr, wybr, wybren
SKY'COLOUR, (adj.) lliw'r wybr
SKY'LIGHT, (sub.) ffenestr mewn cronglwyd, neu dô
SLAB, (s.) astellen o'r tu allan i bren—careg wastod—llaca, tom, baw
SLÁBBER, (v.) glafoerio, gwlybhau
SLÁBBY, (adj.) gwlyb, tomlyd
SLACK, (adj.) llac, yslac, rhydd: (v.) bod yn esgeulus, oedi—yslaco, llacâu, rhyddhau
SLÁCKNESS, (sub.) yslacrwydd, llac-rwydd—esgeulusdra, oed, oediad
SLAIE, (s.) peithyn gwehydd
SLAIN, (part.) lladdedig
SLAKE, (v.) diffoddi, tymheru
SLÁNDER, (v. a.) enllibio, goganu, absennu, camachwyn, athrodi: (s.) athrod, enllib, sen, absen
SLÁNDERER, (s.) athrodwr, absennwr
SLÁNDEROUS, (adj.) athrodus, athrodgar, enllibus goganus
SLANT, SLÁNTING, (adj.) gosgoawl
SLAP, (s.) cis, dyrnod, palfod
SLASH, (v. n.) tori, cwto—taro, curo: (s.) clwyf, archoll, cwt
SLATE, (s.) peithyn, llech, ysgrif-lech: (v. a.) peithyno
SLÁTTERN, (s.) merch swga
SLAVE, (s.) caeth-was, caeth-wraig,

- berywog, poenwr, ymboenwr : (v.) gweithio yn galed, &c. — *Slave-trade*, masnach caeth-weision
- SLÁVER, (sub.) poer, poerion, glaf-oerion : (v. n.) glafoeri, ymboeri
- SLÁVERY, (s.) caethiwed
- SLÁUGHTER, (s.) lladdfa, lleas, aerfa : (v. a.) lladd, cyflafanu
- SLÁVISH, (adj.) gwasaidd.caeth, gwael
- SLÁVISHNESS, (s.) caethder, gwaeledd
- SLAY, (v. a.) lladd : (s.) peithyn
- SLÉAZY, (adj.) gwau, disylwsdd
- SLEDGE, (s.) gordd—car, carllusg
- SLEEK, (adj.) llyfn, ysplenydd, dysglacr : (v. a.) llyfnhau, caboli
- SLEEP, (s.) cwsg, hûn : (v.) cysgu, huno
- SLÉEPINESS, (s.) cysgadrwydd
- SLÉEPLESS, (adj.) digwsg, deffro
- SLEEPY, (adj.) cysglyd, swrth
- SLEET, (s.) eir-wlaw, ôd-wlaw
- SLEEVE, (s.) llawes : *pl.* llewys
- SLEIGHT, (s.) celfyddgarwch, dichell
- SLÉNDER, (adj.) main, eiddil, teneu, cul [wch
- SLENDERNESSE, (s.) meindra, eiddil
- SLICE, (v. a.) tafellu : (s.) tafell
- SLIDE, (v. n.) llithro, ymlithro : (s.) llithrad, llithrfa, llithrigfa
- SLIGHT, (adj.) ysgafn, bychan, gwan, main, teneu, eiddil : (s.) dibrisdod — cyfrwysder : (v. a.) esgeuluso, dibrisio, diystyru, dirmygu, bychanu
- SLÍGHTLY, (adv.) yn esgeulus, yn ddibris, yn ddirmygus, yn ysgafn
- SLÍGHTNESS, (s.) gwendid, eiddilwch—dibrisdod, disutrwyydd
- SLIM, (adj.) eiddil, teneu, main
- SLIME, (s.) clai, llaid, llys
- SLÍMY, (adj.) cleiog, gludog
- SLING, (s.) tafl, tafl-ffon, blif, ffon dafl : (v. a.) taflu, ergydio
- SLINK, (v.) ffoi yn lladradaidd—erthylu : (s.) llo erthyl
- SLIP, (v.) tramgwyddo, llithro, diangc, ymddiangc; colli, rhwyddhau : (sub.) tramgwydd, llithrad—camsyniad—cangen—diangfa
- SLÍPPER, (s.) sandal, llopan
- SLÍPPERY, (adj.) llithredig, llithrig
- SLIT, (s.) hollt, holltiad : (v.) hollti
- SLÍVER, (v. a.) hollti, tafellu
- SLOCK, (v. a.) diffoddi—llacâu
- SLOE, (s.) eirinen perth, eirinen ddu
- SLOOP, (s.) llong fechan un hwyl
- SLOP, (v. a.) taenellu dwfr, gwlychu : (s.) diod salw, golchionach—llawdr
- SLOPE, (adj.) ar osgo : (s.) osgo, lleddf : (v. a.) osgoi, lleddfu
- SLÓPPY, (adj.) gwlyb, bawlyd
- SLOTH, (s.) musgrelli, syrthni, diogi
- SLÓTHFUL, (adj.) diog, musgrell
- SLÓTHFULNESS, (s.) diogi, musgrelli
- SLOUCH, (s.) dyn a golwg drymaidd
- SLÓVEN, (s.) swl, dyn brwnt allanswga
- SLÓVENLINESS, (s.) brynti, budreddi [afan
- SLÓVENLY, (adj.) swga, bawlyd,
- SLOUGH, (s.) ffos, pwll, dwfr ffos—yr hen groen a fwria y neidr
- SLOUGHY, (adj.) ffoslyd, lleidiog
- SLOW, (adj.) llonydd, hwyrffrydig, trymluog, hwyrdrwm, musgrell, diweddar, dwl, difrys, afrys
- SLÓWNESS, (sub.) hwyrffrydigrwydd, musgrelli, syrthni, diweddarwch
- SLOW-WORM, (s.) dall-neidr
- SLÚBBER, (v. a.) trybaeddu, diwyno—gwneud peth mewn modd diog
- SLUDGE, (s.) llaca, tom a dwfr
- SLUG, (s.) malwoden, malwen—dyn diog musgrell cysglyd—rhwystr
- SLÚGGARD, (s.) diogyn, cysgadur
- SLÚGGISH, (adj.) cysglyd, diog, musgrell, swrth, llysgaethan, dioglyd
- SLÚGGISHNESS, (s.) musgrelli, diogi, syrthni, cysgni [llyn
- SLUICE, (sub.) dyfr-ddor, gollyngfa
- SLÚMBER, (v. n.) cysgu, hepian, huno : (s.) hun, cwsg, hep-hun
- SLÚMEROUS, (adj.) cysglyd
- SLUR, (v. a.) diwyno, anharddu—twyllo : (s.) anghlod, drygair, athrod
- SLUT, (s.) yslwt, benyw swga, budrog
- SLÚTTISH, (adj.) swga, aflan, brwnt
- SLÚTTISHNESS, (s.) aflendid, brynti
- SLY, (adj.) cyfrwys, dichellgar
- SMACK, (v. n.) chwaethu, blasu, profi, sawrio — cusanu — gwneuthur trwst disymwth : (s.) archwaeth, blas—cusan—llong fechan
- SMALL, (adj.) bychan, eiddil, main
- SMALLAGE, (s.) persli ffrengig
- SMALLPOX, (s.) y frech wen
- SMALLNESS, (s.) bychander, meinder
- SMART, (adj.) bywiog, llym, ffel : (s.) dolur, gwyn : (v.) gwynegu
- SMARTNESS, (s.) llymder, toster
- SMATCH, (s.) blas, archwaeth, sawr

- SMÁTTER**, (v. n.) bod yn hanner dysgedig—baldordd, siarad yn an-neallus: (s.) goddysgeidiaeth, hanner dysgeidiaeth, blesyn
- SMÁTTERER**, (s.) crynysgolhaig
- SMEAR**, (v. a.) diwyno, llychwyno
- SMELL**, (v. a.) arogl, sawrio: (s.) arogl, sawr, arwynt, gwynt
- SMELT**, (v. a.) toddi mwyn: (sub.) math ar bysgodyn bychan, brwyniad
- SMERK**, (v. n.) gwenu, neu edrych yn anladd, cil-wenu
- SMÍCKET**, (sub.) crys benyw
- SMILE**, (v. n.) gwenu, glaswenu: (s.) gwên [lladd
- SMITE**, (v. a.) taru, curo, pwyo—
- SMITH**, (s.) gof, gofant
- SMÍTHERY**, (s.) gefail gof
- SMOCK**, (s.) crys benyw, heffs
- SMÓCKFACED**, (adj.) wyneb llyfn
- SMOKE**, (s.) mŵg: (v. n.) mygu
- SMÓKY**, (adj.) myglyd, llawn mwg
- SMOOTH**, (adj.) llyfn, gwastad, cabol, caboledig: (v. a.) llyfnhau, caboli, gwastadhau—gwenieithio
- SMÓOTHNESS**, (s.) llyfnder, gwastadwydd, mwynder, caboledd
- SMÓTHER**, (v.) tagu, llindagu, mogu, mygu: (s.) mwg, mwgdarth
- SMUG**, (adj.) pingc, hoyw
- SMÚGGLE**, (v. a.) cymmeryd i mewn, neu ddwyn moddion heb dalu ar-dreth am danynt; didoll-fasnachu
- SMÚGNESS**, (s.) tlyzni, pingerwydd
- SMUT**, (s.) huddygl, parddu—rhwt; serthedd, croesanaeth: (v.) pardduo
- SMÚTTY**, (adj.) parddulyd, huddyglyd, pardduaid, brwnt, serth
- SNACK**, (s.) rhan, cyfran, rhandwy
- SNÁFFLE**, (s.) gwenfa, genfa, ffroenfa: (v. a.) ffwyno
- SNAG**, (s.) dant yn saethu allan; cwgn
- SNAIL**, (s.) malwen, malwoden
- SNAKE**, (s.) neidr, sarph
- SNÁKY**, (adj.) nadreddog, neidraidd
- SNAP**, (v. a.) tori—cnoi—cipio, ysgipio—edliw, crinellu, clecian: (s.) toriad yn fyr—cnofa.—*Snap-dragon*, trwyn y llo
- SNÁPPISH**, (adj.) brathlyd, hygno
- SNÁPSACK**, (s.) ysgrepan milwr
- SNARE**, (s.) magl, rhwyd, croglath: (v. a.) maglu, rhwydo
- SNARL**, (v. n.) chwyrnu, dasgyrnu
- SNARLING**, (adj.) chwyrnog
- SNATCH**, (v.) cipio, ysgipio, ysgyfllo: (s.) cipiad, ysglyfiad—deryn
- SNEAK**, (v.) llechu, godech—ymlusgo
- SNÉAKING**, (adj.) gwael, salw—cy-byddlyd, llechgiaidd, bawaid
- SNEER**, (v. n.) lledwenu, chwerthin am ben, gwatwor, cellweirio, gwawdio: (s.) cellwair, gwatwor, gwawd
- SNEEZE**, (v. n.) trewi, entrewi, tasio: (sub.) entrew, entrewiad, trew.—*Sneeze-wort*, ystrewlys, distrewlys
- SNIFF**, (v.) ffroeni, tynu i'r ffroenau
- SNI'GGLE**, (v. n.) llyowena
- SNIP**, (v.) tori â siswrn: (s.) toriad
- SNIPE**, (s.) ysuid, giach—delbren
- SNI'PPER**, (s.) cyfran fechan
- SNI'VEL**, (sub.) llysnafedd y trwyn: (v. n.) bod â llysnafedd yn rhedeg o'r trwyn—llefain fel plentyn
- SNORE**, (v.) chwyrnu: (s.) chwyrniad
- SNORT**, (v. n.) ffroeni, ffroenio
- SNOT**, (sub.) llysnafedd, chwydredd trwyn, ffroen-llif, ffroen-llifedd
- SNÓTTY**, (adj.) llysnafeddog, chwydreddog, trwyn-fudr
- SNOUT**, (s.) trwyn, duryn, turs
- SNOW**, (s.) eira, eiry, ôd: (v. n.) bwrw eira, odi
- SNÓWY**, (adj.) llawn eira, gwyn fel eira, eirilid, eiryawg, purwyn
- SNUB**, (s.) cerydd: (v.) senu, dwrddio
- SNUFF**, (s.) pen canwyll—ffroeniad—trew-lwch, llwch trwyn: (v.) ffroeni, tynu i'r ffroenau—arogli—tori pen canwyll
- SNU'FFERS**, (s.) glanhiadur, saltring
- SNU'FFLE**, (v.) siarad trwy'r trwyn
- SNUG**, (adj.) cynnwys, cryno, cynnes
- SNU'GGLE**, (v.) gorwedd yn gynnes
- SO**, (adv.) felly, fel hyn, fel, mal
- SOAK**, (v.) mwydo, gwlychu
- SOAP**, (sub.) sebon: (v.) seboni.—*Soap-wort*, sebonllys
- SOAR**, (v.) ehedeg i fynu, dyrchafu
- SOB**, (v. n.) ucheneidio, igian: (s.) ig, yr igian, uchenaid, ebwch
- SÓBER**, (adj.) sobr, cymhedrol. difrwysg—difrif, pwylllog, anfeddw
- SÓBERNESS**, **SOBRI'ETY**, (s.) sobrowydd, cymhedroldeb, anfeddwder
- SÓCIABLE**, (adj.) cyfeillgar, cymdeithgar, cymdeithasgar
- SÓCIABLENESS**, (s.) cyfeillgarwch, cymdeithasgarwch, cyweithasrwydd
- SÓCIAL**, (adj.) cymdeithgar, cyfeillgar

- SOCIETY**, (s.) cymdeithas, cyfeillach, cyweithas, cyfranogaeth
- SOCINIANISM**, (s.) sosiniaeth
- SOCINIANS**, (s.) Sosiniaid
- SOCK**, (s.) socys, socysen
- SOCKET**, (s.) mortais, Ecs. xxvi. 19
- SOD**, (s.) mawnen, tywarchen
- SODALITY**, (s.) cyfeillach, cymdeithas, brawdoliaeth
- SÓDER**, (s.) sawdur, peth i asio, iasfetel : (v. a.) sawdurio, asio
- SÓDOMY**, (s.) gwrryw-gydiad, sodomiaeth, anifeiligrwydd
- SOFA**, (s.) esmwyth-faingc
- SOFT**, (adj.) tyner, esmwyth, meddal, masw, mwyn, tirion, araf
- SÓFTEN**, (v.) meddalhau, esmwytho
- SÓFTLY**, (adv.) yn esmwyth, yn dirion
- SÓFTNESS**, (s.) meddalwch, tynerwch, ystwythder, maswedd
- SOIL**, (v. a.) halogi, diwyno, budreddu, anurddo—teilo : (sub.) tom, tail, gwrtait—pridd, tir, dacar
- SOJOURN**, (v. n.) ymdeithio
- SOJOURNER**, (sub.) dyeithrddyn, ymdeithydd, ymdeithiwr, pererin
- SOLÁCE**, (v. n.) cysuro, dyddanu, difyru : (s.) cysur, dyddanwch, comffordd, hyfrydwch
- SÓLAR**, **SÓLARY**, (adj.) heulaidd, heulog, yn perthyn i'r haul
- SÓLDER**, (v. a.) sawdrio, asio
- SÓLDIER**, (s.) milwr, rhyfelwr, sawdiwr, lluyddwr, cãdwr, arfawr
- SOLE**, (adj.) unig, unigol : (s.) gwadn troed neu esgid—pysgodyn a elwir Tafod yr hydd, neu dafod yr ých : (v. a.) gwadnu, goseilio
- SÓLECISM**, (s.) trwsgliaeth, ymardd anaddas, anghysoniaeth
- SÓLEMN**, (adj.) parchedig, parchus, difrif, prysus, sanctaidd, ofnadwy
- SÓLEMNITY**, (s.) uchel-wyl, gwyl arbenig, edmygedd, mygorchwyl
- SOLEMNIZÁTION**, (s.) difrif-gadwad neu weinyddiad gweinidogaeth
- SOLEMNÍZE**, (v. a.) difrif-gadw, gweinyddu, neu gyflawni
- SOLÍCIT**, (v.) erfyn, eidduno, annog
- SOLICITÁTION**, (s.) taer-ddeisyfiad
- SOLÍCITOR**, (s.) dadleuwr, dirprwywr, erfyuiwr dros arall
- SOLÍCITOUS**, (adj.) gofalus, pryderus
- SOLÍCITUDE**, (s.) cur, gofal, pryder
- SOLID**, (adj.) cyfan, cyfan-gwbl, didwn, didor, ffyrf, didwll
- SOLÍDITY**, **SÓLIDNESS**, (s.) ffyrfder, cyfander, sadrwydd, sierwydd
- SOLIFIDIAN**, (sub.) un a ddalio fod ffydd heb weithredoedd yn ffydd gadwedigol, unig ffyddiad
- SOLÍLOQUY**, (sub.) ymddyddan cyfrinachol a wnelo un wrtho ei hun
- SÓLITARY**, (adj.) unig, unigol, disathr, neillduol, wrtho ei hun : (s.) meudwy, didryfwr, golchwydwr
- SÓLITUDE**, (sub.) anghyfanedd-dra, neillduedd, unigolrwydd
- SÓLLAR**, (s.) llofft y gronglwyd neu y nenawr, uch-ystafell, uch-lofft
- SÓLSTICE**, (s.) gorsaf, neu eithaf-nôd yr haul (yn yr hãf, neu'r gauaf).—*Summer solstice*, hir-ddydd hãf.—*Winter solstice*, byr-ddydd gauaf
- SOLSTÍTIAL**, (adj.) a berthyn i orsaf yr haul, haul-orsafol
- SÓLUBLE**, (adj.) a eilir ei ddattod, egorawl, toddadwy
- SOLVE**, (v.) egluro, amlygu, deongli
- SÓLVENCY**, (s.) gallu i dalu dylad
- SÓLVENT**, (adj.) abl i dalu : (s.) yr hyn a dawdd neu a ysa, trwyth
- SOLÚTION**, (s.) dattodiad—eglhurhad, atebiad, tawdd chwaliad
- SOME**, (adj.) rhai, rhyw, peth, ychydig : (s.) rhyw-rai, rhyw-faint
- SOMEBODY**, (s.) rhyw un
- SÓMEHOW**, (adv.) mewn rhyw fodd
- SOMERSETSHIRE**, (s.) Gwlad yr hãf
- SÓMETHING**, (s.) rhyw beth
- SÓMETIMES**, (adv.) weithiau, ambell waith, ar rai prydiau
- SÓMEWHAT**, (s.) rhyw beth
- SÓMEWHERE**, (adv.) mewn rhyw le
- SOMNIFEROUS**, **SOMNIFIC**, (adj.) huddwyn a baro gysgu, cwsg-bair
- SON**, (s.) mab, ab, ap.—*Son in law*, daw, dawf, mab yn nghyfraith
- SONÁTA**, (s.) cyfansoddiad peroriaethol. tón
- SONG**, (s.) cân, canu, cathl, caniad
- SÓNGSTER**, (s.) cantor, cethlydd
- SÓNGSTRESS**, (s.) cantraig, cantores
- SÓNNET**, (s.) odl, awdl, cân
- SÓNOROUS**, (adj.) soniarus, seinfawr, llafar, crochlais
- SOON**, (adv.) yn glau, yn fuan, ar frys, diattreg, yn forc, ebrwydd

SOOT, (s.) huddygl, parddu
 SOOTH, (v. a.) gwenieithio, truthio—
 esmwytho, heddychu, llonyddu,
 tawelu, lliniaru—boddhau, boddloni
 SOÓTHSAY, (v. n.) rhagddywedyd
 SOÓTHSAYER, (s.) dewin, daroganwr
 SÓOTY, (adj.) huddyglyd
 SOP, (sub.) tamaid, gwlych-damaid,
 tam, bara wedi ei fwydo mewn
 llyn: (v. a.) mwydo mewn llyn
 SÓPHI, (s.) ymerawdwr Persia
 SOPHISM, (s.) cyfrwys ddadl, twyll
 ddadl, rheswm dichellgar a ddywedo
 y gau yn rhith y gwir
 SOPHISTICAL, (adj.) cyfrwys, dich-
 ellgar, cyfrwys-ddadleuol
 SÓPHISTRY, (s.) dadlyddiaeth ddi-
 chellgar, ystrywgar, gau-bwyll
 SOPORÍPHEROUS, SOPORÍPHIC, (adj.)
 hunddwyn, a baro gysgu
 SÓRCERER, (s.) swynwr, dewin
 SÓRCERY, (s.) swyn-gyfaredd
 SÓRDID, (adj.) budr, brwnt, swga, af-
 lan—gwael, salw, cybydd, crintach
 SÓRDIDNESS, (s.) budreddi, brynti,
 haweidd-dra — salwedd — cybydd-
 gaeth, budrchwant, budrelw
 SÓRE, (s.) briw, gweli, anafod, ar-
 choll: (adj.) tost, dolurus, clwyfus
 SÓREL, (s.) carw tair blwydd oed
 SÓRREL, (s.) suran, dringol, suran yr
 ýd: (adj.) goleugoch, melyngoch.
 —*Wood-sorrel*, suran y coed, sur-
 an y gog, suran tair dalen, trigl tair
 dalen, bara can y gwcw
 SÓRROW, (s.) gofid, dolur, tristwch—
 alaeth, hiraeth, blinder: (v. n.)
 tristâu, gofidio, hiraethu
 SÓRROWFUL, (adj.) galarus, alaethus,
 cwynfanus, hiraethus, trist
 SÓRRY, (adj.) blin, trist—gwael, sa-
 lw, dibris, bawlyd, bawaidd
 SORT, (sub.) sud, sut, math, modd,
 rhyw, gradd, rhywogaeth, dull:
 (v. a.) gwahanu, trefnu, dosparthu,
 cymmathu, cymmoni
 SÓRTMENT, (s.) dosparthiad, neill-
 duad, didoliad; pethau wedi eu didoli
 SOSS, (v. n.) syrthio yn syth i gadair
 SOT, (sub.) meddwyn, gloddestwr,
 ymfrwysgwr, wttreswr—hurtyn
 SÓTTISH, (adj.) meddw, brwysg, di-
 odgar, penfeddw, dwl, hurt
 SÓTTISHNESS, (s.) meddwdod, pen-
 feddwdod—hurtwrydd, ffolineb

SÓVEREIGN, (s.) arglwydd, penaeth,
 pen llywydd: (adj.) uchaf, penaf,
 mwyaf, goruchel, goruchaf
 SÓVEREIGNTY, (s.) goruch, goruch-
 afiaeth, goruchlywodraeth
 SOUGHT, (part.) ceisiedig
 SOUL, (s.) enaid, ffun, y bywyd
 SÓULLES, (adj.) difywyd, dienaid
 SOUND, (adj.) iach, holliach, cyfan,
 dianaf—sicr, diangol: (s.) sain,
 adsain, trwst, llais—môr bâs: (v.)
 plymio—chwilio, holi—seinio
 SÓUNDING, (adj.) seinfawr, soniarus:
 (s.) seinriad, dyfnder
 SÓUNDNESS, (s.) ffyrdder, cyfander,
 grym, cadernid—iachusrwydd
 SOUP, (s.) llymeidfwyd, isgell
 SOUR, (adj.) sur, egr, chwibl—sar-
 ug: (v.) suro, chwiblo
 SOURCE, (s.) fflynnon, ffynhonwys—
 gwreiddyn a dechreuad peth
 SÓURISH, (adj.) suraidd, surllyd
 SÓURNESS, (s.) surder, surni, ger-
 windeb, sarugrwydd
 SOUSE, (sub.) heli a wnair o halen,
 dwfr, a finegr: (v.) mwydo yn y
 cyfryw heli — plwngcio, taflu i'r
 dwfr—saethu megis aderyn ar braidd
 SOUTH, (s.) deheu, dehau
 SÓUTHERN, (adj.) deheuol
 SÓUTHERNWOOD, (s.) brytwn
 SÓUTHWARD, (adv.) tu a'r dehau
 SOW, (sub.) hwch—benyw ansyber:
 (v. a.) hau.—*A sow with pig*, hwch
 dorog.—*A brimmed sow*, hwch lo-
 dig.—*Sow bread*, llysiâu'r ddiol,
 afal y ddaiar, bara yr hwch
 SÓWER, (s.) hauwr, hauydd
 SPACE, (s.) yspaid, encyd, ennyd—
 cyfwng, lle, ehangder lle
 SPÁCIOUS, (adj.) ehang, eheng, lly-
 dan, helaeth [rwydd
 SPÁCIOUSNESS, (s.) ehangder, helaeth-
 SPADE, (s.) pâl, rhaw, rhaw-bâl
 SPAKE, (v.) lleferais, &c.
 SPAN, (s.) rhychwant: (v. a.) mesur
 â rhychwant, rhychwantu—nyddais
 SPÁNGLE, (s.) boglyn o fetel ddysglær
 SPÁNIEL, (s.) ci adarwr, adar-gi
 SPÁNISH, (adj.) yspaenaidd.—*Spa-
 nish-flies*, cilion paradwys
 SPAR, (sub.) trosol drws, bollt—ys-
 golp—gwydr-faen: (v.) bolltio—
 ymladd o hyd breichiau

- SPÁRABLES, (s.) math ar hoelion bychain i ddodi mewn gwadnau esgidiau
- SPARE, (adj.) teneu, cul, cynnil, cul-fain: (v.) arbed, tolio—peidio. goddef, maddeu, pardynu, eiriach, hepcor, cynnylio
- SPÁRERIB, (s.) asenau mochyn
- SPARGEFACTIÖN, (s.) taenelliad
- SPÁRING, (adj.) prin, cynnil, arbedus, ambellenig, crintach
- SPÁRINGNESS, (sub.) cynnildeb, arbed. crintachrwydd
- SPARK, (s.) gwreichionen—llengcyn dillyn pert hoyw, hoyw-lengcyn: (v. n.) gwreichioni
- SPÁRKLING, (adj.) gwreichionllyd, dysglær: (s.) gwreichioniad
- SPÁRROW, (s.) aderyn y tô, golfan. —*Sparrow hawk*, gwepia, gwipia, pilan.—*Hedge sparrow*, brych y cae, llwyd y gwrych. — *Reed sparrow*, golfan y cyrs
- SPASM, (s.) yfwrwst, gwyneg
- SPÁTTER, (v. a.) diwyno, budreddu, anurddo—enllibio, hortio
- SPÁTTERDASHES, (s.) socysau
- SPÁTULA, (s.) offeryn i ledu plastr
- SPÁVIN, (s.) llyncoes, llymmeirch
- SPAW, (s.) fflwynon yn tarddu oddiar ryw swyn, ac felly yn feddygol. — *Spaw-water*, mwyn-ddwfr
- SPAWL, (v. n.) poeri: (s.) poer
- SPAWN, (s.) cronell, grawn pysgod —bil, hiliogaeth: (v. n.) bwrw cronell, bwrw grawn, silio—deillio
- SPAY, (v.) dyspaddu creadur benyw
- SPEAK, (v.) siarad, dywedyd, llofaru, parablu, datgan, sôn, adrodd
- SPEÁKER, (s.) adroddwr, llofarwr, areithiwr, dadleuwr, ymadroddwr
- SPEAR, (s.) yspêr, gwaywifon, tryfer. —*Spear-wort*, blaen y gwayw, y boethfflam, sinsir y gors
- SPÉCIAL, (adj.) neillduol, enwedigol, priodol, gwahanredol, rhagorol
- SPÉCIALTY, SPÉCIÁLITY, (s.) amod-rwym, pennodolrwydd
- SPÉCIES, (sub.) rhyw, rhywogaeth, rhith—bath, arian bath
- SPÉCIFIC, (adj.) hypsypsol, parthol
- SPÉCIFICÁTION, (s.) hypsypsiad, neillduad, enwad yn neillduol
- SPÉCIFY, (v. a.) neillduoli, enwi, dangos trwy ryw wahaniad
- SPÉCIMEN, (s.) esampl, prawf
- SPÉCIOUS, (adj.) prydus, prydweddiol, golygus, tég, wyneb dég
- SPECK, (sub.) man, brycheuyn: (v. a.) manu, brychu
- SPÉCKLE, (s.) man, brycheuyn
- SPÉCTACLE, (s.) drych—yspectal, golwg wydr, golwg
- SPÉCTÁTOR, (s.) edrychwyr ar, dysgwylwr, edrychwyr, golygiedydd
- SPÉCTRE, (s.) drychiolaeth, lledrith, anysbyrd, ellyll, ysbryd
- SPÉCULATE, (v. n.) ystyried yn ddwys ac yn ddifrifol, bryd-olygu
- SPÉCULÁTION, (s.) golygiad yn y meddwl—dychymmyg yn y meddwl
- SPÉCULATIVE, (adj.) tremiol, syniol, myfyriol, nid ymarferol
- SPÉCULUM, (s.) drych, gwydr golwg
- SPEECH, (s.) araith, traethawd, ymadrodd, parabl, llafar, lleferydd
- SPÉECHLESS, (adj.) mud
- SPEED, (s.) brys, ffwrst, ffwdan—llwyddiant: (v.) brysio, ffyrstio, prysuro, ffullio, ffwdanu—llwyddo
- SPÉEDY, (adj.) buan, cyflym, brysg
- SPELL, (s.) swyn, swyn-gyfaredd, cyfaredd, swyn-gan — gweithial dros dro yn lle un arall: (v.) enwi a chyssylltu llythyrenau, sillafu; swyno
- SPEND, (v. a.) treulio, gwario, afradloni, gwastraffu, hala, difa, ysu
- SPÉNDTHRIFT, (sub.) dyn treulfawr
- SPÉNDION, afrad-ddyn, oferddyn
- SPERM, (s.) hâd y cenhedlir peth o hono, anian, rhith, hâd
- SPERMACÉTI, (s.) hâd y morfil
- SPERMÁTIC, SPERMÁTICAL, (adj.) yn perthyn i'r hâd, hadol
- SPEW, (v.) chwydu, ymgfygi, cyfogi, gloesio, bwrw
- SPHERE, (sub.) llun cyfrgrwn bob ffordd, pel gyfrgrwn, cylch, cronen, cronell—cyrhaeddiad
- SPHÉRIC, SPHÉRICAL, (adj.) crwn
- SPICE, (s.) llysiau siopau, pêr-lysiau
- SPÍDER, (sub.) pryf copyn, copyn, cor, coryn, cyffiniden, adyrcop
- SPÍGOT, (s.) dwsel, tap, yspigod
- SPIKE, (s.) tywysen yd—hoel hir: (v. a.) hoelio â hoelion hirion
- SPIKENARD, (s.) yspicnard
- SPILL, (sub.) dryllyn, ychydigyn: (v. a.) colli, gwastraffu
- SPIN, (v. a.) nyddu, main-lifo
- SPINAGE, (s.) nyddoes

SPINDLE, (s.) gwerthyd, echel
SPINE, (s.) asgwrn cefn, gain eefn
SPINET, (s.) math ar offeryn cerdd
SPINIFEROUS, (adj.) a ddwg ddrain, dreiniog, dreiniawg
SPINNING WHEEL, (s.) rhod nyddu-troell nyddu, cengliadur, chwefan, ystyllod dirwyn
SPINOUS, (adj.) dreiniog, drainawg
SPINSTER, (s.) nyddwraig, talgrib—merch, gwryf, morwyn
SPINY, (adj.) dreiniog—dyrasedig
SPIRAL, (adj.) cam, troeog
SPIRE, (s.) tro, dirwyndro—cloch dŷ—curnen, un peth a fyddo yn myned feinach feinach tu a'r pen
SPIRIT, (s.) ysbryd, anadl, enaid
SPIRITED, (adj.) bywiog, glew
SPIRITUAL, (adj.) ysbrydol
SPIRITUALITY, (sub.) ysbrydol-rwydd, ysbrydoldeb
SPIRITUALIZE, (v. a.) ysbrydoli
SPIRITUALIZER, (s.) ysbrydolwr
SPIRITUOUS, (adj.) llawn ysbryd—distylliedig; poeth gryf
SPIRT, (v. n.) ffrydio allan
SPISSITUDE, (s.) tewder, tewedd
SPLIT, (s.) bêr—dyfnder daiar: (v. a.) doddi ar fêr—poeri, dyboeri
SPIRAL, (s.) yspytty, clafdy
SPIRE, (s.) malais, cenfigen, drwg-ewyllys: (v. a.) siomi, mico.—*In spite of*, er gwaethaf, o anfodd, o fic
SPIRITFUL, (adj.) maleisus, cenfigenus, dygas, digofus
SPIRITFULNESS, (s.) trahausder
SPIRITTLE, (s.) poer, poeryn
SPLASH, (v. a.) arwlychu
SPLAY FOOT, (adj.) troedgam
SPLEEN, (sub.) y dduwg, dduwg—prudd-glwyf—llid, bâr, digofaint
SPLÉNDENT, (adj.) ysplennydd, echedywyredig, dysglaer, gloyw
SPLÉNDID, (adj.) dysglaer, gloyw, hardd, hardd-deg, ardderchog—costfawr, costus
SPLÉNDOR, (s.) dysgleirdeb, gloywder ardderchawgrwydd, rhodres
SPLÉNETIC, (adj.) claf o'r dduwg
SPLICE, (v. a.) cyssylltu rhaff wrth blethu y ddau pen yn nghyd am eu gilydd; cyd gyssylltu
SPLINT, **SPLINTER**, (sub.) ysgyren, dellten: (v.) ysgyrioni, flocchenu
SPLIT, (v.) hollti, delltu

SPLITTER, (s.) holltwr
SPLÚTTER, (s.) godwrdd, ffwdan
SPOIL, (v. a.) yspeilio, ysglyfaethu, anrheithio, difrodi—anafu, llygru, halogi: (s.) yspail, anrhaith
SPOKE, (s.) braich, olwyn, carfan
SPONGE, (s.) ysbwng, madorchen, ysbwrn, gwlan y môr: (v. n.) sychu âg ysbwng—bolera
SPONGER, (s.) bolerwr
SPONGY, (adj.) tebyg i'r ysbwng, ysbwngaid, chwisoglog, tyner, masw
SPOUSAL, (adj.) dyweddiol
SPOUSOR, (s.) mach—tad bedydd
SPONTÁNEOUS, (adj.) naturiol, o hono ei hun, gwirfoddol
SPOOL, (s.) gwerthyd
SPOON, (s.) llwy: (v. n.) hwylio o flaen y gwynt, dadhwylo llong
SPOONFUL, (s.) llwyaid
SPORT, (s.) chwarae—cellwair—difyrwch—camp, megis helfa, &c.: (v.) chwarae, difyru, digrifu
SPORTFUL, (adj.) llawen, difyr
SPORTSMAN, (s.) helwr, adarwr
SPOT, (s.) man, brycheunyn [lyd
SPOTLESS, (adj.) pur, glân, difrycheu-
SPOTTY, (adj.) manog, brycheulyd
SPOUSAL, (s.) priodas; (adj.) dyweddiol
SPOUSE, (sub.) priodferch, priodasferch, priod, priodfab, priodasfab
SPOUT, (s.) pistyll, ffrwd—genau pistyll, dwsel, rhaiadr: (v. n.) pistyllio, ffrydio, dylifo, ffrychwyllt
SPRAIN, (s.) tyrfiad: (v. a.) tyrfu
SPRAT, (s.) crothell, coeg benog, sil penwaig [nio
SPRAWL, (v. n.) amgreinio, ymgrei-
SPRAY, (s.) brigyn, ysbrigyn
SPREAD, (v.) gwasgaru, tacnu, lledi, egori, ymledu, ystyn
SPRIG, (s.) brigyn, ysbrigyn
SPRIGGY, (adj.) brigog, brigawg
SPRIGHT, (s.) drychiolaeth, anysbyrd
SPRIGHTFUL, (adj.) bywiog, hoenus
SPRIGHTFULNESS, (s.) bywiogder
SPRING, (v.) blaguro, blaendarddu—tarddu, deillio—neidio, adlamu—codi—llyngcu dwfr: (s.) gwanwyn—gorllanw—ffynnon, ffynhonnell—dechreuad—naid, adlam—derbyn o ddur wedi ei dymheru fel ag y neidia yn ol pan blygir, at osod ermygau i gerdded, &c.—croglath

- SPRINGINESS**, (s.) gwrthneidiolrwydd
SPRINGY, (adj.) gwrthneidiol
SPRINKLE, (v. a.) ysgeinio, ysgeintio, taenellu, tanellu
SPRINKLING, (s.) taenelliad
SPROUT, (v. n.) blaguro, blaendarddu: (s.) blaendardd, blaguryn
SPRUCE, (adj.) tiws, tég, hardd, dillyn, hoyw, pingc, syw, pert
SPRUCENESS, (s.) hoywder, harddwch
SPUME, (s.) ewin, gorferw
SPUNGING-HOUSE, (s.) tŷ, neu le y ceidw ceispyliaid ddyledwyr wedi eu dal, heb oni chytunant â'u gofnewy, neu gael eu symud i garchar, geol dy, bling-dy
SPUNGY, (adj.) ysbyngaidd
SPUR, (s.) yspardyn: (v.) yspardyno
SPURIOUS, (adj.) ffugiol, ffuantus, anhyls—bastardaidd, bastarddol
SPURN, (v. a.) gwrthod yn ddirmygus, gwrthwingo: (s.) troediad—triniad dirmygus
SPURT, (s.) tasgiad, hwp. hypynt
SPUTTER, (v. n.) glaferio, tasgu glaferion wrth ddywedyd
SPY, (s.) yspiwr yspienwr, fforiwr: (v. a.) yspio, fforio, syllu, selu
SPYING-GLASS, (s.) yspien ddrych
SQUAB, (adj.) dibluf—tew, bras: (v. n.) cwympto yn syth
SQUABBISH, (adj.) trwm, cnawdog, tew, tew-lydan, bôn. dinog
SQUABBLE, (v. n.) ymgiprys, ymrafaelio, cynhennu: (s.) ymgiprys
SQUADRON, (sub.) rhan o lu neu fyddin—byddin bedwar ochrog—mintai o longau rhyfel, llynges
SQUALID, (adj.) budr, brwnt, hyll
SQUALIDITY, (s.) brynti, budreddi
SQUALL, (s.) bloedd, gwaedd—awel ddisymwth: (v. n.) dolefaïn, lleafain, bloeddio, germain
SQUALLY, (adj.) gwyntog, awelog
SQUALOR, (s.) budredd, budreddi
SQUAMOUS, (adj.) cenog
SQUANDER, (v. a.) gwastraffu, afradloni, difrodi, ofer dreulio
SQUANDERER, (s.) gwastraffwr
SQUARE, (adj.) ysgwar, pedrongl aidd: (s.) pedrogled, pedraran, ysgwar: (v. a.) pedwarochri, pedrogli, cyfochri—trefnu, rheoli
SQUAT, (v. n.) llechu. gorwedd dan, gorwedd ar y ddaear: (adj.) byr a llydan: (s.) cwrcwd, crwcwd, cnwff
SQUEAK, (v. n.) gwichio, ubain, ysgrechain, nadu: (s.) gwich, ysgrech
SQUEAL, (v. n.) gwilryn, gwichio
SQUÉAMISH, (adj.) dicra, mwythus, a alaro, a ffeiddio, alarllyd
SQUÉAMISHNESS, (s.) dicrawch
SQUEEZE, (v. a.) gwasgu, sengi: (s.) gwasgfa, ymwag, gwasg
SQUIB, (s.) papuryn wedi ei lenwi â phowdr gwn, &c.—ffug-ddellten
SQUINT, (adj.) yn edrych ar draws: (v.) llygad-wyro, traws-dremio
SQUÍNT-EYED, (adj.) llygad-draws
SQUIRE, (s.) yswain, ysgwier
SQUIRREL, (s.) gwiwair
SQUIRT, (v. a.) chwistrellu, pibobaldordd: (s.) chwistrell
STAB, (v. a.) gwanu, trywanu, brathu: (s.) trywaniad, brathiad
STABILIMENT, (s.) cadarnhad
STABILITY, (s.) sicrhawch, cadernid, diogelwch, dianwadalwch, sadrwydd, sefydlogrwydd
STABLE, (adj.) safadwy, sefydlog, cadarn, diysgog: (s.) marchdy, staff
STABLENESS, (s.) diysgogrwydd
STÁBLISH, (v. a.) sefydlu
STACK, (sub.) dâs, cogwrn, mwdwl, bera o yd neu wair, cludair: (v. a.) deisio, mwdwlu, cludeirio
STÁDTHOLDER, (sub.) pen llywydd Holand, penadur yr Isellmyn
STAFF, (s.) ffon, llaw-ffon, cwlbren, brysgyll, pastwn.—*Staff-bearer*, brysgyll-ddygydd, dygiadydd y ferllysg [dain
STAG, (s.) carw, hydd, eilon, rhy-
STAGE, (s.) chwareufa, lle chwaryddion—lle i weithredu—gorphwysfa ar daith, rhandaith, gradd
STAGEPLAY, (s.) chwareufa
STÁGGER, (v. n.) hongcian, hwntian, bwhwman, tramgwyddo—petruso
STÁGGERS, (s.) gysp, ehegr, pendro
STÁGNANT, (adj.) yn sefyll, yn cronï
STÁGNATE, (v. n.) llynio, sefyll, ymsefydlu fel dwfr, cronï
STAGNATION, (s.) ymsefydliad, cronïad, llyniad, merllydrwydd
STÁID, (adj.) araf, sobr, rheolaidd
STÁIDNESS, (s.) sobrwydd, prysurdeb, prudd-deb, tawelwch

- STAIN**, (v. a.) ystaenio, diwyuo, anurddo, brychu — sarhau, gwarthruddio: (s.) ystaen, man, brycheuyn—gwarth
- STAIR**, (s.) gradd, gris, dring
- STÁIR-CASE**, (sub.) grisiau, dring, lle dring, dringfa, esgynfa
- STAKE**, (sub.) pawl, polyn, buddel, buddelw: (v.) polioni, cyngwystlo
- STALE**, (adj.) henaidd, hengadw, hen: (s.) lleisw—hen ddiod—putain: (v. n.) troethi, piso.—*To grow stale*, heneiddio
- STÁLENESS**, (s.) heneidd-dra
- STALK**, (v. n.) rhodio yn ben-uchel, yn falch, ac yn rhodresgar: (sub.) rhodiad balch—paladr llysiâu
- STÁLKINGHORSE**, (s.) ceffyl du ad-arwr, ceffyl brethyn—dyn a fyddo megis offeryn yn llaw un
- STALL**, (s.) beudy, côr, preseb—cadair mewn esgobty—gweithdy
- STÁLLION**, (s.) march, amws
- STÁMINA**, (s.) egwyddorion cyntaf peth, gwyddorion, had — edafedd yn nghanol blodau planhigion
- STÁMMER**, (v. n.) baldorodd, dywedyd âg attal, dweud dan gecian
- STÁMMERER**, (s.) un âg attal ddywedyd arno, bloesgwr, baldoroddwr
- STAMP**, (s.) argraff, nôd, ol, marc—sathr, ergyd â throed—mold—ffigur, llun, dull, gwneuthuriad, ffurf, cynllun, cynddelw — nodhaiarn: (v. a.) taro troed wrth y llawr — pwyo, briwo — nodi, argraffu—bathu
- STANCH**, (v. a.) attal rhediad gwaed, attal, sychu: (s.) cyfan, safadwy, sad, sicr, cryf, cadarn, nerthol
- STÁNCHION**, (s.) atteg, annel
- STÁNCHNESS**, (s.) cadernid
- STAND**, (v. n.) sefyll, aros, trigo: (s.) safiad—dyrysni, petrusder
- STÁNDAR**, (s.) lluman, baner, arwydd—awdurdod sicr wrth ba un y profir pethau o'r un natur, mesur, rheol, profiedydd, safbren
- STÁNDARDBEARER**, (s.) dygwr lluman, llumanwr, banerwr
- STÁNDING**, (s.) safiad, sefydliad
- STÁNDISH**, (s.) corn-du, du-lestr
- STÁNZA**, (s.) pennill, gair
- STÁPLE**, (s.) marchnadfa, marchnad sefydlog — ceuol drws: (adj.) sefydlog, sefydledig, pennodol
- STAR**, (sub.) seren: *pl. ser.*—*Star gelly*, or *star shot*, hwdredd y ser
- STÁRBOARD**, (s.) ochr debau i long
- STARCH**, (s.) syth, lledlud: (adj.) ffurfgar, cymmen-falch
- STARE**, (v. n.) llygadrythu, syllu, tremio, edrych ar, craffu: (s.) llygadrythiad, edrychiad craff
- STÁRGAZER**, (s.) ser-dremiedydd
- STARK**, (adj.) anystwyth, garw, ystyfnig, cryf—yn y radd uchaf
- STÁRLIGHT**, (s.) golau ser
- STÁRLING**, (s.) aderyn y drudwy, drudwen, drudwys
- STÁRRY**, (adj.) serenog, serog
- START**, (v. n.) tarfu, ysgogi, tasgu, neidio i fynu—codi: (sub.) tarfiad, tasgiad, ergyd, llam, naid
- STARTLE**, (v.) brawychu, dychrynu, arswydo, tarfu, peri dychryn: (s.) braw, syndod, ergyd
- STARVE**, (v. n.) newynu, trengu gan newyn, sythu, fferu, rhynu
- STÁRVELING**, (s.) un mewu angen ymborth, un bol-wag, newyn-was
- STATE**, (s.) ystad, ansawdd, cyflwr —llywodraeth — rhodres, gwychder: (v. a.) sefydlu, gosod i lawr, gosod ger bron, gosod mewn trefn
- STÁTELINESS**, (s.) rhodres, rhwysg, mawrhydi, mawryddigrwydd
- STÁTELY**, (adj.) uchel-wych, balch
- STÁTESMAN**, (sub.) un celfydd yn, neu yn ymdrin âg achosion neu gelfyddydau llywodraeth
- STÁTIC**, **STÁTICAL**, (adj.) yn perthyn i gelfyddyd pwyso
- STÁTICS**, (s.) celfyddyd pwyso
- STÁTION**, (s.) lle, safle, safiad, sefyllfa—cyflwr, galwad: (v. a.) sefydlu, gosod mewn lle neu swydd
- STÁTIONARY**, (adj.) sefydlog, sefydledig, gorsafawl [llyfrau
- STÁTIONER**, (s.) gwerthwr papur a
- STÁTUARY**, (s.) cerfiwr delwau
- STÁTUE**, (s.) delw, safddelw, cerfyll
- STATURE**, (s.) maint, neu uchder peth
- STÁTUTE**, (s.) deddf, ordinhad, ystatun, gosodedigaeth, cyfraith
- STAVE**, (v. a.) dryllio: (s.) erwydden
- STAVES**, pl. of *staff*, (s.) ffyn, erwydd. —*Staves-acre*, poerlys, llau lys, llau yr offeiriad
- STAY**, (v.) aros, trigo, sefyll; attal,

- rhwystro; cynnal, attegu: (s.) arosiad, safiad—atteg, annel
- STAYS, (s.) gwasg, gwasg-rwym merch
- STEAD, (s.) lle.—*In stead*, yn lle
- STÉADFAST, (adj.) safadwy, cadarn, sicr, diysgog, dianwadal
- STÉADFASTNESS, (s.) cadernid, diysgogrwydd, dianwadalwch
- STÉADILY, (adv.) yn ddiysgog
- STÉADINESS, (sub.) diysgogrwydd, dianwadalwch, gwastadrwydd
- STÉADY, (adj.) gwastad, dianwadal, sefydlog, diwammal, diysgog
- STEAK, (s.) golwyth
- STEAL, (v. a.) lladrata, dwyn
- STEÁLER, (s.) lleidr, lladratwr
- STEALTH, (s.) lladrad.—*By stealth*, yn lladradaidd, yn ddirgelaidd
- STÉALTHY, (adj.) lladradaidd, dirgel
- STEAM, (s.) anwydd, anwedd, ager, tarth: (v. n.) anweddu
- STEED, (s.) ceffyl, march, carnwyd
- STEEL, (s.) dur, balaen: (v. a.) durio
- STÉELYARD, (s.) durlath at bwysio, â'r atteg yn agos at y pen lle y byddo y peth a fyddir yn bwysio, a'r pen arall yn llawn rhygnau i symud pwysau yn ol ac yn mlaen ar hyd ddynt, a chyfrifir pwysau peth arni wrth nifer y rhygnau oddiwrth yr atteg i'r pwysau symudol—pwyslath, dur-lath
- STEEP, (adj.) serth, lledpai: (s.) dibyn: (v. a.) mwydo, rhoi yngwlych
- STÉEPLE, (s.) clochdy
- STÉEPNESS, (s.) tyle, lledpeirwydd
- STEER, (v. a.) llywio, cyfarwyddo llong—myned: (s.) bustach
- STÉLLAR, (adj.) serenog, serenol
- STEM, (s.) paladr, corsen yd—duryn llong—hil, hiliogaeth: (v. a.) attal, rhwystro, gwrthsefyll
- STENCH, (s.) drewdod, drewi, drewiant: (v. n.) drewi
- STENOGRAPHY, (s.) byr-ysgrif
- STEP, (v. n.) rhoddi camrau, rhodio, cerdded: (s.) cam, cerddediad—ól, ol troed.—*Step father*, llys dad.—*Step mother*, llys fam
- STÉRIL, (adj.) hysp, diffwrth, anffwrthlon, anfuddiol
- STERÍLITY, (sub.) hysprwydd, anffwrthlonder, diffwrthder
- STÉRLING, (s.) arian bath Lloegr: (adj.) pur, saesneg, iawn-fathedig
- STERN, (adj.) ffyrnig, llym, sur, cuchiog: (s.) pen ol llong, llyw llong
- STÉRNNESS, (sub.) cuchiawgrwydd, gwg, sarugrwydd, ffyrnigrwydd
- STERNUTATION, (sub.) trewiad, entrewiad, tisiad
- STEW, (v.) berwi'n araf heb ond ychydig ddwfr: (s.) twymdy—putemdy—pysgodlyn [wiliwr, dystain
- STÉWARD, (sub.) ystiward, goruch
- STÉWARDSHIP, (s.) goruchwiliaeth
- STICK, (s.) pren, ifon, pastwn: (v.) glynu, gludo—petruso, ammeu
- STÍCKINESS, (s.) gludrwydd
- STÍCKLE, (v. n.) ymbleidio, bod o blaid un—ymdrechu, ymorchestu.—*Stickle back*, sil y dom, pysgod y gath
- STÍCKLER, (s.) un ymrous o ran ei blaid, ystigwr, ymdrafferthwr
- STÍCKY, (adj.) gludog, gludiog
- STIFF, (adj.) syth, anystwyth, caled, anhwblyg—ystyfnig, gwrthnysig
- STÍFFEN, (v.) sythu, gwneuthur yn syth, syth-galedu
- STIFFNÉCKED, (adj.) gwargaled, ystyfnig, gwarsyth, gwegilsyth
- STÍFFNESS, (s.) sythder, sythdra, anystwythder—ystyfnigrwydd
- STÍFLE, (v. a.) mogu, diffoddi—celu, cuddio, dystewi
- STÍGMA, (s.) nod haiarn fel ar leidr—anair, gogan, gwarth-nod
- STÍGMATIZE, (v. a.) nodi â haiarn—gwarthau, goganu, enllibio
- STILE, (sub.) camfa, llamfa—ystil, puntr—dull ymadrodd—nodwydd deiol, bys deiol, crib deiol: (v. a.) enwi, galw
- STILÉTO, (s.) bidog, cleddyfan
- STILL, (v. a.) gostegu, tawelu, dystewi; llonyddu, lliniaru—distyllio: (adj.) tawel, dystaw, llonydd: (adv.) etto, erbyn, hyd yn hyn, yn wastadol: (s.) llestr at ddist, llio
- STÍLLBORN, (adj.) erthylaidd, marw geni, marw anedig
- STÍLLNESS, (s.) tawelwch, llonyddwch, dystawrwydd
- STILTS, (s.) baglau, ystudfachau
- STIMULATE, (v.) swmbylio, yspar-duno, symlu, pigo; annog, cymhell
- STIMULÁTION, (s.) swmbyliad, annogiad, cymhelliad
- STING, (s.) colyn, conyn: (v. a.) brathu neu wanu â cholyn; pigo

- STÍNGINESS, (s.) caledrwydd, crin-tachrwydd, cybydd dod, anhaelder
- STÍNGLESS, (adj.) digolyn, diniweid
- STÍNGO, (s.) hen ddiod gref
- STÍNGY, (adj.) cybyddlyd, caled, crintach, llaw-gaead, crinwasaid
- STINK, (s.) drewi, drewdod, dryg-sawr: (v. n.) drewi, drygsawrio
- STÍNKING, (adj.) drewllyd
- STINT, (v. a.) terfynu, rhanu dan derfynau, rhanu yn brin: (s.) rhan, cyfran; dognedd, dogn
- STÍPEND, (s.) cyflog, tâl, ardreth
- STÍPÉNDIARY, (s.) cyflogddyn
- STÍPULATE, (v. a.) ammodi, cyfammodi, cytuno [mod
- STIPULÁTION, (s.) ammod, digym-
- STIR, (v.) cynhyrfu, cyffroi, cyffro, symud, syflyd, annog, cymmell, dirio: (s.) cynnwrf, cyffro, cyffroad
- STÍRRUP, (s.) gwarthol, gwarthaf
- STITCH, (v. a.) pwytho, gwnio: (s.) pwyth—gwyn neu wayw mewn ochr
- STÍTHY, (s.) eingion
- STIYE, (v. a.) cau yn dyn; mogi, gwneuthur yn fwrn, mwrno
- STOAT, (s.) carlwm
- STOCK, (s.) cyff, boncyff, cipyll—hurtyn—tylwyth, teulu, hil—y cyffiau ar ba rai y saif llong pan fyddo yn cael ei hadeiladu—gwddf-liain—cyfoeth, golud, amllder: (v. a.) ystorio, cyffio, bonio, diwreiddio
- STÓCKING, (s.) hosan: (pl.) hosanau
- STOCKS, (sub.) cyffion—arianfeydd y deyrnas, dyledion sefydledig y deyrnas; sel-gyffiau llong
- STÓCKSTILL, (adj.) digyffro
- STOICK, (s.) philosophydd o seft Zeno, yr hon seft a gafodd ei henw oddi-wrth Στοα, porch, porth; o herwydd Zeno a arferai ddysgu ei ysgolheigion yn mhorth dinas Athens
- STOLE, (s.) gwisg anrhydeddus, llaes-wisg—sidan cul a wisg offeiriad pabaidd droes eu hysgwyddau: (v.) lladratais, lladrataodd, &c.
- STOLÍDITY, (s.) ffolineb, ffoledd
- STÓMACH, (s.) cylla—chwant, awydd, chwant bwyd—ffromder, Hid, digter: (v. n.) digio, ffromi, sorri
- STÓMACHER, (s.) dwyfroneg, bronfoll, bronliain
- STONE, (s.) carreg, maen, llech—14 pwys, mwy neu lai; (adj.) meinin, meinyn: (v. a.) llabyddio.—*Little white stone crop*, briweg y cerrig, y friweg, gwenith y brain.—*Sharp yellow stone crop*, papur y fagwyr, papur y gwr tylawd.—*Yellow stone crop*, cynffon y llygoden, y fywfyth leiaf, y ddilosg, llwynau'r fagwyr
- STÓNEHORSE, (s.) march
- STÓNY, (adj.) creigiog, cerrigog
- STOOL, (s.) ystol, maingc, ymgarth
- STOOP, (v. n.) crymu, ymgrymu, gostwng, ymostwng, plygu, disgyn
- STOP, (v.) lluddias, attal, rhwystro, aros, sefyll—cau, argae, 2 Bren. iii. 19. 2 Cor. xi. 10. (s.) rhwystr, attal—gorphwysiad
- STÓPPLE, (s.) topyn, top, cauedydd
- STORE, (s.) ystor, amledd, trysor: (v. a.) ystorio, trysori, rhoi i gadw
- STÓREHOUSE, (s.) ystordy, trysordy
- STORM, (s.) ystorm, tymhestl—terfysg—rhuthr, cyrch: (v.) tymhestlu—terfysgu—rhuthro
- STÓRMY, (adj.) tymhestlog, terfysglyd, creulon, garw, ystormus
- STÓRY, (s.) ystori, hanes, chwedl, ffug, —lloft: (v. a.) adrodd chwedlau, rhoddi hanes
- STOVE, (s.) twymdy—lle i gynneu tân
- STOUT, (adj.) cryf, glew, gwrol, calonog, coln, dewr, mawr, cadarn
- STÓUTNESS, (s.) gwrhydri, gwroldeb, grym, cadernid, glewder, cryfder
- STOW, (v. a.) cyfleu, llehau, gosod mewn trefn, cyflehau, ystorio
- STÓWAGE, (sub.) lle i osod pethau i gadw—arian a delir am gyfleu pethau; ystor-le, ystor-dal
- STRÁDDLE, (v. n.) bongamu, cerdded â'i draed ar led
- STRÁGGLE, (v. n.) gwibio, crwydro
- STRÁGGLER, (s.) crwydryn, gwibiad
- STRAIGHT, (adj.) union, cymmawys—cyfyng: (adv.) yn union gyrch
- STRÁIGHTEN, (v. a.) unioni, gwneuthur yn union
- STRÁIGHTNESS, (s.) unionder, cymmawysder, unionedd
- STRAIGHTWAYS, (adv.) yn ddiaros
- STRAIN, (v. a.) hidlo—estyn, tynu yn dyn—cymhell, dirio: (s.) dull ymadroddiad—cân—hil, hiliogaeth—rhengc, gradd
- STRÁINER, (s.) hidl; lliain hidlo
- STRAIT, (adj.) cyfyng, cul, tyn: (s.)

- cyfyngfôr, môr-gyfyng—cyfyngder, ing, caledi, cyui, cyfyng-gynghor
- STRÁITEN**, (v. a.) cyfyngu; tynhau
- STRÁITNESS**, (sub.) cyfyngder, anhawsdra, cyfyngedd, tynder
- STRAND**, (sub.) twyn y môr, traeth, glan dwfr: (v. a.) gyru ar draeth
- STRANGE**, (adj.) dyeithr, anghynnefin; rhyfedd, rhyfeddol, od
- STRÁNGELY**, (adv.) yn rhyfeddol
- STRÁNGENESS**, (s.) dyeithrwech
- STRÁNGER**, (s.) estron, alltud, perrin, dyeithr-ddyn, un dyeithr
- STRÁNGLE**, (v. a.) tagu, llindagu, mygu, sychmurnio, ystagu, sychfwrnio
- STRÁNGURY**, (s.) y tostedd, y gobiso, ystagiad dwfr, y dyfer ddwfr
- STRAP**, (s.) carai, ffirewyll
- STRÁPPING**, (adj.) mawr
- STRATÁGEM**, (s.) ystrange, ystryw, dichell, dichelldro, cyfrwysdro
- STRÁTUM**, (s.) gwanaf, haen, hân
- STRAW**, (s.) gwellt; gwasarn
- STRÁWBERRY**, (s.) mofusen, syfien
- STRAY**, (v. n.) crwydro, gwibio, myned ar gyfeiliorn, myned ar ddisperod; cyfeiliorni: (sub.) anifail crwydredig
- STREAK**, (s.) rhengc, rheng, llinell: (v. a.) gwneuthur rhengau, rhesu
- STRÉAKY**, (adj.) rhengog, rhesog
- STREAM**, (s.) ffrwd, ffrwd-lif, ffrydan: (v. n.) ffrydio, deillio
- STRÉAMER**, (s.) lluman, baner
- STRÉAMY**, (adj.) ffrydiog
- STREET**, (s.) heol, ystryd, ystrad
- STREETWÁLKER**, (s.) putain gyhoedd
- SIRENGTH**, (s.) nerth, grym, gallu, cryfder, cadernid, gyrdd der
- STRÉNGTHEN**, (v. a.) cryfhau, cadarnhau, nerthu, grymuso
- STRÉNGTHLESS**, (adj.) dinerth, dirym
- STRÉNUOUS**, (adj.) pybyr, nerthol, glew, dewr, bywiog, gwresog-lym
- STRESS**, (sub.) pwys, nerth, ymddibyniad.—*To lay a stress upon*, pwyso neu ymddibynu ar
- STRETCH**, (v.) ystyn, tynu, lledu, ymystyn: (s.) ystyn, ystyniad
- STREW**, (v. a.) gwasgaru, sarnu, taenu
- STRÍCKLE**, **STRÍCKLESS**, (s.) y pren y gwastatir yd yn y llestr mesur ág ef, cyfor-bren, cyforydd, gwastatydd
- STRICT**, (adj.) llym, cyflym, manol
- STRÍCTNESS**, (s.) llymder, caethder, manylrwydd, tynrwymiad
- STRICTURE**, (s.) gwreichionen a neidia oddiwrth haiarn poeth pan tarawir â morthwyl—sylwadau deilliol, gradd, mesur, “*The beasts have some strictures of ratiocination.*”
- STRIDE**, (s.) cam hir, hir-gam: (v. n.) bras-gamu, hir-gamu
- STRIFE**, (sub.) ymryson, cynnen, ymgiprys, dadl
- STRIKE**, (v. a.) taro, pwyo, bwrw: (s.) mesur gwastad, cyfor
- STRÍKING**, (adj.) hynod, rhyfedd
- STRING**, (s.) llinyn, carai, tant: (v. a.) llinynu, gosod tanau
- STRÍNGENT**, (adj.) rhwym
- STRIP**, (v. a.) diosg, dadwisgo, noethi, dynoethi; yspeilio, ymddiosg
- STRIPE**, (s.) brithder—clais—gwialenod, fflangell, gwialenaid
- STRÍPLING**, (s.) glas lange
- STRIVE**, (v. n.) ymegnio, ymorchesttu, ymdrechu, ymgeisio
- STROKE**, (s.) ergyd, dyrnod; llinell a wnair â phin ysgrifenu; (v. a.) gorllyfnu, llochi, dylofi
- STROLL**, (v. n.) gwibgrwydro
- STRÓLLER**, (s.) gwibddyn
- STRONG**, (adj.) cryf, cadarn, galluog, nerthol, dewr, glew, pybyr, grymus, gwirdd, Sal. xxii. 12.
- STROW**, (v. a.) gwasgaru, sarnu
- STRÚCTURE**, (s.) adail, adeilad, adeiladaeth; dull, trefn, gosodiad
- STRÚGGLE**, (v. n.) ymdrechu, ymegnio, ymorchesttu—bod mewn cyfyngder: (s.) ymdrech, ymorchest
- STRÚMA**, (s.) manwynau
- STRÚMPET**, (s.) putain, dyhiren
- STRUT**, (v. n.) rhodio yn falch—chwyddo, bol-chwyddo
- STUB**, (s.) cyff, plocyru: (v. a.) diwreiddio, codi y bonion, &c.
- STUBBLE**, (s.) sofr, celefeurydd
- STÚBBORN**, (adj.) ystyfnig, cyndyn, anhydryn, gwrthnysig, pengaled, anynad, milain, gwarsyth
- STÚBBORNNESS**, (sub.) gwrthnysigrwydd, ystyfnigrwydd, mileindra
- STUD**, (s.) boglyn, boglynyn; bwtwm sengl llawes crys—mintai o feirch a chesig magu, gre
- STÚDENT**, (s.) astudiwr, ysgolhaig, llên-geisiwr, llên-garwr, myfyriwr
- STÚDIED**, (adj.) astudiol, dysgedig

- STÚDIOUS**, (adj.) astud, dyfal, diwyd, esgud, llen-gar, myfyrgar
STÚDY, (s.) astudrwydd, ystigrwydd, astudiaeth, myfyrdod — llyfrgell: (v.) astudio, ystyried, myfyrio ar
STUFF, (s.) defnydd; cymmysg-we—dodrefn—*er yr arferir y gair hwnnmezon amryw ystyriaethau, etto y mae fynychaf yn arwyddocau dirmyg neu ddiystyrwch*: (v. a.) sechu, sengi, llenwi, pesgi
STÚFFING, (sub.) yr hyn a sechir mewn peth, sechiad
STUM, (s.) gwin newydd
STÚMBLE, (v. n.) tramgwyddo, tripio, honcian—taro yn erbyn—cyfeiliorni: (sub.) tramgwydd, tripiad, honciad—cyfeiliornad
STÚMBLING-BLOCK, (s) tramgwydd, maen tramgwydd, rhwystr
STUMP, (s.) cyff, boncyff, bôn, bonyn
STÚMPY, (adj.) bonog, cyffog
STUN, (v. a.) synu, syfrdanu, hurtio, byddaru [cori
STUNT, (v. a.) rhwystro tyliant,
STÚPEFÁCTION, (s.) syfrdaniad
STÚPÉNDOUS, (adj.) rhyfedd, rhyfeddol, aruthrol, tra rhyfedd
STÚPID, (adj.) syn, synedig, hurt
STÚPIDITY, (s.) hurtrwydd, syn-dod, mydrondod
STÚPIFY, (v. a.) synu, syfrdanu, hurtio, dyddelwi, irdangu
STÚPOR, (s.) syndod, synedigaeth, irdang, hurtrwydd, mydrondod
STÚPRATE, (v. a.) treisio, dwyn i lathrud, halogi
STÚRDINESS, (sub.) sythder, grym, nerth, gwrhydri, gwroldeb—ystyfnigrwydd, gwrthnysigrwydd
STÚRDY, (adj.) syth, caled, nerthol, cadarn, dewrwyd, anhydyn
STÚRGEON, (s.) math ar bysgodyn, istwrsion
STURK, (s.) dyniawed, bustach
STÚTTER, (v. n.) bloesg-siarad
STÚTTERER, (s.) bloesgwr
STY, (s.) twlc, cut moch—llyfelyn
STY'GIAN, (adj.) uffernig, uffernol
STYLE, (s.) titl: (v.) enwi, galw
STY'PTIC, (adj.) gwaed-argauawl
SÚASIVE, SÚASORY, (adj.) annogawl, ynnillawl, darbwyllawl
SUAVITY, (s.) melusder, pereiddrwydd, pereidd-dra, tirionwch
SUBÁCID, (adj.) suraidd, go-sur
SUBÁLTERN, (adj.) is, tan—cylchyn-aidd: (s.) tan-swyddog, is-swyddog
SUBALTERNATE, (adj.) cylchynaidd, a ddel ar gylch y naill ar ol y llall
SUBCUTÁNEOUS, (adj.) a fyddo rhwng cig a chroen, is-groenawl
SUBDÉACON, (s.) tanddiacon
SUBDÉAN, (s.) rhaglaw dean
SUBDIVIDE, (v. a.) adranu
SUBDIVISION, (s.) adran, adraniad
SUBDÚCT, (v. a.) cymmeryd ymaith, tynu ymaith
SUBDÚE, (v. a.) goresgyn, gorfod, gorchfygu, darostwng
SUBJÉCT, (v. a.) darostwng, dwyn dan, dwyn i ufudd-dod: (adj.) darostyngedig: (sub) deiliad, gores-tyngiad—testun, dadl
SUBJÉCTION, (s.) darostyngiad, darostyngedigaeth, ufudd-dod
SUBJÓIN, (v. a.) doddi at, cyssylltu wrth, gosod at, ad-'chwanegu
SUBITÁNEOUS, (adj.) disymwth, disyfyd, yngwrth, disymythawl
SUBJUGÁTE, (v. a.) dwyn dan yr iau, hyweddu, gwaregi, darostwng
SUBJUGÁTION, (s.) hyweddiad
SUBJÚNCTIVE, (adj.) cyssylltedig
SUBLAPSARIANS, (s.) y rhai sydd yn dal mai gan olygu Adda a'i hil yn greaduriaid wedi syrthio i bechod y darfu i'r Arglwydd ethol rhai, a myned heibio i ereill, yn ei dragwyddol arfaeth; is gwympeyddion
SUBLAPSARY, (adj.) a wnaed wedi cwymp dyn [aith
SUBLÁTION, (sub) cymmeriad ym-
SUBLÍME, (adj.) uchel, aruchel, gor-uchel, dyrchafedig, rhagorol
SUBLÍMITY, (sub.) uchder, uchaf-iaeth, uchelder, rhagoriaeth
SUBLÚNARY, (adj.) tan y lleuad, is y lleuad, daearol
SUBMÉRGE, (v. a.) suddo, trochi, bwrw tan ddwfr; boddi
SUBMÉRSION, (s.) trochiad, soddiad, suddiant, boddiad
SUBMÍSSION, (s.) ymostyngiad, darostyngiad, ufudd-dod, ymddarostyngiad, gorestyngiad
SUBMÍSSIVE, (adj.) darostyngedig, gostyngedig, ymostyngol, isel
SUBMÍT, (v.) ymostwng, ufuddhau,

- gwrhau—gadael ar farn un arall
- SUBORDINATE**, (adj.) is, is-radd
- SUBORDINATION**, (sub.) is-raddiad, is-raddoliaeth—trefniad amrywiol bethau, neu ddynion, mewn ymddibyniad y naill ar y llall
- SUBORN**, (v. a.) dwyn gau dyst i mewn, danfon un yn ddirgel a dysg iddo wneuthur twyll, dirgel-lithio
- SUBORNATION**, (s.) dygiad i mewn i roddi gau dystiolaeth, neu i wneud twyll a chamwedd; darpariad
- SUBPÓENA**, (s) gwŷs i un ymddangos dan ffin mewn llys, gwŷs-lythyr
- SUBREPTÍTIUS**, (adj.) lladradaidd
- SUBSCRIBE**, (v. a.) ysgrifenu ei enw wrth beth, rhoddi ei law wrth beth, cydsynio â pheth, addef—addaw cynnorthwyo peth i fyned yn y blaen, talu swm o arian tu ag fyned yn y blaen â pheth
- SUBSCRIPTION**, (sub.) cydsyniad â pheth trwy ysgrifenu ei enw wrtho—casgliad arian at ddwyn yn y blaen ryw achos; tan-ysgrifen
- SUBSEQUENT**, (adj.) canlynol
- SUBSERVIENCE**, **SUBSERVIENCY**, (s.) gwasanaethgarwch
- SUBSERVIENT**, (adj.) gwasanaethgar, defnyddiol, offerynol, cynnorthwyol
- SUBSIDÉ**, (v. n.) soddi, cwmpo i'r gwaelod, gwaelodi
- SUBSIDIARY**, (adj.) cynnorthwyol
- SUBSIDY**, (s.) porth, cymhorth-dâl, cynnorthwy, arian-porth
- SUBSIST**, (v. n.) parhau, gorsefyll, byw, bucheddu, hanfod, bod
- SUBSISTENCE**, (s.) cynhaliaeth, byw-jolaeth—bod, hanfod, bydolaeth
- SUBSTANCE**, (s.) hanfod, sylwedd, defnydd—da, cyfoeth, golud, swm
- SUBSTANTIAL**, (adj.) sylweddol; cydnerth, ffyrf; cryf; cyfoethog goludog
- SUBSTANTIALNESS**, (s.) sadrwydd, grym, galluogrwydd, sylweddoldeb
- SUBSTANTIVE**, (adj.) sylweddol: (s.) gair yn dangos bod neu sylwedd.—*Substantive* and *adjective*, enw cadarn ac enw gwan: sylwedd-air a 'chwaneg-air; neu ansawdd-air; sylwedd ac ansawdd
- SUBSTITUTE**, (v. a.) gosod yn lle, dod yn lle un arall: (s.) dirprwywr, rhaglaw, dirprwy-was, dirprwy
- SUBSTRÁCT**, **SUBTRÁCT**, (v. a.) tynu ymaith, lleihau, gwahan dynu
- SUBSTRÁCTION**, **SUBTRÁCTION**, (s.) tyniad ymaith, lleihad
- SUBTERFUGE**, (sub.) ystryw, hoked, dichell, cyfrwys-ocheliad
- SUBTERRÁNEOUS**, (adj.) tanddaearol
- SÚBTILE**, (adj.) manol, main, teneu, eiddil—cyfrwys, dichellgar
- SUBTILENESS**, **SUBTILITY**, (s.) ma-uylder, cyfrwysder, teneuder
- SÚBTLE**, (adj.) ystrywgar
- SUBVÉRSE**, (v. a.) dymchwelyd, dinystrio, anrheithio—gwyrdroi
- SUBVÉRSION**, (s.) dymchweliad, dadymchweliad, dinystriad
- SUBVÉRSIVE**, (adj.) dinystriol
- SUBVÉRT**, (v. a.) dymchwelyd
- SÚBURB**, (s.) rhaccaer, rhagddinas
- SUCCEDÁNEOUS**, (adj.) adde yn lle peth arall, cyflëyddawl
- SUCCEDÁNEUM**, (s.) y peth a fyddo yn cyflawni lle peth arall, cyflëydd
- SUCCÉED**, (v. n.) dynesu, canlyn—llwyddo, ffynu, tycio
- SUCCÉSS**, (s.) llwyddiant, llwýdd, ffyniant, tyciant, rhwydd-deb
- SUCCÉSSFUL**, (adj.) llwyddiannus
- SUCCÉSSFULNESS**, (s.) llwyddiant
- SUCCESSION**, (s.) dilyniad; canlyniad
- SUCCÉSSIVE**, (adj.) dilynol, canlynol
- SUCCÉSSLESS**, (adj.) aflwyddiannus, anffodiog, anhyciannus
- SUCCÉSSOR**, (s.) dilynwr, canlynwr, a ddelo ar ol, neu yn lle un arall
- SUCCÍNCT**, (adj.) wedi ei amwregysu—byr, cryno, taledig
- SÚCCOUR**, (v. a.) cynnorthwyo, cymmorth, nerthu, helpu: (sub.) rhysgwydd, cymmorth, help
- SÚCCOURLESS**, (adj.) dirysgwydd
- SÚCCULENT**, (adj.) ir, iraidd
- SÚCCUMB**, (v. n.) cwmpo dan, ymollwng, ymroi
- SUCH**, (adj.) y fath, y cyfryw
- SUCK**, (v. a.) sugno, dyfnu: (sub.) sugn, sugnad, bron, llaeth-bron
- SÚCKER**, (sub.) sugnydydd, sugnwr, sugnai—imp, impyn
- SÚCKLE**, (v. a.) rhoddi sugn; maethu
- SÚCKLING**, (sub.) sugnwr, plentyn sugno, plentyn wrth y fron
- SÚCTION**, (s.) sugnad, sugn-dyniad
- SÚDATORY**, (s.) chwysdy, twymdy

- SÚDDEN**, (adj.) disymwth, disyfyd, dirybudd, diymaros
- SÚDDENLY**, (adv.) yn ddisymwth, swta, swrth, yn ddisyfyd
- SÚDDENNESS**, (sub.) disyfydrwydd, dygwyddiad disymwth, disymwthdra
- SUDORÍFIC**, (adj.) a bair chwysu
- SUDS**, (s.) trwyth, sebon drwyth
- SUE**, (v. a.) cwyno, rhoddi cyfraith —ymhwedd, erfyn, ymbil
- SÚET**, (s.) gwer y lwyn
- SÚFFER**, (v. a.) goddef, dyoddef
- SÚFFERABLE**, (adj.) dyoddefadwy
- SÚFFERANCE**, (s.) dyoddefiad, goddefiad, cenad, caniatad, amynedd
- SÚFFERING**, (s.) dyoddefaint
- SUFFICE**, (v. n.) bod yn ddigonol, digoni, digonoli, diwallu, boddloni
- SUFFICIENCY**, (sub.) digonolrwydd, digonoldeb, dognedd, digonedd
- SUFFICIENT**, (adj.) digonol, a fyddo digon [tagu]
- SÚFFOCATE**, (v. a.) mogu, mygu
- SUFFOCATION**, (s.) mogiad, tagiad
- SÚFFRAGAN**, (s.) esgob yn llywodraethu dan archesgob
- SÚFFRAGE**, (s.) pleidair
- SUFFUMIGATION**, (s.) mygiad tan beth
- SUFFÚSE**, (v. a.) taenellu gwlybwr dros beth, tywallt
- SÚGAR**, (s.) siwgr: (v. a.) siwgro
- SUGGEST**, (v. a.) dwyn ar gôf, dywedyd yn ddirgel, araf-grybwyll
- SUGGESTION**, (s.) dygiad ar gôf, crybwylliad, araf-grybwylliad
- SÚCIDÉ**, (s.) hunan leiddiad
- SUIT**, (s.) cwyn, dadl, cynghaws, hawl—arch, erfyniad—pâr: (v.) addasu, cyfaddasu; trwsiadu; cytuno
- SÚITABLE**, (adj.) addas, cyfaddas, cymmwys, cydweddawl
- SÚITABLENESS**, (sub.) addasrwydd, cyfaddasrwydd, cymmwysder
- SÚITOR**, (s.) erfyniwr, carwr
- SÚLLEN**, (adj.) gerwin, afrywiog, sarug, anhynaws, digllon, sur
- SÚLLENNESS**, (s.) sarugrwydd
- SÚLLY**, (v. a.) diwyno
- SÚLPHUR**, (s.) brwmstan, mygfaen
- SULPHUROUS**, (adj.) yn cynnwys brwmstan, brwmstanaidd
- SÚLTAN**, (s.) ymerodr Twrci
- SULTÁNA**, (s.) ymerodres Twrci
- SÚLTRINESS**, (s.) mwrndra, trymdes
- SÚLTRY**, (adj.) mwrn, trwmdeog
- SUM**, (sub.) swm, y cyfan, y cwbl: (v. a.) cyfrif, rhifo, symio
- SÚMLESS**, (adj.) aneirif, afrifed
- SÚMMARY**, (adj.) byr, cryno: (sub.) crynoder, crynodeb, crynhoad
- SÚMMER**, (s.) haf.—*Summer-house*, haf-dy.—*Summer tillage*, hafâr.—*Summer time*, hafin.—*Summer calmness*, hafider, hafindra. hafincb.—*Summer sunshine*, hafgan.—*Summer-like*, hafaidd
- SÚMMIT**, (sub.) uchedd, uchder, brigyn, pen, top, copa, crib
- SÚMMON**, (v.) gwysio, dyfyn, dyfynu
- SÚMMONS**, (s.) gwys, dyfyn, dyfyniad
- SÚMPTER**, (s.) pynfarch
- SÚMPTION**, (s.) cymmeriad
- SÚMPTUARY**, (adj.) a berthyn i draul neu gost, traul-gymmedryddawl
- SÚMPTUOUS**, (adj.) treulgar, treulfawr, costus, costfawr, moethus, deintaid, mawrwyd, gorwyd
- SÚMPTUOUSNESS**, (s.) traul, cost
- SUN**, (s.) haul, huan, y ganaid
- SUNBÉAM**, (s.) pelydr yr haul
- SÚNDAY**, (s.) dydd Sul
- SÚNDER**, (v. a.) gwahanu, rhanu
- SUNDEW**, (s.) y doddedig rudd
- SÚNDRY**, (adj.) amryw, amrafael
- SÚNNY**, (adj.) heulog, tesog
- SÚNSET**, (s.) machludiad haul, gostwng haul, prydawn
- SUP**, (v.) yfed, sypian, llymeitian—swperu: (s.) llymaid
- SUPERABÓUND**, (v. n.) bod yn ormodd, bod dros ben digon, gormodi
- SUPERABÚNDANCE**, (s.) gormodedd, gormodd, arddigonedd
- SUPERABÚNDANT**, (adj.) gormodol, gormodawl, mwy ná digon
- SUPERADD**, (v.) arddodi, gorchwanegu
- SUPERÁNNUATE**, (v.) methu gan oedran, gwneuthur yn anaddas trwy oedran; oed-freinio
- SUPERB**, (adj.) ardderchog, rhagorol, uchel, mawrwyd, mawreddog
- SUPERCÍLIUS**, (adj.) sarug, cuchiog, balch, rhyfygus, gorfalch
- SUPERCÍLIUSNESS**, (s.) gorfalchedd
- SUPERÉMINENT**, (adj.) yn rhagori yn mhell, goruch-ragorol
- SUPERÉROGATE**, (v. n.) gwneuthur mwy nag sydd yn ddyledus
- SUPEREROGATION**, (s.) gwneuthur-

- iad mwy nâ'i ddyledswydd
SUPERÉCELLENT, (adj.) goruch-
 ragorol, tra-rhagorol
SÚPERFICE, **SÚPERFICES**, (s.) wy-
 neb, arwynebedd, aruchedd
SUPERFÍCIAL, (adj.) arwynebol, bâs
SUPERFÍCIALNESS, (s.) basder
SUPERFÍNE, (adj.) rhagorol dæg
SUPERFLÚITY, (s.) gormodd, gor-
 modedd, rhysedd, arddigonedd
SUPERFLÚOUS, (adj.) gormodd, gor-
 modol, rhy, rhwy, dros ben digon
SUPERFLÚOUSNESS, (s.) gormodedd
SÚPERINTEND, (v. a.) golygu, gor-
 uchwylio, adolygu, ucholygu
SUPERINTÉNDENCE, } (s.) goruch-
SUPERINTÉNDENCY, } wyliad, gor-
 uchwyliath, ar-olygiad
SUPERINTÉNDENT, (s.) goruchwyl-
 iwr, golygwr, ar-olygwr
SUPERÍORITY, (s.) rhagoriaeth, rha-
 gorgamp, uchafiaeth
SUPÉRIOR, (adj.) uch, uwch, gor-
 uwch, uwchlaw, trech, gwell
SUPÉRIORS, (s.) blaenoriaid, uchaf-
 iaid—cyfeir-nôd, uch-nôd
SUPÉRLATIVE, (adj.) uchaf, uchelaf
SUPÉRLATIVELY, (adv.) yn y radd
 uchaf, yn oruch-ragorol
SUPÉRNAL, (adj.) goruchel, nefol
SUPERNÁTURAL, (adj.) goruchnat-
 uriol, goruch-anianol
SUPERNÚMERARY, (adj.) dros ben
 rhif, goruch-rifawl
SUPERSCRIBE, (v. a.) ysgrifenu ar,
 ysgrifenu uch ben, arlythyru
SUPERSCRÍPTION, (s.) argraff, gor-
 uchysgrifen, ar-lythyr
SUPERCÉDE, (v. a.) arbed, rhwystro,
 gosod heibio, diddymu
SUPERSTÍTION, (sub.) coelgrefydd,
 gaugrefydd, ofergoel, ofer barch
SUPERSTÍTIUS, (adj.) coelgrefydd-
 ol, gwag-grefyddol, gwan-goelus
SUPERSTRÚCTURE, (s.) adeilad ar
 beth, goruwchadeilad, aradail
SUPERVACÁNEOUS, (adj.) afraid, af-
 reidiol, diles, anfuddiol
SUPERVÉNE, (v. n.) dyfod at, ychwa-
 negu, dyfod o ddamwain
SUPERVÉNIENT, (adj.) adchwanegol
SUPERVÉNTION, (s.) adchwanegiad
SUPERVÍSE, (v. a.) golygu, edrych
 dros, goruchwylio, gorucholygu
SUPERVÍSOR, (s.) ucholygwr
SUPÍNE, (adj.) a'i wyneb i fynu, ar
 ei gefn—segur, esgeulus, diog, di-
 waith, swrth, segurlyd
SUPÍNESS, (s.) diogi, syrthni
SÚPPER, (s.) swper, cwynos
SÚPPLANT, (v. a.) diwadnu, disodlu,
 bachellu, dymchwelyd
SUPPLÁNTER, (s.) disodlwr, &c.
SÚPPLE, (adj.) ystwyth, hyblyg:
 (v. a.) meddalhau, ystwytho
SÚPLEMENT, (s.) cyflawniad, ych-
 wanegiad at beth i gyflawni ei ddi-
 ffygiadau, adgyflenwad
SUPPLEMENTAL, } (adj.) adych-
SUPPLEMENTARY, } wanegol
SÚPPLENESS, (s.) ystwythder
SÚPPLETORY, (adj.) agyflawno eisiau
SUPPLÍANT, (adj.) ymbilgar, ym-
 hweddus, erfyngar, ymostyngol
SÚPLICANT, (s.) ymbiliwr, gweddiwr
SÚPLICATE, (v. n.) ymbil, erfyn
 yn ostyngedig, ymhwedd, erfyn
SUPPLICÁTION, (s.) ymbiliad, erfyn-
 iad, adolwyn, ufudd arch
SUPPLY, (v. a.) llenwi, cyflawni—
 rhoddi yr hyn fyddo diffyg: (s.)
 porth, cymmorth, cynnorthwy
SUPPÓRT, (s.) atteg, annel, cynhal-
 iaeth, cymhorth: (v. a.) cynnal,
 attegu, cynnorthwyo, dyoddef
SUPPÓRTABLE, (adj.) dyoddefadwy
SUPPÓRTER, (s.) cynhaliwr, attegydd
SUPPÓSAL, (s.) tyb, tybygiad
SUPPÓSE, (v. a.) tybio, llettybio,
 barnu, meddylio, meddyliad, gosod
 i lawr heb brawf, tybied
SUPPOSÍTION, (sub.) tyb, llettyb,
 tybygoliaeth, tybygiad, tybiad
SUPPOSÍTIUS, (adj.) ffugiol
SUPPÓSITORY, (s.) rhyfrsang, tin-
 sang, rhesfrwth
SÚPPRÉSS, (v. a.) cyfarsengi, gostegu,
 celu, rhwystro, lluddias
SUPPRÉSSION, (s.) rhwystrad—gos-
 tegiad, celiad, dymchweliad
SÚPPURATE, (v. n.) crawni, gori
SUPRALAPSÁRIAN, (s.) un yn dal i
 Dduw arfaethu etholedigaeth a gwr-
 thodedigaeth dynolryw cyn cwmp
 Adda [afiaeth, goruchedd
SUPRÉMACY, (s.) uchafiaeth, goruch-
SUPRÉME, (adj.) goruchel, uchaf,
 penaf, goruchaf
SURCÉASE, (v. n.) diweddu, gorphen,
 darfod, peidio

SURCHARGE, (v.) llwytho yn ormodol, gorlwytho, gormesu
SURCINGLE, (s.) gwregys, torgengl, cengl, ar-gengl
SURCOAT, (s.) gorbais, pais fawr
SURD, (adj.) byddar, direswm
SURE, (adj.) diogel, sicr, cadarn, diysgog, dilys, hyderus, ffyddlon
SURETISHIP, (s.) mechniaeth, mechni
SURETY, (s.) mach, meichiau, machnydd, mechnydd
SURFACE, (sub.) wyneb, arwyneb, aruchedd, y tu allan
SURFEIT, (sub.) alar, tordyn: (v.) alaru, tordynu, gwneuthur ei hun yn glaf wrth fwyta
SURGE, (s.) ton, tonen
SURGEON, (s.) llaw-feddyg
SURGERY, (s.) llaw-feddyginiaeth
SURGY, (adj.) tonog, garw
SURLINESS, (s.) sarugrwydd
SURLY, (adj.) surllyd, afrywiog
SURMISE, (v.) lled-dybio: (s.) tyb
SURMOUNT, (v. a.) gorfod, gorchfygu, rhagori, trechu
SURNÁME, (s.) cyfenw, arenw
SURPASS, (v. a.) rhagori ar
SURPASSING, (adj.) rhagorol, mewn gradd uchel, uchlaw
SURPLICE, (s.) offerengrys
SURPLUS, (s.) gweddill, gwargred
SURPRISE, (s.) daliad disymwth, dyfodiad disymwth ar un, cythrudd, cythrwfl: (v. a.) dal heb wybod, cymmeryd yn ddisymwth, synu
SURPRISING, (adj.) rhyfeddol, aruthrol, uthr, aruthr
SURPRISINGLY, (adv.) yn rhyfeddol
SURRENDER, (v. a.) gwrhau, ymroddi, rhoddi i fynu, traddodi: (s.) gwarogaeth, gwriogaeth
SURREPTITIOUS, (adj.) a wnelir yn lladradaidd, ymgelgar
SURROGATE, (s.) rhaglaw, dirprwywr, rhaglaw esgob
SURROUND, (v. a.) amgylchu, amgylchynu, cylchynu
SURTOUR, (s.) pais neu hug i wisgo ar uchaf dillad, arwisg, còb
SURVÉNE, (v. n.) damchwanegu
SURVÉY, (v. a.) golygu, goruchwylio, edrych dros—mesuro tir: (sub.) golwg—mesur, mesuriad
SURVÉYOR, (s.) golygwr—mesurwr

SURVIVE, (v. n.) gorfucheddu, byw ar ol, byw yn hŵy, gor-oesi
SURVIVOR, (s.) gorfucheddwr
SURVIVORSHIP, (s.) gorfucheddiaeth
SUSCEPTIBLE, (adj.) teimladwy, cymmwys o deimlad, neu i dderbyn argraff, derbynadwy
SUSCÍPIENCY, (s.) derbyniad, caniatâd, cymmeriad i fynu
SUSCÍPIENT, (s.) derbyniwr
SUSPECT, (v. a.) tybio, tybied, tybygu, drwg-dybio, gwan-dybio
SUSPÉND, (v.) crogi, crogi ar, rhoddi yn nghrog wrth—oedi, gohirio
SUSPÉNSE, (s.) ammheuaeth, petrusder, annilyrwydd—oediad
SUSPÉNSION, (s.) crogiad, ymddibyniad—oed, oediad, attaliad, diswyddad dros amser, dodiad heibio
SUSPÍCION, (s.) drwgdyb, llettyb, eiddigedd, ammheud
SUSPÍCIOUS, (adj.) drwgdybus
SUSPÍCIOUSNESS, (s.) drwgdyb
SUSTÁIN, (v. a.) cynnal i fynu, ategu, goddef, ymoddef, amddiffyn, cynnorthwyo, darborthi
SÚSTENANCE, (s.) cynhaliaeth, ymborth, lluniaeth, porthiant
SÚTLER, (s.) gwerthwr ymborth mewn gwerysll, arlwyedydd gwerysll
SÚTURE, (s.) gwniad archoll
SWAB, (s.) math o ysgubell
SWÁDDLE, (v.) rhwymo—pwyo, curo
SWÁDDLING BAND, (s.) rhwymyn
SWAG, (v. n.) soddi wrth ei bwys
SWÁGGER, (v. n.) ymogoneddu, ymfrostio, ymfalchio, rhodresu
SWÁGGERER, (s.) rhodreswr [gail
SWAIN, (s.) bachgen, dyngwledig, bu
SWÁLLOW, (s.) gwenol, *from* gwenfol, *white belly*—llwngc, cêg: (v. a.) llyngcu, trafl yngcu, cegu
SWAMP, (s.) cors, siglen
SWÁMPY, (adj.) corsog, corslyd
SWAN, (s.) alarch: *pl.* elyrch
SWAP, (v. a.) cyfnewid
SWARD, (s.) ton, tonen
SWARM, (s.) haid, gyr, mintai, torf: (v. n.) heidio, &c.
SWÁRTHY, (adj.) tywyll, gwineu, gwineuddu, melynddu
SWÁRTHINESS, (s.) melyndduedd
SWASH, (v. n.) clindarddach, gwiichio, trystio, clecian, clingiau

- SWATH**, (s.) ystod, rhestr—ysnoden
SWATHE, (v. a.) rhwymo
SWAY, (v. a.) rheoli, llywodraethu, llywio: (s.) arglwyddiaeth, rheolaeth, rhwysg, awdurdod
SWEALE, (v.) toddi, difa, ysu
SWEAR, (v. n.) tyngu, rheithio
SWEARER, (s.) tyngwr, tyngiedydd
SWEAT, (s.) chwys: (v. n.) chwysu
SWÉATY, (adj.) chwyslyd
SWEEP, (v. a.) ysgubo, dysgubo: (s.) ysgubad—dinystr, dystryw
SWÉEPER, (s.) ysgubwr
SWÉEPINGS, (s.) ysgubion
SWEET, (adj.) melus, pêr, peraidd
SWÉETEN, (v. a.) melysu, pereiddio
SWÉETHEART, (s.) cariad
SWÉETMEAT, (sub.) ammheuthunfwyd, anwyn, ancwyn
SWÉETNESS, (s.) melusder, melusrwydd, pereiddrwydd
SWELL, (v. n.) chwyddo, ymchwyddo: (s.) chwydd, ymchwydd
SWÉLLING, (s.) chwydd, chwyddiad
SWERVE, (v. n.) crwydro, cyfeiliorni, gŵyro, troi ymaith
SWIFT, (adj.) clau, buan, esgud, cyflym, chwimwth, ysgafn-droed
SWÍFTNESS, (s.) buander, cyflymder
SWIG, (v. n.) trafflyngcu
SWILL, (v. a.) yfed yn wttresgar—golchi, dystreulio: (s.) golchion
SWIM, (v. n.) nosio, nosied
SWÍMMER, (s.) nosiwr, nosfedydd
SWINDLER, (s.) hud-leidr
SWINE, (s.) mochyn, moch.—*Swines cress*, troed y barcud
SWÍNEHERD, (s.) meichiad, meichad
SWING, (v. a.) siglo peth a fyddo yn nghrog, cŵhwan—chwyldroi: (s.) rhaff yn nghrog wrth beth fel y gellir siglo un wrthi yn ol ac y'mlaen.
SWINGE, (v. a.) chwipio, ffrewyllu
SWÍNGING, (adj.) mawr, anferthol
SWÍNISH, (adj.) mochaidd
SWINK, (v. n.) llafurio, poeni: (sub.) llafur, poen, caled-waith
SWITCH, (sub.) gwialen ystwyth: (v. a.) gwialennodio
SWÍVEL, (s.) troell, bollt-did
SWOON, (v. n.) llewygu, llesmeirio, gloesygu: (s.) llewyg, llesmair, bas
SWOP, (v. a.) newidio, cyfnewid
SWORD, (s.) cleddyf, cleddau
SWÓRDMAN, (s.) cleddyfwr
SY'COPHANT, (sub.) gwenhieithwr, truthiwr, hustingwr, gwen-chwedlwr
SYCOPHÁNTIC, (adj.) gwenhieithus
SY'LLABLE, (s.) sillaf, sill
SY'LLABUS, (s.) crynodeb
SY'LLOGISM, (s.) cynnull-ddadl, rheswm neu ddadl o dair rhan, sef dau fraich a chlo, megis *y cyfryw a ganlyn, lle y profir fod Duw yn deilwng o'n haddoliad; Mae ein Creawdr yn deilwng o'n haddoliad; Duw yw ein Creawdr; yn ganlynol, y mae Duw yn deilwng o'n haddoliad.*
SY'LLOGIZE, (v. n.) rhesymu yn y cyfryw fodd, cyfresymu
SY'LVAN, (adj.) coedog, coedaidd
SY'MBOL, (s.) arwydd, nod, dull, cysgod
SYMBOLICAL, (adj.) cysgodol
SYMMÉTRICAL, (adj.) cydfesurol
SY'MMETRY, (s.) cymmedrolder, cytundeb, cymmesuredd
SYMPATHÉTIĆ, SYMPATHÉTIĆAL, (adj.) cydoddefol, cydymdeimladol
SYMPATHÍZE, (v. a.) cydoddef, cydymdeimlo, cyd-ddyoddef
SY'MPATHY, (sub.) cydymdeimlad, cydoddef, cydoddefiad
SYMPHÓNIOUS, (adj.) cynganeddol
SY'MPHONY, (sub.) cydlais, cydgerdd, cynganedd, cyflaw-dôn
SY'MPTOM, (s.) arwydd, argoel
SYMPTOMÁTIC, SYMPTOMÁTICAL, (adj.) arwyddocawl, arwyddol
SY'NAGOGUE, (s.) cynulleidfa, ymgynnull, synagog, cynnullfa
SY'NAXIS, (sub.) cynulleidfa—sacrament swper yr Arglwydd
SY'NCHRONISM, (s.) dygwyddiad amryw bethau hynod ar yr un amser
SY'NCOPE, (s.) *In grammar*, canol-drwch—*In physic*, marwlewyg
SY'NECDOCHE, (s.) cyforddwyng
SY'NOD, (s.) cymmanfa offeiriad, cynghor, senedd, cynhorfa eglwysig
SYNÓNIMA, (s.) geiriau o'r un arwyddocad, cydenwan
SYNÓNIMOUS, (adj.) cydenwol, o'r un arwyddocad, cydarwyddocaol
SYNÓPSIS, (s.) golwg gyffredinol; yr holl ranau wedi eu dwyn dan un olwg
SY'NTAX, (s.) cystrawen, cyttrefn; casgl
SY'NTHESIS, (sub.) cyfosod, cydgysylltiad, cydosodiad
SYNTHÉTIĆ, (adj.) cyssylltiol
SY'PHON, (s.) math o sugnbibell

SÝRINGE , (sub.) chwistrell: (v. a.) chwistrellu, saethu dwfr	SYSTEMÁTIC, SYSTEMÁTICAL , (adj.) yn ol cyson drefn, rheolaidd
SÝSTEM , (sub.) crynodeb, casgliad, cyssylltiad amryw bethau yn cyd- weithio, dull, ansodd, trefn	SÝSTOLE , (s.) byrhad sillaf hir—cyd- dyniad y galon wrth anadlu
	SÝSTYLE , (s.) adail dew-golofnog

T.

T , a arferir fel talfyriad, megis T. D. Theologiæ Doctor , athraw duwinyddiaeth, S. T. P. Sanctæ Theologiæ Professor , dysgawdwr duwinyddiaeth sanctaidd; mewn peroriaeth y mae yn arwyddo <i>Tenor</i> , y canol lais; a <i>Tutti</i> , oll yn nghyd	TALK , (v.) siarad, ymddiddan, dadleu, chwedieua: (s.) ymddiddan
TABARD , (s.) llaeswisg arwydd fardd	TÁLKATIVE , (adj.) siaradus, dywedgar, baldorddus, chwedleugar
TABBY , (s.) sidanwe droellog	TÁLKATIVENESS , (s.) siaradgarwch
TABEFÁCTION , (s.) darfodedigaeth, difaedd, nychiad, ysiad	TALL , (adj.) tal, uchel, hir
TÁBERNACLE , (s.) pabell, lluest	TALLAGE , (s.) toll, treth, tâl
TÁBID , (adj.) nychlyd, darfodedig	TALLOW , (s.) gwer, gweren
TÁBLATURE , (s.) paentiad ar welydd	TALLOWCHÁNDLER , (s.) canhwyllwr, gwneuthurwr canhwyllau
TÁBLE , (s.) bord, bwrdd, tabl, llech —cledr llaw: (v. n.) bordio, byrddio.— <i>Table beer</i> , diod wan i yfed gydâ bwyd	TÁLLY , (s.) ysgôr, rhygnbren i gadw cyfrif, cyfrif-bren: (v.) addasu, cyfaddasu, ateb i'r naill y llall
TÁBOR , (s.) tabwrdd	TÁLLYMAN , (s.) un a wertho bethau ar hŷr wythnosol; coel-roddwr
TÁCIT , (adj.) dystaw, diswn	TÁLMUD , (sub.) llyfr traddodiadau yr Iuddewon
TÁCITURNITY , (sub.) dystawrwydd, tawedogrwydd	TÁLLNESS , (s.) uchder, hirder
TACK , (sub.) hoelen, corhoelen—troad llong ar y môr: (v. a.) hoelio, pwytho, cyssylltu—troi llong	TÁLON , (s.) ewin, crafangc
TÁCKLE , (s.) tacl, offer, trec	TÁMARIND , (s.) rhyw aeron o'r India
TÁCTICS , (s.) byddinad, byddiniaeth	TAME , (adj.) dof, gwâr, llonydd, hywedd, tirion: (v. a.) dofi, gwarhau
TÁCTION , (s.) cyffyrddiad, teimlad	TÁMENESS , (s.) gwaredd, gwareddowgrwydd, llonyddwch, dofdra
TÁDPOLES , (s.) grifft, penbyliad	TÁMER , (s.) dofwr, torwr, gwareddiwr.— <i>Tamer of horses</i> , torwr ceffylau
TÁFFETTY , (s.) sidan tenau	TÁMPER , (v. a.) ymyru, ymhel
TAG , (sub.) dernyn bychan o fettel a roddir ar ben ysnoden neu llyn	TAN , (v. a.) barcio, cyffeithio crwyn
TAIL , (s.) cynffon, cloren, rhonell	TANG , (s.) blas cryf; carn, said
TÁÍLOR , (s.) ysginawr, gwniedydd	TÁNGIBLE , (adj.) teimladwy
TÁINT , (v. a.) llygru, diwyno, halogi, ystaenio: (s.) man, brycheuyn; llwgr, halogiad	TÁNGLE , (v. a.) dyrysu
TÁINTLESS , (adj.) dilwgr, dihalogedig	TANK , (s.) llyn, merlyn—cerwyn
TAKE , (v.) cymmeryd, derbyn; deall	TÁNKARD , (s.) tangced, diod lestr
TÁKER , (s.) cymmerwr, derbyniwr	TÁNNER , (s.) barcer, lledrydd
TALE , (s.) chwedl, ystori, chweddl	TÁNTALIZE , (v. a.) aflonyddu, blinô â gobeithion na's gellir eu cyrhaedd
TÁLEBEARER , (sub.) hustingwr, adroddwr chwedlau, clepgi	TÁNTAMOUNT , (adj.) cyfwerth
TÁLENT , (s.) talent, rhodd, dawn	TAP , (v. a.) cyffwrdd yn dirion—gollwng: (s.) tap, dwsel—ergyd tirion, tarawiad ysgafu
TÁLISMÁNIC , (adj.) swyn-eilunol	TAPE , (s.) ysnoden, llinynwe
	TÁPER , (s.) canwyll gŵyr, cŵyren: (adj.) yn meinhaus tu ag i fynu
	TÁPESTRY , (s.) tapin, tapina, teisban

- TÁPSTER**, (s.) trulliad
TAR, (s.) pŷg gwlyb, tar—morwr:
 - (v. a.) pygo, pygu
TÁRDINESS, (s.) hwyrder, musgrelli,
 diweddarwch, hwyrdrymder
TÁRDY, (adj.) musgrell, hwyrfrydig,
 diweddar, hwyr—drygionus
TARE, (s.) efer, ller—lwfiedigaeth
 mewn pwysau.—*Tare and tret*,
 cynnwys-goll a thraul-goll
TÁRGET, (s.) tarian, bwled
TÁRGUM, (s.) deongliad pum llyfr
 Moses yn y Caldeae
TÁRNISH, (v.) diwyno, anurddo
TARRÁS, (s.) mörter—rhodfa—pen
 tŷ—diddos gymmrwd
TÁRRY, (v. n.) aros, sefyll, trigo
TART, (adj.) egr, chwibl, sur, sur-
 llyd: (s.) pastai ffrwythau, pasteian
TARTÁNE, (s.) math ar long
TÁRTAREOUS, (adj.) uffernol, uffernig
TÁRTNESS, (s.) surni, llymnaus
TASK, (s.) dogn, tasg, ysgâr: (v. a.)
 tasgu, dognu, dogni gwaith
TASTE, (s.) blas, chwaeth, archwaeth:
 (v. a.) profi, archwaethu, blasu
TÁSTLESS, (adj.) diflas, disawr
TÁTTER, (s.) carp: (v. a.) rhwygo
TATTERDEMÁLION, (s.) dyn bratiog
TÁTTLE, (v. n.) gwagsiarad, baldordd
TÁTTLER, (s.) baldorddwr, gwag-
 siaradwr, clebrwr, clebren
TÁTTOO, (s.) curiad tabwrdd i alw
 milwyr i'w lletty
TÁVERN, (s.) tafarndy, gwindy
TAUGHT, (part.) dysgedig
TAUNT, (v. a.) cellweir-gnoi, gwaw-
 dio: (s.) gwawd-air, cellweir-frath
TAUTÓLOGY, (s.) ail-adroddiad, ad-
 roddiad yr un peth yn fynych
TAW, (v. a.) cyweirio lledr gwyn
TÁWNY, (adj.) melynddu
TAX, (s.) treth, ardreth, tasg: (v. a.)
 trethu, ardrethu, tasgu—cyhuddo
TÁXABLE, (adj.) trethadwy
TAXÁTION, (s.) trethiad, tasgiad
TÁXER, (s.) trethwr, tasgwr
TEA, (sub.) dail coed a dyfant mewn
 manau yn China
TEACH, (v. a.) dysgu, addysgu, ath-
 rawu, athrawiaethu
TÉACHABLE, (adj.) addysgadwy, ath-
 rawus, hawdd ei ddysgu
TÉACHER, (sub.) athraw, addysgwr,
 dysgawdwr, dysgwr
TEAGUE, (s.) gwyddel
TEAL, (sub.) dyfriar, corhwyad
TEAM, (s.) gwêdd, iau, atgor
TEAR, (sub.) deigr, deigryn—rhwyg:
 (v. a.) rhwygo, carpio, dryllio
TEASE, (v. a.) cribo, cribo gwlan—
 blino, dygnu, aflonyddu
TEAT, (s.) teth, bron, diden
TÉCHNICAL, (adj.) celfydd, eel-
 fyddus, celfyddydawl
TÉCHY, (adj.) anfoddog
TECTÓNIC, (adj.) adeilaid, adeiladol
TED, (v. a.) gwasgaru neu danu gwair
TEDIOUS, (adj.) maith, parhaus, hir,
 blin, hirfaith, dygnfaith
TÉDIOUSNESS, (s.) meithder, hŷd
TEEM, (v.) esgor—arllwys, tywallt
 allan—aml-hilio
TÉEMING, (adj.) ffrwythlawn
TEENS, (sub.) y blynnyddau o ddeu-
 ddeg i ugain; ardddegau
TEETH, (pl. of *tooth*) dannedd
TEETHE, (v. n.) magu dannedd
TÉGUMENT, (s.) hws, huling, cwrlid
TEH-HE, (v. n.) chwerthin
TEINT, (s.) lliw, gwawr, gorlliw
TELEGRAPH, (s.) hyspysai, peirianf
 gyflym-drosglwyddo hyspysrwydd
 i bellder mawr
TELESCOPE, (s.) yspien-ddrych
TELL, (v. a.) dywedyd, adrodd, my-
 negi—rhifo, cyfrif
TELL-TALE, (s.) hustingwr
TEMERÁRIOUS, (adj.) byrbwyll
TEMÉRITY, (s.) byrbwylldra
TÉMPER, (sub.) tymmer, tymmerus-
 rwydd, ardymer, cymmedroler:
 (v. a.) tymheru, ardymeru, cym-
 medroli, cymmysgu
TEMPERAMENT, (s.) tymheredd, an-
 sodd, ansawdd, cyfnawsedd
TÉMPERANCE, (sub.) cymhedroldeb,
 cymmesurwydd, ardymer — ym-
 gynnal
TÉMPERATE, (adj.) tymmerus, cym-
 hedrol, sobr
TÉMPERATURE, (s.) ardymer
TEMPEST, (sub.) tymhestl, ystorm,
 dihinedd—terfysg, rhyferthwy
TÉMPESTUOUS, (adj.) tymhestlog
TÉMPLAR, (s.) astudiwr cyfraith
TÉMPLE, (s.) teml.—*Temples*, ar-
 leisiau, neidrwydd, eneidrwydd; pl.
 eneidrwyddau
TÉMPORAL, (adj.) amserol, bydol

TEMPORÍZE, (v.) cydscinio â'r amser, troi gydâ'r amser, oedi'r amser
TEMPT, (v. a.) tentio, hudo, denu, profi, llithio, ceisio gwall
TEMPTÁTION, (sub.) profedigaeth, tentiad [profwr
TÉMPTER, (sub.) tentiwr, methlwr,
TEN, (adj.) deg, deng
TÉNABLE, (adj.) diffynadwy
TENÁCIOUS, (adj.) gwydn, gafaelus, gafaelgar, crintach, gwrthnysig
TENÁCITY, (s.) gwydnedd, gafaelgarwch, crintachrwydd
TÉNANT, (s.) deiliad, daliwr tir
TENANTABLE, (adj.) addas i ddeiliad
TEND, (v.) dal sylw—gweini, gweinyddu—tueddu tu ag at
TÉNDENCE, **TÉNDENCY**, (s.) tueddiad, tueddrwydd, gyriad at, amcan
TÉNDER, (adj.) tyner, meddal, esmwyth—ieuangc—tirion: (s.) cynnygiad: (v.) cynnyg, dargynnyg.—*To grow tender*, tyneru.—*Tender-hearted*, tyner-galon, tosturiol, &c.—*A ship-tender*, heil-fâd
TÉNDERNESS, (s.) tynerwch, tiriondeb, meddalwch, teimladrwydd
TÉNDINOUS, (adj.) gewynog
TÉNDONS, (s.) y giau, gewynau
TÉNDRIL, (s.) blaguryn—gwrychyn
TÉNÉROUS, (adj.) tywyll
TENEBRÓSITY, (s.) tywyllwch, tywyllni, caddug
TÉNEMENT, (s.) tyddyn, syddyn
TÉNET, (s.) barn, tŷb, egwyddor
TÉNNIS-BALL, (s.) parled, human
TÉNON, (s.) tenwn a el yn y rhwyll
TÉNOR, (s.) ystyr amcan, meddwl rhediad—llais mewn cerddoriaeth
TENSE, (s.) amser, pryd
TÉNSION, (s.) ystyniad
TENT, (s.) gwersyll, lluest, pabell, bwth—goreth, gwareth
TÉNTER, (s.) deintur, estyniedydd
TENTH, (adj.) degfed [meindra
TENÚITY, (s.) teneuder, eiddilwch,
TÉNURE, (s.) yr ammod ar ba un y mae un yn meddiannu tyddynod
TÉPID, (adj.) claeaf, lled-oer
TEPÍDITY, (s.) claearineb, claerder
TERCE, (s.) mesur o ddau alwyn a deugain o win—traian
TERGIVERSÁTION, (s.) gwrthdroad
TERM, (s.) ammod—gair, ymadrodd

—amser pennodol, neu derfynedig, pryd, tymmor: (v. a.) galw, enwi
TÉRMAGANT, (adj.) tafod-ddrwg
TÉRMINATE, (v.) terfynu, gorphen, diweddu, dybenu
TERMINÁTION, (s.) terfyniad, diwedd gair, gorpheniad, diweddiad
TÉRRACE, (s.) bryn, bencyn
TERRÁQUEOUS, (adj.) o ddaear a dwfr
TÉRRENE, (adj.) daearol
TÉRREOUS, (adj.) o ddaear
TERRÉSTRÍAL, (adj.) daearol
TÉRRIABLE, (adj.) ofnadwy, dychrynlyd, erchyll, cethin
TÉRRIBLENESS, (s.) erchyllrwydd, dychryndod, brawychdod
TÉRRIER, (s.) ebill, taradr—ci i hela creaduriaid tan y ddaear
TERRÍFIC, (adj.) ofnadwy
TÉRRIFY, (v. a.) brawychu, dychrynu, peri braw, neu ofn, tarfu
TÉRRITORY, (s.) tiriogaeth
TÉRROR, (s.) dychryn, dychryndod, ofn, braw, brawwch, arswyd
TÉRTIAN, (adj.) bob trydydd dydd
TEST, (s.) prawf, profiad, holiad, moddion prawf, maen prawf
TÉSTAMENT, (s.) llythyr cymun, ewyllys ddiweddfaf, testment
TESTAMÉNTARY, (adj.) cymunol
TÉSTATE, (adj.) wedi gwneuthur ei destment, cymun lythyrog
TESTÁTOR, (s.) cymunwr
TESTÁTRIX, (s.) cymunwraig
TÉSTED, (adj.) wedi ei dystiolaethu, wedi ei brofi trwy dystion, dilys
TÉSTER, (sub.) cysgodlen, neu ben gwely—chwe'-cheiniog
TESTIFICÁTION, (s.) tystiad, profiad trwy dystion, tystiolaethiad
TÉSTIFIER, (s.) tystiolaethwr
TÉSTIFY, (v. a.) tystiolaethu, tystio
TESTIMÓNIAL, (s.) tystiolaeth ymddygiad un mewn ysgrifen
TÉSTIMONY, (s.) tystiolaeth
TÉSTINESS, (s.) afrywiogrwydd
TÉSTY, (adj.) afrywiog, ffrom
TÉTHER, (s.) rhaff wrth ba un y clymir ceffyl mewn cae: (v. a.) rhaffo ceffyl, tid-raffu, tido
TÉTRARCH, (s.) tetrarch, llywodraethwr pedwaredd ran o deyrnas
TÉTARCHATE, **TÉTARCHY**, (s.) llywodraeth pedwaredd rhan teyrnas

- TÉTTER**, (s.) tarddwreiny, dwfrwreiny, crachen, tarwden
Tew, (s.) tid. sug: (v. a.) llusgo
TEXT, (s.) testun, gwers
TÉXTILE, (adj.) gwauedig
TÉXTUARIST, **TÉXTUARY**, (s.) un cyfarwydd yn yr ysgrythyr
TÉXTURE, (s.) gwead, plethiad—dull, gwedd; ansawdd, cyfansoddiad
THAN, (adv.) nâ, nag
THANK, (v. a.) diolch, rhoddi diolch
THÁNKFUL, (adj.) diolchgar
THÁNKFULNESS, (s.) diolchgarwch
THÁNKLESS, (adj.) anniolchgar
THANKS, (s.) diolch, diolchgarwch
THANKSGÍVING, (s.) diolch
THAT, (pron.) hwnw, hyny, hwn, hwn yna: (conj.) mal, fel, rhag, &c.
THATCH, (s.) tô. tô gwellt: (v.) toi
THAW, (v. n.) dadlaith, dadmeru, meirioli: (s.) dadlaith, dadleithad
THE, (art.) y, yr
THÉATRE, (s.) chwarywfa, chwaryedy
THÉATRIC, **THÉATRICAL**, (adj.) a berthyn i chwarywfa, chwaryyddawl
THEE, (pron.) ti, di, tydi
THEFT, (s.) lladrad, lledrad
THEIR, (pron. plur.) eu, eiddynt, eu—hwynt [hwyntwy
THEM, (pron. plur.) hwy, hwynt,
THEME, (s.) testun—y gair gwreiddiol oddiwrth ba un y mae geiriau ereill yn deilliaw, traith-air
THEMSÉLVES, (pron.) eu hunain
THEN, (adv.) y pryd hwnw neu hyny, yua, ar hyny, gwedi hyny
THENCE, (adv.) oddi yno, o hyny allan—o herwydd hyny
THEÓCRACY, (s.) llywodraeth ddwyfol [uchder
THEÓDOLITE, (s.) offeryn i fesuro
THEOLOGICAL, (adj.) dewinyddiaethol, dwyfol, duwyniaethol
THEÓLOGIST, (s.) duwinydd, dewin
THEÓLOGY, (s.) difeinyddiaeth, dewiniaeth, duwinyddiaeth
THÉOREM, (s.) testun o wirionedd cyfaddefedig, rheol brofadwy
THEORÉIC, **THEORÉICAL**, (adj.) golygiadol, ardremiol
THÉORY, (s.) gwybodaeth anymarferol—trefn amcan, pen-ddysg
THERE, (adv.) yno, acw, yna, llyna
THÉREABOUT, **THÉREABOUTS**, (adj.) gerllaw, oddi amgylch yno
THÉREFORE, (adv.) am hyny, gan hyny, o achos, o herwydd hyny
THÉREUPON, (adv.) ar hyny, yn union
THERIACAL, (adj.) triaglaidd
THERMOMETER, (s.) offeryn i fesur graddau gwres, gwres-fesurydd
THESE, (pron. plur. of *this*) y rhai'n
THÉSIS, (s.) testun, dadl
THEY, (pron. plu.) hwy, hwynt
THICK, (adj.) tew, trych-dew, bras, braisg, praff, ffyrf
THÍCKEN, (v. a.) tewhau, gwneuthur yn dew, tewychu, amlhau
THÍCKET, (sub.) prysglwyn, dyrslwyn, prysgle, tewlwyn [rwydd
THÍCKNESS, (sub.) tewder, breisg
THIEF, (s.) lleidr: *fem.* lladrones
THIEVE, (v. n.) lladrata, dwyn
THIEVERY, (s.) lladrad, chwiwiad
THÍEVISH, (adj.) lladronaidd, lladradaidd, lladradgar, chwiwgiaidd
THIGH, (s.) morddwyd, bon clun
THILL, (s.) trawst men, llath men
THÍMBLE, (s.) gwniadur, byswain
THIN, (adj.) teneu, cul, eiddil, main: (v. a.) teneuhau, gwneud yn deneu
THINE, (pron.) tau, eiddot, einot
THING, (s.) peth, dim
THINK, (v. n.) meddyllo, tybied, syniaid, myfyrio, bwriadu, amcanu
THÍNKING, (s.) myfyriad, meddyliad
THÍNNESS, (s.) teneuder, eiddilwch
THIRD, (adj.) trydydd
THIRL, (v. a.) tyllu, trydyllu
THIRST, (s.) syched: (v.) sychedu
THÍRSTY, (adj.) sychedig
THÍRTEEN, (adj.) tri ar ddeg
THÍRTY, (adj.) deg ar hugain
THIS, (pron.) hwn, hon, hyn
THÍSTLE, (s.) ysgallen: *pl.* ysgall
THÍSTLY, (adj.) ysgallog
THÍTHER, (adv.) yno, i'r fan honno
THÍTHERTO, (adv.) hyd yma
THONG, (s.) carai: *pl.* careiau
THORN, (s.) draenen, draen
THÓRNY, (adj.) dreiniog
THÓROUGH, (adj.) cyflawn, perffaith, perffeith-gwbl, hollol.—*Thorough wax*, paladr drwyddo, paladr trwyddew [hyny
THOSE, (pron. pl. of *that*) y rhai
THOU, (pron.) ti, di, tydi
THOUGH, (conj.) pe rhon, er, er hyny
THOUGHT, (s.) meddwl, bryd, myfyrdod, bwriad, meddylfryd

- THOUGHTFUL**, (adj.) meddylgar, ystyriol, myfyrgar, meddylddwys
THOUGHTFULNESS, (s.) ystyriaeth, myfyrdod, meddylgarwch
THOUGHTLESS, (adj.) anystyriol, esgeulus, diofal, difeddwl
THOUSAND, (adj.) mil, deg cant
THRALL. **THRÁLDM**, (s.) caethiwed, gwasanaeth, caeth.wasanaeth
THRASH, (v. a.) dyrnu, ffustio
THRÁSHER, (s.) dyrnwr
THRÁSHINGFLOOR, (s.) llawr dyrnu, llawr ysgubor
THRASONICAL, (adj.) ymffrostgar
THREAD, (s.) edau, edef, edefyn: (v. a.) doddi edefyn mewn nodwydd, doddi ar edefyn
THREAT, (s.) bygythiad, bwgwth
THRÉATEN, (v. a.) bygwth, bygylu
THRÉATENING, (s.) bygythiad, bygwth
THREE, (adj.) tri, tair
THREEFOLD, (adj.) tridyblyg
THRÉSHOLD, (s.) trothwy
THRICE, (adv.) tair gwaith
THRIFT, (s.) cynnildeb, budd, lles, mantais—clustog y frenhines
THÍFTLESS, (s.) diles, anghynnil
THRÍFTY, (adj.) cymhedrol, didraul, cynnil, diwyd
THRILL, (v.) tyllu, treiddio
THRIVE, (v.) llwyddo, tycio, ffynu, cynnyddu, prifio, cyfoethogi
THROAT, (s.) cêg, breuant
THROB, (v. n.) dyheu, darwain, curo, dychlamu: (s.) dyhead
THROE, (s.) dolur esgor
THRONE, (sub.) gorsedd, gorsedd-faingc, teyrngadair, pall, trŵn
THRONG, (s.) tyrfa, ymwasg: (v. n.) tyn lenwi, tyn wasgu, cyd-dyru
THRÓTTLE, (s.) ceg, llindag: (v. a.) tagu, llindagu
THROUGH, (prep.) trwy, drwy
THRÓUGHOUT, (adv.) trwy, o'r pen i'w gilydd, hyd y diwedd
THROW, (v. a.) taflu, ergydio, bwrw: (s.) tafliad, ergyd
THRUMP, (s.) eddi: (v. a.) chwareu yn ddrwg ar offeryn cerdd
THRUSH, (s.) bronfraith, tresglen—clefyd cyffredin ar blant ieuaingc
THURST, (v. a.) gwthio, gyru, hergydio, cilgwthio: (s.) gwth, hergwd
THUMB, (s.) bawd, bawdfys
THUMP, (v. a.) pwyo, curo, passio: (s.) pwyad, ergyd, pass, dyrnyd
THUMPER, (s.) pwywr—celwyddwr
THÚNDER, (v. n.) taranu: (s.) taran
THÚNDERBOLT, (s.) mellten
THÚNDERCLAP, (s.) taran-dwrf
THÚRSDAY, (s.) dydd lau
THUS, (adv.) yn llyn, fel hyn, yn y cyfryw fodd [(v.) passio
THWACK, (sub.) pass, ergyd, trwm
THWART, (adj.) croes, gwyrdraws, trofaus: (v. a.) croesi gwrthwynebu
THY, (pron.) dy, tau
THYME, (s.) llysieuyn teim
THYSÉLF, (pron. recip.) dy hunan
TIAR, **TIÁRA**, (s.) talaith, penwíg
TICE, (v. a.) hudo, denu, llithio
TICK, (s.) ysgôr, coel am ddyled—llau cwn a defaid—tic gwely: (v. a.) ysgori, rhedeg i ddyled—arnodi
TÍCKET, (s.) ticed, nôd, arwydd
TÍCKLE, (v. a.) gogleisio, dasmalu
TÍCKLING, (s.) goglais, gogleisiad
TÍCKLISH, (adj.) gogleisiog, llawn goglais—ansafadwy—perygus
TÍCKLISHNESS, (s.) goglais
TID, (adj.) mwythus, destl
TÍDDLE, (v. a.) maldodi, hoff-lochi
TIDE, (sub.) amser, pryd—llanw a thrai'r môr—rhyferthwy, llif
TÍDINGS, (s.) newyddion, copinod
TÍDY, (adj.) cryno, taclus, trwsiadus—amserol—parod
TIE, (v. a.) cylymu, rhwymo: (s.) cwlwm, rhwymyn, rhwymiad
TÍER, (s.) rhes, rhenge—cylymwr
TIERCE, (s.) traian pib win
TIFF, (s.) llyn, diod—digofaint: (v. n.) digio, ymgipprys, cwerylu
TÍGER, (s.) teigr, dywalgi
TIGHT, (adj.) tyn, cryno, cyfrdo, dan sang—gweddus, diddos
TÍGHTEN, (v. a.) tynhau—diddosi
TÍGHTNESS, (s.) tynder, cyfyngder
TÍGRESS, (s.) teigres
TIKE, (s.) bustechyn, trogen
TILE, (s.) peithynen, careg do, priddlech: (v.) peithynu, toi à cherig
TÍLER, (s.) peithynwr, llech-dôwr
TILL, (s.) llogell, blwch: (conj.) hyd, hyd oni, hyd pan, tan, nes, &c.: (v. a.) llafurio tir, diwyllio tir
TÍLLAGE, (s.) llafuriad, llafurwr-iaeth, amaethiad, gwrteithiad

- TILT**, (s.) lluest, lluest-len, cysgod-len, gorchudd—gwth, hwp: (v.) gos-twng, gogwyddo, troi ar y naill ochr
TILTH, (s.) llafurwriaeth, hwsmonaeth
TÍMBER, (s.) coed defnydd, pren
TÍMBREL, (s.) tympan, tabwrdd
TIME, (sub.) amser, tymhor, tymp, pryd: (v.) amseru, cymhedroli
TÍMELY, (adj.) amserol, prydlawn
TÍMID, (adj.) ofnus, ofnog
TÍMÍDITY, (s.) ofnogrwydd, gwyl-der, ofnusrwydd
TÍMOROUS, (adj.) ofnus, ofnog
TÍMOROUSNESS, (s.) ofnogrwydd
TIN, (s.) alcan, Ezec. xxii. 18.
TINCT, (s.) lliw, amliw, gwawr
TÍNCTURE, (s.) lliw, trwyth, isell
TÍNDER, (s.) gosgymmon, golosg
TINE, (s.) dant ogeid; caledi
TINGE, (v. a.) lliwio, llifo, ystaenio
TÍNGLE, (v. n.) tincian, tincio
TINK, (v. n.) tincian, tincio
TÍNKER, (s.) eurych, gof pres
TÍNKLE, (v. n.) tincian
TÍNMAN, (s.) gof alcan
TÍNSEL, (sub.) ysnoden neu fréthyn dysglair—dysgleirdeb
TINT, (s.) lliw, gwawr, arliw
TÍNY, (adj.) bychan, eiddil
TIP, (s.) top, pen, blaen
TÍPPET, (s.) peth i wisgo oddi am-glich gwddf, toryn gwddf
TÍPPLE, (v. n.) diotta, ymyfed
TÍPPLER, (s.) diotwr, gwirotai
TÍPSTAFF, (s.) rhingyll
TÍPSY, (adj.) lledfeddw, go-frwysg
TÍPTOE, (s.) pen bysedd traed
TIRE, (s.) rhes, rhengc—penwisg: (v. a.) blino, lluddedu
TÍRESOME, (adj.) blinderus, blin
TÍRESOMENESS, (s.) lludded, blinder
TÍSSUE, (s.) brethyn âg aur neu arian wedi ei blethu trwyddo
TIT, (s.) ceffyl bychan—benyw.—*Tit-mouse*, y lleian, llygoden y derw, pele glas dwl
TITHE, (s.) degwm: (v. a.) degymu
TÍTHER, (s.) degymwr
TÍTHING, (s.) degymiad
TITILLÁTION, (s.) gogleisiad
TÍTLE, (s.) titl; enw—hawl, iawn: (v. a.) galw, enwi, rhoi titl
TÍTTER, (v. n.) chwerrthin yn ddirgel
TÍTTLE, (s.) pyngcyn; mymryn, ti-pyn; nod blaen pin.—*Tittle tattle*, dy-glibir dy-glabar, clep, &c.
TÍTULAR, (adj.) enwol, yn unig mewn enw
TÍVY, (s.) gair yn arwyddo brys
To, (prep.) at, i, tu ag at
TOAD, (s.) llyffant.—*Toad flax*, y gingron fechan, llin y forwyn, llin y llyffant
TOADSTOOL, (s.) bwyd llyffant, ma-darchen, bwyd ellyllon
TOAST, (v. a.) pobi, crasu—enwi iechyd i'w yfed: (s.) bara wedi ei grasu—iechyd, llwngc-destyn
TOBÁCCO, (s.) myglys, ffwgws
TOBÁCCONIST, (s.) gwerthwr tybaco, tybacwr
TOD, (s.) llwyn.—*Tod of wool*, wyth pwys ar hugain o wllan
TOE, (s.) bys troed
TOFT, (s.) gallt o goed—lle y bu tŷ
TOGETHER, (adv.) ynghyd, gyda'r gilydd, ar unwaith, &c.
TOIL, (v. n.) llafurio, ymdrafferthu, poeni, ymboeni: (s.) llafur, paen, trafferth—rhwyd, magl
TOÍLSOME, (adj.) llafurus, trafferth-us, poenus, trablin
TOÍLSOMENESS, (s.) trafferth, llafur
TÓKEN, (s.) nod, arwydd, marc
TOLE, (v. a.) tynu yn raddol
TÓLERABLE, (adj.) goddefol, goddefadwy, gweddol, canolig
TÓLERABLY, (adv.) yn weddol, yn ganolig, yn lled dda
TÓLERANCE, (s.) dyoddefgarwch
TÓLERATE, (v. a.) goddef, dyoddef, cyd-ddwyn; caniatáu
TOLERÁTION, (sub.) dyoddefiad, goddefiad, caniatad, goddefant
TOLL, (sub.) treth, ardreth, toll, tâl: (v.) tolli, trethu—cnulio cloch, canu cloch
TOLL-BOOTH, (s.) tollfa—carchar
TOLL-GATHERER, (s.) tollwr
TOMB, (s.) gwyddfa, maen bedd
TOME, (s.) rhan o lyfr
TON, (s.) tunnell, 2000 pwys
TONE, (s.) tôn, acen, llais, oslef
TONG, (s.) pin bwcl
TONGS, (s.) gefail; *pl.* gefeiliau
TONGUE, (s.) tafod, tafod-iaith
TÓNGUELESS, (adj.) didafod, mud
TÓNGUEPAD, (s.) baldorddwr

TÓNAGE, (s.) tâl ar dunnell
 TÓNSURE, (s.) cneifiad, gwelleifiad
 TOO, (adv.) hefyd—rhy, gormod
 TOOL, (s.) offeryn, arf, erfyn
 TOOTH, (s.) dant: (v.) deintio, bylchu
 TOOTHÁCHE, (s.) y ddannoedd
 TÓOTHED, (adj.) danheddog, deintio
 TÓOTHLESS, (adj.) diddannedd
 TÓOTHSOME, (adj.) blasus, moethus
 TOP, (s.) top, copa, pen, coryn, crib: (v.) rhagori—gorchuddio y copa—tocio, tori brig
 TÓPARCH, (s.) llywodraethwr gwlad, ardalwr, pen-ardal
 TÓPAZ, (sub.) tophas, maen gwerthfawr o liw yr aur, maen eurliw
 TOPE, (v. n.) yfed hyd ormodedd
 TÓPER, (s.) meddwyn, diotwr
 TÓPHET, (s.) tophet—uffern
 TÓPIC, (s.) pen cyffredinol—testun
 TÓPICAL, (adj.) lleol, cyffredinol
 TÓPMAST, (s.) pen uchaf hwylbren
 TÓPMOST, (adj.) uchaf, penaf
 TÓPOGRAPHY, (s.) hanes lle, gwlad, neu deyrnas
 TÓPPING, (adj.) rhagorol, hynod, nodedig, blaenaf, penaf: (s.) blaendoriad, dyfrigiad, brig-laddiad
 TÓPSYTURVY, (adv.) bendramwnwgl
 TOR, (s.) tŵr
 TORCH, (s.) lamp, fflagl, Nah. ii. 3.
 TÓRMENT, (s.) poen, poenau, artaith, dialedd: (v.) poeni, arteithio, gofidio, blino, penydio
 TORNÁDO, (s.) corwynt, awel dro
 TÓRPID, (adj.) musgrell, swrth
 TÓRPITUDE, (s.) musgrelli, syrthni
 TÓRPOR, (sub.) marweidd-dra, merwindod, cysgadrwydd
 TÓRRENT, (s.) cornant, ffrwd
 TÓRRID, (adj.) poeth, crasboeth.—*Torrid zone*, y poeth-gylch
 TORT, (s.) drwg, niwed, cam
 TÓRTOISE, (sub.) melwioges, môr falwen, llyffant, Lef. xi. 29.
 TÓRTUOUS, (adj.) gwyrngam, torchog
 TÓRTURE, (s.) ŷpoen, artaith, dialedd-boen, dirboen: (v. a.) poeni, arteithio, blino, gofidio
 TÓRTURER, (s.) poenwr, arteithiwr
 TÓRVITY, (sub.) cuchiawgrwydd, gwg, sarugrwydd, blyngder
 TÓRVOUS, (adj.) cŷchiog, gygus, blwng, ffyrnig ei olwg, sarug

TÓRY, (s.) enwad a fu yn cael ei roddi ar Babyddion gwaedlyd Iwerddon; wedi hynny ar y rhai oedd o blaid Siamas yr ail a'i hiliogaeth; ac yn ddiweddar, ar y rhai a ddadleuant yn dynn dros uchafiaeth llywodraethwyr, yr eglwys sefydledig a'i defodau, ufudd-dod diammodol y deiliaid, &c. uchel-bleidydd, *tori ŵr*
 Tose, (v. a.) tori neu gribo gwlan
 Toss, (v. a.) bwrw, taflu, ergydio: (s.) tafliaid, ergyd, ysgwt
 TÓSSPOT, (s.) meddwyn, gloddestwr
 TÓTAL, (adj.) cyflawn, hollol
 TÓTÁLITY, (s.) y cyfan, y cwbl, swm
 TÓTALLY, (adv.) yn gyflawn, yn gwbl, yn hollol
 TÓTTER, (v. n.) hongcian, bwhwm-an, telgyngu, siglo
 TÓTTY, (adj.) sigledig, ansefydlog
 TOUCH, (v. a.) cyffwrdd, cyhwrdd—profi — teimlo: (s.) teimlad, cyffwrdd.—*Touch hole*, twll mewn baril dryll i'r tân fyned o'r badell at y powdr yn y faril
 TÓUCHINESS, (s.) croesni
 TÓUCHSTONE, (s.) maen prawf
 TÓUCHWOOD, (s.) pren pwdr
 TÓUCHY, (adj.) hyddig, croes
 TOUGH, (adj.) gwydn, syth, anhyd-yn, durfing, caled
 TÓUGHNESS, (s.) gwynder
 TÓUPEE, (s.) blaen-gydyn
 TOUR, (s.) taith, siwrnai, tro
 TÓURNAMENT, (s.) gwth-gamp
 TOW, (s.) carth, breisgion: (v. a.) llusgo wrth raff, arwain, tynu
 TÓWÁRDS, (adv.) tu ag at, tu a
 TÓWARD, (adj.) parod
 TÓWÁRDLINESS, TÓWÁRDNESS, (s.) parodrwydd, hynawsedd
 TÓWEL, (s.) llawliain, lliain sychu, cedaflen
 TÓWER, (s.) tŵr, castell; *pl.* tyrau: (v. n.) codi, ymgodi, dyrchafu
 TOWN, (s.) tref, tre, trefan.—*Town-hall*, *Town-house*, llysdŷ tref, marchnattŷ. — *Townsmán*, trefwr, cytrefwr.—*Township*, trefgordd, tref ddegwm.—*Town talk*, chwedl tref
 TÓXICA, (s.) math o wenwyn, yn yr hwn y trochai yr Indiaid flaenion eu saethau

- TÓXICAL**, (adj.) gwenwynllyd
TOY, (s.) gwag beth, tegan; arabedd: (v. n.) chwarae
TÓYISH, (adj.) teganaidd, maldodus
TRACE, (v. n.) olrhain, dilyn ôl, canlyn: (s.) adrywedd, ôl, brisg
TRÁCES, (s.) cêr tynu, tresi, sygiau, gweddeifau
TRACK, (s.) adrywedd, ôl, ôl troed—ffordd, troedffordd—hawc olwyn
TRACT, (s.) ardal, gwlad—traethawd, beisciad, llyfryn
TRÁCTABLE, (adj.) hydrin, trinadwy
TRÁCTABLENESS, (s.) llarieidd dra, hynawsedd, addfwynder, arafwch
TRACTÁTE, (s.) traethawd, llyfran
TRADE, (sub.) crefft, galwedigaeth, celfyddyd: (v. n.) masnach
TRADÍTION, (s.) traddodiad
TRADÍTIONAL, **TRÁDITIONARY**, (adj.) traddodiadol, trosglwyddol
TRADÚCE, (v. a.) enllibio, hortio, goganu, gwaradwyddo
TRADÚCEMENT, (s.) gwarth, enllib
TRADÚCER, (s.) enllibiwr, athrodwr
TRADÚCTION, (s.) trosglwydd—enllib, gwarth—cyfieithad
TRÁFFICK, (s.) masnach, marsiandaeth, cyweithas: (v. n.) masnach, marsianda, negeseua, marchnata
TRÁGEDY, (sub.) chwarae yn gosod allan faterion o drafferth, ymryson, a galanastra—rhyw ddygwyddiad galarus—erehyll-waith
TRÁGIC, **TRÁGICAL**, (adj.) galarus, trallodus, dychrynlyd
TRAIL, (v.) hela wrth y brisg—llusgo: (s.) brisg—llusg, godrau gwisg
TRAIN, (v. n.) addysgu, hyfforddi—llusgo: (s.) gosgordd, gweinyddion, tyrfa o ganlynwyr llu—pwrfil, godre gwisg—cynffon aderyn
TRAINBÁND, (s.) milwyr dinasaid
TRAIPE, (s.) benyw ansyber, soga
TRÁITOR, (s.) bradwr, bradychwr
TRÁITOROUS, (adj.) bradog, bradus, bradychus, bradwraidd
TRÁMMEL, (s.) rhwyd—llyfetheiriau ceffyl—hual, cloffrwym
TRÁMPLE, (v. a.) sathru, mathru, sengi, darfathru, dysathru
TRANCE, (s.) llewyg, gloes, llesmair
TRANQUIL, (adj.) heddychol, tawel, esmwyth, llonydd, diderfysg
TRANQUÍLLITY, (s.) tawelwch, llonyddwch, esmwythder, heddwch
TRANSÁCT, (v. a.) gwneuthur, trin
TRANSÁCTION, (sub.) negeswriaeth, gwaith, achos yn cael ei ddwyn yn y blaen, gorchwyl, neges
TRASCÉND, (v. a.) rhagori, goruch-ddyrchafu, blaenori
TRASCÉNDENCE, **TRASCÉNDENCY**, (s.) rhagoriaeth, goruchafiaeth
TRASCÉNDENT, (adj.) dyrchafedig, rhagorol, ardderchog
TRANSCRÍBE, (v. a.) ysgrifenu allan o beth, copiø, adysgrifenu
TRANSCRÍBER, (s.) copiwr
TRANSCRÍPT, (s.) dadysgrifen, copi
TRANSELEMENTÁTION, (s.) cyfnewidiad elfenau, traws-elfeniad
TRANSFÉR, (v. a.) trosi, trosglwyddo
TRANSFIGURÁTION, (sub.) gwednewidiad, dull-newidiad
TRANSFÓRM, (v. a.) gwedd-newidio
TRANSFORMÁTION, (sub.) gweddnewidiad, ffurf-newidiad
TRANSFUSE, (v. a.) tywallt o'r mill lestr i'r llall
TRANSGRÉSS, (v. a.) troseddu
TRÁNSGRESSION, (sub.) trosedd, troseddiad, camwedd, anwiredd, bai
TRANSGRÉSSOR, (s.) troseddwr
TRÁNSIENT, (adj.) trangcedig, darfodedig, dibara, byr, diflanedig
TRÁNSIENTNESS, (sub.) darfodedigrwydd, fföedigrwydd
TRÁNSIT, (s.) mynediad planed dros, neu yn agos heibio i seren sefydlog, traws-fynediad
TRÁNSITION, (s.) mynediad trosodd, symudiad, mynediad o un peth i'r llall, traws-symudiad
TRÁNSITORY, (adj.) darfodedig, amharaus, trangcedig, dibara
TRÁNSITORINESS, (sub.) darfodedigrwydd, diflanedigrwydd
TRANSLÁTE, (v. a.) trosglwyddo, cyfieithu, troi, trosi
TRANSLÁTION, (s.) cyfieithad, trosglwydd, trosglwyddiad, trosiad
TRANSLÁTOR, (s.) cyfieithydd
TRANSMÁRINE, (adj.) tramor, tu hwnt i'r môr, allmyr
TRANSMIGRÁTION, (s.) erchywynedigaeth, symudiad o un lle neu gyflwr, i le neu gyflwr arall

TRANSMÍSSION, (s.) trosglwyddiad
TRANSMIT, (v.) trosglwyddo
TRANSMÚTABLE, (adj.) a ellir ei gyfnewid, cyfnewidiadwy
TRANSMUTACIÓN, (s.) newidiad
TRANSMÚTE, (v.) newid, cyfnewid
TRÁNSOM, (s.) trawslath, croeslath
TRANSPÁRENCY, (sub.) tryloywder, dysgleirdeb [glair
TRANSPÁRENT, (adj.) tryloyw, dys-
TRANSPÍRE, (v.) bwrw allan yn darth—myned yn gyhoeddus
TRANSPLÁNT, (v. a.) adblannu, ail-blannu, traws-blannu
TRANSPÓRT, (v. a.) trosglwyddo; deol, gyru o'r wlad—dodi mewn llewyg: (s.) cynnwrf meddwl—llewyg, bloddest, crychnaid gan lawenydd—gwr deol, herwr—llong i ddwyn milwyr ac arlwy rhyfel o un lle i'r llall
TRANSPORTACIÓN, (s.) trosglwyddiad—alltudiaeth, herwriaeth
TRANSPÓSAL, (s.) traws-symudiad
TRANSPÓSE, (v. a.) traws-symud, newid trefn peth, traws ddodi
TRANSPOSÍTION, (s.) traws-symudiad, cyfnewidiad trefn
TRANSUBSTÁNTIATE, (v. a.) traws-sylweddu, cyfnewid sylwedd
TRANSUBSTANTIACIÓN, (s.) traws-sylweddiad
TRANSVÉRSE, (adj.) traws, croes
TRAP, (s.) magl, croglath, annel, yslepan, telm: (v. a.) byddaglu
TRAPPINGS, (sub.) seirch, addurn meirch, coeg-drwsiad
TRASH, (sub.) ysgarthion, ysgubion, sothach, sorod, ffwlbri
TRASHY, (adj.) llawn sothach, difudd, diddefnydd, gorwael
TRAVAIL, (v. n.) llafurio, trafaelu, poeni; esgor: (s.) poen, trafael, llafur, lludded—gwewyr esgor
TRAVEL, (v. n.) teithio, ymdaith, siwrneia, pererindota: (sub.) taith, ymdaith, hynt
TRÁVELLER, (s.) ymdeithydd
TRÁVELS, (s.) teithoedd
TRÁVERSE, (v.) croesi, gwrthwynebu, crwydro: (s.) gwrthdro
TRÁVESTY, (adj.) gwatworedig
TRAY, (s.) noe, ceulor, maul
TRÉACHEROUS, (adj.) bradwraidd

TRÉACHERY, (s.) bredych
TRÉACLE, (s.) triagl
TREAD, (v. a.) mathru, sathru, sengi, troedio, dam sathru
TREADLE, (sub.) troedlath, troedlas—rhith ceiliog yn yr ŵy
TRÉASON, (s.) brad, bradwriaeth yn erbyn brenin neu wladwriaeth
TRÉASONABLE, (adj.) bradwraidd
TRÉASURE, (sub.) trysor, eurgrawn, swllt: (v. a.) trysori, croni
TRÉSURER, (s.) trysorwr
TRÉASURSHIP, (s.) trysorwriaeth
TRÉASURY, (s.) trysordy, syllty
TREAT, (v.) sefydlu—trin; traethu; ymddiddan—rhoi gwledd, arfolli, rhoi bwyd neu ddiod: (s.) gwledd roddedig, rhodd
TRÉATISE, (s.) traethawd
TRÉATMENT, (s.) triniad
TRÉATY, (s.) cyngair, cyfammod
TREBLE, (adj.) tridyblyg, trebl: (v. a.) treblu: (sub.) trebl, mein-llais peroriaeth
TREE, (s.) pren, coeden
TRÉFOIL, (s.) meillionen tair dalen
TRÉMBLE, (v. n.) crynu, dychrynu
TREMÉNDOUS, (adj.) dychrynlyd, ofnadwy, arswydus, aruthrawl
TRÉMOR, (s.) cryn, crynfa, dychryn, ofn, braw
TRÉMULOUS, (adj.) ofnadwy, crynedig, dychrynedig, hygryn
TRENCH, (s.) clawdd, gwawl, rhigol, ffos, gŵyth
TRÉNCHE, (s.) dysglan bren i dori bwyd arni, pendroglyn
TREPAN, (s.) croglath, magl—offeryn llawfeddyg i drin penglog drylliedig; taredryn: (v. a.) tori â'r cyfryw offeryn—maglu, rhwydo
TRÉPID, (adj.) crynedig, dychrynedig, syn, ofnus, crydus
TREPIDACIÓN, (s.) cryndod, dychryndod, crydfa, crynfa
TRÉSSPASS, (v. a.) troseddu: (sub.) trosedd
TRÉSSSES, (s.) cydynau gwallt
TRÉSTLE, (s.) atteg bwrdd
TRET, (sub.) lwfiedigaeth mewn pwysau ar gyfrif difad neu sorod a fyddo mewn peth; traul
TRÉVET, (s.) trybedd, amdan
TRÍAD, (s.) trioedd, y tri, Trindod

- TRÍAL**, (s.) prawf, profiad; prof-
edigaeth—hawl, cynghawsedd, barn,
holiad achos, holedigaeth
TRÍANGLE, (s.) teirongl, tryfal
TRÍANGULAR, (adj.) teironglog
TRIBE, (s.) llwyth, tylwyth, clan
TRIBULÁTION, (sub.) gorthrymder,
helbul, blinfyd, cystudd, trallod
TRÍBUNAL, (s.) brawdle, gorsedd-
barn, hawfainge, holfainge
TRÍBUNE, (s.) dawddwr y cyffredin,
swyddog, yn mysg y Rhufeiniaid
gynt, i amddiffyn y werin, &c.
TRÍBUTARY, (adj.) trethol, teyrn-
gedol, trethedig
TRÍBUTE, (sub.) teyrnged, treth,
ardreth, toll, Rhuf. xiii. 7.
TRICE, (s.) munud, diddim amser
TRICK, (s.) dichell, ystryw, ystrange,
prangc: (v. a.) dichellu, twyllo
TRÍCKING, (sub.) addurn, trwsiad
—dichell, twyll
TRÍCKISH, (adj.) castiog, ystrywgar
TRÍCKLE, (v. n.) dyferu, dafnu, def-
nynu, llo, rhedeg
TRÍDENT, (s.) tryfer.—*Neptune's*
trident, teyrn-dryfer Neifion
TRÍENNIAL, (adj.) teirblwydd
TRÍER, (s.) profwr, profedydd
TRÍFLE, (v. n.) ofera, gwneuthur
coeg-bethau: (s.) anober, arabedd,
ffloreg, gwaelbeth, oferedd, ych-
ydigyn, bychydigyn, tegan
TRÍFORM, (adj.) teirffurf, tridull
TRÍGGER, (sub.) ystordyn, cloig ol-
wyn, cliced gwn, neu ddryll
TRIGONOMETRY, (s.) celfyddyd mesur
trionglau, triongl-feidraeth
TRILÁTERAL, (adj.) trioehrog
TRILL, (v. n.) dyferu, defnynu: (s.)
cryniad llais
TRIM, (adj.) taclus, trwsiadus, hardd:
(v. a.) taclu, trwsio, harddu, add-
urno—tocio, eillio: (sub.) trwsiad,
gwisg—cyflwr
TRÍMMINGS, (s.) addurn dillad, &c.
TRINE, (adj.) tri, triawl
TRINITÁRIANS, (s.) y rhai a amddiff-
ynant athrawiaeth y Drindod, sef, fod
y Duwdod yn Dad, Mab, ac Ysbryd
Glân; trindodiaid
TRÍNITY, (s.) y Drindod
TRÍNKET, (s.) tegan, firil
TRIP, (v.) tripio, llithro, syrthio:
- (s.) tripiad, syrthiad; cyfeiliornad
—siwrnai fer
TRIPÁRTITE, (adj.) o dair rhan
TRIBE, (s.) tripa, penig
TRÍPTHONG, (s.) tair bogail un sain
TRÍPLE, (adj.) triphlyg
TRÍPLET, (s.) tri o'r un rhyw
TRÍPLICATE, (adj.) tridyblyg
TRÍPLICITY, (s.) tridybliad
TRÍPOD, (s.) ystol dair troed
TRÍPOLY, (sub.) y milwydd neu y
camri glas
TRIPUDIÁTION, (s.) dawn, dawnsiad
TRITE, (adj.) hen, henaidd, wedi
treulio, wedi ei hir wisgo—cyffredin
TRÍTENESS, (s.) cyffredinolrwydd
TRITURÁTION, (s.) maluriad
TRÍVIAL, (adj.) dibris, cyffredin,
gwael, salw, sâl, dibwys
TRÍUMPH, (s.) gorfoledd, digoniant,
llawenychiad am fuddugoliaeth—
buddugoliaeth: (v. n.) gorfoleddu,
buddugol lawenychu am fuddugol-
iaeth; buddugoliaethu
TRÍUMPHANT, (adj.) buddugoliaeth-
ol, gorfoleddus, buddugoliaethus
TRÍUNE, (s.) tri yn un
TROAT, (v.) hydd-frefu
TROLL, (v.) rhoio, trolian, troi—
pysgota penhwyaid
TROÍLLOP, (s.) dihiren, trwpa
TROOP, (s.) torf, llu, byddin, rhawd:
(v.) crynhoi y'ng hyd.—*A troop of*
horse, marchawg-lu, llu o wyr
meirch
TROÓPER, (sub.) gwr march, gar-
mwyn, march-filwr
TROPE, (s.) troell-ymadrodd
TROPHY, (sub.) arfau neu bethau
ereill a gymmerir oddiwrth y ge-
lynion, ac a osodir i fynu megis
arwydd buddugoliaeth; cof-nod
goruchafiaeth
TROPICAL, (adj.) traws-fudawl, tro-
ell-ddywedawl—perthynol i dro-
fanau yr haul, trofeyddawl
TROPICS, (s.) tro-fanau neu eithaf-
gylchoedd yr haul ar hir-ddydd
haf, a byr-ddydd gauaf.—*Tropic of*
Capricorn, trofa'r haul yn arwydd
yr afr, sef ar fyr-ddydd gauaf.—
Tropic of Cancer, trofa yr haul yn
arwydd y crangc, sef ar hir-ddydd
haf

TROT, (v. n.) trotian, tuthio, haldian: (s.) tuth, hald, trot
TROTH, (s.) gwir, gwirionedd
TROTHLESS, (adj.) anwir, celwyddog, bradus, aneirwir
TROTTER, (sub.) tuthiwr, trotiwr, tuthfarch, troterth.—*Sheep's trotters*, traed defaid
TROUBLE, (v. a.) cythryblu, blino, cystuddio, trallodi: (sub.) trallod, blinder, gofid, cystudd, aflonddwch, dyghedd, coddiant, cythrudd
TROUBLESOME (adj.) trallodus, blinderog, hebulous, aflonydd
TROUGH, (s.) casn, panlle dwy-don
TROUNCE, (v. a.) gwar-ffonni, rhoi curfa neu olchfa
TROUSERS, (s.) llodrau morwr
TROUT, (s.) brithyll, brychyll
TROW, (v. n.) tybio, meddyllo
TROWEL, (s.) llwyar, llwyarn
TROY, (s.) Troia, Caerdroia, dinas yn Asia leiaf, enwawg am setyll ddeng mlynedd o warchae yn erbyn heil alluoedd y Groegiaid; yr hyu a roes achlysur i gân ardderchog Homer, a elwir yr lliad
TROY-WEIGHT, (s.) pwysau Troia, sef 12 wns yn gwnenthur pwys
TRUANT, (s.) godechwr, llechwr: (adj.) segur, diog, musgrell: (v. n.) segura, chwarae llech
TRUCE, (sub.) heddwch dros amser, cyngrair, cyd ymbaid
TRUCIDATION, (sub.) lladdiad, dihenyddiad, galanastra
TRUCK, (v. n.) newid, cyfnewid: (s.) newid, newidwriaeth, siaffo, ffeirio
TRUCKLE, (v. n.) ymddarostwng i
TRUCULENT, (adj.) creulon ei olwg, cuchiog, wyneb-gehin
TRUDGE, (v. n.) ffullio, ffwdawu
TRUE, (adj.) gwir, cywir, didwyll
TRUENESS, (sub.) gwirionedd, ffyddlondeb, cywiredd, gwiredd
TRULL, (s.) putain, cyffoden
TRULY, (adv.) yn wirioneddol
TRUMP, (s.) y garden fuddugawl
TRUMPERY, (sub.) gwaet bethau, arabedd, ofer-chwedlau, sothach
TRUMPET, (s.) udgorn, trwmpis: (v. n.) udganu, cyhoeddi
TRUNCHION, (s.) pwt, brysgyll
TRUNDLE, (v. n.) treiglo, trolian yn

mlaen: (s.) trol
TRUNK, (s.) glofer, byle—cyff, boncyff, bonyn—duryu elephaant—pi-bell, paladr. croen-gist
TRUSS, (s.) trwsa, sypyn, sopen—gwregys i un a fyddo wedi tori ei lingig, gwasg-rwymyn: (v.) sypynu, byrnio, gwregysu, tyn-rwymo
TRUST, (s.) ymddiried, coel, cred: (v. n.) credu, ymddiried, hyderu, rhoi goglud ar, coelio
TRUSTÉE, (sub.) un a ymddiriedwyd iddo ryw beth, ymgeleddwr
TRUSTER, (s.) ymddiriedwr, coeliwr
TRUSTINESS, (s.) ffyddlondeb
TRUSTY, (adj.) ffyddlon, onest, a ellir ymddiried ynddo, cywir
TRUTH, (s.) gwir, gwirionedd
TRY, (v. a.) profi, holi, cynnyg
TUB, (s.) trwp, trwpa, llachdwn
TUBE, (s.) pibell, chwibol, pib
TUBERCLE, (sub.) chwydd bychan, crugyn, oddfyn, ploryn
TUBEROSE, (adj.) oddfynawg
TUBULAR, TUBULOUS, (adj.) yn cael fel pibell, chwibolawg
TUCK, (sub.) twca—math ar rwyd: (v. a.) gwregysu, amwregysu, pannu, cwtâu
TUCKER, (s.) panwr—bronliain
TUESDAY, (s.) dydd mawrth
TUFT, (s.) tusw swp, sopyn: (v. a.) tynu, llusgo, llafurio
TUFTY, (adj.) gwasod.—*A tufty cow*, buwch wasod, neu derfenydd.—*To go tufty*, gwasodi
TUG, (s.) tyniad, dwys dyniad, ffwdan: (v.) hwpio, dwys dynu
TUITION, (s.) ccidwadaeth, noddod, ymgeledd, gofal, amddiffyniad
TULIP, (s.) blodeuyn o'r enw
TUMBLE, (s.) cwymp, codwm: (v. n.) syrthio, cwympo—trio, treiglo, ymdreiglo, amgreinio
TUMBLER, (s.) llamwr, llamhidydd: codymwr, treiglyn
TUMBREL, (s.) cart, teil-gart, certwyn—troch-gadair
TUMEFACATION, (s.) chwyddiad
TUMEFY, (v. a.) chwyddo
TUMID, (adj.) chwyddedig: uchel
TUMOR, (s.) chwydd, dymchwedd, —balchder—dargod, crangen
TUMOROUS, (adj.) chwyddedig

- TUMP**, (s.) twyn, twmpath
TUMULT, (sub.) cythrwfl, terfysg, trallod, ymswrn. ymfirwst, godwrdd, cyffro, terfysg-waith
TUMULTUARY, (adj.) terfysglyd
TUMULTUOUS, (adj.) terfysgus, cyffrous, anhrefnus, ymrysongar
TUN, (s.) tunnell: (v. a.) barilio
TUNEABLE, (adj.) tonad vy
TUNE, (s.) tôn, canuc, mesur, erddyg: (v. a.) cyweirio tanau, doddi mewn cywair, canu, tôn-ganu
TUNEFUL, (adj.) cynganeddol
TUNIC, (s.) twyg, hug, hugan
TUNICLE, (s.) cröenen, pilen
TUNNY, (s.) rhyw fôr-bysg
TUP, (s.) hwrdd, maharen: (v. a.) hyrddio, cwplysu
TURBAN, **TURBAND**, (s.) penwisg pobl y dwyrain
TURBERY, (s.) mawnog, mawneg, mawnsa; rhydd-did i ladd mawn
TURBID, (adj.) tew, lleidiog, tomlyd
TURBINATED, (adj.) esgyrnog
TURBOT, (s.) lleden chwith, arlledbysg, math ar bysgodyn
TURBULENCE, **TURBULENCY**, (sub.) anhrefn, afreolaeth, terfysg
TURBULENT, (adj.) terfysgus, cyffrous, cynhenllyd, ymrysongar, afreolaidd, creulon, terfysglyd
TURCOIS, (s.) glas faen gwerthfawr
TURD, (s.) tom, baw, cach
TURF, (s.) tywarchen, mawnen
TURFY, (adj.) tywarchog, mawnog
TURGID, (adj.) chwyddedig
TURGIDITY, (s.) chwydd, chwyddiant
TURK, (s.) Twrc; *pl.* Tyrciaid
TURKEY-COCK, (s.) ceiliog twrci.—*Turkey-hen*, iâr dwrci.—*Turkey-poult*, cyw twrci
TURKY, (s.) Twrci, gwlad y Tyrciaid
TURMOIL, (v.) llafurio yn galed, blino: (s.) trafferth
TURN, (v. a.) troi, dychwelyd, ymchwelyd, newidio, treiglo—turnio: (s.) tro, ystem, cylchddydd—troell, turn, troadur, chŵyl, eylch
TURNER, (s.) trowr, turnor
TURNING, (s.) tro, troad
TURNIP, (s.) erfinen, neipen
TURNTAKE, (s.) tro-big; tollborth ar y ffordd fawr, sarn-dollfa
TURNSPIT, (s.) trowr bêr; ci-at droi y bêr, bêr-droydd
TURPENTINE, (s.) terpentin
TURNSTILE, (s.) ysticil dro
TURPITUDE, (s.) baweidd-dra, brynti, gwarthusrwydd; ysgelerdra
TURRET, (s.) tŵr bychan
TURTLE, (s.) turtur, colomen fair—crogen-grangc y môr
TURTLE-DOVE, (s.) colomen
TUSKS, (s.) ysgithr ddannedd
TUTELAGE, (s.) gwarcheidwadaeth, noddiad, ymgeleddiad, diffyniad
TUTELAR, **TUTELARY**, (adj.) noddol, ymgeleddol, diffynol
TUTOR, (s.) athraw, addysgwr
TUTORESS, (s.) athrawes
TUTSAN, (s.) dail y twrch, dail y fendigaid
TUZ, (s.) cudyn o wallt
TWAIN, (adj.) dau, dwy, deuoedd
TWANG, (v. n.) clecian, crydseinio, dywedyd trwy y trwyn: (s.) clegr, trydar, acen, llediaith, crydsain
TWANK, (v. n.) gwneuthur i leisio
TWATTLE, (v. n.) bragaldio
TWEAG, **TWEAK**, (v. a.) tynwasgu, gefeilio, ewin-wasgu, crimpio
TWEAGUE, **TWEAK**, (s.) helbul, cyni, pen-bleth, dyryswch
TWÉEDLE, (v. a.) teimlo yn esmwyth
TWÉEZERS, (s.) gefail
TWELFTH, (adj.) deuddegfed
TWÉLFTHDAY, **TWÉLFHTIDE**, (s.) dydd gŵyl ystwyll
TWELVE, (adj.) deuddeg
TWÉLVEMONTH, (s.) blwyddyn
TWÉLYEPENCE, (s.) swllt
TWÍBIL, (s.) caib deufin
TWICE, (adv.) dwy waith
TWIG, (s.) gwialen, blaguryn
TWÍGGY, (adj.) gwialenog
TWÍLIGHT, (s.) godywyll borau a nos, cyfnos, gogyfnos, cyflwchwy, gorchyfarwy, gwawrddydd
TWIN, (s.) gefell; *pl.* gefelliaid
TWINE, (v. a.) nyddu, cyfrodedd; dirwyn: (s.) edau gyfrodeddog—tro, cyfrodeddad
TWINGE, (v. a.) poeni, blino, cnoi, cnofain: (s.) gwasgfa, dyrysfa
TWINKLE, (v. n.) gwreichioni—cau ac agor llygad yn suan
TWINKLING, (s.) tarawiad llygad; gwreichioniad, sereniad

- TWIRL**, (s.) cylchdro, chwyrndro, nydd-dro: (v.) cyfrodeddu, nyddu
TWIST, (s.) cyfrodeddiad, tro, nydd-dro—math o edau gyfrodeddog—ffwrch morddwydydd: (v.) cydblethu
TWIT, (v. a.) dannod, edliw
TWITCH, (s.) cip-dyniad; tymmhigiad; brath-gnoad: (v. a.) cip-dynu, tymmhigo; brath-gnoi
TWITTER, (v. n.) crynu, cyffro
TWITTLE-TWATTLE, (s.) ofer-glep
TWO, (adj.) dau, dwy
TWOEDGED, (adj.) daufiniog
TWÓFOLD, (adj.) dauddyblyg
TWOHÁNDED, (adj.) mawr, chwithig, dwylawig, yn gofyn dwylaw i'w drin
TYKE, (s.) trogen
TY'MBAL, (s.) tabwrdd efydd
TY'MPAN, **TYMPÁNUM**, (s.) tabwrdd
TY'MPANY, (s.) bol-chwydd, dropsi gwynt, tabyrdd-glwyf
TYPE, (s.) ffigur, dull, esampl, ffurf, gwasgod, cysgod, cynllun, cynddelw—llythyren argraffu
TY'PICAL, (adj.) cysgodol, &c.
TY'PIFY, (v. a.) cysgodi, rhagddangos, rhagarwyddo
TY'POGRAPHER, (s.) argraffwr, argraffydd, printiwr
TY'POGRAPHY, (sub.) y gelfyddyd o argraffu, argraffyddiaeth
TYRÁNNIC, **TYRÁNNICAL**, (adj.) trahaus, gormesol, creulon
TY'RANNISE, (v. n.) rhwysgo, gormesu, arglwyddiaethu neu reoli yn greulon ac yn ormesol
TY'RANNOUS, (adj.) creulon
TY'RANNY, (sub.) rheolaeth gormesdeyrn, rheolaeth greulon drahaus, camrwysg, dywalder, creulondeb
TY'RANT, (s.) gormesdeyrn, gormeswr, llywydd creulon, gorthrymwr
TY'RO, (s.) dechreuwr celfyddyd
TYTHE, (s.) degwm: (v.) degymu

U.

- UBERÓSITY**, **U'BERTY**, (s.) ffrwythlonder, amllder, helaethrwydd
UBI'QUITY, (s.) hollbresennoideb
U'DDER, (s.) piw, cader, pwrs buwch
UGLINESS, (s.) gwrthuni, anferthwch
U'LCER, (s.) cornwyd, gweli, llynor
U'LCERATE, (v. a.) gwelio, gwneuthur yn llawn cornwydydd
U'LCEROUS, (adj.) gweliog, cornwydlyd, llynorog
U'LTIMATE, (adj.) diweddaf, eithaf
U'LTRAMÁRINE, (adj.) tramor
ULTRÁNEOUS, (adj.) ewyllysgar, o'i fodd, o'i natur ei hun; gwirfoddol
UMBÍLICAL, (adj.) yn perthyn i'r bogail, bogeiliawl.—*Umbilical vein*, llinyn y bogel
U'MBLES, (sub.) ymysgaroedd ewig neu garw
U'MBRAGE, (s.) cysgod—drwg-dyb; sarhad, coddiant, tramgwydd
UMBRÁGEÓUS, (adj.) cysgodaidd
U'MBREL, **UMBRÉLLA**, (s.) heul-rod, gwlaw-rod, cysgodlen, cysgodawr
U'MPIRAGE, (s.) dyddiad, cylafareddiad, cyfryng-farn
U'MPIRE, (s.) dyddiwr, cylafareddwr
UNÁBLE, (adj.) analluog, gwan, egwan, diallu, anabl, rhywan
UNÁCEPTABLE, (adj.) annerbyniol, anghymmeradwy
UNACCÓUNTABLE, (adj.) na's gellir rhoddi rheswm am dano—rhyfeddod; afresymol; annirnadadwy
UNACCÓSTOMED, (adj.) anghyonefin
UNACQUÁINTED, (adj.) anghyfarwydd, dyeithr, anadnabyddus
UNÁCTIVE, (adj.) diog, musgrell, swrth, anweithgar, hwydrwm
UNADMÓNISHED, (adj.) heb ei rybuddio, dirybudd
UNADÓRNED, (adj.) di-addurn
UNADVÍSEABLE, (adj.) anghyngoradwy, anghymmawys, anghanmoladwy
UNADVÍSED, (adj.) byrbwyll, diystyr, digynghor, anghynghoredig
UNAFFECTED, (adj.) difursendod, syml, naturiol, annheimladwy
UNÁLIENABLE, (adj.) anwerthadwy, na's gellir ei roddi i arall
UNÁLTERABLE, (adj.) anghyfnewidiol, safadwy, dianwadal
UNANÍMITY, (sub.) cytuaedh medd

- wl, undeb meddwl, cytundeb, cyd-
 gordiad, unfrydedd
UNÁNIMOUS, (adj.) cytunol, unfryd,
 un-meddwl, cynghordiol, cydsyniol
UNANSWERABLE, (adj.) anatebol
UNAPPEASED, (adj.) anghymmodol
UNAPT, (adj.) anaddas—annhueddol
UNARMED, (adj.) anarfog, diarfog
UNASKED, (adj.) heb ofyn, anofyn
UNATTAINABLE, (adj.) anghyraedd-
 adwy [anmhrofedig
UNATTEMPTED, (adj.) dianturiedig
UNAVAILABLE, (adj.) ofer, difudd, di-
 les, anfuddiol, anhyciannol
UNAVOIDABLE, (adj.) anocheladwy
UNAUTHORIZED, (adj.) anawdur-
 dodol, heb awdurdod
UNAWARE, **UNAWARES**, (adv.) yn
 ddisymwth, yn ddirybudd, yn ddi-
 arwybod, yn ddiswta, heb wybod
UNBAR, (v.) dadfolltio, dadfario
UNBECOMING, (adj.) anweddaidd,
 anwedus, anaddas
UNBEFITTING, (adj.) anweddaidd,
 anwedus, anghyfaddas
UNBEGOTTEN, (adj.) anghenedledig,
 tragywyddol [anghred
UNBELIEF, (sub.) anghrediniaeth,
UNBELIEVER, (s.) anghredadyn
UNBENIGN, (adj.) annhirion, anhael
UNBEND, (v. a.) llacau, dattod, es-
 mwythau, rhyddhau; egori
UNBENT, (adj.) llac, rhydd
UNBESÉEMING, (adj.) anweddaidd
UNBIASS, (v. a.) symud rhagfarn
UNBID, **UNBIDEN**, (adj.) anwaho-
 ddedig, diwahoddedig
UNBIND, (v. a.) rhyddhau, gollwng
 yn rhydd, dattod, dadrwympo
UNBLAMEABLE, (adj.) difeius
UNBLÉMISHED, (adj.) difeius, dinam
UNBLEST, (adj.) annedwydd, truenus
UNBOLT, (v. a.) dadfolltio
UNBORN, (adj.) heb ei eni
UNBOSOM, (v. a.) datguddio ei fedd-
 wl i gyfaill, agor y fynwes, &c.
UNBOUND, (adj.) heb rwympo
UNBOUNDED, (adj.) annherfynedig,
 annherfynol, dibrin, digrintach
UNBRACE, (v. a.) rhyddhau, llacau
UNBROKE, **UNBROKEN**, (adj.) heb
 dori, heb ddofi, gwyllt; cyfan
UNBUCKLE, (v. a.) dadfyclu
UNBURTHEN, (v. a.) dadlwytho,
 dilwytho, dadbynio, difeichio
- UNBÚTTON**, (v. a.) dattod botymau
UNCALLED, (adj.) heb alw, heb geisio
UNCANÓNICAL, (adj.) anghanonaidd
UNCAPABLE, (adj.) anaddas, ang-
 hymmwys, analluog, anabl
UNCÉRTAIN, (adj.) annilys, ansicr,
 petrus, anwadal
UNCÉRTAINTY, (sub.) ansicrwydd,
 anwastadrwydd, anwadalwch
UNCHÁNGEABLE, (adj.) anghyfnew-
 idiol [newidioldeb
UNCHÁNGEABLENESS, (s.) anghyf-
UNCHÁNGING, (adj.) anghyfnewidiol
UNCHÁRITABLE, (adj.) anghariadus,
 angharedig, anelusengar
UNCHÁRITABLENESS, (s.) anghariad,
 angharedigrwydd, annhiriondeb
UNCHÁSTE, (adj.) anniwair, anllad,
 drythyll [ol
UNCHRISTIAN, (adj.) anghristianog-
UNCIRCUMCISED, (adj.) dienwaed-
 edig [iad
UNCIRCUMCÍSION, (sub.) dienwaed-
UNCIRCUMSCRIBED, (adj.) annher-
 fynedig, annherfynol
UNCÍVIL, (adj.) anfoesawl, anfwyl -
UNCLE, (sub.) ewythr
UNCLÉAN, (adj.) aflan, budr, brwnt
UNCLÉANNESS, (s.) aflendid, brynti
UNCLÓTHE, (v. a.) dadwisgo, dyosg,
 diosg, diwisgo, diddilladu
UNCLÓSE, (v. a.) egori, egoryd
UNCLÚE, (v. a.) dad-ddyrwyn
UNCÓMELINESS, (s.) anharddwch
UNCÓMFORTABLE, (adj.) anghym-
 fforddus, anghysurus
UNCÓMMON, (adj.) anghyffredin, an-
 fynych [olrwydd
UNCÓMMONNESS, (sub.) anghyffredin-
UNCOMPLÉTE, (adj.) annherffaith,
 anghyflawn, anghyfrben
UNCOMPOUNDED, (adj.) digymmysg-
 edig, digymmysg, syml
UNCONCERN, (s.) esgeulusdra, diof-
 alwch, diystyriaeth, anystyriaeth
UNCONCERNED, (adj.) diofal, diystyr
UNCÓUTH, (adj.) dyeithr, anghynne-
 fin, trwsogl, lledchwith
UNCTION, (s.) eneinniad
UNCTUOUS, (adj.) tew, bras, ireidd-
 lyd, ireidlyd, seimlyd
UNCULTIVATED, (adj.) anniwyllied-
 ig, annhrefnus, annhaclus, trwsogl,
 gwrthun; heb driniad, &c. diddysg
UNCÚT, (adj.) heb dori

- UNDÁUNTED**, (adj.) hy, cofn, diofn, dewr, anturiol
UNDECÁYED, (adj.) anfethedig
UNDÉCK, (v. a.) diosg, dihatru
UNDÉCKED, (adj.) diaddurn
UNDEFÍLED, (adj.) anllygredig
UNDENÍABLE, (adj.) na's gellir ei wadu, diammheuol, anwadadwy
UNDER, (adv. & prep.) tan, dan, tanodd, is, islaw, goris
UNDERGO, (v. n.) dyoddef, goddef
UNDERHÁND, (adv.) dan law, yn ddirgel, dan gél: (adj.) dirgel
UNDERMÍNE, (v. a.) cloddio oddi tanodd — diwadnu, bwrw i lawr, dymchwelyd, disodli
UNDERMOST, (adj.) isaf, iselaf
UNDERNÉATH, (adv.) dan, oddi tan-
UNDERPIN, (v. a.) ategu [odd
UNDERPRÍSE, **UNDERRÁTE**, (v. a.) prisió yn rhy isel, tan-brisio
UNDERSÉCRETARY, (s.) tan-ysgrifenydd, is ysgrifenydd
UNDERSÉLL, (v.) gwerthu yn rhy isel
UNDERSÉRVANT, (s.) tan was
UNDERSHÉRIFF, (s.) rhaglaw sirydd
UNDERSTÁND, (v. a.) deall, dyall, dirnad, amgyffred
UNDERSTÁNDING, (s.) dealldwriaeth
UNDERTÁKE, (v. a.) cymmeryd arno, ymrwymo, addaw, anturio
UNDERTÁKER, (s.) un a gymmero ryw orchwyl arno, ymrwymwr
UNDERTÁKING, (s.) anturiaeth, achos, gorchwyl, mechniaeth
UNDERVÁLUE, (v. a.) dibrisio, dirmygu, diystyru, difrio
UNDERWÓRK, (v. a.) gweithio yn is, gweithio am lai, disodli
UNDERWRÍTER, (s.) ymrwymwr am ddigolliant, neu am wneuthur colled i synu; digolliannwr, digolledwr
UNDESÉRVED, (adj.) anhaeddiannol, anhaeddedigol, heb ei haeddu
UNDESÍGNING, (adj.) diddrygfwrriad, dihoced, didwyll
UNDESIRABLE, (adj.) annymunol
UNDETÉRMÍNATE, } (adj.) ansef-
UNDETÉRMÍNATED, } ydledig, heb sefydlu, heb bendersynu
UNDISCÉRNING, (adj.) heb fedru iawn-wahanu, anghanfyddol
UNDISGUÍSED, (adj.) agored, didwyll
UNDÓ, (v. a.) dattod, dadwneuthur — diynstrio, andwyo, dyfetha
UNÉASINES, (s.) anesmwythder, aflonyddwch; anhawsder
UNÉDIFYING, (adj.) anfuddiol
UNÉASY, (adj.) anesmwyth, aflonydd
UNELIGIBLE, (adj.) annewisol
UNÉQUAL, (adj.) anghyfartal
UNÉQUITABLE, (adj.) anghyfiawn
UNÉRRING, (adj.) diffaeledig, anghyfeiliornadwy, sicr, annilys
UNÉVEN, (adj.) anwastad, anghyfartal, anghynnifer, anllyfn, garw
UNÉVENNESS, (s.) anwastadrwydd, anghyfartalwch, anwadalwch
UNEXHÁUSTED, (adj.) annisbyddedig
UNEXPÉCTED, (adj.) annysgwyladwy, annysgwyledig, heb ei ddysgwyl
UNEXPÉCTEDLY, (adv.) yn ddisymwth
UNEXPÉDIENT, (adj.) anaddas, anfuddiol, anghymmws
UNEXPÉRIENCED, (adj.) ambrofedig, anghyfarwydd, anghynnefn
UNEXPRÉSSIBLE, (adj.) annhraethadwy, annhraethol
UNEXTÍNGUISHABLE, (adj.) annifoddadwy, diddifodd, anniffodd
UNEXTÍNGUISHED, (adj.) anniffoddedig, heb ei ddiffodd
UNFÁDING, (adj.) diddiflanedig
UNFÁIR, (adj.) anghywir, anghyfiawn, anonest, annheg
UNFÁITHFUL, (adj.) anffyddlon, bradus, twyllodrus, anghywir
UNFÁITHFULNESS, (s.) anffyddlondeb, anonestrwydd
UNFÁSHIONABLE, (adj.) anffurfiol, anefodaidd, gwrthun, anghytun â'r ddefod, neu yr arfer cyffredin
UNFÁSTEN, (v. a.) llacau, rhyddhau, dattod, dadfaelu, dadrwyo
UNFÁTHOMABLE, (adj.) anfesuredig
UNFÉELING, (adj.) annheimladwy
UNFÉIGNED, (adj.) diffugiol, diffuant, cywir, gwirioneddol
UNFÉNCED, (adj.) digae, diymddiffyn
UNFÉRTILE, (adj.) anffrwythlon
UNFÍNISHED, (adj.) anorphen, heb gwblhau, anorphenedig
UNFIT, (adj.) anaddas, anghymmws, anweddus, anghyfadwas
UNFÍTNESS, (s.) anaddasrwydd
UNFÍX, (v. a.) rhyddhau, dattod
UNFÍXED, (adj.) ansefydledig, anwadal, anwastad, ansefydlog
UNFORBIDDEN, (adj.) anwaharddedig, diwaharddedig, diwahardd

- UNFORESEEN, (adj.) diragweledig
 UNFORGIVING, (adj.) anfaddeuol
 UNFORTIFIED, (adj.) anymddiffyn-
 edig, gwan, anghaeredig
 UNFORTUNATE, (adj.) anllwyddian-
 nus, anhapus, anffynadwy, anffodiog
 UNFREQUENT, (adj.) anaml, anfy-
 nych: (v. a.) anghynniweir, gadael
 UNFRIENDLY, (adj.) angharedig,
 anfwyn, anghyfeillgar
 UNFRUITFUL, (adj.) anffrwythlon
 UNFURL, (v. a.) lledanu, egoryd ar
 led, dadblygu, lledu
 UNGÁIN, UNGÁINLY, (adj.) lled-
 chwith, trwsogl, anfedrus
 UNGÉNERATE, UNGÉNERATED, (adj.)
 anghenhedledig
 UNGÉNEROUS, (adj.) anfonheddig,
 anhael, gwael, isel, cywilyddus,
 gwaradwyddus, crintachaid
 UNGÉNIAL, (adj.) ananianol, an-
 naturiol, anhyffrwyth, anhiliog
 UNGENTLE, (adj.) annhirion, garw
 UNGENTLEMANLIKE, (adj.) anfon-
 eddigaidd [genglu
 UNGIRD, (v. a.) dadwregysu, dad-
 UNGLUE, (v.) dadludo, diysgrawlingo
 UNGÓDLINESS, (s.) annuwioldeb
 UNGÓDLY, (adj.) annuwiol
 UNGÓVERNABLE, (adj.) afreolaidd
 UNGÓVERNED, (adj.) afreolus
 UNGRÁCIOUS, (adj.) anrasol, dyrnas,
 drygionus, anrhadlawn, anrhadol
 UNGRÁTEFUL, (adj.) anniolchgar
 UNGRÁTEFULNESS, (s.) anniolchgar-
 UNGRÓUNDED, (adj.) disail [wch
 UNGUÁRDED, (adj.) anwyliadwrus,
 diofal, esgeulus, diwarchod
 UNGUÉNT, (s.) enaint, eli
 UNHÁNDY, (adj.) trwsogl, anfedrus
 UNHÁPPY, (adj.) anhedwydd, an-
 hapus, truenus
 UNÁRMED, (adj.) anarfog
 UNHARMÓNIOUS, (adj.) anghyngha-
 nedd, digynghanedd
 UNHÉALTHFUL, UNHÉALTHY, (adj.)
 afiach, afiachus, clefyca
 UNHÉEDING, (adj.) disylw, diofal,
 anofalus, byrbwyll, esgeulus
 UNHÉEDY, (adj.) disymwth
 UNHÓLY, (adj.) aflan, halog, ang-
 hyssegredig, ansanctaid
 UNHÓPEFUL, (adj.) anobeithiol
 UNHÓSPITABLE, (adj.) diletteugar
 UNHÓUSED, (adj.) didyedig
 UNHÚRT, (adj.) difriw, diddolor
 UNHÚRTFUL, (adj.) diniwaid
 U'NICORN, (s.) unicorn, ungorffil
 U'NIFORM, (adj.) unffurf, unddull,
 unwedd, rheolaidd
 UNIFORMITY, (s.) unffurfiad, cyson-
 deb, cytundeb [hydmarol
 UNIMITABLE, (adj.) annilydol, ang-
 UNINHÁBITABLE, (adj.) anghyfan-
 eddol, dianneddadwy
 UNINHÁBITED, (adj.) didrigolion, di-
 annedd, anghyfaneddol, andred
 UNINTÉLLIGENT, (adj.) anneallus,
 anwybodus, ansynhwyrol
 UNINTELLIGIBLE, (adj.) anneallad-
 wy, tywyll [edig
 UNINTERRUPTED, (adj.) dirwystr-
 UNINVESTIGABLE, (adj.) anchwil-
 iadwy [deb
 U'NION, (s.) undeb, undod, cytun-
 U'NISON, (adj.) unswn, unsain
 U'NIT, (s.) un, rhif un
 UNITÁRIAN, (s.) undodydd
 UNÍTE, (v.) uno, cytuno
 UNÍTER, (sub.) unwr
 U'NITY, (s.) undeb, cytundeb, un-
 dod, unoldeb, unoliaeth, cyfundeb
 UNIVÉRSAL, (adj.) hollawl, cyffred-
 inol, cyffredin, cyfoll
 UNIVERSÁLITY, (s.) cyffredinrwydd,
 cyffredinolrwydd, cyffredinder
 U'NIVERSE, (s.) yr holl syd, bydan
 UNIVÉRSITY, (s.) prif ysgol
 UNJÚST, (adj.) anghyfiawn
 UNJUSTIFIABLE, (adj.) na's gellir
 ei gyfiawnhau, anghyfiawnadwy
 UNJÚSTLY, (adv.) yn anghyfiawn,
 yn anunion [wâl, neu ffau
 UNKÉNNEL, (v. a.) codi creadur o'i
 UNKÍND, (adj.) anfwyn, angharedig,
 anghymmwynasgar, calon-galed
 UNKINDNESS, (s.) anghymmwynas-
 garwch, angharedigrwydd
 UNKNÓWING, (adj.) anwybodus
 UNKNOWN, (adj.) anadnabyddus, an-
 hyspys, dyeithr, dieithr
 UNLÁDE, (v. a.) dadlwytho
 UNLÁWFUL, (adj.) anghyfreithlon
 UNLAWFULNESS, (s.) anghyfreith-
 londeb, anghyfiawnder, camwri,
 camwedd, anneddfolder
 UNLÉARNED, (adj.) annysgedig, an-
 wybodus, anllythyrenog
 UNLÉAVENED, (adj.) cri, croyw, di-
 surdoes, dieples, difrycheulyd

- UNLESS**, (conj.) ond, onid, oddi-eithr, onis, oddigerth, os na, pe na
UNLETTERED, (adj.) anllythyrenog, annysgedig [elvb
UNLIKE, (adj.) annhebyg, anghyff-
UNLIKELIHOOD, **UNLIKELINESS**, (s.) annhebygolrwydd
UNLIKELY, (adj.) annhebygol
UNLIKENESS, (sub.) anghyffelybrwydd [nherfynedig
UNLIMITED, (adj.) annherfynol, an-
UNLINK, (v. a.) dattod, egoryd
UNLOAD, (v. a.) dadbynio
UNLOCK, (v. a.) datgloi
UNLOVELINESS, (sub.) angharedigrwydd, angharuciddwch
UNLOVELY, (adj.) angharuaidd
UNLUCKY, (adj.) anffodiog, anffodus, anffodiol [hollawl
UNMAIMED, (adj.) dinam, perffaith
UNMANLIKE, **UNMANLY**, (adj.) anwraidd, anwrol, gwreigaidd
UNMANNERLY, (adj.) anfoesol, anfoesgar, anfedrus, anghyweithas: (adv.) yn anfedrus, yn anfoesgar
UNMARKED, (adj.) annodedig
UNMARRIED, (adj.) gweddw, amhriod
UNMASK, (v. a.) diorchuddio, tynu ymaith y gorchudd, dadfwgydu
UNMASKED, (adj.) dilengel, diorchudd
UNMATCHED, (adj.) digyffelyb, digymmar, anghymnaredig, dibriod
UNMEANING, (adj.) diystyr
UNMEASURABLE, (adj.) anfesurrol, anfesuredig, difesur
UNMET, (adj.) anweddaidd, anaddas
UNMERCHANTABLE, (adj.) anwerthadwy, anhybryn, anhywerth
UNMERCIFUL, (adj.) annhruگارog, didrugarog, didosturi, creulon
UNMERCIFULNESS, (s.) annhruگارogrwydd, creulondeb, creulonedd
UNMERITED, (adj.) anhaeddiannol, anhaeddedig, anhaeddadwy
UNMINDFUL, (adj.) anghofus, anfeddylgar, esgeulus, diofal
UNMINGLED, **UNMIXED**, (adj.) digymmysg, anghymmysg, pur
UNMOOR, (v. a.) codi angor
UNNATURAL, (adj.) annaturiol, an-
 anianol, afryw
UNNATURALNESS, (s.) annaturiaeth
UNNAVIGABLE, (adj.) anfordwyol
UNNECESSARY, (adj.) afraid, diang-
 enrheidiol, diraid, afreidiol
UNNERVATE, (adj.) gwan, egwan
UNOBSERVANT, (adj.) anufudd, anostyngedig, cyndyn, disylw
UNOCCUPIED, (adj.) difeddiannol, annhriigiannol, diddeiliad, diwaith
UNORDINARY, (adj.) anghyffredin, anarferol, anghynnefin
UNOWNED, (adj.) anaddefedig
UNPAID, (adj.) heb dalu, didâl
UNPALATABLE, (adj.) anflasu, diflas
UNPARALLELED, (adj.) anghyfartal, digyffelyb, anghydmariol, digymhar
UNPARDONABLE, (adj.) anfaddeuol, amhardynol, anfaddeuadwy
UNPARTED, (adj.) diwahanedig
UNPEACEABLE, (adj.) anheddychol
UNPEOPLE, (v. a.) dibobli
UNPERFECT, (adj.) amherffaith
UNPERSUADABLE, (adj.) annarbwylladwy, annarbwyll
UNPHILOSOPHICAL, (adj.) anphilosophaid, anathronawl
UNPLEASANT, (adj.) anhyfryd, annymunol, annhirion
UNPLEASANTNESS, (s.) anhyfrydwch
UNPLEASED, (adj.) anfoddog, anfoddlon, anfoddlawn
UNPOLISHED, (adj.) annhaclus, anghywair, anllyfn, trwsgl
UNPOLITE, (adj.) annhaclus, trwsgl, anfedrus, gwrthuu, anfoesawg
UNPOLLUTED, (adj.) dihalogedig
UNPOPULAR, (adj.) amhoblogaidd
UNPRACTICABLE, (adj.) anwneuthuradwy
UNPREJUDICED, (adj.) diragfarn
UNPREMEDITATED, (adj.) diragfyfyr
UNPREPARED, (adj.) amharod
UNPREPAREDNESS, (s.) amharodrwydd, amharodedd
UNPREVAILING, (adj.) anhyciannol
UNPROFANED, (adj.) dihalogedig
UNPROFITABLE, (adj.) anfuddiol, diles, difudd, dielw, aflesol
UNPROFITABLENESS, (sub.) anfuddioldeb, anfuddiolrwydd
UNPROFITIOUS, (adj.) annhirion, gwgus, drwg-ddygwyddiadol
UNPROSPEROUS, (adj.) aflwyddiannus
UNPROVED, (adj.) amhrofedig
UNPROVIDED, (adj.) diddarbod, diragddarbod, annarpar
UNPUNISHED, (adj.) digosp, heb ei gopsi, anghospedig
UNPURIFIED, (adj.) amhuredig

- UNQUALIFIED**, (adj.) anaddas, anghymmwyys, anghynneddf
UNQUALIFY, (v. a.) anaddasu
UNQUENCHABLE, (adj.) anniffoddadwy, diddiffoddadwy
UNQUENCHED, (adj.) anniffoddedig
UNQUESTIONABLE, (adj.) diammau, diammhenol, dilys
UNQUIET, (adj.) anesmwyth, aflonydd [aflonyddwch
UNQUIETNESS, (s.) anesmwythder,
UNRAVEL, (v. a.) dattod, dad-ddyrysu, dadweu—amlygu, egluro
UNREADY, (adj.) anmharod
UNREASONABLE, (adj.) afresymol
UNREASONABLENESS, (sub.) afresymoldeb, anweddeidd-dra
UNREAVE, (v. a.) dad-ddyrysu
UNRECLAIMED, (adj.) anhywedd, anwar, gwyllt, anniwygiedig
UNRECONCILABLE, (adj.) anghymmodadwy, anghymmodol
UNREFORMABLE, (adj.) anniwygiol
UNREFORMED, (adj.) anniwygiedig
UNREGARDED, (adj.) dibarch, dibris
UNRELENTING, (adj.) didosturi
UNREMARKABLE, (adj.) anhynod
UNREMEDIAL, (adj.) anfeddygol
UNREPAID, (adj.) heb dalu yn ol
UNREPEALED, (adj.) heb ddiddymu
UNREPENTING, (adj.) anedifeiriol
UNREPROVEABLE, (adj.) difai, difeius
UNREQUITTED, (adj.) heb ofyn, heb geisio, angheisiedig [digel
UNRESERVED, (adj.) agored, rhydd,
UNRESOLVED, (adj.) heb lwyf-fwr-iadu, heb benderfynu barn &c.
UNREVEALED, (adj.) diddatguddiedig, heb ei ddatguddio
UNREVENGED, (adj.) diddial, digerydd, heb gerydd, digosp
UNREWARDED, (adj.) diwobrwyol, diwobrwyedig, anobrwyedig
UNRIDDL, (v.) egluro dyfal, amlygu
UNRIGHTEOUS, (adj.) anghyfiawn, annuwiol, anonest, anunion
UNRIGHTEOUSNESS, (s.) anghyfiawnder, anghyfiawnedd, cam
UNRIPE, (adj.) anaddfed
UNRIPENESS, (s.) anaddfedrwydd
UNROL, (v. a.) dadblygu
UNROOT, (v. a.) diiwreiddio
UNRUFFLED, (adj.) tawel, esmwyth
UNRULY, (adj.) afreolus, nawswyllt, pengaled, penwyllt
UNSAFE, (adj.) anniogel, enbeidus
UNSATIABLE, (adj.) annigonadwy
UNSAVOURINESS, (s.) diflasrwydd
UNSAVOURY, (adj.) diflas, anflasu
UNSAVY, (v. a.) dad-ddywedyd
UNSCRIPTURAL, (adj.) anysgrhythrol
UNSEAL, (v. a.) dadselio
UNSEARCHABLE, (adj.) anchwiliadwy
UNSEASONABLE, (adj.) anamserol, anhymhoraidd, anaddas
UNSEMLINESS, (sub.) anweddeidd-dra, anharddwch, gwrthuni
UNSEEMLY, (adj.) gwrthun, anhardd, anweddus, anweddaidd
UNSEEN, (adj.) anweledig
UNSELFISH, (adj.) anhunanol
UNSEPARABLE, (adj.) anwahanol
UNSETTLED, (adj.) ansefydlog, ansafadwy, anwadal, ansicr
UNSETTLEDNESS, (s.) anwadalwch
UNSHAKEN, (adj.) disigl, diysgog, safadwy: (v. a.) dillyffetheirio
UNSHÉATHE, (v. a.) dadweinio, tynna o'r wain [eillio
UNSHORN, (adj.) heb gneifio, heb
UNSIGHTLINESS, (s.) gwrthuni, anharddwch [eiddff
UNSIWED, (adj.) gwan, egwan,
UNSKILFUL, (adj.) anghyfarwydd, anfedrus, anhyddysg, anghelfydd
UNSOCIAL, (adj.) anghyfeillgar
UNSOLD, (adj.) heb werthu
UNSOUND, (adj.) afiachus, clwyfus, anafus, egwan—llygredig, pwr, braenllyd—cyfeiliornus
UNSPARING, (adj.) diarbed, anarbedus, anghynuil, hael
UNSPÉAKABLE, (adj.) annhraethadwy, annhraethawl
UNSPIED, (adj.) anweledig
UNSPILT, (adj.) heb dywallt
UNSPOTTED, (adj.) dihalog, difrycheulyd [dal, ansafadwy
UNSTABLE, (adj.) anwastad, anwastad
UNSTEADINESS, (sub.) anwastadrwydd, anwadalwch
UNSTEADY, (adj.) arsefydlog, anwastad, anwadal, gwammal
UNSTITCH, (v. a.) dadbwytho
UNSUBSTANTIAL, (adj.) disylwedd, ansylweddol [iannus
UNSUCCESSFUL, (adj.) aflwydd-
UNSUCCESSFULNESS, (s.) aflwyddiant
UNUITABLE, (adj.) anaddas, anweddus, anghymmwyys

- UNSÚLLIED**, (adj.) heb ei ddiwyno
UNSUPPORTABLE, (adj.) anoddefadwy, rhy drwm i'w ddwyn
UNSURMÓUNTABLE, (adj.) na ellir myned drosto, anorfod
UNSWAYABLE, (adj.) afreolaidd
UNTAINTED, (adj.) dihalogedig, difrycheulyd, heb ei ddiwyno
UNTAKEN, (adj.) heb gymmeryd
UNTANGLE, (v. a.) dad-ddyrysu
UNTASTED, (adj.) heb brofi
UNTAUGHT, (adj.) diddysg, annysgedig, heb ei ddysgu, diaddysg
UNTEENABLE, (adj.) anymddiffynadwy, anniffynadwy
UNTHANKFUL, (adj.) anniolchgar
UNTHANKFULNESS, (s.) anniolchgarwch, diddiolchgarwch
UNTHINKING, (adj.) difeddwl, difraw, anystyriol, diofal
UNTHREÁD, (v. a.) dattod
UNTHRIFTY, (adj.) afradlon
UNTHRÓNE, (v. a.) diorseddu
UNTÍE, (v. a.) dattod, dadgyllymu
UNTÍL, (adv.) hyd, hyd oni
UNTIMELY, (adj.) anamserol, cyn yr amser, annhymorraidd.—*An untimely birth*, erthyl, erthyliaid, genedigaeth annhymmig. — *An untimely death*, angau disysfyd, marwolaeth annedwydd
UNTO, (prep.) i, at, hyd, wrth
UNTOUCHED, (adj.) heb gyffwrdd
UNTÓWARD, (adj.) gwrthnysig, anhywaith, anhynaws, gwrthun, chwith
UNTRACTABLE, (adj.) anhydun, anhydrin [celwyddog
UNTRUE, (adj.) anwireddus, gau,
UNTRUTH, (sub.) anwir, anwiredd, celwydd [didonio
UNTÚNE, (v.) anhwylio, annhrefnu,
UNTWÍNE, **UNTWÍST**, (v. a.) dadnyddu, dadgyfrododdu
UNVÁIL, (v. a.) tynu'r llen oddiar, dadorchuddio, dadguddio
UNVARIABLE, (adj.) anghyfnewidiol
UNVARYING, (adj.) anghyfnewidiol
UNÚSEFUL, (adj.) diddefnydd, difudd
UNÚSUAL, (adj.) anarferol, chwith, anghynnefin, anghyffredin
UNÚTTERABLE, (adj.) annhraethol, annhraethadwy [au
UNWÁLLED, (adj.) difuriau, digaeir
UNWÁRES, (adv.) yn ddisymwth, yn annysgwyliadwy
UNWÁRINESS, (s.) anochelgarwch
UNWÁRRANTABLE, (adj.) anaiddiffynadwy, na's gellir ei amddiffyn na'i gyfiawnhau, anwarantadwy
UNWÁRY, (adj.) anochelgar, diofal
UNWÁSHED, (adj.) heb olchi
UNWÉARIED, (adj.) dilin, anniffygiol, anluddedig
UNWÉD, (adj.) gweddw, anmhriod
UNWÉLCOME, (adj.) angroesawus
UNWHÓLESOME, (adj.) afiachus, afiach
UNWEILDY, (adj.) trwm, chwith, anneheuig, anhywaith
UNWÍLLING, (adj.) anfoddlon, anewyllysgar, anfoddgar
UNWÍLLINGNESS, (sub.) anfoddlondeb, anewyllysgarwch
UNWÍND, (v. a.) dad-ddirwyn
UNWÍSE, (adj.) anghall, ffol, annoeth
UNWÍSHED, (adj.) annymunol
UNWÍTTINGLY, (adv.) yn anwybodus, yn ddiarwybod
UNWÓNTED, (adj.) anghynnefin, anarferol, anarferedig, anghyffredin
UNWÓRTHINESS, (s.) annheilngdod
UNWÓRTHY, (adj.) annheilwng, anwiw
UNWRÉATHE, (v. a.) dadnyddu, dadgyfrododdu, datdorchu, dadblethu
UNWRÍTTEN, (adj.) traddodedig, anysgrifenedig, heb ei ysgrifenu
UNYÓKE, (v. a.) dadieuo, di-ieuo
UP, (adv.) fynu, i fynu
UPBÉAR, (v. a.) codi i fynu, dyrchafu
UPBRÁID, (v. a.) dannod, edliw
UPHÍLL, (s.) tyle, gorifynu, gallt
UPHÓLD, (v. a.) cynnal i fynu, attegu
UPHÓLSTERER, (s.) dodrefnwr
UPLAND, (s.) ucheldir, blaenau
UPLÁY, (v. a.) gosod i fynu, pentyru
UPLÍFT, (v. a.) dyrchafu, codi
U'PMOST, (adj.) uchaf, uchelaf
UPÓN, (prep.) ar, ar uchaf, ar warthaf
U'PPER, (adj.) uch, uwch, goruwch
U'PPERMOST, (adj.) uchaf, penaf
UPRÁISE, (v. a.) dyrchafu, codi
U'PRIGHT, (adj.) union, syth, cyfiawn, onest, uniawn-syth
U'PRÍGHTNESS, (s.) uniondeb
UPRÓAR, (s.) terfysg, cynnwrf, godwrf, ymryson, mawr-dwrf
UPRÓOT, (v. a.) diwaeiddio
UPSHOT, (s.) diwedd, canlyniad
UPSIDE, (s.) ochr uchaf
U'PSTÁRT, (s.) un a godo yn ddi-

- symwth o dlodi i gyfoeth, pendod-
iad, conach, dryg-foneddig
U'PTURN, (v. a.) troi i fynu
U'PWARD, U'PWARDS, (adv.) i fynu,
tu ag i fynu, ar i fynu
URBANITY, (s.) mwynder, cyweith-
asrwydd, medrusder
URCHIN, (s.) draenog, draened
URGE, (v. a.) cymmell, dirio, annog
URGENCY, (sub.) dirwasg, angen-
rheidrwydd i wneuthur peth
URGENT, (adj.) diriol, cymhelliadol
URINAL, (sub.) costrell dwfr dyn,
troeth-wydr, troeth-lestr
URINE, (s.) trwngc, trwyth, lleisw,
pisio: (v. n.) piso, gwneud dwfr
URINOUS, (adj.) trwythog
URN, (s.) ysgrin, arch corff marw
Us, (pron.) ni, nynt
USAGE, (sub.) arfer, trin, triniaeth,
triniad; defod, arferiad
USANCE, (s.) llôg, ocr, y misgwaith,
neu'r yspaid, a ganiateir cyn gofyn
tâl am lythrau cyfnewid
USE, (s.) arfer, gwasanaeth, defnydd,
mwyniant — achos, angenrheid-
rwydd, mantais, budd—cymmorth
—llôg: (v. a.) arferu, mwynhau,
trin, arfer peth, gwneud deunydd o
USEFUL, (adj.) buddiol, defnyddiol
USEFULNESS, (s.) budd, buddioldeb,
defnyddioldeb, gwasanaethgarwch
USELESS, (adj.) difudd, diddefnydd
USHER, (s.) tan feistr, tan athraw—
arweinydd i mewn, rhagflaenor:
(v.) arwain i mewn, dwyn y'mlaen
USTION, (sub.) llosgiad
USUAL, (adj.) arferol, cynnefinol,
arferedig, cyffredin, cyffredinol
USURER, (s.) ocrwr, usuriwr, llôgwr
USURP, (v. a.) traws-feddiannu,
cymmeryd meddiant trwy drais
USURPATION, (sub.) trais-feddiant,
cam-feddiant, trais, camrwysg
USURPER, (s.) treisiwr, trais-fedd-
ianuwr, cam-oresgynwr, gormeswr
USURY, (s.) usuriaeth, ocr, ocraeth,
arlog, arllog, llôg
UTENSIL, (s.) dodrefnyn, llestr
UTERIC, (adj.) yn perthyn i'r groth
UTERUS, (s.) croth gwraig, bru
UTILITY, (s.) budd, lles, defnydd-
garwch, defnyddioldeb
UTMOST, (adj.) eithaf, pellaf
UTOPIA, (s.) gwiad ddychymmyged-
ig lawn o drefn dda, dedwyddfyd,
&c. gwenfro'r gwirion
UTTER, (adj.) eithaf, pellaf, hollol,
nesaf allan: (v. a.) traethu, llefaru,
dywedyd—cyhoeddi—gwerthu
UTTERABLE, (adj.) traethadwy
UTTERANCE, (s.) ymadrodd, gallu i
lefaru, llafar-ddawn—arwerthiad
UTTERER, (s.) traethwr, llefarwr—
cyhoeddwr, gwerthwr
UTTERMOST, (adj.) eithaf, pellaf
UXORIOUS, (adj.) darostyngedig i
wraig, gwreigeiddiol

V.

- V**, FEL rhif-nod, a arwydda
bump
VACANCY, (sub.) gwagder, gwagedd,
gwagle, gwagfan, cyfwng; cytle
VACANT, (adj.) gwag, arlloes, rhydd,
gweilydd, didrafferth
VACATE, (v. a.) gwaghau, gwneu-
thur yn wâg, arlloesi, gadael
VACATION, (s.) seibiant, hamdden,
dyspaid, dyspeidiad, seguryd
VACILLATION, (s.) honciad, anwa-
dalwch, anwastadrwydd, talgyngiad
VACUATION, (s.) arlloesiad, gwaghad
VACUITY, (s.) gwagder, gwagedd
VACUUM, (s.) gwagder, gwagfa
VAGABOND, (s.) gwibiad, crwydrad,
treiglad, treigl-ddyn, gwibddyn
VAGARY, (s.) gwib-feddwl, gwyllt-
ddychymmyg, chwil-dro
VAGOUS, (adj.) gwibiog, crwydredig
VAGRANCY, (sub.) gwib, crwydr,
crwydrad, crwydreiaeth, crwydri
VAGRANT, (s.) gwibiad, crwydrad,
treiglad, treigl-ddyn, crwydrddyn:
(adj.) crwydraidd, gwibiog
VAGUE, (adj.) gwibiog, ansafadwy,
diystyr, crwydrol, penrhydd
VAIL, (s.) llen, llengudd, gorchudd:
(v.) gorchuddio—gollwng i gwym-
po; ymddarostwng, parchus-gyfarch

- VAILS**, (s.) arian a roddir i wasanaeth ddynion heblaw eu cyflog
VAIN, (adj.) ofer gwag, gorwag, gweilydd, coeg-fach, seithug
VAIN-GLORIOUS, (adj.) gwagogoneddus, balch, rhodresgar
VAIN-GLORY, (s.) gwag ogoniant
VAINNESS, (sub.) oferedd
VALE, (s.) dyffryn, bro, cwm
VALEDICTION, (s.) erchiad yn iach, canu'n iach, cymmeriad cenad
VALENTINE, (s.) cariad a ddewisir ar ddydd St. *Falentine*
VÁLET, (s.) gwas, gweinydd
VALETUDINÁRIAN, (s.) un clefyca, afiachus, lledglaf, gwanllyd, &c.
VALETÚDINARY, (adj.) afiach, &c.
VÁLANCE, (s.) gwrolder, gallu, cadernid, grym, pybyrwch, glewder
VÁLIANT, (adj.) gwrol, dewr, cryf, calonog, hŷ, gwych, cadarn, pybyr
VÁLIANTLY, (adv.) yn wrol, &c.
VÁLIANTNESS, (sub.) mawrfrydigrwydd, mawredigrwydd, mawrwr-iaeth, mawrfryd, dewredd
VÁLID, (adj.) nerthol, cadarn, effeithiol, pwysfawr, safadwy, sicr
VÁLIDITY, (s.) grym, nerth, gallu
VÁLLEY, (s.) dyffryn, gwaſtadedd, cwm, glyn, pant, gwaelod, bro
VÁLOROUS, (adj.) dewr, gwych
VÁLOUR, (s.) gwrolder, gallu, cadernid, grym, pybyrwch, glewder
VÁLUABLE, (adj.) gwerthfawr, prif-fawr [prisiad
VÁLUÁTION, (sub.) cywerthyddiad
VÁLUE, (s.) gwerth, pris: (v.) cywerthyddio, prisio, gwneud cyfrif o
VALVE, (s.) dôr, drws, clawr
VAMP, (s.) uchafed, uchaf ledr esgid: (v. a.) cyweirio, cefn-drwsio
VÁMPER, (s.) cyweiriwr
VAN, (s.) rhengc flaenaf byddin, cynnhorf, blaen-res
VANE, (s.) ceiliog gwynt
VANGUARD, (s.) blaen fyddin
VÁNISH, (v. n.) diflanu, difanu
VÁNITY, (s.) gwagedd, gorwagedd, gwegi, oferedd, maswedd
VÁNQUISH, (v. a.) gorchfygu, gorfod, goresgyn, darostwng
VÁNQUISHER, (s.) gorchfygwr
VÁPID, (adj.) diflas, merf, marwaidd
VÁPIDNESS, **VÁPIDITY**, (s.) merf-dod, marweidd-dra
VÁPOURÁTION, (s.) tarthiad
VÁPOUROUS, (adj.) llawn tarth
VÁPOUR, (s.) tarth, ager, agerdd, mygdarth, morlwch: (v.) tarthu, bwrw tarth—ffrostio, rhodresu
VÁRIABLE, (adj.) cyfnewidiol, anwadal, newidiadwy, amrwymiadwy
VÁRIABLÉNESS, (s.) cyfnewidiad, anwadalwch, anwastadrwydd
VÁRIANCE, (s.) ymryson, anghydfod, anghytundeb, amrywiaeth
VÁRIÁTION, (s.) cyfnewidiad, amrafaeliad, amrywiaeth, gwyrad
VÁRIEGATE, (v. a.) amryliwio, amrywio, amryfalu, britho, dyfritho
VÁRIEGÁTION, (s.) amrywiedigaeth
VÁRIÉTY, (s.) amrywiaeth, amryfaeliad, cyfnewid, newid
VÁRIOUS, (adj.) amryw, amrafael, gwahanol, newidiol, anghyffelyb, amryliw, amryfal, amrydaull, brith
VÁRLET, (s.) dyhiryn, diffeithwr, andras ddyn, drygddyn
VÁRNISH, (s.) barnais, adliw, dwb-liw: (v. a.) barneisio, caboli
VÁRY, (v. a.) amrywio, amryfaelio, amryfalu, newid, cyfnewid
VÁSCULAR, (adj.) llawn llestri
VASE, (s.) ceuedd neu gwpan blod-euyn: y Gron-belen mewn can-hwyllbren eglwys, &c. — addurn-gawg, blodeu-gawg
VÁSSAL, (s.) caethwas, deiliad, ymddibynwr, caeth ddeiliad, ail
VÁSSALAGE, (s.) caethiwed, caethwasanaeth, darostyngiad
VAST, (adj.) mawr, dirfawr, amrosgo
VÁSTNESS, (s.) anfeidrollder
VÁT, (s.) cerwyn, gwasg-gafn.—*A cheese-vat*, caws-ŵt, caws-lestr
VÁTICINATE, (v. n.) darogan
VÁULT, (sub.) bwa—seler—ogof—beddrod: (v.) gwneuthur bwa—neidio, llamu, ymdaflu
VÁULTED, (adj.) mydawg, bwäog
VÁULTER, (s.) llamhidydd
VÁUNT, (v.) ymfrostio, rhodresu, bocsbachu: (s.) ymfrost, rhodres
VÁUNTER, (sub.) ymfrostiwr, rhodreswr, brolyn, bocsbachwr, bostiwr
VEAL, (s.) cig llo [cludiad
VÉCTION, **VECTITÁTION**, (s.) dygiad
VEER, (v. n.) cylchdroi, chwildroi, traws-rwylio, troi'r hŷyliau, &c.

- VÉGETÁBLE**, (adj.) tyfol, hydyfol, tyfadwy, irdwf, hydwf, â bywyd tyfol yn unig ganddo : (sub.) llysieuyn, planhigyn
- VÉGETATE**, (v. n.) tyfu, hydyfu
- VEGETATION**, (s.) tyfiad planhigion
- VÉGETATIVE**, (adj.) tyfol, cynnyddol
- VÉGETE**, (adj.) bywiog, heinyf, cryf
- VÉGETIVE**, (adj.) tyfol, cynnyddol
- VEHÉMENŒ**, **VEHEMENCY**, (s.) angerdd, arthredd, llymder, taerder, haerllugrwydd, tanbeidrwydd
- VEHÉMENT**, (adj.) haerllug, taer, angerddol, durfing, tanbaid, awchus
- VÉHICLE**, (s.) men, cerbyd, cludai
- VEIN**, (s.) gwythen, gwythien
- VÉINED**, **VÉINY**, (adj.) gwythenog
- VELLÉITY**, (s.) chwant, dymuniad
- VÉLIUM**, (s.) membrwn, llyfn-groen
- VELÓCITY**, (s.) buander, cyflymder
- VÉLVET**, (s.) melfed : (adj.) o felfed
- VÉNAL**, (adj.) gwerthadw, cyflogaidd, huriol, cyflogadwy
- VENÁLITY**, (s.) parodrwyd i wneuthur un peth am wobrwy
- VENÁTIC**, (adj.) a berthyn i hela
- VEND**, (v. a.) gwerthu, arwerthu
- VÉNDIBLE**, (adj.) gwerthadwy
- VENDITION**, (s.) gwerthiad, arwerth-
- VÉNDOR**, (s.) gwerthwr [iad]
- VÉNEMOUS**, (adj.) gwenwynig, gwenwynlyd, gwenwynog
- VÉNERABLE**, (adj.) hybarch, parchus, parchedig, anrhydeddus
- VÉNERATE**, (v. a.) perchi, anrhydeddu
- VENERATION**, (s.) parch, anrhydedd
- VENEREAL**, (adj.) a gafwyd trwy drythyllwch, cydgnodiaw, ymrewyddol, chwantachol, chwantachus.
- The venereal disease*, y chwantach-glwyf, y frech ffrengig
- VÉNÉREOUS**, (adj.) trythyll, anllad
- VÉNERY**, (s.) hela, trythyllwch, anlladrwydd, chwantachrwydd
- VENESÉCTION**, (s.) gollyngiad gwaed
- VÉNÉGEANCE**, (s.) dial, dialedd, cosp
- VÉNÉGEFUL**, (adj.) dialeddgar
- VÉNIABLE**, **VÉNIAL**, (adj.) maddenol, a ellir ei faddau
- VÉNISON**, (s.) cig geifr danas; helwriaeth, helfa, Gen. xxv. 28. a xxvii. 3.
- VÉNOM**, (s.) gwenwyn,
- VÉNOMOUS**, (adj.) gwenwynig
- VENT**, (s.) agorfa, twll, gwynt-dwll
- gwerth : (v. a.) gwerthu, cyhoeddi—gollwng i maes—agoryd
- VÉNTER**, (s.) croth, bu
- VÉNTILATE**, (v. a.) nithio—holi
- VENTILATION**, (s.) nithiad, gwyntiad
- VÉNTRICLE**, (s.) y cylla
- VÉNTURE**, (s.) antur, baidd, argynnyg, anturiaeth : (v.) anturio, &c.
- VÉNTUROUS**, (adj.) hy, eofn, beiddgar, anturiol, anturus
- VENUS**, (s.) Gwener, seren Gwener
- VERÁCITY**, (s.) gwir, gwirionedd, dilysrwydd, gwireiriogrwydd
- VERB**, (s.) berf, gair
- VÉRBAL**, (adj.) geiriol, berfol
- VERBÁTIM**, (adv.) air yn ngair
- VÉRBERATE**, (v. a.) maeddu, curo, ffustio, taro
- VERBERATION**, (s.) macddiad, curad
- VÉRBOSE**, (adj.) geiriog, aml-eiriog, geiriolus, geirgar
- VERBÓSITY**, (sub.) llawer o eiriau, hir chwedl, dywedgarwch
- VÉRDANT**, (adj.) gwyrdd, gwyrddlas
- VÉRDICT**, (s.) dedryd, barn
- VÉRDIGREASE**, (s.) ferdigres, rhwd pres [lesol]
- VÉRDURE**, (s.) gwyrdd-der, gwyrdd-
- VÉRDUROUS**, (adj.) gwyrdd
- VERGE**, (s.) brysgyll neu wialen a ddygir o flaen swyddogion—ymyl, glan—cylch, cwmpas, terfynau : (v. n.) gogwyddo tu a'r llawr
- VÉRGER**, (s.) dygwr brysgyll
- VERIFICATION**, (s.) gwirhad, cadarnhad gwirionedd trwy dystiolaeth
- VÉRIFY**, (v. n.) gwirhau, profi yn wir, cadarnhau, gorchwrio
- VÉRILY**, (adv.) yn wir, yn ddiau, yn sicr, mewn gwirionedd
- VÉRISÍMILAR**, (adj.) tebyg, tebygol
- VERISIMÍLITY**, (s.) tebygoliaeth
- VÉRITY**, (sub.) gwirionedd, gwir, gwired; dilysrwydd
- VÉRJUICE**, (s.) surlyn, aesel
- VERMÍCULOUS**, (adj.) pryfedog
- VERMÍLION**, (s.) sinopr, sinopl
- VÉRMINE**, (s.) pryfyn, pryfedyn
- VÉRMINOUS**, (adj.) pryfedog
- VERNÁCULAR**, (adj.) o'r un wlad, cynhenid, brodorawl, naturiol
- VÉRNAL**, (adj.) a berthyn i'r gwanwyn, gwanwynawl
- VERSÁTILE**, (adj.) hydro, troedig,

- hawdd e. droi, hyfder at ddysgu
pob peth, amryfeil-ddawn
- VERSE**, (s.) gwrs. adnod, adran—
pennill—prvdyddiaeth
- VERSED**, (adj.) cyfarwydd, celfydd,
cywraint, hyddysg
- VERSIFICATION**, (s.) mydriad, prydiad,
gwneuthuriad pennillion
- VERSIFY**, (v. a.) cywyddu, gwneuthur
mydr, gwneuthur cerdd
- VERSION**, (s.) cyfieithiad
- VERT**, (sub.) pren yn dwyn dail
gwyrrddon, gwyrdd-goed
- VÉRTEBRE**, (s.) glain cefn
- VÉRTEX**, (sub.) coppa, uchaf-ben,
pen, y pwngc uwch ben
- VÉRTICAL**, (s.) yn union uch ben
- VERTÍCITY**, (s.) tro, chwildro
- VERTÍGINOUS**, (adj.) pendroedig
- VÉRTIGO**, (s.) y bendro, y gysp,
y fynyglog, madronod
- VÉRVAIN**, (s.) briw'r march, cas gan
gythraul, llysau'r hudol, y dderwen
fendigaid, y ferfaen
- VÉRY**, (adj.) gwir, iawn, uniawn
- VÉSICLE**, (s.) chwysigen, chwydalen,
porthell, chwysiglen
- VESÍCULAR**, (adj.) cau, ceu
- VÉSPER**, (s.) seren y nos—yr hwyr,
echwydd, gosper
- VÉSSSEL**, (s.) llestr, dodrefnyn
- VEST**, (s.) gwisg, dilledyn, cylched:
(v. a.) dilladu, trwsio, gwisgo—
dodi mewn meddiant, &c.
- VÉSTAL**, (s.) lleian, gwryf
- VÉSTIBLE**, (s.) porth, cyntedd
- VÉSTMENT**, (sub.) dilledyn, gwisg,
archenad, cylched
- VÉSTRY**, (s.) lle i gadw pethau cys-
segredig—ymgyfarfod plwyfolion i
ymgyngori yn nghylch achosion
plwyf—gwisgfa, gwisgle
- VÉSTURE**, (s.) gwisg, dilledyn
- VETCH**, (sub.) gwŷg, pys y llygod,
gwygbys.—*Narrow leaved bitter
vetch*, pys y garanod
- VÉTCHY**, (adj.) llawn gwygbys
- VÉTÉRAN**, (s.) hen filwr caled: (adj.)
hen, oedranus, a fyddo yn hir
mewn swydd, profedig
- VEX**, (v. a.) gorthrymu, blino go-
fidio, trallodi, cystuddio
- VEXÁTÍON**, (s.) blinder, gofid, gor-
thrymder, trallod, helbul, cystudd,
trwbledd, poenedigaeth, curiad
- VEXÁTÍOUS**, (adj.) gofidus, gorth-
rymus, blinderus, poenus, blin
- VÉXER**, (s.) bliwr, gorthrymwr
- VÍAL**, (s.) ffiol, costrel fechan
- VÍAND**, (s.) bwyd, ymborth
- VÍÁTICUM**, (s.) gosymdaith, angen-
rheidiau taith, arlwy taith, bwyliwrw
- VÍBRATE**, (v.) ysgydwyd, honsio,
crynu, peri crynu, chwyrnellu
- VIBRÁTÍON**, (s.) ysgydwad, chwyrn-
elliad, ymsigliad, ymdaifiad
- VÍCAR**, (s.) bicar, dirprwy-was
- VÍCARAGE**, (s.) bicariaeth
- VICÁRIOUS**, (adj.) a fyddo yn lle
un arall, dirprwywas
- VÍCARSHIP**, (s.) bicariaeth
- VICE**, (s.) bai, gwyd, gwrthwyneb i
rinwedd, drygioni.—*Smith's vice*,
cogwrn tro, gafaelwr.—*Vice-admi-
ral*, rhag lyngeswr.—*Vice-cham-
berlain*, rhag ystafellydd.—*Vice-
chancellor*, rhag ganghellor
- VICÉGÉRENT**, (s.) rhaglaw, huail
- VÍCEROY**, (s.) rhaglaw brenin
- VICÍNITY**, (s.) cymmydogaeth, cyf-
nesafiaeth, nesder, cyfagosrwydd
- VÍCINAGE**, (s.) cymmydogaeth
- VÍCINAL**, **VÍCINE**, (adj.) agos, cyfagos
- VÍCIOUS**, (adj.) drygionus, beius,
gwydus, drygiog, drygeddus
- VICÍSSITUDE**, (sub.) cyfnewidiad,
cylch cyfnewid, tro, treigl
- VÍCTIM**, (s.) offrwm, aberth
- VICTOR**, (s.) gorfodawg, goresgyuwr
- VICTÓRIOUS**, (adj.) buddugol, budd-
ugoliaethol, gorchfygol
- VÍCTORY**, (s.) buddugoliaeth, gor-
uchafiaeth, gorfod, gorfodaeth
- VÍCTUALS**, (sub.) ymborth, bwyd,
lluniaeth, porth, bwyliwrw
- VÍCTUAL**, (v. a.) arlwyo ymborth
- VÍCTUALLER**, (s.) gwerthwr llun-
iaeth, bwyd-weinydd
- VIDÉLICET**, (adv.) ys ef, sef yw
hyny, sef fel pe dywedid, hyny yw
- VIE**, (v.) cystadlu, ceisio'r blaen
- VIEW**, (v.) golygu, gweled: (s.) golygiad
- VÍGIL**, (s.) noswyl, gwynos
- VÍGILANCE**, **VÍGILANCY**, (s.) gwy-
liadwriaeth, gofal, dyfalwch
- VÍGILANT**, (adj.) gwyliadwrus, go-
falus, effro, manylgraff
- VÍGOROUS**, (adj.) egniol, grymus,
bywiog, eidiog, eidiawl
- VÍCOUR**, (s.) nerth, grym, cryfder,

- pybyrwch, llwyr-ymgais, egni
VILE, (adj.) gwael, salw, dibris, drygionus, gorwael, diffraith
VILENESS, (s.) gwaeledd, salwedd, salwdod—drygioni, diffeithder
VILIFY, (v. a.) bychanu, amharchu, difrio, gwaradwyddo
VILLA, (s.) maenol allan o'r ddinas, pentref, trefan, gwlaty
VILLAGE, (sub.) pentref, cordref, maesdref, treflan, trefán
VILLAIN, (s.) dyn creulon, diriaid, dyhirddyn, dyhirwr—gwas
VILLAINOUS, (adj.) gwael, salw, drygionus, diriaid, ysgeler, atgas
VILLAINY, (s.) drygioni, ysgelerder, diriedi, dyhirwch, dygasrwydd
VILLÁTIC, (adj.) pentrefol, pentref-aid, pentrefig
VILLOUS, (adj.) cedenawg
VÍMINOUS, (adj.) a wnaed o wiaid
VÍNCIBLE, (adj.) a ellir ei orchfygu
VÍNDICATE, (v. a.) amddiffyn, cyf-iawnhau; dial, cospi; heuro
VINDICÁTION, (sub.) amddiffyniad, cyfiawnhad, heuredd, heuriant
VINDICÁTOR, (s.) amddiffynwr
VINDICTIVE, (adj.) dialgar, ymddi- algar, dialeddeus, dialfawr
VINE, (s.) gwinwydden
VÍNEGAR, (s.) gwinegr, finegr, aesel
VÍNEYARD, (s.) gwinllan, giaban
VÍNOUS, (adj.) gwin-gar, gwinllyd
VÍNTAGE, (s.) cynhauaf grawnwin
VÍNTNER, (s.) tafarnwr, gwerthwr gwin, gwinwr, gwin-werthwr
VÍOL, (s.) crwth, nabl, Es. v. 12.
VÍOLABLE, (adj.) hylwgr, a ellir ei droseddu, llygradwy, halogadwy
VÍOLATE, (v. a.) troseddu, treisio, tori cyfraith, sarhau, halogi
VÍOLÁTION, (s.) troseddiad, treisiad, camwri, toriad, halogiad, difwyniad
VÍOLÁTOR, (s.) troseddwr
VÍOLENCE, (s.) nerth, cryfder, trais, gormes, gwŷn, angerdd, trawsineb
VÍOLENT, (s.) nerthol, angherddol, durfing, tanllyd, tanbaid, ffyrnig
VÍOLET, (s.) crinlys, fioled
VÍOLIN, (s.) crwth, ffidl
VÍPER, (sub.) gwiber [aid
VÍPEROUS, (adj.) gwiberog, gwiber-
VÍRGIN, (sub.) morwyn, gwryf, rhian, gwryf-ferch, eigr: (adj.) gwryfawl, morwynawl
VÍRGÍNITY, (s.) morwyndod, gwy- ryfdod, eigræth [aid
VÍRÍLE, (adj.) gwrol, gŵraidd, arwr-
VÍRÍLITY, (s.) gwroldeb, gwrcidd- dra, gwreiddrwydd, gŵreindod
VÍRTUAL, (adj.) effeithiol, gallued- igol, gweithredol, mewn effaith
VÍRTUE, (s.) rhinwedd, mirach— effaith, gallu, nerth; gwyrth
VÍRTUOUS, (adj.) rhinweddol
VÍRULENCE, **VÍRULENCY**, (s.) tym- her ddrwg, natur ddrwg, ff, rnig- rwydd, gwenwynigrwydd
VÍSAGE, (s.) wyneb, wynebpryd, pryd, ffrw, drych, edrychiad
VÍSCERATE, (v. a.) dibersfeddu
VÍSCID, (adj.) gludiog, gwydn
VÍSCÍDITY, (s.) gwyndder, glud- rwydd, gludiogrwydd
VÍSCOUNT, (sub.) y radd nesaf o bendefigaeth at iarll, cor-iarll
VÍSCOUS, (adj.) gludiog, ysgraw- lingaidd, gwydn
VÍSÍBILITY, (s.) amlygrwydd, am- lygedd, amlygder, hyweledd
VÍSÍBLE, (adj.) amlwg, gweledig, hywel, eglur, canfodadwy
VÍSION, (s.) gweledigaeth, ymddan- gosiad, drychiolaeth, gwelediad
VÍSIONARY, (adj.) flugiol, dychym- mygol, breuddwydiol
VÍSIT, (v.) ymweled, gofwyo, my- ned i weled: (s.) ymweliad, gofwy
VÍSITÁTION, (s.) gofwy, ymwelediad
VÍSITOR, (s.) ymwelwr
VÍSOR, (s.) llen-gudd, ffug-wyneb
VÍSTA, **VÍSTO**, (s.) golwg trwy goed neu ffordd gyfyng, trem-rodfa
VÍTAL, (adj.) bywiol, hanfodol
VÍTÁLITY, (s.) bywiolaeth, ysbryd
VÍTALS, (s.) yr ysgefaint, a'r afu, a'r galon, y rhanau hanfodol i fywyd
VÍTÍATE, (v. a.) llygru, halogi, diwyno, treisio, gwaethu
VÍTÍÓSITY, (s.) llygredigaeth
VÍTÍOUS, (adj.) llygredig, halogedig, drygionus, beius, gwydus
VÍTÍOUSNES, (s.) llygredigaeth, ha- logrwydd, drygioni, diriedi
VÍTREOUS, (adj.) gwydrol, gwydrog
VÍTTRIFY, (v.) troi yn wydr
VÍTÚPERATE, (v.) beio, goganu, cablu
VÍTUPERÁTION, (s.) gogan, cabledd
VÍVÁCIOUS, (adj.) bywiog, hawntus
VÍVÁCITY, (s.) bywiogrwydd

- VÍVID**, (adj.) bywiog, gwridgoch
VÍVIDNESS, (s.) bywiogrwydd
VÍVIFY, (v. a.) bywio, bywhau
VIZ, (adv.) byrhad o *videlicet*, sef, hyny yw, mal pe dywedid
VÍZARD, (s.) llen-gudd, mwgwd
VOCÁBULARY, (s.) geir-lyfr
VÓCAL, (adj.) llafar, llefarg, son-iarus, lleisiog, lleisiol, seiniol.—*A vocal rock*. craig lefair.—*Vocal music*, cerdd dafod
VOCÁTION (s.) galwad, galwedigaeth; gorchwyl—dyfyn, gwys
VÓCATIVE, (adj.) galwedigol
VOCIFERÁTION, (s.) bloedd, ynglef, gwaedd, delef, garm, gawr
VOCÍFEROUS, (adj.) bloeddfawr
VOGUE, (s.) defod, arfer cymmeriad
VOICE, (s.) llais, llef, lleferydd, gair
VOID, (adj.) gwâg, dirym: (s.) gwagle: (v. a.) gwaghau, arlloesi, gadael, ymadael à—dileu, diddymu
VÓIDER, (s.) basged, neu gawell i ddwyn bwyd-oddiaf fwrdd
VÓIDNESS, (s.) gwagder
VÓLATILE, (adj.) a chedo, a el ymaith yn fuan; buan, anwadal
VOLÍTION, (s.) dewisiad, ewyllysiad
VOLUBÍLITY, (sub.) hydreigl'rwydd, rhugledd ymadrodd, ffraethder, hydroedd—anwadalwch
VÓLUBLE, (adj.) hudreigl, hydro—cyflym, buan—rhugl ei dafod, ffraeth
VÓLUME, (s.) llyfr, plýg-lyfr, llyfr claing, claingc. rhol
VOLÚMINOUS, (adj.) yn cynnwys amryw lyfrau; mawr, helaeth
VÓLUNTARY, (adj.) ewyllysgar, o'i fodd, gwirfoddol, ewyllysiol
VOLUNTÉER, (s.) milwr gwirfodd: *pl.* gwirfoddiaid, ewyllysyddion
VOLÚPTUOUS, (adj.) trythyll, nwyfus, cnawdol-foddus, glythinebgar
VOLÚPTUOUSNESS, (s.) trythyllwch, rhysedd. chwantachrwydd, glythni
VÓMIT, (v. a.) chwydu, cyfogi, ymgyfogi, gloesio: (s.) chwyd, chwydfa—physygyriaeth a bair chwydu
VOMÍTION, (s.) chwydiad, cyfogiad
VORÁCIOUS, (adj.) glwth, gwangcus
VORÁCIOUSNESS, **VORÁCITY**, (sub.) glwthni, gwangc, gwangcusrwydd
VÓRTEX, (s.) pwll tro, llyngclyn
VÓRTICAL, (adj.) chwyn-droeoel
VÓTARIST, **VÓTARY**, (s.) dofrudwr, addunedwr, eiddunwr, ymrodd-was
VOTE, (sub.) llais, gair, pleid-lais, pleid-air, cyfran-air: (v.) rhoddi pleid air, dewis, ethol
VÓTER, (s.) dewisydd, etholwr
VÓTIVE, (adj.) addunedig, diofrydog
VOUCH, (v.) gwirio, cadarnhau, dyhaeru, tystio, tystiolaeth, gwarrantu: (s.) gwiriad, tystiolaeth
VÓUCHER, (s.) tyst, tystiwr
VOUCHSAFE, (v. a.) teilyngu, bod yn wiw ganddo, gweled yn dda
Vow, (s.) eidduned, adduned, diofryd: (v) addunedu, adduno, diofrydu, gwneuthur adduned
VÓWED, (part.) eiddunwyd
VÓWEL, (s.) llythyren lafarog, (sef a wna sain wrthi ei hun) llafariad, bogeiliad: *pl.* llafariaid, bogeiliaid
VÓYAGE, (s.) mordaith, morymdaith
VOYAGER, (s.) môr-deithiwr
VULCÁNO, (s.) mynydd llosgedig
VÚLGAR, (adj.) cyffredin, gwael, isel, gwerinawg, gwerinawl, difoes: (s.) y werin, y cyffredin bobl
VULGÁRITY, (s.) gwaeledd, cyffredinedd, anfoesgarwch, difoesedd
VÚLGCATE, (s.) yr enwad sydd gan Eglwys Rhufain ar y cyfieithad Lladin o'r Beibl a gymmeradwyir ganddi hi
VÚLNERABLE, (adj.) hyfriw, archolladwy, a ellir ei glwyfo, gwan
VÚLNERARY, (adj.) perthynol i glwyfau: (s.) eli addas i glwyfau
VÚLNERATE, (v. a.) archolli, clwyfo
VÚLPINE, (adj.) llwynogaid, cadnoaid; cyfrwys, ystrywgar
VÚLTURE, (s.) math o aderyn mawr a rheibus, adar llwch gwin, y fwltur, Lef. xi. 14.
VÚLTURINE, (adj.) tebyg i'r fwltur, rheibus, gorwancus

W.

- W** SYDD weithiau yn dalfyr-
iad o *West*. Gorllewin, me-
gis, N. W. *North West*, Gogledd
orllewin. Llythyren ddaurywiog
ydyw, weithiau yn lafariad, ac
weithiau yn gydseiniad
- W**ÁBBLE, (v. n.) hongcian, bwhw-
man, ymysgwyd yn anwastad
- W**AD, (s.) tusw, to, yn, sopen, syp-
yn, sechiad, sech ddefnydd
- W**ÁDDLE, (v. n.) siglo o ochr i
ochr wrth gerdded, hongcian
- W**ÁDDLES, (s.) cerig ceiliog, y da-
fadenau tan ên mochyn
- W**ADE, (v. n.) beisio, rhydio, cerdd-
ed trwy ddwfr, treiddio
- W**ÁDING, (s.) treiddiad, rhydiad
- W**ÁFER, (s.) afriladen: *pl.* afrllad.
—*A sealing wafer*, llethen
- W**AFT, (v. a.) trosglwyddo, dwyn
trosodd, hwylio drosodd, chwyf-
drosi, nawf-drosi, nofio: (s.) chwyf-
iad, chwyfaniad, cychwyfan, tros-
glwyddad, chwyf-drosiad
- W**ÁFTURE, (s.) chwyfaniad
- W**AG, (s.) dyn digrif, cyfrwys, cell-
weiriwr, un castiog, digrif-was: (v.)
ysgwyd, ysgydwyd, siglo, hongcio
- W**AGE, (v. a.) dala cyngwystl, cyng-
wystlo.—*To wage war*, rhyfela,
gwneuthur rhyfel.—*To wage law*,
cyfreithio
- W**ÁGER, (sub.) cyngwystl, gwystl:
(v. a.) cyngwystlo, gwystlo
- W**ÁGES, (s.) cyflog, hur, taliad
- W**ÁGGERY, (sub.) gwammaliaeth,
gwammalrwydd, drythyllwch
- W**ÁGGISH, (adj.) ysmala, gwagsaw,
cellweirus, ffelaidd
- W**ÁGGLE, (v. n.) hongcian, bwhw-
hman, siglo, gwegian
- W**ÁGGON, (sub.) men, neu gertwyn
bedair olwyn, hir-fen
- W**ÁGGONER, (s.) gyrwr men
- W**ÁGTAIL, (s.) brith y fuches, brith
yr oged, tin sigl y gwys—chwidr-
ferch, chwidrogen
- W**AIFS, (s.) pethau diarddel
- W**AIL, (v. n.) cwyno, cwynfan, wy-
lofain, galaru, cwynofain, ubain
- W**ÁILING, (s.) wylofedd, wylofain
- W**AIN, (s.) men, trwmbel, trol, ben
- W**ÁINAGE, (s.) cludiad, bur men
- W**ÁINSCOT, (s.) gwenscod, estyll-
waith ar bared, parwyd-fwrdd: (v.
a.) parwyd-fyrddio, gwenscodi
- W**AIST, (s.) gwasg meingorff
- W**ÁISTCOAT, (s.) gwasg-bais, siaced
- W**AIT, (v.) aros, aros wrth, dys-
gwyl wrth—gweinyddu, heilio
- W**ÁITER, (s.) gweinydd, heilyn
- W**AITES, (s.) cerddorion a ganant ar
hyd heolydd tref yn y bore, cylch-
glerwyr tref, cylch-gler
- W**ÁITING, (part.) yn aros, yn gwei-
ni.—*Waiting-maid*, llaw-forwyn.
—*Waiting man*, heilyn, heilydd
- W**AIVE, (sub.) gwraig wrthodedig:
(adj.) dinawdd, gwrthodedig: (v.)
dinoddi gwraig
- W**AKE, (s.) gŵylmabsant; gwylnos;
noswaith lawen—llyfn-ól neu hoe-
wal llong ar ddwfr: (v.) dihuo,
deffro, deffroi; gwyllo
- W**ÁKEFUL, (adj.) deffrous, digwsg;
dihun, effro, gwyladiwrus
- W**AKEFULNESS, (s.) deffrousrwydd
- W**ALES, (sub.) Cymru, Cymru.—
North-wales, Gwynedd.—*South-
wales*, Deheubarth, Deheudir
- W**ALK, (v. n.) cerdded, rhodio, rho-
diena: (s.) rhodfa, rhodiad, ffordd
- W**ÁLKER, (s.) cerddedwr, rhodienwr
- W**ÁLKING, (s.) cerddediad, rhodiad.
—*Walking-staff*, ffon rodiena
- W**ALL, (s.) gwal, mur, gwawl, pa-
red, magwyr: (v.) murio, gwalo.
—*Wall flower*, y fioled felen auaf,
melyn y gauaf
- W**ÁLLET, (s.) ysgrepan, cod, coden
- W**ÁLLEYED, (adj.) gwyn-lygeidiog
- W**ÁLLOP, (v. n.) berwi, crychiasu:
(s.) golwyth, crych
- W**ÁLLOW, (v.) ymdreiglo, ymdrochi
- W**ÁLNUT, (s.) cneuen ffrengig
- W**ÁLNUT-TREE, (s.) collen ffrengig
- W**AN, (adj.) gwelw, gwelw-las
- W**AND, (s.) gwialen
- W**ÁNDER, (v. n.) crwydro, gwibio,
myned ar ddisperod
- W**ÁNDERING, (s.) crwydr, gwib,
gwibiad, crwydrad, disperod

- WANE**, (s) adog, traul lleuad
WANT, (v.) bod heb. bod mewn eis-
 iau, gwellygiaw : (s.) diffyg, angen,
 eisiau, tloidi, angenoctid
WANTON, (adj.) anllad, drythyll,
 nwyfus : (s.) anllad ddyn
WANTONNESS, (sub.) anlladrwydd,
 drythyllwch, nwyfus, nwyfiant
WAPENTAKE, (s.) cantref, cwmmwd
WAR, (s.) rhyfel, câd, sawd, milwr-
 iaeth : (v.) rhyfela. milwrio
WARBLE, (v.) chwareu, neu siglo
 llais—canu, puroriaethu, pyngcio
WARD, (s.) gwarchogaeth, gwyliad-
 wriaeth, cadwriaeth—carchar, dal-
 fa. Gen. xl. 3. rhaglafiaeth, rhan
 mewn tref—rhan o glo—un tan
 oed tan ymgeledd un arall : (v. a.)
 amddiffyn, cadw ymaith, gwylio,
 gwarchod, gwarchadw, gwarched
WARDEN, (s.) gwarcheidwad, bro-
 catwr, gwyliwr, gwarchawdwr—
 ceidwad y porthladdoedd
WARDER, (s.) ceidwad, gwyliwr
WARDMOTE, (s.) parth ran-lys
WARDROBE, (s.) ystafell ddillad
WARDSHIP, (s.) gwarcheidwadaeth
WARE, (adj.) gochelgar
WARE, WARES, (s.) nwyf, nwyfau,
 eiddo, neu dda gwerthadwy. —
Earthen-ware, llestri pridd
WAREHOUSE, (s.) ystordy, nwyfdy,
 masnachly
WARFARE, (s.) milwriaeth, rhyfel
WARINESS, (s.) pryder, gochelgar-
 wch, gwagelogrwydd
WARLIKE, (adj.) milwraidd, rhyfel-
 gar, llueddog
WARM, (adj.) twym, twymn, gwres-
 og, brwd. cynnes; mwygl, clauar :
 (v. a.) twymno, cynhesu, twym-
 dwyro, mwygló, clauaru
WARMED, (adj.) gwresogedig, &c.
WARMING, (s.) twymniad, cynhes-
 iad, gwresogiad. — *Warming pan*,
 padell dwymno, padell wely
WARMTH, (s.) twymder, gwresog-
 rwydd, cynnesrwydd, brydaniaeth
WARN (v. a.) rhybuddio, gwysio
WARNER, (s.) rhybuddiwr
WARNING, (s.) rhybudd
WARP, (s.) ystof, dylif, edafedd yn
 y gwýdd : (v.) ystofi, dylifo—lledd-
 fu, gwyro, plygu, camu
WARRANT, (s.) gwarant, arwaesaf,
 arwaesogaeth, awdu:dod : (v. a.)
 gwarantu, awdu:dodi, sicrhau, di-
 lysu, cyfiawnhau
WARRANTABLE, (adj.) gwarantadwy
WARRANTY, (s.) gwarantrwydd,
 gwarantred, arwaesaf
WARREN, (s.) daear cwingod
WARRIOR, (s.) rhyfelwr, milwr
WART, (s.) dafaden
WARTY, (adj.) dafadenog, dafadog
WARY, (adj.) gochelgar, gwagelog
WAS, (pret of *to be*) oeddwn, &c.
WASE, (s.) torch ben torch
WASH, (v. a.) golchi, glanhau, ym-
 olchi, dystreulio, sicio : (s.) golch,
 golchion, golchfa—morfa, cors —
Wash-ball, pelen olchi. — *Wash-*
beetle, golch-ffon. — *Wash-bowl*,
 ymolch-gawg. — *Wash-brew*, uwd
 sucen, neu saethugan
WASHER, (s.) golchydd, golchwr. —
Washer woman, golchyddes
WASP, (s.) cacynen, gwenynen-feirch
WASPISH, (adj.) cacynatdd, colynog,
 brathlyd: anynad, afrywiog
WASPISHNESS, (s.) afrywiogrwydd
WASSAIL, WASSSEL, (sub.) gwirod,
 gwasael; meddwyn
WASTE, (v.) difa, treulio, afradloni,
 afradu, difrodi, anrheithio : (sub.)
 difâad, difâedd, afrad—colled—di-
 frod, anrhaith, dystryw : (adj.)
 anghyfannedd, difaith, difrodus,
 ofer, difudd, diles, diddefnydd. —
Waste-book, llyfr gores
WASTEFUL, (adj.) afradlon, afradus,
 difaus, difrodus, anghyfannedd
WASTEFULNESS, (s.) afrad, afrad-
 londeb, afradlonedd, &c.
WATCH, (s.) gwyliadwriaeth, gwyl-
 fa, gwarchodaeth — orlais, oriawr,
 awr-fynegydd : (v. a.) gwylied,
 gwylio, dysgwyl, gwarchod
WATCHER, (s.) gwyliedydd
WATCHET, (adj.) glas, glaswyn
WATCHFUL, (adj.) gwyliadwrus, an-
 hunog, effro, gwyilig, dysgwylgar
WATCHFULNESS, (s.) gwyliadwrus-
 rwydd, gwyliadwriaeth
WATCHHOUSE, (s.) gŵyldy
WATCHMAN, (s.) gwyliwr, gwyl-
 ydd, gwyliedydd, gwyliadur
WATCHTOWER, (s.) tŵr gwylied
WATER, (s.) dwfr, deifr, dwr : gwy;

- aw, mer: (v.) dyfrhau, dyfru.—
To throw water into the Thames,
 bwrw dwfr am ben afon
- WATERAGE, (s.) dyfr-daith dâl
- WATERCOURSE, (s.) dyfr lle
- WATERCRESESSES, (s.) berw'r dwfr
- WATERFALL, (s.) rhaiadr, eirw
- WATERGRUEL, (s.) cawl dwfr
- WATERMARK, (s.) nod gorllif
- WATERMILL, (s.) melin ddwfr
- WATERSPIDER, (s.) carw'r dwfr
- WATERSPOUT, (s.) pistyll
- WATERISH, WATERY, (adj.) dyfr-
 llyd, dyfrog, dyfrawl, gwlyb
- WATTLE, (s.) clwyd, plaid wiail—
 tagell ceiliog: (v.) eilio, plethu
- WAVE, (s.) ton, gwaneg, morgaseg:
 (v.) codi yn donau, bwhwman, an-
 wadalu, honcian, petruso
- WAVER, (v. n.) bwhwman, bod yn
 anwadal, petruso, honcian, siglo
- WAVING, (adj.) anwadal, anwas-
 tad, ansefydlog, ar honc
- WAVY, (adj.) tonog, gwanegog
- WAWL, (v.) croch-nadu fel cathod
- WAWMISH, WALMISH, (adj.) alar-
 llyd, yn gwrthwynebu bwyd
- WAX, (s.) cwyr: (v. a.) cwyro.—
To wax fat, tewychu, brasâu.—
To wax old, heneiddio, myned yn
 hen.—*To wax rich,* cyfoethogi
- WAY, (s.) ffordd, heol, llwybr, modd
- WAYFARING, (adj.) teithiol, ym-
 deithiol, fforddol. — *Wayfaring-*
men, fforddion, teithwyr, cynui-
 weirwyr llwybrau, &c.
- WAYLAY, (v. a.) cynllwyn
- WAYWARD, (adj.) afrywiog, cyn-
 dyn, gwrthnysig, ystyfnig
- WE, (pl. of I) ni, nynt
- WEAK, (adj.) gwan, egwan, eiddil,
 llesg, dirym
- WEAKEN, (v. a.) gwanhau, gwanychu
- WEAKNESS, (s.) gwendid, eiddilwch
- WEAKSIDE, (s.) ochr wan
- WEAL, (s.) dedwyddwch, llwyddiant
- WEALTH, (s.) cyfoeth, golud, da
- WEALTHINESS, (s.) cyfoethogrwydd
- WEALTHY, (adj.) cyfoethog, goludog
- WEAN, (v. a.) diddyfnu, dilaethu,
 tynu oddiwrth y bronau
- WEANLING, (s.) diddyfnyn
- WEAPON, (s.) arf, offeryn, erfyn
- WEAR, (v. a.) gwisgo, treulio, difa:
 (s.) gwisgad—cored mewn afon
- WEARINESS, (s.) blinder, lludded
- WEARISOME, (adj.) maith, blinderus
- WEARY, (adj.) blinedig, lluddedig,
 diffygiol: (v. a.) blino, diffygio
- WEASAND, (s.) breuant, corn chwyth
- WEASEL, (s.) gwenci, bronwen, llof-
 enan.— *White weasel,* carlwm
- WEATHER, (s.) tywydd, hin: (v. a.)
 dal yn wyneb y tywydd, &c. hwylio
 oamgylch pen-rhyn, &c.—*Weather-*
beaten, wedi ei guro gan y tywydd,
 hin-guredig.—*Weather-bound,* caeth
 gan y tywydd, tywydd-rwym.—
Weather-bow, yr ochr nesaf i'r
 tywydd, neu'r gwynt.—*Weather-*
cock, ceiliog gwynt, awel-fynag.—
Weather-gage, hin-fynegydd, hin-
 ddang sydd — y fantais o fod yr
 ochr nesaf i'r gwynt. — *Weather-*
glass, hin-wydr, hin-fynegydd.—
Weather-wise, gwybodus am new-
 idiad y tywydd, neu a gymmer arno
 fod felly; hin-ddoethaidd
- WEAVE, (v.) gwau, gweu, plethu, eilio
- WEAVER, (s.) gwehydd, gweuydd
- WEB, (s.) gwe.—*The end of a web,*
 cynwe.—*Spider's web,* adargopwe,
 gwe'r copyn, &c.—*Web in the eye,*
 rhuchen ar lygad, magl, huchen
- WEB-FOOTED, (adj.) cyfan-droed
- WED, (v. a.) priodi, dyweddio
- WEDDING, (s.) priodas, neithior
- WEDGE, (s.) gaing, cŷn, colpes, talp:
 (v. a.) cynio, geingio, gwrth-gynio
- WEDLOCK, (s.) priodas
- WEDNESDAY, (s.) dydd Mercur
- WEED, (s.) chwyn—gwisg gwedd-
 dod, dilledyn: (v. a.) chwynu.—
A weeding-hook, chwynogl
- WEEDY, (adj.) llawn chwyn
- WEEK, (s.) wythnos
- WEEKDAY, (s.) diwrnod gwaith
- WEEKLY, (adj.) wythnosol
- WEEN, (v. a.) tybio, tybied
- WEEP, (v. n.) wylo, wylofain
- WEEVER, (s.) mor wyber, pigyn astrus
- WEEVIL, (s.) gwyfyn yr ffd, meisgyn
- WEFT, (s.) crwydrad diarddelw—
 dylif, bwrw
- WEIGH, (s.) rhyw fesur a phwysau
 pennodol o amryw bethau; 256lb.
 o gaws; 40 mesur o wenith; eithaf-
 bwys: (v.) pwysu, clorianu, ta-
 foli, mantoli — ystyried, profi.—
To weigh anchor, codi angor

WEIGHT, (s.) pwys, trymder.
 WEIGHTY, (adj.) pwysfawr, pwysig, o bwys neillduol, trwm
 WELCOME, (adj.) croesawus, croesawedig, â chroesaw iddo, cymmeradwy, boddlon: (s.) croesaw, arfoli, hawdd-ammawr: (v.) croesawu
 WELD, (v.) asio, iasu — *Welding-hot*, gwyn-ias, asiadwy
 WELFARE, (sub.) llwyddiant, dedwyddwch; iechyd, lles, daioni
 WELSH, (s.) wybr, wybren, ffurfafen — *Welkin eyes*, llygaid gleision
 WELL, (s.) ffynon, pydew: (adj.) iach; llwyddiannus; addas, cymmws: (adv.) yn iawn, yn dda, yn dde; yn iach: (interj.) da! wel! wele! — *Well-advised*, da ei gynghor, doeth, synhwyrol, pwylllog. — *Well-affected*, da ei ewyllys. — *Well-being*, llwydd, lles, dedwyddwch, ffyniant. — *Well-born*, boneddawl. — *Well-bred*, moesawg, hardd ei foesau. — *Well done*, da, puriawn, da iawn, da'r gwaith. — *Well-favored*, prydwedol. — *Well-pleased*, llwyr-foddlon — *Well-set*, cadarn-gryf. — *Well-spent*, iawn-dreuliedig
 WELSH, (s.) y Cymry; Cymraeg, y Gymraeg, Cymraeg, iaith Cymru: (adj.) Cymraeg, Cymreig. — *A Welshman*, Cymro. — *A Welsh-woman*, Cymraes. — *Welsh people*, Cymry. — *To render into Welsh*, cymreigio. — *Welshy*, cymreigaidd. — *A Welsh critic, or translator*, Cymreigiwr, Cymreigydd
 WELT, (s.) gwald, gwaldas, hem, ymyl, eirionyn, amaerwy
 WELTER, (v.n.) ymdroi, ymdrochi
 WEM, (s.) brycheuyn, man
 WEN, (s.) llyn-grangc, crangen
 WENCH, (s.) geneth; llangces, herlodes; mwyglen, putain
 WENCHER, (s.) godinebwr, puteiniwr
 WENT, (v.) aethum, aeth, &c.
 WEPT, (v.) wylais, wylodd, &c.
 WERE, (sub.) cored: (v.) oeddych, oeddynt; buoch, buant
 WEST, (s.) gorllewin, gorllewydd
 WESTERLY, WESTERN, (adj.) gorllewinol, gorllewyddol
 WESTWARD, (adv.) tu a'r gorllewin
 WET, (adj.) gwlyb, gwlybyrog,

llaith: (s.) gwlybder, gwlaw, dwfr: (v. a.) gwlychu, gwlybhan, sicio
 WETHER, (s.) manaren, llwdu dafad
 WETNESS, (s.) gwlybanaeth
 WETTISH, (adj.) gwlybyraidd
 WEX, (v. n.) tyfu, cynhyddu
 WHALE, (s.) morfil, morfarch
 WHARF, (s.) beucyn at lwytho, neu ddadlwytho llongau, porthfa
 WHARFAGE, (s.) tâl am borthfa
 WHARFINGER, (s.) golygydd porthfa
 WHAT, (pron.) beth, pa beth, yr hyn
 WHATEVER, (pron.) beth bynag, pa bynag, pwy bynag
 WHEAL, (s.) chwysigen, goryn, ploryn, llynoryn; crug-dardd
 WHEAT, (s.) gwenith, gwenithyd. — *A grain of wheat*, gwenithen. — *A wheat country*, gwlad wenithog. — *Wheaten bread*, bara gwenith
 WHELDLE, (v. a.) hudo, denu
 WHEEL, (s.) troell, sidell, olwyn, rhod: (v.) chwiidroi, troi o gwmpas
 WHEELBARROW, (s.) berfa droell
 WHEELER, WHEELWRIGHT, (sub.) saer olwynion, rhodwr, troelliwr
 WHEEZE, (v. n.) ceg-wichio, trwy gaethder yr anadl, caeth-sio
 WHELK, (s.) ciwc; crugdardd
 WHELM, (v.) dymchwelyd, toi
 WHELP, (s.) ceneu, cenaw, colwyn: (v.) dysod â chynawon, bwrw cwn
 WHEN, (adv.) pan, pa bryd, pa
 WHENCE, (adv.) o ba le [amser
 WHERE, (adv.) pa le, yn y lle neu'r fan, yn mha le, yn mha un
 WHEREFORE, (adv.) pa ham, o ba achos, o herwydd pa ham
 WHEREIN, (adj.) yn mha le, yn mha un, yn yr hyn
 WHEREOF, (adv.) am ba un
 WHERESOEVER, (adv.) pa le bynag
 WHEREWITH, WHEREWITHAL, (adv.) pa fodd, pa wedd, â'r hyn
 WHERRET, (v. a.) cernodio; dwrdio: (s.) bonclust, cernod
 WHERRY, (s.) cwch, cafn, ceubal
 WHET, (v. a.) hogi, llymhau, blaenllymu: (s.) hogiad, awchlymiad
 WHEATHER, (pron.) pa un o'r ddau: (adv.) ai, pa un, pa un bynag
 WHETSTONE, (s.) hogfaen, agalea
 WHEY, (s.) maidd; chwig
 WHEYISH, (adj.) meiddog

- WHICH**, (pron.) pa, pa un, pa'r un.
 y neb, pa y, yr hyn, yr hwn
WHIFF, (s.) chwa. chwyth, awel
WHIFFLE, (v. a.) siglo, honcian.
 a wadalu, ofer dreulio ams'r
WHIG, (s.) maidd glas, sur faidd
WHIGS, (s.) enwad ar y blaid wladol
 yn Mrydain sy'n wrthwyneb i'r
Toriaid, ac yn profesu bod yn fwy
 o ochr rhyddid; chwigiaid
WHILE, (sub.) encyd, talm o amser:
 (adv.) tra, cyhyd
WHILST, (adv.) tra, cyhyd
WHILOM, (adv.) gynt, unwaith
WHIM, (s.) chwim, chwimp, hynt,
 hephynt, chwidrdro, mympwy
WHIMSICAL, (adj.) ysmala, chwidr-
 ddirif, hyntiog
WHIM-WHAM, (s.) ffril, gwael-degan,
 coeg-chwedl, chwidr-dro
WHIN, (s.) eithynen
WHINCHAT, (s.) clochder yr eithyn
WHINE, (v. n.) cwynfan, griddfan:
 (sub.) cwynfan, croch-lais
WHINNY, (v.) gweryru, gwilrin
WHINYARD, (s.) cleddyf cam
WHIP, (s.) sflangell, ffrewyll, chwip:
 (v. a.) sflangellu, gwialennodi, ffre-
 wyllu; chwipio — pwytho, crwn-
 wnio, crwn hemio—cipio, brysio,
 cymmeryd peth ymaith yn fuan
WHIRL, (v.) chwildroi, cylechdroi:
 (s.) chwildro, chwif, chwerfan
WHIRLIGIG, (s.) chwirligwgan
WHIRLPOOL, (s.) pwll tro, llyngc-
 lyn, corbwell, llyn tro
WHIRLWIND, (s.) tro-wynt, corwynt
WHISK, (s.) ysgubell fechan
WHISKERS, (sub.) trawswech, barf-
 gudyndau y wefus uchaf
WHISPER, (v. n.) sisial, sibrbw, hus-
 ting: (s.) husting, sibrawd
WHISPERER, (s.) hustingwr, sisialwr
WHIST, (adj. & interj.) ust, ystaw,
 taw—dystaw: (s.) math o chwarae
 ar gardiau
WHISTLE, (sub.) chwib, chwiban
 chwibanogl, pibell: (v.) chwibanu
WHIT, (s.) whit, gronyn, mymryn
WHITE, (adj.) gwyn, canaid: (s.)
 gwyn, gwyni, gwyn-liw
WHITEN, (v.) gwynnu, canu
WHITENESS, (s.) gwynnder, gwynndra
WHITHERSOEVER, (adv.) i ba le
 bynag
- WHITING**, (s.) gwyniad môr
WHITLOW, (s.) ewinor, ewinwasg
WHITSUNDAY, (s.) y Sulgwyn
WHITSUNTIDE, (s.) gwyl y Sulgwyn
WHITTLE, (s.) cylllell—mantell ben-
 yw: (v. a.) tori â chylllell; rhoddi
 mewn mantell, twygrwymo
WHIZ, (v.) sio, chwibanu, chwyrn-
 ellu, chwyrnogl: (s.) chwibaniad
WHO, (pron.) pwy, yr hwn, y neb,
 y sawl, y rhai, &c.
WHOEVER, (pron.) pwy bynag
WHOLE, (adj.) cyfan, hollol, cyfan-
 gwbl: (s.) y cyfan, y cwbl, swm
WHOLESALE, (s.) cyfanwerth, cyf-
 anwerthiad — *To sell by whole-*
sale, cyfanwerthu. — *A wholesale*
dealer, cyfanwerthwr. — *By whole-*
sale, cyfanwerthawl
WHOLE SOME, (adj.) iachus, iachusol
WHOLE SOMENESS, (s.) iachusrwydd
WHOLLY, (adv.) yn gyfan, yn gwbl,
 yn hollol, yn llwyr, &c.
WHOM, (pron.) yr hwn, pwy
WHOMSOEVER, (pron.) pwy bynag
WHOOOP, (s.) bloedd: (v.) galw
WHORE, (s.) putain: (v.) puteinio
WHOREDOM, (s.) puteindra
WHOREMASTER, **WHOREMONGER**,
 (s.) puteiniwr, godinebwr
WHORISH, (adj.) puteinaidd, putein-
 llyd, puteinig, godinebus
WHOSE, (pron.) eiddo pwy, pwy
 biau, yr hwn, yr hon, y rhai
WHOSOEVER, (pron.) pwy bynag
WHY, (adv.) pa ham, o herwydd pa
 achos, am ba achos
WICH, **WICHE**, (s.) heledd
WICK, (s.) pabwyren canwyll
WICKED, (adj.) drygionus, anfad,
 diried, drwg, annuwiol
WICKEDNESS, (s.) drygioni
WICKER, (adj.) a wnair o wiail
WICKET, (sub.) drysan, gorddws,
 rhagddor, gorddor
WIDE, (adj.) llydan, chang, rhwth,
 helaeth, ehelaeth—
WIDEN, (v.) llydanu, lledu, helaethu
WIDENESS, (s.) lled, lledander
WIDGEON, (s.) y weniar, gweniar
WIDOW, (s.) gweddw, gwraig weddw
WIDOWER, (s.) gwr gweddw
WIDOWHOOD, (s.) gweddwdod
WIDTH, (s.) lledander

- WIELD**, (v. a.) rheoli, llywio, trin, llywodraethu
WIELDY, (adj.) llywiadwy, trinadwy
WIFE, (s.) gwraig, gwraig briod
WIG, (s.) gwallt-gapan
WILD, (adj.) gwyllt, gorwyllt, anwar: (s.) anialwch, diffaith, diffeithwch. — *Wild beast*, gwylltfil. — *Wild fire*, tân gwyllt, gwyllt dân
WILDERNESS, (s.) anialwch, diffaith, diffeithwch, anghyffaneddle
WILDNESS, (s.) gwylltineb
WILE, (s.) dichell, ystryw
WILFUL, (adj.) gwirfoddol; ystyfnig, gwrthnysig, pengaled
WILFULNESS, (s.) ystyfnigrwydd, pengaledrwydd; hunan-amcan
WILL, (s.) ewyllys, gwyllys, llythyr cymryn, tesment: (v. a.) ewyllysio, chwenychu, mynu, gorchymmyn, erchi, peri, gwyllysio
WILLING, (adj.) ewyllysgar, boddlon, parod: (s.) ewyllysiad
WILLINGNESS, (s.) ewyllysgarwch, boddlonrwydd, parodrwydd
WILLOW, (s.) helygen, pren helyg
WILL-WITH-A-WHISP, (sub.) elyll dân, llewyrn
WILY, (adj.) cyfrwys, dichellgar
WIMBLE, (s.) ebill, trull, taradr
WIN, (v.) elwa, ynnill wrth gampo
WINCE, (v.) gwingo, tafu fel ceffyl
WINCH, (s.) braich droi
WIND, (sub.) gwynt, chwa, awel, chwyth: (v. a.) chwythu, gwyntio — *dirwyn*, amddirwyn, troi
WINDINGSHEET, (s.) amdo, amwisg
WINDLASS, (s.) dirwyn-lath
WINDMILL, (s.) melin wynt
WINDOW, (s.) ffenestr, alches
WINDPIPE, (s.) corn chwyth, cegen chwyth, breuant
WINDY, (adj.) gwyntog, chwythlyd
WINE, (s.) gwin. — *Wine-fat*, gwin-gafn. — *Wine-glass*, gwin-wydrin. — *Wine-press*, gwinsang; gwin-wryf, gwinwasg. — *Wine-tavern*, gwin-dy, tŷ gwin
WING, (s.) aden, asgell
WINGED, (adj.) adeiniog, asgellog
WINK, (v. n.) cau llygad, amrantu — *pasio heibio*, cyd-ddwyn: (s.) tarawiad llygad, amrantiad, gwing
WINKING, (s.) ysmiciad llygad, amrantiad, edrychiad heibio
WINNER, (s.) ynnillwr, maeliwr
WINNING, (adj.) ynnillgar: (s.) ynnilliad: (part.) yn ynnill
WINNOW, (v. a.) nithio, gwyntyllio — *didoli*—*holi*
WINNOWER, (sub.) nithiwr, nithiedydd, nithydd, gwyntylliwr
WINNOWING, (s.) nithiad, &c.
WINTER, (s.) gauaf: (v.) gauafu
WIPE, (s.) sychiad, sych-rwbiad; cosfa, dyrnod, ergyd; edliwiant: (v. a.) sychu, sych-rwbio, dilychu, glanhau—*dilwytho un o'i arian*, &c.
WIRE, (s.) gwyrsen
WIRE-DRAW, (v.) tynu edafedd hairn, &c. hir-estyn, taer-dynu
WISDOM, (s.) doethineb, doethder, callineb, synwyr
WISE, (adj.) doeth, call, synhwyrrol
WISEÁCRE, (s.) doethyn, hurtyn
WISH, (s.) dymuniad, dymuniant, dymundeb, dyheueg, deisyfiad: (v. n.) dymuno, deisyfu, chwenychu
WISHFUL, (adj.) dymunol, blysig, hiraethlawn, chwenychgar
WISKET, (s.) basged, cawell
WISP, (s.) sopen o wellt
WISTFUL, (adj.) dwys-feddylgar
WIT, (sub.) synwyr, deall; pwyll; ffracther, ffracthoneg. — *A wit*, arebydd, cymhenwr; un synhwyr-gall. — *To wit*, sef, ys ef, hynny yw
WITCH, (sub.) dewines, hudolcs, swynwraig, gwiddones
WITCHCRAFT, (s.) dewiniaeth, cyf-aredd, swyngyfaredd, rheibiaeth
WITH, (prep.) gydâ, gydâg, â, âg
WITHAL, (adv.) hefyd, heblaw hynny, yn mheilach, â'r hwn, â'r hyn
WITHDRAW, (v.) cilio, neillduo, encilio, cymmeryd yn ol, myned yn ol
WITHER, (v. n.) gwywo, crino, edwi, edwio
WITHERS, (s.) cudyn ysgwydd march
WITHHOLD, (v. a.) attal, dal, cadw yn ol; rhwystro, lluddio
WITHÍN, (prep.) tu fewn, oddi fewn
WITHÓUT, (prep.) oddi allan, tu allan, oddi faes, y maes
WITHSTAND, (v. a.) gwrthsefyll, gwrthwynebu, gorsafu
WITHY, (s.) helygen, merhelygen
WITLESS, (adj.) diddyall, disynwyr
WITNESS, (s.) tyst, tystiolaeth: (v. a.) tystio, tystiolaeth, ardystio

WITS, (s.) synhwyrau
WITTINGLY, (adv.) yn wirfoddol, yn wybodus, trwy wybod
WITTY, (adj.) deallus, synhwyrol, synhwyrllym, ffraethlym, cyfrwys
WITWAL, (s.) y gegid
WIVES, (s.) gwragedd
WIZARD, (s.) swynwr, dewin, consurwr, cynghallen, brudiwr
WO, WOE, (s.) gwae, gofid, trueni
WOAD, (s.) y glas, y liwiog las, y weddlys, y glaiarllys, y glaslys
WÓEFUL, (adj.) truenus, trist, galarus, alaethus, gresynol, gofidus
WOLF, (s.) blaidd, cidwm, bela
WOMAN, (s.) benyw, merch, gwraig. bun.—*A little woman*, gwreigan.—*Mean women*, gwrageddach.—*Silly women*, gwrageddos
WÓMANISH, (adj.) gwreigaidd
WOMB, (s.) croth, bru
WÓMEN, (s.) benywod, gwragedd
WÓNDER, (v. n.) rhyfeddu, aruthro, synu: (s.) rhyfeddod, syndod
WÓNDERFUL, (adj.) rhyfeddol, rhyfedd, aruthr, aruthrol, uthrol
WÓNDERFULNESS, (s.) rhyfeddoldeb, rhyfeddolrwydd, aruthredd
WÓNDERMENT, (s.) syndod
WÓNDEROUS, (adj.) rhyfeddol, úthr
WÓNT, (s.) arfer, moes, defod.—*To be wont*, arfer, arferu
WÓNTED, (adj.) arferedig, arferol
WOO, (v. a.) caru, attolygu, hiraethu
WOOD, (sub.) coed, gwydd, pren, coedwig, coedlwyn
WÓODCOCK, (s.) cyffyllog
WÓODEN, (adj.) o bren, coedawl.—*A wooden vessel*, llestr pren
WÓODLAND, (s.) coed-dir
WÓODLOUSE, (s.) mochyn y coed
WOODPECKER, (sub.) delor y derw, cymmyrwr y coed, caseg wanwyn, cnocell y coed, coblyn y coed
WÓODY, (adj.) coedog
WÓOER, (s.) carwr, ymgeisydd
WOOF, (s.) bwrw, dylif
WOOL, (s.) gwlan [gwlan
WÓOLCARD, WÓOLCOMB, (s.) crib
WÓOLLEN, (adj.) gwlanaid, o wlan
WÓOLLENDRAPER, (s.) masnachwr brethyn, brethynwr
WÓOLLY, (adj.) gwlanog
WÓOLSTAPLE, (sub.) marchnadfa gwlan, gwlanfa

WORCESTER, (s.) Caerwrangon
WORD, (s.) gair, ymadrodd: (v. a.) geirio, ymeirio
WÓRDY, (adj.) geiriog, aml-eiriog
WORK, (s.) gwaith, gweithred, gorchwyl: (v.) gweithio, gweithredu
WÓRKER, (s.) gweithiwr
WÓRKFELLOW, (s.) cydweithiwr
WÓRKHOUSE, (s.) gweithdy
WÓRKMAN, (s.) gweithiwr
WÓRKMAN-LIKE, (adj.) hardd-weithiol, hardd weithiedig, crefftwraidd, saerniaidd, celfyddaid
WÓRKMANSHIP, (s.) gwaith, gwneuthuriad, gweithrediad
WORLD, (s.) y byd, bedysawd
WÓRLDLINESS, (s.) bydoldeb, bydolrwydd, cybydd-dod
WÓRLDLING, (s.) bydolddyn
WORLDIMINDEDNESS, (s.) bydol-frydedd; bydolrwydd
WÓRLDLY, (adj.) bydol
WÓRLDLYWISE, (adj.) bydol-ddoeth
WORM, (s.) pryf, pryfyn, pryfedyn, abwydyn—*earth-sgrif gwn*, trodynydd: (v.) dibryfedu—*cyfrwys-weithio*, *cyfrwys-dynu*
WORMEATEN, (adj.) ysedig gan bryfed; braenllyd
WORMSEED, (s.) had llyngyr
WORMWOOD, (sub.) chwerwiaail, chwerwlys, wermod
WÓRMY, (adj.) pryfedog
WORN, (part.) treuliedig, wedi treulio, wedi gwisgo
WÓRNILS, (s.) gwyrng, y cynrhon yn nghefnau gwartheg
WÓRRY, (v. a.) tori, anafu—*dygou*, blino, cnoi, cnofain; erlid
WORSE, (adj.) gwaeth.—*To grow worse*, gwaethygu, gwaethu
WÓRSHIP, (s.) addoliad, urddas, anrhydedd, mawrhydi: (v. a.) addoli, anrhydeddu
WÓRSHIPFUL, (adj.) anrhydeddus, parchedig, urddasol
WÓRSHIPPED, (part.) addoledig
WÓRSHIPPER, (s.) addolwr
WORST, (adj.) gwaethaf: (v.) trechu.—*To be worsted*, cael y gwaethaf.—*Worst stockings*, hosauau hir-wlan
WORT, (s.) llysieuyn—*breci*
WORTH, (s.) gwerth, pris—*rhagoriaeth*; haeddiant
WÓRTHINESS, (s.) teilyngdod

<p>WORTHLESS, (adj.) dibris, difudd, diles WORTHY, (adj.) teilwng, gwiw, haeddiannol, rhyglyddus WOT, (v. n.) gwybod WÓVEN, (part.) gwëedig, wedi ei weu WOULD, (v.) mynwn, mynai &c. WOUND, (s.) archoll, gweli, briw, clwyf: (part.) gwyntedig, dirwynedig: (v. a.) archolli, clwyfo WRACK, (s.) llong ddrylliad—hafog, dystryw—gwymon y môr WRANGLE, (v.) ymeirio, ymserthu, ymseu, cecru: (s.) cecreth WRÁNGLER, (s.) cecrwr, cynnenwr WRAP, (v. a.) plygu yn nghyd, plygu i fynu, troi i mewn WRASSE, (s.) (<i>fish</i>) gwrach WRATH, (s.) digofaint, lliid, digter, bar, coddod, lliidiawarwydd WRATHFUL, (adj.) digofus, lliidus WREAK, (v. a.) dial, dialeddu WRÉAKFUL, (adj.) dialeddgar WREATH, (s.) pleth, coronbleth WREATHE, (v.) nyddu, plethu, torchi WRECK, (s.) llong ddrylliad; dinystr: (v.) llong ddryllio; dinystrio WREN, (sub.) dryw, y dryw bach.—<i>Golden crested wren</i>, sywidw WRENCH, (v.) dirdroi—tyrfu WREST, (v.) nyddu fel nyddu gweden, amnyddu — cipio, cymmeryd trwy nerth, dirio, gwthio, gwyro</p>	<p>WRÉSTLE, (v. a.) ymafael, ymaflyd WRÉSTLER, (s.) ymaflwr WRETCH, (s.) adyn, gwael-ddyn WRÉTCHED, (adj.) truenus, gresynol, truan, gofidus, salw. gor-wael WRÉTCHEDNESS, (s.) trueni, gresynod, truenusrwydd, gresyni WRÉTCHLESS, (adj.) esgeulus, dibfal WRÍGGLE, (v. n.) ymdroi wrth gerdded, dolenu, dolystumo WRIGHT, (s.) saer WRING, (s.) gwasg: (v. a.) gwasgu, dirdroi, tro-wasgu, nydd-wasgu WRINKLE, (sub.) rych, crychiad, crychni, tolc, plyg, dill: (v. a.) crychu, rychu, tolcio, panylu WRIST, (s.) arddwrn WRIT, (s.) ysgrifen, ysgrhythyr WRITE, (v. a.) ysgrifenu; llythyru WRÍTER, (s.) ysgrifenydd WRITHE, (v. a.) nyddu, cyfrododdu, nydd-droi, dirdynu — poeni WRONG, (adj.) cam, anunion, beius, cyfeiliornus: (s.) cam, camwedd WRÓNGFULLY, (adv.) yn gamweddus, yn anghyfiawn, yn feius WROTE, (adj.) ysgrifenedig WROUGHT, (adj.) gwneuthuredig WRY, (adj.) gŵyr, gwyrdraws, traws, gwyrgam: (v. n.) camu, gwyrddroi WYCHE, (s.) heledd, pwll heli WYE, (s.) yr afon Gwy</p>
--	---

X.

<p>X, <i>ddeg</i>; â llinell drosti, y mae yn arwyddo <i>deng mil</i> XANTHIPPE, (s.) gwraig yr enwog Socrates, ymdeir-wraig hynod, cyfrifir hi yn fam y cecreiod</p>	<p>XEBEC, (s.) math o long fechan XENIA, (s.) anrhegion arferedig XENODOCHY, (s.) derbynle dyeithriaid XERASIA, (s.) math o benfoelni XEROPHTHALMY, (s.) sych-gibddellni XIPHIAS, (s.) y cledd-bysg</p>
--	--

Y.

<p>Y SYDD weithiau yn llafariad, ac weithiau yn gydseiniad; fel un o'r hen rif-nodau yn arwyddo <i>cant a hanner</i>; trwy ddodi llinell drosti yn arwyddo <i>cant a hanner o filoedd</i> [ellog YACHT, (sub.) tlys-fad, bad ystaf-</p>	<p>YAM, (s.) rhyw wreiddyn o'r hwn y gwna pobl America fara YAP, (s.) ci bach, cian YARD, (s.) llath llathod—hwyl-lath —llan, llannerch, cadlas, buarth YÁRDWAND, (s.) llath ffon YARN, (s.) edafedd, edau wlan</p>
--	--

YARR , (v. n.) chwyrnu, ysgyrnigo	YERK , (v. n.) gwingo
YAT , (s.) clwyd, lliadiart	YÊS , (adv.) iê, do, felly y mae
YAW , (v.) ymysgwyddo	YEST , (s.) burman, berem
YAWL , (s.) bad llong	YÉSTERDAY , (s.) doe, ddoe
YAWN , (v./n.) dylyfu gen—egori, agenu : (s.) dylyfiad gen	YET , (conj. & adv.) etto, er hyn, er hyny, hyd yn hyn, eithr
YAWNING , (adj.) cysglyd	YEW , (s.) ywen, pren yw
YE (pron.) chwi, chwy-chwi	YIELD , (v.) rhoddi i fynu, ymroddi, ildio, talu, rhoddi, dwyn firwyth
YEA , (adv.) iê, do, felly y mae	YOKE , (s.) iau, gwarog, gwedd : (v. a.) ieno, gwarogi, cwplysu
YEAN , (v. n.) bwrw oen, llydnu	YÓKEFELLOW , (s.) cylymaith, cydwedd, cydweddawg
YEÁNLING , (s.) oen newydd ei fwrw	YOLK of egg , melyn wy
YEAR , (s.) blwyddyn, blynedd	YON, YOND, YÓNDER , (adj.) acw, draw
YEÁRLING , (s.) llwddn blwydd	YORB , (s.) yr hen amser : (adv.) gynt
YÉARLY , (adv.) yn flynyddol	YORK , (s.) Caereffrawg
YEARN , (v. n.) blino, gofidio allan o gymdeithas, tyner-ymdeimlo	YOU , (pron.) chwi, chwy-chwi
YEAST , (s.) burman, berem, ewyn diod	YOUNG , (adj.) ieuangc, iefangc : (s.) hil unrhyw greaduriaid
YELK , (s.) melyn wy	YÓUNGER , (adj.) iau, ieuach
YELL , (v. n.) ubain, ebychu, nadu, crochlefaïn : (s.) ubain, nâd	YOUNGEST , (adj.) ieuangaf
YÉLLOW , (adj.) melyn. — <i>Yellow-hammer</i> , melyn yr eithin. — <i>Yellow-rattle</i> , arian y gweirwyr. — <i>Yellow-jaundice</i> , y clefyd melyn	YOUNGSTER , (s.) gwr ieuangc
YÉLLOWNESS , (s.) melynder	YOUR , (pron.) eich
YELP , (v. n.) cyfarth, udo	YOURSELF , (pron.) eich hunan
YEOMAN , (sub.) gwr cyffredin, gwr gwledig, llafurwr—gosgordd brenin	YOUTH , (sub.) ieuengetid, mebyd, maboliaeth—gwr ieuangc; gwerydd
	YOUTHFUL , (adj.) ieuangc

Z.

Z FEL un o'r hen rif-nodau a arwydda <i>ddwy fil</i> ; â llinell drosti yn arwyddo <i>un buna</i>	parthiad o'r ddaear, y mae'r glôb wedi ei dosparthu yn bum zone, dwy <i>ffrigid</i> , dwy <i>temperate</i> , ac un <i>torrid zone</i>
ZÁNY , (s.) ysgentyn, cellweiriwr	ZÓOGRAPHER , (sub.) <i>from Gr. ζών, anifail, and γραφω, desgrifo; desgrifwr anifeiliaid</i> [iaid
ZEAL , (s.) sel, gwresogrwydd, gwres, awyddfryd, aingc, awydd-chwant	ZÓOGRAPHY , (s.) desgrifiad anifeiliaid
ZÉALOT , (sub.) gwynfydwr, brwdfrydwr, gwr gwresog	ZÓOLOGY , (s.) <i>from Gr. ζών, anifail, and λογος, traethawd; traethawd ar anifeiliaid</i>
ZÉALOUS , (adj.) gwresog, yn dwynsel	ZÓOTOMIST , (s.) <i>from Gr. ζών, anifail, and τεμνω, difynu; difyniwr anifeiliaid</i>
ZÉNITH , (s.) y pwynt o'r ffurfafen a fo'n union uch ben pa le bynag y b'o	ZÓOTOMY , (s.) difyniad anifeiliaid
ZÉPHYR, ZÉPHYRUS , (s.) gwynt y gorllewin, awel adfywiol	ZURA , (s.) crawl y moch
ZEUGMA , (s.) dull ymadrodd lle mae llawer o enwau yn ymgysylltu âg un ferf, neu un enw gwan	ZYGOMA , (s.) asgwrn yr arleisiau
ZÓDIAC , (s.) cylech y deuddeg arwydd	ZYTHEPSARY , (s.) briwedd-dy
ZONE , (sub.) gwregys—cyleh-ddos.	

